

Α. ΜΑΤΑΡΑΣΗ
Σ. ΠΑΠΑΣΤΑΜΑΤΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΩΝ
ΝΕΩΤΕΡΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ
ΝΕΩΤΑΤΩΝ
ΧΡΟΝΩΝ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Μαργκέ Οργανισ

46174

ΙΣΤΟΡΙΑ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΔΩΡΕΑΝ

Εἰς τὴν περιουσιήν μας ἵστορίαν ἐδιδάχθημεν τὰ ἔξῆς :

Πρῶτον τὴν συνέχειαν τῆς ἱστορίας τῆς ρωμαιϊκῆς αὐτοκρατορίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 146 π.Χ. μέχρι τοῦ Μ. Κωνσταντίνου (306 μ.Χ.). Ἐμάθομεν δηλ. ὅτι οἱ Ρωμαῖοι, ἀφοῦ ἐπέταξαν τὴν Καρχηδόνα καὶ τὰ ἑλληνικὰ κοράτη, ἔγιναν κύριοι τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου («μάρτυς νόστρουμ») καὶ ἐπέβαλον εἰς τὴν ἀχαρῆ αὐτοκρατορίαν των τὴν «ρωμαιϊκὴν εἰρήνην». Ἐπίσης εἴδομεν πῶς διεσταύρωσαν τὰ ιδικά των πολιτιστικὰ ἀγαθὰ μὲ τὰ ἀνώτερά των ἑλληνικὰ καὶ διεμδρώφωσαν τὸν ἑλληνορρωμαϊκὸν πολιτισμόν.

Δεύτερον ἐδιδάχθημεν τὴν μεταβατικὴν περίοδον ἀπὸ τῆς ρωμαιϊκῆς αὐτοκρατορίας εἰς τὴν βυζαντινήν, ποὺ περιλαμβάνει τὸν χρόνον τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, τοῦ Μ. Θεοδοσίου, τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῶν διαδόχων του (306 - 610 μ.Χ.), ἥτοι τὸν πολέμους ποὺ διεξήγαγον οἱ μεγάλοι αὐτοὶ αὐτοκράτορες ἐναντίον βαρβάρων ἐπιδρομέων καὶ τὰς προσπαθείας ποὺ ἔκαναν νὰ ἀνηφώσουν τὸν ἑλληνορρωμαϊκὸν πολιτισμόν, ἐνισχύοντες αὐτὸν καὶ μὲ τὰς εὐγενεστέρας ιδέας τοῦ Εναγγελίου. Εἰς τὴν συνέχειαν ἔγνωσισαμεν τὴν κυρίως βυζαντινὴν ἱστορίαν (610 - 1453 μ.Χ.). Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἡ αὐτοκρατορία τοῦ Βυζαντίου ἔλαβε καθαρὸν ἑλληνοχριστιανικὸν χαρακτῆρα, ἀνέπτυξε δὲ ζηλευτὸν πολιτισμόν, τοῦ δποίουν τὸ φῶς ὃχι μόνον διεφύλαξεν ἐπὶ χίλια περίπου ἔτη, ἀλλὰ καὶ ἐπέτυχε νὰ τὸ μεταλαμπαδεύσῃ εἰς πλείστους ὅσους βαρβάρους λαούς, μέχρις ὅτου ὑπέκυψεν εἰς τὴν τονοχικὴν ὄρμην ἐξ ἀνατολῶν.

Τέλος, ἀπὸ τὸν Μεσαίωνα τῆς Διάσεως διεξήλθομεν τὰ σχετικὰ μὲ τὴν αὐτοκρατορίαν τοῦ Μ. Καρόλου, τὸ φεονδαρχικὸν σύστημα ποὺ ἐπεκράτησεν εἰς τὴν Εδρώπην καὶ τὴν ἰδρυσιν τῆς Ἀγίας Ρωμαιϊκῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους. Λέν παρελείψαμεν δὲ νὰ παρακολουθήσωμεν καὶ τὰς περιπτετείας τῶν Σταυροφόρων καθὼς καὶ τὴν

ἀνάπτυξιν τῶν πόλεων καὶ τῆς ἀστικῆς τάξεως εἰς τὴν Δύσιν καὶ κατελήξαμεν εἰς τὸν ἑκατονταετῆ πόλεμον μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας (1453), ποὺ συνετάραξε τὸν δυτικὸν κόσμον.

‘Η ἐφετινὴ μας ἴστορία διὰ τὴν Γ' τάξιν τοῦ Γυμνασίου εἶναι μεγαλυτέρα εἰς ὅλην καὶ δι' αὐτὸν διαιρεῖται εἰς τρία μέρη :

Μέρος 1ον : Εἰς τὴν ἴστορίαν τῶν νέων χρόνων, ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κων/λεως μέχρι τοῦ Συνεδρίου τῆς Βιέννης (1453 - 1815).

Αὐτὴν περιλαμβάνει τὰ ἔξῆς γεγονότα, τὰ δύοια μετέφερον μὲ μεγάλα βήματα τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὴν ἀχλὺν τοῦ Μεσαίωνος εἰς τὸν πολιτισμόν : τὸν σχηματισμὸν νέων κρατῶν εἰς τὴν Δύσιν, τὰς μεγάλας ἐφευρέσεις καὶ τὰς ἀνακαλύψεις νέων χωρῶν καὶ τὴν φωτεινὴν περίοδον τῆς ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων, τῆς τέχνης καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ἐπίσης πραγματεύεται τὴν μεταρρύθμισιν καὶ τὰς θρησκευτικὰς ταραχάς της, τὴν ἔξαπλωσιν τῶν Εὐρωπαίων εἰς τὰς ἀποικίας καὶ τὴν ἐκρηκτικὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν. Τέλος τὴν σκοτεινὴν ἐποχὴν τῆς τουρκοκρατίας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς πρώτας ἐξεγέρσεις τοῦ ὑποδύλουν ἐλληνισμοῦ.

Μέρος 2ον : Εἰς τὴν ἴστορίαν τῶν νεωτέρων χρόνων, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Συνέδριον τῆς Βιέννης (1815) καὶ φθάνει ἔως τὰς παραμονὰς τοῦ Α' παγκοσμίου πολέμου (1914).

Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν θὰ διδαχθῶμεν ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴν ἴστορίαν, ἀναλυτικώτερον, τὸν ἵερὸν ἀγῶνα τῶν προγόνων μας τοῦ 1821, τὴν κυβέρνησιν τοῦ Καποδιστρίου καὶ τὴν βασιλείαν τοῦ Ὁθωνος καὶ τοῦ Γεωργίου τοῦ Α'. συνοπτικώτερον δὲ τὴν ἴστορίαν τῶν ἄλλων προηγμένων λαῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ κόσμου κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς αὐτῆς περιόδου (1815 - 1914).

Μέρος 3ον : Εἰς τὴν ἴστορίαν τῶν νεωτάτων χρόνων ἀπὸ τοῦ 1914 μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

Κατ' αὐτὴν θὰ ἐκθέσωμεν τοὺς δύο καταστρεπτικοὺς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα παγκοσμίους πολέμους (1914 - 1918 ὁ Α' καὶ 1939 - 1945 ὁ Β'), τὴν ἴστορίαν τοῦ μεσοπολέμου (1918 - 1939), καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν ἴστορίαν τοῦ μεταπολεμικοῦ κόσμου (1945 - μέχρι σήμερον), τονίζοντες ἰδιαίτερως τὰς περιπτετέλειας τῆς πατρίδος μας καὶ τὴν θέσιν τοῦ νέου ἐλληνισμοῦ ἐνώπιον τῶν προβλημάτων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.

ΜΕΡΟΣ Α'

ΟΙ ΝΕΟΙ ΧΡΟΝΟΙ
ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

ο 15_{ος} και 16_{ος} αιών

Οι δύο αύτοί αἰώνες θεωροῦνται ώς ή πλέον ἀξιοσημείωτος περίοδος τῆς νεωτέρας ιστορίας. Παρουσιάσθησαν τότε μεγάλοι ἄνδρες, ἔγιναν ἔργα μεγάλα καὶ συνέβησαν γεγονότα σπουδαῖα.

Ἄπὸ τὰς ιστορικὰς φυσιογνωμίας, αἱ ὅποιαι μὲ τὴν ὅλην δρᾶσιν τῶν ἔφεραν σημαντικὰς μεταβολὰς εἰς τὴν κατάστασιν ποὺ ἐπεκράτει εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τὸν Μεσαίωνα, ἀξιομνησόνευτοι εἶναι ὁ Γουτεμβέργιος, Μωάμεθ ὁ Κατακτητής, ὁ Ἐρασμος, ὁ Κολόμβος· ἀλλὰ ἐξ ἵσου σπουδαῖοι καὶ ὁ Λεονάρδος Ντά Βίντσι, ὁ Κοπέρνικος καὶ ὁ Λούθηρος, ὁ Σαλέπηρ καὶ ἡ Ἐλισάβετ τῆς Ἀγγλίας κ.ἄ.

Ίδιαιτέρως ἀξιόλογα γεγονότα θεωροῦνται: ἡ ἐφεύρεσις τῆς τυπογραφίας, ἡ τελειοποίησις τῶν πυροβόλων ὅπλων καὶ τῶν μέσων ναυσιπλοΐας. Ἀπὸ τὰ σπουδαῖα γεγονότα, ἡ κατάλυσις τοῦ φεουδαρχισμοῦ καὶ ἡ διαμόρφωσις ἔθνικῶν κρατῶν, ἡ ἀνακάλυψις νέων θαλασσίων δρόμων καὶ ἀγνώστων χωρῶν, ἡ ἀναγέννησις καὶ αἱ θρησκευτικαὶ μεταρρυθμίσεις.

Οι δύο αύτοί αἰώνες εἶναι ἡ χαραυγὴ μιᾶς νέας ἐποχῆς διὰ τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν ἀνθρωπότητα.

1 ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 15ον ΑΙΩΝΑ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Αγωνία κατέλαβε τοὺς εὐρωπαϊκοὺς λαούς, ὅταν ἔμαθον τὴν πτῶσιν τῆς Κοινσταντινουπόλεως. Ἐφοβοῦντο ὅτι ἡ ἴδια τύχη τοὺς ἀνέμενε, διότι ἡ Εὐρώπη δὲν εἶχε κρατικὴν ἐνότητα. Ἡ Καθολικὴ Ἑκκλησία καὶ ἡ Ἀγία Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους, ποὺ ἄλλοτε εἶχον σφυρηλατήσει τὴν ἐνότητα τοῦ δυτικοῦ κόσμου, τώρα ἀδυνατοῦν νὰ τὴν ἐπιτύχουν, διότι ἐπικρατοῦν δύο πολιτικὰ συστήματα ποὺ μὲ τὰ ἀντίθετα συμφέροντά των ὑπονομεύουν κάθε προσπάθειαν ἐνώσεως: πρόκειται διὰ τὸν φεουδαρχισμὸν καὶ τὰς πόλεις.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸν διαμελισμὸν τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Καρλομάγνου (843, συνθήκη τοῦ Βερντέν) κρατικὴ ἐνότητας δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν Δύσιν. Ἡ Ἀγία Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους ἔχασε τὴν δύναμιν της, μόλις οἱ Οδγγροί ἐπιδρομεῖς ἔπαυσαν νὰ εἶναι ἐπικίνδυνοι. Ἡ Καθολικὴ Ἑκκλησία, ποὺ ἄλλοτε μὲ τὰς Σταυροφορίας εἶχε φέρει κάποιαν πολιτικὴν ἔνωσιν εἰς τὴν Εὐρώπην, τώρα εἶναι ἀνίσχυρος νὰ ἔνωσῃ τοὺς εὐρωπαϊκοὺς λαούς ἐνώπιον τοῦ τουρκικοῦ κινδύνου, διότι ἡ πολιτικὴ διαίρεσις τῆς Εὐρώπης εἰς φέουδα καὶ εἰς ἀνεξαρτήτους πόλεις δὲν ἐπέτρεπε τοῦτο.

Κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα μ.Χ. ἀρκεταὶ πόλεις εἶχον ἀναπτυχθῆ ἀπὸ τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις εἰς τοὺς συγκοινωνιακοὺς κόμβους εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ παράλιά της, ὅσα εἶχον φυσικοὺς λιμένας, ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν ἕως τὴν Βαλτικὴν καὶ τὰς σκανδιναβικὰς ἀκτὰς. Ἐξ αὐτῶν σπουδαιότεραι ἦσαν ἡ Βενετία, ἡ Γέροντα, ἡ Φλωρεντία, ἡ Βαρκελώνη, ἡ Λισαρβώρ, ἡ Διέπη, τὸ Ἀμστερνταμ. Ἐξ ἄλλου 90 πόλεις τοῦ λεγομένου «Χανσεατικοῦ Συνδέσμου»¹ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν Βρέμην καὶ τὴν Λυβέκην εἶχον δημιουργήσει ἔνωσιν, διὰ νὰ ἐκμεταλλεύωνται μόνον αὐταὶ τὸ ἐμπόριον τῆς ΒΑ. Εὐρώπης.

"Ολαι γενικῶς αἱ πόλεις ἡσαν σχεδὸν ἀνεξάρτητοι διοικούμεναι ἀπὸ συμβούλια ἐμπόρων. Αἱ περισσότεραι ὅμως ἀνεγνώριζον μίαν κατ' ὄνομα μόνον κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως ἢ ἐνὸς τιμαριούχου.

Τὸ πολιτικὸν σύστημα, ποὺ ἡμπόδιζε τὴν ἔνωσιν τῶν λαῶν εἰς ἑθνικὰ κράτη, ἡτο ἡ φεουδαρχία ἢ ὁ τιμαριωτισμός. Τὸ σύστημα αὐτὸν εἶχε καταλήξει εἰς τὸν τεμαχισμὸν τῆς Εὐρώπης εἰς μεγάλας ἀδεσφικὰς περιοχάς. Οἱ φεουδάρχαι καὶ οἱ δουλοπάροικοι των ἔξων ἀπομονωμένοι εἰς τὸ φέουδον καὶ ὁ δημόσιος βίος εἶχε συγκεντρωθῆ εἰς τοὺς πύργους των. Ἐθνικὰ κράτη μὲν κεντρικὴν ἔξουσίαν δὲν ὑπῆρχον· ὑπῆρχον ὅμως εἰς μίαν περιοχὴν συγκεντρωμένα φέουδα μὲ χαλαρὰν ἀξέρτησιν ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς, ὅπου ὁ φεουδάρχης ἔκανε ὅ,τι ἥθελε, χωρὶς νὰ λογοδοτῇ εἰς τὸν βασιλέα.

Οἱ βασιλεῖς ἐμίσουν τοὺς φεουδάρχας διὰ τὴν ἀνυπακοήν των, τὰ ἴδια ὅμως αἰσθήματα ἔτρεφον καὶ οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων πρὸς τοὺς φεουδάρχας, ἐπειδὴ αὐτοὶ τοὺς ἐπίεζον μὲ ὑπερόγκους φόρους ἢ ἐλήστευον τὰ ἀγαθά των. Ἔτσι τὸ κοινὸν μῆσος ἡγάκασε τὰς πόλεις καὶ τοὺς βασιλεῖς νὰ ἐνωθοῦν εἰς κοινὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν φεουδάρχων. Οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων ἐδέχθησαν τώρα νὰ ὑπακούουν εἰς τοὺς βασιλεῖς καὶ νὰ παρέχουν εἰς αὐτοὺς οἰκονομικοὺς πόρους. Μὲ τὰ χρήματα δὲ τῶν πόλεων οἱ βασιλεῖς ἡγόρασαν πυροβόλα ὅπλα καὶ ὠργάνωσαν μισθοφορικὸν στρατόν, παντοδύναμοι δὲ πλέον ὑπεχέωσαν τοὺς φεουδάρχας εἰς ὑποταγήν. Κατόπιν ἦνωσαν ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν των ὅλα τὰ ἐλευθερωμένα φέουδα τῆς περιοχῆς των, ποὺ εἶχον κοινὴν φυλετικὴν προέλευσιν καὶ ἐπέτυχον τὴν γεωγραφικὴν καὶ ἑθνικὴν ἐνότητα τῆς χώρας των. Ἀπερίσπαστοι ἐπειτα ἐστερέωσαν καὶ ὀργάνωσαν τὰ οἰκονομικὰ καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους των ἀποκρούοντες καὶ τοὺς ξένους ἐπιδρομεῖς. Εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰσπανίαν ἡ συγκεντρωτικὴ αὐτὴ κυβέρνησις εὑρίσκεται ἐξ ὀλοκλήρου εἰς χεῖρας τοῦ βασιλέως.

Μὲ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ἑθνικοῦ κράτους κάθε λαὸς συνηθίζει πλέον νὰ διακρίνῃ τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τοὺς ἄλλους, νὰ σχηματίζῃ σαφεστέραν ἰδέαν τῆς πατρίδος του καὶ νὰ ἀποκτᾷ τὴν συναίσθησιν ὅτι τὰ συμφέροντά του εἶναι κοινὰ μὲ τὰ συμφέροντα τοῦ ἑθνικοῦ συνόλου.

‘Η οίκονομική ζωή τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους εὑρίσκετο εἰς πολὺ χαμηλὸν ἐπίπεδον. Τὸ οἰκονομικὸν σύστημα ἦτο κλειστὸν εἰς τὸ φέουδον. Βασικὴ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν τοῦ βίου διὰ τὸν φεουδάρχην καὶ τοὺς ὑπηκόους του ἦτο ἡ γῆ καὶ τὰ γεωργικὰ προϊόντα. Τὰ μέσα παραγωγῆς καὶ ἐπεξεργασίας εὑρίσκοντο εἰς χεῖρας τοῦ τιμαριούχου. Τὰ δημητριακά του π.χ. ὁ χωρικὸς ἔπρεπε ὑποχρεωτικῶς νὰ τὰ ἀλέθη εἰς τὸν μύλον τοῦ ἀρχοντος, διὰ νὰ λαμβάνῃ ἐκεῖνος τὸ δικαίωμα ἀλέσεως. ‘Ο κάθε πύργος ἀπετέλει χωριστὴν οἰκονομικὴν μονάδα, ὅπου παρήγοντο τόσα εἰδη ὅσα ἐχρειάζοντο νὰ καταναλωθοῦν εἰς τὸ φέουδον.

Τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον ἦτο πρωτόγονον, διότι δὲν ὑπῆρχον ἀσφαλεῖς δρόμοι. Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ τὰ χωρία καὶ τὰς πόλεις των, διὰ νὰ ἀναπτύξουν οἰκονομικὰς σχέσεις. Μόνον αἱ μεγάλαι πανηγύρεις, ποὺ ἐγίνοντο μίαν φορὰν τὸ ἔτος εἰς τὰς κεντρικὰς πόλεις, ἐδημιούργουν κάποιαν ἐπικοινωνίαν καὶ οἰκονομικὰς σχέσεις.

‘Απὸ τοῦ 15ου αἰῶνος τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον ἀρχίζει νὰ ζωηρεύῃ καὶ νὰ ἔξερχεται ἀπὸ τὴν κλειστὴν μορφὴν ποὺ εἶχε κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Πηγὴ τοῦ ἐμπορίου εἶναι ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ βιοτεχνία, ποὺ ἐπεξεργάζεται τὰ κτηνοτροφικὰ καὶ γεωργικὰ προϊόντα. Γενικῶς, αἱ ἐμπορικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ σχέσεις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μεταξὺ τῶν διαφόρων περιοχῶν ἢ πόλεων εὑρύνονται ἀπὸ τὸν 15ον αἰῶνα, ἀλλὰ συναντοῦν ἀκόμη φράγμα εἰς τὰ σύνορα, ὅπως εἶναι π.χ. τὰ μεγάλα διόδια καὶ τὰ φιλοδωρήματα εἰς τοὺς φρουρούς τῶν συνόρων· ἐπίσης ἡ ἔλλειψις ἀσφαλείας ποὺ δημιουργεῖ κινδύνους διὰ τοὺς ἐμπόρους.

Περισσότερον δραστήριον κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα εἶναι τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον ποὺ διεζήγον αἱ πόλεις τῆς Μεσογείου (*Βαρκελώνη, Μασσαλία, Γέροντα, Ηλέα, Βενετία*). Αὐταὶ μετακομίζουν εἰς τὴν Δύσιν τὰ προϊόντα τῆς Δυτικῆς Ἀσίας καθὼς καὶ τὰ προϊόντα ποὺ μεταφέρουν ἀπὸ τὴν μακρινὴν Ἀνατολὴν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Α. Μεσογείου τὰ καραβάνια ἢ τὰ πλοῖα τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἀράβων. ‘Ετσι αἱ πόλεις αὗται κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα ἀποκτοῦν πλοῦτον καὶ ἀνέσεις. Ιδρύουν μεγάλας ἐμπορικὰς ἀποθήκας, ἐμπορικοὺς οἴκους, τραπέζας κλπ.

‘Απὸ τοῦ 16ου ὅμως αἰῶνος, ποὺ οἱ *Πορτογάλοι* καὶ οἱ *Ισπανοί* ἀνεκάλυψαν νέας χώρας καὶ θαλάσσας, οἱ ἐμπορικοὶ δρόμοι ἔγιναν πε-

ρισσότεροι, τὰ εἰσαγόμενα προϊόντα ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ προήγθησαν οἰκονομικῶς αἱ παρατλαντικαὶ πόλεις. Τὰ προϊόντα τῆς Ἀνατολῆς, τὰ δόποια ἡ Εὐρώπη ἐλάμβανε διὰ τῆς Μεσογείου, φθάνουν τώρα εἰς τοὺς παρατλαντικούς λιμένας κατ' εὐθεῖαν καὶ εἰς πολὺ μικροτέραν τιμήν. Ἡσαν δὲ αὐτά, χρώματα, λιβανωτὸς καὶ ἀρώματα τῆς Ἀραβίας, τὸ κόμμι καὶ τὰ μεταξωτὰ τῆς Ἀπωλετοῦ Ανατολῆς, οἱ μουσελίνες καὶ τὰ μπαχαρικὰ τῶν Μολούκων. Εἰς τὰ προϊόντα αὐτὰ τῆς Ἀσίας προστίθενται τώρα καὶ τὰ προϊόντα τῆς Ἀμερικῆς, ποὺ ἥσαν ἄγνωστα εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπως: καπνός, κίνα, κακάο, βανίλια βαμβάκι, καφές, ζαχαροκάλαμο κλπ. ἀκόμη καὶ μεγάλαι ποσότητες χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.▼

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Κατὰ τὸν Μεσαίωνα, ποὺ τὸ κοινωνικὸν καθεστώς ἐστηρίζετο εἰς τὴν γαιοκτησίαν, αἱ κοινωνικαὶ τάξεις εἶχον διαμορφωθῆνες εἰς ιεραρχικὴν σειράν ἀναλόγως μὲ τὴν ἔκτασιν τοῦ τιμαρίου των. Ἡ σειρὰ αὐτὴ ἦτο, ὅπως ἐμάθομεν πέρυσι: δοῦκες, μαρκήσιοι, κόμητες, βαρῶνοι. "Ολοὶ αὐτοὶ μαζὶ μὲ τοὺς βασιλεῖς ἥσαν πολεμισταὶ καὶ ἀπετέλουν τὴν πρώτην τάξιν, τοὺς εὐγενεῖς. Τὴν δευτέραν τάξιν, τὴν τάξιν τοῦ κλήρου, τὴν ἀπετέλουν οἱ ἀνώτεροι κληρικοὶ καὶ οἱ ἡγούμενοι τῶν μοναστηρίων ποὺ εἶχον ἐπίσης τιμάρια. Οἱ εὐγενεῖς καὶ ὁ ἀνώτερος κλῆρος ἀνῆκον εἰς τὰς προνομοιούχους τάξεις, ποὺ ἐκράτουν εἰς χεῖρας των τὴν ἔξουσίαν.

Ἡ μεγάλη πλειονότης τοῦ πληθυσμοῦ ἀπετέλει τὴν τρίτην τάξιν, τοὺς ἐλευθέρους χωρικοὺς καὶ τὸν κατώτερον κλῆρον, ποὺ εἶχε μεγάλην ἔξαρτησιν ἀπὸ τοὺς φεουδάρχας, χωρὶς ἐλευθερίας καὶ πολιτικὰ δικαιώματα. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ χιλιάδες ἄνθρωποι, ποὺ ἔζων ώς ὑπηρέται τῶν ἀρχόντων εἰς τὰ φέουδα, διότι ἐπολέμησαν τοὺς προγόνους τῶν ἀρχόντων κατὰ τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας των, καὶ ἐλέγοντο δουλοπάροικοι. Εἰς τὰ πόλεις οἱ ναυτικοί, οἱ τεχνῖται καὶ οἱ ἔμποροι ἀπετέλουν τὴν τάξιν τῶν ἀστῶν ποὺ ἀνῆκον καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν τρίτην τάξιν, ὅπως οἱ ἐλεύθεροι χωρικοί, καὶ εἶχον περισσοτέρας ἐλευθερίας ἀλλ' ὅχι καὶ πολιτικὰ δικαιώματα.

Μετὰ τὴν συντριβὴν ὅμως τῶν φεουδαρχῶν ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς ποὺ ἐπιτυγχάνεται κατὰ τὸν 15ον καὶ 16ον αἰώνα, εἰς τὴν θέσιν τῆς φεουδαλικῆς εὐγενείας ἐμφανίζεται ἡ αὐλικὴ εὐγένεια. Ἡ ιεραρχία τῶν εὐγε-

νῶν δὲν στηρίζεται πλέον εἰς τὴν ἐδαφικὴν ίδιοκτησίαν, ἀλλὰ εἰς τοὺς τίτλους ποὺ ἀπονέμει ὁ βασιλεύς.

Ἐξ ἀλλοῦ ἀρκετοὶ δουλοπάροικοι ἔγιναν ἐλεύθεροι χωρικοὶ καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν τρίτην τάξιν. Ἡ ζωὴ των ἐβελτιώθη, διότι τὰ προτόντα των εἶχον μεγαλυτέραν ζήτησιν καὶ ἦσαν ἡναγκασμένοι νὰ αὐξήσουν τὴν παραγωγὴν των.

Τέλος ἡ τάξις τῶν ἀστῶν μὲ τὴν συσσώρευσιν πλούτου ἔγινε πολὺ δυνατὴ καὶ ἐπρωτοστάτησεν εἰς μεγάλας ἔξορμήσεις. Δηλ. ἡ τάξις αὐτὴ κατὰ τὸν 16ον αἰώνα ἀπέκτησεν ἀνέσεις καὶ κῦρος. Ἀπὸ αὐτὴν οἱ βασιλεῖς εἰσέπραττον τοὺς φόρους καὶ ἐλάμβανον καὶ τοὺς οἰκονομικοὺς ὑπαλλήλους των. Ἔτσι σιγά-σιγά καὶ εἰς τὴν ἀστικὴν τάξιν δημιουργεῖται μία κοινωνικὴ διαφοροποίησις μὲ τὸν σχηματισμὸν τῆς λεγομένης διοικητικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἀριστοκρατίας.

2 ΑΙ ΜΕΓΑΛΑΙ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ. ΣΥΝΕΠΕΙΑΙ ΤΩΝ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΝ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΥ

Αἱ πολιτικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ συνθῆκαι, ποὺ εἶχον διαμορφωθῆ ἐις τὴν Δύσιν κατὰ τὸ τέλος τοῦ Μεσαίωνος, ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ δημιουργηθῇ μία ζωηρὰ κίνησις μὲ σκοπὸν τὴν ἐλεύθεραν σπουδὴν τῶν γραπτῶν ἔργων, ποὺ μᾶς ἐκληροδότησαν οἱ ἀρχαῖοι "Ελληνες καὶ Λατῖνοι συγγραφεῖς.

Οἱ σοφοὶ καὶ οἱ μορφωμένοι τῆς Δύσεως μὲ τὴν μελέτην τῶν κειμένων αὐτῶν κατενόησαν τὸ βαθύτερον πνεῦμα τῶν ἀρχαίων καὶ ἐγνώρισαν τὰς ἀξίας τοῦ πολιτισμοῦ των. Μὲ θαυμασμὸν παρετήρησαν τότε ὅτι αἱ σκέψεις καὶ αἱ ἴδει τῶν ἀρχαίων ἀναπτύσσουν τὴν αἰσθησιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀληθινοῦ, τοῦ ὠραιοῦ καὶ τοῦ εὐγενοῦς καὶ ὅτι ἀπελευθερώνουν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ δεσμά, ποὺ εἶχεν ἐπιβάλει τὸ στεῖρον θεολογικὸν πνεῦμα μὲ τὰς στενὰς ἀντιλήψεις τοῦ Μεσαίωνος.

Ἡ δραστηριότης αὐτῆι ῥὰ γίνονται γνωσταὶ αἱ ἀξίαι τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ καὶ ωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὰς πηγάς των, δηλ. ἀπὸ τὰ μνημεῖα τοῦ λόγου, καὶ ῥὰ χορηγοποιηθοῦν διὰ τὴν πνευματικὴν καλλιέργειαν τοῦ ἀνθρώπου, ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀνθρωπισμός.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῶν πόλεων ἀλλοὶ παράγοντες ποὺ ἔβοήθησαν τὸ ἀνθρωπιστικὸν κίνημα εἶναι ἡ ἐφεύρεσις τῆς τυπογραφίας, ἡ ἐγκατάστασις Ἐλλήνων λογίων εἰς τὴν Δύσιν καὶ ἡ ἰδρυσις ἀκαδημιῶν.

Ἡ ἐφεύρεσις τῆς τυπογραφίας ἔγινε τὸ 1436 ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Γουτεμβέργιον, ποὺ ἐπενόησε πρῶτος τὰ χωριστὰ μεταλλικὰ στοιχεῖα (ψηφία) τοῦ ἀλφαριθμοῦ. Τὰ βιβλία ἔως τότε ἦσαν χειρόγραφα καὶ ἐκόστιζον πολὺ. Μὲ τὴν ἐφεύρεσιν αὐτὴν παράγονται κατὰ μάζας, ἡ τιμὴ των εἶναι χαμηλὴ καὶ γίνονται κτῆμα τοῦ λαοῦ. Ἔτσι ἡ παιδεία ἔχει πλώνεται καὶ αἱ ἐπιστῆμαι προοδεύουν.

Οἱ Ἑλληνες λόγιοι. Πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κων/πόλεως ἀλλὰ καὶ κατόπιν πολλοὶ Ἑλληνες μορφωμένοι ἔφθασαν εἰς τὰς χώρας τῆς Δύσεως. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς λογίους αὐτοὺς διέσωσαν καὶ ἐφεραν μαζί των πολύτιμα χειρόγραφα τῆς κληρονομίας τῶν προγόνων μας. Ἔτσι μὲ τὰς πλουσίας γνώσεις των καὶ μὲ τὴν διδακτικὴν των ἵκανότητα ἐμύησαν χιλιάδας εὐρωπαίων εἰς τὰς Ἰδέας καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων. Οἱ σπουδαιότεροι ἀπὸ τοὺς λογίους αὐτοὺς εἶναι : ὁ *Μαρονήλ Χρυσολωδᾶς*, ποὺ ἐδίδαξεν ἐλληνικὰ εἰς τὴν Φλωρεντίαν, τὸ Μιλάνον, τὴν Παβίαν καὶ Βενετίαν. Ὁ *Δημ. Χαλκοκονδύλης* ποὺ εἶχε μαθητάς του τοὺς μεγάλους ἀνθρωπιστὰς Ἐρασμον καὶ Ρόχχλιν. Ὁ *Γεώργιος Γεμιστός ή Πλήθωρ* (1355 - 1450), ποὺ ἐδίδαξε φιλοσοφίαν εἰς τὴν Φλωρεντίαν καὶ συνέστησε τὴν ἰδρυσιν τῆς πρώτης *Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας*. Ἐπίσης ὁ *Βησσαρίων* (1403 - 1472), ὁ ὄποιος ως καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βολωνίας ἀντικατέστησε τὰ μαθήματα τῆς σχολαστικῆς φιλοσοφίας μὲ τὴν ἐλευθέραν πλατωνικὴν συζήτησιν.

Εἰκ. 1. Ὁ Ἐρασμος

Αἱ μεγάλαι ἵταλικαι πόλεις Νεάπολις, Φλωρεντία, Μιλάνον, Βενετία καὶ Ρώμη — ποὺ ποιητικώτερον ἔχουν ὀνομασθῆ «αἱ πέντε χορδαὶ τῆς ἵταλικῆς λύρας» — ἔνεκα τῆς οἰκονομικῆς των ἀναπτύξεως ἀπὸ ἐνωρὶς εἶχον γίνει αὐτοκυβέρνητα κράτη. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιοτεχνίαν των ἔκερδιζον πολλά, ἐβοήθησαν τοὺς λογίους καὶ διὰ τοῦτο αἱ πόλεις αὐταὶ ἔγιναν κέντρα τῶν ἀνθρωπιστικῶν σπουδῶν.

Τὸν 14ον καὶ 15ον αἰῶνα κέντρον τοῦ ἀνθρωπισμοῦ εἶναι ἡ Φλωρεντία, ὅπου τὴν πνευματικὴν κίνησιν ὑποστηρίζει ἡ ὀνομαστὴ καὶ πλουσία οἰκογένεια τῶν ἡγεμόνων τῆς, τῶν Μεδίκων. Αὐτοὶ συνεκέντρωσαν εἰς τὴν αὐλήν των μεγάλους ἀνθρωπιστάς. Ἐπίσης κατήρτισαν ἀξιόλογον βιβλιοθήκην (τὴν Λαυρεντιανήν), ὅπου εἰργάζοντο συγχρόνως 45 ἀντιγραφεῖς καὶ ἐρμηνευταὶ παλαιῶν χειρογράφων. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ρώμη τότε ὑπῆρξεν ἔστια τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Πρῶτος δὲ Πάπας Νικόλαος ὁ Ε' (1447-1455) ἐδημιούργησε τὴν ὀνομαστὴν βιβλιοθήκην τοῦ Βατικανοῦ, τὴν ὥποιαν ἐπλούτισε μὲν χιλιάδας χειρογραφα. Τὴν προσπάθειάν

του συνέχισαν οἱ διάδοχοί του Πτοῖς Β', Ἰούλιος Β' καὶ Λέων ὁ Ι'.

Εἰς τὴν Νεάπολιν τὰς ἀνθρωπιστικὰς σπουδὰς ὑπεστήριξε θερμῶς ὁ βασιλεὺς Ἀλφόνσος, ἐνῷ εἰς τὸ Μιλάνον ὁ ἀνθρωπισμὸς εὔρε γόνιμον ἔδαφος ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 14ου αἰῶνος.

Τέλος μεγάλην δρᾶσιν ἀναπτύσσει δι' ἀνθρωπιστικὰς σπουδὰς καὶ ἡ δημοκρατία τῆς Βενετίας: ἔχει πλουσίαν βιβλιοθήκην, ἀκαδημίαν καὶ τὸ καλύτερον

Eἰκ. 2. Ὁ Δάντης

τυπογραφεῖον, τοῦ ὁποίου προτίσταται ὁ περίφημος διὰ τὰς ἐκδόσεις του λόγιος "Αλδος Μανούτιος.

'Απὸ τοὺς προδρόμους τοῦ Ιταλικοῦ ἀνθρωπισμοῦ ἀξιομνημόνευτοι συγγραφεῖς θεωροῦνται : ὁ Δάντης Ἀλιγκιέρης (1265 - 1321), ποὺ ἔγραψεν εἰς λαϊκὴν γλῶσσαν τῆς Τοσκάνης τὸν ἀθάνατον ἔπος του «Θεία Κωμῳδία». 'Ο Πετράρχης, ποὺ συνέθεσεν εἰς τὴν ἴδιαν μὲ τὸν Δάντην γλῶσσαν τὰ σονέτα του καὶ ὑπῆρξεν ἐνθουσιώδης εἰσηγητής τῆς μελέτης τῶν ἀρχαίων. 'Επίσης ὁ Βοκάκιος, ποὺ ἔγραψεν ὑπὸ μορφὴν ἡμερολογίου τὸ «Δεκαήμερον».

'Ἐκ τῶν νεωτέρων ἀξιόλογοι εἶναι ὁ Ἰορδάνης Μπροῦνο, ὁ Λανρ. Βάλα, ὁ Λορέντζος Μέδικος κ.ἄ.

Η ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΟΙΠΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ

'Απὸ τὴν Ιταλίαν ὁ ἀνθρωπισμὸς δὲν ἥργησε νὰ ἔξαπλωθῇ καὶ εἰς δόλας χώρας καὶ νὰ γίνῃ εὐρωπαϊκός. Εἰς τοῦτο ἐβοήθησε καὶ ἡ ταχυτάτη διάδοσις τῆς τυπογραφίας.

Εἰς τὴν Ολλανδίαν θεμελιωτής καὶ ἀρχηγὸς τῆς κινήσεως αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ "Ερασμος" (1467 - 1536). 'Εγραψε τὸ ἔργον «Μωρίας ἔπαινος», ὃπου σατιρίζει τὴν σχολαστικότητα τῶν πανεπιστημιακῶν διδασκάλων. Πρὸς διευκόλυνσιν δὲ τῶν σπουδαστῶν ἐτύπωσεν ἔργα ἐκλεκτῶν 'Ελλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων μὲ σχόλια. 'Επίσης καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην.

Εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ Ραμπελαί μετέφρασε τὸν

Eἰκ. 3. Ὁ Σαΐξπηρ

‘Ιπποκράτην καὶ τὸν Γαληνὸν καὶ ἔγραψε τὸ μυθιστόρημα «Γαργαντούας καὶ Πανταγρουέλλ», εἰς τὸ δόποιον ἐπικρίνει τὰς προλήψεις τῆς ἐποχῆς του. ’Ολίγον ἀργότερον ὁ Μονταίν ἔγραψεν εἰς τὴν γαλλικὴν τὰ «Δοκίμια».

Παραλλήλως εἰς τὴν Ἰσπανίαν ὁ Μιχ. Θερβάντες (1547 - 1616), ἔγραψε τὸ μυθιστόρημα «Δὸν Κιχώτης», ὃπου σατιρίζει τὰς ύπερβολὰς τοῦ ἱπποτικοῦ βίου, ἐνῷ εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς βασιλίσσης ’Ελισάβετ ἀκμάζει ὁ μέγιστος δραματικὸς ποιητὴς τῶν νεωτέρων χρόνων Οὐδίλιαμ Σαιξπηρ. ’Αριστούργήματά του θεωροῦνται «ὁ ἔμπορος τῆς Βενετίας», ὁ «Οθέλος», «Μάκβεθ» κλπ.

Τέλος εἰς τὴν Γερμανίαν ὁ ἀνθρωπισμὸς ἔδραν εἶχε τὰ πανεπιστήμια καὶ ἔμεινε πιστὸς εἰς τὴν χριστιανικὴν παράδοσιν καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν.

ΠΟΙΑΙ ΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ

Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι διὰ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ἀνακαλύπτεται ἐκ νέου ὁ ἀρχαῖος κόσμος καὶ προβάλλεται εἰς τὴν Εὐρώπην ὡς ὑπόδειγμα διὰ τὴν ἀναμόρφωσιν τῆς συγχρόνου ζωῆς, διὰ τὴν ἀναγέννησιν.

3 Η ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΛΛΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΩΝ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΕΩΝ

Κυρία αἰτία τῶν ἐξερευνητικῶν ταξιδίων τοῦ 15ου καὶ τοῦ 16ου αἰῶνος ὑπῆρξε τὸ ἔμποριον τῶν πολυτίμων προϊόντων τῆς Ἀνατολῆς (μπαχαρικῶν, μεταξωτῶν καὶ βαμβακερῶν ὑφασμάτων, πολυτίμων λίθων κλπ.). Τὰ προϊόντα αὐτὰ ’Ινδοὶ καὶ Ἀραβεῖς ἔμποροι τὰ μετέφερον ἀπὸ τὰς χώρας τῆς παραγωγῆς των (νησιὰ τοῦ ’Ινδικοῦ, ’Ινδίας, Περσίαν), εἰς τοὺς ἔμπορικους σταθμούς τῆς Μεσογείου. ’Απὸ ἐκεῖ τὰ ἡγόραζον ’Ιταλοὶ ἔμποροι καὶ τὰ διεκόμιζον εἰς τοὺς λιμένας τῆς Εὐρώπης μὲ πολλὰ κέρδη.

’Αλλὰ οἱ Πορτογάλοι καὶ οἱ Ἰσπανοί, διὰ νὰ θραύσουν τὴν μονοπωλιακὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἔμποριον τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τοὺς ’Ιταλούς εἰς τὴν Μεσόγειον, συνέλαβον τὴν τολμηρὰν ἰδέαν νὰ ἀναζητήσουν κατ’

εύθεταν όδὸν πρὸς τὰς Ἰνδίας διὰ μέσου τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν πολὺ τοὺς ἐβοήθησεν ἡ ἐφεύρεσις τῆς καραβέλας καὶ τῆς πυξίδος.

‘Η πυξὶς ἐχρησιμοποιήθη ὡς ὅργανον πλεύσεως ἔνεκα τῆς ἴδιότητος τῆς μαγνητικῆς βελόνης νὰ δεικνύῃ τὸν Βορρᾶν.’ Ετελειοποιήθη δὲ ἀπὸ τὸν Ἰταλὸν Φλάβιον Τζόρια (1302).

‘Η καραβέλα κατεσκευάσθη ἀπὸ τοὺς Βενετούς. Ὅτι πλοῖον μήκους 25 - 30 μ. μὲ ὑψηλὰς πλευράς. Ἡδύνατο νὰ μεταφέρῃ φορτίον μέχρι 200 τόνων καὶ νὰ διανύῃ 10 περίπου χιλιόμετρα τὴν ὥραν.

ΑΙ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΠΟΙΚΙΑΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ ΤΩΝ ΠΟΡΤΟΓΑΛΩΝ

Πρῶτοι «ίππόται τοῦ ὥκεανοῦ» θεωροῦνται οἱ Πορτογάλοι, οἱ ὅποιοι ἐμψυχούμενοι ἀπὸ τὸν τριτότοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως των Ἑορτικῶν τὸν θαλασσοπόρον ἀναζητοῦν τὴν ὄδὸν πρὸς τὰς Ἰνδίας διὰ τοῦ περίπλου τῆς Ἀφρικῆς. Ἡ πρώτη των ἐπιτυχία ὑπῆρξεν ἡ ἀνακάλυψις τῶν νήσων Μαδέρας καὶ Καναρίων (1419). ‘Ἐπειτα ἀπὸ πολυετεῖς θαρραλέας ἀποπειρας ἐφθασαν εἰς τὸ Πράσινον ἀκρωτήριον, (ποὺ τὸ ἐθαύμασαν διὰ τὴν βλάστησίν του). Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1486 ὁ Βαρθολομαῖος Ντιάζ παραπλέει τὸ νοτιώτατον ἀκρονήσιον τῆς Ἀφρικῆς, τὸ δόποῖον δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης Β' ὀνόμασεν ἀκρωτήριον «τῆς Καλῆς Ἐλπίδος», διὰ νὰ μὴ τρομάζουν οἱ ναυτικοὶ ἀπὸ τὰς καταιγίδας του. Ἐνδεκα ἔτη ἀργότερον ἥλιος τολμηρὸς Πορτογάλος, ὁ Βάσκο ντὲ Γκάμα ἐπραγματοποίησε τὸ δύνειρον τοῦ Ἐρρίκου τοῦ θαλασσοπόρου. Μὲ 4 καραβέλας καὶ πλήρωμα 170 ἀνδρῶν κατώρθωσε νὰ παρακάμψῃ ἐν μέσῳ καταιγίδων τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος καὶ νὰ παραπλεύσῃ τὰ παράλια τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς μέχρι τοῦ λιμένος τῆς Μελίνδας. Ἀπὸ ἐκεῖ μὲ κατ' εὐθεῖαν παρείαν διέσχισε τὸν Ἰνδικὸν ὥκεανὸν καὶ ἔφθασεν εἰς Καλικοῦτ (1498). ‘Οταν ἐπέστρεψεν εἰς Λισαβῶνα, εἶχε χάσει 2 πλοῖα καὶ πολλοὺς συντρόφους του ἀπὸ τὰς τρικυμίας καὶ ἀπὸ τὴν φοβερὰν ἀσθένειαν τοῦ «σκορπιούτου»².

‘Ἐτσι ἐπειτα ἀπὸ πάλην 80 ἔτῶν μὲ τὰς τρικυμίας καὶ μὲ τὸ μοστήριον τοῦ ἀγνώστου οἱ Πορτογάλοι εὔρον τὴν θαλασσίαν ὄδὸν πρὸς τὰς Ἰνδίας.

Τὸ 1500 ἥλιοι τολμηροὶ θαλασσοπόροι ἀνεκάλυψαν τὴν Βραζιλίαν

Eiz. 4. Ο Χρ. Κολόμβος ἐγεννήθη τὸ 1446 εἰς τὴν Γέρονταν ἀπὸ πατέρα υφαντονογόν. Κατὰ τὴν νεότητά του εἰς ἔνα ἀπὸ τὰ πολλὰ ἐπικίνδυνα ταξιδιά του ἐφθασεν εἰς τὴν Ἰσλανδίαν. Ἐκεῖ ἐμαθεν ὅτι Νοσμαρδοὶ περὶ τὸ 1000 μ.Χ. εἶχον φθάσει εἰς τὸ σημερινὸν Λαμπρατόρ, τὸ ὅποιον ὄντος Βιλανδίαν. Μὲ βάσιν τὴν πληροφορίαν αὐτὴν καὶ τὰς μελέτας τοῦ Φλωρεγεντινοῦ σοφοῦ Τοσκανέλι (διὰ τὴν σφαιρικότητα τῆς γῆς), ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ φθάσῃ εἰς τὰς Ἰνδίας διά τοῦ περίπλου τῆς γῆς.

εἰς τὴν Ν. Ἀμερικὴν καὶ τὴν Μαδαγασκάρην εἰς τὸν Ἰνδικόν. Ἀργότερον ἔφεραν τὴν σημαίαν τῆς Πορτογαλίας εἰς τὴν Σονμάτραν, Ἰάβαν, Μολούνιας νήσους καὶ τὴν Ἰαπωνίαν.

Ἐπειτα ἀπὸ τὰς ἀνακαλύψεις αὐτὰς οἱ Πορτογάλοι ἰδρυσαν καὶ ὀργάνωσαν ἐν ἐκτεταμένον ἀποικιακὸν κράτος. Ἀπὸ ὅλας αὐτὰς τὰς ἀποικίας συνέρρευσε πλοῦτος ἀφθονος εἰς τὸ μικρὸν βασίλειόν των. Ἡ Λισαβών ἔγινεν ἡ πρώτη πόλις τοῦ κόσμου. Τὴν δόξαν της καὶ τοὺς ἀθλους τῶν τέκνων της ψάλλει ὁ μέγας ἔθνικὸς ποιητὴς τῶν Πορτογάλων Καμόνες εἰς τὸ ἔπος του «Λουζιτανού».

ΑΙ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΤΩΝ ΙΣΠΑΝΩΝ. Η ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ. Ο ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΟΛΟΜΒΟΣ

Ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς ὑπῆρξεν ἀσφαλῶς ἡ μεγαλυτέρα ἐπιτυχία τῶν θαλασσοπόρων τῆς Δύσεως. Τὸ κατόρθωμα αὐτὸ τὸ ἐπέτυχεν ὁ θαλασσοπόρος Χριστόφορος Κολόμβος εἰς τὴν προσπάθειάν του

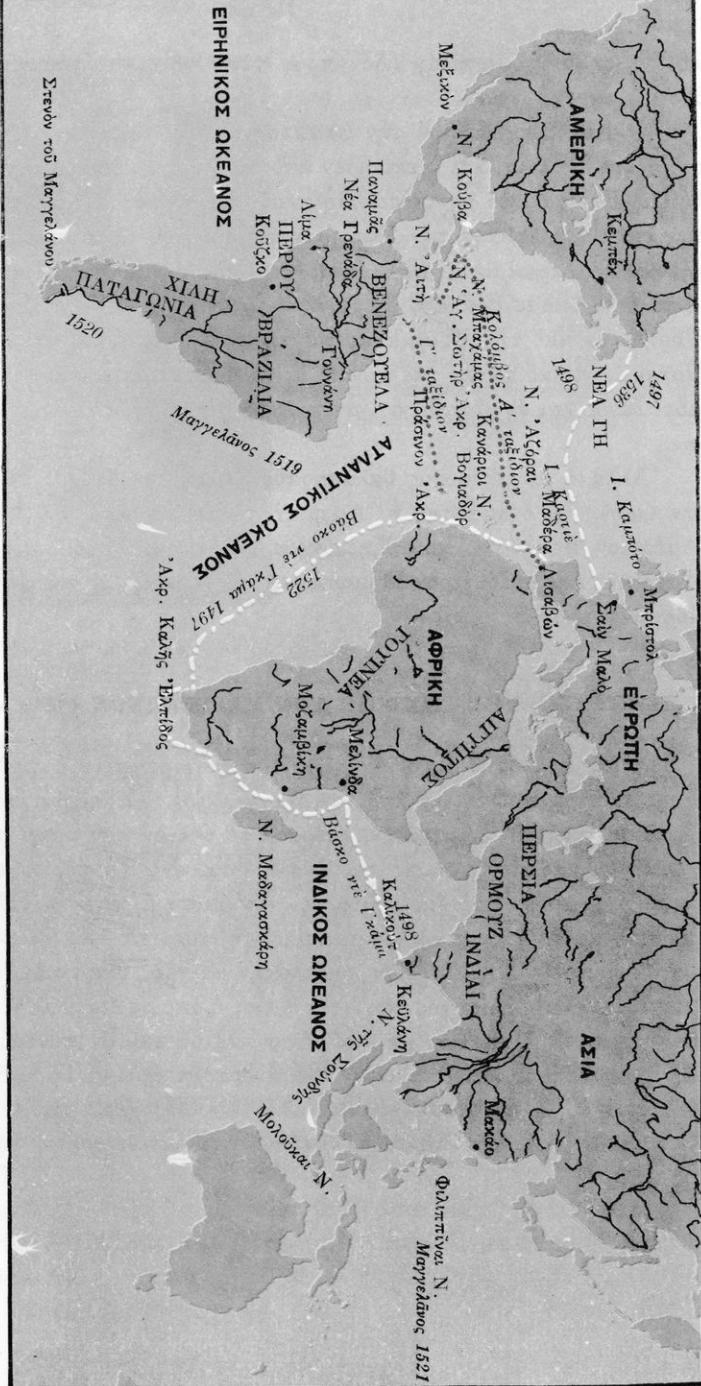
νὰ ἀνεύρῃ συντομωτέραν ὁδὸν πρὸς τὰς Ἰνδίας πλέων συνεχῶς πρὸς δυσμάς.

Ο Κολόμβος ἐπεισε πὴν βασίλισσαν τῆς Ἰσπανίας Ἰσαβέλλαν νὰ τοῦ δώσῃ 3 πλοῖα, καὶ ἔξεκίνησεν ἀπὸ τὸν λιμένα Πάλου εἰς τὰς 3 Αὔγ. 1492. Ἐπειτα ἀπὸ περιπετειώδη πλοῦν μὲ συγχάς ἀνταρσίας τῶν πληρωμάτων του ἔφθασε πὴν 12ην Ὁκτωβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους εἰς μικρὰν νῆσον τῆς Καραϊβικῆς θαλάσσης, ποὺ τὴν ὀνόμασεν "Αγιον Σωτῆρα. Ἀπὸ ἐκεῖ ἔκαμε 3 ἄλλας ἔξερευνήσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἀνεκάλυψε τὸ Πορτορίκο καὶ τὴν Τζαμάικα, τὰ παράλια τῆς N. Ἀμερικῆς καὶ τοῦ Παναμᾶ. "Ολας αὐτὰς τὰς χώρας ὁ Κολόμβος τὰς ὀνόμασε Δ. Ἰνδίας, διότι δὲν εἶχεν ἀντιληφθῆ ὅτι ἀνεκάλυψε μίαν ἄγνωστον ἔως τότε ἡπειρον.

Αλλὰ ὁ μέγας αὐτὸς θαλασσοπόρος ὑπῆρξεν ἀτυχος εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν. Τὸ δνομά της ἡ Ἀμερικὴ τὸ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Φλωρεντινὸν Ἀμέρικον Βεσπούκι, ποὺ ἔξηρεύνησε τὸν Παναμᾶν καὶ μέρος τῆς N. Ἀμερικῆς καὶ βραδύτερον ἐδημοσίευσε τὰς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὸν Νέον Κόσμον (1507).

Ο ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ ΤΗΣ ΓΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΓΓΕΛΑΝΟΝ (1519 - 1522)

"Αλλη σπουδαίᾳ ἐπιτυχίᾳ τῶν Ἰσπανῶν ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος περίπλους τῆς γῆς ποὺ ἔγινεν ἀπὸ τὸν Μαχγελάνον. Ὁ θαλασσοπόρος αὐτὸς παρέκαμψε τὴν N. Ἀμερικήν, ἐπέρασε τὸ στενόν ποὺ φέρει σήμερον τὸ δνομά του καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀχανῆ ὥκεανόν. Τὸ περίεργον ἦτο ὅτι τὸν εὗρεν ἥσυχον καὶ διὰ τοῦτο τὸν ὀνόμασεν Εἰλορνικόν. Τέλος, ἐπειτα ἀπὸ πολλὰς στερήσεις καὶ δοκιμασίας, ἔφθασεν εἰς τὰς Φιλιππίνας νήσους, ὅπου ἐφονεύθη εἰς μίαν συμπλοκὴν μὲ τοὺς ιθαγενεῖς. Τὸν πλοῦν συνέχισεν ὁ ὑποπλοίαρχός του Ντέλ Κάνο, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου ἐπέστρεψεν εἰς Ἰσπανίαν μὲ ἓνα μόνον πλοῖον καὶ 18 συντρόφους ἀπὸ τὰς 5 καραβέλας καὶ ἀπὸ τοὺς 200 ἀνδρας πλήρωμα. Τὸ ταξίδιον εἶχε διαρκέσει 1083 ἡμ. καὶ εἶχον διανυθῆ 105.000 χλμ. Αλλὰ τὸ πλέον σημαντικὸν διὰ τὴν ἐπιστήμην εἶναι ὅτι ἀπεδείχθη ἡ σφαιρικότης τῆς γῆς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εικ. 5. Χάρτης τῶν μετάλλων ἀνακαλύψεων

ΤΟ ΑΠΟΙΚΙΑΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

Τὰ πρῶτα θεμέλιά του τὰ ἔθεσεν ὁ Κολόμβος, ποὺ ἐχάρισεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν τὰς Ἀντίλλας, τὸ Μεξικὸν καὶ τὰ παράλια τῆς Ὀνδούρας καὶ τοῦ Παναμᾶ, τοῦ ὅποιου πλήρη κατοχὴ ἔκαμεν ὁ Μπαλμπόρα (1513). Ὁ Φερδ. Κορτέζ ἐκυρίευσε τὸ Μεξικὸν (1519 - 1522), ἀφοῦ κατέστρεψε τὸν λαμπρὸν πολιτισμὸν τῶν Ἀζτέκων. Τὸ Περού τὸ κατέλαβεν ὁ Φραγκίσκος Πιζάρο (1532 - 1535), ἀλλὰ κατέστρεψε τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἰνκας. Ἡ Χιλὴ ἐκυριεύθη τὸ 1541.

Ἐτσι εἰς τὸ δυτικὸν ἡμισφαῖριον ἡ Ἰσπανία ἔδρυσεν ἐν τεράστιον κράτος, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐπλούτησε καὶ ἔγινεν ἡ ἴσχυροτέρα ναυτικὴ δύναμις τοῦ 16ου αἰώνος. Οἱ πρῶτοι Ἰσπανοὶ ὑπῆρξαν ἀνθρωποι χωρὶς ἐπιστημονικὴν περιέργειαν καὶ ἥρπαγες θησαυρῶν, συμπεριεφέρθησαν μὲ ἀπανθρωπίαν πρὸς τοὺς ιθαγενεῖς, τοὺς ὅποιους σχεδὸν ἐξωλόθρευσαν.

ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ ΥΠΟ ΑΛΛΩΝ ΛΑΩΝ

Τὸ 1497 ὁ Γενουάτης Τζιοβάνι Καμπότο διὰ λογαριασμὸν τῶν Ἀγγλῶν ἀνεκάλυψε τὴν Νέαν Γῆν καὶ τὸ Λαμπραντό (Βιλανδίαν), ὅπου εἶχον φθάσει ἄλλοτε καὶ οἱ Βίκιγκς. Ὁ Γάλλος Καρτιέ τὸ 1535 κατ’ ἐντολὴν τοῦ βασιλέως του Φραγκίσκου ἐξήρευνησε τὰ παράλια τοῦ Α. Καναδᾶ, ἐνῷ Ὀλλανδοὶ ἔφθασαν εἰς τὴν σημερινὴν Νέαν Γόρκην.

ΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΑΙ ΤΩΝ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΝ

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν θαλασσίων ἀνακαλύψεων ὑπῆρξαν κοσμοϊστορικά :

Πρῶτον. Ἡ Μεσόγειος χάνει δι’ ἐν μακρὸν διάστημα τὴν σημασίαν της, διότι ἀνοίγονται νέοι ὀκεάνιοι δρόμοι. Εἰς τὴν ιστορικὴν σκηνὴν προβάλλονται τώρα νέα κράτη, τὰ παρατλαντικά.

Δεύτερον. Ἡ ἔξοδος ἀπὸ τὸ τιμαριωτικὸν σύστημα καὶ ἡ οἰκονομικὴ πρόδος τῶν λαῶν τῆς Δ. Εὐρώπης ἔφερεν εἰς τὸ προσκήνιον τὴν ἀστικὴν τάξιν. Τὰ πολύτιμα προϊόντα τοῦ ἀποικιῶν πλημμυρίζουν τὰς εὐρωπαϊκὰς ἀγοράς, ἐνῷ παραλλήλως εὐρίσκουν διέξοδον πρὸς τὰς ἀποικίας πλεονάζοντες πληθυσμοὶ καὶ ἀγαθὰ τῆς γηραιᾶς ἡπείρου.

Τρίτον. Αἱ ἀνακαλύψεις προεκάλεσαν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν. Ἐγιναν γνωσταὶ νέαι θάλασσαι καὶ χῶραι καὶ νέοι λαοί. Εμελετήθησαν

νέαι γλῶσσαι καὶ εἰσήχθησαν εἰς τὴν Εύρωπην νέα ζῶα καὶ φυτά. Συνέπεια τούτων ἦτο νὰ πλουτισθοῦν ἡ γεωγραφία, ἡ κοσμογραφία καὶ αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, ἡ ιστορία κλπ. καὶ νὰ πλατύνουν οἱ πνευματικοὶ δρίζοντες τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ τόσον είχον περιορισθῆ ἀπὸ τὸν σχολαστικισμὸν τοῦ Μεσαίωνος.

Τέταρτον. Ὁ τρόπος ζωῆς τῶν ἀνθρώπων ἀλλάζει, διότι νέα πράγματα, ἄλλα ἥθη καὶ ἔθιμα καὶ νέαι ίδεαι εἰσάγονται ἀπὸ τὸν Νέον Κόσμον καὶ μεταμορφώνουν τὸν παλαιόν.

4 Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ

Αναγέννησις καλεῖται ἡ ιστορικὴ περίοδος ἀπὸ τοῦ 1350 μ.Χ. μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 16ου αἰῶνος. Εἶναι μία μεταβατικὴ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Δυτικοευρωπαῖοι ἀφήνουν τὴν θεολογικὴν ἐρμηνείαν ποὺ εἶχεν ἐπικρατήσει κατὰ τὸν Μεσαίωνα περὶ τοῦ κόσμου καὶ προχωροῦν εἰς τὴν ἐπιστημονικήν, μὲ τὴν ἐκ νέου ἐπάνοδον εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ.

Ἐπειδὴ ἡ ἐπαφὴ μὲ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν εἶχε διακοπῆ ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων καὶ τὰς ἀντιδράσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τώρα ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ὁ ἀρχαῖος κόσμος, διὰ τοῦτο ἡ ὅλη ἐποχὴ ἐπῆρε τὸ ὄνομα ἀναγέννησις, δηλ. στροφὴ πρὸς τὴν ἀρχαϊστητα καὶ ἀναβίωσις τοῦ πνεύματος τῶν ἀρχαίων.

Ἐπομένως ἡ ἀναγέννησις εἶναι εὐρύτερον κίνημα ἀπὸ τὸν ἀνθρωπισμόν, ὁ ὁποῖος ἐκδηλώνει τὴν δρᾶσιν του εἰς τὴν περιοχὴν τῶν γραμμάτων καὶ τῆς θρησκείας. Ἡ ἀναγέννησις, ἔκτὸς ἀπὸ τὴν στροφὴν πρὸς τὴν σπουδὴν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, καλλιεργεῖ καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἐνδιαφέρεται διὰ τὰς ἐφευρέσεις καὶ διὰ τὴν ἀνακάλυψιν νέων χωρῶν. Εἰς τὰ πλαίσιά της περιλαμβάνει τὴν ἀνανέωσιν τῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ τὴν ἀναζωγόνησιν τῆς κοινωνίας καὶ τέλος ἐπιδιώκει νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ αὐτοτέλεια τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀτόμου. Χαρακτηριστικὸν τῆς ἀναγεννήσεως εἶναι ἡ προσπάθεια διὰ πρωτότυπα ἔργα.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ

Ἡ ἀναγέννησις ἀρχίζει μὲ τὰς ἀνθρωπιστικὰς σπουδάς. Οἱ ἀνθρωποι

τῆς Δ. Εύρωπης ἐγκύπτουν μὲ δίψαν εἰς τὰς πηγὰς τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος καὶ ἐκεῖ ἀτενίζουν τὸ φῶς, «τὸ φῶς τῆς μορφώσεως», ὅπως τὸ εἶπεν ὁ Ἐρασμος. Αὐτὴ ἡ μελέτη τῶν ἀρχαίων ὅχι μόνον ὠδήγησεν εἰς πλήρη μεταμόρφωσιν τῆς λογοτεχνίας, τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ἐπηρέασε τὰς πολιτικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἀντιλήψεις τῆς εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας.

Σπουδαῖος παράγων διὰ τὴν ἔξτιξιν τῆς ἀναγεννήσεως ὑπῆρξε καὶ ὁ παραγκωνισμὸς τῆς λατινικῆς καὶ ὁ σχηματισμὸς τῶν ἔθνων γλωσσῶν, ποὺ ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς Εὐρωπαίους νὰ ἐκφράζωνται μὲ μεγάλην εὐκολίαν. Ἐπίσης αἱ νέαι ιδέαι, ποὺ ἀπεκτήθησαν μὲ τὸ ἐμπόριον καὶ μὲ τὴν ἔξπλωσιν εἰς ἀλλας ἀγνῶστους γεωγραφικὰς περιοχάς. Τέλος αἱ μεγάλαι ἐφευρέσεις, ποὺ ἔδωσαν δύναμιν εἰς τὸν νεώτερον ἀνθρωπὸν καὶ ἐπολλαπλασίασαν τὰ διαφέροντά του.

Ἄλλα ἡ ἀναγέννησις εἶναι ἀστικὸν κυρίως κίνημα. Καὶ διὰ τοῦτο ἀρχίζει εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ὁ ἀστικὸς βίος μὲ τὰς ἐλευθερίας καὶ τὸν πλοῦτον πολλῶν κοινοτήτων προσέφερεν εἰς τοὺς λογίους καὶ τοὺς καλλιτέχνας ἐργασίαν καὶ ἀμοιβάς. Ἐπὶ πλέον εἰς τὴν Ἰταλίαν διετηρεῖτο ἡ λατινικὴ γλῶσσα καὶ παράδοσις. Τέλος ἡ χώρα ἐκείνη ὑπῆρξε τὸ καταφύγιον τῶν Ἐλλήνων λογίων, ποὺ ἐκαλλιέργησαν καὶ διέδωσαν τὰς ἀνθρωπιστικὰς σπουδάς.

Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΤΕΧΝΑΣ

Καὶ αἱ καλλιτέχναι ἀναζωογονοῦνται ἀπὸ τὸ νέον πνεῦμα ποὺ ἀνέπτυξεν ἡ μελέτη τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Ἀφετηρίαν ἀπετέλεσεν ἡ σπουδὴ τῶν ἀρχαίων μνημείων, τὰ δοποῖα διεσδύθησαν παρὰ τὴν πάροδον τῶν αἰώνων. Ἡ μελέτη αὐτὴ ἔδωσε δύναμιν καὶ ἐνέπνευσε πρωτοτυπίαν εἰς τοὺς καλλιτέχνας. Οἱ κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι τῆς ἀναγεννήσεως εἰς τὸν τομέα τῆς τέχνης εἶναι :

Ο Λεονάρδος Ντά Βίντσι (1452 - 1519), ἀρχιτέκτων, γλύπτης καὶ ζωγράφος. Ἡ «Τζοκόντα» του εἶναι ἀριστουργηματικὸν πορτραΐτον γυναικὸς μὲ συγκρατημένον μειδίαμα. «Ο Μυστικὸς Δεῖπνος» ἔγινε περιφήμιος διὰ τὴν σύνθεσιν τῶν χρωμάτων του καὶ τὴν ἐκφραστικὴν δύναμιν τῶν προσώπων καὶ τῶν χειρογονομιῶν.

Ο Μιχαήλ "Αγγελος (1475 - 1564), γλύπτης, ζωγράφος καὶ ἀρχιτέκτων. Τὰ ἔργα του ἐπιβάλλονται μὲ τὴν ἐκφρασιν ζωῆς, μεγαλείου καὶ δυνάμεως, ποὺ ὑπερβαίνουν τὰ κοινὰ μέτρα. Ἀπὸ τὰ γλυπτά του

Εἰκ. 6. Ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν. Πίναξ τοῦ Γκρέκο.

ἀξιολογώτερα θεωροῦνται «ὁ Μωύσης» καὶ «ὁ Δαβὶδ». Ἀπὸ τὰ ἔργα ζωγραφικῆς ἡ «Δευτέρα Παρουσία».

Ο Ραφαήλ Σάντι (1483 - 1520) θεωρεῖται ως ὁ μεγαλύτερος ζωγράφος τῶν αἰώνων. Θαυμάζεται ἡ καθαρότης τοῦ σχεδίου του μὲ τὴν ἀπαλότητα τῶν χρωματισμῶν. «Ολα του τὰ ἔργα εἶναι ἀριστουργήματα» ἡ Παναγία ὅμως τοῦ Ἅγιου Σίξτου «Μαντόνα Σιξτίνα» ἔχει κριθῆ ὡς ἀνυπέρβλητος.

Ο Τιτσιάνο (1477 - 1576), τοῦ ὁποίου αἱ εἰκόνες διακρίνονται διὰ τοὺς ἀπαλοὺς χρωματισμοὺς καὶ τὰς λεπτὰς γραμμάς. Περίφημον ἀπὸ τὰ ἔργα του θεωρεῖται: «Ο Ἰησοῦς καὶ τὸ δηνάριον».

Μαθητὴς τοῦ Τιτσιάνο ὑπῆρξεν ὁ "Ἐλλην Δομήνικος Θεοτοκόπουλος" ἡ Γκρέκο (1545 - 1614). Εξωγράφεις λεπτὰς μορφὰς μὲ ἴσχυρὰ καὶ ὥχρα πρόσωπα καὶ μακοιά δάκτυλα. Ἐκ τῶν ἔργων του θαυμάζεται «Ο Αἴρων τὸν Σταυρὸν αὐτοῦ» καὶ «Ο Ἰησοῦς εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν».

24
επαρεσιονικός
ανενήνεται τον τολόν

Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Τὴν ἰδίαν ἀναζωογόνησιν διαπιστώνομεν καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην.

Κατὰ τὸν Μεσαίωνα δὲν ἐπετρέπετο οἱ σπουδασταὶ νὰ κάνουν ἔρωτήσεις πρὸς τοὺς διδασκάλους, οὔτε νὰ θέτουν προβλήματα· ἐδιδάσκοντο ἀπλῶς ὅνευ ἀντιφρήσεων· τῷρα τὸ πνεῦμα τῆς ἀναγεννήσεως ἔφερε νέας μεθόδους, ποὺ ὑποβοηθοῦν εἰς τὴν ἔρευναν, τὴν παρατήρησιν καὶ τὸ πείραμα. Οἱ ἐπιστήμονες διὰ κάθε σοβαρὸν ζήτημα δὲν καταφέγγουν πλέον εἰς τὰς αὐθεντίας (εἰς τὸν Ἀριστοτέλην συνήθως), ἀλλὰ προσπαθοῦν νὰ στηρίξουν τὰς γνώσεις των εἰς τὴν προσεκτικὴν παρατήρησιν, εἰς τὸ πείραμα καὶ εἰς τὸν ἀκριβῆ υπολογισμόν. Αὐτὸς εἶχεν ως ἀποτέλεσμα νὰ ἀναπτυχθοῦν φραγμαίως αἱ φυσικομαθηματικαὶ ἐπιστήμαι.

‘Ως ὁρόσημα τῆς σκέψεως καὶ ως κορυφαῖαι διάνοιαι ἡμποροῦν νὰ ἐκτιμηθοῦν οἱ ἔξτις:

Πρῶτος ὁ Πολωνὸς Νικόλαος Κοπέρνικος (1473 - 1543), ποὺ θεωρεῖται ὁ θεμελιωτὴς τῆς συγχρόνου ἀστρονομίας. Μὲ βάσιν τὴν θεωρίαν τοῦ Σαμίου ἀστρονόμου Ἀριστάρχου (280 π.Χ.) ἀπέδειξεν ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι τὸ κέντρον τοῦ πλανητικοῦ συστήματος καὶ ὅτι ἡ γῆ καὶ οἱ ἄλλοι πλανῆται στρέφονται πέριξ αὐτοῦ, ἐνῷ ἔως τότε ἐπιστεύετο τὸ ἀντίθετον.

Eiz. 7. Ὁ Αἴρων τὸν Σταυρὸν Τον. Πίναξ τοῦ Γκρέκο.

"Αλλος εἶναι ὁ Ἰταλὸς Γαλιλαῖος (1564 - 1642), ποὺ ἀνεκάλυψε τὸ ἐκκρεμές καὶ τὸ τηλεσκόπιον, μὲ τὸ δποῖον ἀπέδειξεν ἀληθινὴν τὴν θεωρίαν τοῦ Κοπερνίκου.

Καὶ τέλος ὁ "Αγγλος Φραγκισκος Βάκων, ὁ διποῖος ἔγραψε τὸ «Νέον "Οργανον», εἰς τὸ δποῖον ἀπορρίπτει κάθις θεωρίαν ποὺ δὲν στηρίζεται εἰς τὴν παρατήρησιν καὶ τὸ πείραμα.

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ

'Η ἀναγέννησις ἐπέφερε πλήρη ἀλλαγὴν εἰς τὸν βίον καὶ μετεμόρφωσε τὸν κόσμον τῆς Εὐρώπης, ἐπειδὴ ἐγέννησεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους νέα ἐνδιαφέροντα καὶ νέας ἰδέας καὶ μεθόδους καὶ ἐφεύρε νέα ἐργαλεῖα καὶ ὅργανα. 'Τπήρες πραγματικὰ μία νέα ἐποχὴ ποὺ ἐγέννησεν ἔνα νέον, ἀνώτερον πολιτισμόν.

5 Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ

Αἱ παρεκτροπαὶ τοῦ ἀνωτέρου κλήρου καὶ ἡ θρησκοληψία τῶν ἀμορφῶν καὶ πολλῶν πιστῶν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας εἶχον μειώσει τὴν ὑπόληψίν της εἰς τὸν κόσμον τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν 15ον αἰώνα. 'Η ἡθικὴ αὐτὴ κατάπτωσις ἔφερεν ἀναβρασμὸν εἰς τὴν ψυχὴν αὐστηρῶν θεο-

λόγων, ἀλλὰ καὶ μορφωμένων ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐζήτουν νὰ ἐπανέλθῃ ὁ καθολικισμὸς εἰς τὰς ἀγράς καὶ αὐστηρὰς παραδόσεις τῶν ἀποστολικῶν χρόνων τοῦ χριστιανισμοῦ. Περὶ τὰ τέλη τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ ἀναπτύσσονται ζωὴραὶ ἐκδηλώσεις εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην, μὲ σκοπὸν νὰ διορθωθοῦν τὰ κακῶς ἔχοντα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

‘Η κίνησις νὰ ἐπιβληθῇ ἡθικὸς καθαριμὸς καὶ νέος ρυθμὸς εἰς τὴν ζωὴν τοῦ καθολικισμοῦ ὀνομάζεται μεταρρύθμισις.

ΟΙ ΠΡΟΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ

‘Ο Οὐίκλιφ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ὁ Χοὺς εἰς τὴν Βοημίαν (14ος αἰῶν) δὲν ἐδέχοντο τὴν ἔξουσίαν τοῦ Πάπα καὶ τῶν ἐπισκόπων ἥθελαν νὰ ἐπανέλθῃ ἡ Ἐκκλησία εἰς τὰς γνησίας ἐκδηλώσεις τῶν πρώτων χρόνων μὲ τὴν μελέτην καὶ τήρησιν τῶν Γραφῶν. ‘Ο Πάπας διὰ νὰ ἀντιδράσῃ συνεκάλεσε σύνοδον, ἡ ὁποίᾳ κατεδίκασε τὸν Χοὺς εἰς θάνατον διὰ πυρᾶς (1415).

Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑΝ. Ο ΛΟΥΘΗΡΟΣ

τ' Ἀρχιεπίσκοπος Μαγεντί

Εἰς τὴν χώραν αὐτὴν αἱ καταχρήσεις τοῦ κλήρου εἶχον γίνει ἀνυπόφοροι. Ἡ ἀγανάκτησις ἔξεσπασεν, ὅταν ὁ Πάπας Λέων ὁ 10ος ἐπέτρεψε νὰ ἐκδοθοῦν πρὸς πώλησιν συγχωρούχοτια, δηλ. ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, μὲ τὰ ὅποια ἐσυγχωροῦντο τὰ ἀμαρτήματα τῶν καθολικῶν. Αὐτὸς ἐξήγειρε τὸν καθηγητὴν τῆς θεολογίας Μαρτῖνον Λούθηρον. Οὕτος τὴν 31 Ὀκτωβρίου 1517 συνέταξε μίαν ἔγγραφον διαμαρτυρίαν μὲ 95 ἀντιρρήσεις (θέσεις), μὲ τὰς ὅποιας ἐκαυτηρίαζε τὰς καταχρήσεις τῆς παπικῆς ἔξουσίας. Αἱ «θέσεις» αὐταὶ καὶ τὰ θερμὰ κηρύγματα τοῦ Λουθήρου εὗρον ἀπήχησιν εἰς τὰς λαϊκὰς μάζας πρὸς ἔθνους ἡντρωσιν καὶ δὲν ἥργησαν νὰ δημιουργηθοῦν ταραχαί.

‘Ο Λούθηρος ποὺ ἔθεωρήθη ἀπὸ τὸν γερμανικὸν λαὸν ὡς Μεσσίας, ἦτοι υἱὸς πτωχοῦ ξυλοκόπου τῆς Σαξονίας. Ἐσπούδασε νομικὰ μὲ πολλὰς στερήσεις, αἱ ὅποιαι τοῦ ἐδυνάμωσαν τὸν χαρακτῆρα. Διὰ νὰ εὕρῃ τὴν ἡρεμίαν τῆς ψυχῆς του ἀφιερώθη εἰς τὴν μελέτην τῶν Εὐαγγελίων καὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου.

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΛΟΥΘΗΡΟΥ

‘Ο Λούθηρος διδάσκει ότι μόνον ἡ ἀμεσος ἐπικοινωνία τοῦ χριστιανοῦ μὲ τὸν Θεόν, ὅπως συνιστᾶ ὁ ἵερος Αὐγουστῖνος, σώζει, διότι φέρει τὸν ἐσωτερικὸν φωτισμὸν τῆς ψυχῆς, δηλ. τὴν θείαν χάριν. Ἀλλὰ πῶς ἡμπορεῖ ὁ πιστὸς νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν Θεόν; Μὲ τὴν ἐλευθέραν ἔρευναν τῶν Γραφῶν καὶ μάλιστα τῶν Εὐαγγελίων, τὰ ὅποια ἐπιβάλλεται νὰ μεταφράζωνται εἰς τὰς ἡθνικὰς γλώσσας. Ἀπὸ τὰ μυστήρια δέχεται μόνον τὴν βάπτισιν καὶ τὴν θείαν εὐχαριστίαν.

Οἱ λουθηραοὶ ἡ εὐαγγελικοί, λέγονται καὶ διαμαρτυρόμενοι, διέτι κατὰ τὴν Διαιταν³ τῆς Σπείρας (1529) οἱ λουθηρανοὶ ἡγεμόνες ὑπέβαλον ἔγγραφον διαμαρτυρίαν. Ἀργότερον, διὰ νὰ πείσουν τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν Πάπαν ὅτι δὲν εἶναι αἱρετικοὶ ἀλλὰ χριστιανοὶ ποὺ ποθοῦν τὴν ἡθικὴν κάθαρσιν τῆς Ἑκκλησίας, συνέταξαν μίαν διμολογίαν τῆς πίστεώς των ἀπὸ 28 ἄρρενα, που τὴν ἔγραψεν ὁ ἀνθρωπιστὴς Μελάγχθων.

‘Ο λουθηρανισμὸς διεδόθη κυρίως εἰς τὴν Β. Γερμανίαν καὶ τὰς Σκανδιναβικὰς γύρωρας.

Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ ΕΙΣ ΕΛΒΕΤΙΑΝ, ΓΑΛΛΙΑΝ, ΑΓΓΛΙΑΝ

Εἰς τὴν Ἐλβετίαν τὴν μεταρρύθμισιν ἐκήρυξεν ὁ ἵερος Σβήγγλιος (1484 - 1531). Αὐτὸς συμφωνεῖ μὲ τὸν Λούθηρον· δὲν δέχεται μόνον τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν μετάληψιν. Τὸ δόγμα του διεδόθη εἰς Β. καὶ Δ. Ἐλβετίαν καὶ Ν. Γερμανίαν.

Εἰς τὴν Γενεύην ἐδίδαξεν ὁ Ἰωάννης Καλβῖνος (1509 - 1564). Καὶ αὐτὸς συμφωνεῖ γενικῶς μὲ τὸν Λούθηρον, δέχεται ὅμως ἐπὶ πλέον τὸν προορισμόν, δηλ. ὅτι ἔκαστος ἀνθρωπος πρὸν ἔλθη ἀκόμη εἰς τὴν ζωήν, εἶναι καθωρισμένον ἐκ Θεοῦ, ἐὰν θὰ ἔχῃ τὴν θείαν χάριν ἢ τὴν ἀμαρτίαν. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν μεταρρύθμισιν ὁ Καλβῖνος ἐπροχώρησε καὶ εἰς τὴν ἀναμόρφωσιν τῶν ἡθῶν τῆς Γενεύης καὶ τὴν ἰδρυσιν θεοκρατικῆς κυβερνήσεως. ‘Ο καλβινισμὸς διεδόθη εἰς τὴν Γαλλίαν, τὴν Ὀλλανδίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν.

Εἰς τὴν Σκωτίαν τὰς θεωρίας τοῦ Καλβίνου μετέδωσεν ὁ Τζὸν Νόξ. Ἀπὸ ἐκεῖ ὁ καλβινισμὸς ἐξηπλώθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου τὸ ἔδαφος ἐλέγειν ἐτοιμασθῆ ἀπὸ τὸν Οὐίκλιφ. “Ἐτσι ιδρύθη ἡ Ἀγγλικανικὴ

Ἐρρετικος ὁ

η 'Επισκοπική Έκκλησία, πού διατηρεῖ τύπους καὶ τοῦ καθολικισμοῦ (όπως τοὺς ἐπισκόπους, τὰ ἱερὰ σκεύη κλπ.). 'Η Ιερανδία, μόνη ἀπὸ τὰς χώρας τῆς Δ. Εὐρώπης ἔμεινε πιστὴ εἰς τὸν καθολικισμόν.

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ

'Η θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις ἔφερε τὴν διάσπασιν εἰς τὴν Καθολικὴν Έκκλησίαν καὶ ἔγινε ἀφορμὴ σκληρῶν πολέμων. 'Ακόμη ἐτόνωσε τὰ ἐθνικὰ αἰσθήματα τῶν λαῶν τῶν χωρῶν πού εἶχον ἐξάρτησιν ἀπὸ τὸν Πάπαν ἡ ἀπὸ ἄλλους καθολικοὺς δυνάστας καὶ τοὺς ἔδωσε τὸ θάρρος νὰ πολεμήσουν διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν των.

¶ ΑΝΤΙΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ "Η ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ

'Η ἀντεπίθεσις τοῦ καθολικισμοῦ κατὰ τῶν ὀπαδῶν τῆς μεταρρυθμίσεως ἀποτελεῖ τὴν ἀντιμεταρρύθμισιν. 'Ως μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ἐπιδιώξεων τῆς ἡ Καθολικὴ Έκκλησία ἐχρησιμοποίησε τὰ ἐπόμενα:

① **Tὴν Σύνοδον τοῦ Τριδέντου,** ἡ ὁποίᾳ συνῆλθε τρεῖς φορᾶς κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα 1545 - 1563 καὶ ἀφοῦ ἀνεγνώρισε τὸν Πάπαν ὡς νόμιμον ἀρχὴν τῆς Έκκλησίας, διετύπωσε σαφέστερον τὸ καθολικὸν δόγμα.

② **Tὸ Τάγμα τῶν Ἰησουνίτων,** πού ἰδρύθη τὸ 1540 ἀπὸ τὸν Ἱσπανὸν ἀξιωματικὸν Ἰγνάτιον Λούσιλα. Αὐτὸς ὡς κύρια ὅπλα ἐναντίον τῶν μεταρρυθμιστῶν ἀνεγνώριζε τὸ κήρυγμα καὶ τὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν νέων εἰς τὰ ἴδαικὰ τοῦ καθολικισμοῦ. Οἱ ἵερα πόστοι του ἐκήρυξαν τὸν χριστιανισμὸν εἰς τὴν Κίναν, τὴν Ιαπωνίαν καὶ τὴν Ν. Ἀμερικὴν.

3. **Tὴν Ἱερὰν Ἐξέτασιν,** πού ἦτο ἔνα δικαστήριον ἀπὸ 6 καρδιναλίους καὶ κατεδίκαζεν εἰς τὸν διὰ πυρᾶς θάνατον ἐκείνους ποὺ ἔξέφευγον ἀπὸ τὸν καθολικισμόν. "Ἐδρασεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Ἱταλίαν. Ἐπίσης κατὰ καιροὺς συνέτασσεν ἔνα πίνακα τῶν βιβλίων πού δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ διαβάζουν οἱ καθολικοί. 'Ο πίνακας αὐτὸς εἶναι γνωστὸς μὲ τὴν λατινικὴν ὀνομασίαν «ἴντεξ».

'Εκτὸς ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ ὅργανα διὰ τὴν καταπολέμησιν τῶν ἀντιπάλων τῆς ἡ ἀντιμεταρρύθμισις ἐχρησιμοποίησε καὶ τὴν λογοτεχνίαν, τὴν τέχνην καὶ τὴν μουσικήν.

6 ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΚΡΑΤΗ ΤΟΥ 15ου ΚΑΙ 16ου ΑΙΩΝΟΣ

ΠΩΣ ΔΙΕΜΟΡΦΩΘΗ Η ΓΑΛΛΙΑ ΕΙΣ ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

Η Γαλλία μέχρι του 15ου αιώνος είχε διαιρεθῆ εἰς πολλὰ φέουδα καὶ ὁ βασιλεὺς δὲν εἶχεν ἐπιβολὴν ἔξω ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῶν Παρισίων. Μὲ τὴν πάροδον του χρόνου οἱ γάμοι μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας μὲ γόνους μεγάλων δουκῶν ἐμεγάλωσαν τὰ ὅρια του κράτους καὶ ἐδυνάμωσαν τὴν ἔξουσίαν του βασιλέως.

Ἄλλὰ ἡ διαιρόφωσις τῆς Γαλλίας εἰς ἓνα ἰσχυρὸν κράτος εὗρεν ἐμπόδια τοὺς "Αγγλους βασιλεῖς, οἱ ὄποιοι ἐζήτησαν νὰ ἀποσπάσουν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν διὰ τοῦ ἐκατονταετοῦ πολέμου περιφερείας, διὰ νὰ ἀσφαλίσουν τὴν κατοχὴν του στενοῦ τῆς Μάγχης. Οἱ Γάλλοι ἐπολέμησαν καὶ τότε μόνον ἐνίκησαν, ὅταν ὅλοι ἡνώθησαν ὑπὸ τὰς σημαίας του βασιλέως των Καρόλου Ζ', ὁ ὄποιος ἀφοῦ ἐπέτυχε τὴν ἐνότητα του γαλλικοῦ λαοῦ, ὡργάνωσε μόνιμον στρατόν, διὰ νὰ καταστήσῃ δὲ πλέον εὐκίνητον τὸ πυροβολικόν του, ἐστήριξε τοὺς σωλῆνας τῶν πυροβόλων εἰς κιλλίβαντας⁴ καὶ ἀντικατέστησε τὰ λίθινα βλήματα διὰ σιδηρῶν. "Ετοι ἐνίκησε τοὺς "Αγγλους καὶ κατώρθωσε νὰ τοὺς ἐκδιώξῃ ἀπὸ τὴν Γαλλίαν. "Επειτα ἔκαμεν ἐσωτερικὰς μεταρρυθμίσεις, μὲ τὰς ὄποιας ἐβελτίωσε τὰ οἰκονομικὰ του κράτους καὶ τὸ διοικητικὸν σύστημα τῆς χώρας του.

Ἀπὸ τοὺς διαδόχους του ὁ πλέον ἀξιόλογος εἶναι ὁ Λουδοβίκος ΙΑ', ὁ ὄποιος ἐξερρίζωσε τὰ ὑπολείμματα του φεουδαρχισμοῦ καὶ ἐστερέωσε τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα. 'Επίσης ὁ Φραγκίσκος Α', ὁ ὄποιος ἔγινε γνωστὸς ὡς ὄργανωτὴς του γαλλικοῦ ναυτικοῦ καὶ ὡς ὑποστηρικτὴς τῆς ἀναγεννήσεως καὶ τῶν ἐξερευνητικῶν ταξιδίων.

Η ΕΝΙΣΧΥΣΙΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑΝ

Οἱ "Αγγλοι, ὅταν ἔχασαν τὸν ἐκατονταετῆ πόλεμον (1453), συνεκνετώρωθησαν εἰς τὰς νήσους των καὶ ἐστρεψαν τὴν δραστηριότητά των πρὸς τὴν Θάλασσαν. Δὲν εἶχον συνέλθει ἀκόμη ἀπὸ τὰς συνεπείας του μακροῦ ἐκείνου ἀγῶνος, ὅταν τὸ 1455 ἥρχισεν ἐμφύλιος πόλεμος του οἴκου τῆς Υόρκης μὲ τὸν οἶκον Λάγκαστερ διὰ τὸ ἀγγλικὸν στέμμα, ποὺ εἶναι γνωστὸς ὡς «πόλεμος τῶν Δύο Ρόδων». Τελικῶς τὸ 1485

δό Έρρεκος Ζ' Τυδώρο, ἐκ τοῦ οίκου Λάγκαστερ, ἐνίκησε καὶ ἐπέβαλε τὴν ἀπόλυτον μοναρχίαν εἰς τὴν χώραν.

Οὐ Ερρεκος Η' Τυδώρο (1509 - 1547) ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ἀγγλικὴν ἴστορίαν, διότι ἔχωρισε τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸν Πάπαν καὶ εἰσήγαγε τὴν μεταρρύθμισιν. Ἐπίσης ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς ναυτικῆς ἴσχυος τῆς Ἀγγλίας.

Οὐ Ελισάβετ Α' (1558 - 1603), κόρη τοῦ προηγουμένου, ὑπῆρξε μεγάλη βασίλισσα. Ἐπέβαλε τὴν θρησκευτικὴν γαλήνην, ἀφοῦ ἀνεγνώρισε τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας της ἡ Ἀγγλία ἔθεμελίωσε τὴν ἀποικιακὴν της ἀνάπτυξιν. Ἐπὶ τῆς Ελισάβετ κατεστράφη ἀπὸ τὸν ἀγγλικὸν στόλον ἡ περίφημος ἀρμάδα⁵ τοῦ Φιλίππου Β' τῆς Ἰσπανίας.

Η ΙΣΠΑΝΙΑ ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 8ου αἰῶνος οἱ Ἀραβεῖς εἶχον καταλάβει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Ἰσπανίας. Ἔμειναν ὅμως ἐλεύθερα τὰ κράτη τῆς Καστίλλιας καὶ τῆς Ἀραγωνίας. Ἡ ιστορία των, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀραβικὴν εἰσβολήν, ὑπῆρξε πόλεμος κατὰ τῶν εἰσβολέων.

Μὲ τὸν ἀπελευθερωτικὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἐκαλλιεργήθη εἰς τὸν ισπανικὸν λαὸν θρησκευτικὸς φανατισμὸς ἐναντίον τῶν μωαμεθανῶν καὶ ἴσχυρὸν ἐθνικὸν φρόνημα. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ πατριωτισμοῦ, ὅπως καὶ ὁ γάμος τῆς βασιλίσσης τῆς Καστίλλιας Ἰσαβέλλας μὲ τὸν ἴκανὸν βασιλέα τῆς Ἀραγωνίας Φερδινάνδον (1469), ἐπέφεραν τὴν ἐδαφικὴν καὶ πολιτικὴν ἔνωσιν τῆς χώρας. Ἡ ἔνωσις ὅλων τῶν Ἰσπανῶν τοὺς ἔδωσε τὴν δύναμιν νὰ κυριεύσουν ἐπὶ τέλους τὴν Γρανάδαν (1492) καὶ νὰ ἐκδιώξουν τοὺς Ἀραβαῖς ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν. Ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τὴν νίκην αὐτὴν οἱ Ἰσπανοὶ ὥρμησαν νὰ κατακτήσουν καὶ τοὺς ὡκεανοὺς καὶ ἐπέτυχαν μὲ τὸν Κολόμβον νὰ ἀνακαλύψουν τὴν Ἀμερικὴν καὶ νὰ πλατύνουν τὰ δρια τοῦ κόσμου.

Η ΕΛΒΕΤΙΑ ΚΑΙ Η ΟΛΛΑΝΔΙΑ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΑ ΚΡΑΤΗ

Οὐ Ελβετία κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἀνῆκεν εἰς τὸ "Ἀγιον Ρωμαϊκὸν Κράτος τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους. Αἱ πιέσεις ὅμως τῶν κατακτητῶν ἔξωθησαν μερικὰς ἐπαρχίας (καντόνια) εἰς μυστικὴν ἔνωσιν μὲ σκοπὸν τὴν ἀπελευθέρωσιν. Μὲ βασικὸν πυρῆνα τὴν ἔνωσιν αὐτὴν συνεκροτήθη τὸ 1499 ἡ Ὁμοσπονδία τῶν ἐλβετικῶν καντονίων.

Ἐπειδὴ ἡ χώρα ἦτο πτωχὴ καὶ δὲν εὔρισκον ἐργασίαν ὅλοι οἱ κάτοικοι της, πολοὶ Ελβετοὶ κατετάχθησαν ὡς μισθοφόροι ὑπὸ ζένους ἡγεμόνας, ἔγιναν δὲ περιζήτητοι διὰ τὰς πολεμικὰς των ἴκανότητας.

Παλαιότερον δχι μόνον ἡ Ὀλλανδία ἀλλὰ καὶ τὸ Βέλγιον εἶχον ὑποταχθῆ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἰσπανίας Φίλιππον Β'. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Ὀλλανδία εἶχεν ἀσπασθῆ τὸν καλβινισμόν, ὁ Φίλιππος ἡθέλησε νὰ τὴν ἐπαναφέρῃ διὰ τῆς βίας εἰς τὸν καθολικισμόν. Ἀλλὰ οἱ κάτοικοι ἐπανεστάτησαν μὲν ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Γουλιέλμον τὸν Σιωπηλὸν καὶ ἡγεμόνησαν εἰς τὰς πολιορκίας τοῦ Λέυντεν καὶ τοῦ Ἀλκμαρ.

Τὸ 1581 ἐπτὰ ὄλλανδικαὶ ἐπαρχίαι ἰδρυσαν τὸν Σύνδεσμον τῆς Οὐτρέχτης καὶ διεκόπησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Εἰς τὴν διακήρυξιν αὐτὴν διατυπώνονται διὰ πρώτην φορὰν τὰ δικαιώματα τοῦ πολίτου καὶ τῶν ἀρχόντων. Τὴν βάσιν τῆς ὁμοσπονδιακῆς δργανώσεως ἀπετέλεσαν τὰ Συμβούλια τῶν 7 ἐπαρχιῶν. Τὴν νομοθετικὴν ἔξουσίαν ἀσκοῦν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Γερμανῶν Τάξεων, τὴν ἐκτελεστικὴν δὲ τὸ Συμβούλιον μὲν ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Κυβερνήτην.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν των οἱ Ὀλλανδοὶ ἰδρυσαν ἀποικιακὸν κράτος εἰς τὴν N. Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἰνδονησίαν, ἀπὸ τὸ ὅποῖν ἔξησταίσαν πλούτη καὶ δύναμιν. Ὁ πλοῦτος αὐτὸς συνετέλεσε εἰς πνευματικὴν ἀνθησιν καὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεγγῶν τῆς Ὀλλανδίας.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑΝ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΑΝ

Εἰς τὴν Ἰταλίαν καμμία κεντρικὴ ἔξουσία δὲν ἐπέτυχε νὰ ἐπιβληθῇ. Ἀφ' ἑνὸς ἡ γεωγραφικὴ καὶ ἡ πολιτικὴ διαίρεσις τῆς Ἰταλίας, ἀφ' ἐπέρου δὲ ὁ ἀνταγωνισμὸς εἰς τὰ ἐδάφη τῆς τῶν ἔνεων ἡγεμόνων συνετέλεσαν, ὥστε ἡ Ἰταλία νὰ γίνη θέστρον μεγάλων συγκρούσεων.

Τὰ κράτη ποὺ περιελάμβανεν ἡ χώρα αὐτὴ κατὰ τὸν 15ον καὶ 16ον αἰῶνα ἔφθαναν τὰ 35. Ἀπὸ αὐτὰ σπουδαιότερα ἦσαν :

Τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, ποὺ κατεῖχε τὸ νότιον ἥμισυ τῆς Χερσονήσου καὶ ἀνῆκεν εἰς τὸν οἶκον τῆς Ἀραγωνίας.

Εἰς τὸ κέντρον εύρισκετο τὸ κράτος τοῦ Βατικανοῦ μὲ ἀρχηγὸν τὸν Πάπαν καὶ ἔδραν τὴν Ρώμην.

Σημαντικότερα ἦσαν τὰ κράτη τοῦ Βορρᾶ.

Τὸ κράτος τῆς Βενετίας ἔγινε τὸ δυνατώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ Ιταλικά. Τὴν δύναμίν του ἀντλεῖ ἀπὸ τὸ ναυτικόν του, ποὺ τὸν 15ον αἰῶνα

είναι τὸ ἴσχυρότερον τοῦ κόσμου. Οἱ ἀρχοντές τῆς, οἱ «δόγηδες», διὰ νὰ πληροφοροῦνται τὰ συμβαίνοντα εἰς ἄλλας χώρας, ἐδημούργησαν τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν. Ὁ μεγάλος πλοῦτος τῆς «Γαληνοτάτης Δημοκρατίας»⁶ προήρχετο ἀπὸ τὸ διακομιστικὸν ἐμπόριον τῶν προϊόντων τῆς Ἀνατολῆς.

Τὸ κράτος τῆς Φλωρεντίας ἡ τῆς Τοσκάνης ἡτο τὸ πλουσιώτερον μετὰ τὴν Βενετίαν: ἔχει δύμας μεγαλύτεραν σημασίαν ἀπὸ αὐτήν, διότι ὑπῆρξεν φυτώριον τῆς ἀναγεννήσεως καὶ μὲ τὴν λογοτεχνίαν του ἔδωσεν εἰς τοὺς Ἰταλούς κοινὸν ἐκφραστικὸν ὅργανον, τὴν τοσκανικὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν δποίαν ἔγραψαν τὰ ἔργα των οἱ πρόδρομοι τῆς Ἰταλικῆς ἀναγεννήσεως, Δάντης κ.λπ.

Εἰς τὴν Γερμανίαν δὲ φεουδαρχισμὸς συνεχίζεται, ὥστε νὰ ὑπάρχουν 350 περίπου κρατίδια καὶ κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα. Αἱ μικραὶ αὐταὶ ἡγεμονίαι διετήρουν μίαν χαλαρὰν ἔξαρτησιν τόσον ἀπὸ τὸν Πάπαν, ὃσον καὶ ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Ἀγίου Ρωμαϊκοῦ Κράτους τῆς γερμανικῆς ἐθνότητος. Ἀπὸ τοῦ 15ου αἰῶνος δὲ αὐτοκράτωρ ἐκλέγεται ἐκ τοῦ οίκου τῶν Ἀψβούργων τῆς Αὐστρίας.

7 Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ ΤΟΥ 16ου ΑΙΩΝΟΣ Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ

ΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΟΥ 16ου ΑΙΩΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΩΝ

Οἱ πόλεμοι τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ δὲν διεξάγονται πάντοτε ἀπὸ δύο μόνον ἀντίπαλα μέρη, οὔτε είναι ἔξ δύο λόκηρου ἐθνικοί. Μερικὰ κράτη, διὰ νὰ ἀσφαλισθοῦν ἀπὸ ἴσχυρότερον ἔχθρόν, σχηματίζουν συμμαχίας κοινοῦ συμφέροντος μὲ ἄλλα κράτη καποτε καὶ αἱ δύο ἀντίπαλοι παρατάξεις ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύμάδας συνησπισμένων κρατῶν. Διὰ τοῦτο οἱ πόλεμοι αὐτῆς τῆς μορφῆς ἔχουν ὄνομασθη διεθνεῖς. Λέγονται δὲ καὶ δυναστικοί, ἐπειδὴ συνεκρούσθησαν αἱ δυναστεῖαι, δηλ. οἱ βασιλεύοντες οἵκοι τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Αὐστρίας. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ θρησκευτικούς πολέμους συνταράσσεται ὁ 16ος αἰών, ἐπίσης δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀποικιακούς. Οἱ Τούρκοι δύμας ἔξακολουθοῦν νὰ διεξάγουν πολέμους κατακτητικούς.

Οἱ δυναστικοὶ πόλεμοι ἔχουν ως μῆλον τῆς ἔριδος τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀρχίζουν μὲ τὸν Κάρολον Η' τῆς Γαλλίας, δὲ ὅποιος εἰσέβαλεν εἰς τὰ

ιταλικὰ ἐδάφη καὶ ἔγινε κύριος τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, ἀλλ᾽ ἀργότερον εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὸ ἐγκαταλείψῃ.

‘Η δευτέρα εἰσβολὴ ἔγινεν ἀπὸ τὸν διάδοχόν του *Λουδοβίκον IB'*, ὁ ὁποῖος ἐκυρίευσε τὸ *Μιλάνον* (1499). Ἀλλ᾽ ὅταν ὁ Πάπας ἐσχημάτισεν ἐναντίον του ἰσχυρὸν συνασπισμόν, τὸν «*Ιερὸν Σύνδεσμον*»⁷, ὁ Λουδοβίκος ἐνικήθη καὶ ἐξεκένωσε τὴν Ἰταλίαν.

Τοὺς πολέμους ὅμως συνέχισεν ὁ διάδοχος ἐκείνου *Φραγκίσκος A'*, ὁ ὁποῖος στηριζόμενος εἰς τὸ καλῶς ὡργανωμένον κράτος του, ποὺ διέθετε καὶ πλουσίους πόρους, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ὑπεχρέωσε τὸν Πάπαν νὰ κλείσῃ εἰρήνην. Εἰς τὰ φιλόδοξα ὅμως σχέδιά του νὰ κυριαρχήσῃ εἰς τὴν Εὐρώπην εὗρεν ἀντιμέτωπον τὸν *Κάρολον E'*, ὁ ὁποῖος ἦτο βασιλεὺς τῆς *Ισπανίας* καὶ συγχρόνως αὐτοκράτωρ τῆς *Γερμανίας*. Οἱ δύο στρατοὶ συνεκρούσθησαν εἰς φονικὴν μάχην πλησίον τῆς *Παβίας*, ὅπου ὁ *Φραγκίσκος* ἐνικήθη καὶ συνελήφθη αἰχμάλωτος (1525), ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἤλευθερώθη. *(Επιδιπλός Μαδέσιος)*

Ο Κάρολος προελάσας ἐλεγχάτησε καὶ αὐτὴν τὴν Ρώμην. Κατόπιν ἀπέκρουσε τοὺς Τούρκους τοῦ Σουλεϊμάντος εἰς τὴν *Βιέννην* (1529) καὶ ἐξεστράτεψε κατὰ τῶν Μωμεθανῶν εἰς *Τύνιδα*, ὅπου εἶχε τὰ δρμητήριά του ὁ περιβόητος ναύαρχος τῶν ἀλγερίνων πειρατῶν *Χαϊρεντίνην* *Βαρθαρόσσας*, ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ τρόμος τοῦ Αλγαίου.

Ἐνῷ ὅμως ὁ χριστιανὸς αὐτὸς ἡγεμὼν ἐμάχετο ἐναντίον τῶν Τούρκων, ὁ *Φραγκίσκος* εὗρεν εὐκαιρίαν νὰ ἀρχίσῃ νέας ἐχθροπραξίας, ἀφοῦ συνεμάχησε καὶ μὲ τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἀπίστων, τὸν σουλτᾶνον. Εἰσῆλασε πάλιν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ὁ Κάρολος εἰσέβαλεν εἰς *Γαλλίαν*, ὁ *Φραγκίσκος* ἡναγκάσθη νὰ συνάψῃ ἀνακωχήν. Τότε μάλιστα ἐπέτυχεν ἀπὸ τὸν φίλον του τὸν σουλτᾶνον νὰ τοῦ παραχωρηθοῦν ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ τουρκικοῦ κράτους ἐμπορικὰ προνόμια, αἱ λεγόμεναι «*διομολογήσεις*»⁸. Εἰς ἀντάλλαγμα ὁ *Φραγκίσκος* συνέπραξε πάλιν μετὰ τῶν *Οθωμανῶν* κατὰ *Ξηράν* καὶ κατὰ *Θάλασσαν* ἐναντίον τοῦ *Καρόλου*. “Οταν ὅμως ὁ τελευταῖος ἥπειλησε τὸ *Παρίσι* (1544), οἱ δύο πεισματώδεις ἀντίπαλοι ἐδέχθησαν νὰ συνθηκολογήσουν (εἰρήνη τοῦ *Κρεπύ*).

“Ετσι ἐτελείωσαν οἱ καταστρεπτικοὶ αὐτοὶ ιταλικοὶ πόλεμοι.

Οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι ἐξέσπασαν ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῶν ὀπαδῶν⁹ τῆς μεταρρυθμίσεως νὰ ὀργανωθοῦν εἰς ἐνώσεις ἢ συμμαχίας, διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ὑπαρξίν των, ἢ ὅποια ἐκινδύνευεν ἀπὸ τοὺς καθολικούς.

Πρῶτοι εἶναι οἱ λεγόμενοι Σμαλκαλδικοὶ πόλεμοι. Εἰς τὴν γερμανικὴν πόλιν Σμαλκαλδηνοὶ οἱ διαμαρτυρόμενοι ἡγεμόνες συνῆλθον τὸ 1531 καὶ ἔδρυσαν μίαν θρησκευτικὴν συμμαχίαν. Ὁ αὐτοκράτωρ Καρόλος Ε' ἐπεχειρήσεις διὰ πολέμου νὰ τὴν διαλύσῃ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνικήθη, ἐκάλεσε Δίαιταν εἰς τὴν Αὐγούσταν, ἡ ὁποίᾳ παρεχώρησεν εἰς τοὺς διαμαρτυρομένους ὅχι μόνον θρησκευτικὴν ἀλλὰ καὶ πολιτικὴν ἰσονομίαν μὲ τοὺς καθολικοὺς (1555).

Αγρίαν μορφὴν λαμβάνοντο οἱ πόλεμοι αὐτοὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, τὴν ὁποίαν συγκλονίζουν ἐπὶ ὀλόκληρον τριακονταετίαν. Αἰτία ὑπῆρξεν ἡ πρόθεσις τῶν καθολικῶν νὰ ἔξολοθρεύσουν τοὺς καλβινιστὰς τῆς χώρας, ποὺ ἐλέγοντο Οὐγενότοι. Ὁ φανατισμὸς αὐτὸς κατέληξεν εἰς τὴν φρικῶδην ^{Ἀρχὴν} Μεδίανων «νύκτα τοῦ Ἀγίου Βαρθολομαίου» (23 Αὔγ. 1572), κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Καθολικοὶ ἔσφαξαν εἰς ὅλην τὴν Γαλλίαν 30 χιλιάδας Οὐγενότους. Τέλος, διὰ νὰ φέρῃ γαλήνην εἰς τὴν χώραν, ὁ βασιλεὺς Ἐρρήκος Δ' ἐδημοσίευσε τὸ Διάταγμα τῆς Νάντης, τὸ ὅποιον ἀνεγνώριζεν εἰς τοὺς Οὐγενότους θρησκευτικὴν καὶ πολιτικὴν ἴσοτητα (1598).

Διὰ τοὺς θρησκευτικοὺς πολέμους εἰς τὴν Ὀλλανδίαν ἐγένετο λόγος προηγουμένως, κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀνεξαρτησίας της. Ἐπίσης καὶ διὰ τὴν ἔριν μεταξὺ Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν καθολικῶν τῆς Ἰσπανίας ποὺ κατέληξεν εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς ἀρμάδας τοῦ Φιλίππου Β' (1588).

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς πολέμους αὐτοὺς ποὺ εἶχον θέατρον ἐπιχειρήσεων τὴν Εὐρώπην, ἔγιναν κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ 16ου αἰῶνος καὶ εἰς τὰς Νέας Χώρας οἱ πρῶτοι ἀποικιακοὶ πόλεμοι. Εἰς τὸ δυτικὸν ἥμισφαίριον ἀνδρες σκληροί, δύως δὲ Κορτέζ, δὲ Πιζάρο καὶ δὲ Ἀλμάγρο, ἀγωνιζόμενοι μὲ δλίγας μόνον δεκάδας στρατιωτῶν ἐναντίον μυριάδων θαγενῶν, ἐστρέψασαν τὴν κατοχὴν τῆς Ἰσπανίας εἰς τὴν Κεντρικὴν καὶ Ν. Ἀμερικὴν. Ἐξ ἀλλου εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὡκεανὸν οἱ τολμηροὶ Βάσκοι τὲ Γκάμα, Ἀλμέντα καὶ Ἀλβονικέρκης μὲ δλίγα σκάφη κατεναυμάχησαν μωαμεθανικοὺς στόλους καὶ ἐθεμελίωσαν τὰς ἀπεράντους κτήσεις τῆς Πορτογαλίας, τῆς ὁποίας ὁ βασιλεὺς Ἐμμανουὴλ Β' δικαίως ὀνομάσθη «ὁ Εύτυχης».

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΤΚΗΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ

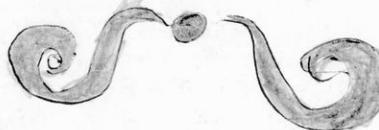
Ἐὰν ἐμβαθύνωμεν εἰς τοὺς ιταλικοὺς πολέμους, θὰ προσέξωμεν

ὅτι ἔχουν καὶ μίαν ἄλλην σημασίαν περισσότερον χαρακτηριστικήν, ὅτι δηλ. ἐγκαινιάζουν νέαν πολιτικὴν εἰς τὰς διεθνεῖς σχέσεις τῆς Εὐρώπης.

Πρῶτον, κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Βενετίας, ἀρχίζουν καὶ ἄλλα κράτη νὰ διορίζουν πρεσβευτὰς εἰς τὰς πρωτευούσας ξένων χωρῶν, διὰ νὰ τὰ ἀντιπροσωπεύουν καὶ νὰ τὰ εἰδοποιοῦν περὶ τυχὸν κινδύνου.

Ἐπειτα βλέπομεν νὰ ἐφαρμόζεται μὲ ἐπιτυχίαν ἡ ἀρχὴ τῆς «ἰσοροπίας» τῶν Δυνάμεων. Δηλ., ὅταν παρουσιάζεται ἔνα ὑπερβολικῶς ἴσχυρὸν κράτος ποὺ ἐπιδιώκει ἡγεμονίαν, τότε τὰ ἄλλα κράτη, διὰ νὰ εἶναι βέβαια περὶ τῆς ἀσφαλείας των, δημιουργοῦν ἐναντίον του συμμαχίαν ἡ συνασπισμόν.

Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ τῆς ἴσορροπίας τῶν Δυνάμεων ἀπετέλεσε καὶ ἀποτελεῖ ἀκόμη καὶ σήμερον τὸν ἀξονα, πέριξ τοῦ ὅποιου στρέφεται ἡ ἱστορία τῆς Εὐρώπης καὶ ὅλου τοῦ κόσμου.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ο 17^{ος} ΚΑΙ 18^{ος} ΑΙΩΝ

Κατὰ τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν περίοδον, ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως, μὲ τὴν εἰρήνην τῆς Βεστφαλίας ὀλοκληρώνεται εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ διάσπασις τῆς Αυτοκῆς Ἐκκλησίας.

Πολιτικῶς, ἐκτὸς ἀπὸ τὰς γνωστὰς Δυνάμεις ἀναφίνονται καὶ ἄλλα κράτη, ὅπως ἡ Σουηδία, Πρωσσία, Ρωσία καὶ Ὀλλανδία, ἐνῷ ἡ σύμπτηξις τῆς Ἀμερικανικῆς Ὀμοσπονδίας δὲν ἄφησεν ἀσυγκίνητον τὸν παλαιὸν κόσμον. Αἱ πλεῖσται χῶραι διοικοῦνται ἀπολυταρχικῶς, πλὴν τῆς Ὀλλανδίας καὶ τῶν Η.Π.Α., ἡ δὲ Ἀγγλία κυβερνᾶται μὲ συνταγματικὴν μοναρχίαν.

Πνευματικῶς, ἐνῷ κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα ἡ θρησκεία καὶ ἡ μοναρχία ἀποτελοῦν βασικὰς ἀξίας, ὁ 18ος αἰών δονεῖται ἀπὸ τὰ κηρύγματα τῶν διαφωτιστῶν καὶ τῶν διανοούμενων, μὲ τὰ ὅποια ὑποβάλλονται εἰς ἔλεγχον αἱ παλαιαὶ αὐταὶ ἀξίαι καὶ προτείνονται νέα συστήματα πολιτικῆς καὶ ἡθικῆς ζωῆς διὰ τὴν κατανομὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ τὴν δημιουργίαν κράτους δικαίου. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Β. Ἀμερικὴν τὰ πνεύματα ἔχουν ώριμάσει δι' ἐλευθερίαν, ἐνῷ εἰς τὴν Γαλλίαν τὴν ἐπανάστασιν διαδέχεται καὶ πάλιν ἡ ἀπολυταρχία ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς ναπολεοντείου αὐτοκρατορίας.

8 ΤΡΙΑΚΟΝΤΑΕΤΗΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (1618 - 1648)

ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΑΦΟΡΜΑΙ. ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

“Υστεραὶ ἀπὸ τὴν Δίαιταν τῆς Αύγουστας (1555) οἱ καθολικοὶ μὲ δυσφορίαν ἔβλεπον τὰς προόδους τῆς μεταρρυθμίσεως εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς θέσεως τῶν λουθηρανῶν, οἱ δόποιοι δὲν ἥργησαν νὰ συμπήξουν καὶ ἀμυντικὸν σύνδεσμον, τὴν «Εὐαγγελικὴν Ἔνωσιν». Τότε καὶ οἱ ἀντίπαλοί των ἐσχημάτισαν τὴν Καθολικὴν Συμμαχίαν «Λίγκα».

‘Η ἀφορμὴ τῆς συγκρούσεως ἐδόθη ἔπειτα ἀπὸ μίαν αἰματηρὰν ἐξέγερσιν τῶν Βοημῶν διαμαρτυρομένων εἰς τὴν Πράγαν, ἔπειδὴ ὁ βασιλεὺς των δὲν ἐτήρει τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τῆς Αὐγούστας πιέζων τὴν θρησκευτικήν των συνείδησιν.

Ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν ἐβάδισαν τὰ στρατεύματα τῆς Καθολικῆς «Λίγκα» καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Φερδινάνδου Β' μὲν ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐμπειροπόλεμον στρατηγὸν Τίλλυν. Τοὺς Βοημούς ἐβοήθησεν ὁ στρατὸς τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐνώσεως. Εἰς μάχην πλησίον τῆς Πράγας οἱ διαμαρτυρόμενοι ἐνικήθησαν, καὶ ἔτσι ἐλήξεν ὁ λεγόμενος βοημικὸς πόλεμος, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν πρώτην φάσιν τοῦ τριακονταετοῦ.

Η ΕΠΕΜΒΑΣΙΣ ΤΗΣ ΔΑΝΙΑΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΜΕΝΩΝ

Μετὰ τὴν νίκην του ὁ Φερδινάνδος ἀπεφάσισε νὰ καταλύσῃ τὸν λοιμωρανισμόν. Εἰς τὰ σχέδιά του ὅμως ἀντέδρασεν ὁ Γάλλος πρωθυπουργὸς καρδινάλιος Ρισελιέ, διότι ἀντελήφθη τὸν σοβαρὸν κίνδυνον ποὺ ἡπείλει τὴν πατρίδα του, ἐὰν ἐπεκράτουν καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν οἱ Ἀψβούργοι. Ἐφρόντισε λοιπὸν νὰ στρέψῃ ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορος τὴν διαμαρτυρομένην Δανίαν, μολονότι ὁ ἔδιος ἦτο καθολικός.

Οἱ Δανοί, ὅπως ἐμάθομεν (πέρυσι), ἥσαν γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ εἶχον ὑποτάξει τὴν Νορβηγίαν καὶ Σουηδίαν, διατηροῦντες τὴν κυριαρχίαν των εἰς τὴν Βαλτικὴν καὶ τὴν Βόρειον θάλασσαν. Ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἥσαν διαμαρτυρόμενοι, ὁ βασιλεὺς των Χριστιανὸς ὁ Λ', ἀφοῦ ἐνισχύθη ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Ὀλλανδίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, ἀπεφάσισε νὰ βοηθήσῃ τοὺς ὄμοδόζους του Γερμανούς. “Ἐτσι ὁ πόλεμος ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς Γερμανίας καὶ ἔγινεν εὐρωπαϊκός.

Ἐκ τῶν δυνάμεων ποὺ διέθετεν ὁ Φερδινάνδος ἡ πλέον ὑπολογίσιμος ἦτο ὁ στρατός, ποὺ εἶχεν δργανώσει μὲ ἀσυνήθη σκληρότητα ὁ Βοημὸς εὐγενῆς Βαλενστάιν. Μὲ τὸ ἀξιόμαχον αὐτὸ στράτευμα καὶ μὲ τὴν σύμπραξιν τῆς Καθολικῆς Συμμαχίας, τῆς ὅποιας ἀρχηγὸς ἦτο καὶ πάλιν ὁ Τίλλυν, ὁ αὐτοκράτωρ ἐνίκησε τοὺς Δανούς καὶ ἡνάγκασε τὸν Χριστιανὸν νὰ ὑπογράψῃ τὴν εἰρήνην τῆς Λυβέκης (1629). “Ἐτσι τελειώνει ἡ δευτέρα φάσις, ὁ Δανικὸς πόλεμος.

‘Ο Βαλενστάιν ὕστερα ἐκυρίευσεν ὅλην τὴν Β. Γερμανίαν, ἀλλά, ἔνεκα προστριβῶν του μὲ Γερμανούς ἡγεμόνας, ἀπεμακρύνθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος.

A' γέων 1618-
1620
(Παλαιστίνη)
Παλαιστίνη

Δεκατίη 1620 Β'
1626
Λουδίκρι
1626
1632
Δεκατίη
1632
1648

ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΗΣ ΣΟΥΗΔΙΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ΓΟΥΣΤΑΥΟΣ ΑΔΟΛΦΟΣ

"Ετσι ὁ Φερδινάνδος ἐθριάμβευσεν, ἐνῷ ὁ Ρισελιὲ εἶχεν ἀποτύχει.
Ἄλλὰ ὁ τελευταῖος ἥτο σκληροτράχηλος πολιτικὸς ποὺ δὲν παρεδίδετο
εὐκόλως. Μὲ τὴν διπλωματικήν του ἵκανότητα ἐπέτυχε πάλιν νὰ στρέψῃ
κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του ἰσχυροτέραν δύναμιν, τὴν Σουηδίαν.

"Ἡ χώρα αὐτή, ἐλευθερωθεῖσα τὸ 1523 ἀπὸ τὴν δανικὴν κατοχὴν,
χάρις εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἐνδόξου τέκνου τῆς Γουσταύου Βάζα, εἶχεν
δργανώσει ἰσχυρὸν στρατόν, ἐνῷ μὲ τὸν στόλον τῆς ἐδέσποζεν εἰς τὴν
βόρειον Βαλτικὴν καὶ τὴν Φινλανδίαν.

Κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς εἰς τὴν Σουηδίαν ἐβασίλευεν ἔνας θεο-
σεβῆς βασιλεὺς καὶ λαμπρὸς στρατιώτης, ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος (1611 -
1632). Οὗτος ἥτο ὑψηλός, ρωμαλέος, δίκαιος καὶ γλυκὺς τοὺς τρόπους
καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἀπεκάλουν «ἀγαθὸν γίγαντα». Διεκρίνετο ἐπίσης διὰ
τὴν παιδείαν του (ώμιλει 6 γλώσσας) καὶ τὴν εὐσέβειαν, τὴν ὅποιαν
εἶχε μεταδώσει καὶ εἰς τὸ πειθαρχημένον στράτευμά του.

"Ο βασιλεὺς ὅμως αὐτὸς ἀπέκτησε φήμην καὶ διὰ τὴν μεταβολὴν ποὺ
ἐπέφερεν εἰς τὴν πολεμικὴν τέχνην. Μέχρι τῆς ἐποχῆς του ἡ παράταξις
τοῦ πεζικοῦ εἶχε βάθος 10 ἀνδρῶν. Ὁ Γουσταῦος ἐχρησιμοποίησε στε-
νὴν διάταξιν εἰς βάθος 3 - 4 στρατιωτῶν, διὰ νὰ ἔχῃ ὀλιγωτέρας ἀπω-
λεῖας ἐκ τῶν ἔχθρικῶν πυροβόλων. Ἐπίσης ἐφωδίασε τὸν στρατόν του
μὲ τυφέκια ἐλαφρότερα ἀλλὰ ταχυτέρας βολῆς καὶ κατέστησε τὸ πυρο-
βολικόν του περισσότερον εὐέλικτον.

"Οὕτως ἔξωπλισμένος ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος ἐπὶ κεφαλῆς 15.000
ἀνδρῶν ἀπεβιβάσθη εἰς Πομερανίαν καὶ ἀφοῦ προήλασε μέχρι τῆς
Βαυαρίας κατενίκησεν ἐπανειλημμένως τὸν Τίλλυ. Ἐπειτα ἐκυρίευσε
τὸ Μόναχον καὶ ἐνῷ ἔκινδυνευεν ἡ Βιέννη, ὁ Φερδινάνδος ἀνεκάλεσε
τὸν Βαλενστάιν. Εἰς τὴν ἀποφασιστικὴν μάχην τοῦ Λοστσερ οἱ Σουηδοὶ
ἐνίκησαν, ἀλλὰ ἔπεσεν ὁ ἥρως τοῦ Βορρᾶ (Νοέμβριος 1632). Τέλος μετὰ
δύο ἔτη ἐνικήθησαν ἀπὸ τὸν υἱὸν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐν τῷ μεταξὺ
ἔδολοφονήθη καὶ ὁ Βαλενστάιν.

ΕΠΕΜΒΑΣΙΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

Οἱ διαμαρτυρόμενοι τῆς Γερμανίας μετὰ τὴν ἥτταν τῶν Σουηδῶν

έζητησαν τὴν ἐπέμβασιν τῆς Γαλλίας. 'Ο Ρισελιέ, ποὺ τόσον τὴν ἀνέμενε, τὴν ἐδέχθη. 'Εμίσθωσε τὰ ἐμπειροπόλεμα στρατεύματα τῶν Σουηδῶν καὶ μαζὶ μὲ γαλλικὰς δυνάμεις κατέλαβε τὴν Ἀλσατίαν.

'Ο πόλεμος συνεχίσθη σκληρός, διότι ἔξηλθεν εἰς αὐτὸν καὶ ἡ Ἰσπανία παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Γερμανίας. "Οταν ὅμως οἱ Γάλλοι στρατηγοὶ Κονδὲ καὶ Τονγρὲν ἐνίκησαν τοὺς Ἰσπανοὺς εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ οἱ Σουηδοὶ τοὺς Γερμανοὺς εἰς Πράγαν, ὁ νέος αὐτοκράτωρ Φερδινάνδος Γ' συνῆψεν ἀνακωχὴν (1648).

"Ἐτσι ὁ τριακονταετῆς αὐτὸς πόλεμος σημειώνει τὸ τέρμα του ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου ἤρχισε.

Η ΕΙΡΗΝΗ ΤΗΣ ΒΕΣΤΦΑΛΙΑΣ 1648

Αὐτὴ ἔχει μεγάλην σημασίαν. Τὰ συνέδρια της, εἰς τὰ ὅποια ἔλαβον μέρος οἱ διασημότεροι διπλωμάται καὶ ἡγεμόνες, ἐκανόνισαν τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς Εὐρώπης μέχρι τῆς εἰρήνης τῆς Οὐτρέχτης. Τὰ θρησκευτικὰ πράγματα ἐρρυθμίσθησαν συμφώνως πρὸς τοὺς ὄρους εἰρήνης τῆς Αὔγουστας.

Οἱ κυριώτεροι ὄροι τῆς βεστφαλικῆς εἰρήνης ἦσαν οἱ ἔξης :

1. *Εἰς τὴν Γαλλίαν ἐδόθησαν ἡ Ἀλσατία, τὸ Μέτς, τὸ Τούλ καὶ τὸ Βερντέν.*
2. *Ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀρεξαρτησία τῆς Ἐλβετίας καὶ τῆς Ὀλλαδίας.*
3. *Ἡ Σονηδία ἔλαβε τὴν Πομερανίαν καὶ ἀποζημιώσεις.*
4. *Παρεχωρήθη ἀρεξαρτησία εἰς τοὺς Γερμανοὺς ἡγεμόνας ἐντὸς τῶν δολίων τοῦ κράτους των.*

9 Η ΑΠΟΛΥΤΑΡΧΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΑΛΛΙΑΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1713

'Ο συνετὸς βασιλεὺς Ἐρρίκος ὁ Δ' (1589 - 1610) μὲ τὸ Δ/γμα τῆς Νάντης ἐπέτυχε τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν θρησκευτικὴν γαλήνην εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἐπροστάτευσε τὰ γράμματα, τὴν βιοτεχνίαν καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ κατέστησε τὴν χώραν του μίαν ἀπὸ τὰς ἴσχυροτέρας Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης.

"Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὸν μία σειρὰ ἀπὸ λαμπρούς ὑπουργούς (ὅπως ὁ

Ρισελιέ, ο *Μαζαρίνος* και ο *Κολμπέρ*) έβοήθησε τους διαδόχους του νὰ αὐξήσουν τὴν βασιλικὴν δύναμιν και νὰ κάμουν τὴν Γαλλίαν ἔνα πλούσιον, δυνατὸν και συγκεντρωτικὸν κράτος.

Ο καρδινάλιος *Ρισελιέ*, που ἀπὸ τὸ 1624 - 1642 ἐχρημάτισε πρωθυπουργὸς τοῦ Λουδοβίκου 13ου, ἔδειξε σπανίαν κυβερνητικὴν ἴκανότητα. Δύο βασικοὺς σκοποὺς ἔθεσεν εἰς τὴν πολιτικὴν του, ὅταν ἔγινε πρωθυπουργὸς τῆς Γαλλίας: εἰς τὸ ἐσωτερικόν, νὰ διαλύσῃ τὰ ἔνοπλα σώματα τῶν Οὐγενότων και νὰ ταπεινώσῃ τοὺς εὐγενεῖς, ὥστε νὰ αὐξηθῇ ἡ δύναμις τοῦ βασιλέως: εἰς τὸ ἐξωτερικόν, νὰ περιορίσῃ τὴν Αὐστρίαν και νὰ ἀνυψώσῃ τὸ γόνητρον τῆς Γαλλίας. Καὶ ἐπέτυχεν εἰς ἀμφοτέρους.

Ο *Μαζαρίνος* (που ἦτο και αὐτὸς καρδινάλιος) ἐκυβέρνησε τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τὸ 1643 - 1661. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἔπνιξεν εἰς τὸ αἷμα τὰς ἐπαναστάσεις τῶν εὐγενῶν και ἐστερέωσε τὴν μοναρχίαν. Εἰς τὸ ἐξωτερικόν, μὲ τὴν συνθήκην τῆς Βεστφαλίας, ηὔξησε τὰ ὄρια τῆς Γαλλίας.

Ο *Λουδοβίκος ΙΔ'* (1661 - 1715) ἐπέβαλεν ἀπολυταρχικὸν πολίτευμα. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἡ Γαλλία ἀπέκτησε μεγίστην ἴσχυν. Εἰς αὐτὸ τὸν ἐβοήθησεν ἡ ἐργατικότης του, ἡ ἀδάμαστος θέλησίς του και ἡ ἴκανότης ποὺ εἶχε νὰ ἐκλέγῃ τοὺς συνεργάτας του. Ἐπειδὴ μὲ τὰς προσπαθείας τοῦ 'Ἐρρίκου τοῦ Δ', τοῦ *Ρισελιέ* και τοῦ *Μαζαρίνου* ἡ βασιλεία εἶχε στερεωθῆ, ο *Λουδοβίκος* ἐκυβέρνησε τὴν Γαλλίαν 54 χρόνια χωρὶς κανένα περιορισμόν. "Ολαι αἱ ἔξουσίαι εὑρίσκοντο εἰς τὰς χεῖρας του : «τὸ κράτος εἴμαι 'Ἐγώ» (*«L'état c'est moi»*), ἔλεγεν.

Ἐπειδὴ ἔθεωρησε τὸν ἔαυτὸν του ὡς ἀπεσταλμένον τοῦ Θεοῦ, προσεπάθησε νὰ δώσῃ εἰς τὴν μοναρχίαν του λάμψιν πρωτοφανῆ. Ως ἔμβλημά του ἔλαβε τὸν λάμποντα ἥλιον και ἔκτισεν εἰς τὰς *Βερσαλλίας* (πράστιον τῶν Παρισίων) ἔνα κομψὸν και ἐπιβλητικὸν ἀνάκτορον. Πέριξ αὐτοῦ ἐδημιούργηθε ὀλόκληρος πόλις, ὅπου παρέμενον οἱ αὐλικοί, οἱ ὑπουργοί και οἱ ὑπάλληλοί του, ποὺ ἔφθαναν εἰς 15.000.

Μὲ ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν τὸν διάσημον *Κολμπέρ* ἐναυπήγησεν ἴσχυρὸν ἐμπορικὸν και πολεμικὸν στόλον και ἐνεθάρρυνε τὴν ἀποικιακὴν ἔξαπλωσιν τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Αμερικὴν και τὰς Ινδίας. Ἐπίσης ὑπεστήριξε τὰ γράμματα, τὴν γεωργίαν, τὸ ἐμπόριον και τὴν βιοτεχνίαν. Ο *Κολμπέρ* πρῶτος ἐφεύρε λογιστικὰ συστήματα, διὰ νὰ μὴ κλέπτουν οἱ ὑπάλληλοι τὸ κράτος. Μὲ ὑπουργὸν τῶν στρατιωτικῶν τὸν *Λουβρούν* ἔκαμε στρατιωτικὰς μεταρρυθμίσεις. Ο στρατὸς ἔγινε μόνιμος και οἱ στρατιῶται ὑπεχρεώθησαν νὰ φοροῦν ὁμοιόμορφον στολὴν

καὶ νὰ γυμνάζωνται τακτικῶς καὶ ὅμοιοτρόπως. "Ετσι ὁ στρατός του ἔγινεν ὁ πρῶτος τοῦ κόσμου.

Διὰ νὰ φέρῃ τὰ σύνορα τῆς Γαλλίας εἰς τὰ «φυσικά της δχυρά», ὅπως ἔλεγε (ἐννοῶν τὸν Ρῆγον), τὴν ἔσυρεν εἰς μακροχρονίους πολέμους (1665 - 1713), ποὺ τὴν ἐξησθένησαν οἰκονομικῶς καὶ τὴν ἔκαμαν μισητήν. Τοὺς πολέμους αὐτούς, ποὺ ἔχουν ὑνομάσθη «ληστρικοί», τοὺς ἔκλεισεν ἡ Συνθήκη τῆς Ουτρέχτης (πόλεως τῆς Ὀλλανδίας). Μὲ τοὺς δρους τῆς οἱ "Αγγλοι ἐκέρδισαν τὸ Γιβραλτάρ καὶ ἡ Αὔστρια τὴν N. Ἰταλίαν καὶ τὴν Σικελίαν. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀσκόπους αὐτοὺς πολέμους, ἄλλη ἀκαταλόγιστος ἐνέργεια του ὑπῆρξεν ἡ ἀνάκλησις τοῦ Δ/τος τῆς Νάντης, ἡ ὅποια ὑπεχρέωσε 100.000 διανοούμενους, ἐμπόρους καὶ βιοτέχνας, ποὺ ἀνῆκαν εἰς τὸν καλβινισμόν, νὰ ἐκπατρισθοῦν, διὰ νὰ μὴ ὑποστοῦν φυλακίσεις καὶ διώξεις.

10 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑΝ ΚΑΙ Η ΕΔΡΑΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΣΜΟΥ

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς 'Ελισάβετ A', ποὺ δὲν εἶχε διάδοχον, εἰς τὸν θρόνον τῆς 'Αγγλίας ἀνῆλθεν ὁ ἀνεψιός της 'Ιάκωβος A', βασιλεὺς τῆς Σκωτίας, ὁ ὅποιος ἀνῆκεν εἰς τὴν δυναστείαν τῶν Στούαρτ. "Ετσι τὰ δύο βασίεια ἐσχημάτισαν ἔνα, τὸ βασίλειον τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

Οἱ Στούαρτ ἦσαν ἀπολυταρχικοί, ἀπὸ ἐπίδρασιν τῶν ἄλλων βασιλέων, καὶ ἡθέλησαν νὰ περιορίσουν τὸν κοινοβουλευτισμόν. 'Ο δεύτερος μάλιστα ἀπὸ αὐτούς, Κάρολος δ' A', ἐπειδὴ πολλάκις κατεπάτησε τὸν Χάρτην τῶν Δικαιωμάτων τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ, «Μάγκνα Κάρτα⁹», ποὺ εἶχεν ὑπογράψει τὸ 1215 δι βασιλεὺς Ιωάννης δ' Ἀκτήμων, καὶ ἐπειδὴ ἔκαμεν αὐθαίρεσίας ἐναντίον τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ (τοῦ Κοινοβουλίου), προεκάλεσεν ἐξέγερσιν τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν 'Ολιβιέρον Κρόμβελ.

Εἰς τὰς μάχας ποὺ διεξήχθησαν μεταξὺ τῶν στρατευμάτων τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἐπαναστατικῶν (1640 - 48), τὰ βασιλικὰ ἐνικήθησαν καὶ δι βασιλεὺς συνελήφθη αἰχμάλωτος. "Επειτα ἐδικάσθη καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον (1649) δι' ἀποκεφαλισμοῦ.

Κατόπιν ἐκηρύχθη εἰς τὴν 'Αγγλίαν δημοκρατία μὲ πρόεδρον τὸν Κρόμβελ, ὁ ὅποιος ἐκυβέρνησε τὴν 'Αγγλίαν μὲ σιδηρᾶν πυγμήν. Μὲ

έπωφελεῖς συμμαχίας καὶ νικηφόρους πολέμους ἐκυρίευσεν ἐδάφη εἰς τὰς ἀποικίας καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ νίκη ποὺ κατήγαγεν δὲ στόλος του ἐναντίον τοῦ ὀλλανδικοῦ, δὲ ὅποιος μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ναυτικῆς δυνάμεως τοῦ Φιλίππου, ἔθαλασσοκράτει. Μὲ τὰς ἐπιτυχίας του αὐτὰς δὲ Κρόμβελ ἔκαμε τὴν Ἀγγλίαν πρώτην ναυτικὴν δύναμιν τοῦ κόσμου καὶ δὲ ἵδιος ἀπέκτησε τὴν φήμην λαμπροῦ ἡγεμόνος.

Ρίκαρδος > Κρόμβελ

Ἐπειτα ἀπὸ τὸν θάνατόν του ἔξεσπασαν ἐπαναστάσεις τῶν βασιλοφρόνων, ὡστε δὲ δυναμικὸς στρατηγὸς Μόνκ εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν ἔξοριστον διάδοχον Κάρολον Β' (1661). Ἀλλὰ δὲ νέος βασιλεὺς, ἐπειδὴ εἶχε ζήσει ὡς ἔξοριστος εἰς τὸ περιβάλλον τῶν Γάλλων βασιλέων καὶ δὲν συνεπάθει τὸ ἀγγλικανικὸν θρήσκευμα, ἤλθεν ἀμέσως εἰς σύγκρουσιν μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ, τὸ Κοινοβούλιον. Τὸ τελευταῖον, διὰ νὰ περιορίσῃ τὰς αὐθαίρεσίας τοῦ βασιλέως, τὸν Μάρτιον τοῦ 1679 τὸν ἡνάκχασε νὰ ὑπογράψῃ τὴν πρᾶξιν τοῦ Χάμπεας Κόρπους¹⁰ (Habeas Corpus), μὲ τὴν δόποιαν ἐκτὸς ἀπὸ τὰ δικαιώματα τῆς «προσωπικῆς ἐλευθερίας» καὶ τῆς «ἀντιστάσεως» (ποὺ παρεχώρει δὲ βασιλεὺς Ἰωάνν. Ἀκτήμων μὲ τὴν Μεγάλην Χάρταν), δὲ Κάρολος ἀνεγνώρισεν εἰς τὸν ἀγγλικὸν λαὸν καὶ τὸ δικαίωμα «τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἐκφράζεσθαι ἐλευθέρωας».

Ο διάδοχος τοῦ Καρόλου Β' Ἰάκωβος Β' (1685 - 1688), ἐπειδὴ ἐφάνη περισσότερον ἀπολυταρχικὸς ἀπὸ τὸν προκάτοχόν του καὶ ἐσχεδίαζε νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν καθολικισμόν, εὑρέθη ἐνώπιον μιᾶς εἰρηνικῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ κόμμα τῶν συντηρητικῶν καὶ τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων συνεφώνησαν νὰ καλέσουν εἰς τὸν θρόνον τὴν κόρην τοῦ Ἰακώβου Μαρίαν καὶ τὸν σύζυγόν της Γουλιέλμον τῆς Ὀράγγης, ποὺ ἦτο κυβερνήτης τῆς Ολλανδίας. Ο Ἰακώβος εὑρέθη τότε χωρὶς λαϊκὸν στήριγμα καὶ ἐδραπέτευσεν. Οἱ νέοι βασιλεῖς, ἐπειδὴ ἦσαν διαιμαρτυρόμενοι καὶ ἐτρεφον λαϊκώτερα αἰσθήματα, ὑπέγραψαν, μόλις ἔφθασαν εἰς τὸ Λονδίνον (1689), τὴν Διακήρυξιν τῶν Διαιτωμάτων τοῦ Ἀγγλικοῦ Λαοῦ (Bill of Rights). Αὕτη εἶναι ἔνα συμβόλαιον μεταξὺ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ ἔθνους, ποὺ περιορίζει τὴν ἔξουσίαν τοῦ ἀνωτάτου ἀρχοντος, ὡστε νὰ μὴ ἡμπορῇ νὰ προχωρήσῃ ἵς καμμίαν ἐνέργειαν (φορολογικήν, νομοθετικήν, πολεμικήν ἢ διπλωματικήν) χωρὶς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Κοινοβουλίου.

Μὲ τὴν Διακήρυξιν αὐτὴν ἐστερεώθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ κοινο-

βουλευτισμός. Σύμφωνα μὲ τὸ πολίτευμα αὐτό, τὴν κυβέρνησιν ὁ βασιλεὺς τὴν ἀναθέτει ὑπευθύνως εἰς τοὺς ὑπουργούς, ἐνῷ αὐτὸς ἐπικυρώνει τὰς πράξεις τῶν, χωρὶς νὰ φέρῃ εὐθύνην. Ἀπὸ τοῦ 1694 καθιερώθη ἡ συνήθεια εἰς τὴν Ἀγγλίαν νὰ ἐπιλέγῃ ὁ βασιλεὺς τοὺς ὑπουργούς ἀπὸ τὸ κόμμα ποὺ ἔχει πλειοψηφήσει εἰς τὰς ἐκλογάς· οἱ δὲ λοιποὶ βουλευταὶ ἀποτελοῦν τὴν ἀντιπολίτευσιν καὶ ἐλέγχουν τὰς πράξεις τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ βασιλέως.

11 ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 18ου ΑΙΩΝΟΣ

‘Ως κράτη τῆς Κεντρικῆς Εύρωπης θεωροῦνται ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσσία· ὡς κράτη τῆς Ανατολικῆς ἡ Πολωνία καὶ ἡ Ρωσία. Μὲ αὐτὴν λοιπὸν τὴν σειρὰν θὰ ἔξετάσωμεν ἐν ἕκαστον χωριστά.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΣ

Τὸν πυρῆνα τοῦ κράτους αὐτοῦ ἀπετέλεσε τὸ δουκᾶτον τῆς Αὐστρίας, ποὺ τὸ ἔξουσίαζεν ὁ οῖκος τῶν Ἀμψιούργων, ἀπὸ τὸν ὄποιον ἔξελέγετο καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας. Ἡ Αὐστρία εἰς ἔκτασιν ἦτο ἀπέραντος· δὲν εἶχεν δμας πραγματικὴν δύναμιν, ἦτο συγκροτημένη ἀπὸ ἔνα μωσαϊκὸν ἔθνοςτήτων (ἀπὸ Γερμανούς, Ἰταλούς, Τσέχους, Πολωνούς, Σέρβους, Ούγγρους κλπ.), αἱ ὄποιαι μὲ δυσκολίαν ὑπέμενον τὸν ξένον ζυγόν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ Αὐστρία, ἀλλὰ καὶ διότι ἔμεινε γεωργικὴ μὲ περιωρισμένην ἐμπορικὴν ἀνάπτυξιν, δὲν προώδευσεν ὅσον αἱ ἄλλαι χῶραι τῆς Δύσεως.

Εἰς μεγάλην ἀκμὴν ἔφθασεν ἡ Αὐστρία ἐπὶ Μαρίας Θηρεσίας (1740 - 1780). Αὕτη ἐπέβαλεν ὁμοιόμορφον διοίκησιν εἰς ὅλους τοὺς λαούς, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Ούγγρους, εἰς τοὺς ὄποιους ἔδωσεν αὐτονομίαν. Σπουδαῖος βασιλεὺς ὑπῆρξεν καὶ ὁ μέσος τῆς Ἰωσήφ Β' (1780 - 1790), ποὺ κατήργησε τὴν δουλοπαροικίαν καὶ ἔκαμε πολλὰς μεταρρυθμίσεις. Εἰς τοὺς “Ἐλληνας ἔγινε γνωστός, διότι μὲ τὴν τσαρίναν Αἰκατερίνην ἀπεφάσισαν νὰ διαμελίσουν τὴν Τουρκίαν, ἀλλὰ καὶ ἔξεδήλωσε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ καταλάβῃ τὴν Θεσσαλονίκην.

ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΠΡΩΣΣΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

‘Η Γερμανία, όπως είδομεν, ήτοι χωρισμένη εἰς πολλὰ κρατίδια. ‘Εν ἐξ αὐτῶν, τὸ ἐκλεκτορᾶτον τοῦ Βραδεμβούργου (μεταξὺ τῶν ποταμῶν “Ελβα καὶ “Οδερ”), ἀπετέλεσε τὴν ψυχὴν τοῦ πρωσσικοῦ κράτους, ὅταν ἀνεκηρύχθη βασίλειον μὲ πρωτεύουσαν τὸ Βερολῖνον. Οἱ σπουδαιότεροι ἀπὸ τοὺς ἡγεμόνας του, ποὺ ἀνῆκον εἰς τὸν δυναστικὸν οἶκον τῶν Χοεντζόλερον εἶναι :

1) ‘Ο Φρειδερίκος Γουλιέλμος ἡ «μέγας ἐκλέκτωρ» (1640 - 88), ὁ θεμελιωτὴς τῆς κράτους τῆς Πρωσσίας. ’Εβελτίωσε τὰ οἰκονομικὰ τοῦ ἐκλεκτοράτου του, ποὺ εἶχε δοκιμασθῆ κατὰ τὸν τριακονταετῆ πόλεμον καὶ ὡργάνωσε στρατὸν πειθαρχικόν. Παραλλήλως ἐνίσχυσε τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιοτεχνίαν, χρησιμοποιήσας 20.000 Ούγενότους, ἐξ ἑκείνων ποὺ εἶχεν ἐκδιώξει ὁ Λουδοβίκος ΙΔ’.

2) ‘Ο νιὸς τοῦ προηγούμενου Φρειδερίκος ὁ Α’ ἐπέτυχε νὰ τοῦ δοθῇ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῶν ‘Αψβούργων ὁ τίτλος τοῦ βασιλέως τῶν Πρωσσῶν καὶ τὸ κράτος του νὰ ἀναγνωρισθῇ ἀνεξάρτητον βασίλειον (1701). ’Επροστάτευσε τὴν παιδείαν καὶ ἐξωράισε μὲ δημόσια ἔργα τὸ Βερολῖνον.

3) Φρειδερίκος Β’ ὁ Μέγας (1740 - 1786). ‘Οξείας ἀντιλήψεως καὶ εὐρυτάτης μορφώσεως, δραστήριος καὶ ικανὸς νὰ ἐκμεταλλεύεται ὑπὲρ τῆς χώρας του τὰς περιστάσεις, ἀπέβη μέγας πράγματι βασιλεὺς αὐτῆς. Διακεριμένος στρατηλάτης ὁ Φρειδερίκος ἐκέρδισε πολλὰς νίκας καὶ ἀφήρεσεν ἐδάφη ἀπὸ τὴν Αὐστρίαν καὶ Δ. Πολωνίαν. ‘Ως φωτισμένος ἡγεμὼν καὶ λόγιος ἐπροστάτευσε τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα καὶ ἀνέπτυξε τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιοτεχνίαν τοῦ κράτους. ’Επίσης ἀνύψωσε καὶ τὸ τεχνικὸν ἐπίπεδον τῆς Πρωσσίας μὲ πολλὰ κοινωφελῆ ἔργα.

Πεγωνιστόν

Η ΠΟΛΩΝΙΑ

Χώρα οἰκονομικῶς καθυστερημένη καὶ χωρὶς φυλετικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἐνότητα ἡ Πολωνία ἐπιέζετο ἀσφυκτικῶς ἀπὸ ἴσχυροὺς γείτονας καὶ δὲν ἤδυνήθη νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὰς ἀρπακτικὰς διαθέσεις των. ‘Αλλαι αἰτίαι τῆς ἀδυναμίας της ὑπῆρξαν ἡ ἔλλειψις κεντρικῆς διοικήσεως καὶ μονίμου στρατοῦ, κυρίως ὅμως ἡ πρωτόγονος κοινωνικὴ τῆς

διαίρεσις : δύο μόνον τάξεις λαοῦ ὑπῆρχον, οἱ εὐγενεῖς — ὀλίγοι μεγαλοκτηματίαι — καὶ τὸ μέγα πλῆθος, οἱ χωρικοὶ — οἱ πλεῖστοι δοὐλοπάροικοι, ποὺ ἔζων βίον ἀθλιον. Ἀστικὴ τάξις δὲν ὑπῆρχε, διὰ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν ὄργάνωσιν ἐμπορίου.

Τοιουτοτρόπως ἡ Πολωνία οὔτε ἴσχυρὰν κεντρικὴν κυβέρνησιν παρουσίασεν, οὔτε ἀξιόμαχον στρατὸν ἐδημιούργησεν, ἀλλὰ οὔτε καὶ ἰκανοὺς ἡγεμόνας ἀνέδειξε. Μόνην ἔξαίρεσιν ἀποτελεῖ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰωάννης Σοβιέσκου, ὁ ὄποιος, ὅταν διὰ δευτέραν φοράν ἐκινδύνευσεν ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἡ Βιέννη, τοὺς προσέβαλε μὲ τὸ ἵππικόν του καὶ τοὺς ἡνάγκασε νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν (1683).

Κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἡ χώρα πολλὰ ὑπέφερεν ἀπὸ τοὺς κακοὺς γείτονάς της. Τελικῶς τὸ 1795 ἡ Αὐστρία, ἡ Πρωσσία καὶ ἡ Ρωσία τὴν ἐμοιράσθησαν μεταξύ των καὶ ἔτσι ἔχασε τὴν ἐλευθερίαν της.

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Οἱ Ρῶσοι ἡσαν Σλάβοι νομάδες, οἱ ὄποιοι εἶχον ἐγκατασταθῆ εἰς μεγάλας ἐκτάσεις τῆς BA. Εὐρώπης, ὅπου ἀλλοτε κατώκουν οἱ Σκύθαι. Πυρὴν τοῦ ρωσικοῦ κράτους ὑπῆρξε τὸ Νοβγκορόντ, τὸ ὄποιον ἰδρύθη ἀπὸ τοὺς Βίκιγκς, ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ των παρέλαβον οἱ Ρῶσοι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ βασιλέως των Βλαδιμήρου ἀπὸ τὸ Βυζάντιον. Τὴν πρόοδον τῆς χώρας ἀνέκοψαν οἱ Μογγόλοι, οἱ ὄποιοι τὸν 13ον αἰῶνα κατέκλυσαν τὴν Ρωσίαν. Ἀλλὰ κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ὁ βασιλεὺς Ἰθάν ὁ Τρομερὸς ἀπετίναξε τὸν μογγολικὸν ζυγόν.

Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος ἡ Ρωσία ἐθεωρεῖτο ἀκόμη ἀπολιτιστος χώρα. Δὲν εἶχεν ἀστικὴν τάξιν καὶ ἡ κοινωνικὴ τῆς διάρθρωσις περιελάμβανε μόνον τοὺς βοιγιάρους καὶ τοὺς μουζίκους· οἱ πρῶτοι ἡσαν μεγάλοι γαιοκτήμονες, ἐνῷ οἱ ἀλλοι ἡσαν δουλοπάροικοι καλλιεργοῦντες τὰ κτήματα τῶν βοιγιάρων. Οἱ ἱερεῖς δὲν εἶχον καμμίαν μόρφωσιν. Σχέσεις πολιτισμοῦ μὲ τὴν Δύσιν δὲν ὑπῆρχον. Ἡ δυναστεία, ποὺ ἡθελησε νὰ ἀφυπνίσῃ τοὺς Ρώσους ἀπὸ τὸν μεσαιωνικὸν λήθαργον, εἶναι ἡ δυναστεία τῶν Ρωμανῶφ (1613 - 1917). Ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς αὐτῆς περισσότερον ἀξιόλογοι εἶναι οἱ δύο ἐπόμενοι :

1) Ὁ Πέτρος ὁ Μέγας (1689 - 1725), εἶναι ὁ γιγαντόσωμος βασιλεὺς, ὁ ὄποιος μὲ θαυμαστὴν δραστηριότητα εἰσήγαγεν εἰς τὴν Ρωσίαν τὸν πολιτισμόν. Κατὰ τὴν νεότητά του ἥλθεν εἰς τὴν Ὀλλανδίαν

καὶ τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου εἰργάσθη διὰ νὰ διδαχθῇ τὴν ναυπηγικὴν τέχνην· ἐμελέτησεν ἐπίσης καὶ τὰ διοικητικὰ συστήματα τῶν δυτικῶν χωρῶν. "Οταν ἐπέστρεψεν, ὡργάνωσε στρατὸν καὶ στόλους καὶ διέδωσε τὰ ἀγαθὰ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ εἰς τοὺς γενειοφόρους μουζίκους του. Μὲ σκληρὰς μάχας ἐνίκησε εἰς Πολτάβαν (1709) τὸν βασιλέα τῆς Σουηδίας Κάρολον τὸν IB' καὶ ἐπέτυχεν ἐν σπουδαῖον «ἀνοικτὸν παράθυρον», ὅπως ἔλεγεν, εἰς τὴν Βαλτικὴν μὲ τὴν ἰδρυσιν τῆς Πετρουπόλεως (Λένινγκραντ). Ἐνίκησεν ἐπίσης καὶ τοὺς Τούρκους, ἀπὸ τοὺς δόποίους ἀπέσπασε τὸ Ἀξόφ καὶ ἤνοιξεν ἄλλο παράθυρον εἰς τὸν Εὔξεινον.

(2) Μεγάλη βασίλισσα ὑπῆρξε καὶ ἡ Αἰκατερίνη, ποὺ ἐπωνομάσθη καὶ «Σεμίραμις τοῦ Βορρᾶ» (1762 - 1796). Γλωσσομαθὴς καὶ μὲ σπανίαν μόρφωσιν εἰργάσθη μὲ ζῆλον, διὰ νὰ διαδοθῇ εἰς πλατύτερα στρώματα τοῦ λαοῦ της ὁ πολιτισμὸς τῆς Δύσεως καὶ κυρίως τῆς Γαλλίας, τὴν δόποιαν ἔθαυμαζε. Μὲ τοὺς πολέμους της πρὸς τὴν Τουρκίαν προσέθεσεν εἰς τὴν ἀχανῆ αὐτοκρατορίαν τὴν Κριμαίαν καὶ ἄλλας περιοχὰς τῆς Μαύρης θαλάσσης, ἐνῷ μὲ τὸν διαμελισμὸν τῆς Πολωνίας ἀπέσπασε τὴν Λιθουανίαν. Εἰς τοὺς "Ἐλληνας ἡ Αἰκατερίνη ὑπῆρξεν ἀγαπητή, διύτι τοὺς ἐδέχετο, ὅταν κατεδιώκοντο ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ ὑπεστήριξεν ἐπαναστατικὰ κινήματα τῶν ὁμοδόξων λαῶν κατὰ τῆς τουρκικῆς τυραννίας.

12 ΤΑ ΑΠΟΙΚΙΑΚΑ ΚΡΑΤΗ. Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ (Η.Π.Α.)

ΤΟ ΑΠΟΙΚΙΑΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ ΤΩΝ ΟΛΛΑΝΔΩΝ

Οἱ Ἰσπανοὶ καὶ οἱ Πορτογάλοι πρῶτοι ἴδρυσαν ἀποικίας, ἀλλὰ δὲν ἐφάνησαν ίκανοὶ νὰ τὰς διατηρήσουν ἐπὶ πολύ. Ἰκανώτεροι ἀνεδείχθησαν οἱ Ὀλλανδοί, οἱ δόποιοι μετὰ τὴν συντριβὴν τῆς ναυτικῆς δυνάμεως τοῦ Φιλίππου Β' ἐκτοπίζουν τοὺς Ἰσπανοὺς ἀπὸ τὰς θαλασσίας κτήσεις των. Οἱ ὄλλανδικοὶ στόλοι διασχίζουν κυρίαρχοι τοὺς ὥκεανοὺς καὶ οἱ «ἄμαξηλάται τῆς θαλάσσης»¹¹, ἰδρύουν ἴσχυρὸν ἀποικιακὸν κράτος εἰς N. Ἀφρικήν καὶ εἰς τὰ νησιά τοῦ Ἰνδικοῦ. "Ἐτσι κρατοῦν εἰς χεῖρας των τὸ ναυτικὸν ἐμπόριον τοῦ κόσμου ἐπὶ ἓνα αἰώνα (1588 - 1688).

ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟΝ ΑΠΟΙΚΙΑΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

Πρώτος δέ Γάλλος Καρτιέ είχεν ἔξερευνήσει τὰς ὅχθας τοῦ ποταμοῦ Ἀγίου Λαυρεντίου εἰς Καναδᾶν (1535). Ἀπησχολημένη μὲ τοὺς ιταλικούς καὶ θρησκευτικοὺς πολέμους ἡ Γαλλία δὲν κατώρθωσε νὰ ἀξιοποιήσῃ τὰς ἀνακαλύψεις αὐτάς. Μόνον τὸ 1608 ἐφθασαν εἰς τὸν Καναδᾶν οἱ πρῶτοι Γάλλοι ἀποικοὶ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Σαμουὴλ Σαμπλαὶν καὶ ἰδρύουν τὸ Κεμπέκ, ἀφοῦ συνέτριψαν τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐρυθρόδερμων. Κατόπιν ἀλλοὶ ἀκούραστοι ἵεραπόστολοι ἀκολουθοῦντες τὸ ρεῦμα τοῦ Μισισιπῆ κατήλθον εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ, ὃπου κατέλαβον ἀπέραντον ἔκτασιν, τὴν Λονζιάναν. Αὗται εἶναι ἀποικίαι τῆς Γαλλίας εἰς β. Ἀμερικήν.

Ἄλλο καὶ εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὥκεανὸν ἡ Γαλλία κατέλαβε τὴν μεγάλην νῆσον Μαδαγασκάρην καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας ἰδρυσεν ἐμπορικοὺς σταθμοὺς μὲ κέντρον τὴν πόλιν Ποντισερύ.

ΤΟ ΑΓΓΛΙΚΟΝ ΑΠΟΙΚΙΑΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

Στηρίζεται εἰς τὴν κατὰ θάλασσαν ὑπεροχὴν τῶν "Αγγλων, ἀφ' ὃτου ἐπὶ τῆς βασιλίσσης των Ἐλισάβετ ἐθεμελίωσαν τὴν ναυτικὴν των δύναμιν.

Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰώνος τὸ βασίλειον τῆς Μεγ. Βρετανίας ἀρχίζει νὰ διεκδικῇ τὰ παράκτια ἐδάφη τῆς β. Ἀμερικῆς, τὰ ὅποῖα είχεν ἔξερευνήσει ὡς γνωστὸν δ. Καμπόττο (1497). Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1606 - 1732 οἱ "Αγγλοί ἐπιδίδονται μὲ θάρρος εἰς τὸν ἀποικισμὸν τῆς β. Ἀμερικῆς καὶ ἰδρύουν εἰς τὰ μέρη αὐτὰ 13 ἀποικίας. Δὲν περιορίζονται δύμας μόνον ἐκεῖ, ἀλλὰ στρέφονται καὶ εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἡμισφαῖριον, ὃπου κυριεύουν τὸ Μαδράς εἰς τὰς Ἰνδίας. Ἐντὸς μιᾶς δεκαετίας (1757 - 67) καταλαμβάνουν διὰ τοῦ λόρδου Κλάιβ τὰς Ἰνδίας· τὸ 1770 διὰ τοῦ Κούκ κατακτοῦν τὴν 5ην "Ηπειρον, τὴν Αὔστραλιαν, ποὺ τὴν είχον ἀνακαλύψει τὸ 1600 'Ολλανδοί. Αἱ πρῶται ὅλαι ποὺ περιέρχονται εἰς τὴν διάθεσίν των καὶ αἱ πολλαὶ ἀγοραὶ τῶν νέων χωρῶν συντελοῦν εἰς τὴν ραγδαίαν ἔξέλιξιν τῆς ἀγγλικῆς βιομηχανίας καὶ τὴν διείσδυσιν τοῦ ἐμπορίου των εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου.

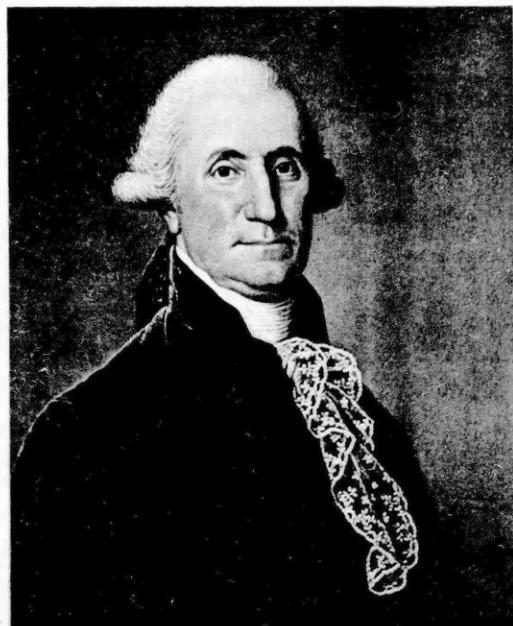
Ἐνέκα τοῦ ἀγγλικοῦ αὐτοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἡ 'Ολλανδία ἔπαυσε νὰ θαλασσοκρατῇ. Ἐπειτα ἥλθεν ἡ σειρὰ τῆς Γαλλίας, ἡ ὅποια δὲν ἐδίστασε νὰ ἀναμετρηθῇ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τὸν ἐπταετῆ ἀποικιακὸν

πόλεμον (1756 - 1763), ἀλλὰ ἐνικήθη καὶ ἔχασε τὰς ἀποικίας τῆς εἰς
B. Ἀμερικὴν πλὴν τῆς Λουιζιάνας.

Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ

Αἱ 13 ἀγγλικαὶ ἀποικίαι, ποὺ διεμορφώθησαν εἰς τὴν B. Ἀμερικὴν, διετήρησαν μὲ τὴν μητρόπολιν οἰκονομικὴν μόνον ἔξαρτησιν. Εἶχον δεσμευθῆ, κατόπιν συμφωνίας, νὰ στέλλουν εἰς τὴν M. Βρετανίαν τὰς πρώτας ὄλας των καὶ νὰ προμηθεύωνται ἀπὸ αὐτὴν βιομηχανικὰ προϊόντα, διότι εἰς τὰς ἀποικίας εἶχεν ἀπαγορευθῆ νὰ ἴδρυσουν βιομηχανίας.

Οἱ λόγοι αὐτοί, καθὼς καὶ ἡ φορολογία ποὺ ἐπέβαλεν ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις εἰς τὸ χαρτόσημον χωρὶς τὴν ἔγκρισιν τῶν ἀποικιακῶν Συμβουλίων, ἐδημιούργησαν ἀναβρασμὸν μεταξὺ τῶν Βορειοαμερικανῶν. Τότε ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις κατήργησε τὸν φόρον τοῦ χαρτοσήμου, ἀλλ' ἐπέβαλε φορολογίαν εἰς τὸ τσάι καὶ εἰς ὅλα εἰσαγόμενα εἰδῆ ἐνώπιον δόμως τῶν νέων φορολογιῶν οἱ Βορειοαμερικανοὶ ἐξηγέρθησαν μὲ πρωτοπόρους τοὺς κατοίκους τῆς Βοστώνης. Ἔτσι ὁ ἀγγλικὸς στρατὸς ποὺ ἐστάλη κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν εὑρέθη πολιορκημένος εἰς τὴν Βοστώνην ἀπὸ τὴν Ἐθνοφρουρὰν τῆς Μασαχουσέτης. Εἰς ὄλας τὰς Πολιτείας ἔπνεεν ἀνεμος ἀνεξαρτησίας, ἐνῷ ἀποικοὶ πάσης ἡλικίας ἔλαβαν τὰ ὅπλα ὑπὸ τὰς πτυχὰς τῆς Ἀμερικανικῆς σημαίας. Τότε ἡ Ἐθνοσυνέλευσις τῆς Φιλαδελφείας (4 Ιουλίου 1776) μὲ τὴν Διακήρυξιν τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ανθρώπου¹² ἐκήρυξε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν 13 Πο-

Εἰκ. 9. Ὁ Γεώργιος Οὐάσιγκτον,
πρῶτος Πρόεδρος τῶν
H.P.A.

λιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἔξέλεξεν ἀρχιστράτηγον τὸν Γεώργ. Οὐάσιγκτον, ὁ ὅποῖς ἀργότερον συνέτριψε τὰ ἀγγλικὰ στρατεύματα καὶ συνέλαβε τὸν στρατηγὸν τῶν Κορνουάλλην. Τελικῶς ἡ Ἀγγλία διὰ τῆς Συνθήκης τῶν Παρισίων (3 Σεπτ. 1783) ἀνεγνώρισε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν 13 Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς.

Κάθε μία ἔξ αὐτῶν διετήρησε τὴν ἐσωτερικὴν αὐτονομίαν της, ἀλλὰ διὰ τὴν ἔξωτερικὴν τῶν πολιτικὴν ἀπετέλεσαν ὅμοσπονδίαν, τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας Ἀμερικῆς (Η.Π.Α.) ποὺ διοικοῦνται συμφόνως πρὸς τὸ σύνταγμα τοῦ 1787.

Ἡ κυβέρνησις τῶν Η.Π.Α. ἔχει ἔδραν τὴν Οὐάσιγκτον¹³. Τὴν ἐκτελεστικὴν ἔξουσίαν ἀσκεῖ ὁ Πρόεδρος, τὴν δικαστικὴν τὸ Ἀνώτατον Δικαστήριον καὶ τὴν νομοθετικὴν τὸ Κογκρέσσον (Βουλὴ - Γερουσία).

13 ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 17ον ΑΙΩΝΑ

Ἐνῷ κατὰ τὸν 15ον καὶ 16ον αἰῶνα κέντρον τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς κινήσεως ἦτο ἡ Ἰταλία, κατὰ τὸν 17ον τὸ κέντρον μεταποίεται δυτικότερον.

Εἰς τὴν Γαλλίαν ἀκράζει ἡ λογοτεχνία, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἡ ζωγραφική. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ ποίησις καὶ ἡ ἐπιστήμη. Παραλλήλως ἀνθεῖ εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἡ δραματογραφία, ἐνῷ εἰς τὰς Κάτω Χώρας ἀναδεικνύονται ἔξοχοι ζωγράφοι.

Ἐπειδὴ ὅλαι αὐταὶ αἱ ἐκδηλώσεις ὑπῆρχαν ἐντονώτεραι εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου τὰς ἐπροστάτευσεν ὁ «Βασιλεὺς Ἡλιος», ὃς ἀπεκλήθη ὁ Λουδοβίκος ΙΔ', διὰ τοῦτο ὁ 17ος αἰῶν ἔλαβε τὸ ὄνομά του.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 17ον ΑΙΩΝΑ

1. Ἡ Γαλλία τὴν ἐποχὴν αὐτὴν κυριαρχεῖ εἰς τὴν Εὐρώπην ὅχι μόνον διπλωματικῶς ἀλλὰ καὶ πνευματικῶς. Ἡ ὑπεροχή τῆς αὐτῆς ὀφείλεται εἰς τὴν ἴδρυσιν τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας¹⁴ ἀπὸ τὸν Ρισελιέ (1635), ἡ ὅποια μὲ τὰς περιφήμους ἐκδόσεις τῆς ἔδωσεν εἰς τὴν Γαλλίαν ἐνιαίαν γλῶσσαν.

Ἐξ ὅλου ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ μερικαὶ καλλιεργημέναι κυρίαι ἐκ τῆς ἀστικῆς τάξεως ἐδημιούργουν εἰς τὰ σαλόνια των συναναστροφάς, ὅπου συνεκεντροῦντο ποιηταὶ καὶ καλλιτέχναι, οἱ ὅποιοι δὲν περιωρίζοντο μόνον εἰς τὴν διασκέδασιν, ἀλλὰ ἡ ἀπήγγελλον ἔργα των ἡ ἔδιδον ἐρασιτεχνικὰς παραστάσεις ἢ καὶ συνεζήτουν σπουδαῖα θέματα, ὅπως περίπου εἰς τὰ συμπόσια τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν. Αἱ κοινωνικαὶ αὐταὶ ἐκδηλώσεις καὶ ἄλλαι σχετικά, ποὺ ἐγίνοντο εἰς τὰ μέγαρα τῆς ἀριστοκρατίας καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔχαριζαν εἰς τὸ Παρίσι τὴν πνευματικὴν ἡγεμονίαν.

Τὸ πλέον ἔντονον γνώρισμα τῆς πνευματικῆς λάμψεως τῆς Γαλλίας κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὑπῆρξε τὸ θέατρον, ὅπου ἀνεδείχθησαν σπουδαῖοι συγγραφεῖς μὲ θεατρικὰ ἔργα μνημειώδη διὰ τὸ κομψὸν ὑφος των καὶ τὴν ὥραιαν πλοκὴν ἡ τοὺς ἡθικὸν χαρακτῆρας τῶν ἡρώων των κ.λπ. Ἀπὸ τοὺς θεατρικοὺς αὐτοὺς συγγραφεῖς σημειώνομεν :

Πρῶτον τὸν *Κορνίλιον*, τοῦ ὅποιου οἱ ἥρωες ἀφοσιώνονται εἰς τὸ καθῆκον περισσότερον ἀπὸ τὸ συμφέρον των. Ἀριστοτεχνήματά του θεωροῦνται ὁ «Σίδ», ὁ «Οράτιος» καὶ ἡ μοναδική του κωμῳδία «ὁ Ψεύτης».

Δεύτερον τὸν *Μολιέρον*, κωμῳδιογράφον, ποὺ μὲ ἀνεξάντλητον φαιδρότητα ἐσκιαγράφησεν ἀνθρωπίνους τύπους ἀθάνατα ἔργα του παρέμειναν «Ο κατὰ φαντασίαν ἀσθενής», «ὁ Ἀρχοντοχωριάτης» καὶ ὁ «Φιλάργυρος».

Τρίτον τὸν *Ρακίναρ*, ποὺ ἔγραψε τὴν «Ἀνδρομάχην», τὴν «Φαίδραν», «Ἴφιγένειαν» κλπ. Ἡ προτίμησίς του στρέφεται εἰς γυναικείους χαρακτῆρας, ποὺ τοὺς συνταράσσουν τὰ πλέον σφοδρὰ πάθη (ζηλοτυπία, ἔρως, φιλοδοξία κ.ἄ.).

Ἄλλοι ἀξιοπρόσεκτοι συγγραφεῖς εἶναι ὁ *Λαμπρυγιέρ* μὲ τοὺς «Χαρακτῆρας» του, ὁ *Λαφονταίν* ποὺ μὲ πρότυπον τὸν Λίσωπον ἔγραψε «Μύθους». Τέλος ὁ φιλόσοφος *Καρτέσιος* ποὺ ἔγραψε τὸν «Περὶ μεθόδου λόγον», εἰς τὸν ὅποιον διδάσκει ποίαν πορείαν πρέπει νὰ ἀκολουθῇ ὁ ἐπιστήμων, διταν ἐρευνᾷ σπουδαῖα ζητήματα. Τὸ ἔργον του αὐτὸ ἐκρίθη ὡς ὑπόδειγμα ὑφους τοῦ γαλλικοῦ πεζοῦ λόγου.

2. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς εἶναι ὁ *Μίλτων* ποὺ ἔγραψε τὸν «Ἀπολεσθέντα Ήραδείσον», ὑπέροχον ἐπικὸν ποίημα. Ὁ μέγας φιλόσοφος *Τζέντον Λόκη*, ποὺ διδάσκει διτι τὸ βρέφος ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον χωρὶς τίποτε νὰ γνωρίζῃ (ὁ νοῦς του εἶναι «ἄγραφος χάρ-

της») καὶ μόνον μὲ τὰς αἰσθήσεις του σχηματίζει δλίγον κατ' δλίγον τὰς γνώσεις. 'Ο μεγαλύτερος ἐπιστήμων εἶναι δὲ Νεύτων (1642-1727), που διετύπωσεν εἰς τὴν φυσικὴν τὸν νόμον τῆς παγκοσμίου ἔλξεως.

3. Εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἐμφανίζονται λαμπροὶ δραματουργοί, ὅπως δὲ Λόπε ντὲ Βέγκα ποὺ ἔγραψε 1500 δράματα, ἐπίσης δὲ δὲ Καλντερόν ντὲ λὰ Βάργκα μὲ πολλὰ θεατρικὰ ἔργα.

Τέλος εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀκμάζει ὁ φυσικὸς Τορικέλλι ποὺ ἐπενόησε μέθοδον μετρήσεως τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως (βαρόμετρον).

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 17ον ΑΙΩΝΑ

Μὲ τὰ λαμπρά της μνημεῖα τόσον εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικήν, ὅσον καὶ εἰς τὴν ζωγραφικήν, ἡ Γαλλία διατηρεῖ τὸ προβάδισμα καὶ εἰς τὴν καλλιτεχνίαν.

Εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν οἱ ἀρχιτέκτονες μεταχειρίζονται τὸν ρυθμὸν Μπαρόκ, τοῦ δοπού τὸ ἴδιαιτερον γνώρισμα εἶναι ὅτι συγχέονται τὰ ὄρια τῶν σχεδίων καὶ τῶν μορφῶν. Ὑπόδειγμα τοῦ ρυθμοῦ αὐτοῦ εἶναι τὸ ἀνάκτορον τῶν Βερσαλλιῶν.

'Απὸ τοὺς Γάλλους ζωγράφους ἀξιοσημείωτοι θεωροῦνται δὲ Πουσέν (Ποιμένες τῆς Ἀρκαδίας, δὲ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Βαθυλῶνα) καὶ δὲ Μπρέου (ἀριστούργημά του «Ἡ ζωὴ τοῦ Λουδοβίκου»). **Λορέ**

Εἰς τὴν Ἰσπανίαν ζωγράφοι παγκοσμίου φήμης λογίζονται : πρῶτος δὲ Βελάσκεθ ποὺ θαυμάζεται διὰ τὴν ἀρμονίαν τῶν σχεδίων καὶ τὴν λεπτὴν αἴσθησιν τῶν χρωμάτων. (Περίφημοι πίνακές του ἔθεωράρχησαν ἡ πριγκίπισσα Μαργαρίτα, δὲ πρίγκιψ Βαλτάσαρ, Κάρολος Χ.Δ.). Εξ ἵσου φημίζεται καὶ δὲ Μουρίλο ποὺ ἐφιλοτέχνησε θρησκευτικὰς εἰκόνας καὶ πίνακας ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν. Πασίγνωστοι ἔγιναν διὰ τὴν χάριν καὶ τὴν εἰλικρίνειαν ποὺ τοὺς διακρίνει οἱ «Παΐδες τρώγοντες σταφυλάς» ἢ καὶ οἱ «Παΐδες παιζόντες κύβους».

Εἰς τὴν Φλάνδραν (Βέλγιον) κορυφαῖος ζωγράφος ἀνεδείχθη δὲ Ρούμπενς ποὺ θαυμάζεται διὰ τὰς ἰσχυρὰς ἐντυπώσεις ποὺ προξενοῦν τὰ ἔργα του. 'Απαράμιλλον ἔργον του «Ἡ Ἀποκαθήλωσις». Εἰς τὴν Ὁλλανδίαν ἥκμασεν ὡς μεγάλος διδάσκαλος καὶ τεχνίτης τοῦ χρωστῆρος δὲ Ρέμπραντ. Εἰς τὰ δημιουργήματά του ἔκφραζει μὲ δύναμιν τὰς σκέψεις καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν εἰκονιζομένων προσώπων. 'Αντιπροσω-

πευτικά έργα τῆς τεχνοτροπίας του είναι ή δύναμαστή σύνθεσίς του «Μά-
θημα ἀνατομίας», ἐπίσης ὡραιότατος πίναξ του «ὁ Καλὸς Σαμαρείτης».

14 ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Τὸ έτος 1789 ἀποτελεῖ ὑψηλὸν δρόσημον ποὺ τὸ ἔχα-
ραξαν αἱ ἰδέαι καὶ αἱ πράξεις τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως.
Ἡ λάμψις τῆς ἐκρήξεώς της ἐφώτισε τοὺς λαοὺς τοῦ κό-
σμου ἐπὶ ἔνα καὶ πλέον αἰῶνα. Δι’ αὐτὸν ἡ Γαλλικὴ Ἐπα-
νάστασις είναι ἐν ἀπὸ τὰ κυριώτερα γεγονότα τῆς παγκο-
σμίου ἴστορίας.

Ἄλλὰ ἡ προπαρασκευή της ὑπῆρξε μακρὰ καὶ εἶναι
ἀποτέλεσμα τοῦ διαφωτισμοῦ, ὁ ὅποιος μὲ τὸ πνεῦμα του
εἶχε διαποτίσει ὁλόκληρον τὸν 18ον αἰῶνα.

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ

18^ο αἰώνε.

Ἐνῷ οἱ λογοτέχναι τοῦ 17ου αἰῶνος ἐπεζήτουν μὲ τὰ ἔργα των
νὰ διασκεδάζουν τοὺς εὐγενεῖς, τὸν 18ον αἰῶνα ἐμφανίζονται συγ-
γραφεῖς ποὺ ἐπιδιώκουν νὰ διδάξουν καὶ νὰ διαφωτίσουν τὸν λαόν,
ὅτι ζῆ εἰς καθεστώς κοινωνικῆς ἀνισότητος, ἀδικίας καὶ οἰκονομικῆς
καταπιέσεως. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τοὺς συγγραφεῖς ἐκείνους τοὺς ὠ-
νόμασαν διαφωτιστάς.

Οἱ διαφωτισμὸς ἔχει τὰς ρίζας του εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου ἀπὸ
τὸν 17ον ἀκόμη αἰῶνα εἶχον ἀκουσθῆ ἀὶ δύνηλαι ἰδέαι περὶ κράτους,
κοινωνίας καὶ δικαιοισύνης. Ἀπὸ τὸ 1666 ὁ περίφημος Ἀγγλὸς κοινω-
νιολόγος Τζάν Λάκ διεκήρυξε τὴν κυριαρχίαν τοῦ λαοῦ, τὴν ἐλευθερίαν
τοῦ ἀτόμου, τὴν ἴσότητα. Κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ 18ου αἰῶνος, ὁ
οἰκονομολόγος Άδαμ Σμιθ ἀπέρριπτε μὲ τὰ συγγράμματά του κάθε
ἐπέμβασιν τοῦ κράτους εἰς τὴν ἔργασίαν τοῦ ἀτόμου.

Αἱ νέαι αὐταὶ ἰδέαι ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν διεδόθησαν ἐντεῦθεν τῆς
Μάγχης, ἀλλ’ ἐκαρποφόρησαν περισσότερον εἰς τὴν Γαλλίαν, διότι ἐκεῖ
ἐπεκράτει ἀδικον φορολογικὸν σύστημα, ποὺ ἔρριπτεν ὅλα τὰ βάρη εἰς
τοὺς χωρικοὺς καὶ τοὺς μικροαστούς. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ ἄσκοπος σπα-

τάλη τοῦ δημοσίου χρήματος καὶ αἱ αὐθικερεῖαι τῆς πάξεως τῶν προνομιούχων εἴχον φθάσει εἰς τὸ κατακόρυφον.

Οι σπουδαιότεροι Γάλλοι (συγγραφεῖς) διαφωτίστηκαν του 18ου αιώνος είναι:

4. Ο Βολταῖρος, ποὺ μὲ τὰ συγγράμματά του κατεπολέμησε κάθε μοσχὴν τυραννίας.

2. 'Ο Μοντεσκιέ, δό όποιος είς τὸ σοφὸν βιβλίον του «Τὸ πνεῦμα τῶν Νόμων» διαχρίνει τὴν ἔξουσίαν εἰς' Εκτελεστικήν, Νομοθετικήν και Δικαιαστικήν.

3. Ο Ζάν - Ζάκ Ρουσσώ, πού καταφέρεται κατά της ἀπολυταρχίας, ἀποκρούει τὴν κοινωνικὴν ἀνισότητα καὶ μαστιγώνει τὴν ἀπάνθρωπον μεταχειρίσιν. Τὰς ίδεας του αὐτὰς ἐκθέτει εἰς τὸ συνταρακτικὸν διὰ τὴν ἐποχὴν του βιβλίον του «Τὸ κοινωνικὸν συμβόλαιον», πού ἔθεωρήθη εὐαγγέλιον τῆς κοινωνιολογίας.

Ἐκτὸς ἀπὸ τούς συγγραφεῖς ὅμως σημειώνεται καὶ μία τάσις ἀπὸ μερικούς φωτισμένους ἡγεμόνας νὰ ἐφαρμόσουν εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῶν λαῶν των ιδέας κοινωνικῶν ἐλευθεριῶν καὶ ἀνθρωπισμοῦ. Τὸ φανόμενον αὐτὸ δώνομάσθη φωτεινῇ δεσποτείᾳ, τοιοῦτο δὲ βασιλεῖς ὑπῆρξαν, ὅπως ἐγνωρίσαμεν, ὁ Φρειδερίκος ὁ Μέγας, ὁ Ἰωσήφ Β' τῆς Αὐστρίας καὶ ἡ Μεγάλη Αἰκατερίνη.

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΑΙ ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΑΛΛΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ἐγένετο δὲ τότε πάλιν ἡ θεία ἀπόστολος τῶν Γέρρων ἀπό τῶν

Γαλλική έπανάστασης έχει όνομασθη ή έξέγερσις των Γαλλών αστόνων και χωρικῶν ἐναντίον τοῦ ἀδίκου καὶ πιεστικοῦ καθεστῶτος, πού εἶχον ἐπιβάλει εἰς τὴν χώραν των οἱ ἀπολυταρχικοὶ ἡγεμόνες Λουδοβίκος 14ος, 15ος καὶ 16ος. Τὴν ἔκρηξιν τῆς λαϊκῆς ἀγανακτήσεως ὑπεβοήθησαν καὶ τὰ κηρύγματα τῶν διαφωτιστῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ ἀπελευθερωτικοὶ ἀγῶνες τοῦ Βορειοαμερικανικοῦ λαοῦ. 'Η Ἐπανάστασις ἐκράτησε δέκα χρόνια (1789 - 1799) καὶ ὑπῆρξε συγκλονιστικὴ ὅχι μόνον διὰ τὴν Γαλλίαν, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλον τὸν κόσμον. 'Η ὅλη έξέγερσις ήμπορεῖ νὰ χωρισθῇ εἰς τέσσαρας περιόδους ἢ φάσεις ἀναλόγως τῶν μεταβολῶν εἰς τὴν μορφὴν τῆς κυβερνήσεως.

1. Αἱ Γενικαὶ Τάξεις. Ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις (5 Μαΐου 1789 - 30 Σεπτ. 1791).

⁵⁴ Έξι ενιστό δύομινα φορολογίας. Ακάρπη

Τὸ μεγάλο ἔλλειμμα τοῦ προύπολογισμοῦ ἡγάγκασε τὸν βασιλέα Λουδοβίκον ΙΣΤ' νὰ συγκαλέσῃ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Τριῶν Τάξεων, ποὺ δὲν εἶχον ποτὲ συγκληθῆ ἀπὸ τοῦ 1614.

Εἰς τὰς 5 Μαΐου 1789 ἤρχισεν ἡ πρώτη συνεδρίασις τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ (300 εὐγενεῖς, 300 κληρικοί, 600 τῆς γ' τάξεως). Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὅμως τῆς συζητήσεως οἱ σύνεδροι διεφώνησαν ἐπὶ τοῦ τρόπου ψηφοφορίας. Δι' αὐτὸν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς γ' τάξεως ἔχωρίσθησαν ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἐκήρυξαν ἑαυτοὺς Ἐθνοσυνέλευσιν, ἡ ὅποια μὲ σύστασιν τοῦ Μιραμπὼ ἐκήρυξε τὰ μέλη τῆς ἀπαραβίαστα καὶ ὠρκίσθη νὰ μὴ διαλυθῇ, ἀν δὲν δώσῃ εἰς τὴν πατρίδα Σύνταγμα (καὶ δι' αὐτὸν λέγεται Συντακτική).

Αὐτὸν ἔθεωρήθη ἐπαναστατικὴ ἐνέργεια καὶ ὁ βασιλεὺς ἥθελησε νὰ διαλύσῃ τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν. Τότε ὅμως ὁ λαὸς τῶν Παρισίων ἔλαβε τὰ ὅπλα καὶ κατόπιν πολιορκίας ἐκυρίευσε τὸ μισητὸν φρούριον τῆς Βαστίλλης, ὃπου ἐφυλακίζοντο οἱ ἀντίπαλοι τοῦ καθεστῶτος: ἐπειτα ὡργάνωσεν ἔθνοφρουράν μὲ ἀρχηγὸν τὸν Λαφαγέτ, ποὺ εἶχε διαπρέψει ὡς ἥρως εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τῶν Βορειοαμερικανῶν. Ἡ πιῶσις τῆς Βαστίλλης σημειώνει τὸ τέλος τοῦ δεσποτισμοῦ εἰς τὴν Γαλλίαν, διὰ τοῦτο δὲ ἡ 14η Ιουλίου ἑορτάζεται ὡς ἔθνικὴ ἐπέτειος τῶν Γάλλων.

"Ἐπειτα ἡ Συνέλευσις ἐπροχώρησεν εἰς τὴν κατάργησιν τῶν προνομίων καὶ ἐψήφισε τὴν μνημειώδη Διακήρυξιν τῶν Δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου.

Αἱ κυριώτεραι διατάξεις τῆς:

1. "Ολοὶ οἱ ἀνθρώποι εἶναι ἐλεύθεροι, ἔχουν τὰ ἴδια δικαιώματα καὶ εἶναι ἵσοι ἀπέναντι τοῦ νόμου.

2. Κανένας πολίτης δὲν ἐπιτρέπεται νὰ φυλακισθῇ ἀνευ προηγουμένης δικαστικῆς ἀποφάσεως.

3. Προστατεύεται ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκείας, τοῦ λόγου καὶ τῆς σκέψεως.

4. Ἡ κυριαρχία πηγάζει ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ ἀνήκει εἰς τὸν λαόν.

5. Τὸ βάρος τῆς φορολογίας μοιράζεται μεταξὺ ὅλων γενικῶς τῶν πολιτῶν διὰ τὴν ὀφέλειαν τοῦ κράτους.

Τέλος παρουσίασε τὸ νέον Σύνταγμα, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ βασιλεὺς κρατεῖ τὴν ἐκτελεστικὴν ἔξουσίαν, ἐνῷ τὴν νομοθετικὴν ἀσκοῦν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ. Ὁ Λουδοβίκος ὠρκίσθη καὶ τὰ πράγματα ἔβαι-

Θείσουν γραψούσι, στὸν βασιλικὸν τρόπον
αρρεκεύοντες συγχρηματος μεριδὴν, πρώτων εἰς
ταχθίας 4/2 (ανοικτά), βασιλικοὶ διεκτίστοι

ναν καλῶς. Πλὴν ὅμως ἀντέδρασαν ἡ σύζυγός του Μαρία Ἀντονανέττα καὶ οἱ ἄλλοι σύμβουλοί του, οἱ ὁποῖοι τὸν ἔπεισαν νὰ δραπετεύσῃ. Ἡ ἀπόπειρά του ἀπέτυχε, διότι ὁ βασιλεὺς, μολονότι μετημφεισμένος, ἀνεγνωρίσθη εἰς τὰ σύνορα καὶ συνελήφθη. Μετεφέρθη εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὅπου τοῦ ἀνέστειλαν τὴν ἔξουσίαν. Ἐπειδὴ ὅμως ἔδωσε καὶ πάλιν ὄρκον ὅτι θὰ σεβασθῇ τὸ Σύνταγμα, ἐπανέκτησε τὰ προνόμια του. (Σεπτέμβριος 1791).

"Ἐτσι τελειώνει ἡ πρώτη φάσις τῆς Ἐπαν/σεως μὲ τὴν κατάργησιν τῆς Ἀπολυταρχίας καὶ τὴν ἰδρυσιν τῆς Συνταγματικῆς Μοναρχίας, ἥτοι μὲ περιωρισμένα τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνωτάτου δοχεούτος.

2. Ἡ Νομοθετικὴ Συνέλευσις (1^ο Οκτ. 1791 - 21 Σεπτ. 1792).

Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Συντακτικῆς ἔξελέγη Νομοθετικὴ Συνέλευσις ἡ Τακτικὴ Βουλή. Δὲν ἡδυνήθη ὅμως νὰ προχωρήσῃ ἀπερίσπαστος εἰς τὸ ἔργον της, διότι πολλοὶ βασιλόφρονες, φυγάδες εἰς τὸ ἔξωτερικόν, (οἱ λεγόμενοι «έμιγκρε»,) ἔπεισαν τὸν βασιλέα τῆς Πρωσίας νὰ ἐπέμβῃ στρατιωτικῶς πρὸς λύτρωσιν τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ'.

Ἡ Συνέλευσις ἐκήρυξε τὴν Γαλλίαν «ἐν κινδύνῳ». Τότε ἀπὸ ὅλας τὰς ἐπαρχίας συνέρρεον εἰς τὸ Παρίσιο ἔνοπλοι καὶ ἐνθουσιώδεις πατριῶται. Τὴν 30ην Ιουλίου 1792 ἔφθασαν καὶ 600 νέοι ἀπὸ τὴν Μασσαλίαν ψάλλοντες ἐν πατριωτικὸν ἀσμα¹⁵, τὸ ὁποῖον ἐγένετο ἔπειτα ὁ ἔθνικὸς ὑμnos τῶν Γάλλων. "Ὕστερα ἀπὸ μερικὰς ἀτυχίας πλησίον τῶν συνόρων τὰ γαλλικὰ στρατεύματα μαχόμενα ὑπὲρ σωτηρίας τῆς πατρίδος ἐρρίφθησαν μὲ ἐνθουσιασμὸν ἐναντίον τῶν φυγάδων καὶ τῶν Πρώσσων εἰς τὴν μάχην τοῦ Βαλμὲν καὶ τοὺς συνέτριψαν (20 Σεπτ. 1792).

'Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ Νομοθετικὴ Συνέλευσις ἐψήφισε τὴν ἀναστολὴν τῆς βασιλικῆς ἔξουσίας καὶ συνεκάλεσε τὸν λαὸν εἰς Ἀναθεωρητικὴν Συνέλευσιν, ποὺ ἔγινε γνωστὴ μὲ τὸν γαλλικὸν ὄρον Κονβανσίδν (Συμβατική). "Ἐτσι τελειώνει καὶ ἡ δευτέρα φάσις, ἐνῷ εἰς τὸν πολιτικὸν δρίζονται ἀνέρχονται ἀτομα ἀπὸ λαϊκώτερα στρώματα καὶ ἡ Ἐπαν/σις γίνεται δλονὲν καὶ δρμητικωτέρα.

3. Τὴν ἐπομένην ἀκριβῶς ἡμέραν τῆς νίκης τοῦ Βαλμὸν ἐνθουσιασμένοι οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Κονβανσίδν ἐψήφισαν τὴν κατάργησιν τῆς Βασιλείας καὶ τὴν κήρυξιν τῆς Δημοκρατίας. "Ἐπειτα ἐδίνασαν ὡς ἐνόχους ἐσχάτης προδοσίας τὸν Λουδοβίκον καὶ τὴν Ἀντονανέτταν καὶ τοὺς ἀνέβασαν εἰς τὴν λαϊμητόμον (γκυλοττίναν) ἐνάπιον τοῦ λαοῦ (Ιαν. καὶ Οκτώβρ. 1793).

Διαρίουν ηερί ἀναγαγούρε των φυσιαν δικαιεψάκων

Τὸν Μάιον τοῦ ἴδιου ἔτους, ἐπειδὴ πρωσσικὰ καὶ αὐστριακὰ στρατεύματα ἐν συνεργασίᾳ μὲ τοὺς «έμιγκρε» ἔκαμαν νέαν εἰσβολὴν εἰς τὰ γαλλικὰ ἀδάφη, ἡ Συνέλευσις ἔλαβε τρομοκρατικὰ μέτρα κατὰ τῶν ἀντιδραστικῶν. Κατὰ σύστασιν τοῦ δημαγωγοῦ Δαντὸν ἔδρυσε τὴν Ἐπιτροπὴν Δημοσίας Ἀσφαλείας, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας ἦσαν οἱ μεγάλοι ἥγεται τῆς Ἐπαναστάσεως, Δαρτόν, Μαρά καὶ Ροβεσπιέρ. Αὐτὴν κατέγραψεν εἰς μυστικὸν κατάλογον κάθε ὄποιτον, ποὺ τὸν ἐδίκαζεν πρόχειρα ἐπαναστατικὰ δικαστήρια, τὰ ὁποῖα καθ' ὅλην τὴν χώραν ἔστειλαν εἰς τὴν γκλοττίναν χιλιάδας πολιτῶν, ἀκόμη καὶ ἀθώους. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ τρομοκράτια ἔφερε μεγάλην ἀντίδρασιν καὶ ὅλοι οἱ δργανωταὶ τῆς εἶχαν κακὸν τέλος (1794).

Ἐτσι ἐληξεν ἡ τρίτη περίοδος τῆς Ἐπαν/σεως, ποὺ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἐπιβολὴν τῶν ἀκρων στοιχείων τῆς γ' τάξεως, τὰ ὁποῖα ἐγκαθίδρυσαν εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ χάος τοῦ τρόμου· εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὅμως τὰ στρατευμένα τέκνα τῆς χώρας ἀπέκρουσαν τοὺς ἔχθρους τῆς πατρίδος καὶ τοὺς κατεδίωξαν ἐντὸς τοῦ ἀδάφους των.

4. Τὸ Διευθυντήριον καὶ οἱ Πόλεμοι τῆς Ἐπαναστάσεως.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν τρομοκρατίαν ἐκυριάρχησαν οἱ συντηρητικοὶ βουλευταί, οἱ ὁποῖοι παρεχώρησαν τὴν ἐξουσίαν εἰς 5μελές Διευθυντήριον.

Αὐτὸν ἐπέτυχε μὲ σκληροὺς ἀγῶνας νὰ συντρίψῃ τὰς ἐπαναστάσεις τῶν βασιλοφρόνων εἰς τὴν χώραν. Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν αἱ στρατιαὶ τῆς Γαλλίας ὠδηγοῦντο ἀπὸ θριάμβου εἰς θρίαμβον. Ἀλλὰ ποῦ ὀφείλονται αἱ νῦναι αὐταὶ; Εἰς τὸ δέ τι ὁ στρατὸς δὲν εἶναι μισθοφορικός· εἶναι τὰ παιδιά τῆς Γαλλίας ποὺ πολεμοῦν μὲ ἐνθουσιασμὸν διὰ τὰς ἰδέας των.

Εἰκ. 10. Ὁ μέγας Ναπολέων

Οι στρατηγοί των εἶναι νεαροὶ ἀξιωματικοί, ποὺ ἐμπνέονται ἀπὸ πατριωτισμὸν καὶ γνωρίζουν νὰ πλήρτουν τὸν ἀντίπαλον εἰς τὸ ἀδύνατον σημεῖον μὲ τὴν στρατηγικὴν τῶν ἑλιγμῶν καὶ τοῦ αἰφνιδιασμοῦ.

’Απὸ τοὺς πολέμους τῆς Ἐπαναστάσεως σπουδαιότεροι εἶναι ὁ Ιταλικὸς καὶ ἡ ἐκστρατεία εἰς Αἴγυπτον. Ἀρχιστράτηγος καὶ εἰς τοὺς δύο ἥτο ὁ Ναπολέων Βοναπάρτης.

Εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁ Ναπολέων μολονότι διέθετεν διλιγωτέραν δύναμιν, κατώρθωσε μὲ θαυμασίους ἑλιγμοὺς καὶ αἰφνιδιαστικὰ πλήγματα νὰ συντρίψῃ δύο στρατιὰς τῆς Αὐστρίας καὶ τὴν ἡνάγκασε νὰ κλείσῃ τὴν Συνθήκην τοῦ Καμποφόρδιο (1797). Συμφώνως πρὸς τοὺς δρόους αὐτῆς ἡ Γαλλία ἐλάμβανε τὸ Βέλγιον, τὴν Λομβαρδίαν καὶ τὰς νήσους τοῦ Ἰονίου πελάγους.

Ἡ ἐκστρατεία τῆς Αἴγυπτου ἔγινε τὸ 1798 κατόπιν προτάσεως τοῦ Ναπολέοντος πρὸς τὸ Διευθυντήριον : εἰσηγήθη δῆλο. ὅτι ἂν ἡ Γαλλία ἐκυρίευε τὴν Αἴγυπτον, θὰ ἥτο ἀνοικτὸς ὁ δρόμος πρὸς τὰς Ἰνδίας καὶ ἡ Ἀγγλία, ποὺ ἀνῆκεν εἰς τὸν συνασπισμὸν τῶν ἐχθρῶν τῆς Γαλλίας, θὰ ἔζητε εἰρήνην.

’Ο Ναπολέων ἀφοῦ ἐπεβίβασεν εἰς τὸν στόλον 35.000 ἄνδρας, διέσχισε τὴν Μεσόγειον καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς τὸ Ἀβουκίρ, λιμένα τῆς Αἴγυπτου. Ἔπειτα ἔγινε κύριος τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ Δέλτα. Ἄλλ’ ὁ Ἀγγλος ναύαρχος Νέλσων ἔσπευσεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἔκαυσε τὸν γαλλικὸν στόλον εἰς τὸ Ἀβουκίρ. ’Ο Ναπολέων ἀφοῦ ἐνίκησε πλησίον τῶν Πυραμίδων τοὺς Μαμελούκους¹⁶, ἐκυριάρχησεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀλλὰ εὑρέθη ἀποκλεισμένος ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου. Τοιουτοτρόπως ἡ θέσις τοῦ γαλλικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος ἥτο δύσκολος· ἔγινε δὲ ἀκόμη δυσκολωτέρα, ὅταν τὸ Διευθυντήριον ἀνεκάλεσε τὸν Ναπολέοντα. Μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ ἀρχηγοῦ του τὸ γαλλικὸν σώμα ἐσυνθηκολόγησε μὲ τοὺς Ἀγγλους.

Παρὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ ὠφέλησε τὴν ἀνθρωπότητα. ’Ο Ναπολέων εἶχε πάρει μαζί του πολλοὺς σοφούς, οἱ δοποῖοι ἐμελέτησαν τὴν φύσιν καὶ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς Αἴγυπτου· ἐπίσης συνεκέντρωσαν ἀξιόλογον ἀρχαιολογικὸν ὑλικὸν καὶ διέσωσαν πολλὰ ἀπὸ τὰ μνημεῖα τῆς.

Μετανίαστε επειδή

ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

’Η Γαλλικὴ Ἐπανάστασις παρὰ τὰς πολλὰς ἀκρότητας ποὺ διέ-

πραξεν, ἐπέτυχε και λαμπρὰ ἔργα ποὺ δὲν πρέπει νὰ παραβλέψωμεν παρασυρόμενοι ἀπὸ τὴν φρίκην τῆς τρομοκρατίας.

‘Απὸ τὰ δημιουργήματα αὐτὰ εἶναι ή ἴδρυσις Ἀκαδημίας Φυσικῶν Ἐπιστημῶν και Καλῶν Τεχνῶν, ἐπίσης και τῆς Ἐκδλ Νορμάλ, ἐνδε δηλ. διδασκαλείου ποὺ ἔτουμάζει καθηγητὰς διὰ τὰ Γυμνάσια.

‘Ο ἴδιος ὁ Ναπολέων ἴδρυσε και τὸ Αἰγυπτιακὸν Ἰνστιτούτον, ποὺ εἶχεν ὡς ἀποστολὴν τὴν μελέτην τῶν παπύρων και τῶν παναρχαίων μνημείων τῆς Αἰγύπτου.

‘Αλλὰ ἔκεινο ποὺ ἔμεινεν αἰώνιον κτῆμα εἶναι αἱ ὑψηλαὶ ἀρχαὶ ποὺ διεκήρυξεν περὶ τῆς ἀδελφότητος, τῆς ἰσότητος και τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν.

15 Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ. ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ ΚΑΙ Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ

Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ (1799 - 1815)

Κατὰ τὴν πρώτην δεκαπενταετίαν τοῦ 19ου αἰῶνος ἡ ζωὴ ἐκατομμυρίων Εὐρωπαίων ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὰς ἀποφάσεις τοῦ Ναπολέοντος.

‘Ετσι ἡ σύντομος αὐτὴ περίοδος λαμβάνει τὴν μορφὴν δράματος, εἰς τὸ ὅποῖον οἱ θεαταὶ παρακολουθοῦν τὴν ταχεῖαν ἀνύψωσιν τοῦ πρωταγωνιστοῦ του εἰς τὸ ἀποκορύφωμα τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως και δόξης, ἀλλὰ και τὴν εξίσου ταχεῖαν πτῶσιν του εἰς τὸ βάραθρον του δλέθρου.

Τὴν ναπολεόντειον ἐποχὴν θὰ τὴν διαιρέσωμεν εἰς τρεῖς φάσεις : τὴν ὑπατείαν, τὴν περίοδον τῆς ἀκμῆς και τὴν περίοδον τῆς πτώσεως.

1. ‘Η περίοδος τῆς Ὑπατείας (1799 - 1804). ‘Η ἐπιστροφὴ τοῦ Ναπολέοντος ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἐχαιρετίσθη ἀπὸ τοὺς Γάλλους μὲ πολλὴν ἀνακούφισιν. ‘Η κατάστασις τοῦ κράτους εἶχε γίνει κρίσιμος, και τὸ Διευθυντήριον δὲν ἤμποροῦσε νὰ ἐπιβληθῇ. Τότε ὁ Βοναπάρτης διέλυσε μὲ πραξικόπημα τὴν Βουλὴν (Νοεμβρ. 1799) και ἀνέλαβεν ὁ ἴδιος τὴν κυβέρνησιν μὲ τὸν τίτλον τοῦ ὑπάτου μαζὶ μὲ δύο ἄλλους.

Τὰ σπουδαιότερα ἔργα τῆς Ὑπατείας εἶναι εἰς τὸν ἐσωτερικὸν τομέα ἡ δημοσίευσις τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος (1804) και ἡ συμφωνία

μὲ τὸν Πάπαν, ἡ ὁποίᾳ παρεχώρει εἰς τὸν κλῆρον τὰ προεπαναστατικά του προνόμια, ἀλλὰ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ κράτους. Σημαντικὴν ἐπιτυχίαν εἶχεν ἡ Ὑπατεία καὶ εἰς τὸν ἔξωτερικὸν τομέα. Τὴν ἐπανειλημμένως ὑπὸ τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Μορώ καὶ ὑπὸ αὐτοῦ τούτου τοῦ Ναπολέοντος ἡττηθεῖσαν Αὐστρίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀγγλίαν, ὑπεχρέωσε νὰ ὑπογράψουν εἰρήνην μὲ δρους ἐπωφελεῖς διὰ τὴν Γαλλίαν.

2. Ἡ αὐτοκρατορικὴ περίοδος τῆς ἀκμῆς (1804 - 1813).

Τὸ 1804 ὁ Ναπολέων κατήργησεν τὴν Ὑπατείαν καὶ ἐστέφθη ὑπὸ τοῦ Πάπα αληρονομικὸς αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων. Ἡ Δημοκρατία ἔξέπνευσε.

Μὲ ἀνησυχίαν εἶδον αὐτὴν τὴν ἀλλαγὴν αἱ ἄλλαι Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις, διότι προέβλεπον ὅτι εἶχον νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν ἀκρόεστον φιλοδοξίαν ἐνὸς δαιμονίου στρατηλάτου. Πρώτη ἡ Μ. Βρεταννία, ποὺ ἔτρεφεν ἔχθραν πρὸς τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, κατεπάτησε τὴν εἰρήνην (πρωθυπουργὸς ὁ Πιτ ὁ νεώτερος) καὶ προητοίμαζε συνασπισμὸν ἔχθρικῶν Δυνάμεων κατὰ τῆς Γαλλίας.

Ο Ναπολέων, διὰ νὰ τρομοκρατήσῃ τὴν Ἀγγλίαν, συνεκέντρωσε στρατὸν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μάγχης δι' ἀπόβασιν. Ἐπειδὴ ὅμως διεπίστωσε τὸ δύσκολον τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐστράφη αἰφνιδίως κατὰ τῆς Αὐστρίας: ἡ νίκη ἔστεψε τὰ γαλλικὰ ὅπλα εἰς τὸ Οὔλμον (Σεπτ. 1805) καὶ τὰ στρατεύματά του διοικούμενα ἀπὸ τοὺς φημισμένους στρατηγούς του Μυρά, Νέυ καὶ Βερναδότ ἐκυρίευσαν τὴν Βιέννην. Δὲν ἔχάρη ὅμως ἐπὶ πολὺ τὴν νίκην του, διότι τὸν ἐπόμενον μῆνα ὁ "Ἀγγλος ναύαρχος" Νέλσων κατέστρεψε τὸν στόλον του εἰς τὸ Τραφάλγκαρο. Ἡ Ἀγγλία ἔχασε εἰς τὴν ναυμαχίαν τὸν ἥρωα της, ἀλλὰ διετήρησε τὴν κυριαρχίαν της εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἐν τούτοις τὸν Δ/βριον τοῦ ἰδίου ἔτους ὁ Βοναπάρτης ὠδήγησε τὸν στρατὸν του εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ Ἀουάστερλιτς (τῆς Τσεχοσλοβακίας), ὅπου κατετρόπωσε τὰς ἡνωμένας στρατιὰς τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Αὐστρίας (μάχη τῶν 3 αὐτοκρατόρων). Ἡ Αὐστρία ταπεινωμένη ἔκλεισεν εἰρήνην (τοῦ Πρεσβούργου), μὲ τὴν ὁποίαν ἐδέκθη τὴν διάλυσιν τῆς Ἀγ. Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους. Τὴν παλαιὰν αὐτοκρατορίαν τῶν Ἀψβούργων ὁ Ναπολέων ἐμοίρασεν εἰς βασίλεια, εἰς τὰ ὁποῖα ἐτοποθέτησεν ὡς βασιλεῖς τοὺς ἀδελφοὺς του καὶ τοὺς ἐμπίστους στρατάρχας του, ἐνῷ συγχρόνως ἐδημιούργησε τὴν Ὁμοσπονδίαν τοῦ Ρήγου (ἀπὸ 17 γερμανικὰς ἡγεμονίας).

‘Η Πρωσσία δὲν συνεφώνησε μὲ τὰς ἀλλαγὰς αὐτὰς καὶ ἐκινητοποιήθη. Ἀλλὰ ὁ Ναπολέων κατενίκησε τοὺς στρατούς της εἰς τὰς μάχας τῆς Ἰένας καὶ τοῦ “Αουερστεδ καὶ εἰσῆλθε θριαμβευτὴς εἰς τὸ Βερολίνον (Φθινόπ. 1806).

Κυρίαρχος πλέον τῆς Δυτικῆς καὶ Κεντρικῆς Εύρωπης ὁ Ναπολέων παρεσύρθη ἀπὸ τὸ μῆσος του πρὸς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τῆς ἐκήρουξεν ἡπειρωτικὸν ἀποκλεισμόν· ἐπίστευε δὴλ. ὅτι θὰ τὴν ἐξήντλει οἰκονομικῶς, μὲ τὸ νὰ ἀπαγορεύσῃ νὰ ἔχουν ἐμπορικὰς σχέσεις μὲ τὴν Ἀγγλίαν ὅλαι αἱ εὐρωπαϊκαὶ χῶραι, ὅσας εἶχε καταλάβει. Τὸ διάταγμα ὅμως τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἀπεδείχθη ἀπερίσκεπτον, διότι ἔπληξε κυρίως τὸ ἐμπόριον τῆς Ιδικῆς του ἐπικρατείας, ἐνῷ ἡ Βρεταννία χάρις εἰς τοὺς ἀπεράντους πόρους της καὶ τὴν ναυτικὴν ὑπεροχὴν της μικρὰς μόνον ζημιάς ἔπαθε.

Ἐκτὸς αὐτοῦ ὅμως, ἐπειδὴ ἡ Πορτογαλία ἐδέχετο ἀγγλικὰ προϊόντα, ὁ Ναπολέων ἔκαμε ἀσκοπὸν ἐκστρατείαν εἰς τὴν Ἰβηρικὴν Χερσόνησον, ὅπου ἔφθειρε τὰς δυνάμεις του, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ καταβάλῃ τοὺς ἡνωμένους Ἰσπανούς καὶ Πορτογάλους, οἱ ὄποιοι τελικῶς καὶ μὲ τὴν βοήθειαν ἀγγλικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος (ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Οὐδέλιγκτον) τὸν ὑπεχρέωσαν νὰ ἐκκενώσῃ τὴν χώραν των.

“Ἄλλο λάθος του ὑπῆρξεν ἡ σύλληψις τοῦ Πάπα Πίον Ζου, τοῦ ὄποιον τὴν κοσμικὴν ἔξουσίαν ἥθελησε νὰ περιορίσῃ εἰς τὰ ὅρια (τείχη) τοῦ Βατικανοῦ· ὁ Πίος τὸν ἀφώρισε καὶ οἱ καθολικοὶ τὸν ἐθεώρησαν ἀντίχριστον.

‘Αλλὰ τὸ μεγαλύτερον σφάλμα τοῦ Ναπολέοντος ὑπῆρξεν ἡ Ρωσικὴ ἐκστρατεία. Μὲ τὴν εἰρήνην τοῦ Τίλσιτ(1807) ἐθεώρησεν ὅτι εἶχε τακτοποιήσει τοὺς λογαριασμούς του μὲ τοὺς Ρώσους. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Τσάρος ἐπέτρεψεν εἰς ἀγγλικὰ σκάφη νὰ πλέουν εἰς τοὺς ρωσικοὺς λιμένας, ὁ Ναπολέων ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἐκδικήθῃ.

Εἰσέβαλε λοιπὸν εἰς τὴν Ρωσίαν μὲ μίαν καταπληκτικὴν δύναμιν, τὴν «Γκράντ Ἀρμέ»¹⁷, ὅπως ἐλέγετο, ἀπὸ 500.000 ἄνδρας καὶ 1200 κανόνια. Εἰς τὸ Σμόλενσκ ἐνίκησε τοὺς Ρώσους, οἱ ὄποιοι κατὰ τὴν ὑποχώρησίν των κατέστρεψαν κάθε τι ποὺ ἥδυνατο νὰ τοῦ χρησιμεύσῃ. Εἰς τὰς 14 Σεπτ. 1812 ἐκνύσσει τὴν Μόσχαν (μάχη τοῦ Βοροδίνου), ἀλλὰ δὲν εῦρε καταλύματα διὰ τὸν στρατόν του, διότι οἱ Ρῶσοι τὴν ἐπιρροήν της πάρησαν καὶ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐμπειροπόλεμον στρατηγὸν των Κουντούζωφ παρηγώγλουν τὸν Ναπολέοντα μὲ ἀτακτον πόλεμον. ‘Ἐν τῷ

μεταξύ πρόωρος και δριμύς ένέσκηψεν διχειμών τοῦ ἔτους ἐκείνου και διάγέρωχος Κορσικανὸς ἐπροτίμησε νὰ ἐπιστρέψῃ. Αἱ στερήσεις και αἱ δοκιμασίαι τῶν στρατιωτῶν του κατὰ τὴν ὑποχώρησιν μέσα εἰς τὰς παγωμένας στέππας ὑπῆρξαν ἀφάνταστοι: τὸ ψῦχος, οἱ λύκοι και τὸ ἵππικὸν τῶν Κοζάκων¹⁸ ἀπεδεκάτισαν τὴν «μεγάλην στρατιάν». Μόνον 30.000 ἐσώθησαν. Οἱ ἀχτητοὶς ἀπὸ ἀνθρώπους στρατηλάτης εἶχε νικηθῆ ἀπὸ τὸν στρατηγὸν χειμῶνα.

3. Ἡ αὐτοκρατορικὴ περίοδος τῆς πτώσεως (1813 - 1815).

Περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου τοῦ ἴδιου ἔτους διατάσσεται οἱ Ναπολέων ἔφθασεν εἰς τὸ Παρίσι. Ἐφρόντισε νὰ καθησυχάσῃ τὸν γαλλικὸν λαὸν και ἔκαμε νέαν ἐπιστράτευσιν ἀκόμη και ἐφήβων, διότι οἱ Γερμανικοὶ λαοὶ ἐμψυχούμενοι και ἀπὸ τὰ πατριωτικὰ κηρύγματα τοῦ φιλοσόφου Φίχτε εἶχον ἀρχίσει ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα. Μαζὶ των εἶχον συμμάχους τοὺς Αὐστριακοὺς και Σουηδούς, ἐνῷ ἡ Ἀγγλία τοὺς ἐνίσχυσε μὲ κρήματα και πολεμοφόδια. Εἰς τὴν ἀποφασιστικὴν μάχην τῆς Λειψίας (ἢ τῶν Ἐθνῶν 1813), διατάσσεται οἱ Ναπολέων ἐνικήθη. Οἱ δρόμοις ἥτο πλέον ἀνοικτὸς και τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς τὴν Γαλλίαν και ἔκυρευσαν τὸ Παρίσι (31 Μαρτίου 1814). Οἱ Ναπολέων ἐστάλη ἐξόριστος ἀπὸ τὸν Συμμάχους εἰς τὴν νῆσον «Ἐλβαρ», ἐνῷ διθρόνος τῆς Γαλλίας ἐδόθη εἰς τὸν Λουδοβίκον ΙΙ', ἀδελφὸν τοῦ καρατομηθέντος Λουδοβίκου ΙΣΤ'.

Τὸν Φεβρουαρίου τοῦ 1815, ἐνῷ συνέχιζεν ἀκόμη τὰς ἐργασίας του τὸ Συνέδριον τῆς Βιέννης, διατάσσεται οἱ Ναπολέων ἐδραπέτευσεν ἀπὸ τὸν τόπον τῆς ἔξορίας του και ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Γαλλίαν, (ὅπου ἐπεκράτησε μέγας ἐνθουσιασμός), διὰ νὰ ἀναστατώσῃ και πάλιν τὸν κόσμον ἐπὶ 100 ἡμέρας. Ἀφοῦ ματαίως ἐδοκίμασε νὰ συνεννοηθῇ μὲ τοὺς ἐχθρούς του, εἰσέβαλε μὲ 120.000 ἄνδρας εἰς τὸ Βέλγιον, ὅπου εἶχαν συγκεντρωθῆ ὁι Σύμμαχοι. Ἐκεῖ χάρις εἰς τὴν ἀφθαστον τακτικὴν τῶν ἐλιγμῶν του ἐνίκησε τοὺς Πρώσους τοῦ στρατηγοῦ Μπλύχερ. Ἐπειτα ἐστράφη πρὸς τὸ Βατερλώ, ὅπου εἶχεν ὀχυρωθῆ τὸ Ἀγγλικὸν στρατευμα τοῦ Οὐέλιγκτον. Τὸ γαλλικὸν ἵππικὸν ἔκαμε πολλὰς ἐπελάσεις, ἀλλὰ οἱ «Ἀγγλοι» ἐκράτησαν τὰς θέσεις των, ἔως ὅτου ἐφθασεν εἰς βοήθειάν των ὁ Μπλύχερ, και ἡ μάχη τῆς Βροχερῆς ἐκείνης ἡμέρας ἔκλινεν ὑπὲρ τῶν Συμμάχων (18 Ιουνίου 1815).

Οἱ Ναπολέων παρεδόθη εἰς τοὺς «Ἀγγλους», οἱ ὄποιοι τὸν ἐξώρισαν εἰς τὴν ἐρημόνησον τοῦ Ν. Ἀτλαντικοῦ Ἀγίαν Ελένην, ὅπου ἀπέθανε τὸ 1821 ἀπὸ πάθησιν τοῦ στομάχου.

(καρκίνος)

1815

Καρολόστρας

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ ΚΑΙ Η ΙΕΡΑ ΣΥΜΜΑΧΙΑ

Αφοῦ δ «ταραξίας τῆς Εύρωπης» ἔλειψεν ἀπὸ τὸν πολιτικὸν στί-
βον, αἱ Δυνάμεις, ποὺ ἐσήκωσαν τὸ βάρος τῶν ναπολεοντείων πολέ-
μων καὶ τὰ κράτη ποὺ ἐδεινοπάθησαν, ἀπεφάσισαν νὰ ἀνασχηματίσουν
τὸν πολιτικὸν χάρτην τῆς Εύρωπης. Τὸ Συνέδριον τῆς Βιέννης ἤρχισε
τὰς ἔργασίας του τὴν 1ην Ὁκτωβρίου 1814 καὶ τὰς ἐτελείωσε τὴν 9
Ιουλίου 1815.

Οἱ βασικώτεροι δροι τοῦ Συνέδριου τῆς Βιέννης ἐκανόνιζαν τὴν
διανομὴν τῆς λείας, ἥτοι :

- 1 Ἡ Νοσθηγία ἐδόθη εἰς τὴν Σουηδίαν.
- 2 Οἱ Ρῶσοι ἐλαβον τὴν Φινλανδίαν, Λιθουανίαν καὶ τὸ δουκᾶτον τῆς Βαρ-
σοβίας.
- 3 Ἡ Πρωσσία τὴν Πομερανίαν, Σαξονίαν καὶ μέρος τῆς Ρηνανίας.
- 4 Ἡ Όλλανδία ἐπῆρε τὸ Βέλγιον.
- 5 Ἡ Αὐστρία ἔθεσε πόδα εἰς τὴν Δαλματίαν, Βενετίαν καὶ Λομβαρδίαν.
- 6 Τέλος εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐπεδικάσθησαν ἡ Μάλτα, τὰ νησιά τοῦ Ἰονίου,
τὸ Ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος καὶ ἡ Κεϋλάνη.

Ἡ Ιερὰ Συμμαχία (26 Σεπτ. 1815) ἴδρυθη ἀπὸ τοὺς ἀπολυταρ-
χικοὺς ἡγεμόνας τῆς Εύρωπης, διὰ νὰ ἀσφαλίσουν τὰ καθεστῶτα τῶν
ἀπὸ κάθε μελλοντικὴν ἐπανάστασιν καὶ νὰ διατηρήσουν τὴν ἰσορροπίαν
δυνάμεων εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς Εύρωπης. Ἀπετέλεσθη ἀπὸ
τὴν ἔνωσιν τῆς Ρωσίας, Πρωσσίας καὶ Αὐστρίας. "Ἐλαβε δὲ τὸ ὄνομα
«Ιερὰ Συμμαχία», διότι ἴδρυθη μὲ πρωτοβουλίαν τοῦ τσάρου Ἀλεξάν-
δρου Α', δῆθεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ὡς ἀσπὶς
τῆς εἰρήνης καὶ τῆς θρησκείας· εἰς τὴν πραγματικότητα δύμως διὰ νὰ
καταπνίξῃ κάθε ἐξέγερσιν τῶν ὑποδούλων λαῶν κατὰ τῶν τυραννικῶν
ἡγεμόνων, δπως συνέβη καὶ μὲ τὴν Ἐλληνικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821,
τὴν ὅποιαν ἐπολέμησε μὲ λύσσαν.

Ἡ Συμμαχία ὀνομάσθη καὶ Τριπλῆ. Ἀργότερον εἰσῆλθε καὶ ὁ
βασιλεὺς τῆς Γαλλίας καὶ τὴν ὀνόμασαν Τετραπλῆ. Ἡ Ἀγγλία δὲν
προσεχώρησεν ἐπισήμως, ἀλλὰ ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰς διασκέψεις τῆς
μὲ ἀντιπροσώπους (Πενταπλῆ).

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ
Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

15_{ος} - 19_{ος} ΑΙΩΝ

Τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὅποιαν οἱ εὐρωπαῖκοι λαοὶ ψηλαφίζουν μὲ τὸ φῶς τῆς ἀναγεννήσεως, διὰ νὰ ἀνεύρουν τὸν δρόμον των πρὸς τὸν πολιτισμόν, ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εἰσέρχεται εἰς περίοδον δουλείας καὶ σκότους πυκνοῦ. Η θλιβερὰ αὐτὴ ἐποχὴ, ποὺ διαρκεῖ ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι τοῦ 1821, ἔχει ὀνομασθῆ τουρκοκρατία.

Κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς η Ἑλλὰς ἐρημώνεται καὶ η χώρα χάνει τὴν παλαιὰν φυσιογνωμίαν της. Τὸ δοῦλον γένος σφάζεται καὶ διώκεται καὶ ταπεινὸν σύρεται εἰς τὰ «σκλαβοπάζαρα» καὶ εἰς τὰς περιπλανήσεις τῆς φυγῆς.

Ἄλλὰ ως ἔθνος ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν ὑπέκυψε. Παρ' ὅλα τὰ μαρτύρια καὶ τὰ ἀπεριγραπτα δεινὰ οἱ πρόγονοι μας ἡρήθησαν νὰ προσκυνήσουν καὶ εὐθὺς ἐγιγάντωσαν ἐντός των τοῦ λυτρωμοῦ τὴν ἐλπίδα. Ἐμειναν ὀκλόνητοι εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὰ ἴδανικὰ τῶν πατέρων των διετήρησαν τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἔθιμά των καὶ ἀσάλευτον τὴν γλυκεῖαν προσδοκίαν τῆς Ἀναστάσεως.

Αὐτὸ τὸ θαῦμα ὀφείλεται εἰς τὸν δεσμόν των μὲ τὰς ὑψηλὰς παραδόσεις τῆς Φυλῆς, εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ θεσμοῦ τῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ εἰς τὸν ἔθνικοὺς ἀγῶνας τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας διὰ τὴν παιδείαν καὶ τὴν δικαστικὴν αὐτονόμησιν τοῦ ποιμνίου της. Καί, τέλος, εἰς τὴν συμπαράστασιν τῆς «κλεφτουριᾶς».

16 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝΠΟΛΕΩΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ

Η ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως θεωρεῖται γεγονός κοσμοϊστορικῆς σημασίας. Εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀπλώνεται σκότος. Εἰς τὴν Δύσιν ἀρχίζει νὰ ροδίζῃ. Καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔτος 1453 ἀποτελεῖ μέγαν ἴστορικὸν σταθμόν, ὁ ὅποιος χωρίζει τὸν μεσαίωνα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν νεωτέρων χρόνων.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΔΙΑ ΤΟΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ΚΟΣΜΟΝ

Φρίκη καὶ κατήφεια ἡπλώθη εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀνατολήν, μόλις ἔπειτα ή Κων/πολις, ή βασιλίς τῶν πόλεων. "Ολος ὁ χριστιανικὸς κόσμος γύρω ἀπὸ τὴν Α. Μεσόγειον καὶ τὸν Εὔξεινον ἐθεώρησε τὴν ἄλωσιν ὡς μεγίστην συμφορὰν τοῦ χριστιανισμοῦ. Οἱ ἀντίλαθοι ἀπὸ τὴν συγκλονιστικὴν εἰδῆσιν ἔφθασε καὶ μέχρι τῆς μακρινῆς χώρας τοῦ Καυκάσου, ἀπὸ ὅπου ἔνας χρονογράφος σημειώνει : «Τὴν ἡμέραν, ποὺ οἱ Τούρκοι ἐπῆραν τὴν Πόλη, ὁ ἥλιος ἐσκοτίσθη».

Οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἐπειδὴ οἱ Τούρκοι ἦσαν δι' αὐτοὺς πλησιέστερα, εἶχον τὰ μαῦρα προαισθήματα διὰ ἔπειτα ἀπὸ τὴν πτῶσιν τοῦ ἰσχυροῦ αὐτοῦ προμαχῶνος, ὅπου εἶχον ἀποκρούσθη 20 πολιορκίαι βαρβάρων ἐπιδρομέων, θὰ ὑπέκυπτον εἰς τὸ Ἰσλάμ ὅλα τὰ ἄλλα ἐλεύθερα χριστιανικὰ κράτη. Καὶ ἔβλεπαν διὰ τὸν κληρονόμον τοῦ ἑλληνορωματικοῦ πολιτισμοῦ, τὴν ἔνδεξον βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν, θὰ τὴν διεδέχετο ἡ θιωμανικὴ βαρβαρότης μὲ τὴν ἀπολίτιστον τουρκικὴν δύναμιν τῆς ἀπανθρωπίας, τῆς βίας καὶ τῆς ἀρπαγῆς. Καὶ ἐθρήνουν, διότι ἀντὶ τῆς γλυκύτητος τῆς θρησκείας τοῦ Ναζωραίου θὰ εἶχον τώρα νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν τυφλὴν ὑποταγὴν εἰς τὸ Ἰσλάμ. "Εμεινε λοιπὸν χωρὶς προστάτην ὁ ἀνατολικὸς κόσμος" καὶ ἥρχισαν νὰ σβήνουν ὅλοι οἱ μικροὶ λύχνοι, ὅταν ἐκρημνίσθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους ὁ μεγάλος φάρος.

'Ιδιαιτέρως διὰ τοὺς κατοίκους τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου ἡ ἄλωσις ἐσήμαινε ἀφόρητον καὶ μέγα πένθος. 'Η Ἐλλάς, ἀφοῦ ἀντίκρυσεν ἀνήκουστον σφαγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν τῶν τέκνων τῆς, τὰς πυρπολήσεις τῶν πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν τῆς θησαυρῶν, καθὼς καὶ τὴν ἄνευ οἰκτοῦ λεηλασίαν τῶν ἀγαθῶν καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῆς γῆς τῆς, ἐβυθίσθη εἰς τὸ σκότος τῆς ζοφερωτέρας δουλείας καὶ τότε «ἦταν ὅλα σιωπηλά».

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ

Αλλὰ καὶ διὰ τὸν χριστιανικὸν κόσμον τῆς Δύσεως ἡ εἰδῆσις τῆς ἀλώσεως ὑπῆρξε συγκλονιστική. Εἰς ἐπιστολὰς τοῦ Πάπα καὶ ἄλλων ἔξεχόντων προσώπων τὸ γεγονός ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἀνεπανόρθωτος συμφορὰ τοῦ χριστιανισμοῦ.

Απὸ τὴν ἀπειλὴν τοῦ Πορθητοῦ ὅτι θὰ κυριεύσῃ καὶ τὴν Ρώμην, φόβος καὶ ἀγωνία κατέλαβε τοὺς λαοὺς τῆς Δύσεως, διότι τώρα ἡσθάνθησαν πόσον οἱ Τούρκοι ἦσαν ἀκαταμάχητοι. Εξ ἀλλου πολιτικὴ ἐνότης ἔστω καὶ τῶν ἴσχυροτέρων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν ἵτο ἀνύπαρκτος ἔνεκα διαφωνῶν τῶν ἡγεμόνων των. Αλλὰ καὶ τύψεις ἐδοκίμασαν ὁ Πάπας καὶ οἱ χριστιανοὶ ἀρχοντες τῆς Δ. Εὐρώπης, ποὺ μὲ τὴν ἀδιαφορίαν των ἀφησαν ἐνώπιον τῆς τουρκικῆς θεομηνίας ἀβοήθητον τὴν Πόλιν, ἡ ὁποία τοὺς ἐδίδαξε τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ διέσωσε τὴν γηραιὰν ἡπειρὸν ἀπὸ πολυάριθμα κύματα βαρβάρων εἰσβολέων.

Μὲ τὴν ἐπικράτησιν τῶν Τούρκων τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ εἰς τὸ Αἴγαιον καὶ τὴν Α. Μεσόγειον θὰ περιπέσουν εἰς μαρασμόν. Οἱ ἀκμάζοντες ἐμπορικοὶ λιμένες καὶ οἱ κόμβοι συγκοινωνιῶν τῆς Ἀνατολῆς περιέρχονται εἰς χεῖρας τῶν κατακτητῶν, ποὺ ἐκτοπίζουν τοὺς Βενετοὺς καὶ Γενουάτας. Η Ἑλλειψις ἀσφαλείας, ἡ ληστρικὴ φορολογία καὶ πλεῖσται ἄλλαι δυσκολίαι ἐκ μέρους τῶν Ὁθωμανῶν καθιστοῦν προβληματικὴν τὴν ἐμπορικὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν Δύσιν, τῆς ὁποίας ἡ οἰκονομία δέχεται ἀμεσα πλήγματα. "Ετσι θὰ ἀναγκασθῇ νὰ προσανατολισθῇ πρὸς νέους δρόμους καὶ πρὸς ἄλλας ἀγοράς.

Αλλὰ μέσα εἰς τὴν τόσην καταστροφὴν ἡ ἀλωσις τῆς Κων/πόλεως ἀπέφερεν εἰς τὴν Δύσιν καὶ ἀνεκτίμητον πνευματικὸν κέρδος: τοὺς "Ελληνας πρόσφυγας λογίους, μὲ τὴν συμβολὴν τῶν ὁποίων, ὅπως εἶδομεν, ἐτονώθησαν αἱ ἀνθρωπιστικαὶ σπουδαὶ καὶ ἡ ἀναγέννησις.

17 ΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΑΙ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1606

ΑΙ ΆΛΛΑΙ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΡΘΗΤΟΥ

Καὶ μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Κων/λεως ὁ Μωάμεθ συνεχίζει ἀσυγκράτητος τὰς κατακτήσεις. Τὸ 1456 ἀρπάζει ἀπὸ τοὺς Φράγκους τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπὸ τότε ὁ Παρθενών μεταβάλλεται εἰς τέλειον. Δύο

έτη δργότερον κατέλαβε τὸ κράτος τῶν Παλαιολόγων εἰς τὸν Μυστρᾶν καὶ τὸ 1461 κατέλυσε τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Τραπεζοῦντος καὶ κατόπιν τὸ δεσποτάτον τῆς Ἡπείρου. Οἱ Ἀστᾶται ἐπεξέτεινον τὴν κυριαρχίαν των εἰς ὅλα τὰ ἐδάφη τῆς ἀλλοτε βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Σκληρὸν ἀγῶνα ὅμως διεξήγαγε κατὰ τῶν Βενετῶν καὶ τῶν Ἐλλήνων διὰ τὸ ἴσχυρὸν φρούριον τῆς Χαλκίδος. Εἰς τὴν πολιορκίαν, ποὺ διηγήθυνεν ὁ Ἰδιος ὁ Μωάμεθ, ἔλαβον μέρος 60.000 ἄνδρες, 40 τηλεβόλα καὶ 300 πλοῖα· ἐπηκολούθησαν σφαγαὶ καὶ ἑρημώσεις εἰς ὅλην τὴν Εὔβοιαν (1470). Ἀργότερον ἐποιητόρκησε καὶ τὴν Ρόδον, ἀλλ᾽ ἀπέτυχε.

Εἰς τὴν Βαλκανικὴν ὁ Μωάμεθ ἐκυρίευσε τὴν Σερβίαν (πλὴν τοῦ Βελιγραδίου), τὴν Βοσνίαν καὶ Ἀλβανίαν καὶ ἀπετόλμησεν ἀπόβασιν εἰς τὸ Ὁτράντο, διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ παλαιόν του ὄνειρον, νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἰταλίαν.

ΑΙ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΑΓΙΑΖΗΤ Β' ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΕΛΗΜ Α'

Οὐδὲν καὶ διάδοχός του Βαγιαζῆτ ὁ Β' μεταξὺ τῶν ἑτῶν 1499 - 1502 ἐκυρίευσε τὴν Ναύπακτον, τὰς Πάτρας, τὴν Μεθώνην καὶ Κορώνην καὶ προέβη εἰς φοβεράς σφαγὰς τῶν κατοίκων τῆς Πελοποννήσου, ἀδιακρίτως ἀν ἥσαν Ἑλληνες ἢ Βενετοί. Τότε πολλοὶ Ἑλληνες, διὰ νὰ σωθοῦν, κατέψυγον εἰς τὰς χώρας τῆς Δύσεως, ὅπου κατετάχθησαν ὡς στρατιῶται ἢ ναῦται.

Ο διάδοχος αὐτοῦ Σελήνης ὁ Α' (1512 - 1520) ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας μὲ τὰς ραγδαίας του κατακτήσεις ἀπὸ Εὔζείνου μέχρις Ἀλγερίου: ἐκυρίευσε τὴν Ταυρίδα, τὸ Κουρδιστάν, τὴν Συρίαν, Παλαιστίνην, Αἴγυπτον καὶ Ἀλγερίαν.

Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΕΠΙ ΣΟΥΛΕΙΜΑΝ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΠΡΕΠΟΥΣ (1520 - 1566)

Τὸν σουλτᾶνον αὐτὸν ἐδόθη ἡ ἀφορμὴ νὰ τὸν γνωρίσωμεν προηγουμένως.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πολυμάθειαν καὶ τὴν διπλωματικήν του ἵκανότητα ὁ Σουλεϊμᾶν ὑπῆρξε καὶ καλὸς ὀργανωτὴς τοῦ ἀπεράντου κράτους ποὺ παρέλαβε. Πέραν ὅμως αὐτῶν τῶν ἀρετῶν του ἀνεδείχθη καὶ κατακτητὴς ὁρμητικώτερος ἀπὸ τὸν Μωάμεθ, διότι ἐκυρίευσεν ὅχυρά, εἰς τὰ ὄποια ὁ Πορθητὴς εἶχεν ἀποτύχει.

Ἐκ τῶν κυριωτέρων ἐπιτυχιῶν του εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Αἴγαίου εἶναι ἡ κατάληψις τῆς Ρόδου κατόπιν πολιορκίας (1522). Τὴν ἄμμυναν τῆς νήσου εἶχον δργανώσει οἱ Ἰωαννῖται. Ἐππόται ἀπὸ Δωδεκανήσους, πολλοὺς ἐκ τῶν ὁποίων ὁ νικητής συνέλαβεν αἰχμαλώτους. Ἔπειτα μὲ τὸν ναύαρχὸν του Βαρβαρόσσαν ἐλέηλάτησε τὴν Κρήτην καὶ ἐκυρίευσε τὴν Αἴγιναν, τὰς Κυκλαδάς καὶ Σπυράδας· εἰς τὰ ὄχυρά ὅμως τῆς Κερκύρας ἀπεκρούσθη ἀπὸ τοὺς Βενετούς καὶ τοὺς "Ἐλληνας τῆς νήσου. Τὸ 1541 οἱ Τούρκοι ἔγιναν κύριοι τῆς Μονεμβασίας καὶ τοῦ Ναυπλίου.

Αλλὰ καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην ὁ μέγας αὐτὸς στρατηγάτης εἶχε σημαντικὰς ἐπιτυχίας. Αφοῦ ἐκυρίευσε τὸ ωχυρωμένον Βελιγράδι (1521), εἰσέβαλεν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν καὶ πλησίον τοῦ Μοχάτου συνέτριψε τὸ οὐγγρικὸν ἵππικόν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Β'. Ἐν συνεχείᾳ ἐποιείσκησε τὴν Βιέννην (1529), χωρὶς δόμως νὰ δυνηθῇ νὰ τὴν καταλάβῃ.

Ἐν τούτοις ἡ στρατιωτικὴ ὑπεροχὴ τῶν Τούρκων ἔξακολουθεῖ να προκαλῇ τὸν τρόμον τῶν Εὐρωπαίων.

Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ
Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ (1571) στην Λειψανίδη

‘Ο νιός του Σουλεϊμάν Σελήνης ο β’, γενόμενος σουλτάνος, ἀπεφάσισε τὴν κατάληψιν τῆς Κύπρου πού τὴν κατεῖχον οἱ Βενετοί. ‘Η Λευκωσία ἔπεισεν εὐκόλως, ἐνῷ ἡ Ἀμμάχωστος μόνον κατόπιν δεκαμήνου πολιορκίας παρεδόθη (1571). Οι Τούρκοι ἔσφαξαν πολλοὺς ἐκ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων καὶ ἔσυραν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν 15.000 γυναικόπαιδα.

Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν της ἡ ἀρμάδα τοῦ Σελήνου ἔπλευσε πρὸς τὸ Ἰόνιον διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κερκύρας. Ἀλλὰ εἰς τὰς Ἐγχώριας νήσους (μεταξὺ Ἰθάκης καὶ Ἀκαρνανίας) συνήντησε τὸν ἡνωμένον στόλον πολλῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων¹⁹ τῆς Δύσεως ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Δὸν Ζουάν τοῦ Αὐστριακοῦ, ὃ ὥποιος ἦτο ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας. Οἱ δύο στόλοι ἤσαν ἴσοδύναμοι, ἀλλὰ κατὰ τὴν ναυμαχίαν (7 Ὁκτ. 1571) οἱ Τούρκοι ἔπαθον πανωλεθρίαν, ἀφοῦ ἔχασαν 200 ἐκ τῶν 250 πλοίων των. Εἰς τὴν νίκην συνέβαλε καὶ ἡ ἀνωτέρᾳ ναυτικῇ τέχνῃ τῶν χριστιανικῶν πληρωμάτων, εἰς τὰ ὅποια συμμετεῖχον καὶ πολλοὶ Ἔλληνες.

‘Η ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου, ὅπως λέγεται, ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ναυτικὴν ἥτταν τῶν Τούρκων καὶ σημειώνει τὴν ἀπαρχὴν τῆς παρακμῆς τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας.

Οι διάδοχοι του Σελήνη, Μουράτ ο Γ' και Μωάμεθ ο Γ', συνέχισαν τὰς ἐπιχειρήσεις εἰς Ούγγαριαν, ἀλλ' ἀπέτυχον. Διὰ τοῦτο ἡ Τουρκία, ἐπειδὴ τότε εἶχεν ἐμπλακῆ εἰς πόλεμον καὶ ἐναντίον τῆς Περσίας, ἔκλεισε τὴν εἰρήνην τοῦ Ζιτβατόροκ, μὲ τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Ἀγίου Ρωμαϊκοῦ Κράτους ἐκαστον δὲ ἀπὸ τὰ δύο μέρη διετήρησε τὰ κεκτημένα (1606).

18 Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 17ου ΑΙΩΝΟΣ

ΑΜΕΣΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΩΣ

Εὔθυς μετὰ τὴν ἄλωσιν συμφοραὶ καὶ δεινοπαθήματα ἐνέσκηψαν εἰς τὸ ὑπόδουλον Γένος.

Πρώτη καταστροφὴ ποὺ ἐπῆλθε ἦτο ἡ ἐλάττωσις τοῦ πληθυσμοῦ, μετὰ τὴν σφαγὴν καὶ ἔξολόθρευσιν χιλιάδων ψυχῶν καὶ τὴν φυγὴν τῶν εὐπορωτέρων οἰκογενειῶν εἰς τὴν ζένην.

Ἐπειδὴ οἱ κατακτηταὶ ἥσαν σκληρόψυχοι, μετεχειρίζοντο μὲ βάναυσον τρόπον τοὺς κατοίκους τοὺς ὀνόματάν περιφρονητικῶς ραγιάδες (δούλους) καὶ γκιακούρηδες (ἀπίστους), διὰ τοὺς ὅποιους δὲν ὑπῆρχε καμμία ἀσφάλεια ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας.

Ἡ ζωὴ τῶν ὑποδούλων ἔγινε περισσότερον δυστυχῆς καὶ μὲ τὰ ἔξης ἀνυπόφορα μέτρα τῶν Τούρκων:

Μὲ τὴν ἀρπαγὴν τῶν εὐφορωτέρων κτημάτων ποὺ ἐδίδοντο ἄλλα εἰς τοὺς ἀξιωματικούς καὶ ἄλλα εἰς τὰ τζαμιά ὡς βακούφια. Μόνον τὰ δρεινὰ μέρη παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς "Ἐλληνας, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τὰ καλλιεργοῦν καὶ νὰ προσκομίζουν ὡς φόρον τὸ 1/10 τῆς ἐσοδείας των.

Μὲ τὸ χαράτσι, τὸ ὄποιον ἦτο ἐτήσιος φόρος πρὸς τὸν σουλτάνον ὡς λύτρα διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς τῶν ραγιάδων.

Μὲ τὸ παιδομάζωμα (τὸν «φόρον αἴματος»), δηλαδὴ τὴν ἀρπαγὴν τῶν καλυτέρων Ἐλληνοπαίδων, ἥλικιας 7 - 14 ἔτῶν. Τοὺς Ἐλληνόπαιδας τούτους ἔξηναγκάζον νὰ ἀλλαξοπιστήσουν καὶ τοὺς κατέτασσον εἰς εἰδικὰ στρατιωτικὰ σώματα. Οἱ ἐλληνικῆς καταγωγῆς ἔξωμόται οὗτοι πολεμισταὶ εἶναι οἱ περίφημοι Γενίτσαροι. Οὗτοι ἥσαν ἀφιερωμένοι εἰς τὸν Προφήτην Μωάμεθ καὶ φανατικώτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους μουσουλμάνους.

σπέντσια διδό γέεν

Αλλὰ οὔτε τὴν ἐργασίαν των οὔτε καὶ τὰ θρησκευτικά των καθήκοντα ἡδύναντο οἱ χριστιανοὶ νὰ ἐκτελοῦν ἥσυχοι· αἱ ἐκκλησίαι των ἥσαν μικραὶ καὶ σκοτειναῖ, αἱ δὲ ἀγιογραφίαι κατεστρέφοντο ἀπὸ τοὺς ἀλλοθρήσκους κατακτητάς.

"Αλλαι καταπιέσεις ἥσαν αἱ ἀγγαρεῖαι, αἱ ἀτιμώσεις καὶ ἡ ἀγοραπωλησία γυναικοπαίδων εἰς τὰ σκλαβοπάζαρα· ἀλλὰ καὶ οἱ περιορισμοὶ εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ εἰς ἄλλας κοινωνικὰς ἐκδηλώσεις κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς τουρκοκρατίας καθίστων τὴν ζωὴν τῶν πρόγονων μας ἀβίωτον.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Παρὰ τὰς φοβερὰς αὐτὰς δοκιμασίας τὸ Γένος δὲν ἔχασε τὴν συνοχὴν καὶ τὴν ἐθνικήν του συνείδησιν. Παράγοντες, οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν, ὥστε τὸ "Εθνος νὰ διαφύγῃ τὸν ἀφανισμόν, εἶναι τὰ προνόμια.

Προνόμια ἔχουν δύναμασθη ἢ ἐλευθερίαι, τὰς ὅποιας παρεχώρησεν ἀπὸ πολιτικὸν ὑπολογισμὸν ὁ Ἰδιος ὁ Πορθητὴς εἰς τοὺς ὑποδούλους "Ελληνας, ὅπως: 1) ἡ ἐλευθερία εἰς τὴν θοησκείαν καὶ τὴν γλῶσσαν, 2) ἡ προστασία καὶ τὸ ἀπαραβίαστον τοῦ κλήρου, 3) τὸ δικαίωμα τῶν ἐπισκόπων νὰ δικάζουν ὑποθέσεις τῶν χριστιανῶν σχετικὰς μὲ τοὺς γάμους καὶ τὰς κληρονομίας, 4) ἡ ἐλευθερία εἰς τὴν κοινοτικὴν διοίκησιν.

Χάρις εἰς αὐτὰ τὰ προνόμια τὸ Πατριαρχεῖον ἀνεσήκωσε Θαρραλέως τὴν κεφαλήν του, διὰ νὰ προστατεύσῃ εἰς ὥραν καταγίδος τὸ χειμαζόμενον ποίμνιον καὶ νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἐνότητα τοῦ ἐλληνισμοῦ μὲ τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν. 'Ο Ἰδιος ὁ Μωάμεθ ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκην ἐκλογῆς νέου ἀρχηγοῦ τῆς 'Ορθοδοξίας καὶ ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐξελέγη Πατριάρχης ὁ Γεώργιος Σχολάριος ἢ Γεννάδιος, ποὺ εἶχεν ἀγωνισθῆ ἐναντίον τῆς ἐνώσεως τῆς 'Ανατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ τὰ προνόμια τοῦ σουλτάνου ὁ Πατριάρχης εἶναι πρόσωπον ἀξιοσέβαστον· δὲν εἶναι μόνον θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς ὅλων τῶν ὑποδούλων γριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ πολιτικὴ κεφαλὴ αὐτῶν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀντιπροσωπεύει ἐνώπιον τῆς 'Υψηλῆς Πύλης καὶ τῶν ἄλλων 'Εθνῶν τὸ ποίμνιόν του καὶ εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὴν εἰρηνικὴν διαβίωσιν τοῦ λαοῦ του, γίνεται δῆλος. 'Εθνάρχης. Τὰ ἴδια δικαιώματα ἔχουν καὶ οἱ ἐπίσκοποι εἰς τὴν περιοχὴν των.

✓ "Ετσι ή 'Ορθόδοξος 'Εκκλησία μὲ τὸν καιρὸν ἀπέβη ὅχι μόνον θρησκευτικὴ δργάνωσις, ἀλλὰ καὶ κιβωτὸς διαφυλάξεως τῶν ἔθνικῶν παραδόσεων καὶ ἐστία παιδεύσεως καὶ παρηγορίας ὅλων τῶν δεινοπαθούντων χριστιανῶν τῆς Βαλκανικῆς. Οἱ Βούλγαροι, Σέρβοι, Μαυροβούνιοι κλπ., ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἀκόμη ἀναπτύξει ἔθνικὴν συνείδησιν, εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κων/λεως ὁφείλουν τὸ ὅτι δὲν ὑπέκυψαν εἰς τὸν ἴσλαμισμόν. Εἰς τὰ τέλη τοῦ 16ου αἰώνος τὸ Πατριαρχεῖον γίνεται ἴσχυρὸν καὶ φιλοδοξεῖ νὰ παίξῃ ρόλον σημαντικὸν εἰς τὴν διπλωματίαν καὶ τὴν πολιτικὴν διὰ τὰ ζητήματα τῶν χριστιανῶν.

'Ο κλῆρος ἐνίσχυσε τὸ δοῦλον "Εθνος εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐγκάρτερησιν." Οταν ή ἐλληνικὴ ἐκπαίδευσις ἀπηγορεύετο ἀπὸ τοὺς Τούρκους, τὰ κελλιὰ τῶν μοναστηρίων καὶ οἱ νάρθηκες τῶν ναῶν εἶχον μεταβληθῆ εἰς κρυφὰ σχολεῖα, ὅπου οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ ιερεῖς ἀνέλαβον τὴν διδασκαλίαν τῶν νέων καὶ τοὺς ἑτροφοδότουν τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Γένους μὲ τὴν Μεγάλην Ἰδέαν.

'Ἐπειδὴ οἱ Τούρκοι ἔζων συνεχῶς στρατευμένοι, εἶχον ἀνάγκην ἀπὸ ἑργάτας, γεωργοὺς καὶ ἐμπόρους, ποὺ θὰ ἔξησφάλιζον εἰς αὐτοὺς τὴν ἐκτέλεσιν ἕργων, τὴν καλλιέργειαν εὑφόρων ἀγρῶν, μπαξίσια καὶ φόρους. Διὰ τοῦτο καὶ ἀφησαν ἐλευθέρων τὴν τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν. Κάθε χωρίον ἡ πόλις ἔξελεγε καὶ τότε, ὅπως καὶ σήμερον, ἔνα κοινοτικὸν συμβούλιον. Κύρια καθήκοντα αὐτοῦ ἦσαν ἡ εἰσπραξία τοῦ χαρατσίου, ἡ ἐκδίκασις τῶν ἀστικῶν διαφορῶν καὶ ἡ διατήρησις τῆς τάξεως. Οἱ ἀρχοντες τῆς κοινότητος ὡνομάζοντο δημογέροντες ἢ προεστοί (εἰς τὴν τουρκικὴν : κοτζαμπάσηδες). Αἱ πλέον παραγωγικαὶ ἀπὸ τὰς κοινότητας προώδευσαν καὶ ἔτυχον καλῆς μεταχειρίσεως ἐκ μέρους τῶν Τούρκων.

Αἱ παροικίαι τοῦ ἔξωτερικοῦ εἶχον συγκροτηθῆ ἀπὸ "Ελληνας, ποὺ εἶχον καταφύγει εἰς μεγάλας πόλεις τῆς Δύσεως, εἴτε διὰ λόγους ἀσφαλείας εἴτε χάριν ἐμπορίου. Συνήθως οἱ νησιῶται, οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ Στερεολαδῖται κατηγορούντο πρὸς τὰς ἀνθηρὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας· οἱ Θεσσαλοί, Μακεδόνες καὶ Ἡπειρῶται πρὸς Βουδαπέστην, Βουκουρέστιον, Βιέννην, Ὁδησσὸν κ.ἄ. Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν μακρινὴν Καλκούταν τῶν Ἰνδῶν ἔχομεν παροικίαν. Εἰς τὰς νέας των πατρίδας οἱ πρόσφυγες "Ελληνας ἐφρόντιζον κατὰ πρῶτον, ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἄποικοι, διὰ τὴν ἰδρυσιν ἐκκλησίας καὶ ἐπειτὰ σχολείου πρὸς ἔθνοπρεπῆ μόρφωσιν τῶν παιδιῶν των. Διὰ τοῦτο κέντρα συσπειρώσεως τῶν 'Ελλήνων τῆς διασπορᾶς ἦσαν τὰ ἐνοριακὰ συμβούλια.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΣΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΞΩ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

1. Η οικονομική ζωή. Έπειδὴ οἱ Τούρκοι, καθὼς εἰδόμενε, ἥσαν ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ πολεμικά, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ περιῆλθεν ἔξι ὄλοκλήρου εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, οἱ διποῖς ἐπεδόθησαν μὲν ζῆτον εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των. Ἀφ' ὅτου μάλιστα ἐξεδιώχθησαν ἀπὸ τὸν καταχτητὴν καὶ οἱ Βενετοί, μὲν τὸ δαιμόνιον ἐμπορικὸν πνεῦμα τῶν οἱ "Ἑλληνες ἐκυριάρχησαν οἰκονομικῶς εἰς τὴν Α. Μεσόγειον, ἐκέρδισαν πλούτη καὶ εὐηγέτησαν τὴν Πατρίδα.

Κατὰ τὰ πρῶτα ὅμιλα 100 χρόνια τῆς δουλείας τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιοτεχνία εἰς τὴν σκλαβωμένην χώραν ἥσαν πενιχρὰ καὶ πολὺ περιωρισμένα. Η γεωργικὴ παραγωγὴ καὶ τὰ βιοτεχνικὰ εἶδη δὲν ἐκάλυπτον πάντοτε τὰς ἀνάγκας τῆς περιφερείας των. Τὸ μικρεμπόριον αὐτῆς τῆς μορφῆς ἐξυπηρετεῖτο κατὰ τὰς πανηγύρεις (παζάρια), ποὺ ἐγίνοντο μίαν φοράν τὸ ἔτος εἰς τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰς πόλεις πρὸς τιμὴν τοῦ πολιούχου ἀγίου· ἐδῶ συνεκεντροῦντο τότε ἀγορασταὶ ἡ ἐμποροὶ ἀπὸ ὅλας τὰς ἐλληνικὰς χώρας, ἀποτελοῦντες ὅλοκληρα καραβάνια διὰ τὴν ἀσφάλειάν των ἀπὸ τοὺς ληστὰς ἡ πειρατάς. Ἀργότερον δέ, ὅταν ἐκόπασαν αἱ τουρκικαὶ ἐξομήσεις πρὸς τὴν Κ. Εὐρώπην, τοιαῦτα καραβάνια δὲν ἐδίσταζον νὰ ἐκκινήσουν ἀπὸ τὴν "Αρταν π.χ. καὶ νὰ τερματίσουν εἰς τὴν Βιέννην ἡ τὴν Ρωσίαν.

Μεγάλην οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν κατὰ τὰ τέλη τοῦ 16ου αἰώνος παρουσίασαν ἡ Χίος, ἡ Τρίπολις, τὰ Ἰωάννινα, ἡ Ἀρτα, ἡ Χαλκίς, ἡ Καστοριά, ἡ Λάρισα, τὸ Μοναστήριον, ἡ Θεσσαλονίκη, αἱ Σέρραι κ.ἄ. Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι κάθε μία ἀπὸ τὰς πόλεις αὐτὰς ἔχει εἰδίκευσιν εἰς ὡρισμένα εἴδη: Ἡ Καστοριά λ.χ. εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ ἐμπορίαν δερμάτων καὶ γουναρικῶν. Ἐφορμίζετο ἐπίσης διὰ τὰ ὄνοματά της ψάρια τῆς λίμνης της. Τὰ Ἰωάννινα εἰς τὴν κατασκευὴν φλοκωτῶν, φεσιῶν καὶ ἐνδυμάτων, (ἐδῶ ἥσαν οἱ πρῶτοι ράπται τῆς Ἑλλάδος), ἐπίσης καὶ εἰς τὴν διακόσμησιν ὅπλων, τὴν χρυσοχοΐαν, καὶ χαλκουργίαν, καθὼς καὶ τὴν ξυλογλυπτικήν. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πληθώραν τῶν τεχνιτῶν ἀνέπτυσσον τὸ ἐμπόριον καὶ οἱ «γυροβόγοι», ποὺ διέτρεχον ὅλην τὴν χώραν καὶ τὰς νήσους. Ἡ Χαλκιδικὴ τὸν 16ον αἰώνα εἶχεν ἀνθηρὸν βιοτεχνίαν μεταλλευτικῶν προϊόντων καὶ διέθετεν 600 καμίνους. Ἀργότερον, ὅταν τὰ δρυχεῖα τὰ ἔξεμεταλλεύοντο ἐταιρεῖαι, ἔγινεν ἡ ὁμοσπονδία τῶν Μαδεμογχωρίων ἀπὸ 12 κοινότητας ἡ 360 χωρία, αἱ

όποιαι ἀνέλαβον τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὄλου ἔργου καὶ ἐπέτυχον ἐκ μέρους τῶν καταχτηῶν ἀρκετὴν ἀνεξαρτησίαν. Πρὸς ἐπιτήρησίν των διωρίζετο ὁ Μαδὲμ ἀγᾶς καὶ μία μικρὰ φρουρά.

¹⁶⁰⁶
'Απὸ τὰς παροικίας τοῦ ἔξωτερικοῦ ἀκμάζουν οἰκονομικῶς ἡ Βενετία, τὸ Λιβύρον, ἡ Ἀγκών, ἡ Τεργέστη, καὶ ἡ Νεάπολις.

'Η Βενετικὴ παροικία κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ἀνθεῖ περισσότερον, διότι ἡ Βενετία καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως εἶχε δεσμῆνα ἐμπόρους, λογίους καὶ ἄλλους ἐπαγγελματίας Ἐλληνας. Οἱ ἀριθμὸς τῶν μεταναστῶν αὐτῶν ηὔξηθη τόσον, ώστε κατὰ τὸ 1500 τοὺς ἐδόθη ἥδεια νὰ συμπήξουν τὴν ἀδελφότητα τοῦ «Ἀγίου Νικολάου» καὶ ἀργότερον νὰ ἐκλέξουν καὶ ἐπισκοπον. Ιδρύουν ὡραίους ναούς, τρία τυπογραφεῖα, γυμνάσιον - κέντρον ἑλληνικῶν σπουδῶν — καὶ βοηθοῦν κάθε καταδιωκόμενον καὶ ἀναξιοπαθοῦντα πατριώτην.

2. 'Η πνευματικὴ κατάστασις μέχρι τοῦ 1606. Εἰς τὴν κατεχόμενην Ἐλλάδα, ἔνεκα τοῦ μίσους τῶν πρώτων σουλτάνων ἀπέναντι τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ λόγῳ τῆς φυγῆς εἰς τὴν Εὐρώπην πολλῶν μορφωμένων, ἐπικρατεῖ πνευματικὸν σκότος καὶ ἀμάθεια. Ἐπὶ 100 καὶ πλέον χρόνια ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς ραγιάδες νὰ ἐκπαιδεύσουν τὰ τέκνα των διδάσκαλοι δὲν ὑπῆρχον καὶ τὰ σχολεῖα ἤσαν κρυφά.

'Η ἀνάπτυξις τῆς παιδείας καὶ τῶν γραμμάτων ἀρχίζει μὲ τὰς ἐλευθερίας ποὺ παρεχωρήθησαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σουλεϊμάν τοῦ Μεγαλοπρεποῦς. Μὲ πρωτοβουλίαν τοῦ διαπρεποῦς Πατριάρχου 'Ιερεμίου τοῦ Β' (1572 - 95) ιδρύονται τότε πολλὰ σχολεῖα, ἔνα τουλάχιστον εἰς τὴν ἔδραν ἑκάστου ἐπισκόπου. Εἰς τὴν συντήρησίν των συνέβαλλον καὶ αἱ παροικίαι τοῦ ἔξωτερικοῦ μὲ γενναῖας χορηγίας. Μέχρι τοῦ 1600, εἶχον ιδρυθῆ σχολεῖα εἰς Ἰωάννινα, εἰς τὰς Ἀθήνας, Λεβάδειαν, Πάτμον Χίον, Κυδωνίας, Σμύρνην, ἀπὸ δοποῦ ἔξηλθον ἀρκετοὶ διδάσκαλοι καὶ μορφωμένοι πατριῶται, οἱ ὅποιοι ἐχαλύβδων τὸ ἔθνικὸν φρόνημα τῶν σκλάβων καὶ ἐθέρμαινον τὴν ιδέαν τοῦ λυτρωμοῦ.

'Επειδὴ δὲ οἱ σκοποὶ τῆς παιδείας ἐχαράσσοντο ἀπὸ τὰς κατευθύνσεις τοῦ Πατριαρχείου πρὸς τὰ σχολεῖα, διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἔργα ποὺ εἶχον γραφῆ μέχρι τοῦ 1600 ἀπὸ τοὺς λογίους τῆς ἐποχῆς εἶναι θρησκευτικά καὶ ἐκπαιδευτικά. Οἱ συγγραφεῖς προτιμοῦν νὰ γράφουν εἰς τὴν λαϊκὴν γλῶσσαν, ἐπίσης καὶ οἱ κήρυκες τοῦ θείου λόγου, ὅπως ὁ μετέπειτα Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος Πηγᾶς, διὰ νὰ γίνωνται κατανοητοὶ ἀπὸ τὸν ἀμόρφωτον λαόν.

· Η πνευματική κίνησις εἰς τὰς παροικίας τοῦ ἔξωτερικοῦ ήτο ζωη-
ροτέρα.

Εἰς τὴν Ρώμην ἴδρυθη ὑπὸ τοῦ Πάπα «Γυμνάσιον Ἐλληνικόν». Μεγάλη πνευματική ἀνάπτυξις παρατηρεῖται εἰς τὴν Βενετίαν, ὅπου ἐρμηνεύουν καὶ τυπώνουν ἀρχαίους συγγραφεῖς ὁ Κρητικὸς Μᾶρκος οὐρανοῦρος καὶ ὁ Κερκυραῖος Νικ. Σοφιανός, ὃ ὅποιος ἔγραψεν εἰς τὴν Μουσοῦρος καὶ ὁ Κερκυραῖος Νικ. Σοφιανός, ὃ ὅποιος ἔγραψεν εἰς τὴν Γραμματικήν», «διὰ νὰ γρο-
κοῦν ἐκεῖνοι ποὺ ἥθελαν τὰ διαβάσει».

Εἰς τὴν Κέρκυραν, τὴν Κρήτην, Ρόδον καὶ Κύπρον κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ὑπάρχει πνευματικὴ ἀνθησις μὲ ἐπίδρασιν ἀπὸ τὴν Δύσιν. Εἰς αἰῶνα ἀδούλωτον Κρήτην οἱ Βενετοὶ δὲν ἐπιτρέπουν λειτουργίαν σχολείων, ἀλλὰ ἡ μεγαλόνησος παρουσιάζει πολλοὺς καλλιτέχνας καὶ λογίους, ἀλλὰ ἡ μεγαλόνησος παρουσιάζει πολλοὺς καλλιτέχνας καὶ λογίους, ἐνῷ εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ ἀπλοποιεῖται ἡ γλωσσικὴ μορφὴ τῶν ἀκρι-
τικῶν τραγουδιῶν. Εἰς τὴν Ρόδον ἐκαλλιεργήθη τὸ γνωμικὸν καὶ σατιρι-
τικῶν τραγουδιῶν. Εἰς τὴν Κύπρον τὸ «Χρονικὸν» τοῦ κὸν δίστιχον εἰς γλῶσσαν λαϊκήν. Εἰς τὴν Κύπρον τὸ «Χρονικὸν» τοῦ Μαχαιρᾶ ἔξιστορεῖ εἰς χυπριακὴν διάλεκτον τὴν ιστορίαν τῆς πατρίδος.
πρίων «ποιητάρηδων» σπουδαιότερον ἔργον εἶναι («ἡ Ἀροδαφνοῦσσα»).

Εἰς τὸν καλλιτεχνικὸν τομέα ἡ λαϊκὴ τέχνη τῆς ιδίας ἐποχῆς παρέχει θαυμάσια κεντήματα (Ρόδος) καὶ φημισμένα εἰδή ξυλογλυ-
πτικῆς καὶ μεταλλουργίας (Ιωάννινα, Θεσ/νίκη). Ἀλλὰ ἡ μεγάλη πρό-
οδος σημειώνεται εἰς τὴν ζωγραφικὴν φορητῶν εἰκόνων καὶ τοιχογρα-
φῶν ("Αγιον" Όρος, Κρήτη, Βενετία). Ὁ Κρητικὸς Δαμασκηνὸς ἀνυ-
φώνει τὴν εἰκονογραφίαν συνδυάζων τὴν βυζαντινὴν καὶ ιταλικὴν τεχνο-
τροπίαν. Εἰς τὰς τοιχογραφίας τῶν ναῶν διεκρίθησαν οἱ μοναχοὶ Τζώρ-
τζης καὶ Θεοφάνης, οἱ ὅποιοι ἐδήμητοι ὑργησαν τὴν «Κρητικὴν σχολὴν»
τῆς φωτοσκιάσεως²⁰ (τοῦ Θεοφάνους θαυμάζεται ἡ Παναγία τῆς Καλαμ-
πάκας, τοῦ Τζώρτζη αἱ τοιχογραφίαι τῆς Μονῆς Ἀγίου Διονυσίου εἰς
τὸ "Αγιον" Όρος).

Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΔΟΥΛΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

Εἰς πολλὰς δρεινὰς περιφερείας τῆς σκλαβωμένης πατρίδος (ἀπὸ τὸ Ταίναρον ἔως τὸν "Ολυμπὸν καὶ τὴν Πίνδον") ἀπὸ τοὺς πρώτους χρό-
νους μετὰ τὴν ἄλωσιν ἥρχισαν νὰ καταφεύγουν ὅσοι "Ἐλληνες ἥσθι-
νοντο ἀσίγαστον τὸ πάθος τῆς ἐλευθερίας καὶ δὲν ἥδύναντο νὰ ὑποφέρουν

τὰς ταπεινώσεις καὶ τοὺς ἔξευτελισμούς τῶν κυρίων των. Μὲ τὸν καιρὸν οἱ διωγμοὶ καὶ αἱ καταπιέσεις τῶν Τούρκων ἐπολλαπλασίασαν τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπεργράφων ἐκείνων ἀνδρῶν, ὡστε εἰς τὰ πλέον ἀπόκρημνα ὅρη ἐσχηματίσθησαν ὅμαδες ἀνυποτάκτων εἰς τὰ ὅργανα τῆς τουρκικῆς ἔξουσίας. Ἐπειδὴ ἀπὸ τὰ ὅρη κατήρχοντο πολλάκις εἰς τὰς πεδιάδας καὶ ἐπολέμουν τοὺς τυράννους των καὶ τοὺς τυχὸν συνεργάτας των, οἱ ἔχθροί των διὰ νὰ τοὺς δυσφημήσουν τοὺς ὄνδρας τους («κλέφτες»).

Οἱ «κλέφτες» ὅμως ποτὲ δὲν ἔξεπεσαν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Γένους· μὲ τὰ ἀνδραγαθήματά των ἔγιναν τὰ ἴνδαλματα τῶν φαγιάδων καὶ ἀπετέλεσαν τὴν ἔνοπλον ἀντίστασιν τοῦ Γένους ἐναντίον τῶν κατακτητῶν. "Αλλωστε ἀκόμη καὶ ἀπὸ ξένους περιηγητὰς ἡ «κλεφτουριά» ἐφημίσθη διὰ τὰ γενναῖα καὶ ἵπποτικά αἰσθήματά της καὶ τὴν βαθεῖαν πίστιν τῆς εἰς τὰ ἴδαινικὰ τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος.

‘Απὸ τὴν στιγμὴν ποὺ ὁ κλέφτης ἔφηνε τὰ τουρκοπατημένα ἐδάφη, ἐπερνοῦσεν εἰς ἄλλον κόσμον, τὸν κόσμον τὸν ἀπροσκύνητον, ὅπως τὸν ἐκφράζουν τὰ δημοτικά μας τραγούδια :

— "Οσοντανός, Τοῦρκο δὲν προσκυνάει.

‘Η ἐνδυμασία τῶν κλεφτῶν ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὴν φουστανέλλαν, τὸ ὑποκάμισον, γιλέκον καὶ διὰ τὰς ψυχρὰς ἡμέρας τὴν κάπαν· εἰς τοὺς πόδας ἐφοροῦσαν τριχίνας περικνημίδας καὶ τσαρούχια.

‘Ο βίος τῶν κλεφτῶν προσέφερεν ἐλευθερίαν, ἥτοι ὅμως τραχύτατος καὶ εἶχε πολλὰς ταλαιπωρίας καὶ στερήσεις :

Μαύρη ζωὴ ποὺ κάνουμε ἐμεῖς οἱ μαῦροι κλέφτες!
Ποτέ μας δὲν ἀλλάζουμε καὶ δὲν ἀσπροφοροῦμε,
δλημερὶς στὸν πόλεμο, τὴν νύχτα καραούλι.

Οἱ κλέφτες ἐλέγοντο παλληκάρια, ὁ ἀρχηγός των καπετάνιος καὶ τὰ μέρη, ὅπου διέμενον, λημέρια. Ἐκεῖ, δσάκις δὲν ἐπολέμουν, κατεγίνοντο εἰς πολεμικὰς ἀσκήσεις : εἰς τὸ πήδημα, τὸν δρόμον, τὴν ρῦψιν τοῦ λίθου καὶ περισσότερον εἰς τὴν σκοποβολήν.

Οἱ Τούρκοι, ἐπειδὴ δὲν ἤδυναντο νὰ τοὺς καταβάλουν, προσεπάθουν νὰ τοὺς διαιρέσουν. Ἀπὸ τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν τοῦ Μεγαλοπρεποῦς ἤρχισαν νὰ μισθώνουν πολλοὺς ἀπὸ τοὺς κλέφτες καὶ νὰ σχηματίζουν ἐλληνικὰς μονάδας ἐθνοφρουρᾶς, πρὸς δίωξιν τῶν ληστῶν καὶ ἀσφάλειαν τῆς τάξεως εἰς τὴν ὑπαίθρον. Οἱ κλέφτες αὗτοὶ ἐλέγοντο ἀρματωλοὶ

καὶ τὰ διαμερίσματά των ἀρματολίκια. "Οσον ὅμως καὶ ἀν προσεπάθησεν ὁ κατακτητὴς νὰ διαιρέσῃ τοὺς αἱρέτες μὲ τὴν προνομιακὴν μεταχείρισην τῶν ἀρματολῶν, δὲν τὸ ἐπέτυχε. Οἱ ἀρματολοὶ ποτὲ δὲν ἔμειναν πιστοὶ εἰς τοὺς Τούρκους· εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς των παρέμειναν φίλοι τῶν αἱρέτῶν καὶ πολλὰς φοράς συνειργάζοντο μωσικῶς, διὰ νὰ προστατεύσουν τοὺς ὄμοφύλους των ἀπὸ τοὺς κατακτητάς.

Οἱ αἱρέταρματολοὶ ὑπῆρξαν τὰ στηρίγματα ὅλων τῶν ἐξεγέρσεων τοῦ Γένους καὶ ἀπετέλεσαν τὸν χερσαῖον στρατὸν τοῦ 1821.

19 Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 17ον καὶ 18ον ΑΙΩΝΑ

ΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ

Μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Ζιτβατόροκ ἡ Τουρκία εἰσέρχεται εἰς περίοδον παρακμῆς. Τὴν εἶχον ἔχαντλήσει οἱ συνεχεῖς πόλεμοι καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἀναρχία (ἐπαναστάσεις τῶν γενιτσάρων καὶ μηχανορραφίαι τοῦ χαρεμίου). Τὴν ἀναρχίαν ἐπέτυχον νὰ τὴν πατάξουν μὲ βίαια μέτρα οἱ μεγάλοι βεζύραι τῆς οἰκογενείας τῶν Κιοπρούλη καὶ μὲ τὴν πειθαρχίαν καὶ τὴν τάξιν ποὺ ἐπέβαλον, ἐπανέφεραν τὸ κράτος εἰς μίαν ἔξηκονταετὴ περίοδον ἀκμῆς καὶ πολεμικοῦ ὀργασμοῦ.

Πρώτη ἔξόρμησις τῶν Τούρκων ἔγινεν ἐπὶ σουλτάνου Μωάμεθ τοῦ Δ' (1648 - 87) ἐναντίον τῆς Κρήτης, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ Βενετοί. Οἱ ἐπιδρομεῖς ἐντὸς μιᾶς τριετίας ἐκυρίευσαν τὴν νῆσον πλὴν τοῦ Μεγάλου Κάστρου ('Ηράκλειον), τὸ δόποιον μόνον κατόπιν εἰκοσαετοῦς πολιορκίας ἐπέτυχον νὰ ἐκπορθήσουν τὴν ἐπικήν ἄμυναν τῶν πολιορκουμένων διηγύθυνεν δὲ Βενετὸς στρατάρχης Φραγκῆσκος Μοροζίνης, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ δόποιου γενναίως ἐπολέμησαν καὶ οἱ Κρήτες. Αἱ ἀπώλειαι τῶν Μουσουλμάνων ἀνῆλθον εἰς 100.000 ἄνδρας (1669).

Ἡ δευτέρα ἔξόρμησις ἔγινε κατὰ ξηρὰν τὸ 1683 ἐναντίον τῆς Βιέννης, τὴν ὁποίαν ἐπολιόρκησαν 200.000 Τούρκοι. Ἡ πτῶσις τῆς ἔθεωρεῖτο βεβαίᾳ, ἀλλὰ τὴν πόλιν καὶ τοὺς ὀλίγους ὑπερασπιστάς τῆς ἔσωσε μὲ τὴν ἔγκαιρον ἐπέμβασίν του ὁ γνωστός μας βασιλεὺς τῆς Πολωνίας Σοζίεσκου. Οἱ Βενετοί τότε εὗρον εὐκαιρίαν νὰ ἀρχίσουν κατὰ τῶν Τούρκων ἐπιχειρήσεις, ποὺ ἐκράτησαν 10 χρόνια. Μὲ τὴν βοήθειαν τῶν Ἐλλήνων ἐκυρίευσαν τὸν Μοριάν (Πελοπόννησον) καὶ τὴν Ἀττικήν. Ἡ Ἀκρόπολις ὅμως τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἐπιτετ τοὺς μηνημέσου τοῦ Φιλοπάππου· εἰς τὰς 17 Σεπτεμβρίου 1687 μία

βόμβα ἔπεισεν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ὅπου οἱ Τοῦρκοι εἶχον τὴν πυριτιδα-
ποθήκην των, καὶ τὸν ἀνετίναξε κατὰ μέγα μέρος.

Τὸν 18ον αἰῶνα οἱ Τοῦρκοι ἐπεχείρησαν νέαν εἰσβολὴν εἰς τὴν
Εὐρώπην, ἐνικήθησαν δῆμοι, ἀπὸ τὰ αὐστριακὰ στρατεύματα ΒΔ τοῦ
Βελιγραδίου καὶ ἔκλεισαν τὴν εἰρήνην τοῦ Πασάροβιτς (1718). Συμφώνως
πρὸς τοὺς δῆρους αὐτῆς ἡ Τουρκία ἔχασε τὸ φρούριον τοῦ Βελιγραδίου,
τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Βλαχίαν, ποὺ τὰ ἐπῆρε ἡ Αὐστρία, ἐπανέκτησεν
δῆμοις ἀπὸ τοὺς Βενετοὺς τὴν Πελοπόννησον.

Ἐτοι δὲ λόκοληράνεται εἰς τὴν χώραν μας ἡ τουρκικὴ κατοχή. Ἀπὸ
τότε λήγει ἡ ἐπιρροὴ τῶν Βενετῶν καὶ οἱ Ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ γνωρί-
ζουν ἐπὶ 50 ἑτη σχετικὴν εἰρήνην. Ἀπὸ τότε δῆμος ἡ Τουρκία εἰσῆλ-
θεν εἰς τὸ στάδιον τῆς παρακμῆς.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μέγας Πέτρος εἶχε συλλάβει τὴν ἴδεαν νὰ κατα-
λύσῃ τὴν τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ εἰς τὴν θέσιν της νὰ στερεώσῃ
ἐν ἰσχυρὸν πανσλαβικὸν κράτος. Ἐπετέθη μάλιστα κατὰ τῶν Τούρκων
εἰς τὴν Ρουμανίαν, ὅπου δῆμος ἐνικήθη καὶ παρ’ ὀλίγον νὰ συλληφθῇ
(1711).

Τὴν πολιτικὴν τοῦ Πέτρου συνέχισεν ἡ Μεγάλη Αἰκατερίνη, ἡ
ὅποια εἰσέβαλεν ἐπίσης εἰς τὰς παραδουναβίους χώρας, τὰς δῆμοις
καὶ ἐκυρίευσεν, ἐνῷ συγχρόνως ὑπεκίνησε τοὺς προθύμους εἰς ἔξεγερσιν
Ἐλληνας (1769). Ἐπηκολούθησαν καὶ ἄλλοι ρωσοτουρκικοὶ πόλεμοι,
κατὰ τοὺς δῆμούς καὶ μὲ τὴν συμμαχίαν τοῦ Ἰωσήφ ἡ Αἰκατερίνη
ἀπώθησε τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὴν ΝΑ. Εὐρώπην.

ΕΚΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Ἐνῷ τελειώνει ὁ 18ος αἰῶν ἡ ἔκτασις τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατο-
ρίας εἰς τὴν Εὐρώπην περιορίζεται πολὺ εἰς τὴν Βαλκανικὴν (Συν-
θήκη τοῦ Ἰασίου 1792). Εἰς τὰς ἄλλας δῆμος ἡπείρους διατηρεῖται
ἄμεινως ἡ δύναμις της. Εἰς τὴν Ἀσίαν κατέχει τὴν Ἀρμενίαν, Συρίαν
καὶ Μεσοποταμίαν· εἰς τὴν Ἀφρικὴν αἱ τουρκικαὶ κτήσεις περιλαμβά-
νουν τὴν Αἴγυπτον καὶ Τριπολίτιδα μὲ δικαίωμα ἐπικυριαρχίας εἰς
Τυνησίαν καὶ Ἀλγέριον.

Η ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

Τὸ πολίτευμα καὶ ἡ διοίκησις. Τὸ πολίτευμα τῆς Τουρκίας ἦτο
ἀπόλυτος μοναρχία· ὁ σουλτάνος δῆλος. ἀπὸ τὸ παλάτι του, τὸ δῆμον

έλέγετο Σεράγιον, διέθετε κυριαρχικῶς τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἀγαθὰ τῶν ὑπηρέτων του. Ἐκβέρονα στηρίζομενος εἰς ἔνα ἴσχυρὸν στρατὸν μὲν κύριον ἐκτελεστικὸν δργανὸν τὸν μέγαν βεζύρην (πρωθυπουργὸν) καὶ τοὺς ἄλλους ὑπουργούς του, (έφέντας), οἱ ὅποιοι ἐσχημάτιζον τὸ ὑπουργικὸν τομῆτον πού ἐλέγετο Διβάνιον. Ο σουλτᾶνος καὶ τὸ Διβάνιον ἀπεσυμβούλιον, ποὺ ἐλέγετο Διβάνιον. Ο σουλτᾶνος καὶ τὸ Διβάνιον ἀπεσυμβούλιον τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν, ποὺ ἐλέγετο Υψηλὴ Πόλη.

Δι' εὐκολωτέραν διοίκησιν ἡ τουρκικὴ αὐτοκρατορία εἶχε διαιρεθῆ εἰς μεγάλας γενικὰς διοικήσεις, ποὺ ὀνομάζοντο πασαλίκια μὲν ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς πασάδες. Ὑπὸ τὸν πασᾶν ἦτο ὁ βένες, ὁ ὅποιος ἦτο διοικητὴς ἐπαρχίας, καὶ ὁ ἀγᾶς, ὁ ὅποιος ἦτο στρατιωτικὸς διοικητὴς μικρᾶς πόλεως. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ πασαλίκια ἦσαν 7 : 1) Τοῦ Καπούδαν Πασᾶ (ποὺ ἔξουσίαζε τὰς νήσους), 2) τῆς Θεσσαλονίκης, 3) τῶν Ιωαννίνων, 4) τῆς Λαρίσης, 5) τῆς Πελοποννήσου (ἔδρα Τρίπολις), 6) τῆς Ρούμελης (ἔδρα Χαλκίς) καὶ 7) τῆς Κρήτης.

Μεγάλην δύναμιν εἶχαν εἰς τὸ τουρκικὸν κράτος καὶ οἱ ιερωμένοι (δερβίσαι καὶ μουεζίναι ἢ ίμάμαι). Επίσης οἱ καδῆδες (πταισματοδίκαι), οἱ ὅποιοι ἐδίκαζον μὲ βάσιν τὸ Κοράνιον.

ΟΙ ΟΡΟΙ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΥΛΩΝ ΛΑΩΝ

Εἶχον παρέλθει τρεῖς αἰώνες ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινούπολεως καὶ ἡ κατάστασις εἰς ὅλας τὰς περιφερείας παρέμεινεν ἡ ίδια, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ Πορθητοῦ. Ἀπὸ ὅλα τὰ ὑποταχθέντα μέρη δὲν εἶχε σχηματισθῆ ἔνας λαὸς ὁμοιογενής, οὔτε ὑπῆρχεν ἐνότητες διοικήσεως, νομοθεσίας καὶ γλώσσης. Οἱ κυρίαρχοι Μουσουλμάνοι, εἰς οἰκισμένους καὶ ἀνάπτυξην, εἶχον ὅλα τὰ δικαιώματα, ἐνῷ οἱ ὑπόδουλοι Χριστιανοί μόνον καθήκοντα. Οἱ ραγιάδες ἦσαν οἱ πλέον περιφρονημένοι ὑπήκοοι τοῦ σουλτάνου καὶ διὰ τὴν παραμικρὰν αἰτίαν ἐκρέματο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των ἡ ἀπειλὴ τῆς σφαγῆς καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἢ ἔξορίας καὶ ἄλλαι ταπεινώσεις.

ΟΙ ΥΠΟΔΟΥΛΟΙ ΛΑΟΙ ΤΗΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ

Οἱ κυριώτεροι ἀπὸ αὐτοὺς ἦσαν οἱ Ρουμάνοι, οἱ Βούλγαροι, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Ἑλληνες.

Οἱ Ρουμάνοι κατώκουν εἰς τὸν κάτω Δούναβιν. Κατεῖχον τὴν Βεσσαραβίαν, τὴν Μολδαβίαν καὶ τὴν Βλαχίαν. Αὗτοί ἦσαν εἰς πλέον

εύνοικήν θέσιν ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς τοῦ Αἴμου, διότι ὡς ὑποτελεῖς τῶν Τούρκων ἐπλήρωνον μόνον ἔνα δασμὸν εἰς τὸν σουλτᾶνον, ὁ ὅποιος ἔστελλεν ὡς ὀσποδάρον (διοικητὴν) αὐτῶν χριστιανὸν ὑπήκοον του, ποὺ ἔπειτα ἀπὸ τὸ 1709 ἐξελέγετο μεταξὺ τῶν Φαναριωτῶν.

Oἱ Βούλγαροι εἰς τὰ νότια τοῦ Δουνάβεως κατεῖχον τὴν σημερινὴν Βουλγαρίαν. Δὲν εἶχον ἀναπτύξει ἐθνικὴν συνείδησιν, ἀλλὰ μόνον θρησκευτικήν, ὑπαγόμενοι εἰς τὸν Πατριάρχην.

Oἱ Σέρβοι κατεῖχον τὴν μεγάλην κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Σάβου καὶ μέρος τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Βοσνίας. Καὶ αὗτοί ὑπήγοντο εἰς τὸν Πατριάρχην, ἀλλὰ εἶχον ἀναπτύξει καὶ ἐθνικὸν φρόνημα.

Oἱ Ἑλληνες, τέλος, ἥσαν ὁ περισσότερον προωδευμένος λαὸς τῆς Βαλκανικῆς καὶ ἔνεκα τῆς ἐνδόξου ἴστορίας των ἀλλὰ περισσότερον ἐκ τῶν μέτρων, τὰ ὅποια ἐλάμβανεν ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν ὑποδούλων. "Ολοι οι Ἑλληνες τότε, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἐπτανησίους, εἶχον ὑποδουλωθῆ ἐις τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ ὅλοι ἀνεξαιρέτως ἐπόθουν τὴν ἀνεξαρτησίαν των.

20 Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 17ον, 18ον ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΟΣ

Κατὰ τοὺς δύο προηγουμένους αἰῶνας τὸ Γένος μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ θαρραλέον Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δι' ἀκαμάτων προσπαθειῶν φροντίζει νὰ ὀργανωθῇ ἀπὸ οἰκονομικῆς καὶ διοικητικῆς ἀπόψεως, ἐπίσης δὲ πνευματικῶς καὶ στρατιωτικῶς. Ἐπομένως καὶ οἱ δύο ἔκεινοι αἰῶνες ἐσφυρηλάτησαν τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα τοῦ κερματισμένου ἑλληνισμοῦ, ἐνεφύσησαν εἰς τὴν ἀπογοητευμένην ψυχὴν του ἔντονον πατριωτικὸν αἰσθημα καὶ τὸν ἐπροφύλαξαν ἀπὸ τὸν ἐξισλαμισμὸν καὶ τὸν ἀφανισμόν.

Ο 17ος, 18ος καὶ τὰ πρῶτα εἴκοσιν ἔτη τοῦ 19ου αἰῶνος, ἐνῷ διὰ τὴν Τουρκίαν εἶναι περίοδος παρακμῆς, διὰ τὸν ἑλληνισμὸν εἶναι ἐποχὴ ἀνατάσεως καὶ οἰκονομικοῦ καὶ πνευματικοῦ σφρίγους. Ὁ φρισμένος πρὶν ραγιᾶς ἀποκτῆ τώρα συνείδησιν διὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν ἀγροῦκον κατακτητὴν καὶ τοὺς ἄλλους ὑποδούλους χριστιανοὺς τῆς Βαλκανικῆς καὶ ὀργανώνει μυστικῶς τὰς ὑλικὰς καὶ πνευματικὰς δυνάμεις του, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν χώραν τῶν προγόνων του. Εἶναι μία περίοδος ἀκμῆς, κατὰ τὴν ὅποιαν μὲ συνεχεῖς ἐξεγέρσεις οἱ σκλάβοι

πρόγονοί μας ώριμάζουν διὰ τὴν Μεγάλην Ἐπανάστασιν.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΟΝΑΥΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ

Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν οἱ Βενετοὶ ἀποσύρονται ἀπὸ πολλὰς πόλεις καὶ νῆσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τὴν θέσιν των τὴν κερδίζουν οἱ Γάλλοι, ποὺ συνεδέοντο πρὸς τὴν Τουρκίαν μὲ τὰς διοικογήσεις. Οἱ Ἑλληνες τότε γίνονται πράκτορες τῶν γαλλικῶν ἐμπορικῶν οἰκων καὶ δημιουργοῦν παροικίας καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀπὸ τὰς ὁποίας σπουδαιοτέρα ὑπῆρχε τῆς Μασσαλίας.

Ἄπὸ τὸ 1718, ποὺ μὲ τὴν συθήκην τοῦ Πασσάροβιτς ἐπῆλθεν ἡσυχία καὶ εἰς τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην, οἱ ἐμποροὶ τῆς Μακεδονίας ἀναπτύσσουν συναλλαγὴν ἔντονον μὲ τὴν Αὐστρίαν καὶ μὲ τὴν Γερμανίαν καὶ δημιουργοῦν παροικίας εἰς τὴν Λευψίαν καὶ τὴν Βιέννην. Ἡ τελευταία παροικία ἀκμάζει ἐξ ἵσου μὲ τὴν Βενετίαν καὶ ἰδρύει σχολεῖα, τυπογραφεῖα καὶ αἰθούσας θεατρικῶν παραστάσεων. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ Ρουμανίαν ἔξαπλώνεται τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον καὶ πολὺ προοδεύουν αἱ παροικίαι τοῦ Βουκουρεστίου, τοῦ Ἰασίου, τῆς Μόσχας καὶ τῆς Ὁδησοῦ· εἰς τὴν τελευταίαν ζοῦν τόσοι "Ελληνες, ὥστε τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ ἰδρύσουν χωριστὸν δῆμον.

Μὲ τὰς ἐμπορικὰς αὐτὰς συνδέονται τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον, ποὺ τῷρα πλέον ἔχει ἀναπτυχθῆ καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἐκτείνεται πρὸς τὸν Βορρᾶν καὶ τὴν Δύσιν καὶ δημιουργεῖ ἔντονος οἰκονομικούς καὶ πνευματικούς δεσμούς. Ἔτσι ἡ κίνησις μεταξὺ τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου τῆς διασπορᾶς καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ γίνεται συχνοτέρα καὶ δημιουργεῖται πλήρης ἐθνικὴ ἐνότης.

Εἰς ὅλας τὰς παροικίας τοῦ ἐξωτερικοῦ οἱ ἐμποροὶ δὲν προοδεύουν χωρὶς πάλην. Ἐπιβάλλονται εἰς τὸν συναγωνισμὸν μὲ τοὺς Ἐβραίους καὶ τοὺς Ἀρμενίους. Καὶ τὰ κέρδη των, ποὺ μὲ τόσους μόχθους ἔξασφαλίζουν, δὲν τὰ χρησιμοποιοῦν μόνον διὰ τὰς ἀνέσεις, ἀλλὰ κτίζουν σχολεῖα καὶ ἐκκλησίας καὶ στέλλουν καὶ γενναῖα βοηθήματα εἰς τὰς πατρίδας των, διὰ νὰ γίνουν καὶ ἐκεῖ κοινωφελῆ ἔργα.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ποὺ τόσον ἀκμάζουν αἱ παροικίαι τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀναπτύσσονται καὶ εἰς τὴν Ἐλλάδα ώρισμέναι κωμοπόλεις ἢ συνομοσπονδίαι χωρίων, ποὺ δημιουργοῦν τοπικὴν βιοτεχνίαν καὶ ἐμπόριον.

Από αύτας την πρώτην θέσιν έχουν τά 'Ιωάννινα και ή Χίος, που έχουν πρακτορεῖα εἰς δήλην τὴν Εύρωπην. Ἐπειτα ἔρχονται αἱ ὁμοσπονδίαι τῶν Βλαχοχωρίων (ἔδρα Συρράκον) καὶ τῶν χωρίων τοῦ Ζαγορίου, ποὺ εἶχον περιζήτητον βιοτεχνίαν ναυτικῶν καπῶν, τῶν ὅποιων οἱ ἐμποροὶ ἔκαναν ἔξαγωγὴν εἰς τὰς ναυτικὰς πόλεις τῆς Μεσογείου. Ακολουθοῦν τὰ 24 χωρία τοῦ Πηλίου, ποὺ κατασκευάζουν θαυμάσια μεταξωτὰ εἴδη καὶ μάλλινα σκεπάσματα. Τέλος θὰ ἡτο παράλεψις νὰ μὴ ἀναφέρωμεν τὰ Ἀμπελάκια. Αύτὰ ἐφημίζοντο καὶ διὰ τὴν παραγωγὴν κοκκίνων νημάτων, ἀλλὰ καὶ διότι ἐδῶ τὸ κεφάλαιον καὶ ἡ ἐργασία ἐφθασαν εἰς μίαν ἀξιοθαύμαστον συνεταιριστικὴν δργάνωσιν. Τὸ 1778 οἱ Ἀμπελακιῶται ἔδρυσαν τὴν «Κοινὴν Συντροφιάν», ἵνα εἶδος «σινάφι» ἀπὸ ἐργάτας, τεγγίτας καὶ κεφαλαιούχους, διὰ νὰ μονοπωλοῦν τὰ νήματά των.

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιοτεχνίας ἔφερε καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῶν μεταφορικῶν μέσων. Εἰς τὴν ἔηρὰν ἐδημιουργήθη μία πολυάριθμος τάξις ἐμπορευομένων, ποὺ μὲ ήμιόνους καὶ ἵππους μετέφερεν ἀπὸ διαφόρους περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος προϊόντα εἰς τὴν Λειψίαν. Αἱ ἐμπορικαὶ μεταφοραὶ τῆς ἔηρᾶς ἦσαν ὡργανωμέναι εἰς καραβάνια. Μεγαλυτέραν δύμας ἀνάπτυξιν ἔλαβον αἱ θαλάσσιαι μεταφοραί. Ἐπειτα ἀπὸ τὸ 1750 τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος ἔγινεν ἀσυναγώνιστον εἰς τὴν Μεσόγειον. Τὰ νησιά, τὸ Τρίκερι, ἡ Κύμη καὶ τὸ Γαλαξίδι ἀπέκτησαν ἀπὸ τὴν θάλασσαν μυθώδη πλούτη. Τὰ πλοῖα ποὺ ἔκαναν τὰς μεταφορὰς τότε ἦσαν ιστιοφόρα (πάρωνες ἢ βρίκια). Ἐπειδὴ δύμας τὴν θάλασσαν τὴν ἐλύμανοντο οἱ πειραταί, εἶχον ὄπλισθη μὲ κανόνια καὶ τὰ πληρώματα εἶχον ἀσκηθῆ νὰ δίδουν ναυμαχίας. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ναυτιλίας ἔχει μεγάλην ἔθνικὴν σημασίαν, διότι συνετέλεσεν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐνότητα τῶν Ἑλλήνων τῆς διασπορᾶς καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ προγτούματος ναυτικὸν διὰ τὴν μεγάλην ἔξέγερσιν.

ΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις ἔφερεν εἰς τὸ προσκήνιον τῆς ἐλληνικῆς ἴστορίας ἓνα ἀπὸ τοὺς πλέον εὐγενεῖς καρπούς τοῦ ἐλληνισμοῦ, τοὺς ἔθνικούς εὐεργέτας.

Αὐτοὶ τὰ πλούτη των δὲν τὰ μετεχειρίσθησαν, διὰ νὰ κτίσουν ἀνάκτορα, οὕτε διὰ νὰ ζήσουν μὲ ἀνέσεις, ἀλλὰ διὰ νὰ βοηθήσουν κάθε

φιλόμουσον καὶ φιλάνθρωπον κίνησιν. Οἱ εὐεργέται εἰναι πολλοί, ἀξίζει δμως νὰ μνημονεύθουν οἱ ἐπόμενοι :

Ἐπιφάνιος ὁ ἔξ Ἰωαννίνων (α' ἥμισυ τοῦ 17ου αἰώνος). Διετέλεσεν ἐφημέριος τῆς ἑλληνικῆς παροικίας τῆς Βενετίας. Μὲ τὰς οἰκονομίας του ἕδρυσε δύο σχολεῖα ἀνωτέρας μορφώσεως εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὰ Ἰωάννινα. Ἐπίσης ἔξωθεν πρὸς ἔκδοσιν βιβλίων διὰ τὰ Ἑλληνόπουλα.

Καπλάνης Ζώης (1736 - 1806). Ὁ ορφανὸς καὶ πτωχὸς ἤλθεν ἀπὸ τὴν γενέτειράν του Γραμμένον εἰς Ἰωάννινα πρὸς ἔξεύρεσιν τύχης. Μίαν νύκτα τὴν ἐπέρασε νηστικὸς εἰς τὴν ἔξωθυραν τῆς οἰκίας του πλουσίου Χατζηνίκου, ποὺ εἶχεν ἐπιχειρήσεις εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ εἰς τὸ Βουκουρέστιον. Οὗτος τὸν προσέλαβεν ὡς ἐργάτην. Ἐπειδὴ κάποτε τὸν συνέλαβε νὰ μελετᾶ κρυφά, τὸν ἔστειλεν εἰς τὸ σχολεῖον. "Οταν ἐμορφώθη, τὸν ἐπῆρε συνεταῖρον." Αργότερον ὁ Καπλάνης ἐδημιούργησεν ἐπιχειρήσεις εἰς Μόσχαν. Παρὰ τὰ πλούτη του δμως ἔξη βίον ταπεινόν. Ηὔχαριστεῖτο νὰ σκορπᾷ τὰ χρήματά του διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων τῆς Ἡπείρου. Τὸ σπουδαιότερον ἔργον του εἶναι ἡ Καπλάνειος Σχολὴ εἰς τὰ Ἰωάννινα, τὴν δποίαν ἐπλούτισε μὲ βιβλιοθήκην καὶ ὄργανα φυσικῆς.

Οἱ Ζωσιμάδαι. Ἡσαν 6 ἀδελφοὶ ποὺ ἐπλούτισαν εἰς τὴν Ρωσίαν. Ἀπὸ τὸ 1793—δόποτε ἔμειναν 4—ἐπεδόθησαν μὲ ὅλην τὴν θέρμην των εἰς ἔργα κοινῆς ὀψελείας. "Εγιναν χορηγοὶ διὰ τὴν ἕδρυσιν τῆς δνομαστῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς καὶ Βιβλιοθήκης εἰς Ἰωάννινα καὶ διὰ τὴν ἔκδοσιν βιβλίων. Μὲ τὰς πλουσίας συνδρομάς των ἀνεκούφισαν ἀπόρους σπουδαστὰς καὶ τὴν ἀγωνιζομένην πατρίδα.

Οἱ Ἰωάννης Βαρβάκης (1745 - 1825). Ἐγεννήθη εἰς τὰ Ψαρὰ καὶ διεκρίθη κατὰ τὰ Ὁρλωφικὰ ὡς κυβερνήτης καταδρομικοῦ. Ἐπειδὴ οἱ Τοῦρκοι διέταξαν τὴν σύλληψήν του, κατέφυγεν εἰς τὴν Ὁδησσόν. Ἀπὸ ἐκεῖ πεζὸς καὶ ἀνυπόδητος ἤλθεν εἰς τὴν Πετρούπολιν. Ἡ Μεγ. Αἰκατερίνη, ἐπειδὴ ἀνεγνώρισε τὴν δρᾶσιν του, τοῦ ἔδωσεν ἀδειαν ἀλιείας εἰς τὴν Καστίαν. Μὲ τὸ ἐπιχειρηματικόν του πνεῦμα καὶ τὴν ἔμπορικήν του ὀξυδέρκειαν κατώρθωσε νὰ ἀποκτήσῃ περιουσίαν ἀπὸ τὴν ἔξωμετάλλευσιν τοῦ χαβιαρίου εἰς τὸ Ἀστραχάν. Ἐκτὸς ἀπὸ ὅσα ἔξωδευσε διὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821, ἀνήγειρε σχολεῖα καὶ ἐκκλησίας καὶ ἐγένετο πρόθυμος χορηγὸς εἰς κάθε ἔργον φιλομουσίας καὶ φιλανθρωπίας. Ἡ Βαρβάκειος Πρότυπος Σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν φέρει εὐγνωμόνως τὸ δνομά του.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ

Η ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ (1600 - 1669)

Η βενετική κατοχή εἰς τὴν Κρήτην εἶχεν ἐπίδρασιν, ὅπως ἡτο φυσικόν, καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῆς μεγαλονήσου. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βενετοκρατίας διεμορφώθη εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ μίχ ποίησις ἐξ ἵσου συναισθηματικὴ μὲ ἐκείνην ἡ ὅποια ἥκμαζεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν.

Απὸ τὰ ἀργηματικὰ ἔργα θεωροῦνται ἀξιοπρόσεκτα «ἡ Βοσκοπούλα» καὶ ὁ «Ἐρωτόκριτος». Η πρώτη εἶναι ἔνα θαυμάσιον βουκολικὸν εἰδύλλιον, δηλ. ἔργον ποὺ ἐκφράζει τὴν νοσταλγίαν τοῦ ἀστοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν φυσικὴν ζωὴν. Ο «Ἐρωτόκριτος», ποὺ ἐγράφη ἀπὸ τὸν Βιτσέντζον Κορνάρον, εἶναι μακρὸν συναισθηματικὸν ἔπος, εἰς τὸ ὅποιον ἀπεικονίζεται μὲ συναρπαστικὰ ἐπεισόδια ἡ ζωὴ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Κρήτης καὶ ἄλλων διαμερισμάτων τῆς Ἐλλάδος.

Απὸ τὰ θεατρικὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς ἀξια σημειώσεως εἶναι ἡ τραγῳδία τοῦ Γεωργίου Χορτάτζη «Ἐρωφίλη», τὸ θρησκευτικὸν δρᾶμα «Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ» καὶ ἡ πνευματώδης κωμῳδία τοῦ Ἀντ. Φόρσκολου «Φορτουνᾶτος».

ΟΙ ΦΑΝΑΡΙΩΤΑΙ ΚΑΙ Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΙΣ

Οἱ Φαναριώται ἔλαβον τὸ ὄνομά των ἀπὸ τὴν συνοικίαν τῆς Κων/λεως Φανάριον, ὅπου κατέκουν. Ἐκεῖ (εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου) εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἀπὸ τὸ 1601 τὸ Πατριαρχεῖον καὶ γύρω ἀπὸ τὸ κέντρον αὐτὸ τοῦ ὑποδούλου «Ἐθνους συνεκεντρώθησαν μὲ τὸν καιρὸν οἱ προύχοντες καὶ λόγιοι. Αὗτοὶ μαζὶ μὲ τοὺς μαρφωμένους κληρικοὺς διηγήθυναν τὰς ὑποθέσεις τοῦ Πατριαρχείου ὡς ἀνώτεροι ὑπάλληλοι (διδάσκαλοι, λογισταί, διερμηνεῖς, διπλωματικοὶ ἀπεσταλμένοι κλπ.). Λί γνώσεις των, ἡ γλωσσομάθεια, ἡ εὑφυΐα καὶ ἡ ἐπιτηδειότης των ἀξιοποιοῦνται καὶ ἀπὸ τὴν Ὅψηλὴν Πύλην οἱ Τοῦρκοι δηλ. ἀπὸ τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ τοῦ Δ' ἀρχίζουν νὰ χρησιμοποιοῦν τοὺς Φαναριώτας εἰς ὑψηλὰς κρατικὰς θέσεις, ὡς διερμηνεῖς, διπλωμάτας, ἀργότερον δὲ καὶ ὡς ἡγεμόνας εἰς τὰς παραδουναβίους χώρας. Ἐκεῖ δημιουργοῦν αὐλὴν καὶ διοίκησιν ἀπὸ «Ἐλληνας, ἰδρύουν τυπογραφεῖα καὶ σχολεῖα καὶ μεταλαμπαδεύουν τὸν ἐλληνικὸν πολιτισμὸν εἰς τὰς ἡγεμονίας

τῆς Βαλκανικῆς. Γενικῶς οἱ Φαναριῶται λόγῳ τῆς στενῆς ἐπαφῆς των μὲ τοὺς Εύρωπαίους δέχονται κυρίως δυτικὴν ἐπίδρασιν. Ἀλλά, ὅσον καὶ ἀν ἔχρηματισαν ὑπάλληλοι τῶν Τούρκων, ὑπεστήριζον τὰ ἔθνικὰ συμφέροντα καὶ ὅχι διλγοὶ ἐπλήρωσαν μὲ τὴν ζωὴν των τὴν ἀφοσίωσίν των εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἐξ αὐτῶν σπουδαιότεροι θίσαν : *Μανωλάκης* δ *Καστοριαρός*, γουναρᾶς, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Μωάμεθ Δ'. Μὲ χορηγίας του ἡ παλαιὰ σχολὴ τοῦ Πατριαρχείου, ποὺ εἶχεν ἰδρύσει ὁ Σχολάριος, διεμορφώθη εἰς τὸ ἀξιοσέβαστον ἔθνικὸν ἰδρυμα τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους. Σχολῆς.

Ο Παραγιώτης Νικούσιος, λόγιος ἀνὴρ καὶ μέγας διερμηνεὺς τῆς Πύλης. Προεκάλεσε «φιρμάνι» (σουλτανικὸν διάταγμα), διὰ τοῦ ὄποιου ὁ Πανάγιος Τάφος, ποὺ τὸν κατεῖχον οἱ καθολικοί, ἐδόθη εἰς τοὺς δροθόδοξους.

Ισάξιος αὐτοῦ ὑπῆρξε καὶ ὁ ιατρὸς Ἀλεξ. *Μανδοκορδᾶτος* «ο ἐξ ἀπορρήτων». Ἀπὸ τῆς θέσεώς του ὡς μεγάλου διερμηνέως ὑπερήσπισε τὰ συμφέροντα τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ δι' αὐτὸν ἐφυλακίσθη. Ἐδίδαξεν εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν· ἔγραψε γραμματικὴν κ.ἄ.

Ο νιός του *Νικόλαος* διωρίσθη πρῶτος (τὸ 1709) ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας. Ἐγράψε τὰ «Φιλοθέου πάρεργα», μὲ τὰ ὄποια μεταδίδει εἰς τοὺς «Ἐλληνας τὴν παιδείαν τῶν δυτικῶν λαῶν καὶ τὰς προόδους των εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας.

Αξιολόγους ἐπίσης ὑπηρεσίας προσέφερον οἱ *Καρατζάδες*, οἱ *Σοστοι*, *Υψηλάνται*, *Αργυρόπουλοι*, *Ράλληδες* κ.ἄ., οἱ ὄποιοι ποικιλοτρόπως ἐνίσχυσαν τὴν παιδείαν καὶ τὰ γράμματα.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Διὰ τὴν κατάστασιν τῆς παιδείας μέχρι τοῦ 1600 ὥμιλήσαμεν ἥδη.

Κατὰ τὸν 17ον καὶ 18ον αἰώνα ἀναφαίνονται σεβαστοὶ διδάσκαλοι τοῦ Γένους καὶ ἰδρύονται εἰς πολλὰς πόλεις σχολαῖ, αἱ κυριώτεραι τῶν διποίων εἶναι : εἰς τὴν Μακεδονίαν ἡ σχολὴ τῆς Κοζάνης, εἰς τὸ «Ἀγιον Όρος» ἡ Ἀθωνιάς. Εἰς τὴν «Ηπειρον» ἀκμάζουν τὰ σχολεῖα τῆς «Ἄρτας, τῶν Ζαχοριῶν καὶ 8 ἑκπ. ἰδρύματα τῶν Ιωαννίνων, ὅπου αἱ δωρεαὶ τῶν εὐεργετῶν βελτιώνουν τὰ μέσα μορφώσεως τόση μάλιστα ἡτο ἡ ἀκτινοβολία τῆς φήμης τῶν σχολῶν αὐτῶν, ὥστε ὁ διδάσκαλος τοῦ

Γένους Κων. Κούμας γράφει : «εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων χρεωστεῖ ἡ Ἑλλὰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς παιδείας της». Εἰς τὴν Θεσσαλίαν αἱ σχολαὶ τῶν Ἀμπελακίων καὶ τῶν Μηλιῶν διέθετον εἰδικοὺς καθηγητὰς καὶ δραγαναὶ διὰ τὴν ἐποπτικὴν διδασκαλίαν φυσικῆς καὶ χημείας. Εἰς τὴν Πελοπόννησον οἱ Βενετοὶ εἶχον ίδρυσει γρυμάσιον εἰς Τρίπολιν ἀλλὰ καὶ αἱ Πάτραι, τὰ Καλάβρυτα, ἡ Δημητσάνα, ἡ Ἀνδροῦσα (Μεσσηνίας) ἐφίλοτιμήθησαν νὰ ἔχουν τὰ σχολεῖα των, καθὼς ἐπίσης καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς σχολὰς ἐδιδάσκοντο οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, ἡ ἴστορία, ἡ θεολογία, καὶ τὰ φυσικά. Ἐδίδαξαν δὲ εἰς αὐτὰς διδάσκαλοι δινομαστοί. Μεταξὺ αὐτῶν περιφημότεροι οὐπήρξαν : (ἐκ τῶν παλαιῶν) ὁ Πατριάρχης Κύριλλος Λούκαρις, ποὺ ίδρυσε καὶ τὸ πρῶτον τυπογραφεῖον τῆς Κων/λεως, ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις εἰς τὴν Ἀθωνίᾳ, ὁ Νικηφ. Θεοτόκης, ὁ Κων. Οἰκονόμος, ὁ Βάμβας, ὁ Μεθόδιος Ἀνθρακίτης καὶ Ἀθαρ. Ψαλλίδας εἰς Ἰωάννινα, ὁ Γεώργιος Γεννάδιος κ.ἄ., οἱ ὅποιοι μὲ τὴν θερμούργηδν πνοὴν τῆς διδασκαλίας των ἀφύπνιζον τὸ ἔθνικὸν φρόνημα τῶν μαθητῶν των καὶ ἐθέρμανον τὴν ἐλπίδα των διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους.

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

‘Η δημοτικὴ ποίησις ἔμεινεν ἀνεπηρέαστος ἀπὸ δυτικὰς ἐπιδράσεις. Ἀποτελεῖ γνήσιον πνευματικὸν προϊὸν τοῦ λαοῦ μας καὶ ἔξελιξιν τῆς ἀκριτικῆς ποιήσεως. Ὁνομάζεται δημοτική, διότι ποιητής της εἰναι ὁ λαός. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὰ δημοτικὰ τραγούδια εἰναι γραμμένα εἰς τὴν λαϊκὴν γλῶσσαν καὶ διακρίνονται διὰ τὴν φυσικήν των ἀπλότητα. Εἰς αὐτὰ ὁ λαός μας ἐθρήνησε τὴν ὑποδούλωσίν του, ἔψαλε τοὺς ἡρωισμοὺς τῶν κλεφτῶν καὶ «έτραγούδησε τὶς χαρές καὶ τὶς λύπες του». Τὰ δημοτικὰ τραγούδια ἔξεύψωσαν τὸ φρόνημα τῶν ὑποδούλων καὶ θεωροῦνται ὡς τὰ γνησιώτερα μνημεῖα τοῦ πνευματικοῦ μας πολιτισμοῦ κατὰ τὴν περίοδον τῆς δουλείας. Τὰ περισσότερα ἐδημιουργήθησαν εἰς τὰς περιφερείας ποὺ εἶχαν ἀρματολούς καὶ κλέφτες. Ἀπὸ τὸν 17ον αἰῶνα ὁ ἀνώνυμος ποιητής ἔχει πολλὰ νὰ τραγουδήσῃ ἀνδραγαθήματα καὶ πάθη καὶ συμφοραί, ὅλα γίνονται τραγούδι, εἰς τὸ ὄποιον θυμαίζονται αἱ καθαραὶ εἰκόνες, οἱ φυσικοὶ διάλογοι, ἡ σύντομος καὶ σαφής φράσις.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

‘Η προσφορὰ τῶν Ἐπτανησίων εἰς τὰ γράμματα καὶ τὴν παιδείαν κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν ὑπῆρξε μεγίστη καὶ διεπίλεται εἰς τὸ διὰ τὰ νησιά τοῦ Ἰονίου δὲν ἐδουλώθησαν, ἀλλὰ διετήρησαν ζωηρὰν πνευματικὴν ἐπαφὴν μὲν τὴν Δ. Εὐρώπην. Διὰ τοῦτο εἰς τὰ Ἐπτάνησα ἐκαλλιεργήθη ἴδιόμορφος πνευματικὸς βίος. ‘Η παιδευτικὴ ὄρμη εἶχεν ἀρχίσει ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος μὲν προδρομικούς διδασκάλους.

‘Απὸ τοὺς Ἐπτανησίους αὐτοὺς καλλιεργητὰς τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ καὶ διδασκάλους τοῦ Γένους, διεκρίθησαν ὁ Ἡλίας Μηνιάτης (1669 - 1714). Ἐσπούδασεν εἰς Βενετίαν καὶ ἐδίδαξεν εἰς τὴν πατρίδα του Κεφαλληνίαν καὶ εἰς ἄλλας πόλεις. Ἔγραψεν εἰς τὴν καθομιλουμένην ἐκκλησιαστικούς λόγους τόσον πειστικούς, ὡστε τὸν εἶπαν «Νέον Χρυσόστομον». Εἰς τὸν «περὶ ἀγάπης» ἀποδίδει τὴν δουλείαν τοῦ Γένους εἰς τὴν διχόνιον. Αἱ «Διδαχαί» του παραμένουν κλασσικὸν ἔργον.

‘Ο Εδέγεννος Βούλγαρος (1716 - 1806), καταγόμενος ἐκ Κεφαλλίας, ἐδίδαξε καὶ εἰς τὰς σχολὰς τοῦ ἑξατερικοῦ. Ἔγραψεν εἰς λογίαν γλώσσαν πληθύραν ἔργων, ἐξ ὧν σπουδαῖα ἐκρίθησαν ἡ «Λογική» καὶ «Μεταφυσική» του. Ἐπτὰ γλώσσας δύμιλες ἡ πολυυσχιδής αὐτὴ διάνοια, τὴν ὅποιαν ἐσέβεστο ἡ τσαρίνα Αἰκατερίνη ἡ Μεγάλη. Ἀλλὰ τὴν πρώτην λογοτεχνικὴν παράδοσιν τῆς «Ιονίου Σχολῆς», ἀπὸ τὴν ὅποιαν θὰ προέλθουν ἀργότερον δ Σολωμός, δ Κάλβος καὶ δ Βαλαωρίτης, ἐδήμιοι υργησαν διάλιγα ἔτη πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως δ Ἀρτώνιος Μαρτελάος (διδάσκαλος τοῦ Σολωμοῦ καθὼς καὶ τοῦ Κολοκοτρώνη) καὶ ὁ ποιητὴς Δημ. Γουζέλης.

‘Απὸ τοὺς ζωγράφους τῆς Ἐπτανησιακῆς Σχολῆς ἀξιομνημόνευτοι είναι δ Ἡλ. Μόσχος, ποὺ διεκρίθη διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ χρωστήρος του καὶ τὴν πρωτοτυπίαν τῶν πινάκων του (ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου), ἐπίσης δ μαθητής του Παναγ. Δοξαρᾶς ποὺ ἔγραψε καὶ ἔργον «περὶ ζωγραφίας».

ΟΙ ΛΟΓΙΟΙ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

‘Απὸ τοὺς λογίους τῆς διασπορᾶς εἰς τὸ ἑξατερικὸν ἀξιοπρόσεκτος είναι δ Φραγκ. Σκούφος ἐκ Κρήτης. Ἔζησεν εἰς Βενετίαν, νοσταλγὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀκάματος ἀγωνιστὴς διὰ τὴν συγκράτησιν τῆς ἔθνι-

κής συνειδήσεως τοῦ ἀποδήμου ἑλληνισμοῦ. "Εγραψεν εἰς τὴν δημοτικὴν τὴν «Ρητορική». Ἀξιόλογος ὁ σαύτως εἶναι καὶ ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης, Κερκυραῖος, δικηγορήσας εἰς Βενετίαν. "Εγινεν δημαστὸς ἀπὸ τὸ φροντιστήριον ἑλληνικῶν σπουδῶν διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἀπόρων Ἑλληνοπαίδων, τὸ ὅποῖον αὐτὸς ἔδρυσεν, ἀφοῦ διέθεσε τὴν τεραστίαν περιουσίαν του. "Εργον τῶν μαθητῶν τοῦ Φλαγγινείου Φροντιστηρίου εἶναι ἡ λυρικὴ ποιητικὴ συλλογὴ «"Ανθη Εὐλαβείας».

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ. Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΜΑΣ

Τὸ κοινωνικὸν καθεστώς ποὺ ἐπεκράτει εἰς τὸ Βυζάντιον μετὰ τὴν ἄλωσιν διελύθη. Ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς πολλοὶ ἐσφάγησαν, ἄλλοι ἀλλαξιοπίστησαν καὶ ἄλλοι ἔφυγαν εἰς τὰ ξένα· δλίγοι ἔμειναν εἰς τὴν δούλην πατρίδα. Τὸ ἔδιον συνέβη καὶ μὲ τοὺς λογίους καὶ τοὺς ἐπιχειρηματίας. Μόνον ὁ λαὸς δὲν ἤθέλησε νὰ ἀφήσῃ τῶν προγόνων τὰ χώματα.

Οἱ ἀγρόται καὶ οἱ ναυτικοὶ ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὰς παραδόσεις, διέσωσαν τὴν γλώσσαν καὶ τὸν ἔθνικὸν χαρακτῆρα καὶ μᾶς ἐκληρονόμησαν μνημεῖα ἀθάνατα τῆς καλαισθησίας των, τὴν λαϊκὴν τέχνην καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια.

Τὸ βασικὸν κύτταρον τῆς κοινωνίας ἀποτελεῖ ἡ οἰκογένεια, ποὺ ἔχει παντοῦ χαρακτῆρα πατριαρχικόν. Εἰς τὸ Σούλι ὅμως καὶ τὴν Μάνην ὑπάρχουν καὶ εὐρύτεραι μορφαί, τὰ γένη (οἱ φάρες).

Δύσκολα διακρίνει κανεὶς τάξεις εἰς τὴν τουρκοκρατουμένην Ἑλλάδα, ἀν ἔξαιρεθῇ ὁ αλήρος ποὺ εὑρίσκετο εἰς καλυτέραν μοῖραν. Ἀργότερον, μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς αὐτοδιοικήσεως, ἥρχισε νὰ ἀναφαίνεται καὶ ἡ τάξις τῶν ἀρχόντων (τῶν τζακιών).

Χωριστὴν τάξιν ἔσχημάτισαν ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος εἰς τὰς μεγάλας πόλεις οἱ ἀστοὶ (βιοτέχναι, λόγιοι, ἔμποροι κλπ.). Ἐπίσης ὑπῆρχε καὶ ἡ τάξις τῶν ἀγωγιατῶν, οἱ ὅποιοι ἔζετέλουν τὰς μεταφορὰς εἰς τὴν ξηράν, καθὼς καὶ ἡ τάξις τῶν βοσκῶν (πιστικῶν) καὶ τῶν ὑπηρετῶν.

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΑΙ ΑΣΧΟΛΙΑΙ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΥΛΩΝ

"Οσοι κατοικοῦν εἰς τὰς δρεινὰς περιοχὰς ἀσχολοῦνται μὲ τὴν κτηνοτροφίαν ἢ τὴν δασοκομίαν. Οἱ κάτοικοι τῶν πεδιῶν μερῶν ἀσχολοῦν-

ται μὲ τὴν γεωργίαν (παράγουν δημητριακά, λάδια, κρασιά, καρπούς) καὶ συντηροῦν καὶ ὀλίγα ζῶα. Οἱ ἀστοὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν βιοτεχνίαν, τὸ ἐμπόριον κλπ. Ἀπὸ αὐτοὺς οἱ βιοτέχναι εἶναι ὥργανωμένοι εἰς σωματεῖα, τὰ σινάφια.

Ἡ κατοικία ἀποτελεῖται συνήθως ἀπὸ ἕνα δωμάτιον, εἰς τὸ ὅποιον ἀξιοπαρατήρητα εἶναι ἡ ἑστία, τὰ ὀλίγα ξύλινα ἔπιπλα καὶ τὰ ἀπλᾶ πήλινα ἢ χάλκινα σκεύη. Ἀπὸ τὰ ἔπιπλα τὸ πλέον ἐπιβλητικὸν εἶναι ἡ κασέλλα, ἡ ὄποια πολλάκις ἔχει ὠραῖα σκαλίσματα. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἔβαζαν τὰ ἐσώρουχα, ἐνῷ ἀπὸ ἐπάνω της ἐτοποθέτουν τὰ «στρωσίδια», ὡστε νὰ σχηματίζεται ὁ «γιούκος». Συνήθως ἡ κατοικία ἦτο μονώροφος· ὑπῆρχαν ὅμως καὶ διώροφα σπίτια (τὰ ἀρχοντικά) κυρίως εἰς τὰς ηγέους καὶ εἰς τὴν Δ. Μακεδονίαν.

Ἡ τροφὴ ἦτο λιτή. Τὴν βάσιν τῆς ἀπετέλει τὸ ψωμὶ καὶ ὅσα παράγονται ἀπὸ τὰ ἄλευρα (πίττες, τραχανάδες). Τὴν δευτέραν θέσιν εἶχον τὰ χορταρικὰ καὶ οἱ καρποὶ (ἰδίως οἱ ἐλιές καὶ τὰ ὄσπρια). Εἰς περιωρισμένην χρῆσιν ἦσαν τὰ κρέατα, τὰ αὐγά, τὰ τυριά, τὰ ψάρια.

Αἱ ψυχαγωγίαι. Σπανίως διεσκέδαζον οἱ ὑπόδουλοι πρόγονοι μας. Εἰς στενὸν κύκλον μόνον μὲ τὴν εὔκαιρίαν γάμων καὶ δύναμιστικῶν ἑορτῶν. Εἰς εὐρύτερον κύκλον, ὅταν ἐώραταζεν ὁ πολιούχος ἄγιος, πρὸς τιμὴν τοῦ ὅποιου ἐγίνετο πανήγυρις, μὲ συνεστίασιν καὶ χορόν.

Αἱ ἐνδυμασίαι. Τὸ ἔθνικὸν ἔνδυμα τῶν στεριανῶν ὑπῆρχεν ἡ φουστανέλλα, τὸ φέσι καὶ τὸ τσαρούχι. Τῶν νησιωτῶν, ἡ βράκα, τὸ φέσι καὶ ἡ μπότα. Οἱ ἀρχοντες ἐφόρουν ἐσωτερικῶς τὸν χιτῶνα (ἀντερὶ) καὶ ἐξωτερικῶς τὸ κολόβιον (ποὺ εἶχε πλατειὰ μανικέττα) καὶ ἄλλοτε ἐλέγετο «κοντό», διότι ἦτο βραχύ, ὅταν ὅμως ἐφθανεν ἔως τὰ πόδια ἐλέγετο ράσον ἢ τσουμπές.

Η ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

Οἱ πρόγονοι μας καὶ κατὰ τοὺς πλέον σκοτεινούς χρόνους τῆς δουλείας ποτὲ δὲν ἔστερξαν τὴν τύχην των οὔτε καὶ ἐπίστευσαν ὅτι ἡ σκλαβιά των θὰ εἶναι παντοτινή. Ἀντιθέτως, εὐθὺς μετὰ τὴν πτῶσιν, ἡ ἴστορικὴ μνήμη τοῦ ἔθνους, ποὺ εἶχε διαποτισθῆ διὸ τῆς συνεχοῦς παραδόσεως 3.000 ἑτῶν — ἀφοῦ ἐνισχύθη καὶ ἀπὸ τοὺς σχετικούς μὲ τὴν ἄλωσιν θρύλους — ἐγένησε τὴν ἀλπιδα τῆς ἀναστάσεως, ὅπως πολὺ ζωηρὰ τὴν ἐκφράζει ὁ λαϊκὸς θρηνωδὸς μὲ τὴν πασίγνωστην δέησίν του:

«Σώπασε, Κνρὰ Λέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζης.
Πάλι μὲ χρόνια, μὲ καιρούς, πάλι δικά μας θάραι».

Οι ύποδουλοι είχον σαφῆ συνείδησιν περὶ τῆς κοινῆς των καταγωγῆς, θρησκείας καὶ γλώσσης, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἰδεαλιστικῆς ύπεροχῆς τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπέναντι τοῦ Ἰσλάμ. Αὐταὶ αἱ παραδόσεις ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἐσφυρηλάτησαν ἐνιαῖον τὸ ἔθνικὸν φρόνημα καὶ ἐγαλβάνισαν τὴν ψυχὴν τοῦ Γένους μὲ τὸν πόθον τῆς ὥρας τοῦ λυτρωμοῦ. Καὶ ἦτο τόσον δυνατὸς ὁ πόθος ἐκεῖνος καὶ τόσον ἀσβεστον τὸ μῆσος ἐναντίον τοῦ κατακτητοῦ, ὥστε καὶ ὅταν ἀπετύχανον αἱ κατὰ καιρούς ἐξεγέρσεις, ὅχι μόνον δὲν κατελάμβανε τοὺς ύποδούλους προγόνους μας ἀπογοήτευσις, ἀλλὰ ἡ πίστις τῆς ἐλευθερώσεως ἐστάλαζεν εἰς τὴν τραυματισμένην ψυχὴν των γλυκού τὸ βάλσαμον τῆς προσδοκίας καὶ τῆς ὑπομονῆς.

Ο θάνατος τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος ἔμεινε ζωντανὴ παράδοσις εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ μας. Ο «μαρμαρωμένος βασιλιάς», ὁ ὄποιος δὲν ἀπέθανεν, ἀλλ’ ἐκοιμᾶτο, θὰ ἔξυπνα τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἔθνους καὶ «μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι» θὰ ἐξεδίωκε τοὺς μισητούς τυράννους ἔως τὰ βάθη τῆς Ἀσίας, τὴν Κόκκινην Μηλιά (¹).

Ἐτσι τὸ Γένος κατὰ τοὺς ζοφερούς αἰῶνας τῆς δουλείας ἐγαλουχεῖτο μὲ τὴν «Μεγάλην Ἰδέαν», ὅτι δηλ. ἡ πτῶσις τῆς Κων/λεως δὲν ἦτο τὸ τέλος τῆς ἱστορίας του, ἀλλὰ ἡ ἀρχὴ νέων ἀγώνων πρὸς ἐπανίδρυσιν τῆς ἐλληνικῆς αὐτοκρατορίας εἰς ὅλην της τὴν δόξαν.

B' 48 ηνων

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΗΡΥΚΕΣ ΤΟΥ

Μέχρι τῶν μέσων τοῦ 18ου αἰῶνος οἱ διδάσκαλοι τοῦ Γένους είχον κατορθώσει νὰ καλλιεργήσουν εἰς τὸν ύποδουλὸν ἐλληνισμὸν συνείδησιν τῆς ἐθνικῆς του ὑπάρχεως, δὲν τοῦ ἐδημιούργησαν ὅμως τὴν πίστιν ὅτι θὰ ἡδύνατο νὰ κερδίσῃ τὴν ἐλευθερίαν του βασιζόμενος εἰς τὰς ἴδιας του μόνον δυνάμεις. Πολλὰ ἔγραψαν καὶ εἶπαν διὰ τὴν ὅμοδοξον Ρωσίαν, ποὺ ἔθεσεν ὥς σκοπὸν νὰ διώξῃ τὸν Τούρκον ἀπὸ τὰ χριστιανικὰ χώματα. Καὶ ὁ ἀπλὸς λαὸς τὸ ἐπίστευσεν, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ γνωστὸν δημοτικὸν τετράστιχον :

1. Πρόκειται διὰ τὸ Ἰκόνιον τῆς Φρυγίας, τὴν παλαιὰν πρωτεύουσαν τῶν Σελτζούκων Τούρκων εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν.

Ακόμα τούτ' ή "Αροιξη, ραγιάδες, ραγιάδες,
τοῦτο τὸ καλοκαίρι, καημένη Ρούμελη,
ὅσο νὰ ὅθη ὁ Μόσκοβος, ραγιάδες, ραγιάδες,
νὰ φέρῃ τὸ σεφέρι, Μοριά καὶ Ρούμελη.

Ἐπειδὴ ὅμως ἐπέρασαν ἀμέτρητα καλοκαίρια καὶ ὁ Μόσκοβος
δὲν ἤλθε νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν «ραχιά», πολλοὶ ἀπὸ τοὺς διδάσκαλους
τοῦ Γένους κατενόησαν ὅτι τὸ "Ἐθνος μόνον μὲ τὰς ἴδιας του δυνάμεις
θὰ ἥδυνατο νὰ κερδίσῃ τὴν ἐλευθερίαν του καὶ ὅχι ἀπὸ ξένους προστά-
τας, ποὺ θὰ τὸ ἔκαμναν πρὸς ἴδικν των συμφέρον.

Αλλὰ πῶς θὰ ἥδυνατο ὁ μικρὸς καὶ ἀσπλος Δαβὶδ νὰ ἀντιπαρατα-
χθῇ μόνος του ἐναντίον τοῦ πανόπλου Γολιάθ; Μὲ τὴν διαφώτισιν ἀπὸ
τοὺς διδάσκαλους τοῦ Γένους ὅλων τῶν ἐθνικῶν στρωμάτων, (Βισκῶν,
ἀγροτῶν, ἐμπόρων, πληρωμάτων καραβιῶν κλπ.) καὶ δὲν ἐδίδασκον
μόνον τὰ Εὐαγγέλια καὶ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἀλλὰ καὶ ὅσας
κατακτήσεις ἔκαμαν οἱ Δυτικοὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν παιδα-
γωγικήν. "Ωστε ἐπρεπε μὲ τὴν συστηματικὴν καλλιέργειαν νὰ διαπο-
τισθῇ τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ καὶ νὰ ὠριμάσῃ ἡ ἱκανότης του νὰ ἀντιπα-
λαίσῃ τὴν κατάλληλον στιγμὴν καὶ μὲ εύνοϊκὰς συνθήκας «κάθε τέκνο
του μ' ὄρμή.

Οἱ διδάσκαλοι αὐτοὶ ποὺ θέλουν νὰ μεταδώσουν εἰς ὅλας τὰς λαϊ-
κὰς δυνάμεις ὅχι μόνον τὴν Μεγάλην Ἰδέαν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ τοῦ
εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ὃνομάζονται διαφωτισταί, ἡ δὲ κίνησίς των
διαφωτισμός.

Ο ἑλληνικὸς διαφωτισμός, ὅπως βλέπομεν, εἶναι ἔνα κίνημα
κοινωνικὸν καὶ πνευματικόν, παράλληλον μὲ τὸν γαλλικὸν διαφωτι-
σμόν. Αἱ ρίζαι του ἀντλοῦν στοιχεῖα ἀπὸ ἑκεῖνον. Αἱ ιδέαι τοῦ Βολταί-
ρου, τοῦ Μοντεσκιέ καὶ τοῦ Ρουσσώ εἰχον τὸν ἀντίκτυπόν των καὶ εἰς
τὸν ὑπόδουλον ἑλληνισμόν. Τὰς ἔφεραν εἰς τὴν Ἐλλάδα μὲ φυλλάδια
καὶ ἐφημερίδας οἱ "Ελληνες τῆς διασπορᾶς (λόγιοι, ναυτικοί, ἐμπόροι)
καὶ ἐβλάστησαν καὶ ἐκαρποφόρησαν, μόνον ὅταν εὑρέθησαν οἱ κατάλ-
ληλοι διδάσκαλοι καὶ κήρυκες αὐτῶν. Αὐτοὶ εἶναι πολλοί, σπουδαιό-
τεροι ὅμως θεωροῦνται οἱ ἔξης :

Κοσμᾶς ὁ Λίτωλος (1714 - 79). 'Ὑπῆρξεν ὁ κατ' ἔξοχὴν λαϊκὸς
διδάσκαλος τῆς τουρκοκρατίας καὶ ὁ πρόδρομος τοῦ Κοραῆ καὶ τοῦ
Ρήγα. 'Εκήρυξε μὲ θέρμην εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ τὸν θεῖον λόγον

με ύποθήκας ύπουλοντος και ἐλπίδος. Χαρακτηριστικόν του εἶναι ὅτι ἐπίστευσεν εἰς τὴν ὑπαρξίν τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν ἔξέγερσιν λαϊκῶν δυνάμεων και ἐφρόντισε νὰ ἐνεργήσῃ εἰς τὴν ψυχήν των μὲ τὴν ἄμεσον παρουσίαν του και διὰ τῆς διδασκαλίας μὲ ἔργα και ὅχι μὲ θεωρίαν. Ἐπειδὴ εἶχεν ἀκλόνητον πίστιν ὅτι διὰ τῆς μορφώσεως θὰ καλλιεργηθῇ ἡ Μεγάλη Ἰδέα, διέτρεξεν ὅλην τὴν Στρεάλν και τὰς νήσους και ἵδρυσε 200 κατώτερα και 10 ἀνώτερα σχολεῖα. Διὰ τὴν ἀφύπνισιν, τὴν ὄποιαν προεκάλουν αἱ ἀποστολικαὶ αὐταὶ πορεῖαι του, έθεωρήθη ἐπικίνδυνος διὰ τὴν τουρκικὴν ἔξουσίαν και ἐθανατώθη. Διὰ τοῦτο και ἐκηρύχθη ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν μας νεομάρτυς και ἴσαπόστολος.

Ο Ρήγας Φεραίος (1757 - 98) ὑπῆρξεν ὁ διδασκαλος ποὺ ἔθρεψεν τὰς ἑθνικὰς ἐλπίδας τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων και μὲ τὸν μαρτυρικὸν θάνατόν του ἔδωσεν εἰς αὐτοὺς τὸ θάρρος διὰ τὴν μεγάλην ἔξέγερσιν.

Πατρίς του ὑπῆρξεν τὸ Βελεστīνον τῆς Θεσσαλίας. Τὸ πραγματικόν του ἐπώνυμον ήτο Ἀντώνιος Κυριαζῆς, ὁ Ἰδιος ὅμως ὑπέγραψε «Ρήγας ὁ Βελεστīνῆς». Τὰ πρῶτα μαθήματα τὰ ἐδιδάχθη εἰς τὴν σχολὴν τῆς Ζαγορᾶς τοῦ Πηλίου. Νέος ἐχρημάτισε διδασκαλος εἰς τὸν Κισσόν (χωρίον τοῦ Πηλίου). Ἐπειδὴ οἱ τύραννοι τὸν κατεδίωξαν διὰ τὰ ἀντιουρκικά του φρονήματα, κατέφυγεν εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας Μακρογένην, τοῦ ὄποιου ἔγινε γραμματεύς.

Κατὰ τὸν Ρήγαν οἱ ὑπόδουλοι λαοὶ τοῦ Αἴμου δὲν ἔπρεπε νὰ περιμένουν τὴν λύτρωσίν των ἀπὸ τοὺς ξένους, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἰδικήν των κοινὴν ἔξέγερσιν. Αὕτο φαίνεται ἀπὸ τὸν «Θούριόν» του, ὃπου ἔχει συνοψίσει τὸ ἐγερτήριον σάλπισμά του :

Βούλγαροι κι' Ἀρβανίτες και Σέρβοι και Ρωμιοί,
Νησιώτες κι' Ἡπειρώτες, μὲ μιὰν κοινὴν ὁρμή,
γιὰ τὴν ἐλευθερία τὰ ζώσονται σπαθί... .

Πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου του ὁ Ρήγας ἐπῆγε τὸ 1797 εἰς τὴν Βιέννην, ὃπου ἐτύπωσε τὴν «Χάρταν τῆς Μεγάλης Ἐλλάδος» και ἄλλα ἔντυπα σχετικὰ μὲ τοὺς ἐπαναστατικούς του σκοπούς. Ἀπὸ ἐκεῖ τὸ ἐπόμενον ἔτος κατῆλθεν εἰς Τεργέστην, διὰ νὰ περάσῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον. «Ολαι ὅμως αἱ ἐνέργειαι του εῖχον προδοθῆ εἰς τὴν ἀστυνομίαν, ἡ ὄποια μὲ ἐντολὴν τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως τὸν συνέλαβε και τὸν παρέδωσεν εἰς τὸν πασᾶν τοῦ Βελιγραδίου. Αὕτος διέταξε νὰ

Εἰκ. 11. Ρίγας Φεραίος

γονεῖς Χίους καὶ ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα μαθήματα εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν Σχολήν. Ἀπὸ ἑκεῖ ὁ πατέρος του, ποὺ ἐκέρδιζε πολλὰ ἀπὸ τὸ ἐμπόριον, τὸν ἔστειλεν εἰς τὸ Μομπελιέ τῆς Γαλλίας νὰ σπουδάσῃ ἱατρικήν. "Οταν ἔλαβε τὸ δίπλωμά του, ἤλθεν εἰς τὸ Παρίσι, ὅπου ἐπέρασε δυσκόλους ἡμέρας, ἔνεκα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐκεῖ ἔγραψε καὶ ἐτύπωνε φυλλάδια καὶ βιβλία μὲ τὰ χρηματικὰ βοηθήματα, ποὺ τοῦ ἐδίδαν οἱ Ζωσιμάδαι καὶ Χῖοι ἐμποροι, καὶ τὰ ἔστειλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ φωτίσῃ τοὺς δούλους καὶ νὰ κραταιώσῃ τὸ φρόνημά των.

"Οταν ἐκηρύχθη ἡ Ἐπανάστασις, δὲν κατέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα. "Εμεινεν εἰς τὸ Παρίσι καὶ μὲ τὸ κῦρος του ἐμόγθησε νὰ ὀργανώσῃ «Φιλελληνικούς Συλλόγους» εἰς τὰς διαφόρους χώρας, διὰ νὰ βοηθοῦν ἡθικῶς καὶ ὄλικῶς τὴν ἐπαναστατημένην Πατρίδα· ἐπίσης νὰ διαφωτίσῃ τοὺς Ἀμερικανούς, τοὺς Γάλλους, τοὺς Γερμανούς κλπ. ὅτι ἡ Ἐπανάστασις ἦτο ἔθνικὴ ἐξέγερσις ἐνὸς βασανισμένου λαοῦ. Γνωστοὶ

τὸν φονεύσουν μαζὶ μὲ τοὺς 7 συνεργάτας του. Πρὶν ἐκτελεσθῇ, κατέβαλε διὰ τῆς πυγμῆς τὸν δήμιον του καί, ἔως ὅτου φθάσουν οἱ ἄλλοι νὰ τὸν ἐκτελέσουν, ἐφώναξεν εἰς τὴν τουρκικήν: «"Ἐτσι πεθαίνουν τὰ παλληκάρια· ἐγὼ ἀρκετὸν σπόρουν ἔσπειρα, σύντομα θὰ βλαστήσῃ καὶ τὸ γένος μου θὰ συλλέξῃ τὸν γλυκὺν αὐτοῦ καρπὸν» (Ιούνιος 1798).

Ο Ἄδαμαντιος Κοραῆς (1748 - 1833) εἶχε ζωὴν διαφορετικὴν ἀπὸ τὸν Ρήγαν. Δὲν τὸν συνήγειρεν ἡ θερμουργὸς δρᾶσις, ἀλλὰ ἡ ἡσυχίας ζωὴ τοῦ γραφείου. Ἐκεῖ σκυμμένος συνεχῶς ἡσχολεῖτο μὲ τὴν μελέτην καὶ ἐρμηνείαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, διότι ἐπίστευεν ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ καλύτερον μέσον πρὸς καλλιέργειαν τῆς φιλοπατρίας καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σμύρνην ἀπὸ

γονεῖς Χίους καὶ ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα μαθήματα εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν Σχολήν. Ἀπὸ ἑκεῖ ὁ πατέρος του, ποὺ ἐκέρδιζε πολλὰ ἀπὸ τὸ ἐμπόριον, τὸν ἔστειλεν εἰς τὸ Μομπελιέ τῆς Γαλλίας νὰ σπουδάσῃ ἱατρικήν. "Οταν ἔλαβε τὸ δίπλωμά του, ἤλθεν εἰς τὸ Παρίσι, ὅπου ἐπέρασε δυσκόλους ἡμέρας, ἔνεκα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐκεῖ ἔγραψε καὶ ἐτύπωνε φυλλάδια καὶ βιβλία μὲ τὰ χρηματικὰ βοηθήματα, ποὺ τοῦ ἐδίδαν οἱ Ζωσιμάδαι καὶ Χῖοι ἐμποροι, καὶ τὰ ἔστειλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ φωτίσῃ τοὺς δούλους καὶ νὰ κραταιώσῃ τὸ φρόνημά των.

"Οταν ἐκηρύχθη ἡ Ἐπανάστασις, δὲν κατέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα. "Εμεινεν εἰς τὸ Παρίσι καὶ μὲ τὸ κῦρος του ἐμόγθησε νὰ ὀργανώσῃ «Φιλελληνικούς Συλλόγους» εἰς τὰς διαφόρους χώρας, διὰ νὰ βοηθοῦν ἡθικῶς καὶ ὄλικῶς τὴν ἐπαναστατημένην Πατρίδα· ἐπίσης νὰ διαφωτίσῃ τοὺς Ἀμερικανούς, τοὺς Γάλλους, τοὺς Γερμανούς κλπ. ὅτι ἡ Ἐπανάστασις ἦτο ἔθνικὴ ἐξέγερσις ἐνὸς βασανισμένου λαοῦ. Γνωστοὶ

Καραρέγιουσα -

15

έξ ἄλλου είναι καὶ οἱ ἀγῶνες του διὰ τὴν κάθαρσιν τῆς ἑλληνικῆς γιλώσσης ἀπὸ τοὺς λογιωτατισμοὺς καὶ τὰς ξένας λέξεις, δι᾽ αὐτὸν καὶ θεωρεῖται πατήρ τῆς καθαρεύουσας. Ἐπίσης οἱ ἀγῶνες του διὰ τὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν ἐπιβολὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ κράτους τοῦ Νόμου.

Δεινὸς φιλόλογος καὶ ἐκδότης ἀκούραστος τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, παιδαγωγὸς μὲ εὐγενῆ φρονήματα ὁ Κοραῆς ὑπῆρχε κορυφαῖος τῶν διδασκάλων τοῦ γένους καὶ ἔθναπόστολος. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τοῦ ἀνήκει ἡ αἰώνια εὐγνωμοσύνη τοῦ "Ἐθνους" μας.

ΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΔΟΥΛΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

Απὸ τὸ 1461⁽¹⁾ ὁ ὑπόδουλος ἑλληνισμὸς ἥρχισε νὰ ἔξεγείρεται. Ἡ ιστορία ἔχει σημειώσει πολλὰς ἐπαναστάσεις, αἱ σπουδαιότεραι ὅμως είναι αἱ ἐπόμεναι:

Η ΕΞΕΓΕΡΣΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ (1611)

Αὐτὴ ἔγινε μὲν ὑποκίνησιν τοῦ Καρόλου δουκὸς τοῦ Νεβέρ (τῆς Γαλλίας), ποὺ ἴσχυρίζετο ὅτι είναι ἀπόγονος τῶν Παλαιολόγων καὶ ἡτοίμαζε δυνάμεις, διὰ νὰ πάρῃ ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὴν «Πόλη». Ὁ Κάρολος εἶχε συνάψει μυστικὴν συμφωνίαν μὲ τὸν Διονύσιον νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ κίνημά του μὲ τοπικὴν ἐπανάστασιν.

Πραγματικῶς, ὁ λεοντόθυμος δεσπότης, μολονότι ὁ Κάρολος δὲν ἔκινήθη, ἐσήκωσεν εἰς ἐπανάστασιν 800 χωρικοὺς τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Θεσπρωτίας καὶ ἔκυρίευσε τὰ Ἰωάννινα. Οἱ Τούρκοι ὅμως ἔστειλαν στρατὸν καὶ ἔκυρίευσαν καὶ πάλιν τὰ Ἰωάννινα. Τὸν Διονύσιον τὸν συνέλαβαν καὶ τὸν ἔγδαραν ζωντανόν.

Δασκαλογιάννης Κοραῆς

Eik. 12. Ἀδαμάντιος Κοραῆς

1. Κατάλυσις αὐτοκρατορίας Τραπεζούντος

Η ΕΞΕΓΕΡΣΙΣ ΤΟΥ 1769 - 70 (ΟΡΛΩΦΙΚΑ)

Τὸ 1769, ποὺ ἡ βασίλισσα τῆς Ρωσίας Αἰκατερίνη ἡ Μεγάλη εὑρέθη εἰς πόλεμον μὲ τὴν Τουρκίαν, μὲ εἰδικοὺς ἀπεσταλμένους τῆς ἐξεσήκωσεν εἰς ἐπανάστασιν καὶ τοὺς "Ἐλληνας.

Πρῶτοι ἐκινήθησαν οἱ Μανιάται, οἱ ὅποιοι κατώκουν εἰς τὸν Ταῦγετον καὶ εἶχον μείνει ἀνυπότακτοι καὶ μόνον μικρὸν φόρον ἐπλήρωνον εἰς τὸν ἀρχιναύαρχον τοῦ τουρκικοῦ στόλου.

Συγχρόνως ἐπανεστάτησαν καὶ οἱ Σφακιανοί, οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ Λευκὰ ὄρη τῆς Κρήτης καὶ οὐδέποτε ὑποταχθέντες εἰς τοὺς Τούρκους. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως τοὺς ἐνίκησαν καὶ ἔγδαραν ζωντανὸν τὸν ἥρωικὸν ἀρχηγόν των Δασκαλογιάνην.

Οἱ Μανιάται εἶχον ἐπιτυχίας. Μὲ τὴν βοήθειαν ἐνὸς τάγματος τοῦ προκρίτου τῶν Καλαμῶν Μπενάκη, ἀνεθάρρησαν — ἐπειδὴ ἔφθασαν καὶ δύο μοῖραι ρωσικῶν πολεμικῶν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς ἀδελφοὺς Ὁρλώφ —, ἐκτύπησαν τοὺς Τούρκους καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Καλαμάταν, τὸ Ναβαρīνον καὶ τὴν Κυπαρισσίαν. Ἐπιχείρησις ὅμως ἄλλου ἐπαναστατικοῦ σώματος κατὰ τῆς Τριπόλεως δὲν ἔφερεν ἀποτέλεσμα.

Οἱ ρωσικὸι στόλοις τὸν Ιούνιον τοῦ 1770 ἔκανε τὸν τουρκικὸν στόλον εἰς τὸν λιμένα τοῦ Τσεσμὲ (ἀπέναντι τῆς Χίου) καὶ ἔψυγεν ἀπὸ τὴν Ἐλλάδα. Ἡ διαγωγὴ αὐτὴ τῶν ἀδελφῶν Ὁρλώφ, ὅπως καὶ ἡ συνθηκολόγησις τῆς Ρωσίας μὲ τὴν Τουρκίαν εἰς τὸ Κιουτσούκ Καϊναρτζῆ τῆς B. Βουλγαρίας (1774), εἶχεν ὡς συνέπειαν νὰ ὀλιγοστεύσουν αἱ συμπάθειαι τῶν Ἐλλήνων πρὸς τὴν Ρωσίαν. Ἡ συνθήκη ὅμως αὐτή, ἐὰν κριθῇ δικαιότερον, ὀφέλησε τοὺς "Ἐλληνας, διότι ὑπεχρέωνε τὴν Τουρκίαν νὰ ἀφήνῃ τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα νὰ ταξιδεύουν μὲ ρωσικὴν σημαίαν καὶ ἔδιδεν εἰς τὴν Ρωσίαν τὸ δικαιώματα νὰ ἐπεμβαίνῃ ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ὑπηκόων τοῦ σουλτάνου, ὁσάκις αὕτη ἐνόμιζεν ὅτι ἐπιέζοντο.

Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Ρώσων ὁ σουλτᾶνος ἔστειλε στίφη Τουρκαλβανῶν, οἱ ὅποιοι ἐλεγχάτησαν καὶ ἡρήμωσαν τὴν Πελοπόννησον. Τότε, κατόπιν γενναίας ἀντιστάσεως, ἔφονεύθησαν ὁ ἀρχηγὸς τῶν κλεφτῶν τοῦ Μοριᾶ Κων. Κολοκοτρώνης, πατὴρ τοῦ Θεοδώρου καὶ ὁ μπέης τῆς Μάνης Ιωάννης Μαυρομιχάλης.

Λινόνιον Ιούνιου 1792, Πρωτόνοντας από Αδελφούς
94 ἀντετίθεται ταῖς δραῖς τῶν ουρίων τοῦ Κλουσσοῦ
Κανιάρη

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΤΣΩΝΗΣ

"Οταν ή Μ. Ακατερίνη τὸ 1787 συνεμάχησε μὲ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας Ἰωσήφ, διὰ νὰ διαλύσουν τὴν Τουρκίαν, ἐστειλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν ταγματάρχην τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ Λάμπρον Κατσώνην ποὺ κατήγετο ἀπὸ τὴν Λειβαδιά. Αὐτός, ἀφοῦ ἐδημιούργησε μὲ συνεισφορὰς τῶν παροικιῶν τῆς Ἰταλίας μικρὸν στόλον, ἔπλευσεν εἰς τὸ Αλγαΐον. Ἐκεῖ εἰς πολλὰς ναυμαχίας ἐνίκησε τὸν τουρκικὸν στόλον καὶ ἔφθασεν ἔως τὰ Δαρδανέλλια. Εἰς μίαν ὅμως ναυμαχίαν εἰς τὸ στενὸν τῆς Ἀνδρου (1790) ἐνικήθη καὶ ἔχασε τὸν στόλον του. Ἀκατάβλητος συνεκρότησε νέον στόλον καὶ ἀπεβίβασεν εἰς τὴν Μάνην 500 παλληκάρια μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Γεώργιον Ἀνδροῦτσον.

'Επειδὴ ὅμως τὸν ἐκύκλωσαν τουρκικὰ πολεμικὰ καὶ δύο γαλλικὰ μονόκροτα, μὲ δυσκολίαν διέφυγε καὶ ἐγύρισεν εἰς τὴν Ρωσίαν. Ο Ἀνδροῦτσος, ἀφοῦ μὲ συνεχεῖς πολέμους ἐπέρασε τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα, ἥλθεν εἰς τὴν Κέρκυραν. Οἱ Βενετοὶ ὅμως, κυρίαρχοι τῆς νήσου, τὸν παρέδωσαν εἰς τοὺς Τούρκους καὶ ἐκεῖνοι τὸν ἔπινξαν εἰς τὸν Βόσπορον.

Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΣΟΥΛΙΩΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΛΗ (1792 - 1803)

'Απὸ τὰς αὐθορμήτους ἀντιστάσεις τοῦ λαοῦ μας ἐναντίον τῶν τυράννων εἶναι καὶ οἱ ἀγῶνες τοῦ Σουλίου ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ.

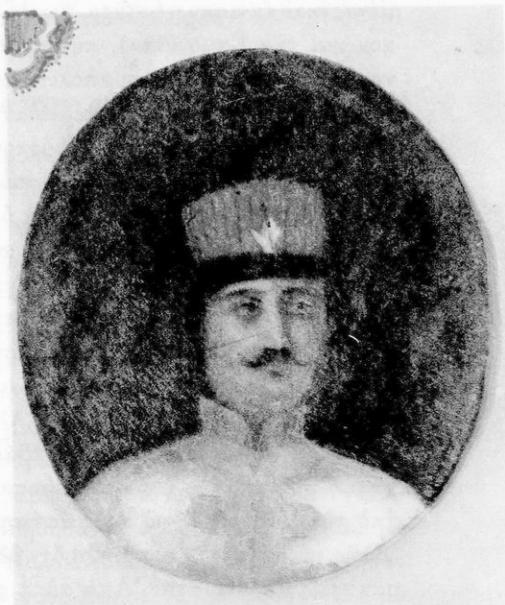
Τὸ Σουλί εὑρίσκεται Ν. τῶν Ἰωαννίνων εἰς τὰς δυσβάτους κορυφὰς τῶν Κασσοπαίων ὄρέων. Ἐκεῖ περὶ τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰώνος εἶχον συγκεντρωθῆ μερικὰ γένη (φάρες) ἀπὸ Ἡπειρώτας ποι-

Lefkais

Lefkai

Lefkai

Lefkai

Eiz. 13. Λάμπρος Κατσώνης

μένας και ἔκτισαν τέσσαρα χωρία (τὸ Σούλι, τὴν Κιάφαν, τὸν Ἀβαρίκον και τὴν Σαμονίβαν), ποὺ ἀργότερον ἔγιναν ἔνδεκα. Πρὸς διακυβέρνησίν των εἶχον εἶδος συμπολιτείας, τὴν ὅποιαν συνεχρότουν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν γενῶν. Οἱ Σουλιώται ἔμειναν ἀπροσκύνητοι και μόνον ἐνα μικρὸν φόρον ἐπλήρωναν εἰς τοὺς Τούρκους.

Δύο φορᾶς ὁ σουλτανὸς τοὺς ἔκτυπησεν, ἀλλὰ δὲν ἐσημείωσεν ἐπιτυχίαν. "Οταν ὅμως τὸ 1788 ὁ αἴμοβρός και τυραννικὸς Ἀλβανὸς Ἀλῆς ἔγινε πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων, τὰ πράγματα ἥλαξαν, διότι δὲν ἤδυνατο νὰ ἀνεχθῇ λαὸν ἀνυπότακτον εἰς ἀπόστασιν δώδεκα ὥρῶν ἀπὸ τὴν πρωτεύουσάν του. Ἀπεφάσισε λοιπὸν ἡ νὰ ὑποτάξῃ ἡ νὰ ἀφανίσῃ τὸ ἀδούλωτον Σούλι. Διὰ νὰ τὸ ἐπιτύχῃ, ἔχρειάσθη τρεῖς ἐκστρατείας, αἱ ὅποιαι ἐκράτησαν δώδεκα χρόνια. Ἀπὸ αὐτὰς σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ τρίτη ποὺ ἔγινε τὸ 1800. Ὁ Ἀλῆς μὲ 10.000 ἄνδρας ἐκύκλωσε τὸ Σούλι και ἔπιασε ὅλας τὰς διαβάσεις του. Οἱ Σουλιώται ἔπειτα ἀπὸ τριετῆ πολιορκίαν, ἀφοῦ ἐτελείωσαν τὰ τρόφιμα και τὸ νερό, ἔζητησαν ἀπὸ τὸν Ἀλῆ πασᾶν νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ φύγουν μὲ τὸν ὅπλισμόν των. Ὁ Ἀλῆς μὲ ὅρκον προσεποιήθη ὅτι δέχεται. Οἱ Σουλιώται τότε ἔχωρίσθησαν εἰς τρία σῶματα. Ἀπὸ αὐτὰ τὸ ἔνα διέφυγεν εἰς τὴν Πάργαν. Τὸ ἄλλο ὁ Ἀλῆς, ἀφοῦ ἐπάτησε τὸν ὅρκον του, τὸ ἐκύκλωσε μὲ τὸν στρατόν του εἰς τὸ βουνὸ τοῦ Ζαλόγγου. Ἐκεῖ ἀπὸ τοὺς ἄνδρας οἱ περισσότεροι ἔπεισαν εἰς διήμερον μάχην· 150 μόνον ἐσώθησαν. Αἱ γυναικες, ὅταν ἐπλησίασαν οἱ ἔχθροι, ἀπεσύρθησαν εἰς ἔνα ἀπόκρημνον βράχον. Εἰς τὴν ἀπελπισίαν των, ἀφοῦ ἔρριψαν τὰ παιδιά των εἰς τὸ βάραθρον, ἐπιάσθησαν ἀπὸ τὸ χέρι και ἥρχισαν νὰ σύρουν τὸν χορόν. Εἰς κάθε στροφὴν τοῦ χοροῦ, ἐκείνη ποὺ ἦτο πρώτη, μόλις ἔφθανεν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ βράχου, ἐκρημνίζετο εἰς τὸ βάραθρον. "Ετσι ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης ἔπεισαν εἰς τὴν ἀβύσσον και ὅχι εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων.

Τὸ τρίτον σῶμα τῶν Σουλιωτῶν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Κίτσον Μπότσαρην ἐποιορκήθη ἀπὸ τὸν στρατὸν τοῦ Ἀλῆ ἐπὶ τέσσαρας μῆνας, εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Σέλτσου. Τόσην φθορὰν ἔπαθεν, ὡστε μόνον 45 ἄτομα διεσώθησαν εἰς Πάργαν. Ἀπὸ ἐκεῖ ὅλοι οἱ διασωθέντες, 1200 περίπου, ἐπέρασαν ὡς πρόσφυγες εἰς τὴν Κέρκυραν. Ὁ καλόγγηρος Σαμουήλ εἶχε μείνει μὲ πέντε συμπολεμιστάς του εἰς τὸν βράχον τοῦ Κουγκίου, διὰ νὰ παραδώσῃ τὰ πολεμοφόδια. Μόλις εἶδεν ὅτι οἱ ἀπιστοὶ ἐπλησίαζαν, ἐσημάδευσε μὲ τὴν πιστόλαν του εἰς ἔνα βαρέλι γεμάτο πυρίτιδα και ἀνετινάχθη μετὰ τῶν ἔχθρῶν.

"Ετσι, μόνον οι βράχοι του Σουλίου ύπεδουλώθησαν, ένῷ αἱ ψυχαι
τῶν Σουλιωτῶν ἔμειναν ἀδούλωτοι.

ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΚΛΕΦΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΛΗ (1805 - 1808)

'Ο 'Αλῆς, δύταν ἐκυρίευσε τὸ Σούλι, ἡθέλησε νὰ γίνη κύριος καὶ
τῆς Λευκάδος· εὐρῆκεν ὅμως ἀντίστασιν ἀπὸ τοὺς κλέφτες καὶ τοὺς
Ρώσους, ποὺ κατεῖχον τότε τὴν Ἐπτάνησον⁽¹⁾. Περισσοτέραν ὅμως τύ-
χην εἶχεν εἰς τοὺς πολέμους, ποὺ ἥρχισεν ἀμέσως ἐναντίον τῶν κλε-
φταρματοῦν. Ἀπὸ αὐτοὺς οἱ περισσότεροι οὐ πέκυψαν εἰς τὰς δολο-
πλοκίας του. Μόνον δὲ Θύμιος Βλαχάβας, δὲ Γιάννης Σταθᾶς καὶ δὲ Νικο-
τσάρας δὲν ἐπροσκύνησαν, ἀλλὰ ἐξηκολούθησαν νὰ πολεμοῦν. Τὸ 1807
οἱ δύο τελευταῖοι, ἐπειδὴ ἐκινδύνευσαν, κατώρθωσαν μὲ 550 παλληκά-
ρια των νὰ φθάσουν, ὕστερα ἀπὸ μυρίας περιπετείας, εἰς τὸ "Αγιον
Όρος καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὰς Β. Σποράδας. Εἰς τὰς νήσους αὐτάς, ἀφοῦ
συνεκρότησαν στολίσκον ἀπὸ 70 καράβια, εἰς τὰ δόποια ὕψωσαν γαλά-
ζιαν σημαίαν μὲ λευκὸ σταυρό, μετεβλήθησαν εἰς κουρσάρους καὶ μαζὶ μὲ
ἄλλους ὄπλαρχηγούς (Λάζαροι, Θ. Κολοκοτρώνης) ἐθαλασσοκράτησαν
εἰς Β. Αἴγαιον. 'Ο 'Αλῆς ὅμως, δὲν τοὺς ἀφησε νὰ ήσυχάσουν καὶ μὲ
τὴν διχόνιαν, ποὺ ἔσπειρε μεταξύ των, εὔκόλως τοὺς ὑπέταξε (1808).

Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΓΑΣ (1819)

'Η Πάργα οὐδέποτε εἶχεν υποταχθῆ εἰς τοὺς Τούρκους, διότι τὴν
κατεῖχον οἱ Βενετοί. 'Αφοῦ ἐγνώρισε δύο κατοχὰς γαλλικὰς καὶ μίαν
ρωσικήν, ἐζήτησε τὸ 1815 τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν, διότι δὲ 'Αλῆς,
μὲ τὸ πρόσχημα δι το Πάργιοι ἐβοήθουν τοὺς Σουλιώτας, ἐπολιόρκησε
τὴν Πάργαν. 'Αλλὰ οἱ "Αγγλοι δὲν ἐφάνησαν ἔντιμοι προστάται.
Διὰ λόγους ὑψηλῆς διπλωματίας τὸ 1819 τὴν ἔδωσαν εἰς τὸν 'Αλῆν
μὲ τὸν δρόν νὰ πληρώσῃ εἰς τοὺς κατοίκους της 150.000 λίρας ὡς ἀπο-
ζημίωσιν. Τότε οἱ Πάργιοι — ἀφοῦ ἀνέσκαψαν τοὺς τάφους τῶν γο-
νέων των καὶ ἔκαυσαν τὰ δστᾶ των — ἐπῆραν τὴν κινητὴν περιουσίαν
των καὶ τὰ ιερὰ σύμβολα τῶν ναῶν καὶ ἐπέρασαν ὅλοι εἰς τὴν Κέρκυραν.

1. Τὰ Ἐπτάνησα, ποὺ κατείχοντο ἀπὸ τοὺς Βενετούς, κατελήφθησαν τὸ
1797 ἀπὸ στρατιώτας τοῦ Ναπολέοντος. Τὸ 1799 ρωσικὰ πολεμικά, βοηθούμενα
ἀπὸ τὸν 'Αλῆν, ἐξεδίωξαν τὰς γαλλικὰς φρουράς. Τὸ 1807 γαλλικὰ στρατεύματα
κατέλαβον καὶ πάλιν τὰ Ἐπτάνησα καὶ τὴν Πάργαν, διὰ νὰ ἐκδιωχθοῦν δριστικῶς
τὸ 1810 ἀπὸ τοὺς "Αγγλούς, οἱ δόποιοι τὰ ἐκράτησαν μέχρι τοῦ 1864.

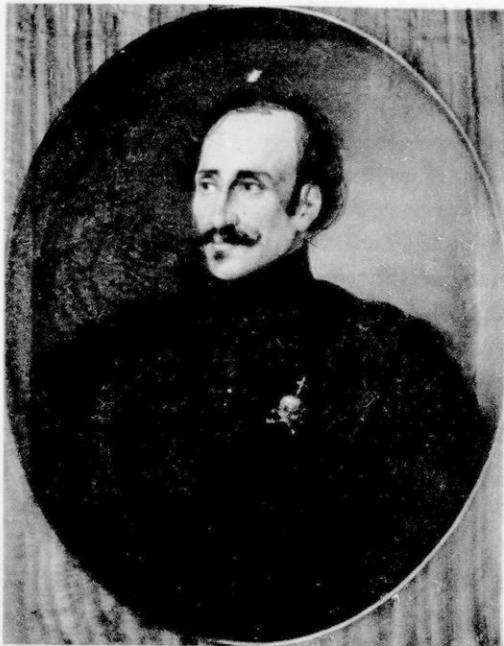
ΑΙ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΑΙ ΕΘΝΙΚΑΙ ΕΤΑΙΡΕΙΑΙ. Η ΦΙΛΙΚΗ

Πρὶν ἀπὸ τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν ἴδρυθησαν διὰ σκοπούς ἔθνικούς καὶ ἄλλαι ἑταῖρεῖαι. Ἀπὸ αὐτὰς παλαιοτέρα θεωρεῖται ἡ «Ἐταιρεία τοῦ Ρήγα» μὲν ἐδραν τὸ Βουκουρέστιον καὶ ἀργότερον τὴν Βιέννην. Δευτέρα εἶναι ἡ «Πατριωτικὴ Ἐταιρεία», ποὺ ἴδρυθη εἰς τὴν Κέρκυραν. Ἀκολουθεῖ ἡ «Ἐταιρεία τοῦ Ἑλληνογλώσσου Ξενοδοχείου», ποὺ ἴδρυθη τὸ 1809 εἰς τὸ Παρίσιο. Ἔπειτα ἔρχεται ἡ «Ἐταιρεία τοῦ Φοίνικος», ποὺ ἴδρυθη εἰς τὴν Μόσχαν τὸ 1812. Τὸ ἔδιον ἔτος ἴδρυθη εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ ἀρχαιόφιλος «Φιλόμουσος Ἐταιρεία». Ὄλας ὅμως αὐτὰς τὰς ἔξεπέρασεν ἡ Φιλική, διὰ τὴν ὅποιαν θὰ διαιρέσει.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ρήγα οὐδεὶς ἄλλος χριστιανὸς πατριώτης παρουσιάσθη, διὰ νὰ ὀργανώσῃ πρὸς κοινὴν ἔξέγερσιν τοὺς λαοὺς τῆς Βαλκανικῆς. Καὶ αὐτοὶ οἱ Σέρβοι, ποὺ ἔζηγέρθησαν τὸ 1804, ἐστηρίχθησαν εἰς τὰς ἰδικάς των δυνάμεις.

Τὸ ὑπόδουλον ἐλληνικὸν γένος εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος ἔχει πλέον ὡριμάσει διὰ πανελλήνιον ἔξέγερσιν. Τὰ προηγούμενα κινήματα, αἱ πιέσεις τῶν Τούρκων καὶ τὰ κηρύγματα τῶν διδασκάλων τοῦ Γένους τοῦ ἀνέπτυξαν τὰς ἀπαραίτητους διὰ μίαν τόσον κραταιὰν ἐπιχείρησιν ἀρετάς. Δὲν ἔμενε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ὀργανώσῃ τὰς ἰδικάς του δυνάμεις καὶ νὰ εἶναι ἔτοιμον διὰ τὴν στιγμὴν ποὺ θὰ ἐσήμαινε τὸ προσκλητήριον τοῦ ξεσηκωμοῦ.

Τὸ δύσκολον αὐτὸ ἔργον ἀνέλαβεν ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία. Αὐτὴ ἴδρυθη τὸ 1814 εἰς τὴν Ὁδησσὸν ἀπὸ

Εἰκ. 14. Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης

τρεῖς "Ελληνας ἐμπόρους: τὸν Νικόλαιον Σκουφᾶν ἀπὸ τὸ Κομπότι τῆς Ἀρτας, τὸν Ἀθανάσιον Τσακάλωφ ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα καὶ τὸν Ἐμμανουὴλ Ξάνθον ἀπὸ τὴν Πάτμον.

"Ἐπειδὴ οἱ ἀρχηγοὶ εἶχον δργανώσει συνωμοτικῶς τὴν Ἑταιρείαν, δοσὶ ἐγίνοντο μέλη της ἔδιναν ὅρκον ὅτι θὰ τὴν κρατήσουν μυστικήν. Βασικὸς σκοπὸς τῆς ἰδρύσεως της ἦτο νὰ συνενώσῃ καὶ νὰ φέρῃ εἰς πειθαρχίαν καὶ κόλην διεύθυνσιν τὰς ἀναγκαίας διὰ τὴν ἐξέγερσιν δυνάμεις. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἔλαβε πανελλήνιον χαρακτῆρα καὶ ἥπλωσε τοὺς πλοκάμους της καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὸ ἑξωτερικόν. Ἡ πλέον ἀποτελεσματικὴ δρᾶσις τῆς ξορχισεν ἀπὸ τὸ 1818, ὅποτε ὁ θαρραλέος Σκουφᾶς μετέφερε τὴν ἔδραν της εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ προσέλαβεν ὡς βοηθούς του τὸν Γάζην, τὸν Ἀραγνωστόπουλον καὶ τὸν Παπαφλέσσαν.

Διὰ νὰ ἐλκύσουν τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Ἑλλήνων οἱ Φιλικοί, δὲν ἐξέλεξαν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἀρχηγόν. "Αφηναν νὰ νοηθῇ ὅτι ἰσχυρὸς ἀρχηγὸς ἐκρύπτετο πίσω ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ὅτι ἡτο ὁ Τσάρος.

"Οταν οἱ Φιλικοὶ ἀντελήθησαν, ὅτι ἐδημιουργήθη ἀγωνιστικὴ διάθεσις, ἀπεφάσισαν νὰ ἐκλέξουν ἀρχηγόν. Διὰ τοῦτο κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1819 ἔστειλαν εἰς τὴν Πετρούπολιν τὸν Ξάνθον νὰ προσφέρῃ τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν, ποὺ ἦτο ὑπουργὸς τῶν ἑξωτερικῶν τοῦ Τσάρου. 'Ο Καποδίστριας δύως, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι αἱ περιστάσεις δὲν ἤσαν εὐνοϊκαὶ ἐξ αἰτίας τῆς δυνάμεως τῆς Ιερᾶς Συμμαχίας, ἀφ' ἑτέρου δέ, ἐπειδὴ εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ἡ ἐξέγερσις θὰ ἔχρειαζετο στρατιωτικὸν ἀρχηγόν, δὲν ἐδέχθη τὴν ἀρχηγίαν. 'Ο Ξάνθος ἔπειτα ἐστράφη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον 'Υψηλάντην, ὁ ὅποιος ἦτο στρατηγὸς καὶ ὑπασπιστής τοῦ Τσάρου.

"Ο Ἀλέξανδρος 'Υψηλάντης (1792 - 1828) εἶχεν ἀνέβη τόσον ὑψηλὰ εἰς τὸν ρωσικὸν στρατόν, διότι ἦτο ἀνδρεῖος καὶ εἶχε διακριθῆ εἰς τοὺς πολέμους τῶν Ρώσων κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, ὅπου ἔχασε καὶ τὴν δεξιάν του χειρα. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὰς ἡγεμονίας εἶχε μεγάλην ἐκτίμησιν, διότι ἦτο πρίγκιψ. 'Ο πάππος του ἔχρημάτισε διερμηνεύς τῆς Πύλης καὶ ἡγεμών τῆς Βλαχίας, ὁ δὲ πατέρος του ἡγεμών τῆς Μολδαβίας. 'Ο 'Υψηλάντης ἐδέχθη τὴν ἀρχηγίαν τῆς Φιλικῆς 'Ἑταιρείας (Ιούνιος τοῦ 1820) καὶ ξήρισε μὲ τῷλον νὰ ἐργάζεται διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ιερῶν σκοπῶν τῆς.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΟΙ ΝΕΩΤΕΡΟΙ
ΧΡΟΝΟΙ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Είς τὸ τμῆμα αὐτὸ διό μάθωμεν τὰ μεγάλα γεγονότα, ποὺ ἐθεμελίωσαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς πατρίδος μας.

Ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἐλλήνων τοῦ 1821 ἀποτελεῖ μοναδικὸν φαινόμενον καὶ κοσμοϊστορικὸν γεγονός: διότι, παρὰ τὴν ἀντίδρασιν τῶν ἀπολυταρχικῶν δυνάμεων τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, οἱ πρόγονοί μας ἔξηγέρθησαν καὶ ἐτόλμησαν, ἀσπολοὶ αὐτοὶ νὰ συγκρουσθοῦν μὲ μίαν πάνοπλον αὐτοκρατορίαν. Ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ὑπῆρξεν ἐκρηκτικὸν ἀποτέλεσμα δλων τῶν προηγουμένων ἀφορήτων δεινῶν καὶ τῶν κοινῶν ἐλπίδων τοῦ ὑποδούλου ἑλληνισμοῦ. Τὴν προσητοίμασαν δὲ οἱ μεγάλοι διδάσκαλοι τοῦ Γένους καὶ οἱ ἔθνομάρτυρες τοῦ 18ου αἰώνος.

Ο τιτανικὸς καὶ ἱερὸς ἀγών τοῦ 1821 ἔχει κύριον χαρακτηριστικὸν ὅτι εἶναι ἔργον δλων τῶν Ἐλλήνων, δηλ. ἀγών ἀπολύτως ἰδεολογικὸς καὶ ἔθνικός. Ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἔμεινε πάλη δύο ἀντιθέτων φυλῶν καὶ θρησκειῶν μὲ βίαια πάθη καὶ ἔντονον φραντισμόν. Ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως δὲ Ἀγών ἐκεῖνος, διὰ τοὺς Ἐλληνας, ἦτο ἀτακτος πόλεμος. Εἰς τὴν ἔηράν μὲ τὸ καριοφίλη καὶ τὸ γιαταγάνι τῶν κλεφτῶν, κατὰ θάλασσαν μὲ τὸν δαυλὸν τῶν πυρπολητῶν.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 21 εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἡρωισμοὺς καὶ θυσίας καὶ διδάσκει τοὺς λαοὺς πῶς οἱ σκλάβοι γίνονται ἐλεύθεροι. Ἀξίζει λοιπὸν νὰ τὴν γνωρίσουν τὰ Ἐλληνόπουλα καὶ νὰ τιμήσουν τοὺς μάρτυρας καὶ τοὺς ἥρωάς της.

21 ΤΟ ΕΥΡΩΠΑ·ΙΚΟΝ ΚΛΙΜΑ. ΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑ·ΙΚΟΝ ΚΛΙΜΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΑΡΑΜΟΝΑΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Τὸ εὐρωπαϊκὸν κλῖμα εἰς τὰς παραμονὰς τῆς Ἐπαναστάσεως δὲν ἦτο εὐνοϊκὸν διὰ τοὺς Ἔλληνας. Ἡ λαομίσητος Ἱερὰ Συμμαχία, ἡ ὁποία ἰδρύθη διὰ νὰ κρατῇ τὴν Εὐρώπην καὶ τὸν κόσμον ὑπὸ τὸ πέλμα τῆς ἀποιλυταρχίας, ἐνύρισκετο εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς.

Ἄπο τοῦ 1819 ὁ δαιμόνιος πρωθυπουργὸς τῆς Αὐστρίας Μέτερνιχ, ὁ ὄποιος ἦτο ἡ ψυχὴ τῆς Συμμαχίας, εἶχε κατορθώσει νὰ παρασύρῃ τὰ πνεύματα τῶν ἡγεμόνων ποὺ τὴν ἐστήριζον, ὥστε νὰ ἀντιδράσουν ἡνωμένοι, ὅπου καὶ ἀν ἔξεδηλώνετο λαϊκὸν κίνημα. "Ἐτσι μὲ πλήρη ἐλευθερίαν ἡδυνήθη νὰ ἐνεργήσῃ ἐναντίον κάθε ἐπαναστατικῆς κινήσεως, διότι ἀπὸ τοῦ 1819 εἶχον ἐκδηλωθῆ φιλελεύθεραι ἡ ἔθνικοαπελευθερωτικαὶ ἔξεγέρσεις εἰς τὴν Γερμανίαν, εἰς τὸ Πεδεμόντιον, τὴν Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας καὶ εἰς τὴν Σικελίαν. Ἀλλὰ ἡ Ἱερὰ Συμμαχία μὲ στρατιωτικὴν ἐπέμβασιν ἡ μὲ σκληρὰ ἀστυνομικὰ μέτρα τὰς ἔπινξεν ὅλας εἰς τὸ αἷμα. ✓

Ἄπο αὐτὰς τὰς ἐπιδείξεις ἦτο φανερὸν εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, ὅτι εἰς τὸν ἵερὸν ἀγῶνα των οἱ Ἔλληνες ὅχι μόνον δὲν θὰ εἶχον βοήθειαν ἀπὸ κανένα, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὁ αἰφνιδιασμός των ἐσημείωνεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐπιτυχίαν, ὑπῆρχε φόβος νὰ ἐπέμβουν αἱ δυνάμεις τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας. Διότι οἱ ἴσχυροὶ ἐπόθουν τὴν διατήρησιν τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας, ἀφ' ἐνὸς διὰ νὰ μὴ ἀλληλοσπαραχθοῦν οἱ ἴδιοι κατὰ τὴν διανομὴν καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ νὰ μὴ σημειώθοῦν ἔξεγέρσεις καὶ μεταξὺ τῶν ξένων ἔθνοτήτων, ποὺ εὑρίσκοντο ὑπὸ τὸν ἴδικόν των ζυγόν.

Αὐτὸ δερίπου ἦτο τὸ εὐρωπαϊκὸν κλῖμα, ὅταν οἱ Ἔλληνες ἔπαιρναν τὴν συγκλονιστικὴν ἀπόφασιν νὰ ἀγωνισθοῦν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν των.

ΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΑ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ

Ἡ Ἑκκλησία, οἱ διδάσκαλοι τοῦ Γένους καὶ αἱ Ἐταιρεῖαι εἶχον κραταιώσει, ὅπως εἴδομεν, τὴν ἐλπίδα τοῦ λυτρωμοῦ καὶ εἶχον ἐτοι-

μάσει ίδεολογικῶς τὸν ἑλληνισμὸν διὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν. Καὶ ἡ ίδεολογικὴ αὐτὴ προπαρασκευὴ ἐφάνη ἀνωτέρᾳ ἀπὸ τοὺς στρατοὺς τοῦ σουλτάνου.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν ψυχικὴν προστοιμασίαν εἶχεν δριμάσει τὸ Γένος διὰ τὴν Ἐπανάστασιν ἀπὸ τὰς πολλὰς ἔξεγέρσεις καὶ τὴν ἔξαπλωσιν τοῦ κινήματος τῶν κλεφταρματολῶν εἰς δλας τὰς ἀγροτικὰς περιφερείας καὶ τὰς ὁρεινὰς περιοχάς, δπου ἐδημούργησεν ἀνεξάρτητον φρόνημα καὶ ἀγωνιστικὴν διάθεσιν τῶν κατοίκων. "Ετοι ἔχει προστοιμασθῆ ἔνα δυνατὸν ὅργανον μάχης, ποὺ θὰ σφυροκοπήσῃ εἰς τὴν ἔηράν τοὺς Τούρκους.

'Αλλὰ καὶ ἡ συνθήκη τοῦ Κιουτσούκ Καϊναρτζῆ καὶ ὁ ναπολεόντειος ἀποκλεισμὸς εἶχον συντελέσει εἰς τὴν καταπληκτικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἐλλάδος (¹).

Τὰ πληρώματα τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου εἶχον ἀποκτήσει πολεμικὴν πεῖραν εἰς τολμηρὰς ναυμαχίας μὲ τοὺς πειρατικούς στόλους τῶν Ἀλγερίνων καὶ τῶν Μαροκινῶν. Ο δραστήριος αὐτὸς στόλος ἔξησφάλισε τεράστια κέρδη ἀπὸ τὸ διακομιστικὸν ἐμπόριον καὶ ἀπὸ θαρραλέας ναυτιλιακὰς ἐπιχειρήσεις· ἐπίσης ἐβοήθησε τὰς νήσους καὶ τὰς παραθαλασσίας πόλεις νὰ ἀναπτύξουν τὸν πληθυσμὸν των καὶ νὰ ἀποκτήσουν οἰκονομικὴν δύναμιν. 'Εξ ἄλλου διετήρησε τὴν ἐπαφὴν τῆς δούλης μητροπόλεως μὲ τὰ ἐλεύθερα τέκνα τῆς εἰς τὰς παροικίας τοῦ ἔξωτερικοῦ.

"Ετοι καὶ εἰς τὴν θάλασσαν ἔχουν δημιουργηθῆ κατάλληλοι δυνάμεις, ποὺ θὰ στηρίξουν ἀποτελεσματικῶς τὸ βάρος τοῦ μεγάλου ἀγῶνος. Καὶ ὡς ἀποκορύφωσις δλων αὐτῶν τῶν δυνατοτήτων ἐμφανίζονται ἀπὸ τοῦ 1810 καὶ αἱ Ἐταιρεῖαι (ἰδιαιτέρως ἡ Φιλόμουσος καὶ ἡ Φιλική), διὰ νὰ συντονίσουν δλας τὰς ἔθνικὰς δυνάμεις, πνευματικάς, οἰκονομικάς, ναυτικάς καὶ τῶν κλεφταρματολῶν εἰς τὸν κοινὸν σκοπόν.

Τοιαυτοτρόπως οἱ "Ἐλλήνες, μολονότι δὲν εἶχον οὔτε κεντρικὴν κυβέρνησιν, οὔτε συμμάχους, οὔτε στρατιωτικὴν ὁργάνωσιν μὲ πυροβολικὸν καὶ ἴππικόν, δὲν ὑπέκυψαν. Μὲ πανοπλίαν των τὴν πίστιν καὶ τὴν μεγάλην ίδεαν ἐπολέμησαν καὶ ὠργάνωσαν τακτικούς στρατούς καὶ κεντρικὴν ἔξουσίαν καὶ ἐκέρδισαν συμμάχους καὶ τὸ πολυτιμότερον

1. 'Υπάρχει μία στατιστικὴ, ποὺ ἔγινεν εἰς τὰς παραμονὰς τῆς ἔξεγέρσεως, ἀπὸ τὸν πρόξενον τῆς Γαλλίας εἰς τὰς Πάτρας, ἡ οποία ἀναγράφει 600 πλοιᾶα ὥπλισμένα μὲ συνολικῶς 6000 κανόνια, δπου ὑπήρετον 18.000 ναῦται.

ἀγαθόν, διὰ τὸ ὅποιον τόσους ποταμοὺς αἰμάτων ἔχυσαν, τὴν ἐλευθερίαν των.

Μὲ τὰ ὄλιγα καὶ πρωτόγονα αὐτὰ μέσα, χωρὶς διπλωματικὴν συμπαράστασιν, οἱ ἀδάμαστοι μαχηταὶ τῆς Ἐπαναστάσεως ἀπεφάσισαν νὰ ἀρχίσουν τὴν μεγάλην ἔξέγερσιν. "Ολοὶ των, καὶ τῆς ἡπειρωτικῆς καὶ τῆς νησιωτικῆς Ἑλλάδος, ἔπραξαν τὸ καθήκον των ἐπαξίως καὶ συμφώνως πρὸς τὸν μεγάλον σκοπόν. Ἡμεῖς οἱ ἐλεύθεροι τοὺς ὀφείλομεν μεγάλην εὐγνωμοσύνην.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑΝ

Ἡ κατάστασις εἰς τὴν Τουρκίαν ηύνοιε τὰ σχέδια τῶν Φιλικῶν.

Κατὰ πρῶτον οἱ συγχρονοὶ πόλεμοι μὲ τὴν Ρωσίαν ἡνάγκαζον τὴν Ὑψηλὴν Πύλην νὰ διατηρῇ ἴσχυρὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις εἰς τὰ βόρεια σύνορα τῆς χώρας. Ἔξ ἀλλου ἀπὸ τοῦ 1804 εἶχον ἐπαναστατήσει καὶ οἱ Σέρβοι μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Καραγιώργην καὶ διὰ τὸν Ἰδιον σκοπὸν ἔκινουντο καὶ οἱ Βούλγαροι.

Τὸ χειρότερον ὅμως ἦτο ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ἡ Ἰδία ἡ Τουρκία ἐκλονίσθη ἀπὸ ἕνα δυνατὸν ἑσωτερικὸν σεισμόν. Τί εἶχε συμβῆ ; 'Ο προοδευτικὸς σουλτάνος Σελήμης Γ' (1789 - 1807), διὰ νὰ σταματήσῃ τὴν παραχυμὴν τῆς χώρας του, ἐπροχώρησεν εἰς σοβαρὰς μεταρρυθμίσεις. "Ιδρυσε σώματα τακτικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα καὶ διέλυσε τοὺς γενιτσάρους. 'Επίσης ἔκαμεν ἀλλαγὰς εἰς τὴν διοίκησιν. Οἱ οὐλεμάδες ὅμως καὶ οἱ γενιτσάροι ἐπανεστάτησαν καὶ τὸν ἔφορονευσαν. Τὸν διεδέχθη ὁ ἔξαδελφός του Μουσταφᾶς Δ', ἀλλὰ καὶ αὐτὸς εἶχε τὸ Ἰδιον τέλος. 'Ο θρόνος περιῆλθεν εἰς τὸν ἀδελφὸν τούτου Μαχμούτ τὸν Β' (1808 - 1839), ποὺ ἦτο προοδευτικός, ἀλλὰ συνετώτερος ἀπὸ τὸν ἔξαδελφόν του Σελήμη.

Ἡ ἀδυναμία αὐτὴ τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας εἶχε παρακυνήσει μερικοὺς δυναμικοὺς πασάδες νὰ μὴ δεικνύουν ὑπακοήν. Ἀπὸ αὐτοὺς ὡς πλέον ἐπικίνδυνοι ἐθεωροῦντο ὁ Μεχμέτ Αλῆς τῆς Αἰγύπτου, ὁ Ἀχμέτ Τζαζάρ τῆς Συρίας, ὁ Πασβάνογλου τοῦ Βιδινίου καὶ ὁ Ἀλῆ πασᾶς τῶν Ιωαννίνων. 'Ο Μαχμούτ ἤθελε νὰ τοὺς περιορίσῃ, ἀλλὰ ἐδίσταζε φοβούμενος μήπως ἐνωθοῦν ἐναντίον του.

Ἡ Τουρκία ὅμως παρ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς περισπασμούς παρέμενε

Αίτια της θανομοχίας στην Επαναστάσει της Ηγετοκρατορίας:

- 1) Δέν γενητήμασαν οι ορθοί την τών δυοίων επανεγκρίων μία ίσχυρά και άχανής αύτοκρατορία έν σχέσει πρὸς τὴν μικρὰν γωνίαν γῆς, ποὺ ἐτόλμα νὰ ἀποτινάξῃ τὰ δεσμά της. "Επειτα εἶχε κεντρικὴν κυβέρνησιν καὶ στρατιωτικὴν ὄργανωσιν, ἐνῷ ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶχεν. 'Επίσης οἱ σύμμαχοί της ἔθεώρουν ὅτι ἡ ἀκεραιότης τῆς Τουρκίας ἦτο ἀπαραίτητος διὰ τὰ συμφέροντά των.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰδικῶς ἡ Τουρκία εἶχε τοπικὴν διοίκησιν καὶ διέθετεν ίσχυρὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις εἰς τὰ φρούρια καὶ εἰς τὰς στρατηγικὰς θέσεις. "Αλλωστε ἥδυνατο νὰ κινητοποιήσῃ καὶ ὅλην τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν τῆς αὐτοκρατορίας της (100.000 ἄνδρας μὲ ἵππους καὶ πυροβολικὸν) καὶ στόλους μὲ πλοῖα μάχης δίκροτα καὶ τρίκροτα καὶ διέθετεν ἴνανότητα ἀντοχῆς εἰς πόλεμον μακροχρόνιον.

- 3) Δέν εἴσαι - Δὲν ἦτο ὅμως εὐνοϊκὸν στοιχεῖον διὰ τὴν Ὁθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν τὸ γεγονός ὅτι οὔτε τὰ τουρκικὰ πληρώματα εἶχον τὴν ναυτικὴν παράδοσιν καὶ πειθαράν τῶν Ἑλλήνων, οὔτε καὶ ὁ στρατός της — ποὺ ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἄνδρας διαφόρων ἔθνοτήτων — εἶχε τὰ ὑψηλὰ ἴδαινικά, τὰ ὄποια ἐφέργιζον τοὺς "Ἐλληνας εἰς τὴν ἀκλόνητον ἀπόφασίν των ἢ νὰ ζήσουν ἐλεύθεροι ἢ νὰ ἀποθάνουν.

22 Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1824

"Οταν ὁ Ἀλῆς ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Μαχμούτ, οἱ Φιλικοὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὴν εὐκαιρίαν. Συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν, ὁ Ὑψηλάντης θὰ ἔδιε πρῶτος τὸ σύνθημα τῆς ἐξεγέρσεως εἰς τὴν Μολδαβίαν καὶ ὁ Παπαφλέσσας εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΗΓΕΜΟΝΙΑΣ

"Ηρχισαν τὴν ἐξέγερσιν ἀπὸ τὴν Μολδαβίαν, πρῶτον διὰ νὰ δημιουργῆσουν ἀντιπεριστασμὸν εἰς τὸν σουλτᾶνον. "Επειτα, διότι οἱ ἡγεμόνες ἦσαν Φαναριώται καὶ θὰ ὑπεστήριζον τὸν Ἀγῶνα. Τέλος, διότι ἐπίστευον ὅτι ἥδυνατο νὰ προκαλέσουν ρωσικὴν ἐπέμβασιν.

Συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον τοῦτο ὁ Ὑψηλάντης ἐπέρασε τὸν Προοῦθον μὲ 200 ὀπαδούς καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ Ἰάσιον, πρωτεύουσαν τῆς Μολδαβίας (22 Φεβρ. 1821). 'Εκεῖ ὁ ἡγεμὼν Μιχ. Σοῦτσος καὶ ἡ φρου-

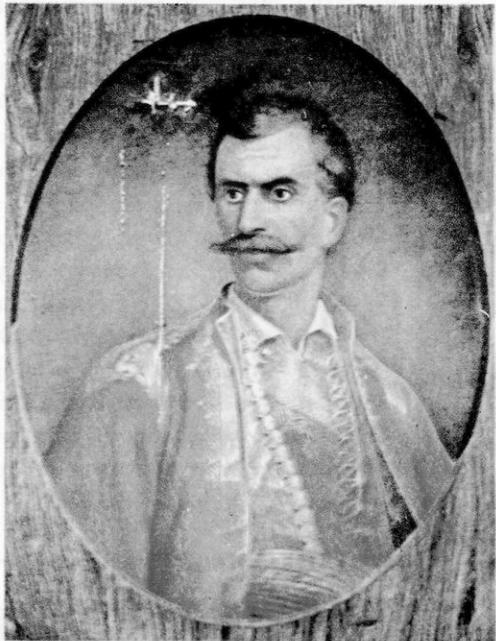
γνωστά της

ρά του προσεχώρησαν εἰς τὸ κίνημα. Ἀπὸ τὸ Ἰάσιον δὲ ὁ Ὑψηλάντης ἔξέδωσε προκήρυξιν, μὲ τὴν δοπίαν ἐκάλει τοὺς "Ἐλληνας καὶ τοὺς Βλάχους νὰ ἔξεγερθοῦν καὶ νὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι μία μεγάλη Δύναμις θὰ τοὺς βοηθήσῃ. Οἱ ἐντόπιοι δύμας δὲν ἔκινήθησαν. Μόνον εἰς τὴν Φωξάνην 500 "Ἐλληνες σπουδασταὶ ἔσπευσαν μὲ ἐνθουσιασμὸν νὰ δρανωθοῦν εἰς τὸν Ἱερὸν Λόχον. Ἐφόρεσαν πένθιμον στολὴν καὶ εἰς τὰ πηλήκιά των ἐσχεδίασαν ἐν κρανίον, διὰ νὰ συμβολίζῃ τὴν ἀπόφασίν των ἢ νὰ νικήσουν ἢ νὰ ἀποθάνουν.

'Ο Ὑψηλάντης, ἀντὶ μὲ κεραυνοβόλον ταχύτητα νὰ καταλάβῃ τὰς Ἡγεμονίας, ἔχρονοτρίβει εἰς τὴν σύνταξιν προκηρύξεων. Παρῆλθον 30 ἡμέραι, ἔως ὅτου νὰ φθάσῃ εἰς τὸ Βουκουρεστίον. Ἐκεῖ δύμας ἀπεγοητεύθη, ὅταν ἐπληροφορήθη τὰ ἔξης: Πρῶτον, ὅτι ὁ τσάρος τὸν διέγραψεν ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν ἀξιωματικῶν του καὶ ἀφηνεν ἐλεύθερον τὸν Μαχμούτ νὰ στείλῃ στρατὸν εἰς τὰς ἡγεμονίας. Δεύτερον, ὅτι ἔξηναγκάσθη ὁ Πατριάρχης ἀπὸ τὴν Πύλην νὰ στείλῃ ἀφορισμὸν καὶ δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὸν Σοῦτσον. Τρίτον, ὅτι τρία τουρκικὰ σώματα στρατοῦ ἐβάδιζον ἐναντίον του.

'Ο Ὑψηλάντης ἐταράχθη καὶ ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ πρὸς τὴν Αὔστριαν. Οἱ Τούρκοι δύμας τὸν ἐπρόλαβαν εἰς τὸ Δραγατσάνι. Ἐκεῖ οἱ "Ἐλληνες ἐπολέμησαν μὲ γενναιότητα, ἀλλὰ ἐνικήθησαν. Οἱ ἱερολογῖται μάλιστα, ἀφοῦ ἡγωνίσθησαν μὲ αὐτοθυσίαν, ἐπαθον πανωλεθρίαν (⁷ Ιονίον). 'Ο Ὑψηλάντης διέφυγεν εἰς τὴν Αὔστριαν, ὅπου τὸν συνέλαβον καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς τὰς φυλακάς.

'Ο διπλαρχηγὸς ⁸ Αθ. Καρπενησιώτης ὑπεχώρησε μὲ 400 παλληκάρια πρὸς τὸ Σκουλένιον. Ἐκεῖ ἐκτυπήθη ἀπὸ 4000 Τούρκους καὶ ἐπεσε

Εἰκ. 15. 'Ο Γεωργάκης' Ολύμπιος

μαζί με 300 παλληκάρια του. Οι όλοι έρριφθησαν εἰς τὸν Προῦθον καὶ ἐπέρασαν εἰς τὴν Ρωσίαν.

Εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σέκοντος (Μολδαβία) εἶχον καταφύγει οἱ ὁπλαρχῆγοι Γεωργάκης Ὀλύμπιος καὶ Φαρμάκης. Ὁ Ὀλύμπιος μὲ 11 ἄνδρας εἶχεν ὀχυρωθῆναι εἰς τὸ κωδωνοστάσιον, ὅταν χιλιάδες Τοῦρκοι τοὺς ἐπολιτρόχησαν. Ἀφοῦ ἐκράτησε τοὺς Τούρκους ἀρκετὰς ἡμέρας, ἔβαλε φωτιὰ εἰς ἓνα σάκκον πυρίτιδος καὶ ἀνετινάχθη μὲ τοὺς συντρόφους του. Ὁ Φαρμάκης — ποὺ μὲ 250 παλληκάρια ἡμύνετο εἰς τὴν μονὴν — ἀφοῦ ἐπὶ 15 ἡμέρας ἀπέκρουε τοὺς ἔχθρους, παρεδόθη μὲ τὴν συμφωνίαν νὰ φεισθοῦν τῆς ζωῆς των. Οἱ Τοῦρκοι δύμως τοὺς ἀπεκεφάλισαν.

Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν ἀπέτυχεν, ἀλλὰ ὥφέλησε πολὺ τὸν Ἀγῶνα. Οἱ Τοῦρκοι ἐνόμισαν ὅτι ἡ ἐξέγερσις ἔγινε μὲ ρωσικὴν ὑποκίνησιν· διὰ νὰ εἴναι λοιπὸν ἔτοιμοι νὰ ἀντιδράσουν εἰς νέαν ἀπόπειραν, ἡναγκάσθησαν νὰ κρατοῦν ἐκεῖ μεγάλας στρατιωτικὰς δυνάμεις, τὰς ὁποίας ἡδύναντο νὰ διαθέσουν, διὰ νὰ καταβάλουν τὴν ἐπανάστασιν τῆς κυρίως Ἐλλάδος.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ΕΞΕΓΕΡΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΝΗΣΟΥΣ

Ο πρῶτος σπινθήρ τῆς ἐπαναστάσεως ἐλαμψεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Πρῶτον, διότι οἱ Τοῦρκοι ἐδῶ ἡσαν ὀλίγοι καὶ οἱ "Ἐλληνες πολλοὶ καὶ μὲ δοκιμασμένους ἀρχηγοὺς (τὸν Παπαφλέσσαν, τὸν Πετρόμπεην, τὸν Κολοκοτρώνην, τὸν Νικηταρᾶν κ.ἄ.)." Επειτα, διότι ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς χώρας ἐδύσκολευε τὴν εἰσβολὴν τουρκικῶν στρατευμάτων. Τέλος, διότι ὁ πασᾶς τῆς Χουρσίτ μὲ τὰς καλυτέρας στρατιωτικὰς του δυνάμεις ἐπολεμοῦσε τὸν Ἀλῆγον εἰς τὰ Ιωάννινα.

Οὕτως, ἐνῷ ἡ Πελοπόννησος ἀπηλλάγῃ ἀπὸ τὰς τουρκικὰς δυνάμεις, συνέβησαν δύο γεγονότα, ποὺ ἐθέρμαναν τὸ φρόνημα τῶν Ἐλλήνων καὶ ἐπέσπευσαν τὴν ἐκρήξιν τῆς ἐπαναστάσεως.

Τὸ πρῶτον εἴναι ὅτι κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1820 ἀπεβιβάσθη ἐκεῖ ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Ὅψηλάντη Παπαφλέσσας, ὁ ὁποῖος μὲ τὰς ὑποσχέσιες του ἐφέλγυσε τὴν φαντασίαν τῶν Πελοποννησίων, ὡστε νὰ πιστεύσουν ὅτι ἔφθασε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, διὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν.

Τὸ δεύτερον γεγονός εἴναι ὅτι εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1821 ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Μάνην ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.

Πρῶτος ὁ ὄπλαρχηγὸς Νικόλαος Σολιώτης ἐκτύπησε, περὶ τὰ μέσα Μαρτίου, Τούρκους εἰσπράκτορας τοῦ χαρατσίου εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν Καλαβρύτων.

‘Η σπουδαιοτέρα ὅμως ἐνέργεια ἔξεδηλώθη ἐναντίον τῆς Καλαμάτας. Εἰς τὰς 22 Μαρτίου ὁ Πετρόμπετης, ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Παπαφλέσσας καὶ ὁ Γιατράκος, ἐποιιόρκησαν τὴν Καλαμάταν καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν τὴν ἐκυρίευσαν.

‘Αλλὰ εἰς τὰς 21 τοῦ Μαρτίου ὁ Ἰωάννης Παπαδιαμαρτόπουλος καὶ οἱ ὄπλαρχηγοὶ τῆς Ἀχαΐας, ποὺ ἐκρατοῦσαν μίαν κόκκινην σημαίαν μὲ μαῦρον σταυρὸν εἰς τὸ μέσον, εἰσῆλθον εἰς τὰς Πάτρας καὶ ἔκλεισαν τοὺς Τούρκους εἰς τὸ φρούριον. Τὴν ἐπομένην ἔφθασεν ἀπὸ τὰ Καλάβρυτα καὶ ὁ ἐπίσκοπος Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, ποὺ μὲ τοὺς Ζατήηδες καὶ τὸν Λόντον πρὸ δὲ λίγων ἡμερῶν ἦχεν ὑψώσει τὸ Λάβαρον εἰς τὴν Ἀγίαν Λαύραν. Καὶ ἐδῶ ὑψώσει καὶ πάλιν τὴν σημαίαν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ ὥρκισε τοὺς προκρίτους καὶ τοὺς ὄπλαρ-

Εἰκ. 16. Χάρτης τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Πελοπόννησον

Εἰκ. 17. 'Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ἐγεννήθη τὸ 1770 εἰς τὸ χωρὶς Ραμοβούνι τῆς Μεσσηνίας, ὅπου εἶχε καταφύγει ἡ μητέρα του ἐξ Ἀρκαδίας. Εἶχε πατέρα τὸν ὀνομαστὸν διπλαρχηγὸν Κωνστ. Κολοκοτρώνην. Εἰς ἡλικίαν 16 ἐτῶν ἤρχισε νὰ ἀγωνίζεται εἰς τὰ βουνὰ τοῦ Μοριᾶ ὡς ἀρχηγὸς μικρᾶς ὁμάδος κλεφτῶν. "Εδρασε καὶ εἰς τὴν Θάλασσαν μὲ τὸν Σταθῆν ὡς ἀρχηγὸς μοίρας καταδρομικῶν. Ἀφοῦ ἐπὶ 20 χρόνια ἐπολέμησε τὸν τύραννον εἰς τὴν στεριάν καὶ τὴν Θάλασσαν, καταδιωγμένος ἔφθασε τὸ 1806 εἰς τὴν Ζάκυνθον. 'Εκεῖ εἰσῆλθεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ταγματάρχου. Εἶχεν ἐπιβλητικὴν φυσιογνωμίαν, φωνὴν βροντώδην καὶ ὅλα τὰ χαρίσματα τοῦ πολεμάρχου.

χηγούς τῆς Ἀχαΐας· ἡ σημαία ἔφερε τὸν σταυρὸν καὶ τὸ σύνθημα τοῦ Ἀγῶνος «Ἐλευθερία ἡ Θάνατος». Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ἡ 25η Μαρτίου καθιερώθη νὰ ἑορτάζεται ὡς ἔθνικὴ ἐπέτειος.

'Η ἐξέργεσις τῶν νήσων ἦτο μεγίστης σπουδαιότητος διὰ τὸν Ἀγῶνα, διότι οἱ στόλοι των θαλασσίας μεταφορὰς τῶν Τούρκων καὶ θαλασσίων τοὺς "Ἐλληνας εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των ἐναντίον τῶν παραλίων φρουρίων. 'Επίσης θα παρέλυνον τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου καὶ θὰ ἀφηγναν ἀνοικτὴν τὴν θάλασσαν διὰ τὰς ἐπικοινωνίας τῶν ἐπαναστατῶν.

Πρῶτοι ἀπὸ τοὺς νησώτας ἐπανεστάτησαν οἱ Σπετσιῶται (26 Μαρτίου). Μὲ 53 πλοῖα, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὅποιών ἦτο ἡ Μπουνιουλίνα, ἔκλεισαν ἀπὸ τὴν θάλασσαν τὸ πολιορκούμενον φρούριον τοῦ Ναυπλίου.

Εἰς τὰς 10' Απριλίου ὑψώσαν τὸ Λάβαρον τῆς Ἐλευθερίας τὰ Ψαρὰ καὶ μὲ τὰ καταδρομικά των ἀπέκοψαν τὰς μεταφορὰς τῶν Τούρκων ἀπὸ τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ τὴν Θράκην.

(16 Απριλίου 1821)

Περὶ τὰ μέσα 'Απριλίου μετέσχε καὶ ἡ "Ὕδρα μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν πλοίαρχον Οἰκονόμου, ἐνῷ οἱ πρόκριτοι ἥσαν διστακτικοί. Κατόπιν τὸ κίνημα ἔξηπλωθη εἰς τὰς Κυκλαδας, τὴν Σάμον καὶ τὴν Κάσον.

'Η Κρήτη ἔξηγέρθη τὸν Ἰούνιον καὶ ἔγραψεν ὠραίας σελίδας, ἀλλὰ διὰ τὴν ἔξέγερσιν αὐτὴν θά διμιλήσωμεν κακωτέρω.

'Η Κύπρος δὲν ἐπρόφθασε νὰ κινηθῇ, διότι οἱ Τούρκοι ἔξαπέλυσαν τοὺς τουρκικοὺς ὄχλους εἰς σφαγὰς καὶ διαρπαγάς. Τότε ἐμαρτύρησε καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κυπριανὸς καὶ 70 ἄλλοι ἐπίσκοποι καὶ πρόκριτοι (9 - 12 Ἰουλίου).

'Η Ἐπτάνησος ἐβοήθησε τὸν ἀγῶνα μὲ τὴν ἀποστολὴν ἐθελοντῶν καὶ ἐφοδίων.

(1807 Αρχίλοι)

Η ΕΙΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΤΕΡΕΑΝ, ΘΕΣΣΑΛΙΑΝ ΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ

Elik. 18. Η Μπονμπονλίνα

'Απὸ τὴν Πελοπόννησον αἱ φλόγες τῆς ἐπαναστάσεως ἡπλώθησαν εἰς τὴν Στερεάν. 'Ο ἀρματολὸς Πανουργιᾶς ἔξεσήκωσε τὰ Σάλωνα ("Αμφισσαν) καὶ ὁ Γιάννης Γκούρας τὸ Γαλαζίδι. 'Ο Ἀθανάσιος Διάκος τὴν Λεβάδειαν καὶ τὴν Βοιωτίαν. Νοτιώτερον οἱ ἀγρόται τῆς Ἀττικῆς μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μελέτην Βασιλείου ἡλευθέρωσαν τὰς Ἀθήνας καὶ ἐποιούρκησαν τοὺς Τούρκους εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ὑδραϊκὰ πλοῖα ἔξηγειραν τοὺς Εὐβοεῖς, οἱ δόποιοι ἐποιούρκησαν τοὺς Τούρκους εἰς τὰ φρούρια τῆς Χαλκίδος καὶ τῆς Καρύστου.

'Η Δυτικὴ Στερεά ἀνέλαβε δρᾶσιν εἰς τὰ τέλη Μαΐου. 'Η ἀπειλὴ τοῦ

Χουρσίτ, πού διάγον θορειότερον ἀντεπολέμει τὸν Ἀλῆν, συνεκράτει τοὺς Αἰτωλοακαρπῶνας. "Οταν ὅμως παρουσιάσθη ὁ ἐλληνικὸς στόλος, ὁ ἀρματολὸς τοῦ Ζυγοῦ Δῆμο. Μακρῆς ἔκινήθη καὶ συντόμως ἡλεύθερωσε τὸ Μεσολόγγι, τὸ Αἰτωλικὸν καὶ τὸ Ἀγρίνιον. Κατόπιν ἔπιασε τὰς διαβάσεις τοῦ Μακρυνόρους, ὥστε, ὅταν ὁ Χουρσίτ ἔστειλε στρατὸν ἐναντίον τῆς Αἰτωλοακαρπανίας, δὲν ἦδυνήθη νὰ περάσῃ.

Τὰ χωρία τοῦ Πηλίου ἔξηγέρθησαν εἰς τὰς 7 Ματου ἀπὸ τὸν λαμπρὸν διδάσκαλον τοῦ Γένους Ἀριθμον Γαζῆν καὶ τὸν ὀπλαρχὴγὸν Μπασδέκην. Ὁ πασᾶς ὅμως τῆς Λαρίσης Μαχμούτ (Δράμαλης) ἔδρασε μὲ ταχύτητα καὶ διεσκόρπισε τοὺς ἐπαναστάτας, ποὺ ἐποιιόρκουν τὸν Βόλον καὶ τὸ Βελεστῖνον. Μόνον τὸ Τρίκερι ἔμεινεν ἀδούλωτον.

Εἰς τὰς 9 Ματου ἔξηγέρθη ἡ Χαλκιδικὴ καὶ τὸ "Αγιον Ὅρος μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Σερραῖον ἔμπορον Ἐμμ. Παπᾶν. Ἐδῶ κατ' ἀρχὰς οἱ Ἐλληνες ἐσημείωσαν ἐπιτυχίας καὶ ἔφθασαν πλησίον τῆς Θεσ/νίκης καὶ τῶν Σερρῶν. "Οταν ὅμως ὁ σουλτᾶνος Μαχμούτ ἔστειλεν ἐναντίον των τὸν αἷμοχαρῆ πασᾶν Ἀβδούλ Ἀμπούδη, ἡ Χαλκιδικὴ ὑπετάχθη καὶ μόνον τὸ ὄχυρὸν τῆς Κασσάνδρας ἔκρατησε μέχρι τοῦ Ὁκτωβρίου, διότι ὁ ἐλληνικὸς στόλος τὸ ἀνεφωδίαζεν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἔκυρίευσεν ὁ Ἀβδούλ, ὁ ὄποιος ἔπειτα ἀπὸ τὴν νίκην του ἔσφαξεν ἐκατοντάδας Ἐλλήνων καὶ ἔκαυσε τὸν Πολύγυρον, τὴν Γαλάτισταν καὶ τὰ Βασιλικά.

Εἰκ. 19. Ὁ Κυπριανὸς

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΞΕΓΕΡΣΙΝ

"Οταν ἔγινε γνωστὴ εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην ἡ ἔξέγερσις, ὁ Μαχμούτ λέγουν ὅτι ἔξεμάνη. Ἐνόμισεν ὅτι ὅλος ὁ ἐλληνισμὸς εἶχε συνωμοτήσει νὰ τὸν ἀνατρέψῃ καὶ ὅτι ἔκινδύνευεν ἡ τουρκικὴ ἐθνότης καὶ ἡ

Ελκ. 20. 'Ο Γρηγόριος ὁ Ε' ἐγεννήθη εἰς τὴν Δημητσάναν. Ἐσπούδασεν εἰς τὰς Ἀθήνας, Σμύρνην καὶ εἰς τὴν «Πατμιάδα» σχολὴν. Εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀνῆλθε τὸ 1798. Διὰ τὴν ἑθνικήν του δρᾶσιν ἔξωρίσθη δύο φορὲς εἰς τὸ "Αγιον" Ὁρος. Ή πατρὶς, διὰ νὰ τιμήσῃ τὸν ἑνομάρτυρά της, τοῦ ἔστησεν ἀνδριάντα εἰς τὰ προπύλαια τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

μουσουλμανικὴ θρησκεία. Δι' αὐτὸν εἰς τὴν ἔξέγερσιν τῶν Ἑλλήνων ἀπήντησε μὲ τὴν καλλιέργειαν φυλετικοῦ μίσους καὶ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ. "Οταν λοιπὸν τὸ ἐπέτυχεν, ἐπροχώρησεν εἰς σκηνοθετημένας τρομοκρατικὰς ἐκδηλώσεις ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων.

Μὲ ὀρισμένον σύνθημα οἱ τουρκιοὶ ὅχλοι τῆς Κων/πόλεως ὡρμησαν μὲ λύσσαν εἰς τὴν σφαγὴν καὶ τὴν λεηλασίαν. Πρῶτοι στόχοι των ὑπῆρχαν οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ λόγιοι καὶ οἱ ἐμπορευόμενοι. "Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας ὅμοιαι ἀγριότητες ἔγιναν εἰς τὴν Σμύρνη, τὰς Κυδωνίας, τὴν Ἀδριανούπολιν, Κορήτην, Κύπρον κλπ. Τὰ θύματα τῶν σφαγῶν αὐτῶν δὲν ἀριθμοῦνται.

"Ἀποκορύφωσιν ὅμως τῆς τρομοκρατίας ἀποτελεῖ ὁ ἀπαγχονισμὸς τοῦ γέροντος πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα (10 Ἀπριλίου). Μετὰ τὴν λειτουργίαν τὸν ἔκρεμασαν ἀπὸ τὴν μεσαίαν πύλην τοῦ ναοῦ τοῦ Πατριαρχείου. Τὸ λείψανόν του ἔμεινε κρεμασμένον ἐπὶ 3 ἡμέρας: ἔπειτα παρεδόθη εἰς τὰ ἔξαλλα πλήθη, τὰ ὄποια τὸ ἔσυραν εἰς τοὺς δρόμους καὶ τὸ ἔρριψαν εἰς τὸν Βόσπορον. Μετὰ τριήμερον ὁ "Ἑλλην πλοίαρχος Σκλάβος τὸ περισυνέλεξε καὶ τὸ ἔφερεν εἰς Ὁδησσόν, ὅπου ἐτάφη μὲ τιμάς.

Αἱ σφαγαὶ ὅμως καὶ αἱ ἄλλαι βιαιοπραγίαι τῶν Τούρκων, ἀντὶ νὰ πτοήσουν τοὺς "Ἑλληνας, τοὺς ἔξηγρίωσαν. Μὲ αὐτὰς εἶδον καθαρὰ ὅτι

δό πόλεμος ήτο, διὰ νὰ διασωθῇ δέλληρισμός καὶ η δροθοδοξία ἀπὸ τὸν τέλειον ἀφανισμόν. Ὅτο πόλεμος ὅχι διὰ συμφέροντα ὑλικά, ἀλλὰ πόλεμος «ύπερ πίστεως καὶ πατρίδος».

ΤΑ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1824

Α' ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΕΤΟΥΣ (1821)

ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ - ΜΑΧΗ ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ

Ἐπειτα ἀπὸ τὰς ἐπιτυχίας των εἰς τὰς Πάτρας καὶ τὴν Καλαμάταν οἱ ἐπαναστάται ἥρχισαν νὰ πολιορκοῦν τὰ φρούρια, ὅπου εἶχον κλεισθῆ οἱ Τοῦρκοι. Αἱ ἐνέργειαι των ὅμως ἡσαν σπασμωδικαί, διότι οὔτε πει-

θαρχίαν εἶχον οὔτε ἐνότητα. Τότε δὲ Κολοκοτρώνης συνέστησεν, ὁ μὲν Πετρόμπεης νὰ ὀρισθῇ ἥρχιστράτηγος, ὡστε νὰ λείψῃ ἡ ἀναρχία, δὲ ἔδιος δὲ νὰ προσπαθήσῃ νὰ κυριεύσῃ τὴν Τριπολίτσαν. «Χωρὶς τὴν Τρίπολιν, ἔλεγεν, εἴναι ἀδύνατον νὰ στερεωθῇ τὸ κίνημα εἰς τὸν Μοριάν». Καὶ εἶχε δίκαιον, διότι ἡ πόλις ήτο πρωτεύουσα καὶ σπουδαῖος συγκοινωνιακὸς κόμβος.

Εἰκ. 21. 'Ο Δημήτριος 'Τψηλάντης ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς πλέον συμπαθεῖς ἥρωας τοῦ 1821. Τὸ παρουσιαστικόν του δὲν ἦτο ἐπιβλητικόν, διότι ἦτο ἴσχυς καὶ εἶχε φωνὴν ἀσθενικήν. Εἰς τὸ καχεκτικόν του ὅμως σῶμα ἐκατοικοῦσε γενναία ψυχή. Πρῶτος ὥρμα εἰς τὴν μάχην καὶ ἀπεχώρει τελευταῖος. Ἐμίσει τὰς ραδιούργιας καὶ ἐπροτιμοῦσε νὰ ὑποχωρῇ παρὰ νὰ καταφεύγῃ εἰς ταπεινὰ ἔργα. Ὅτο πολὺ φιλόπατρις καὶ περιφρονοῦσε τὸ χρῆμα.

Εἰκ. 22. 'Ο Αθανάσιος Διάκος είγενηνήθη τὸ 1788 εἰς τὴν Μουσουνίτσαν τῆς Παρνασσίδος. Ἡτο ἀνὴρ ὡραῖος, τίμιος καὶ ρωμαλέος. Ὁνομάζεται Διάκος, διότι εἶχε χειροτονηθῆναι διάκος. Ἐπειδὴ ἐφύευσεν ἔνα Τοῦρκον ἀποσπασματάρχην, ἥφησε τὰ ράσα καὶ ἔγινε κλέφτης. Κατόπιν ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀλῆ, ὅπου ἔγινε πρωτοπαλλήκαρον τοῦ Ὀδυσσέως Ἀνδρούτσου.

'Εσχεδίαζε, ἐπειδὴ δὲν εἶχε κανόνια, νὰ πολιορκήσῃ ἐπιμόνως τὴν πόλιν, διὰ νὰ ἀποκόψῃ τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῶν πολιορκουμένων καὶ νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ παραδοθοῦν.

'Ενεθάρρυνε λοιπὸν τὰ σώματα τῶν Μανιατῶν, τῆς Μεσσηνίας καὶ τοῦ Μαινάλου καὶ κατόπιν κατέλαβεν δόλα τὰ γύρω ἀπὸ τὴν Τρίπολιν ὑψώματα (ἀπὸ τὸ "Ἀστρος" ἔως τοὺς Μύλους).

"Οταν ὁ πολιορκητικὸς κλοιὸς συνεπληρώθη, οἱ Τοῦρκοι ἀνησύχησαν τόσον, ὡστε ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Χουρσίτη νὰ τοὺς στείλῃ ἀμέσως ἐνισχύσεις. Πραγματικῶς ἐκεῖνος τοὺς ἔστειλε 3500 Τουρκαλβανούς μὲ ἀρχηγὸν τὸν ἐμπειροπόλεμον Μουσταφάμπεην. Αὐτός, ἀφοῦ ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ Ἀντίρριον εἰς τὸ Ρίον, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου τῶν Πατρῶν καὶ τοῦ Ἀκροκορίνθου καὶ τὴν 1ην Μαΐου εἰσῆλθεν εἰς τὴν Τρίπολιν.

Οἱ "Ἐλληνες" ἐταράχθησαν. 'Ο Μουσταφάμπεης τὸ ἐπληροφορήθη καὶ ἀπεφάσισε νὰ τοὺς διαλύσῃ. 'Επετέθη λοιπὸν μὲ 5000 ἄνδρας εἰς τὸ Βαλτέτσι, ποὺ τὸ κατεῖχον οἱ Μανιάται, ἔχοντες ἀρχηγούς τὸν Ἡλίαν καὶ Κυριακούλην Μαυρομιχάλην. Οἱ "Ἐλληνες" δύχρωμένοι τοὺς ὑπεδέχθησαν μὲ εὔστοχα πυρά. 'Η μάχη διήρκεσε δύο ἡμέρας καὶ οἱ Τοῦρκοι, ἀφοῦ ἥφησαν δύο κανόνια, 300 νεκρούς καὶ διπλασίους τραυματίας, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Τρίπολιν (12 - 13 Μαΐου).

'Η νίκη τοῦ Βαλτετσίου διεδραμάτισεν ἀποφασιστικὸν ρόλον εἰς

τὴν πορείαν τῆς Ἐπαναστάσεως: πρῶτον, διότι ἐκλόνισε τὸ ἡθικὸν τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς τῆς Τριπόλεως καὶ δεύτερον, διότι ἐδίδαξε τοὺς "Ἐλληνας" ὅτι μὲ τὴν τήρησιν τῆς πειθαρχίας δύνανται νὰ νικοῦν.

Εἰς τὰς 19 Ιουνίου ἔφθασεν εἰς τὰ Βέρβανα — ὅπου τὸ στρατόπεδον τῶν Ἐλλήνων — ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ὡς πληρεξούσιος τοῦ «Γενικοῦ Ἐφόρου» τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας καὶ κατέβαλε προσπαθείας, διὰ νὰ ἐπιβληθῇ ἡ τάξις καὶ πειθαρχία εἰς τὰ ἄτακτα σώματα τοῦ Μοριᾶ.

ΠΤΩΣΙΣ ΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ

"Ἐν συνεχείᾳ (Ἰούλιος - Αὔγουστος) παρεδόθησαν εἰς τοὺς "Ἐλληνας" τὰ ἴσχυρὰ φρούρια τῆς Μονεμβασίας καὶ, κατόπιν ἐφόδου, τοῦ Νεοκάστρου (Πύλου). "Ετσι βαθμήδον ὁ πολιορκητικὸς κλοιὸς τῶν δυνάμεων

Εἰκ. 23. Χάρτης τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Στρεάν

τοῦ «Γέρου» ἐγίνετο περισσότερον ἀσφυκτικὸς καὶ μάλιστα ἀπὸ τότε ποὺ ἔκυριεύθη ἡ στρατηγικὴ γραμμὴ Τρικόρφων - Δολιανῶν, (ὅπου ἔθαυματούργησεν ὁ ἀνδρεῖος Νικηταρᾶς, ὁ ὅποιος ἔκτοτε ἐπωνυμάσθη Τουρκοφάγος). "Οταν δὲ χάρις εἰς τὴν ὑπομονὴν καὶ τὸ θάρρος τῶν οἱ πολιορκηταὶ ἔσκαψαν χαρακώματα καὶ γύρω ἀπὸ τὴν πόλιν, (διὰ νὰ μὴ τοὺς ἀνατρέπῃ τὸ ἵππικόν), ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς Τριπόλεως ἔγινεν ὄλοκληρωτικός. Τέλος εἰς τὰς 23 Σ/βρίου 1821 οἱ πολιορκούμενοι παρεδόθησαν, δὲν τοὺς ἐτήρησαν καὶ ἔκαμαν βιαιοπραγίας.

Μὲ τὴν ἀλωσιν τοῦ Ναβαρίνου καὶ μὲ τὴν παράδοσιν τῆς Μονεμβασίας καὶ τῆς Τριπόλεως ἐστερεώθη ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν νότιον καὶ κεντρικὴν Πελοπόννησον. Ἐπίσης περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ἀρχηγῶν ἀρκετὰ ἐφόδια, διὰ νὰ ὀπλίσουν τοὺς ἀπόλογους στρατιώτας των.

ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΛΑΜΑΝΑΝ - ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

'Επειδὴ μὲ τὴν ἔξεγερσιν τῆς Βουδουνίτσας ἀπὸ τὸν Δυοβούνιώτην καὶ τῆς Υπάτης ἀπὸ τοὺς Κοντογιανναίους ἐκινδύνευε νὰ καταληφθῇ ἀπὸ τοὺς "Ἑλληνας καὶ τὸ Ζητούνι (Λαμία) καὶ νὰ ἀποκοποῦν αἱ συγκοινωνίαι τῶν Τούρκων εἰς τὴν Α. Στερεάν, ὁ Χουρσίτ ἀπεφάσισε νὰ κτυπήσῃ τοὺς ἐπαναστάτας.

Διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν ὁ Ὁμέρος Βρυώνης καὶ ὁ Κιοσσέ Μεχμέτ συνεκέντρωσαν 9000 ἄνδρας εἰς τὴν Λαμίαν. Τότε ὁ Πανουργιᾶς, ὁ Δυοβούνιώτης καὶ ὁ Διάκος ἡθέλησαν νὰ τοὺς κλείσουν τὰς διαβάσεις τῆς Οίτης. Οἱ δύο πρῶτοι, ἀφοῦ ἐπολέμησαν ἡρωικῶς ὑπεκώρησαν εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς Οίτης. Ὁ Διάκος ὅμως, ποὺ ὑπερήσπιζε τὴν γέφυραν τῆς Ἀλαμάνας (Σπερχειοῦ), ἔμεινεν εἰς τὴν θέσιν του μὲ 40 παλληκάρια. Ἐκεὶ οἱ σύντροφοι τοῦ Διάκου ἐφονεύθησαν ὅλοι μαχόμενοι ὡς λέοντες μέχρι τελευταίας πνοῆς, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ ἐπίσκοπος Σαλώνων Ἡσαΐας καὶ ὁ ἀδελφός του Παπαγιάννης, ποὺ ἐπολέμησαν ὡς ἀπλοὶ στρατιώται τοῦ Διάκου. Ὁ Διάκος συνελήφθη πληγωμένος. Οἱ δύο πασάδες, ἀφοῦ ἔθαύμασαν τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν ἀνδρείαν του, τοῦ ἐζήτησαν νὰ ἀλλάξῃ τὴν πίστιν του καὶ τοῦ ὑπεσχέθησαν ἀξιώματα. Εἰς τὰς ἀτιμωτικὰς ὅμως προτάσεις ὁ Διάκος ἀπήντησε :

Πάτε κι' ἐσεῖς κι' ἡ πίστη σας, Μουστάτες, νὰ χαθῆτε.

Ἐγὼ Γραικὸς γεννήθηκα, Γραικὸς θέλ' ἀποθάνω.

Τότε οι πασάδες διέταξαν νὰ τὸν σουβλίσουν (23' Απριλίου 1821). Λέγουν
ὅτι τόσον ἡρεμος ἦτο ὁ ἀθηνακὸς ἥρως κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαρτυρίου του,
ῶστε οὕτε ἀναστεναγμὸς ἐξέφυγεν ἀπὸ τὰ χεῖλη του.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΓΡΑΒΙΑΣ. Ο ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ

Δέκα α ἔξη ἡμέρας ἀργότερον ὁ Ὁδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος ἐπεχείρησε
νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Τούρκους νὰ προχωρήσουν πρὸς τὰ Σάλωνα. Ἐπιασε
λοιπὸν μὲ 118 διαλεκτὰ παλληκάρια τὸ Χάνι (πανδοχεῖον) τῆς Γραβιᾶς,
τὸ ὄποιον δεσπόζει τοῦ στενοῦ ποὺ φέρει εἰς τὰ Σάλωνα. Ἀφοῦ ἔφραξαν
τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα, ἤνοιξαν εἰς τοὺς τοίχους πολεμίστρας.
"Οταν εἰς τὰς 8 Μαΐου ἔφθασαν αἱ προφυλακαὶ τῶν Τούρκων, τοὺς ὑπεδέ-
χθησαν μὲ εὐστόχους βολάς. Οὐδεὶς πυροβολισμὸς ἐξέφευγε τοῦ στόχου
του. Πολλὰς ἐφόδορς ἔκαμψαν οἱ Τούρκοι, ἀλλὰ ματαίως. Κατὰ τὸ διά-
στημα τῆς νυκτὸς ἔστειλαν νὰ φέρουν πυροβόλα ἀπὸ τὴν Λαμίαν, διὰ
νὰ κρημνίσουν τὸ χάνι. Οἱ Ἑλληνες ὅμως ἔκαμψαν ἔξοδον μέσα ἀπὸ τὰς
τάξεις τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐσώθησαν, ἀφοῦ ἔχασαν μόνον δύο συντρόφους.

'Ο Ὁδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος (¹) ἦτο υἱὸς τοῦ ἀρματολοῦ Ἀνδροῦτσου, ποὺ ἐπο-
λέμησε μαζὶ μὲ τὸν Κατσώνην. Νέος ὑπηρέτησε τὸν Ἀλῆν, δ ὄποιος τὸν ἐτοποθέ-
τησε γενικὸν ἀρματολὸν τῆς Δωρίδος καὶ Φωκίδος. Εἶχε πεῖραν τοῦ πολέμου καὶ
τὴν ἴκανότητα νὰ ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς κλέφτες.

Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΒΡΥΣΑΚΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ

Τὸ ἀνδραγάθημα τοῦ Ὁδυσσέως ἡμέρδισε τὸν Βρυώνην νὰ προ-
χωρήσῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον, πρὶν καταπνίξῃ τὴν ἐξέγερσιν εἰς τὴν
Στερεάν. Ἀφοῦ ἔκυρίευσε τὴν Λεβάδειαν καὶ τὰς Θήβας, ἐπετέθη
ἐναντίον τῆς Εύβοίας. Ἐπειδὴ ὅμως ἐνικήθη ὀλίγον ἔξω τῆς Χαλκίδος
εἰς τὴν θέσιν Βρυσάκια (15' Ιουλίου) ἀπὸ τοὺς Εύβοεῖς ἐπαναστάτας
μὲ ἀρχηγὸν τὸν Ἀγγελῆ Γοβγίγαν, ἀφησε τὴν Εύβοιαν καὶ εἰσέβαλεν
εἰς τὴν Αττικήν. Ἐδῶ ἔκυρίευσε τὰς Ἀθήνας καὶ διέλυσε τοὺς πολιορ-
κητὰς τῆς Ἀκροπόλεως.

'Αλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ λύσῃ
τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς. Ἐπειρίενεν ἐπικουρίας, τὰς ὄποιας θὰ
τοῦ ἔστελλεν ὁ Χουρσίτ μὲ τὸν Μπαϊράμ πασᾶν. Ἀλλὰ οἱ Γκούρας, Πα-

1. Ἐγεννήθη εἰς Πρέβεζαν, ὅπου σώζεται μέχρι σήμερον ἡ οἰκία τῆς μη-
τρός του.

νουργιᾶς καὶ Δυοβουνιώτης τὸν ἐνίκησαν εἰς τὰ Βασιλικὰ τῆς Λαμίας (25 Αύγουστου).

Αἱ μάχαι τῆς Γραβιᾶς, τῶν Βρυσακίων καὶ τῶν Βασιλικῶν εἶχον ἀποφασιστικὴν ἐπίδρασιν εἰς τὴν πορείαν τοῦ ἀγῶνος ὃχι μόνον εἰς τὴν Στερεάν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον. Οἱ τρεῖς πασάδες, ἐπειδὴ δὲν ἡδυνήθησαν νὰ συντρίψουν τὰ ἐπαναστατικὰ σώματα τῆς Α. Στερεᾶς, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ Ἰωάννινα. Ἔτοι, δλίγας ἡμέρας ἀργότερον ἡ Τριπολιτσά, ἀβοήθητος, ἔπεισεν εἰς τὰ χέρια τῶν Ἐλλήνων.

ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΑΝ

Μεγάλας ἐπιτυχίας ἐσημείωσε κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ Ἀγῶνος καὶ ὁ ἑλληνικὸς στόλος. Ἀπὸ τὰ μέσα Μαΐου μὲ ναύαρχον τὸν Ὑδραῖον Ἰάκωβον Τομπάζην ἐπλευσε πρὸς τὸ Αἴγαον καὶ ἡμπόδισε τὸν ἐχθροὺν νὰ ἐπιτεθῇ ἐναντίον τῆς Σάμου καὶ τῶν Ψαρῶν. Καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ τὸν ἀπέκλεισεν εἰς τὸν Ἐλλήσποντον.

Τὸ λαμπρότερον ὅμως κατόρθωμά του ἐπέτυχεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἐρεσσοῦ τῆς Λέσβου. Ἐκεῖ εἶχε καταφύγει μία τουρκικὴ φρεγάδα τῶν 48 κανονιῶν. Οἱ κυβερνῆται τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, ἐπειδὴ δὲν ἡδύναντο νὰ τὴν βυθίσουν μὲ τὰ μικρὰ κανόνια των, ἀπεφάσισαν νὰ τὴν πυρπολήσουν. Πραγματικῶς τὴν 27ην Μαΐου ὁ Ψαριανὸς πυρπολητὴς Παπανικολῆς τὴν ἐπλησίασε καὶ συνέδεσε τὸ πυρπολικόν του⁽¹⁾ κάτω ἀπὸ τὸ «μπαστούνι» της. Κατόπιν ἤναψε τὸ φιτίλι, ἐπήδησεν εἰς τὴν βοηθητικὴν λέμβον καὶ ἀπεμακρύνθη κωπηλατῶν μὲ δλην του τὴν δύναμιν. Τὸ πυρπολικόν ἀνεφλέγη ἀμέσως καὶ μετέδωσε τὸ πῦρ καὶ εἰς τὴν φρεγάταν, ἡ δποία ὡς πυροτέχνημα ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα μὲ ἀποτέλεσμα 400 Μουσουλμάνοι νὰ εὕρουν οἰκτρὸν θάνατον.

Ἡ ἐπιτυχὴς αὕτη πυρπόλησις εἶχε θλιβερὰς συνεπείας διὰ τοὺς «Ἐλληνας τῆς Λέσβου, τῶν Κυδωνιῶν κλπ. Οἱ Τούρκοι ἐπεζήτησαν νὰ

1. Τὸ πυρπολικόν (μπουρόλότο) ἦτο πολεμικὸν ὅπλον τοῦ ναυτικοῦ, γνωστὸν ἀπὸ παλαιοτέρους χρόνους. Πρῶτοι τὸ ἔχρησιμοποίησαν οἱ "Αγγλοι κατὰ τῆς ἀρμάδας τοῦ Φιλίππου Β'. Τὸ ἑλληνικὸν πυρπολικόν ὑπῆρξεν ἐφεύρεσις τοῦ ναυπηγοῦ Ἰωάννη Παργίου ἢ Πατατούκου. Τὸ ἔχωριζον συνήθως εἰς δύο. Εἰς τὸ κάτω ἔβαζαν βαρέλια μὲ πυρίτιδα, οἰνόπνευμα, θειάφι, πίσσαν καὶ νέφτι. Τὰ βαρέλια συνεδέοντο μὲ σωλῆνας, οἱ δποίοι ἐπερνοῦσαν μέσα ἀπὸ τὰς δπάς καὶ ἔφθαναν εἰς τὸ ἄνω μέρος. Καὶ ἐδῶ ὑπῆρχον ἀλλαι εὑφλεκτοὶ δλαι. Ἐπίσης τὰ κατάρτια καὶ τὰ πανιά τὰ ἀλειφάν μὲ νέφτι ἡ πίσσαν.

έκδικηθούν μὲ σφαγάς, πυρπολήσεις καὶ λεηλασίας. Άλλὰ εἰς τὸν κατὰ θάλασσαν ἀγῶνα, διὰ τῆς τολμηρᾶς αὐτῆς πυρπολήσεως, οἱ Ἑλληνες ναυτικοὶ ἐδιδάχθησαν νὰ χρησιμοποιοῦν μὲ εύστοχίαν τὰ πυρπολικὰ καὶ νὰ διαιλύουν τοὺς τουρκικοὺς στόλους.

Ο τονοχικὸς στόλος τὸ θέρος τοῦ 1821 ἐπέτυχε νὰ διαφύγῃ ἀπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ νὰ ἔμφανισθῇ εἰς τὴν Δ. Πελοπόννησον, δπου ἀνεφαδίασε τὰ φρούρια τῆς Μεθώνης καὶ Κορώνης καὶ διέσπασε τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν Πατρῶν. Τὸ χειρότερον ὅμως εἶναι ὅτι τὴν 1ην Ὁκτωβρίου εἰσῆλθεν εἰς τὸν Κορινθιακὸν καὶ κατέστρεψε τὸ Γαλαξίδι. Ἀπὸ τὰ πλοῖα τῶν Γαλαξιδιωτῶν 34 βρίκια καὶ γολέτες ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων· τὰ ὑπόλοιπα ἐβυθίσθησαν.

Β' ΤΑ ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ 1822

Η πολεμικὴ κατάστασις κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸν ἦτο ὡς ἔξης: Ο «Γερος» ἔπειτα ἀπὸ τὴν πτῶσιν τῆς Τριπολιτσᾶς περιέσφιξε τὸ φρούριον τῶν Πατρῶν· δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ τὸ καταλάβῃ, διότι ἡ κυβέρνησις τὸν ἀνεκάλεσεν ἀπὸ ἀντιζηλίαν τῶν προκοπίων. Εἰς τὴν Εὔβοιαν, διὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Καρύστου ἐστάλη ὡς ἀρχηγὸς ὁ Ἡλίας Μανωμιχάλης, οὗτος ὅμως ἐφονεύθη, μόλις ἀπεβιβάσθη, εἰς τὴν μάχην τῶν Στύρων· ὡς διάδοχός του ἦλθεν ὁ Ὁδυσσεύς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀπέτυχε νὰ καταλάβῃ τὸ φρούριον τῆς Καρύστου. Σπουδαιότεραι ὅμως συμφοραὶ ἦσαν ἡ καταστροφὴ τῆς Ναούσης καὶ τῆς Χίου, ἡ πανωλεθρία τοῦ Πέτα καὶ ἡ συντριβὴ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ (Ιαν. 1822).

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΗΣ. ΛΗΞΙΣ ΑΓΩΝΟΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Ολίγους μῆνας μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Χαλκιδικῆς (22 Φεβρ. 1822) ἐπανεστάτησε καὶ ἡ περιφέρεια τοῦ Βερμίου καὶ μέγα τμῆμα τῆς Δ. Μακεδονίας μὲ ἀρχηγούς τὸν Ζαφειράκην Θεοδοσίου, τὸν Γάτσον καὶ τὸν Καρατάσον. Οἱ ἐπαναστάται ἐνίκησαν εἰς τὴν μονὴν Δοφρᾶ τὸν Κεχαγιάμπεην τῆς Βεροίας. Ο 'Αβδούλ 'Αμπούδ ὅμως μὲ 16.000 μαχητὰς ἐπολιόρκησε τὴν Νάουσαν. Μετὰ ἐνὸς μηνὸς ἀντίστασιν ἡ πόλις ἐκυριεύθη. Ἀπὸ τοὺς ἐπαναστάτας 10.000 ἥχμαλωτίσθησαν καὶ 5.000 ἐσφάγησαν. Ἀρκεταὶ γυναῖκες, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν ἀτίμωσιν, ἔπεσαν εἰς τὸν καταρράκτην τῆς Ἀραπίτσας καὶ ἐπνίγησαν. Ἐπὶ πλέον οἱ Τούρκοι ἔκαυσαν 120 χωριά.

‘Η πτώσις τῆς Ναούσης ἐσημείωσε τὸ τέλος τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Μακεδονίαν. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ τοῦ Βερμίου Καρατάσος καὶ Γάτσος μὲ 300 ἄνδρας διεσώθησαν καὶ μετέβησαν εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα, ὅπου συνέχισαν τὸν ἀγῶνα. Τὸν Ζαφειράκην οἱ Τοῦρκοι τὸν ἐφόνευσαν μὲ βασανιστήρια. ’Ἐτοι ἔληξεν ἀδόξως καὶ τὸ κίνημα τοῦ Βερμίου, ὅπως καὶ ἡ ἔξεγερσις τῆς Χαλκιδικῆς. ’Ἐνῷ καὶ αἱ δύο ἐνέργειαι ἔπρεπε νὰ ὀργανωθοῦν καὶ νὰ γίνουν ταυτοχρόνως, ἔξεδηλώθησαν χωριστὰ καὶ δὲν εἶχον τὴν ὑποστήριξιν τῆς κυρίως Ἑλλάδος.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΧΙΟΥ. Ο ΚΑΝΑΡΗΣ

Οἱ Χῖοι κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως δὲν ἔκινήθησαν. ’Οταν δύμως εἰς τὰς 10 Μαρτίου τοῦ 1822 ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον τῶν δ ἀρχηγὸς τῶν Σαμίων ἐπαναστατῶν Λυκοῦργος Λογοθέτης μὲ 2500 ἄνδρας, ἡναγκάσθησαν νὰ ἔξεγερθοῦν.

‘Η εἰδησις τῆς ἔξεγέρσεως τῶν ἔκαμε ἔξω φρενῶν τὸν σουλτᾶνον. ’Εστειλε λοιπὸν ἐναντίον τῶν 46 πολεμικὰ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Καρὰ ’Αλῆν. Οἱ Σάμιοι μόλις ἐπρόφθασαν νὰ ἐπιβιβασθοῦν εἰς μερικὰ ψαριανὰ πλοῖα καὶ νὰ διαφύγουν. Εἰς τὰς 30 Μαρτίου δ Καρὰ ’Αλῆς ἀπεβίβασεν εἰς τὴν Χίον ἔνα ἀποβατικὸν σῶμα ἀπὸ 7000 ἄνδρας καὶ τὴν ἐκυρίευσεν. Αἱ σφαγαὶ, αἱ λεηλασίαι καὶ οἱ ἔξανδραποδισμοὶ ἦσαν τόσον ἄ-

Εἰκ. 24. ‘Ο θριαμβευτής Κωνσταντίνος Κανάρης ἐγεννήθη εἰς τὰ Ψαρά τὸ 1790. Εἶχε μικρὸν ἀνάστημα μὲ φυσιογνωμίαν ἀγαθήν, ἀλλὰ καρδίαν λέοντος. ’Πηῆρεν δ ἀπέλον εὔστοχος πυρροληπτῆς τοῦ 1821. Τὸ δόνομά του ὡς ἐκδικήτρια θεά κατεδίωκε τοὺς Τούρκους ναυτικούς. Καὶ ὅμως ἦτο τόσον μετριόφρων : “Ἐκτελῶ τὸ καθήκον μου πρὸς τὴν πατρίδα», συνήθιζε νὰ λέγῃ.

γριοι, ώστε άπό τους 113.000 Χίους οι 23.000 έσφαγησαν και οι 47.000 έπωλήθησαν ως αίχμαλωτοι εἰς τὰ σκλαβοπάζαρα.

‘Η ἀπάνθρωπος αὐτὴ διαγωγὴ τῶν Τούρκων ἐπροξένησεν ἀγανάκτησιν εἰς ὅλας τὰς χριστιανικὰς χώρας. Τραγικὴν εἰκόνα τῆς καταστροφῆς μᾶς δίδει ὁ φιλέλλην Γάλλος ζωγράφος Ντελακρούα εἰς τὸν πίνακά του «Ἡ καταστροφὴ τῆς Χίου». Ἐπίσης ἄλλος φιλέλλην, ὁ Γάλλος ποιητὴς Ούγκω μὲ τοὺς ἐπομένους στίχους :

Toῦρκοι διαβῆκαν χαλασμός, θάνατος πέρα ώς πέρα!

Ἡ Χίος τ' ὀδόμορφο νησὶ, μαύρη ἀπομένει ξέρα...

Ἐρμιὰ παντοῦ!...

‘Ο νέος ναύαρχος τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου Ἀνδρέας Μιαούλης ἔφθασεν ἀργὰ καὶ δὲν τοῦ ἔμενεν ἄλλο παρὰ ἡ τιμωρία τῶν βαρβάρων. Ἐδωσε λοιπὸν ἐντολὴν εἰς τὸν Ψαριανὸν Κωνστ. Καράρην καὶ εἰς τὸν Υδραῖον Πιπίνον νὰ κτυπήσουν μὲ τὰ πυρπολικά των.

Μέσα εἰς τὴν ἀσέληνον νύκτα τῆς 6ης Ιουνίου οἱ πυρποληταὶ ἐπλησίασαν ἄτρομοι, ἐνῷ οἱ Τοῦρκοι ἐώρταζαν τὸ «ραμαζάνι» των. ‘Ο Πιπίνος ἐκόλλησε τὸ πυρπολικόν του εἰς τὴν ὑποναυαρχίδα· δὲν τὸ ἔθεσεν ὅμως καλῶς εἰς τὰ πλευρά της καὶ οἱ Τοῦρκοι κατώρθωσαν νὰ τὸ ἀπομακρύνουν, δταν ἐπῆρε φωτιά, καὶ ἔτσι ἐκάη ἀσκόπως.

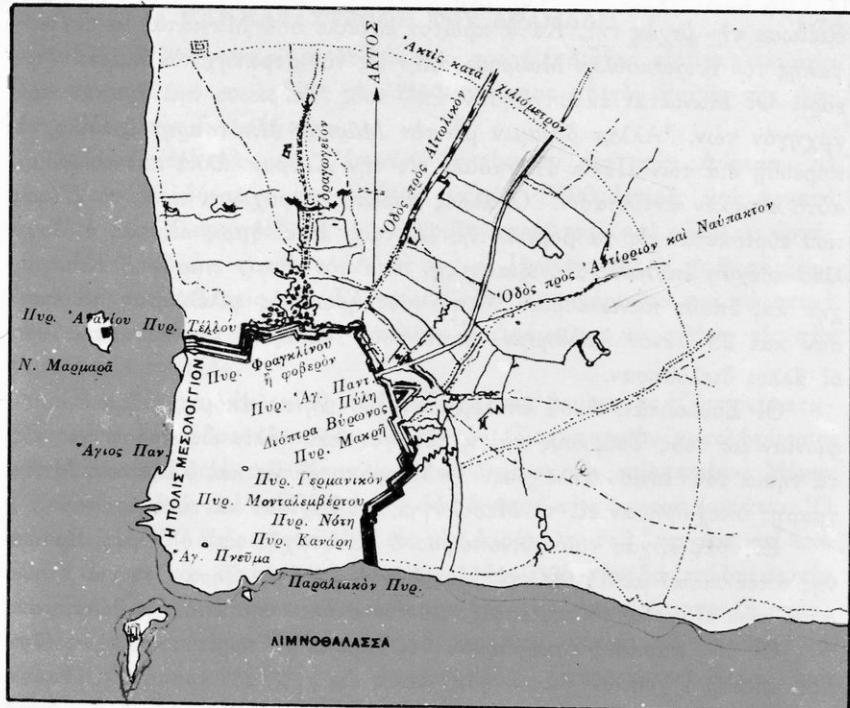
‘Ο Κανάρης μὲ τὸν ἐπιδεξίους ἑλιγμούς τοῦ πηδαλιούχου Θεοφιλοπούλου ἐπλησίασε τὴν ναυαρχίδα προσδέσας τὸ πυρπολικόν του εἰς τὴν πρῷραν της. Ἀφοῦ δὲ ἔθεσε πῦρ εἰς τὸ «μπουρλότο», ἀπεμακρύνθη ταχέως. Ἐπειτα ἐστράφη καὶ εἶδε τὰς φλόγας νὰ μεταδίδωνται εἰς τὴν ναυαρχίδα, ἡ ὁποία, δταν ἡ φωτιὰ ἔφθασεν εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην, ἀνετινάχθη. ‘Ο Καρά Αλῆς μόλις ἐπρόφθασε νὰ πηδήσῃ εἰς μίαν λέμβον, ἀλλὰ ἐκτυπήθη ἀπὸ μίαν φλεγομένην δοκὸν καὶ ἐξέπνευσεν.

‘Η τουρκικὴ ἀρμάδα δὲν ἐτόλμησε νὰ κτυπήσῃ τὰ Ψαρά καὶ τὴν Σάμον, ἀλλὰ ἐπροτίμησε νὰ κρυφθῇ εἰς τὰ Δαρδανέλλια. Ὅταν ἀπεφάσισε νὰ ἔξελθῃ εἰς τὸ Αίγαιον, πάλιν ὁ Κανάρης μὲ τὸν δαυλόν του ἀνετίναξε τὴν ὑποναυαρχίδα της πλησίον τῆς Τενέδου.

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΠΕΤΑ — Η ΠΡΩΤΗ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

‘Ο Χουρσίτ, δταν ἐνίκησε τὸν Αλῆν, ἐστράφη ἐναντίον τῶν Σουλιωτῶν, οἱ ὁποῖοι είχον ἐπιστρέψει εἰς τὸ Σούλι κατόπιν συμφωνίας

Νορμαν (ιεράτων), Λεβαλίες (Ελβετία) Μανικαν, Μηρζωστι, Ταρέ Άπα Δ
 (ελλήνων) (ποστατών) (ποστατών)

Εἰκ. 25. Τὸ Μεσολόγγι, μικρὰ πόλις τῆς Δ. Ἐλλάδος εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ Κορινθιακοῦ ἔχει κτισθῆ εἰς τὸ ἀκρον μιᾶς χαμηλῆς προεξοχῆς τοῦ ὅρους Ζυγοῦ, ποὺ ὁς γλώσσα εἰσέρχεται εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀπὸ τὸ μέρος αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἔφοδος, διότι ἡ θάλασσα εἶναι ἀβαθής. Ἀπὸ τὸ μέρος ὅμως τῆς ἔηρᾶς ἡτο εὔκολος ἡ κατάληψις, διότι τὰ δύχυρώματά του δὲν ἥσαν ἴσχυρά· ἐνας γαιότοιχος, χωρὶς ἐπάλξεις καὶ πυροβολεῖα. Ἀλλὰ καὶ ἡ φρουρὰ τῆς πόλεως ἦτο ἀσήμαντος: 360 περίπου ἄνδρες. Καὶ ὅμως οἱ διάλιγοι αὐτοὶ ἥρωες μὲ τὴν βοήθειαν τῶν κατοίκων ἐκράτησαν πρωτοφανῆ ἀλμυναν.

Αγούσιον 1922

μὲ τὸν Ἀλῆν. Ἐπειδὴ ἡ ἐπίθεσίς του δὲν ἐσημείωσεν ἐπιτυχίαν, ἀφῆκε τὸν Ὄμερο Βρυώνην νὰ πολιορκῇ τὸ Σούλι καὶ ὁ ἔδιος κατηυθύνθη πρὸς τὴν Θεσσαλίαν. Ἐκεῖ ἤρχισε νὰ ἐτοιμάζῃ στρατόν, διὰ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ρούμελην καὶ τὴν Πελοπόννησον.

Ο Μαυροκορδάτος, διὰ νὰ διασώσῃ ἐκ τοῦ κινδύνου τὸ Σούλι, συνεκρότησε σῶμα ἀπὸ 4000 ἀτάκτους καὶ φιλέλληνας καὶ ἔσπευσεν εἰς βοήθειάν του. Τὴν δύναμιν ὅμως αὐτὴν τὴν ἐτεμάχισε καὶ ἔτσι

έμειώσεις την ίσχύν της. Κατά πρώτον έστειλε 500 Μανιάτας μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Κυριακούλην Μαυρομιχάλην εἰς τὸν στρατηγικὸν λιμένα Φανάρι. Οἱ Μανιάται ἐκτυπήθησαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἔχασαν τὸν ἀρχηγόν των. Ἀλλην δύναμιν μὲ τὸν Μᾶρκον Μπότσαρην έστειλε νὰ πορευθῇ διὰ τῶν Πέντε Πηγαδίων εἰς τὴν Κιάφαν τὸν ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα αὐτὸν εὑρῆκεν ἀντίστασιν. Ὁ ἄλλος στρατὸς ἐπροχώρει πρὸς τὸ Πέτα, ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἀρτας. Ἐκεῖ ὅμως εἰς τὰς 4 Ἰουλίου ἐδέχθη ἐπίθεσιν αἰφνιδιαστικὴν ἀπὸ τὸν Ρεσίτ πασάν ἢ Κιουταχῆν καὶ ἔπαθε πανωλεθρίαν. Ἀπὸ τοὺς ἡρωικοὺς φιλέλληνας 58 ἔπεσαν καὶ 25 μόνον ἐσώθησαν. Ἀπὸ τοὺς "Ἐλληνας ἐφονεύθησαν 400· οἱ ἄλλοι διελύθησαν.

Οἱ Σουλιώται, ἀφοῦ ἐπολέμησαν δύο μῆνας ἀκόμη, ἔκαμαν συμφωνίαν μὲ τοὺς Τούρκους καὶ κατέφυγον καὶ πάλιν ὡς πρόσφυγες εἰς τὰ νησιά τοῦ Ἰονίου πελάγους. Ὁ Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης ὑπεχώρησαν εἰς τὸ Μεσολόγγι καὶ ἤρχισαν νὰ τὸ δχυρώνουν.

Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου ὁ Κιουταχῆς καὶ ὁ Ὁμέρος Βρυώνης ἀπέκλεισαν μὲ 11.000 τὸ Μεσολόγγι ἀπὸ τὴν ξηράν, ἐνῷ ὁ Γιουσούφ τῶν Πατρῶν τὸ περιέσφιξε μὲ τὸν στόλον του ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Οἱ δύο πασάδες ἐσκέψθησαν ὅτι ἔπρεπε νὰ κυριεύσουν τὴν πόλιν πρὶν φθάσῃ ὁ χειμῶν· διεφώνησαν ὅμως ὡς πρὸς τὸν τρόπον. Ὁ Κιουταχῆς ἤθελε νὰ τὴν κονιορτοποιήσουν μὲ τὸ πυροβολικόν· ὁ Βρυώνης νὰ τὴν καταλάβουν κατόπιν διαπραγματεύσεων. Ὁ Μπότσαρης, διὰ νὰ κερδίσῃ καιρόν, διότι ἀνέμενεν ἐνισχύσεις, προσεποιήθη ὅτι δέχεται. Ἐνῷ ὅμως συνεχίζοντο αἱ συνενοήσεις, ἔφθασεν ὁ Μιαούλης μὲ μίαν ἴσχυρὰν ναυτικὴν μοῖραν, καί, ἀφοῦ διεσκόρπισε τὰ πλοῖα τοῦ Γιουσούφ, ἐνίσχυσε τὸ Μεσολόγγι μὲ στρατὸν καὶ ἐφόδια.

Οἱ Τούρκοι ἔπειτα ἀπεφάσισαν νὰ αἰφνιδιάσουν τὸ Μεσολόγγι τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων. Οἱ "Ἐλληνες ὅμως εἰδοποιήθησαν καὶ ἔτσι, ὅταν οἱ ἔχθροι ἐξαπέλυσαν τὴν ἔφοδον, τοὺς ἐθέρισαν μὲ φονικὰ πυρά.

Αἱ ἀποτυχίαι αὐταὶ καὶ τὰ δεινὰ τοῦ χειμῶνος ἤγάγκασαν τοὺς Τούρκους νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑποχώρησίς των ὑπῆρξε πολὺ δύσκολος. Εὑρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀφήσουν τὰ πυροβόλα καὶ τὰς ἀποσκευάς των. Τέλος, ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸν Ἀχελώον, τὸν εὔρον πλημμυροισμένον τὸν ἐπέρασαν, ἀφοῦ ἔχασαν 500 στρατιώτας καὶ πολλὰ ὑποζύγια.

- 1822
- 1) Μία σερατιά διὰ ζευκονού τὸν θεσσαλίαν καὶ ἄρδου κατέλαμψε τὴν σεχήν ΑΝ. ΣΤΕΡΕΑ, διὰ τοῦ ἐσθέτου διὰ τοῦ πεποτοῦ, εἰς τὴν Αν. Στερεάν.
 - 2) Άλλη σερατιά διὰ τὰ ιωάννινα νᾶ μακρώνυχε τὴν ζηναν, εἰς τὴν Αν. Στερεάν.
- ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΛΗΝ**
- Ἐνῷ δὲ οἱ Χουρσίτες εἶχεν ἔτοιμάσει στρατόν, διὰ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν καὶ θάλασσαν τὴν Επειοπόννησον, δὲ σουλτάνος τὸν ἀντικατέστησε μὲ τὸν πασᾶν τῆς Λα-τζενίγον τὴν ρίσης Μαχμούτ η Δράμαλην.

Αὐτὸς περὶ τὰ μέσα Ιουνίου ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὴν Λάρισαν μὲ 370 στόλος μίαν μεγάλην δύναμιν ἀπὸ 22000 πεζούς, 8000 ἵπποις καὶ ἀρκετὰ ὅπλα τοῦ Σουρικάτου κανόνια. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ τῆς Α. Στερεᾶς παρέλυσαν καὶ οὐδόλως ἐσκέφθησαν νὰ τοῦ ἀντισταθοῦν. Ἀλλὰ καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἀφῆκαν ἀφύλακτους τὰς διαβάσεις τῶν Γερανίων, τὸν Ἀκροκόρινθον καὶ τὰ στενά τῶν Δερβενακίων, ὡστε μὲ εύκολίαν ὁ Δράμαλης νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Αργολικὴν πεδιάδα.

Ἡ κυβέρνησις ἐκλονίσθη καὶ μαζὶ μὲ τοὺς βουλευτὰς ἐζήτησε καταφύγιον εἰς δύο ὑδραϊκὰ πλοῖα. Ἀπὸ τὸν ἰδιον πανικὸν κατελήφθησαν καὶ οἱ πολιορκηταὶ τοῦ Ναύπλιου καὶ ἔλυσαν τὴν πολιορκίαν. Μόνον ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Υψηλάντης δὲν ἔχασαν τὴν ψυχραιμίαν τῶν. Ὁ δεύτερος μὲ 700 ἄνδρας εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Ἀργούς καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἤνωχλει τὸν Δράμαλην. Ὁ Γέρος, ἀφοῦ μὲ τὴν βροντώδη φωνήν του ἐξύπνησε τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα τῶν Ἐλλήνων, ἐστησε τὸ στρατηγεῖον του εἰς τοὺς Μύλους τῆς Λέρνης καὶ διέταξε νὰ κάψουν τὰ σπαρτά καὶ νὰ καταστρέψουν ὅσα πηγάδια ἡμποροῦσαν. Κοντά του ἐσπευσαν ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Παπαφλέσσας, ὁ Πλαπούτας κ.α. καὶ συντόμως αἱ δυνάμεις του ἔφθασαν τοὺς 5.000 ἄνδρας.

Οἱ Δράμαλης ἔχανε τὸν χρόνον του εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς ἀκροπόλεως τοῦ Ἀργούς. Οἱ Κολοκοτρώνης, ὅταν ἐνισχύθη εἰς τοὺς Μύλους, ἐμήνυσεν εἰς τὸν Υψηλάντην νὰ ἀφήσῃ τὸ φρούριον. Τότε ὁ Δράμαλης ἐπροχώρησε καὶ ἐκυρίευσε τὸ Ναύπλιον, ἀλλὰ ὁ ἐλληνικὸς στόλος τὸν ἡμπόδισε νὰ πάρῃ καὶ τὸν Θαλασσόπινθον (Μπούρτζι).

Οἱ τουρκικὸς στόλος δὲν ἤδυνόθη νὰ τὸν ἀνεφοδιάσῃ· ἐν τῷ μεταξύ ἐσημειώθη ἔλλειψις ζωτοριφῶν καὶ νεροῦ καὶ ἐπειδὴ τὸν ἐξήντλει καὶ ὁ Κολοκοτρώνης μὲ συνεχεῖς ἀψιμαχίας, ὁ Δράμαλης ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Κόρινθον καὶ νὰ μὴ προχωρήσῃ πρὸς τὴν Τρίπολιν.

Οἱ Κολοκοτρώνης δύως ἀντελήφθη τὰς προθέσεις του καὶ μὲ 2500 ἄνδρας κατέλαβε τὸ ὄψωμα τοῦ Ἀγίου Γεωργίου (πλησίον τῆς Νεμέας), ποὺ δεσπόζει τῆς διαβάσεως τῶν Δερβενακίων. Οἱ ἄλλοι ὀπλαρχηγοὶ κατέλαβαν ἐπικαίρους θέσεις ἐπὶ τῆς διαβάσεως τοῦ Ἀγιονορίου, ποὺ εύρισκεται ἀνατολικῶς τῶν Δερβενακίων.

Τὴν 26ην Ιουλίου ἡ προφυλακὴ τοῦ Δράμαλη, ἐνῷ διήρχετο τὰ στενά, ἐδέχθη τὰ αἰφνιδιαστικὰ πυρὰ τῶν Ἐλλήνων καὶ ὀθήθη πρὸς τὸ ὑψωμα τοῦ Ἀγίου Σώστη, ὅπου προσέτρεξαν ὁ Νικηταρᾶς καὶ ὁ Ἀντ. Μανδρομιχάλης. Ἡ μάχη μετεβλήθη εἰς σφαγὴν τῶν Τούρκων, οἱ ὄποιοι ἀλλόφρονες προσεπάθουν νὰ εὕρουν διεξοδον, ἔγκαταλείψαντες 3000 πτώματα.

Τὴν 28ην ὁ Δράμαλης ἐπροτίμησε νὰ περάσῃ μὲ τὴν κυρίαν δύναμίν του ἀπὸ τὸ Ἀγιονόρι, διότι ἡ διάβασις ἐκείνη ἦτο πλατυτέρα, ἀλλὰ τὰ σώματα τῶν Παπαφλέσσα, Τζψηλάντη καὶ Νικηταρᾶ, ποὺ ἐφύλασσον τὰ ὑψώματα τῆς διαβάσεως, ἐπέπεσον ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ τοὺς ἀπεδεκάτισαν. "Οσοι διεσώθησαν, ἐσκορπίσθησαν εἰς τὰ γύρω μέρη. Ὁ Ἰδιος ὁ Δράμαλης ἔφθασε ταπεινωμένος εἰς τὴν Κέρινθον, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας ἀπὸ τὴν λύπην του.

Ἡ καταπληκτικὴ στρατιὰ τοῦ Δράμαλη εἶχε διαλυθῆ μὲ τόσον ἀδοξὸν τέλος. Ἡ λαϊκὴ μοῦσα δὲν παρέλειψε νὰ ιστορήσῃ τὸν ὅλεθρόν του :

Φύσα, μαΐστρο δροσερὲ κι' ἀέρα τοῦ πελάγου,
νὰ πᾶς τὰ χαιρετίσματα στοῦ Δράμαλη τὴ μάρα.
Τῆς Ρούμελης οἱ μπέδες, τοῦ Δράμαλη οἱ ἀγάδες
στὸ Δερβενάκι κείτονται, στὸ χῶμα ξαπλωμένοι...

Ο Κολοκοτρώνης ἐθεωρήθη «σωτὴρ τῆς πατρίδος» καὶ ἡ κυβέρνησις τὸν ἀνεκήρυξε ἀρχιστράτηγον τοῦ Μοριᾶ.

Τὴν βροχερὴν νύκτα τῆς 29ης Ν/βριου ὁ Στάκιος Σταϊκόπουλος μὲ 260 ἀνδρας κατώρθωσε νὰ ἀναρριχηθῇ μὲ σχοινιὰ εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ Παλαμηδίου. Ἡ φρουρά, ποὺ εἶχεν ἀποδεκατισθῆ ἀπὸ τὸν τύφον καὶ τὴν πεῖναν (ἀφοῦ ἔφαγαν καὶ πτώματα), ἥλθεν εἰς συμφωνίαν μὲ τὸν Κολοκοτρώνην καὶ τοῦ παρέδωσε τὸ φοιβερὸν φρούριον.

Γ' ΤΑ ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ 1823

Τὸ σχέδιον δράσεως τοῦ σουλτάνου διὰ τὸ 1823 προέβλεπε δύο ἐκστρατείας : Μίαν κατὰ τῆς Δ. Ἐλλάδος ἀπὸ τὴν "Ηπειρον καὶ ἄλλην κατὰ

τῆς Α. ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν. Αἱ δύο χωρισταὶ στρατιαι — ἀφοῦ ὑπέτασ-
σον τὴν Στερεάν — θὰ ἥροῦντο γύρω ἀπὸ τὴν Ναύπακτον, διὰ τὰ πε-
ράσον εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰ καταπλίξον καὶ ἐκεῖ τὸ κίνημα.

ΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1823 ἔξεκίνησεν ἀπὸ τὴν Λάρισαν μία στρα-
τιὰ μὲ ἀρχηγὸν τὸν Βερκόφτσαλην, διὰ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Α. Στερεάν.

’Απὸ τὴν δύναμιν αὐτὴν ἐν σῶμα μὲ ἐπὶκεφαλῆς τὸν Κιουταχῆν ἐπο-
λιόρκησε τὸ Τούζερι, ποὺ κεῖται εἰς ἀπόκρημνον ἀκρωτήριον τοῦ νοτίου
Πηλίου. Τοὺς Τρικεριώτας ἐβοήθει καὶ ὁ Καρατάσος μὲ τοὺς κλέφτες,
τοῦ ’Ολύμπου. ’Ο Κιουταχῆς, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ τουρκικοῦ στόλου
ἡγάγκασε τοὺς Τρικεριώτας νὰ δεχθοῦν τουρκικὴν φρουράν. ’Ο Καρα-
τάσος μὲ τοὺς κλέφτες διέψυγεν εἰς τὴν Σκιάθον. ’Ο ἐλληνικὸς στόλος
ἔφθασεν ἀργὰ καὶ ἡ μόνη του ἐπιτυχία ἦτο ὅτι ἡγμαλώτισεν εἰς τοὺς
’Ωρεοὺς τῆς Εύβοιας 5 ἐχθρικὰ βρίκια.

’Ο Βερκόφτσαλης, ἀφοῦ ἡρήμωσε τὴν Φωκίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν,
ἐγκατέστησε τὸ στρατηγεῖον του εἰς τὰς Θήβας. ’Απὸ ἐκεῖ ἔστειλεν
ἔνα σῶμα στρατοῦ εἰς τὴν κεντρικὴν καὶ βόρειον Εύβοιαν καὶ τὴν ἡγά-
γκασεν εἰς ὑποταγήν εἰς τὴν Καρυστίαν ὅμως ὁ ’Οδυσσεὺς καὶ ὁ
Κοιεζώτης εἶχον ἐπιτυχίας.

”Ἐπειτα ὁ Βερκόφτσαλης ἐβάδισεν ἐναντίον τῆς Ακροπόλεως τῶν
’Αθηνῶν· μία ὄμως ἐπιδημία, καθὼς καὶ ἡ ζωηρὰ δρᾶσις τοῦ ’Ανδρού-
τσου εἰς τὴν Βοιωτίαν, τὸν ἡγάγκασαν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Λάρισαν.

Η ΕΙΣΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΜΠΟΤΣΑΡΗ

Εἰς τὴν Δ. Ἐλλάδα ὁ Μουσταῆς πασᾶς τῆς Σκόδρας μὲ 8000
’Αλβανοὺς ἔξεχύθη εἰς τὴν Εύρυτανίαν καὶ ὁ ’Ομέρ Βρυώνης μὲ 4000
Τουρκαλβανόὺς ἐβάδισε πρὸς τὸν Κραβατσαρᾶν (’Αμφιλοχίαν).

”Οπως τὸ 1822, ἔτσι καὶ τώρα πρόμαχος εἰς τὴν Δ. Ἐλλάδα ἀνε-
δείχθη ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης. Αὐτὸς ἦταν υἱὸς τοῦ Σουλιώτου ὄπλαρ-
χηγοῦ Κίτσου Μπότσαρη. ’Η ἀντίστασίς του εἰς τὸ Σούλι ἐναντίον
τοῦ Χουρσίτ καὶ ἡ ὑπεράσπισις τοῦ Μεσολογγίου τὸν εἶχον κάμει διά-
σημον. Διὰ τοῦτο ἡ κυβέρνησις τὸν ἐτίμησε μὲ τὸ δίπλωμα τοῦ ἀρχι-

στρατήγου τῆς Δ. Έλλάδος. Αύτὸ δόμως ἐκίνησε τὴν ζηλοτυπίαν τῶν ἄλλων ὀπλαρχηγῶν, οἱ δόποιοι ἐξήτησαν καὶ ἔλαβον ἐπίσης διπλώματα. Τότε δὲ Μπότσαρης, ἀφοῦ ἔσχισε τὸ δίπλωμα ἐνώπιον τῶν ἀντιέγχων του καὶ τοὺς εἶπεν ὑπερηφάνως «Οποιος εἶναι ἀξιος, παίρνει τὸ δίπλωμα μὲ τὸ σπαθί του ἐμπρὸς εἰς τὸν ἔχθρον», ἐβάδισε πρὸς τὸ Καρπενήσι.

Εἶχε μάθει ὅτι ἐκεῖ πλησίον ἦτο στρατοπεδευμένη ἡ προφυλακὴ τοῦ Μουσταῆ ἀπὸ 4000 ἀνδρας μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Τζελαλεδίν βένη. Ὅτο μεσονύκτιον τῆς 9 Αὐγούστου, ὅταν ὁ ἀετὸς τοῦ Σουλίου μὲ τὰ 350 παλληκάρια του ἐφώρμησεν εἰς τὸ ἔχθρικὸν στρατόπεδον καὶ ἤρχισε τὴν σφαγήν. Οἱ Σκοδρινοὶ, ἐπειδὴ αὐτινιδιάσθησαν εἰς τὸν ὕπνον, ἔφευγον πανικόβλητοι εἰς τοὺς λόγγους. Αἱ προφυλακαὶ τοῦ Μουσταῆ διελύθησαν, ἐνῷ 800 Ἀλβανοὶ ἐφονεύθησαν καὶ πολλὰ ὑποζύγια καὶ ἐφόδια περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν.

Τὴν νίκην δόμως αὐτὴν ἡ Ἐλλὰς τὴν ἐπλήρωσε μὲ τὸν θάνατον τοῦ πλέον ἀγνοῦ ἥρωος τῆς Δ. Έλλάδος. Οἱ Μάρκος Μπότσαρης, μολονότι πληγωμένος εἰς τὸν μηρόν, ἐπήδησεν εἰς μίαν μάνδραν, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν εύρισκετο ἡ σκηνὴ τοῦ Τζελαλεδίν. Κάποιος δόμως Ἀλβανὸς τὸν ἐσημάδευσεν εἰς τὸ μέτωπον καὶ τὸν ἐφόδιευσεν.

Διὰ τὴν συμφορὰν αὐτὴν ὅλον τὸ Ἑθνος ἔκλαυσε καὶ ἐκήδευσε τὸν νεκρὸν μὲ τόσας τιμάς, ποὺ ἐνθυμίζουν τοὺς θριάμβους τῶν αὐτοκρατόρων. Ἐμπρὸς ἐβάδιζον οἱ αἰγυμάλωτοι καὶ τὰ ἔχθρικὰ λάβαρα, ἥκολούθει ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ πολλοὶ ιερεῖς, ἔπειτα ἐφέρετο ὁ νεκρὸς καλυμμένος μὲ γαλάζιαν χλαινήν. Ὅτερον ἡκολούθουν οἱ συγγενεῖς του, οἱ ἐπίσημοι, ὁ λαός, ἐκλεκτοὶ ἵπποι μὲ πολυτελεῖς σέλες μπένδων καὶ ἀγάδων καὶ ἡμίονοι φορτωμένοι μὲ λάφυρα.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου Μπότσαρη οἱ δύο πασάδες ἐπολιόρκησαν τὸ Αίτωλικόν. Ἡ κωμόπολις αὐτὴ ἔχει κτισθῆ εἰς μίαν νησῖδα, ποὺ εύρισκεται εἰς τὴν λιμνοθάλασσαν 10 χιλ. δυτικῶς ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι. Ἐκ τῶν 2500 κατοίκων της οἱ 500 ἦσαν ἐνοπλοι. Ἡ πολιορκία ἥρχισεν εἰς τὰς 5 Ὁκτωβρίου. Οἱ Αίτωλικιῶται, ἐπειδὴ οἱ Τούρκοι τοὺς ἔκοψαν τὴν ὅδρευσιν ἀπὸ τὸ Κεφαλόβρυσον, εὑρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ πίνουν θάλασσαν, ἡ ὁποία «τοὺς ἔκοβε τὰ ἔντερα». Ἡ ἀντίστασις αὐτὴ καὶ ἡ ἐμφάνισις τοῦ Κίτσου Τζαβέλλα εἰς τὸν Ζυγὸν ἡνάγκασε τοὺς πασάδες γὰλύσουν τὴν πολιορκίαν.

23 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ Η ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ. ΟΙ ΕΜΦΥΛΙΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΑΙ ΤΩΝ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΕΤΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Αμέσως ἔπειτα ἀπὸ τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ἔγινεν αἰσθητὴ ἡ ἔλλειψις κεντρικῆς ἔξουσίας. "Ἐνας κοινὸς κυβερνητικὸς μηχανισμὸς δι' ὅλας τὰς περιφερείας, ποὺ ἡλευθερώθησαν, θὰ ἔχησφαλιζε χρήματα καὶ ἐφόδια, θὰ ἔβαζε τάξιν καὶ πειθαρχίαν εἰς τὰς πολεμικὰς δυνάμεις, μία κεφαλὴ ποὺ θὰ καθωδήγει δόλοκληρον τὸ σῶμα τῆς ἀγωνιζομένης πατρίδος, διοῦ τὰ ἔθνικὰ συμφέροντα ἀπήτουν.

"Η «Μεσσηνιακὴ Σύγκλητος» ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ὑποτυπώδη μορφὴν κυβερνήσεως. Αὐτὴ ἰδρύθη εἰς τὴν Καλαμάταν τὴν 24 Μαρτίου καὶ συνεκροτήθη ἀπὸ 9 μέλη μὲ πρόεδρον τὸν Πετρόμπεην. Μνημειώδης ὑπῆρξεν ἡ διακήρυξίς της, ποὺ ἔστειλε πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις καὶ τὰς Η.Π.Α. Εἰς αὐτὴν ἐγράφετο ὅτι οἱ σκοποὶ τοῦ Ἀγῶνος εἰναι θρησκευτικοὶ καὶ ἔθνικοὶ καὶ διὰ τοῦτο οἱ λαοὶ αὐτοὶ πρέπει νὰ δείξουν κατανόησιν καὶ νὰ βοηθήσουν τοὺς ἀπογόνους τοῦ Περικλέους.

"Η «Πελοποννησιακὴ Γερουσία» ὑπῆρξε διοικητικὴ μορφὴ εὐρυτέρα ἀπὸ τὴν «Μεσσηνιακὴν Σύγκλητον». Συνεκροτήθη διὰ νὰ διευθύνῃ τὸν Ἀγῶνα εἰς ὅλον τὸν Μαριᾶν. Τὴν συνεκρότησαν ἐπτὰ μέλη μὲ πρόεδρον τὸν Πετρόμπεην, ποὺ τὰ ἔξελέξεις μία συνέλευσις ἐκ 37 προκρίτων τῆς Πελοποννήσου, οἱ ὅποιοι συνῆλθον εἰς τὰς 26 Μαΐου

Εἰκ. 26. Ο Μᾶρκος Μπότσαρης

εἰς τὸ Μοναστήρι τῶν Καλτετζῶν τῆς Μαντινείας. Κατὰ τὸ ὑπόδειγμα αὐτῆς ἐδρύθη εἰς τὸ Μεσολόγγι ἡ Γερουσία τῆς Δ. Ἐλλάδος μὲ πρόεδρον τὸν Μαυροκορδᾶτον καὶ εἰς τὰ Σάλωνα ὁ Ἀρειος Πάγος τῆς Α. Ἐλλάδος μὲ πρόεδρον τὸν Θ. Νέγρην.

Αλλὰ ὅλα αὐτὰ τὰ διοικητικὰ ὅργανα μόνον τὴν πολυαρχίαν καὶ τὴν σύγχυσιν ἐκαλλιέργουν. ~~Διὰ νὰ ἐκλεῖψουν~~ ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀνωμαλίαι, τὸν Ν/βριον τοῦ 1821 ὁ Ὑψηλάντης ἐκάλεσε τὸν λαὸν τῶν ἐλευθέρων πλέον περιφερειῶν νὰ ἐκλέξῃ τοὺς ἀντιπροσώπους των διὰ μίαν πανελλήνιον συνέλευσιν. Αὐτὴ πραγματικῶς συνῆλθεν εἰς τὴν Πιάδαν (ἀρχαίαν Ἐπιδαύρου) περὶ τὰ μέσα τοῦ Δεκεμβρίου. Πρόεδρός της ἐξελέγη ὁ Μαυροκορδᾶτος. Τὴν 1 Ιανουαρίου 1822 ἡ ἔθνοσυνέλευσις τῆς Ἐπιδαύρου ἐξέδωσε πανηγυρικὴν διακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐλλάδος «ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων» καὶ ἐψήφισε τὸ πρῶτον ἐλληνικὸν σύνταγμα, τὸ ὅποῖον ὠνομάσθη «προσωρινὸν πολίτευμα τῆς Ἐπιδαύρου» καὶ εἶχε δημοκρατικὴν μορφήν. Ἡ Α' ἔθνοσυνέλευσις καθιέρωσε καὶ τὴν κναρόλευκον ὡς σύμβολον τῆς Πατρίδος.

Eἰκ. 27. Ὁ Πετρόμπετης Μανδομιχάλης

Τὸ πολίτευμα τῆς Ἐπιδαύρου ςριζε 3 ἔξουσίας: πρῶτον, τὸ Νομοτελεστικόν, πεντακελῆ ἐπιτροπήν, τὴν ὁποίαν ἐκλέγει ἡ ἔθνοσυνέλευσις διὰ νὰ κυβερνᾷ ἐπὶ ἐν ἔτος πρόεδρος αὐτῆς (πρωθυπουργός) ἐξελέγη ὁ Μαυροκορδᾶτος· δεύτερον, τὸ Βουλευτικὸν ἀπὸ 70 βουλευτάς, τὸ δόποιον φηφίζει ἡ ἀπορρίπτει τὰ νομοσχέδια τοῦ Νομοτελεστικοῦ· πρόεδρος αὐτοῦ ἔγινεν ὁ Ὑψηλάντης καὶ τοῦ Βουλευτικοῦ ἡ θητεία ἦτο ἐτησία· τρίτον, τὴν Δικαστικὴν ἔξουσίαν, μολονότι δὲν ὑπῆρχον δικαστήρια.

Απὸ ὅλα αὐτὰ βλέπομεν ὅτι ἡ Ἐπανάστασις μὲ τὴν λῆξιν τοῦ πρώτου ἔτους ὅχι μόνον ἐστερεώθη, ἀλλὰ ἀπέκτησε καὶ κεντρικὴν κυβέρνη-

σιν καὶ σύνταγμα. Ἡ περίοδος τῶν τοπικῶν κυβερνήσεων καὶ τῆς ἀναρχίας τελειώνει. Τώρα οἱ Ἑλληνες εἶναι συντεταγμένη ἐθνότης καὶ ἔχουν νὰ ἀντιτάξουν ἀπέναντι τῆς Τουρκιάς ἐλευθέρων ἑλληνικὴν πολιτείαν. Καὶ εἶναι βαρὺ τὸ ἔργον τῆς νεαρᾶς αὐτῆς πολιτείας: πρῶτον, νὰ συντονίσῃ τὰς προσπαθείας διὰ τὴν διατήρησιν καὶ δργάνωσιν τῶν ἀποκτηθέντων δεύτερον, νὰ ἀγωνισθῇ διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τῶν λοιπῶν ἀλυτρώτων Ἑλλήνων.

ΟΙ ΕΜΦΥΛΙΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΑΙ ΑΥΤΩΝ

Ἄπο τότε ποὺ ἐνικήθη ὁ Δράμαλης μέχρι τοῦ 1825, ἡ Πελοπόννησος δὲν ἔδοκιμάσθη ἀπὸ ἄλλην τουρκικὴν εἰσβολήν. Τὴν εὔκαιρίαν ὅμως αὐτὴν δὲν τὴν ἔξεμεταλλεύθησαν οἱ Ἑλληνες, διὰ νὰ κυριεύσουν τὰ ὀλίγα φρούρια, τὰ ὄποια κατεῖχον ἀκόμη οἱ Τούρκοι, καὶ νὰ ἑτοιμασθοῦν πρὸς ἀπόκρουσιν νέας εἰσβολῆς. Ἀντιθέτως, ἥρχισαν νὰ φιλονικοῦν διὰ τὴν ἔξουσίαν.

Αἰτία τῶν ἐμφυλίων πολέμων ὑπῆρξεν ὁ χωρισμὸς τῶν Ἑλλήνων εἰς δύο πολιτικὰς παρατάξεις: εἰς τὸ κόμμα τῶν στρατιωτικῶν, μὲ ἀρχηγούς τὸν Κολοκοτρώνην καὶ τὸν Ὁδ. Ἀνδροῦτσον καὶ εἰς τὸ κόμμα τῶν πολιτικῶν, ποὺ εἶχεν ἀρχηγούς τὸν Μαυροκορδάτον, τὸν Νέγρην καὶ τὸν Κωλέττην.

Ἄφορμὴ τοῦ πρώτου ἐμφυλίου. πολέμου ἦτο ἡ πλειοψηφία τῶν βουλευτῶν τοῦ κόμματος τῶν πολιτικῶν εἰς τὴν Β' ἐθνοσυνέλευσιν τοῦ "Αστρους (Μάρτιος 1823). Ἐπειδὴ ἡ νέα κυβέρνησις (τὸ Νομοτελεστικὸν) περιελάμβανε τέσσαρας πολιτικοὺς καὶ ἓνα στρατιωτικόν, τὸν Κολοκοτρώνην, οἱ στρατιωτικοὶ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Κολοκοτρώνην, (ἀφοῦ προσεταιρίσθησαν τὸν πρόεδρον τῆς κυβερνήσεως Πετρόμπεην), μετέθεσαν τὴν ἔδραν της εἰς Τρίπολιν καὶ ἐζήτησαν τὴν διάλυσιν τῆς ἐθνοσυνελεύσεως (Νοέμβριος). Αὐτὴ ὅμως δὲν διελύθη, ἀλλὰ ἐξέλεξεν ἄλλην κυβέρνησιν ὑπὸ τὸν Γεώργ. Κουντουριώτην μὲ ἔδραν τὸ Κρανίδι. Τὴν νέαν κυβέρνησιν ὑπεστήριξαν οἱ πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου, οἱ Στερεολαδῖται καὶ οἱ Νησιώται. Ἐνώπιον τῆς δυνάμεως τῆς ἄλλης κυβερνήσεως ὁ Κολοκοτρώνης ὑπεχώρησε διὰ τὸ καλὸν τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ ἐδόθη ἀμνηστία.

Ο δεύτερος ἐμφύλιος πόλεμος ἥρχισε τὸν Οκτώβριον τοῦ 1824. Οἱ πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου συνεμάχησαν μὲ τὸν Κολοκοτρώνην

κατὰ τῆς κυβερνήσεως Κουντούριώτη. Αὐτή, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἰσχυρὰς δυνάμεις εἰς τὸν Μοριᾶν, ἐκάλεσε, μὲ τὴν μεσολάβησιν τοῦ Ἡπειρώτου ὑπουργοῦ τῆς Κωλέττη, τὰ σώματα τοῦ Γκούρα καὶ τοῦ Καραϊσκάκη καὶ κατέβαλε τοὺς ἀντιπάλους της. 'Ο Κολοκοτρώνης, μολονότι ἔζητησε συμβιβασμὸν — διότι ἦτο συντετριμένος ἀπὸ τὸν φόνον τοῦ υἱοῦ του Πάνου — συνελήφθη μὲ 24 ἄλλους προκρίτους τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐφυλακίσθη εἰς "Τύραν" ('Ιαν. 1825). 'Η κυβέρνησις ἐστράφη κατόπιν καὶ ἐναντίον τοῦ 'Οδυσσέως 'Ανδρούτσου, τὸν δόποῖον κατηγόρησεν ὅτι εὑρίσκετο εἰς συνεννοήσεις μὲ τοὺς Τούρκους. 'Ο 'Οδυσσεύς, (ἀφοῦ ἔλαβεν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ ἀμνηστεύθῃ), παρεδόθη εἰς τὸν Γκούραν, δὲ δόποῖος δύμως τὸν ἔφερε σιδηροδέσμιον εἰς 'Αθήνας καὶ τὸν ἐφυλάκισεν εἰς τὴν 'Ακρόπολιν. Τὴν 5ην Ιουνίου 1825 ὁ ἡρως τῆς Γραβιᾶς εὑρέθη νεκρὸς κάτω ἀπὸ τὰ τείχη. Τὸν εἶχον κρημνίσει ἀνθρώποι τοῦ Γκούρα. Τὸ "Εθνος ἀργότερον, ἐπειδὴ διεπιστώθη ὅτι ὁ 'Οδυσσεύς ἦτο ἀθῶς καὶ ὅτι ἐπεσε θῦμα τῶν παθῶν, ἀποκατέστησε τὴν μνήμην του καὶ τὸν ἔταξεν εἰς τὴν χορείαν τῶν ἡρώων, διπλῶς τὸν Κολοκοτρώνην καὶ τὸν Καραϊσκάκην.

"Ἐτσι ἐτελείωσαν οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι, οἱ ὄποιοι ἀποτελοῦν μελανὴν παρένθεσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ 1821. Μὲ αὐτοὺς διεπάσθη ἡ ἐθνικὴ ἐνότης καὶ ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἐκυριάρχησαν τὰ πάθη καὶ ἡ ἀναρχία, τὰ δόποια ὀλίγον ἔλειψε νὰ φέρουν τὸ ἐπαναστατημένον ἔθνος εἰς τὸν διεθνῶν.

24 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1824

ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ

Αἱ μεγάλαι Δυνάμεις τῆς Δύσεως, τὴν πολιτικὴν τῶν δόποίων ἐκανόνιζεν ἡ 'Ιερά Συμμαχία, δὲν ἔβλεπαν, διπλῶς ἐμάθομεν, μὲ εὐνοϊκὸν βλέμμα τὰ κινήματα τῶν λαῶν δι' ἐλευθερίαν. Τὰς ἴδιας διαθέσεις ἔδειξαν αὐταὶ καὶ διὰ τὴν ἐλληνικὴν ἐπανάστασιν εἰς τὰ συνέδρια τῶν ἡγεμόνων τῆς 'Ιερᾶς Συμμαχίας τόσον τοῦ Λάιμπαχ ὅσον καὶ τῆς Βερόνας.

Εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Λάιμπαχ (πόλεως τῆς Γιουγκοσλαβίας), ποὺ εἶχε συνέλθει τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1821, διὰ νὰ ἀποφασισθῇ τί μέτρα

Θὰ ἐλαμβάνοντο ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Νεαπόλεως, οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ ὑπουργοὶ τῶν ἔξωτερικῶν συνεζήτησαν καὶ διὰ τὴν ἔξέγερσιν εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας. Τότε ὁ Τσάρος, ἐπειδὴ εἰς τοὺς συνέδρους εἶχε γεννηθῆ ἡ ὑποψία ὅτι ἡ Ρωσία εἶχε ὑποκινήσει τὸν Ὑψηλάντην, ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τίποτε καὶ διὰ τοῦτο ἐπαυσε τοὺς Ὑψηλάντας ἀπὸ τὰς θέσεις των εἰς τὸ ρωσικὸν κράτος.

Εἰς τὸ συνέδριον τῆς Βερόνας (φθινόπ. τοῦ 1822),— ὅπου ἐλήφθη ἀπόφασις νὰ σταλοῦν γαλλικὰ στρατεύματα εἰς τὴν Ἰσπανίαν, διὰ νὰ καταπνίξουν τὸ κίνημα τοῦ δημοκρατικοῦ λαοῦ τῆς χώρας αὐτῆς,— ἔγινε πάλιν συζήτησις καὶ διὰ τὸ ἐλληνικὸν ζήτημα. Ἡ Ρωσία, ἐξ αἰτίας τῶν βιαιοπραγιῶν τῶν Τούρκων, εἶχε σκοπὸν νὰ ἐπέμβῃ ὑπὲρ τῶν ἐπαναστατῶν· οἱ ἄλλοι σύνεδροι ὅμως ἐπεισαν τὸν Τσάρον νὰ μὴ πραγματοποιήσῃ ἐπέμβασιν, διότι θὰ διελύετο ἔτσι ἡ Ιερὰ Συμμαχία. Ὁ Τσάρος τὸ ὑπερσχέθη, ἐὰν καὶ ὁ σουλτᾶνος ἐσέβετο τὰς συνθήκας τοῦ Κιουτσούκ Καϊναρτζῆ καὶ τοῦ Ἰασίου. Τόσον μεγάλην σκληρότητα ἐπέδειξαν οἱ ἡγεμόνες τότε, ὥστε — διὰ νὰ μὴ δυσαρεστήσουν τὸν σουλτᾶνον — ἀπέφυγαν νὰ δεχθοῦν εἰς τὸ συνέδριον των μίαν ἐπιτροπὴν τῶν ἐπαναστατῶν, ἡ ὧδια μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μαυροκορδᾶτον εἶχεν ἔλθει, διὰ νὰ ἀναπτύξῃ τὰ ἐλληνικὰ δίκαια.

’Απὸ τὰ ἀνωτέρω φαίνεται ὅτι αἱ μεγάλαι Δυνάμεις ἔβλεπον τὴν ἐπανάστασιν ὡς ζήτημα ταραχῶν καὶ ἀποστασίας ὑπηκόων ἐναντίον νομίμου καθεστῶτος καὶ ἀπέφευγον νὰ συζητήσουν τὰ αἰτήματα αὐτῆς εἰς τὰ διπλωματικὰ συνέδρια.

’Απὸ τοῦ 1823 ὅμως μερικαὶ κυβερνήσεις, ἐπειδὴ οἱ λαοὶ των ἥρχισαν νὰ ἀντιδροῦν, ἐβεβαιώθησαν πλέον ὅτι τὸ κίνημα ἀπετέλει νόμιμον ἔξέγερσιν δλοκάληρου ἔθνους ἐναντίον ἀπανθρώπου τυράννου καὶ ὅτι εἶχον ὑποχρέωσιν νὰ λάβουν ἐπίσημον θέσιν, πρὶν τὸ ἔθνος αὐτὸῦ ἀφανισθῆ.

Πρώτη ἡ Ἀγγλία, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο αἰφνιδιασμὸν τῆς Ρωσίας, τὸν Μάρτιον τοῦ 1823 (κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ φιλέλληνος ὑπουργοῦ τῆς τῶν ἔξωτερικῶν Γεωργίου Κάνιγγ) ἀνεγνώρισε τὸν θαλάσσιον ἀποκλεισμόν, ποὺ εἶχεν ἐπιβάλει ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις. Ἡ πρᾶξις αὐτὴ ἀπετέλει τὴν πρώτην διπλωματικὴν νίκην τῆς ἐπαναστάσεως.

Εἰς τὰς 2 Δεκεμβρίου τοῦ ᾧδιου ἔτους καὶ ὁ πρόεδρος τῶν Η.Π.Α. Μονρόδε εἰς τὸ ἔτήσιον διάγγελμά του πρὸς τὸ Κογκρέσσον ἔξέφραζε τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ “Ἐλληνες θὰ νικήσουν καὶ θὰ ἰδρυθῇ ἐλεύθερον

κράτος, τὸ ὁποῖον αἱ Η.Π.Α. ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ ἀναγνωρίσουν.

Αλλὰ καὶ ἡ Ρωσία περὶ τὸ τέλος τοῦ ἰδίου ἔτους, διὰ νὰ ἀντιδράσῃ εἰς τὴν ἐπιρροὴν που ἀπέκτα ἡ Ἀγγλία εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἐλλάδος, ἐπρότεινε τὸν σχηματισμὸν τριῶν χωριστῶν ἑλληνικῶν κρατιδίων, τὰ ὅποια νὰ εὑρίσκωνται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου. Τὴν πρότασιν ὅμως αὐτὴν τὴν ἀπέρριψαν καὶ οἱ δύο ἐμπόλεμοι : οἱ Τούρκοι, διότι ἔχαναν ἔδαφος· οἱ "Ἐλλήνες, διότι μὲ τὴν διαίρεσιν ἔβλεπον νὰ ματαιώνωνται οἱ σκοποὶ τῆς ἐπαναστάσεώς των.

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΔΥΤΙΚΩΝ ΛΑΩΝ. ΟΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ

Εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰς κυβερνήσεις των, οἱ πολιτισμένοι λαοὶ τῆς Δύσεως εἶδον μὲ συμπάθειαν τὸν ἄγῶνα τοῦ "Ἐθνους μας διὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ. Πολλὰ πράγματα συνέτεινον, ὥστε αἱ συμπάθειαι αὐταὶ νὰ εἴναι ζωηραὶ : κατὰ πρῶτον ἡ λάμψις τοῦ ὄντος "Ἐλλήνες· δεύτερον, ἡ πάλη λαοῦ χριστιανικοῦ νὰ ἀποσείσῃ τὸν ζυγὸν τοῦ Ἰσλάμ· τρίτον, ἡ συνεχιζομένη προσπάθεια τῶν ἐπαναστατημένων Ἐλλήνων, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των, παρὰ τὰ ἀνισαμέσα.

Τὸ εὐγενὲς αὐτὸν συναίσθημα, ποὺ ἐπλημμύρισε τοὺς δυτικοὺς λαοὺς ὑπὲρ τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ μετετράπη εἰς ἐνεργὸν δρᾶσιν ὑπὲρ αὐτῆς, ἔχει ὄνομασθῆ φιλελληνισμός.

Διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἥρχισαν νὰ ιδρύωνται εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὰς "Ηνωμένας Πολιτείας φιλελληνικαὶ ἐπιτροπαί, αἱ ἐφημερίδες νὰ γράφουν ἄρθρα καὶ οἱ καθηγηταὶ ἀπὸ τὰς ἔδρας τῶν σχολείων νὰ ἐκθειάζουν τὸν ἄγῶνα τῶν Ἐλλήνων. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως εἴναι ὅτι καὶ ἐθελονταὶ ἀνεχώρουν μὲ ἐνθουσιασμόν, διὰ νὰ προσφέρουν τὸ αἷμα των ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος τῆς Ἐλλάδος.

Τὸ φιλελληνικὸν κίνημα κατὰ τὸ 1823 εἴναι ἴσχυρὸν καὶ ἔχει ἔξαπλωθῇ ἀπὸ τὴν Φινλανδίαν μέχρι τῆς Πορτογαλίας καὶ ἀπὸ τὴν Πολωνίαν μέχρι τῆς Ἀμερικῆς. Ἀπὸ τοὺς φιλέλληνας διεκρίθησαν κατὰ χώρας οἱ ἐπόμενοι :

Εἰς τὰς Η.Π.Α. ὁ Ἔδονάρδος "Ἐβερετ, ὁ Βέπτσερ, ὁ ιατρὸς Σάμουνελ Χάουν καὶ ὁ Γ. Τζάρβις· οἱ δύο τελευταῖοι ἥσαν ἀξιωματικοὶ καὶ ἐπολέμησαν εἰς τὴν Ἐλλάδα· ὁ Τζάρβις μάλιστα ἀπέθανεν ἀπὸ ἐλονοσίαν.

Εἰς τὴν Γερμανίαν ὁ καθηγητὴς Θήρος καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Βαναρίας Λουδοβίκος ὁ Α' (πατήρ τοῦ "Οθωνος), ὁ συνταγματάρχης Νόρμαν κ.ἄ.

Εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ ποιητὴς Βίκτωρ Οὐνγκώ, ὁ ζωγράφος Ντελα-

κρονά, διαφάνειας Δαβίδ, δια βασιλεύς Κάρολος δι Ι' καὶ ἄλλοι ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ ἀνέπτυξαν θερμὸν φιλελληνικὸν ρεῦμα.

Εἰς τὴν Ἐλβετίαν ὁ τραπεζίτης Ἐννάροδος ὡργάνωσε τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Ἀγῶνος.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ συνταγματάρχης Στάνχοπ, πρόεδρος τοῦ φιλελληνικοῦ συλλόγου τοῦ Λονδίνου, ποὺ ἤλθε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1823 εἰς τὸ Μεσολόγγι καὶ ἔφερε μαζί του καὶ ἔνα τυπογραφεῖον, εἰς τὸ ὅποιον ἀλλοὶ φιλέλλην, ὁ Ἐλβετὸς Μάγερ, ἐτύπωνε τὴν ἑφημερίδα «Ἐλληνικὰ Χρονικά». Σπουδαιότερος ὅμως ὅλων ἦτο ὁ λόρδος Βύρων.

Ο *Búrow* (1788 - 1824) ἥθεωρεντο ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους ποιητὰς τῆς ἐποχῆς του. Ἐπειδὴ εἶχεν εὐγενῆ ψυχήν, συνεκινήθη, ὅταν ἔμαθε τὴν ἑξέγερσιν τῶν Ἐλλήνων.

«Ἔτσι, ἀνήσυχος, ἀλλὰ γεμάτος ἀπὸ ἐνθουσιασμόν, ἔφθασε τὴν 24ην Δεκεμβρίου 1823 εἰς τὸ Μεσολόγγι. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀφιξίν του ἐφρόντισε νὰ ὀχυρωθῇ ἡ πόλις καὶ νὰ παγιωθῇ ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ πειθαρχία. «Οἱ Ἐλληνες, ἐτόνιζεν, ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ πολλὰ πράγματα, ἀλλὰ περισσότερον ἀπὸ ὅμονοιαν καὶ πειθαρχίαν». Ποιὸν ἀκόμη ἐνδιεφέρθη, διὰ νὰ ὀργανώσῃ ἔνα σῶμα τακτικοῦ στρατοῦ, τὸν πρῶτον πυρῆνα τοῦ ὅποιου ἀπετέλεσαν 500 Σουλιώται, ποὺ τοὺς συνετήρει μὲ ίδιακά του χρήματα.

Δυστυχῶς τὸ ἑλῶδες κλῖμα τοῦ Μεσολογγίου ἐκλόνισε τὴν ὑγείαν του, ὥστε εὐκόλως ὑπέκυψε τὴν 7ην Ἀπριλίου 1824 εἰς ἔνα κρυολόγημα. Οἱ Ἐλληνες ἔκλαψαν τὸν θάνατόν του καὶ τοῦ ἀπένειμαν μεγάλας τιμάς⁽¹⁾.

Eik. 28. Ο *Búrow*

1. Η Ἐλλάς, εὐγνώμων, ἀνήγειρεν εἰς πολλὰ μέρη μνημεῖα καὶ ἀνδριάντας τῶν Φιλελλήνων. Τὸ μεγαλοπρεπέστερον τούτων ἔχει στηθῇ πρὸς τιμὴν τοῦ Βύρωνος εἰς τὴν πρωτεύουσαν (πλησίον τοῦ Ζαππείου).

25 ΤΑ ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΜΕΧΡΙ ΤΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Κατὰ τὰ τρία πρῶτα ἔτη τοῦ Ἀγῶνος ὁ σουλτᾶνος Μαχμούτ Β' προσεπάθει μὲ τὰς ιδιαὶς του δυνάμεις νὰ καταβάλῃ τὰς ἔξεγέρσεις τῶν ἐπαναστατῶν. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὅμως τοῦ 1824, ἐπειδὴ ἀντελήφθη δὲν ἡδύνατο μόνος του νὰ ὑποτάξῃ τοὺς "Ἐλληνας, ἐξήτησε τὴν συνδρομὴν τοῦ πασᾶ τῆς Αἰγύπτου Μεχμέτ Αλῆ.

"Ο μεγαλεπήβολος αὐτὸς δυνάστης ἦτο Ἀλβανὸς καὶ εἶχε γεννηθῆ εἰς τὴν Καβάλαν. Νέος ἐστρατολογήθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἐστάλη εἰς τὴν Αἴγυπτον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ναπολέοντος. Ἐκεῖ, διακριθεὶς ἔνεκα τῶν πολεμικῶν προσόντων του, ἔγινε πασᾶς τῆς Αἰγύπτου. Ἐπειδὴ ἀντελήφθη τὴν ἀξίαν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, ἐκάλεσε Γάλλους ἀξιωματικούς καὶ ὠργάνωσε τὸν στρατόν του κατὰ τὸ εὑρισκόν σύστημα.

"Ο Μαχμούτ, διὰ νὰ τὸν ἔχῃ πρόθυμον βοηθόν, τοῦ παρεχώρει τὴν Κύπρον καὶ τὴν Κρήτην καὶ διώριζε τὸν θετὸν υἱόν του Ἰμπραήμ, πασᾶν τῆς Πελοποννήσου. Ὁ Μεχμέτ ἐδέχθη καὶ κατέστρωθη τὸ ἔξης σχέδιον. Ἐνῷ ὁ αἰγυπτιακὸς στόλος θὰ κατέπινγε τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης καὶ τῆς Κάσου, ὁ τουρκικὸς θὰ κατέστρεψε τὰ Ψαρά. Ἐπειτα οἱ δύο στόλοι ὅμοι θὰ ἐκινοῦντο, διὰ νὰ ὑποτάξουν τὴν Σάμον καὶ τὴν "Υδραν. Ἀφοῦ ἔτσι οἱ Τούρκοι θὰ ἔθαλασσοκράτουν, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι θὰ ἐστρέφοντο ἐναντίον τῆς Πελοποννήσου, αἱ δὲ δυνάμεις τοῦ σουλτάνου ἐναντίον τῆς Στερεάς.

Καὶ ἐνῷ ὁ σουλτᾶνος ἐνήργει μὲ τόσην φρόνησιν, οἱ "Ἐλληνες οὐδόλως εἶχον συναίσθησιν τῶν κρισίμων περιστάσεων.

Α' ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ 4ου ΕΤΟΥΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Κατὰ ξηρὰν δὲν ἔγιναν σπουδαῖαι ἐπιγειρήσεις τὸ 1824.

Εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα οἱ ἐπαναστάται ἐπέτυχον νὰ διαλύσουν τὸ στρατόπεδον τοῦ Βρυώνη εἰς Κραβασαρᾶν.

Εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα οἱ ὄπλαρχηγοι Κίτσος Τζαρέλλας, Σκαλτσοδῆμος καὶ Ἰωάν. Νοταρᾶς ἐνίκησαν εἰς τὴν "Αμπλιανῆν (μεταξὺ Γραβιᾶς καὶ Ἀμφίστρης) τὸν Δερβίς πασᾶν, ποὺ ὠδήγηει 10.000 ἄνδρας. Ἐπίσης ἐνικήθη εἰς τὸν Μαραθῶνα ὁ Ὄμερ πασᾶς τῆς Καρύστου, ποὺ ἐβάδιζεν ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν.

Χοσρέη, Χουστέν, Χεσέν

Εις τὴν θάλασσαν κατὰ τὸ 1824 τὰ γεγονότα εἶναι πλέον συγκλονιστικά, διότι ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἐπιπίπτουν οἱ ἡνωμένοι στόλοι τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Τουρκίας διοικούμενοι ἀπὸ δύο ἀξίους ἡγέτας : τὸν Χοσρέφ καὶ τὸν Ἰμπραήμ.

Ο Χοσρέφ διεκρίνετο διὰ τὴν σύνεσιν καὶ τὴν δραστηριότητά του, ἀλλὰ πολλάκις τοῦ ἔλειπε τὸ θάρρος.

Ο Ἰμπραήμ εἶχε προσόντα μεγάλου στρατηλάτου : τόλμην, ἐπιμονήν, αὐτοπεποίθησιν καὶ εὐστροφίαν πνεύματος. Ἐπίσης διέθετε καὶ θαυμάσιον ἐπιτελεῖον ἀπὸ Γάλλους καὶ Αἰγυπτίους ἀξιωματικούς.

ΥΠΟΤΑΓΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ. ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΚΑΣΟΥ

Οι Κρητικοὶ εἶχον ἐπαναστατήσει ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1821.

Οι Τούρκοι, ἐπειδὴ ἐνικήθησαν εἰς τὴν Ὀπαιθρον, ἥρχισαν τὰς σφαγὰς εἰς τὰς πόλεις Σητείαν, Ἡράκλειον καὶ Χανιά. Ο λαὸς δύως τῆς νήσου δὲν ἐτρομοκρατήθη.

Τότε ὁ σουλτάνος ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τοῦ Μεγαλέτ Αλῆ, διὰ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Κρήτην. Αὐτὸς ἔστειλε τὸν γαμβρόν του Χασάν πασᾶν μὲ 5000 Τουρκαλβανούς. Ἡ ἀντίστασις ἦτο κρατερὰ καὶ μάλιστα ἀφ' ὅτου ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐνίσχυσε μὲ 1500 ἄνδρας καὶ 15 πυροβόλα τοὺς ἐπαναστάτας, οἱ δόποιοι κατέλαβον τὸ Καστέλλι (Κισσάμου) καὶ ἡπείλουν τὰ Χανιά. Δυστυχῶς ἀνεφύησαν ἀντιγνωμίαι πολιτικαὶ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ἐνῷ κατέφθανεν εἰς τὴν νῆσον—διότι ὁ Χασάν εἶχεν ἀποθάνει ἐν τῷ μεταξύ — ὁ θηριώδης Χουσέν μπέης, ὁ δόποιος μὲ φόνους καὶ ἐρημώσεις ἐπέτυχεν ἐντὸς δύο μηνῶν νὰ ὑποτάξῃ τὴν Μεγαλόνησον (Μάιος 1824).

Αἱ φρικαλεότητες καὶ ἀπανθρωπίαι, τὰς δόποιας διέπραξαν τότε καὶ οἱ δύο ἀρχηγοὶ εἰς βάρος τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ, φαίνονται ἀπὸ δύο τραγικὰ ἐπεισόδια :

Εἰς τὸ σπήλαιον Μίλατος (τοῦ Νομοῦ Λασηθίου) εἶχον κλεισθῆ 3000 γυναικόπαιδα καὶ γέροντες, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν σφαγὴν καὶ τὴν ἀτίμωσιν. Τὴν 22αν Φεβρουαρίου 1823 ὁ Χασάν τοὺς ἐβομβάρδισε καὶ ἐπειδὴ οἱ ἕγκλειστοι δὲν πάρεδίδοντο, ἔβαλε φωτιὰ εἰς τὰ στόμια τοῦ σπηλαίου καὶ ἀπὸ τοὺς καπνοὺς ἐπνίγησαν πολλοί. "Οσοι ἐξῆλθον τὴν νύκτα, ἐφονεύθησαν ἔπειτα ἀπὸ φρικτὰ βασανιστήρια, δσα δὲ γυναικόπαιδα ἐπέζησαν, ἐπωλήθησαν εἰς τὰ σκλαβοπάζαρα. "Αλλοι 370 ἐπαναστάται

είχον δύχυρωθή εις τὸ ἀπρόσιτον σπήλαιον Μελιδόνι (εἰς τὴν περιοχὴν Ρεθύμνου). Ὁ Χουσέν μπέης τοὺς ἀπέκλεισεν ἀπὸ παντοῦ καὶ, ἀφοῦ ἐτρύπησε τὸ ἄνω μέρος τῆς σπηλιᾶς, ἔριππε μέσα εὐφλέκτους ὕλας, διὰ νὰ τοὺς προκαλέσῃ ἀσφυξίαν. Οἱ περισσότεροι ὑπέκυψαν εἰς τὸν φοιβερὸν αὐτὸν θάνατον· ὅσοι ἐτόλμησαν νὰ ἔξελθουν, διὰ νὰ ἀναπνεύσουν, κατεσφάγγησαν⁽¹⁾.

Μὲ τὴν αὐταπάρηνσιν τοιούτων μαρτύρων ἐσφυρηλατήθη ἀδάμαστον τὸ φρόνημα τῶν κατοίκων τῆς Μεγαλονήσου καθ' ὅλην τὴν Ἐπανάστασιν καὶ τοὺς μετέπειτα ἀγῶνας.

"Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν τῆς Κρήτης ὁ Χουσέν ἐστράφη ἐναντίον τῆς Κάσου, ποὺ εύρισκεται εἰς τὰ ἀνατολικὰ τῆς Κρήτης. Ἡ νῆσος τότε εἶχε 5000 ψυχάς. Οἱ Κάσιοι ἦσαν τολμηροὶ ναυτικοὶ καὶ διέθετον 55 πολεμικά.

Τὴν νύκτα τῆς 7ης Ιουνίου ὁ Χουσέν ἀπεβίβασεν ἀρκετοὺς Τουρκαλβανούς εἰς ἀποκρήμνους ἀκτάς, τὰς ὅποιας οἱ Κάσιοι εἶχον ἀφῆσεν ἀφρουρήτους. "Ἐτσι οἱ ἐχθροὶ ἀνερριχήθησαν εἰς τοὺς βράχους καὶ ἐπέπεσαν κατὰ τῶν 4 χωρίων τῆς νήσου. Οἱ Κάσιοι αἰγινιδιασθέντες παρεδόθησαν. Εἰς χεῖρας τοῦ Χουσέν περιῆλθον ὅλα τὰ πλοῖα τῶν Κασίων καὶ ἄνω τῶν χιλίων αἰχμάλωτοι. Πολλοὶ κάτοικοι ἐσφάγγησαν καὶ αἱ οἰκίαι των ἐλεηλατήθησαν. Τόση ἦτο ἡ καταστροφή, ὡστε μέχρι τοῦ 1840 ἡ νῆσος ἔμεινεν ἀκατοίκητος.

Πλῆγμα πολὺ βαρύτερον ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν τῆς Κάσου ἀπετέλεσεν ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ (22 ΙΟΥΝΙΟΥ 1824)

"Ἡ μεγάλη ἵκανότης τῶν Ψαριανῶν εἰς τὰς θαλασσίας καταδρομὰς τοὺς εἶχε καταστήσει φόβητρον τῶν μικρασιατικῶν καὶ θρακικῶν παραλίων. Διὰ τοῦτο ὁ σουλτάνος ἀπεφάσισε νὰ ἀφανίσῃ τὴν βραχώδη αὐτὴν φωλεάν τῶν κουρσάρων, ποὺ «έφαίνετο ὡσάν νὰ προκαλοῦσεν ὅλην τὴν δθωμανικὴν αὐτοχρατορίαν». Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ τουρκικοῦ στόλου Χοσρέφ πασᾶς ἀνέλαβε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς καὶ ἐπετέθη κατὰ τῆς νήσου μὲ 180 πλοῖα καὶ 14.000 στρατιώτας.

1. Τὸ διλοκάντωμα τοῦ Μιλάτου ἔχει μείνει σχεδὸν ἄγνωστον εἰς τὸ Πανελλήνιον· ἀλλὰ διὰ Βασιλικοῦ Δικτάγματος τῆς 14-10-1950 ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἐθνικὴ (τοπικὴ) ἑορτή.

Οι κάτοικοι τότε άγνορχοντο εἰς 7000 ψυχάς.¹ Υπήρχον δύμας και 20.000 περίπου πρόσφυγες. Επίσης ύπηρέτουν ώς μισθοφόροι και 1200 κλέφτες άπό την Μακεδονίαν και τὸν "Ολυμπον.

Μὲ τὰς ὄχυρώσεις τῆς νήσου και τὰ 100 πλοῖα των οἱ Ψαριανοὶ δὲν ἤκουσαν τὸν Κανάρην, ποὺ συνεβούλευε νὰ ἀγωνισθοῦν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ ἐπροτίμησαν νὰ ἀμυνθοῦν εἰς τὴν ξηράν.

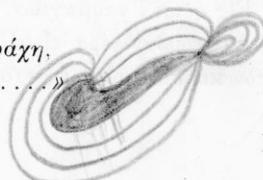
¹ Ήτο Παρασκευὴ τῆς 20ῆς Ιουνίου, ὅταν ὁ τουρκικὸς στόλος ἐπέτυχε νὰ ἀποβιβάσῃ ἔνα σῶμα εἰς τὸν βόρειον λιμενίσκον Κάναλον. Κατὰ τὴν προέλασίν των πρὸς νότον οἱ ἔχθροὶ συνεκρούσθησαν μὲ σῶμα Ἐλλήνων, ποὺ ἐκράτει τὸ Φτελιό. Επειτα ἀπὸ λυσσώδη ἀγῶνα οἱ ὑπερασπισταὶ ἀνετινάχθησαν μὲ τὴν πυριτιδαποθήκην των.

Κατόπιν οἱ ἀποβιβασθέντες ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν πόλιν, ἐνῷ ὁ Χοσρέφ ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς πόλεως και ἤρχισε νὰ τὴν κανονιοβολῇ και νὰ ἀποβιβάζῃ στρατόν. Οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς ἐγκατέλειψαν τότε τὸν ἀγῶνα και ὠρμησαν πρὸς τὰ πλοῖα, διὰ νὰ σωθοῦν. Ολίγοι δύμας τὸ ἐπέτυχον, διότι ὁ τουρκικὸς στόλος ἀπέκλεισε και τοὺς δύο λιμένας. Μόνον τὸ φρούριον τοῦ Παλαιοκάστρου (ΝΔ τῆς πόλεως) μὲ 500 μαχητὰς προέβαλε σθεναρὰν ἀντίστασιν. Τέλος, πρὸς τὴν ἑσπέραν τῆς Κυριακῆς (22ας Ιουνίου), ὅταν τρισχίλιοι ἀλαλάζοντες πολιορκηταὶ ἀνερριγήθησαν ἐπὶ τοῦ βράχου και ἐπλησίασαν πρὸς τὴν σημαίαν, ὁ ἀτρόμητος Αντώνιος Βρατσάνος ἀνετίγαξε τὴν πυριτιδαποθήκην, διὰ νὰ μὴ πέσῃ κανεὶς ζωντανὸς εἰς ἔχθρικὰς χεῖρας. Απὸ τὴν δυνατὴν ἔκρηξιν ἐτάφησαν και πολλαὶ ἐκατοντάδες Τούρκων.

"Επειτα ἡ ἀντίστασις συνεχίσθη εἰς τὰ νησίδια Δασκαλεὶδ και Ἡγιο Νικολάου· ἀλλὰ και αὐτὰ ὑπέκυψαν, ὅταν ἐφόνεύθησαν ὅλοι σχεδὸν οἱ ὑπερασπισταὶ των.

Ἡ καταστροφὴ τῆς νήσου ἦτο φοβερά· ἀπὸ τοὺς 7000 Ψαριανοὺς μόνον 3000 διέψυγον τὴν σφαγὴν και ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἐρέτριαν· ἀπὸ τοὺς 20.000 πρόσφυγας 17.000 ἐθνατώθησαν ἢ συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι· πλεῖστα πολεμικὰ σκάφη ἐπεσαν εἰς χεῖρας τοῦ Χοσρέφ, ἡ δὲ πόλις ἐπυρπολήθη. Ἡ καταστροφικὴ αὐτὴ μανία τῶν Τούρκων διήγειρε τὴν δργὴν τῶν φιλελευθέρων λαῶν, ἐνῷ ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς ἔκαμεν ἀθάνατον τὸ ὄλοκαύτωμα ἐκεῖνο μὲ τὸ γνωστὸν ἐπίγραμμα:

«Στῶν Ψαρῶν τὴν ὄλόμανῳρ φάχη·
περπατώντας ή Λόξα μονάχη....»

ΑΓΩΝΕΣ ΠΡΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΝ ΤΗΣ
ΣΑΜΟΥ. Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΓΕ-
ΡΟΝΤΑ

Οι Τούρκοι ἀπὸ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως εἶχον ἐπιχειρήσει νὰ πλήξουν τὴν Σάμον, ἀλλὰ ἀπέτυχον, διότι ἡ γενναῖα ἀντίστασις τῶν κατοίκων τῆς ὑπὸ τοὺς Λυκοῦργον Λογοθέτην καὶ Λαχανᾶν ἐμπαίωσε τὴν ἀπόβασιν τῶν ἐπιδρομέων.

Τὴν 31ην Ιουλίου 1824 ὁ Χοσρέφ ἐστράφη κατὰ τῆς Σάμου. Τὸ στενὸν ὅμως τῆς νῆσου τὸ εἶχε καταλάβει μία μοῖρα τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου μὲ τὸν Σαχτούρην, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Τούρκους νὰ μεταφέρουν στρατεύματα ἀπὸ τὰς ἀπέναντι ἀκτὰς τῆς Μ. Ἀσίας. Ο Χοσρέφ, ἀφοῦ ἔχασε μίαν φρεγάταν ἀπὸ τὸν δαυλὸν τοῦ Κανάρη καὶ δύο ἄλλα σκάφη, κατέφυγε εἰς τὴν Κῶν, ὅπου ἦνώθη μὲ τὸν στόλον τοῦ Ἰμπρεῆμ πασᾶ.

Εἰκ. 29. Ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης

"Ἐτσι ἀπετελέσθη μία ἴσχυρὰ ἀρμάδα ἀπὸ 400 πλοῖα μὲ 2500 κανόνια καὶ 50.000 ἄνδρας.

"Ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἡ μοῖρα τοῦ Σαχτούρη ἦνώθη μὲ τὴν μοῖραν τοῦ Μιαούλη εἰς τὴν Λέρον. "Ἐτσι ὅλα τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα ἀνῆλθον εἰς 80 μὲ 800 κανόνια καὶ ἤσαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μιαούλη.

"Ο Μιαούλης, τοῦ ὅποιου τὸ πραγματικὸν ὄνομα ἦτο Βῶνος, ἐγεννήθη τὸ 1769 εἰς τὰ Φύλλα τῆς Εύβοιας, ἀλλὰ ἐμεγάλωσεν εἰς τὴν Γύδραν. Μολονότι ἀμύρφωτος, εἶχεν δέξιατά την ἀντίληψιν καὶ ἀλλύγιστον ἀποφασιστικότητα. Δὲν ἐδειλίαζεν ἐνώπιον καὶ τῶν πλέον ἐπικινδύνων ἐπιχειρήσεων. "Αλλο προσὸν ἦτο ἡ ἱκανότης του νὰ ἐπιβάλλεται εἰς τὰ ἀσύντακτα πληρώματα.

Εἰς σειρὰν ναυμαχιῶν, ποὺ διεξήθησαν διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Σάμου, ἡ σπουδαιοτέρα εἴναι ἐκείνη, ἡ ὅποια ἔγινε τὴν 29ην Αὐγούστου εἰς τὸν κόλπον τοῦ Γέροντα. Κατ' αὐτὴν ὁ Μιαούλης, ἀφοῦ κατώρθωσε

Μιαούλης
Μιαούλης

δι' ἐπιδεξίων ἑλιγμῶν νὰ ἀποφύγῃ τὴν κύκλωσιν ἀπὸ τὰς ὑπερτέρας δυ-
νάμεις τοῦ ἔχθροῦ, ὡρμησεν ἀπτόητος ἐναντίον του. Ἡ εὔστοχος δρᾶσις
τῶν πυρπολητῶν Ματρόζου, Βατικιώτη καὶ Θεοχάρη (ποὺ ἀνετίναξαν
ἔνα μεγάλον αἰγυπτιακὸν πάρωνα καὶ μίαν τυνησιακὴν φρεγάταν μὲ
ὅλους τοὺς ἄνδρας τῆς) καὶ συνάμα ἡ εὐψυχία τῶν ἐλληνικῶν πληρωμάτων
ἡγάκασαν τὸν ἥνωμένον ἔχθρικὸν στόλον νὰ ἀποχωρήσῃ ἔντρομος εἰς
Κῶν καὶ Ἀλικαρνασσόν.

Τί ἔκαναν ἔπειτα οἱ ἀτρόμητοι ἐκεῖνοι θαλασσομάχοι; Ὁ ναύαρ-
χος Ἀνάργυρος γράφει:

«Ἄσιτοι ἡσαν ὅλην τὴν ἡμέραν, μαῦροι δὲ ὠσὰν τὴν πίσσαν ἀπὸ
τὴν πυροκονίαν. Ναῦται, τριήραρχοι καὶ ναύκληροι κατεκλίθησαν
εἰς τὸ δειπνοποιῆσαι, ὅψον δὲ προσεφέρετο ἄρτος καὶ δλίγαι ἐλαῖαι
εἰς ὅλους· μὲ φαιδρὰ ὅμως τὰ πρόσωπα ἐγένοντο, ἐδόξασαν δὲ
τὸν Θεὸν τὸν δωρήσαντα εἰς αὐτοὺς τὰ νικητήρια...»

Καὶ δι' ὑστάτην φορὰν ὁ ἔχθρὸς ὡρμησεν ἐναντίον τῆς Σάμου τὴν
5ην Σεπτεμβρίου, ἀλλὰ ὁ ἐλληνικὸς στόλος τοῦ ἔφραξε τὸν δρόμον καὶ
ὁ μὲν Χοσρὲφ ἐτράπη πρὸς τὰ Δαρδανέλλια, ὁ δὲ Ἰμπραήμ ἐπανῆλθεν
εἰς Κῶν ἔπειτα εἰσέπλευσε πρὸς ἀσφάλειαν εἰς τὸν ὄρμον τῆς Σούδας
(τῆς υήσου Κρήτης), διότι κατεδιώγθη ἀπὸ τὸν Μιαούλην καὶ ἔπαθε
πολλὰς ζημίας. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐλληνικὸς στόλος ἐπέστρεψεν εἰς τὰς
βάσεις του πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τῶν ζημιῶν. Ὁ στόλαρχος εἶχε τὴν ἰδέαν
ὅτι ὁ Αἰγύπτιος δὲν θὰ ἐτόλμα νὰ θαλασσομαχήσῃ κατὰ τὴν διάρκειαν
τοῦ χειμῶνος.

Β' ΤΑ ΓΕΡΟΝΟΤΑ ΤΟΥ 5ου, 6ου ΚΑΙ 7ου ΕΤΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

ΑΠΟΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΙΜΠΡΑΗΜ ΕΙΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ. ΝΙΚΑΙ ΑΥΤΟΥ ΕΙΣ ΚΡΕΜΜΥΔΙ ΚΑΙ ΣΦΑΚΤΗΡΙΑΝ. ΑΙ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙ- ΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

Ο Ἰμπραήμ, ἀφοῦ διεχείμασεν εἰς τὴν Σούδαν, ἐκινεῖτο ἐλευθέ-
ρως εἰς τὸ πέλαγος καὶ ἐφωδίασε τὴν Κορώνην καὶ τὴν Μεθώνην μὲ
μεγάλας ποσότητας τροφίμων καὶ ἀπεβίβασεν ἀνενόχλητος ἵσχυρὰς δυ-
νάμεις, ὥστε τὸ σύνολον αὐτῶν ἔφθασε τὰς 10.000 ἄνδρῶν μὲ ἵσχυρὸν
πυροβολικόν. Τέλος ἀπεβίβασθη εἰς Μεθώνην καὶ ὁ ἴδιος (Φεβρ. 1825).

Ἡ κυβέρνησις Κουντουριώτου τότε συνεκρότησεν ἐν ἐκστρατευτικὸν

σῶμα ἀπὸ νησιώτας καὶ ρουμελιώτας, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὄποιων ἐτέθη ὁ ἔδιος ὁ Κουντουριώτης. Οὕτος, δτὰν ἔφθασεν ἔφιππος εἰς Καλαμάταν, ταλαιπωρημένος ἥδη, ἀνέθεσε τὴν ἀρχῆγίαν εἰς τὸν Ὑδραῖον πλοιαρχὸν Σκούρητην, ὁ ὄποιος ἦτο ἀπειρος τῷν ἀγώνων τῆς ἔηρᾶς. Αὐτὸς ἐπεχείρησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐπικοινωνίαν μεταξὺ Μεθώνης καὶ Ναβαρίνου, διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ ὄποιου ἐνδιεφέρετο ὁ Ἰμπραήμ. Οἱ Ἑλληνες κατεῖχον τὴν θέσιν Κρεμμύδι μὲ 6000 μαχητὰς — μεταξὺ τῶν ὄποιων οἱ Τζαβέλλας, Καρατάσος, Καραϊσκάκης — ἀλλὰ δὲν ἡδυνήθησαν νὰ κρατήσουν τὴν παράταξίν των πρὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς τακτικῆς τρισχιλίων Αἰγαπτίων, τοὺς ὄποιους ὀδήγουν Γάλλοι ἀξιωματικοί. Κατόπιν αὐτοῦ τρεῖς χιλιάδες Ρουμελιώται — δυσαρεστημένοι καὶ ἀπὸ τὴν ἀνικανότητα τῆς κυβερνήσεως — ἀνεχώρησαν εἰς τὴν Στερεάν, ἡ ὄποια ἐκινδύνευεν ἀπὸ τὸν Κιουταχῆν.

Οἱ ὑπόλοιποι προσεπάθησαν νὰ κρατήσουν τὸ Ναβαρῖνον καὶ τὸν λιμένα, τὴν εἰσόδον τοῦ ὄποιου προστατεύει ἡ βραχώδης νῆσος Σφακτηρία. Ὁ Ἀναγνωσταρᾶς ωχύρωσε προχείρως τὴν νῆσον, τὴν ὄποιαν ὑπερήσπιζον 800 πολεμισταὶ καὶ ὀλίγοι φιλέλληγνες ποὺ κατέφθασαν μὲ τὸν Μαυροκορδᾶτον διὰ 5 πλοίων τοῦ Τσαμαδοῦ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἰμπραήμ περιέζωσε ἀπὸ ἔηρᾶς τὴν Πύλον (Νεόκαστρον) καὶ ἀπὸ θαλάσσης τὴν Σφακτηρίαν μὲ 46 πολεμικά. Τὴν 26ην Ἀπριλίου ἤρχισε σφοδρὸν κανονιοβολισμὸν κατὰ τῆς νῆσου, εἰς τὴν ὄποιαν ἀπεβίβασε στίφη Ἀράβων ὑπὸ τὸν Χουστέν. Οἱ γενναῖοι ὑπερασπισταὶ τῆς νησίδος κατεσφάγησαν καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Σαχίνης, ὁ φρούραρχος Τσαμαδός, ὁ Ἰταλὸς Σανταρόζα, ἐνῷ 250 ἡχμαλωτίσθησαν καὶ μόνον 200 περίπου διεσώθησαν. Ὁ Μαυροκορδᾶτος καὶ ὁ Σαχτούρης μόλις κατώρθωσαν νὰ σωθοῦν διὰ τοῦ «Ἀρεων». Τὸ πλοῖον αὐτό, χάρις εἰς τοὺς ἐπιτυχεῖς ἑλιγμούς τοῦ κυβερνήτου του Νικ. Βότση, ἀφοῦ ἐναυμάχησε πρὸς πλεῖστα ἔχθρικὰ ποὺ τὸ κατεδίωκον, διέφυγε διὰ μέσου τῶν σκοπέλων διάτρητον ἀπὸ τὰ ἔχθρικὰ βλήματα.

Οἱ Μιαούλης μὲ 11 μόνον πολεμικὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ βοηθήσῃ τὴν Σφακτηρίαν. Ἐκδικούμενος ὅμως ἀπετόλμησε νὰ προσβάλῃ τὸν ἔχθρικὸν στόλον εἰς αὐτὸν τὸν λιμένα τῆς Μεθώνης, ἐντὸς τοῦ ὄποιου τὴν 30ην Ἀπριλίου κατέκαυσε μίαν φρεγάταν, τρεῖς κορβέτας καὶ ἐπτὰ φορτηγὰ τοῦ Ἰμπραήμ. Αὐτὸς ὅμως ἐσφυροκόπησε τὸ Νεόκαστρον, που τὸ ὑπερήσπιζον οἱ Μακρυγιάννης καὶ Γεώργιος Μαυρομιχάλης· ἡ ἔλ-

λειψις ὅμως ὕδατος τούς ἔξηνάγκασε νὰ συνθηκολογήσουν (11 Μαΐου).

’Αλλὰ ἡ δρᾶσις τῶν Ἐλλήνων ναυτικῶν συνεχίζεται ἀμείωτος καὶ εἰς ἄλλα θέατρα τοῦ θαλασσίου πολέμου. Τὴν 20ὴν Μαΐου οἱ Σαχτούρης καὶ Ἀποστόλης διεσκόρπισαν μοῖραν τοῦ Χοσρὲφ πλησίον τοῦ Καφη-^ζ Καβαντέρ
ρέως καὶ τοῦ ἐπέφεραν σημαντικάς ἀπωλείας διὰ τῶν πυρπολητῶν Ματρόζου, Μουσιοῦ καὶ Μπούτη.

Τέλος, ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ παράτολμος ἀπόπειρα τῶν Κανάρη, Βώκου καὶ Μπούτη νὰ καύσουν περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου μέσα εἰς αὐτὴν τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸν στόλον τοῦ Μεχμέτ Αλῆ. Ὁ ἄνεμος ὅμως δὲν ἐβοήθησε τὸ πυρπολικὸν τοῦ Κανάρη, τὸ δόποιον ἐκάη ἀσκόπως, καὶ οἱ ἀτρόμητοι θαλασσόλυκοι ἐπέστρεψαν σῶις μὲ τὰ δύο των βρίκια.

Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΟ ΜΑΝΙΑΚΙ. Ο ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ “Η ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ”

Μόλις ὁ Ἰμπραήμ ἐκυρίευσε τὴν Πύλον, οἱ τρομοκρατημένοι Πελοποννήσιοι ἐζήτησαν διὰ βοῆς τὴν ἀποφυλάκισιν τοῦ Κολοκοτρώνη,

Εἰκ. 30. ’Ο Παπαφλέσσας ἐγεννήθη εἰς τὴν Πολιανὴν τῆς Μεσσηνίας τὸ 1788. Τὸ πραγματικόν του ἐπίθετον ἦτο Γρηγόριος Δικαῖος ή Φλέσσας· ἐπειδὴ ὅμως ἔγινεν ἀρχιμανδρίτης, ὑλαδὸς τὸν εἶπε Παπαφλέσσαν. Ἐφοίτησεν εἰς τὴν σχολὴν τῆς Δημητσάνας· ἐπειτα ἔγινε καλόγυρος. Οἱ Τούρκοι οἱ ὅμως ἐνωρὶς τὸν ἐπεκήρυξαν διὰ τὰ φλογερά του φρονήματα καὶ τὸν ἤναγκασαν νὰ φύγῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. ’Εκεῖ ἔγινεν ἔνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα στελέχη τῆς Φιλικῆς καὶ ἔλαβεν ἐντολὴν ἀπὸ τὸν Ὑψηλάντην νὰ ξεσηκώσῃ εἰς ἐπανάστασιν τὴν Πελοπόννησον. ’Η ἥρωικὴ θυσία του εἰς τὸ Μανιάκι τὸν ἀνέδειξε νέον Λεωνίδαν.

διότι μόνον είς αύτὸν ἐστήριζον τὰς τελευταίας των ἑλπίδας. Ἀλλὰ ἡ κυβέρνησις δὲν τὸ ἀπεφάσιζε, μολονότι καὶ ὁ ὑπουργὸς τοῦ πολέμου Παπαφλέσσας τὸ συνιστοῦσε.

Οἱ Παπαφλέσσας ἀφῆσε τὸ ὑπουργεῖον του καὶ ἔσπευσε νὰ σώσῃ τὴν κινδυνεύουσαν πατρίδα. Ἐστρατολόγησεν ἀπὸ τὸ Ναύπλιον 1000 ἄνδρας καὶ — ἀφοῦ ἐνισχύθη εἰς τὴν Ἀρκαδίαν καὶ τὴν Μεσσηνίαν ἀπὸ ἄλλους τόσους — ἤλθεν εἰς τὴν Πυλίαν, ὅπου ὠχυρώθη εἰς 3 πρόχειρα ταμπούρια εἰς τὴν θέσιν Μανιάκι.

Εἰς τὰς 20 Ματίου ὁ Ἰμπραήμ ὥρμησεν ἐναντίον του μὲ 6000 Ἀραβαῖς. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἄνδρας τοῦ Παπαφλέσσα πρὸ τῶν δρμητικῶν ἐφόδων τῶν Αἰγαίου τὸν ἐλιποτάχτησαν 300 δρμας παλληκάρια ἔμειναν πιστὰ εἰς τὸ καθῆκον τῶν καὶ δὲν ἐγκατέλευψαν τὸν ἀρχηγόν των. Μὲ τοὺς ὀλίγους αὐτοὺς γενναίους διορισμένους παλληκάρια οἱ Παπαφλέσσας ἐκράτησε τοὺς τακτικοὺς τοῦ Ἰμπραήμ ἐπὶ πολλὰς ὥρας καὶ τότε μόνον ἔπεισε τὸ Μανιάκι, ὅπου οἱ ἥρωες. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰμπραήμ ἔχασε περὶ τοὺς 600 ἄνδρας.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν μάχην ὁ Αἰγαῖος στρατηλάτης διέταξε νὰ εὕρουν τὸ πτῶμα τοῦ ἥρωος καὶ ἀφοῦ τὸ ἐστησαν δρυθιον εἰς ἕνα δένδρον, ἐπλησίασε μὲ σεβασμὸν καὶ τὸ ἐφίλησεν εἰς τὸ μέτωπον.

ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΙΣ ΤΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΙΜΠΡΑΗΜ

Τὸ πέισμα τῆς λαϊκῆς ἀγανακτήσεως ἡ κυβέρνησις τοῦ Κουντουριώτη ἀπεφυλάκισε τὸν Κολοκοτρώνη καὶ τοὺς ἄλλους δεσμώτας τῆς Γδρας. Οἱ Γέροι διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀνασυνεκρότησε τὰ ἐμπειροπόλεμα ἐκ Πελοποννησίων σώματα.

Οἱ Ἰμπραήμ μετὰ τὴν νίκην του εἰς τὸ Μανιάκι ἐλεημάτησε τὴν Μεσσηνίαν καὶ ἔκαυσε τὸ Νησί (Μεσσήνη) καὶ τὴν Καλαμάταν, ἐνῷ ἀνήργετο πρὸς Ἀρκαδίαν. Οἱ νικητὴς τοῦ Δράμαλη ἐπεχείρησε νὰ τὸν ἀναχαιτίσῃ μὲ σκληρὰς μάχας παρὰ τὴν Ἀκοβάν καὶ Τραχυπάλαν, ἀλλὰ ἀπεκρούσθη τὴν 11ην Ιουνίου διασπλήθησεν εἰς Τριπολιτσάν, τὴν ὁποίαν εὔρεν ἔρημον καὶ καιομένην κατὰ διαταγὴν τοῦ Κολοκοτρώνη. Κατόπιν διέλεγε τὴν Ἀργολίδα καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Τρίπολιν, γύρω ἀπὸ τὴν ὁποίαν διορισμένης προσεπάθησε νὰ στήσῃ πολιορκητικὸν στρατόπεδον. Οἱ Ἰμπραήμ δρμας ὥρμησεν ἐναντίον του εἰς

Eik. 31. Από την ἀμυναν τοῦ Μεσολογγίου

τὰ Τρίκορφα καὶ διέλυσε τὸν ἐπικίνδυνον κλοιόν.

Οἱ "Ελληνες ἐμψυχούμενοι ἀπὸ τὸν ἀδάμαστον Κολοκοτρώνην διὰ συνεχοῦς κλεφτοπολέμου καταπονοῦν τὸν Ἰμπραήμ. Παρὰ ταῦτα ὅμως αἱ αἰγυπτιακαὶ φάλαγγες διασχίζουν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὴν Πελοπόννησον καὶ λεγλατοῦν καὶ καταστρέφουν τὰ πάντα.

'Επειδὴ ἡ δίωξις εἶναι συστηματικὴ ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους τακτικούς, ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ καὶ τὰ ζῶα ἔξαφανίζονται καὶ ἡ πεῖνα καὶ ἡ δυστυχία μαστίζει τὴν Πελοπόννησον. Τὴν κρίσιμον ὅμως αὐτὴν στιγμὴν ἔφθασαν εἰς τὴν 'Ελλάδα πολλοὶ φιλέλληνες, οἱ δποῖοι ἔφεραν ἐφόδια, φάρμακα καὶ χρήματα, καὶ ἔτσι ἐσωσαν τοὺς κατοίκους ἀπὸ λιμοκτονίαν. Τῆς δλης αὐτῆς κινήσεως προΐστατο ὁ ἐθνικὸς εὐεργέτης Γεώργ. Σταύρου.

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

'Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ σουλτᾶνος ἔδωσεν ἐντολὴν εἰς τὸν ἔξοχώτερὸν του στρατηγόν, τὸν Κιουταχῆν, νὰ καταλάβῃ τὸ Μεσολόγγι. 'Ο Μαχμούντ ζήθελε νὰ ἔξιφλήσῃ μὲ τὸ «φρούριον» αὐτὸν τὸ συντομότερον, διὰ

νὰ ἀποδείξῃ εἰς τὰ ἀνακτοβούλια τῆς Εὐρώπης ὅτι παντοῦ ἡ ἐπανάστασις κατεβλήθη.

‘Η πολιορκία ζήρχισε τὰ μέσα ’Απριλίου, ὅπότε κατῆλθεν ἀπὸ τὰ ’Ιωάννινα δὲ Κιουταχῆς καὶ τὸ ἐποιλιόρκησεν ἀπὸ τὴν ξηρὰν μὲ 20.000 ἄνδρας. Περὶ τὰ τέλη Μαΐου ἔφθασε καὶ ὁ Χοσρέφ καὶ τὸ ἀπέκλεισεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

‘Απὸ τὸ μέρος αὐτὸν τὸ Μεσολόγγι ἐπροστατεύετο, διότι εἶχεν ὡς ἀσπίδα του τὴν λιμνοθάλασσαν καὶ τὰ τρία ωχυρωμένα νησίδια Κλείσιβαν, Βασιλάδι, Ντολμᾶν. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς διέθετεν ἔνα θώρακα ἀξιόλογον : μίαν τάφρον, ποὺ ἐπροστάτευε τὸ τεῖχος αὐτὸν εῖχεν ὑψός 3 μέτρων περίπου καὶ κατὰ διαστήματα ἔφερε πύργους καὶ πολύγωνα προτειχίσματα, ἥπου εἶχον τοποθετηθῆναι 50 πυροβόλα. Αὐταὶ ήσαν αἱ ὀχυρώσεις του ὀυσιαστικῶς ὅμως ἡ ἄμυνα τοῦ Μεσολογγίου ἐστηρίχθη εἰς τὰ στήθη τῶν 4000 μαχίμων ὑπερασπιστῶν του καὶ τῶν 9000 ἀμάχων. ‘Η πολιορκία διήρκεσεν ἐν ἔτος καὶ παρουσιάζει τρεῖς φάσεις.

Η ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΙΟΥΤΑΧΗΝ

Αὐτὴ διήρκεσεν 8 μῆνας. Ὁ Κιουταχῆς ἔξαπέλυσε πολλὰς ἐπιθέσεις, ἀλλὰ ὅλαι ἀπεκρούσθησαν. Οἱ πολιορκούμενοι μάλιστα ἔκαμαν καὶ δύο ἔξδους καὶ ἐπέστρεψαν μὲ λάφυρα καὶ αἰχμαλώτους. Τὸ μόνον κακὸν ἦτο, ὅτι ὑπέφερον ἀπὸ ἔλειψιν τροφῶν καὶ πυρομαχικῶν τὸν ’Ιούλιον ὅμως ἔφθασεν ὁ Μιαούλης καί, ἀφοῦ διεσκόρπισε τὸν στόλον τοῦ Χοσρέφ, τοὺς ἔφερεν ἀρκετὰ ἐφόδια.

Εἰς τὰς ἀρχὰς ’Οκτωβρίου δὲ Κιουταχῆς μὲ τοὺς 3000 πεζοὺς καὶ τοὺς 600 ἵππους, ποὺ τοῦ ἀπέμειναν, ἀπεσύρθη, διὰ νὰ διαχειμάσῃ εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ζυγοῦ.

ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ ΠΟΛΙΟΡΚΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΜΠΡΑΗΜ

‘Ο σουλτᾶνος, ὅταν ἔμαθε τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Κιουταχῆ, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ’Ιμπραήμ νὰ τὸν βοηθήσῃ. Πραγματικῶς τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1825 ὁ αἰγυπτιακὸς στόλος ἀπεβίβασεν εἰς τὸ Κρυονέρι τὸν ’Ιμπραήμ μὲ 10.000 ταχικούς. “Οταν συνηντήθησαν οἱ δύο πασάδες, ὁ ’Ιμπραήμ ἐξέφρασε τὴν ἀπορίαν, διατὸν ἐπὶ 8 μῆνας δὲν κατώρθωσεν ὁ Κιουταχῆς νὰ κυριεύσῃ «αὐτὸν τὸν φράκτην».

«Ἐμεῖς ἐδοκιμάσαμεν τοὺς πολιορκουμένους καὶ ἐγνωρίσαμεν τὴν

άξιαν των... "Ας τούς δοκιμάσῃ και ή 'Υψηλότης σου και τότε θὰ κρίνη περὶ αὐτῶν ὀρθότερον", ἀπήντησεν θυμωμένος ὁ Κιουταχῆς.

'Ο ἀγέρωχος' Αφρικανὸς ἐδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ Τούρκου στρατάρχου καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ τὴν νύκτα τῆς 16ης Ιανουαρίου 1826. Εἶχεν ὅμως τόσας ἀπωλείας, ὡστε ἔχρειάσθη ἐνα μῆνα διὰ νὰ προετοιμάσῃ νέαν ἐπίθεσιν. Αὐτὴ ἦρχισε διὰ καταιγιστικοῦ πυρὸς 40 κανονιῶν. Ἐκ τοῦ ἴσχυροῦ βομβαρδισμοῦ ὅλαι σχεδὸν αἱ οἰκίαι κατέρρευσαν. Εἰς τὰς 14 Φεβρουαρίου ἐπεχείρησεν ὁρμητικὴν ἔφοδον, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπέτυχε καὶ ἐζήτησε τὴν σύμπραξιν τοῦ Κιουταχῆ.

ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ ΠΟΛΙΟΡΚΕΙΤΑΙ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΔΥΟ ΠΑΣΑΔΕΣ

'Ἐπειδὴ οἱ πασάδες ἀντελήφθησαν ὅτι τὸ Μεσολόγγι δὲν ἔπιπτεν, ἐφ' ὅσον ἀνεφωδιάζετο, ἡθέλησαν νὰ κόψουν κάθε ἐπικοινωνίαν του μὲ τὸν ἑλληνικὸν στόλον. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀπεφάσισαν νὰ κυριεύσουν τὰ 3 ὡχυρωμένα νησίδια.

Εἰς τὰς 25 Φεβρουαρίου 1826 προσέβαλον μὲ 32 ἀβαθῆ πλοιάρια τὸ Βασιλάδι. Ἡ φρουρὰ μετὰ γενναίων ἀντίστασιν ἡναγκάσθη νὰ συμπτυχθῇ εἰς τὸ Μεσολόγγι. Πόσην σημασίαν εἶχε διὰ τοὺς ἔχθροὺς ἡ κατάληψις τοῦ Βασιλαδίου ἐφάνη εἰς τὰς 19 Μαρτίου, ὅταν τὰ πυροβόλα του ἡμπόδισαν τὸν Μιαούλην νὰ διασπάσῃ τὸν ἀποκλεισμόν.

'Ἐν τῷ μεταξὺ 3000 Ἀραβεῖς ὑπὸ τὸν Χουσεῖν ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Ντολμᾶ. Ἡ ἐπίθεσις ἦτο πεισματώδης καὶ διήρκεσε 2 ἡμέρας. Τέλος, ὅταν ἐφονεύθη ὁ φρούραρχος Λιακατᾶς, ἐπεσε καὶ ὁ Ντολμᾶς.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ντολμᾶ ἐπεσε καὶ τὸ Αίτωλικόν, ὅπότε ὁ ἀποκλεισμὸς τοῦ Μεσολογγίου ἔγινε στενώτερος. Καὶ ὅμως τὸν ὑπέφερον οἱ πολιορκούμενοι. "Ἐνα μόνον δὲν ἥδυναντο νὰ ὑποφέρουν, τὴν πεῖναν. Νηστικοὶ καὶ κουρασμένοι ὡμοίαζον μὲ φαντάσματα. Διὰ νὰ ἐπιζήσουν, ἔτρωγον γάτες, ποντικούς, φύκια καὶ δέρματα. Αἱ ἀσθενεῖαι καὶ τὸ κρύο τοὺς ἀπεδεκάτιζον" ὅμως αὐτοὶ ἀδάμαντοι ἐκράτουν τὰς θέσεις των :

"Ολα τοῦ κόσμου τὰ δεινὰ ἐν μέσῳ τῶν ἀγώνων
τὴν πόλιν νέμονται : θυμὸς
γυμνότης, νόσημα, λιμός.
δ φόβος λείπει μόνον.

τονίζει ὁ ποιητὴς Γεώργ. Ζαλοκώστας (¹).

1. Ἡτο ἔνας ἀπὸ τοὺς ὑπερασπιστὰς τοῦ Μεσολογγίου.

Είς τὰς 25 Μαρτίου ὁ Κιουταχῆς ὥρμησε μὲ 2500 ἄνδρας νὰ καταλάβῃ τὴν Κλείσοβαν, ποὺ τὴν ὑπεστήριζον 150 ἄνδρες ὑπὸ τὸν Κίτσον Τζαβέλλαν· καὶ αἱ δύο ὅμως ἔφοδοι ἀπεκρούσθησαν· 600 Τοῦρκοι ἔπεσαν καὶ ὁ Ἰδιος ὁ Κιουταχῆς ἐπληγώθη. Ἐπειτα ἔξαπέλυσεν 6 ἔφοδους ὁ Χουσεῖν μὲ 2 τάγματα καὶ αὐτοὶ ὅμως ἀπεκρούσθησαν, ἀφοῦ ἔπεσεν ὁ Χουσεῖν καὶ 800 Ἀραβες. Μεταξὺ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Κλείσοβας διεκρίθη ἡ Τασούλα Γυνφογιάνη.

Η ΕΞΟΔΟΣ ΤΩΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΩΝ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

‘Η νίκη εἰς τὴν Κλείσοβαν ἦτο ἡ τελευταία ἐπιτυχία τῶν Μεσολογγιτῶν. Τέλος — ὅταν τὴν 1ην καὶ 2αν Ἀπριλίου ἀπέτυχαν προσπάθειαι τοῦ Μιαούλη νὰ ἐπισιτίση τὸ Μεσολόγγι —, οἱ πολιορκούμενοι, ποὺ εῖχον πλέον ὑπερβῆ τὰ δρια τῆς ἀνθρωπίνης ἀντοχῆς, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιχειρήσουν ἔξοδον διὰ μέσου τῶν τάξεων τῶν ἔχθρῶν.

‘Ως ἡμέρα τῆς ἔξοδου ὠρίσθη τὸ μεσονύκτιον τῆς 10ης Ἀπριλίου 1826. Θὰ ἔξηρχοντο οἱ μάχιμοι (3000 περίπου) καὶ ἐκ τῶν ἀμάχων ὅσοι θὰ ἡδύναντο νὰ βαδίσουν (5000 περίπου). Τὴν παραμονὴν ἐκοινώνησαν καὶ, μόλις ἐνύκτωσεν, ἤρχισαν νὰ παρατάσσωνται εἰς 3 σώματα μὲ ἀρχηγοὺς τοὺς Νότην Μπότσαρην, Κίτσον Τζαβέλλαν καὶ Δημ. Μακρῆν. Ἐμπρὸς ἀπὸ κάθε σῶμα ἐτάχθησαν πολεμισταί, εἰς τὸ μέσον ἀμαχοὶ καὶ δπισθεν αὐτῶν πάλιν πολεμισταί. Πολλαὶ γυναικες ἐφόρεσαν ἀνδρικὰ ἐνδύματα καὶ ἐκράτουν πιστόλες.

Τὴν καθαρισμένην ὥραν οἱ πολιορκούμενοι ἔξεχύθησαν ἀπὸ τὸ φρούριον κραυγάζοντες «Ἐμπρός, θάνατος εἰς τοὺς ἀπίστους!» ! Άλλ’ ἐνῷ ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ ἥγωνιζετο νὰ ἀναίξῃ δίοδον, ἥκούσθη ἔξαφνα μία κραυγὴ : «Οπίσω, δπίσω στὰ κανόνια!» ! Οἱ ἀμαχοὶ, ἐπειδὴ τὴν ἔξελαβον ὃς διαταγὴν τῶν ἀρχηγῶν πρὸς ὑποχώρησιν, ἐστράφησαν πρὸς τὴν πόλιν, μαζὶ τῶν ὅμως εἰσώρμησαν καὶ Τοῦρκοι.

Τὸ τὶ ἐπηκολούθησε τότε δὲν περιγράφεται. Ἐκ τῶν πολιορκουμένων, ἄλλοι ἐπειτίθεντο ἔξαλλοι κατὰ τῶν στιφῶν τῶν ἔχθρῶν καὶ ἔπιπτον μαχόμενοι εἰς ἀνισον πάλην, ἄλλοι ἔθετον πῦρ εἰς δοχεῖα μὲ φυσέκια καὶ ἀνετινάσσοντο. Ὁ γηραιδὸς πρόκριτος Χρήστος Καφάλης τὴν πρωίαν τῆς 11ης Ἀπριλίου εἶχε συναθροίσει εἰς τὴν κεντρικὴν πυριτιδαποθήκην πολλοὺς ἀσθενεῖς καὶ γυναικόπαιδα. “Οταν ἀντελήφθη μίαν

δύμαδα ἀπὸ ἔχθροὺς νὰ εἰσοριμῷ, ἀνεφώνησε «μνήσθητί μου, Κύριε!» καὶ ἐσημάδευσε μὲ τὴν πιστόλαν του εἰς τὴν πυρίτιδα καὶ ἀνετινάχθησαν ὅλοι. 'Ο ἐπίσκοπος Ρωγῶν 'Ιωσήφ, ποὺ ἦτο ἡ ψυχὴ τῆς ἀμύνης, ἐκλείσθη μὲ πολλοὺς ἄλλους εἰς τὸν 'Ανεμόμυλον (εἰς τὰ νότια τῆς πόλεως). 'Εκεῖ, ἀφοῦ ἀπέκρουσε πολλάς ἑφόδους, ἔθεσε πῦρ εἰς ἀποθήκην φυσιγγίων καὶ ἀνετινάχθη μὲ τοὺς ἄλλους. "Ετσι μέχρι τῆς 12ης 'Απριλίου ὅλο τὸ Μεσολόγγι εἶχε καταληφθῆ.

'Αλλὰ καὶ ἐκεῖνοι, ποὺ δὲν ἐγύρισαν εἰς τὴν πόλιν, δὲν εἶχον καλυτέραν τύχην. Τὸ σῶμα τοῦ Νότη Μπότσαρη διελύθη καὶ παρ' ὅλιγον νὰ χάσῃ τὴν σημαίαν του, τὴν ὅποιαν διέσωσεν εἰς τὸν κόλπον τῆς ἡρακλείας 'Ελένη Μπαϊδακτάρη. 'Επίσης διεσκορπίσθη καὶ τὸ σῶμα τοῦ Τζαβέλλα. Μόνον ἀπὸ τὸ τμῆμα τοῦ Μακρῆ, ποὺ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς πόλεως, ὅπου αἱ φάλαγγες τοῦ ἔχθροῦ ἤσαν ἀραιότεραι, διεσώθησαν ἀρκετοί. "Ομως καὶ αὐτοί, μόλις ἐπληγσίασαν εἰς τὸν 'Αγιον Συμεὼνα, ἐπεσαν ἐπάνω εἰς ἐνέδραν 'Αλβανῶν, διότι ὁ Καραϊσκάκης, ἀσθενής, δὲν ἤδυνήθη νὰ ἐπέμβῃ, ὅπως τοῦ εἶχον ζητήσει οἱ πολιορκούμενοι. 'Αλλὰ καὶ ἐκ τῶν διασωθέντων πολλοὶ ὑπέκυψαν ἀπὸ τὴν ἐξάντλησιν καὶ τὰς περιπλανήσεις εἰς τὰ ὅρη ἄλλωστε ὅλη ἡ περιφέρεια εἶχεν ἔρημωθη ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ δὲν εὑρέθησαν ἄνθρωποι νὰ τοὺς περιθάλψουν.

Αὐτὸ τὸ τέλος εἶχεν ἡ πτῶσις τοῦ Μεσολογγίου. Αἱ ἀπώλειαι ἤσαν τεράστιαι καὶ διὰ τὰ δύο μέρη: ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἐχάθησαν 20.000, ἀπὸ τοὺς ἀμάχους "Ελληνας περίπου 11.000, διεσώθησαν δὲ 1300 ἄνδρες καὶ ὅλιγαι γυναικες.

'Η πεισματώδης ἀντίστασις τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἡ θρυλικὴ ἔξοδος ἐκίνησαν τὸν θαυμασμὸν τῶν λαῶν τῆς Δύσεως. Εἰς τὸ Παρίσιο οἱ φοιτηταὶ ὡργάνωσαν διαδήλωσεις καὶ ἐξήτησαν ἀπὸ τὴν κυβέρνησίν των ἐπέμβασιν ὑπὲρ τῶν 'Ελλήνων. Εἰς τὴν ἀγγλικὴν βουλὴν διμήνησεν ὁ Πάλμερστον καὶ ἐκαυτηρίασε τὰς ὀμιλητὰς τῶν Τούρκων. Εἰς ὅλην τὴν 'Ελλάδα ἡ εἰδῆσις ἐπροκάλεσε πένθος καὶ ὅδύνην

Ο ΑΓΩΝ ΕΙΣ ΚΡΙΣΙΜΟΝ ΚΑΜΠΗΝ. Ο ΚΑΡΑ·ΙΣΚΑΚΗΣ

'Η πτῶσις τοῦ Μεσολογγίου συνετάραξε τοὺς "Ελληνας. Τὸ πᾶν ἐφαίνετο ὅτι εἶχε χαθῆ. 'Αλλὰ δὲν ἐκάμψθη καὶ ἡ ἀποφασιστικότης νὰ συνεχισθῇ ὁ ἀγών. 'Η ἀνίκανος κυβέρνησις παρητήθη καὶ ἡ νέα ὑπὸ

τὸν Ἀνδρ. Ζαΐμην ἐκήρυξε τὴν χώραν εἰς κατάστασιν συναγερμοῦ. Καὶ εἰς τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου ἔσπευσαν ὅλοι προθύμως κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν ὥραν.

‘Η πρώτη φροντὶς τῆς κυβερνήσεως ἦτο νὰ μὴ σβήσουν οἱ τελευταῖοι σπινθῆρες τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν Πελοπόννησον. Χρήματα ὄμως δὲν ὑπῆρχον. Εἰς τὴν δύσκολον αὐτὴν στιγμὴν ὁ φιλόπατρις διδάσκαλος τοῦ Γένους Γεώργ. Γεωνάδιος διὰ φλογεροῦ λόγου του πρὸς τὸν λαὸν τοῦ Ναυπλίου τὸν προέτρεψεν εἰς διενέργειαν ἐράνου, εἰς τὸν δόπον οἱ κάτοικοι προσέφεραν, διὰ πολυτιμότερον εἶχον. ‘Ο Ἰδιος ἔδωσεν ἀπὸ τὸ δύστερημά του 5 λίρας, αἱ δὲ γυναικεῖς τὰ κοσμήματά των. ’Εκ τοῦ συγκεντρωθέντος ἀξιολόγου ποσοῦ καὶ ἐκ τοῦ ὑπολοίπου ἀπὸ τὸ δάνειον τοῦ 1824 ἡτοι μάσθησαν πλοῦτα καὶ σώματα ἐνόπλων. ’Αλλὰ δὲ ἀγάν ἀνεξωγονήθη περισσότερον μὲ τὴν ἐνίσχυσιν εἰς τρόφιμα, πυρομαχικὰ καὶ χρήματα τῶν φιλελλήνων τοῦ ἔξωτερικοῦ, πρωτοστατούντων διὰ μὲν τὴν Ἀμερικὴν τοῦ ἴατροῦ Σαμουὴλ Χάου, διὰ δὲ τὴν Εὐρώπην τοῦ Ἐυνάρδου καθὼς καὶ τοῦ φιλέλληνος βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Α’. ‘Η δρᾶσις τοῦ στόλου ἀπήλαξεν δριστικῶς τὴν Σάμον καὶ τὰς νήσους τοῦ Αιγαίου ἐκ τῆς τουρκικῆς ἀπειλῆς, ἐνῷ δὲ δύναμίς του ἐνισχύθη διὰ τοῦ πρώτου ἀτμοκινήτου πλοίου «Καρτερία», τὸ δόπον κατέπλευσεν ἐξ Ἀγγλίας τὸ φθινόπωρον καὶ ἀφῆκε ζωηρὰν ἐντύπωσιν εἰς τὸν λαόν⁽¹⁾.

‘Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κυβέρνησις εἶχεν ἀναγνωρίσει τὸν Κολοκοτρώνην ὡς ἀρχηγὸν τῶν πελοποννησιακῶν δυνάμεων καὶ διετήρησε τὸν Γκούραν εἰς τὴν Α. Στερεάν. ’Αλλὰ τὸν Ιούλιον δὲ Ζαΐμης λησμονῶν τὰ πάθη καὶ τὰς συμφορὰς ἐκάλεσε τὸν προσωπικόν του ἐχθρὸν Γεώργ. Καραϊσκάκην καὶ τοῦ ἀνέθεσε τὴν ἀρχιστρατηγίαν τῆς Στερεάς. ‘Η συνάντησις ἐκείνη τῶν δύο ἀνδρῶν εἰς Ναύπλιον ὑπῆρξε συγκινητική, διανέγγκαλισθησαν δὲ εἰς τὸν ἄλλον διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος.

‘Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης ἐγεννήθη εἰς Μαυρομάτι τῶν Ἀγράφων τὸ 1782. Εἰς ἥλικιαν 15 ἐτῶν ἔγινε κλέφτης. ’Αργότερον ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς πολέμους τοῦ Ἀλῆ, ἄλλοτε δὲ συμπολεμιστής καὶ ἄλλοτε ὡς ἀντίπαλός του. ‘Ητο ἵσχυδος καὶ φιλάσθενος, ἀλλὰ φύσις δρμητικὴ

1. “Ολα τ’ ἀρμενα ἀρμενίζουν / μὲ κουπιὰ καὶ μὲ πανιὰ / τοῦ Κοχράνη τὸ καράβι / ἀρμενίζει μὲ φωτιὰ! (’Απὸ λαϊκὸν ḥσμα τῆς ἐποχῆς).

καὶ γενναία μὲ πνεῦμα σπινθηροβόλον. Ὁ ἀτακτος βίος καὶ ὁ θυμώδης
χαρακτὴρ τὸν εἶχον ἐμποδίσει ἔως τότε νὰ λάβῃ τὴν θέσιν ποὺ τοῦ
ἥξει. Μόλις δύμας ἔλαβε τὸν διορισμόν, ἔγινεν ἄλλος ἀνθρωπος. Ὁ
κίνδυνος τῆς παταρίδος τοῦ ἐνέπνευσεν ὑψηλὰ συναισθήματα εὐθύνης
καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς αὐτὴν καὶ ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ διαλάμψῃ ἡ στρατη-
γική του μεγαλοφυῖα.

ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

‘Ο Κιουταχῆς μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου εἰσέβαλε διὰ
τῆς Στερεᾶς εἰς τὴν Ἀττικὴν μὲ 11.000 ἀνδρας καὶ 26 πυροβόλα. Τὴν
3ην Αύγουστου ἔγινε κύριος τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἤρχισε νὰ πολιορκῇ τὴν
Ἀκρόπολιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπρόφθασαν νὰ κλεισθοῦν πρὸς ἀμυναν
οἱ Γκούρας καὶ Μακρυγιάνης. Τὸ δύχυρὸν αὐτὸν ἔπρεπε νὰ μείνῃ ἀπόρ-
θητον· ἡ ἀγρίλικὴ κυβέρνησις ἐμήνυσεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὅτι, ἐὰν ἔπι-
πτεν ὁ ἵερὸς βράχος, ἡ Στερεὰ δὲν θὰ συμπεριελαμβάνετο εἰς τὸ
μέλλον νὰ ἴδρυθῇ ἑλληνικὸν κράτος.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Καραϊσκάκης, ἀφοῦ ἀνεγώρησεν ἐκ Ναυπλίου
μὲ 130 μόνον ἀνδρας καὶ ὀπλαρχηγὸν τὸν Γεώργ. Χελιώτην, ηὗξησε
καθ’ ὅδὸν τὰς δυνάμεις του καὶ ἔστησε τὸ στρατηγεῖον του εἰς Ἐλευ-
σῖνα. Ἐκεῖ προσῆλθον ὑπὸ τὰς σημαίας του οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Ρούμελης καὶ
ὁ Φαβιέρος μὲ τὸ σῶμα τῶν τακτικῶν, ποὺ εἶχεν ὀργανώσει· ὥστε ἡ
ὅλη δύναμις τοῦ στρατοπέδου ἀνῆλθεν εἰς 3.500 ἀνδρας. Μολονότι ἐνί-
κρισεν εἰς τὸ Χαϊδάρι, ὁ Καραϊσκάκης δὲν ἐφιψκοινδύνευσε μετωπι-
κὴν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Κιουταχῆ, ἀλλὰ διὰ στρατηγημάτων τὸν κατεπό-
νει.

ΠΟΛΕΜΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΡΑ·Ι·ΣΚΑΚΗ

“Οταν ἐφονεύθη ὁ Γκούρας καὶ ἐνισχύθη ἡ Ἀκρόπολις διὰ 400
ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Κριεζώτην, ὁ Καραϊσκάκης συνέλαβε τὸ μεγαλοφυὲς
σχέδιον νὰ μεταφέρῃ τὸν ἀγώνα εἰς τὰ μετόπισθεν τοῦ Κιουταχῆ. Ἐ-
στρατοπέδευσε λοιπὸν εἰς τὸν Ἐλικῶνα καὶ τὸν Παρνασσὸν καὶ μίαν
σειρὰν ἰσχυρῶν φυλακίων ἀπὸ Κορινθιακοῦ μέχρις Εύβοϊκοῦ κόλπου
ἐπεχείρησε νὰ ἀποκόψῃ τὰς ἐπικοινωνίας τοῦ ἀντιπάλου του.

Πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου του ἐπετέθη ὁ ἴδιος κατὰ τῶν Τούρ-

κων τῆς Δομβραίνης καὶ τοὺς ἀπέκλεισεν εἰς 3 δόχυρούς πύργους, ἐνῷ
ἔστειλε τὸν Κωλέττην διὰ θαλάσσης εἰς Ἀταλάντην νὰ καταστρέψῃ
σιταποθήκας τοῦ Κιουταχῆ. Ἀλλὰ ἡ ἐπιχείρησις αὐτὴ ἀπέτυχεν, διὸν
δύναμις ἀπὸ 2.000 Ἀλβανούς ὑπὸ τὸν ἐμπειρὸν Μουσταφάμπεην ἐνίκη-
σαν εἰς Ἀταλάντην καὶ κατεδίωξαν τὸν Κωλέττην. Μετὰ τὴν νίκην
τῶν αὐτὴν οἱ ἔχθροι ἐκινήθησαν πρὸς ἀνακούφισιν τῆς Ἀμφίσσης, τὴν
ὅποιαν ἐποιλιόρκει ὁ Πανουργιᾶς. Ἀλλὰ εἰς τὴν Ἀράχωβαν ἐδεινοπά-
θησαν ἀπὸ τοὺς ἑκεῖ ὠχυρωμένους ὅπλαρχηγούς Γαρδικιώτην Γρίβαν
καὶ Γεώργιον Βάγιαν. Ἐν τῷ μεταξὺ κατέφθασε νικηφόρος ἀπὸ τὸ
Δίστομον ὁ Καραϊσκάκης καὶ ἐπιπεσῶν ὑπὸ ἀγρίων χιονοθύελλαν τοὺς
κατέκοψεν, ἐνῷ πλεῖστοι ἐχάθησαν εἰς τὰς ἀποκρήμνους χαράδρας τοῦ
Παρνασσοῦ. Ὁ ἕδιος ὁ Μουσταφάμπεης ἔπεσεν, ἐνῷ οἱ "Ἐλληνες τὴν
ἐπομένην ἔστησαν τρόπαιον. Ἡ 24η
Νοεμβρίου ὥρισθη ὑπὸ τῆς κυβερ-
νήσεως ἐθνικὴ ἑορτή.

Elik. 32. Ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης

Ταυτοχρόνως εἰς τὴν Ἀκρό-
πολιν ὁ ἄγων συνεχίζετο σκληρός.
Οἱ ἀμυνόμενοι ἐκράτουν τὰς θέσεις
των μὲ συνεχεῖς ὑπονομεύσεις, ἀλλὰ
ὑπέφερον ἀπὸ ἔλλειψιν πολεμοφοδί-
ων, ὅπότε ὁ ἀνδρεῖος Φαβιέρος διωρ-
γάνωσε τολμηρὸν ἐγχείρημα: 650
ριψοκίνδυνοι ἄνδρες εἰσέδυσαν τὴν
νύκτα τῆς 30ης Νοεμβρίου διὰ μέ-
σου τῶν ἐχθρικῶν χαρακωμάτων καὶ
ἀνερριχήθησαν ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ
ῷδείου τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ
εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Αἱ ἀπώλειαι των
ῆσαν 6 νεκροὶ καὶ 14 τραυματίαι.
Τὸν Δεκέμβριον κατέπλευσεν ἐξ Ἀγ-
γλίας καὶ ἡ «Ἐλλάς», ταχυκίνητος
κορβέττα τῶν 64 κανονιῶν.

Τὴν 1ην Φεβρουαρίου 1827 ὁ
Καραϊσκάκης δι' ὄρμητικῆς ἀντεπι-
θέσεως ἀνέτρεψεν ἀπόπειραν τοῦ
Ομέρ πασᾶ τῆς Καρύστου νὰ προσ-

Βάλη τὸ στρατόπεδόν του εἰς τὸ Δίστομον. Κατὰ τὴν καταδίωξιν τοῦ ἔχθροῦ περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων πολλὰ τουρκικὰ λάφυρα (πυροβόλα, σημαῖαι κλπ.). Ἡ Στερεὰ ὅλη πλὴν τῆς Ναυπάκτου, τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῆς Βοιώτης, εἶναι τώρα ἐλευθέρα.

Αλλὰ ὁ Κιουταχῆς πολιορκεῖ ἐπιμόνως τὴν Ἀκρόπολιν, ἐφ' ὅσον ἀνεφοδιάζεται ἐξ Εύβοιάς. Τὸ εὔστροφον πνεῦμα τοῦ Καραϊσκάκη θέλει νὰ ἀποκλείσῃ τὸν ἀντίπαλον ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Μεταφέρει λοιπὸν τὸ στρατηγεῖον του εἰς τὸ Κερατσίνι τοῦ Πειραιᾶς, ἀπὸ ὅπου ματάίως ἐπεχείρησεν ὁ Κιουταχῆς νὰ τὸν ἐκδιώξῃ, ἡττηθεὶς δύο φοράς. Αλλὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἐφαρμόσῃ ἐντελῶς τὸ σχέδιόν του ὁ στρατάρχης τῆς Ρούμελης, διότι ἀντικατεστάθη εἰς τὴν ἀρχιστρατηγίαν.

Η ΠΑΝΩΛΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΙΣ ΦΑΛΗΡΟΝ

Ἐνῷ αὐτὰ συνέβαινον εἰς Ἀττικοθεοιωτίαν, ἡ Δ' ἐθνοσυνέλευσις τῆς Τροιζῆνος διώρισε τὸν Τσώρτες ἀρχιστράτηγον καὶ τὸν Κόγχραν ἀντιναύαρχον. Τοὺς δύο νέους ἀρχηγοὺς ἐδέχθη προθύμως ὁ Καραϊσκάκης, ἀλλὰ ἥτο ἀδύνατον νὰ συμφωνήσῃ μαζί των, διότι αὐτοὶ ἐσκέπτοντο νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ μέτωπον ἐναντίον τοῦ Κιουταχῆ, διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἡ Ἀκρόπολις· ὁ Καραϊσκάκης δύμως εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ἡ ἐπιχείρησις περιέκλειε κινδύνους, διότι οὔτε ἵππικὸν διέθετον οὔτε καὶ ἐθωροῦσε κατάλληλα τὰ ἄτακτα στρατεύματα διὰ τοιαύτην ἐνέργειαν εἰς ἀνοικτὴν πεδιάδα. Τέλος πρὸ τῆς ἐπιμονῆς τῶν ξένων ὑπεχώρησε.

Προτοῦ ἐπιτεθοῦν ἐπέτυχον νὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ τὸν Κιουταχῆν τὴν Μονὴν τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος εἰς Πειραιᾶ.

Ἡ ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς Ἀκρόπολεως ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ τὴν ώρα τῆς 22ας πρὸς 23ην Ἀπριλίου. Ὁ Καραϊσκάκης ἥτο κατάκοιτος ἀπὸ πυρετόν. Ἐνῷ δὲ εἶχεν ἀπαγορευθῆ κάθε πυροβολισμός, μερικοὶ Κρῆτες καὶ Ὑδραῖοι, εὐρισκόμενοι εἰς εὐθυμίαν, ἐπροκάλεσαν συμπλοκὴν μὲ τοὺς ἀπέναντι Τούρκους. Ὁ Καραϊσκάκης, μόλις ἤκουσε τοὺς πυροβολισμούς, ἐτινάχθη ἀπὸ τὴν κλίνην του καὶ ἀφοῦ ἐπήδησεν ἐπὶ τοῦ ἵππου του ἔσπευσε, διὰ νὰ προλάβῃ γενίκευσιν τῆς συρράξεως. Αλλὰ κατὰ τὴν ἀναχαίτισιν τῶν ἔχθρῶν ἐπληγώθη θανατίμως. Οἱ ἀκόλουθοι του τὸν μετέφεραν ἀμέσως εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Τσώρτες, ὅπου μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἀπεβίωσε. Τὴν ἐπομένην ἐν μέσω τῶν θρήνων καὶ τοῦ γενικοῦ πένθους ἐτάφη κατ' ἐπιθυμίαν του εἰς Σαλαμῖνα. Ποτὲ θάνατος ἀνδρὸς δὲν ἔδει-

ξε πόσον μεγάλη ήτο ή άξια του, σπως άπειδείχθη άπο τὴν ἐπελθούσαν καταστροφήν.

‘Η ἀπώλεια τοῦ “Ελληνος ἀρχηγοῦ δὲν ἀνέβαλε τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Κόχραν, ἡ ὅποια ἤρχισεν ἀπὸ τὸ Φάληρον μὲ κατεύθυνσιν τὴν σημειωτὴν λεωφόρον Συγγροῦ. ’Αλλὰ ἐνῷ ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ εἶχε φθάσει εἰς τὴν θέσιν Ἀνάλατος (ΝΑ τοῦ ‘Αγ. Σώστη), ἐπεκράτει τόση ἀταξία εἰς τὴν ὅλην φάλαγγα, ὥστε δὲ Κιουταχῆς δὲν ἐδίστασε νὰ τοὺς κτυπήσῃ μὲ ὅλον τὸν στρατόν του καὶ νὰ τοὺς ἀνατρέψῃ. Οἱ “Ελληνες ἐπολέμησαν μὲ πεῖσμα, ἀλλ’ ἔπαθον πανωλεθρίαν. Δὲν εἶχον προφθάσει νὰ ἀνοίξουν ὁρύγματα καὶ τὸ ἵππικὸν τοὺς κατέκοψεν. ’Ολίγοι ἐσώθησαν διὰ τῆς φυγῆς πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἐπὶ λέμβου καὶ οἱ “Αγγλοι ὑπεύθυνοι τῆς συμφορᾶς Κόχραν καὶ Τσώρτες. ’Εφονεύθησαν περίπου 1500 καὶ πολλοὶ δύνομαστοὶ πολέμαρχοι ὡς δὲ Λάμπρος Βέικος, ’Ιω. Νοταράς, Γ. Τζαβέλλας, ’Ιγγλέσης, Δράκος κ.ἄ. Εἰς τὸ Φάληρον ἐκρίθη ἡ τύχη ὅλης τῆς Στερεᾶς, διότι μετὰ ἓνα μῆνα παρεδόθη καὶ ἡ ’Ακρόπολις καὶ τὸ ἔργον τοῦ Καραϊσκάκη κατέρρευσεν.

Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ

‘Ο ’Ιμπραήμ μετὰ τὸ κατόρθωμά του εἰς τὸ Μεσοιόγγυ τὸν Μάιον τοῦ 1826 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μεθώνην. ’Απὸ ἐκεῖ τὸν ’Ιούνιον ἐπῆλθε κατὰ τῆς Μάνης, ἀλλ’ ἀπεκρούσθη εἰς τὴν Βέρογαρ.

“Ἐχων τὴν Τρίπολιν ὡς δρμητήριον ἤρχισε νὰ ἐρημώνη συστηματικῶς τὴν ’Αρκαδίαν, τὴν ’Αχαΐαν, τὴν ’Ηλείαν καὶ τὴν Μεσσηνίαν. ’Αφοῦ κατέστρεψε τὰ δένδρα καὶ διήρπαζε τὰ γεννήματα καὶ τὰ κτήνη, ἔκαιε τὰ χωρία. Κατόπιν συνελάμβανε τοὺς κατοίκους ποὺ δὲν ἐπρόφθαιναν νὰ καταφύγουν εἰς τὰ δρη. ”Ηθελε μὲ τὰς ἐρημώσεις αὐτάς, καὶ πρὸ πάντων μὲ τὴν πεῖναν, νὰ φέρῃ εἰς ἀπόγνωσιν τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ τὴν ἀναγκάσῃ νὰ παραδοθῇ.

Καὶ δευτέρων φορὰν ὁ ’Ιμπραήμ ἐπετέθη κατὰ τῆς Μάνης εἰς Τσεροβᾶν, ἀλλ’ ἀπεκρούσθη, διότι τοὺς Μανιάτας ἐβοήθησαν καὶ αἱ γυναικεῖς των ἀκόμη.

Τὸν Νοέμβριον, ἐξηντλημένος ἀπὸ τὸν κλεφτοπόλεμον τῶν ’Ελλήνων, ἀφησε τὰς λεηλασίας καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Μεθώνην διὰ νὰ διαχειμάσῃ. ’Απὸ ἐκεῖ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1827 ἐτράπη πρὸς τὴν δυτικὴν Πελοπόννησον. ’Εδῶ τώρα, ἀντὶ νὰ σφάξῃ καὶ νὰ πυρπολῇ ἐπροτίμησε νὰ

περιποιήθηται τοὺς κατοίκους καὶ νὰ ζητῇ προσκυνοχάρτια. Πολλοί, ταλαι-
πωρημένοι ἀπὸ τὴν φοβίαν καὶ τὰς στερήσεις, ἤρχισαν νὰ ὑποκύπτουν.
‘Η στιγμὴ αὐτὴ ἀπέβη κρίσιμος διὰ τὸν ἀγῶνα. Τότε ὁ Κολοκοτρώνης
προσέφερεν, ὅπως ἔλεγεν ἀργότερον, τὴν μεγαλυτέραν ὑπηρεσίαν του
εἰς τὴν Ἑλλάδα. ‘Εξεγερθεὶς κατὰ τῶν λιποψύχων διέταξε νὰ τοὺς
ἐπικηρύξτουν ὡς προδότας καὶ νὰ τοὺς ἐκτελοῦν. ’Ετσι τὸ κακὸν ἀνεχαι-
τίσθη καὶ πρὸς στιγμὴν οἱ ‘Ἐλληνες ἀνέπνευσαν. ‘Η αἰσιοδοξία ὅμως
δὲν ἔκρατησε πολύ, διότι περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου ἔφθασαν ἀπὸ τὴν Αἴ-
γυπτον καὶ νέαι ἐνισχύσεις: 40 μεταγωγικὰ μὲ συνοδείαν 51 πολεμικῶν
ἀπεβίβασαν 4000 τακτικοὺς καὶ πολλὰ ἐφόδια. Τώρα πλέον ἔγινε φα-
νερὸν εἰς ‘Ἐλληνας καὶ ξένους ὅτι τὸ ἐξ Αἰγύπτου ὅρνεον εἶχεν ἐμπήξει
βαθειὰ τοὺς ὄνυχάς του ἐπὶ τῆς ἐλληνικῆς σαρκός. Εὗτοι χῶς ὅμως αὐτὴν
τὴν φορὰν οἱ ὄμόδοξοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης δὲν θὰ ἀφήσουν ἀβοήθητον
τὴν Ἑλλάδα.

‘Η Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ρωσία μὲ τὴν Ἰουλιανὴν Σύμβασιν
ποὺς ὑπέγραψαν (διὰ τὴν ὄποιαν θὰ ὅμιλήσωμεν κατόπιν), ἀπήγνωσαν
ἀπὸ τοὺς ἐμπολέμους τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν· ἀλλοιῶς ἡπει-
λουν ὅτι θὰ τὴν ἐπιβάλουν διὰ τῶν στόλων των.

ΕΠΕΜΒΑΣΙΣ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ. ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΝΑΒΑΡΙΝΟΥ

‘Επειτα ἀπὸ τὴν πτῶσιν τῆς Ἀκροπόλεως ἡ ἐπανάστασις ἐφαί-
νετο ὅτι ἔπινε τὰ λοίσθια. ‘Ελεύθερα ἐδάφη ἔμενον μόνον αἱ περιφέρειαι
τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Μάνης καὶ αἱ νῆσοι ‘Υδρα καὶ Σπέτσαι. ’Εξ ἀλλού
ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἦτο ταλαιπωρημένος καὶ τὸ φρόνημά του εἶχε κατα-
πέσει. Τὴν ἐπανάστασιν ὅμως ἀπὸ τὴν δύσκολον αὐτὴν θέσιν ἔσωσεν
ἡ ἐπέμβασις τῶν Δυνάμεων.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ κυβερνήσεις τῶν Μεγάλων Δυνάμεων τῆς
Εὐρώπης κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως ἐφάνησαν ἐχθρικαὶ
πρὸς αὐτήν. Πρώτη ἡ Αύστρια, τῆς ὄποιας πρωθυπουργὸς ἦτο ὁ μι-
σέλλην Μέττερνιχ, ἐπολέμησε μὲ λύσσαν τὴν ἐπανάστασιν διαιτεινομένη
ὅτι οἱ ‘Ἐλληνες ἀδίκως ἔξηγέρθησαν ἐναντίον νομίμου καθεστῶτος. ’Επί-
σης δυσμενῶς διέκειτο καὶ ἡ Γαλλία, διότι εἶχεν ἀποκαταστήσει τὴν
βασιλείαν μὲ τὴν ὄποιαν εἶχε προσδεθῆ εἰς τὴν Ἱερὰν Συμμαχίαν. ‘Η
Ἀγγλία ὑπαψιάζετο ὅτι ἡ ἐπανάστασις ὀφείλετο εἰς ρωσικὸν δάκτυλον
καὶ κατὰ τὰ τρία πρῶτα ἔτη ἐφάνη φιλότουρκος. ‘Η Ρωσία, μαλονότι ὀφε-
λεῖτο ἀπὸ τὴν ἀναταραχὴν ποὺ ἔφερεν εἰς τὰ Βαλκάνια ἡ ἐπανάστα-

σις, άπέφυγε νὰ ἐπέμβῃ, διότι ὁ Τσάρος Ἀλεξανδρος ἦτο κύριος ἐμπνευστής τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας καὶ δὲν ἥθελε νὰ ἔκτεθῇ.

Πρώτη ἡ Ἀγγλία ἀπὸ τοῦ Μαρτίου τοῦ 1823, διὰ τοῦ φιλέλληνος ὑπουργοῦ Γεώργ. Κάνιγγ, ἀνεγνώρισε τὸν θαλάσσιον ἀποκλεισμὸν ποὺ εἶχεν ἐπιβάλει ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις. "Οταν δὲ τὸ 1827 ὁ Κάνιγγ ἔγινε πρωθυπουργός, ἐκινήθη ζωηρότερον πρὸς ἔξασφάλισιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἐχων μὲ τὸ μέρος του καὶ τὸν νέον τοσάρον Νικόλαον, κατώρθωσε νὰ παρασύρῃ καὶ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Καρολον I', τὸν δόποιον ἐπίεζε τὸ φιλελληνικὸν ρεῦμα τῆς Γαλλίας νὰ ἐπέμβῃ.

Ἐτσι αἱ «Προστάτιδες Δυνάμεις», Ἀγγλία, Γαλλία καὶ Ρωσία, εἰς τὰς 26 Ἰουνίου (6 Ἰουλίου μὲ τὸ νέον ἡμερολόγιον) τοῦ 1827 ὑπεγράψαν εἰς Λονδίνον τὴν Ἰουλιανὴν τριμερῆ σύμβασιν, διὰ τῆς ὅποιας ἐπροτείνετο, πρὸ πάσης διαπραγματεύσεως, ἡ σύναψις ἀνακωχῆς. Διὰ τῆς συνθήκης αὐτῆς ἐν συνεχείᾳ ἐπροτείνετο ἡ ἰδρυσις αὐτοδιοικήτου Ἑλληνικοῦ κράτους, ἀλλὰ μὲ ὑποτέλειαν φόρου εἰς τὸν σουλτᾶνον.

"Οταν ἔγινε γνωστὴ εἰς τοὺς ἐμπολέμους ἡ Ἰουλιανὴ Σύμβασις, ἡ Ἑλλὰς ἐδέχθη μὲ ἀνακούφισιν τοὺς ὄρους τῆς ἡ Πύλη ὅμως τοὺς ἀπέρριψε. Τότε αἱ «Προστάτιδες Δυνάμεις» ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιβάλουν τοὺς ὄρους τῆς συνθήκης διὰ τῶν δόπλων. Πρώτη ἔφθασεν εἰς τὸ Αἴγαον μία μοῖρα ἀγγλικοῦ στόλου ὑπὸ τὸν Κόδριγκτον, ἀργότερον μία γαλλικὴ μὲ τὸν Δεριγνύ καὶ μία ρωσικὴ μὲ τὸν Χέυδεν. "Ολα τὰ πλοῖα ἤσαν 26 καὶ ἐτέλουν ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κόδριγκτον (Σεπτέμβριος 1827).

'Ο Ἀγγλος ναυάρχος παρήγγειλεν εἰς τὸν Ἰμπραήμ τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν. 'Ο Αἴγυπτος ὑπεκρίθη ὅτι δέχεται ἐξήτησεν ὅμως μικρὰν προθεσμίαν, διὰ νὰ συνενοηθῇ μὲ τὴν Πύλην.

Τότε οἱ "Ελληνες ἐξεμεταλλεύθησαν τὴν εὐκαιρίαν, διὰ νὰ ἀναζωγονήσουν τὴν Ἐπανάστασιν εἰς τὴν Στερεάν. 'Ο Τσώρτς ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα, ἐνῷ ὁ "Αστιγξ μὲ τὴν «Καρτερίαν» καὶ 5 ἥλλα πολεμικὰ κατέστρεψεν εἰς Ἰτέαν 7 τουρκικὰ σκάφη.

'Ο Ἰμπραήμ, διὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸν "Αστιγξ, ὥρμησε μὲ μίαν ἴσχυρὰν μοῖραν πρὸς τὸν Κορινθιακὸν. Τὸν ἐπρόφθασεν ὅμως ἀνοικτὰ τῶν Πατρῶν ὁ Κόδριγκτον καὶ τὸν ἡνάγκασε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Ναβαρῖνον. Καὶ πάλιν δὲν ἡσύχαζε. Κατέστρεψε 75.000 καρ-

ποφόρα δένδρα εἰς τὴν Μεσσηνίαν καὶ ἔστειλεν εἰς τὰ σκλαβοπάζαρα τῆς Ἀλεξανδρείας πολλοὺς αἴχμαλώτους.

Αἱ βάρβαροι αὐτὰὶ ἐνέργειαι τοῦ Ἰμπραήμ ἔφεραν τὸν Κόδριγκτον καὶ τὸν Δεριγνύ εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ εἰσέλθουν τὴν μεσημβρίαν τῆς 8ης Ὁκτωβρίου εἰς τὸ Ναβαρᾶνον, διὰ νὰ τὸν ἀναγκάσουν νὰ σεβασθῇ τὰς ἀπόψεις τῶν Προστατίδων Δυνάμεων, ἐνῷ ὁ γηραιὸς Χέυδεν παρέμεινεν ἐπιβλέπων τὸ στόμιον τοῦ λιμένος.

Ἐντὸς τοῦ κόλπου ὁ ἔχθρικὸς στόλος ἦτο ἥδη παρατεταγμένος εἰς σχῆμα πετάλου μὲ διπλῆν γραμμήν. ‘Ο Ἀγγλος ναύαρχος ἔστειλεν μίαν λέμβον, πρὸς συνεννόησιν μὲ τὸν Αἰγύπτιον ναύαρχον. ’Αλλ’ οἱ Τοῦρκοι ἐπυροβόλησαν καὶ ἐφόνευσαν τὸν ἀξιωματικὸν καὶ δύο ναύτας τῆς λέμβου. Τότε ὁ Κόδριγκτον ὑψώσεν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος του «Ἀσία» τὸ σῆμα τῆς ἐπιθέσεως καὶ ἐντὸς ὀλίγου, ὅπότε εἰσέπλευσε καὶ ἡ ρωσικὴ μοῖρα, ἡ ναυμαχία ἐγενικεύθη, μὲ συμμετοχὴν καὶ τῶν ἐπακτίων πυροβολείων τῆς Σφακτηρίας καὶ τοῦ φρουρίου. Τὰ τριπλάσια σκάφη τοῦ Ἰμπραήμ μὲ τὰ 2000 κανόνια καὶ παρὰ τὴν εὐνοϊκήν των διατάξιν ἐκανονισθοῦντο εὐστόχως ἀπὸ τὰ 26 τῶν Εύρωπαίων. Πολλὰ ἔχθρικὰ ἀνετινάσσοντο, ἐνῷ ἄλλα προσεπάθουν νὰ ἀνασπάσουν τὰς ἀγκύρας, διὰ νὰ σωθοῦν, καὶ ἄλλα συνεκρούοντο μετὰ πατάγου. Ὁ λιμὴν δόλος ἐφλέγετο. Περὶ τὴν 5ην ἀπογευματινὴν ἐκ τῶν 82 τουρκοαιγυπτιακῶν πλοίων εἶχον διασωθῆ μόνον 20, ἐνῷ 6000 Μουσουλμᾶνοι ἐγάθησαν εἰς τὴν κόλασιν ἐκείνην τοῦ πυρός. Αἱ ἀπώλειαι τῶν συμμάχων ἦσαν 172 νεκροί, 475 τραυματίαι καὶ σοβαραὶ ζημίαι σκαφῶν.

Ἡ καταστροφὴ τοῦ στόλου του ἔκαμεν ἔξω φρενῶν τὸν σουλτᾶνον, ὁ ὁποῖος ἤξιωσεν ἀπὸ τοὺς Συμμάχους ἀποζημίωσιν, συγχρόνως δὲ ἐκήρυξεν ἵερὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Ρώσων. ’Αλλὰ ἡ Τουρκία ἐνικήθη καὶ διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανούπολεως (1829) ἀνεγνώρισε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος.

26 Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ

ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ

‘Η ἐθνοσυνέλευσις τῆς Τροιζῆνος εἶχεν ἐκλέξει κυβερνήτην τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν, ὁ ὁποῖος τὴν 6ην Ἰανουαρίου 1828 ἀπεβιβάσθη εἰς Ναύπλιον ἐκεῖθεν ἔφθασεν εἰς Αἴγιναν καὶ ἀνέλαβε τὸ πηδάλιον τῆς ἔξουσίας.

Οὗτος ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1776. Τὰς πρώτας σπουδὰς

Εἰκ. 33. Ο Ἰωάννης Καποδίστριας

πλιον, λωρίδας τῆς Ἀργολίδος, τὴν Μεγαρίδα καὶ τὰς νήσους. Ἡ χώρα, τὴν ὁποίαν θὰ ἐκυβέρνα, ἥτο ἐρειπωμένη καὶ ὁ λαός της ὑπέφερεν ἀπὸ τὰς στερήσεις καὶ τὴν ἔλλειψιν ἀσφαλείας. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ κυβερνήτης δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του καὶ ἀφίέρωσεν ὅλας τὰς δυνάμεις του ὅχι μόνον διὰ τὴν συγκρότησιν τῆς Ἐλλάδος εἰς κράτος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὄλικὴν καὶ πνευματικὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους.

Μὲν ἀκατάπαυστον δραστηριότητα ἀφωσιώθη πρὸς δημιουργίαν κρατικοῦ μηχανισμοῦ: στρατοῦ, δικαιοσύνης καὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

Πρώτη του φροντὶς ἥτο νὰ δημιουργήσῃ οἰκονομικοὺς πόρους τοῦ δημοσίου. Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ σκοποῦ συνῆψε δάνειον 100 χιλ. ταλλήρων ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἐπτανήσου καὶ ἔδρυσεν εἰς Αἴγιναν ἐν πιστωτικὸν ἴδρυμα, ἀφοῦ ἐδώρησεν δλην τὴν περιουσίαν του εἰς τὸ κράτος. Διὰ νὰ διευκολύνῃ τοὺς ἐμπορευομένους ἔκοψε τὸ «φοίνικα», νόμισμα ποὺ φέρει ως σύμβολον τὸ ὅμιλνυμον πτηνόν, τὸ

ἔκαμεν εἰς τὴν πατρίδα του, τὰς συνεπλήρωσε δὲ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἔλαβε δίπλωμα ἰατρικῆς. Νέος ἔφθασεν εἰς Ρωσίαν, ὅπου ἀνήλθεν εἰς τὸ ἀξιωμα τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἑξωτερικῶν. Τὸ 1822 ὅμως ἐψυχράνθη μὲ τὸν τσάρον, διότι οὗτος εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἡκολούθει τὴν πολιτικὴν τοῦ Μεττερνιχ, καὶ ἀπῆλθε μὲ δόσειαν εἰς Γενεύην τῆς Ἐλβετίας. Ἀπὸ ἐκεῖ ὑπεβοήθει μὲ κάθε δυνατὸν μέσον τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα. Ὁ κυβερνήτης ἐκοσμεῖτο ἀπὸ πολλὰς ἀρετὰς: φιλοπατρίαν, ἀφιλοκέρδειαν, δραστηριότητα. Δι’ αὐτὰς καὶ διὰ τὴν φύμην, ποὺ εἶχεν εἰς τὴν Εύρωπην, ὁ λαὸς τὸν ὑπεδέχθη ως σωτῆρα.

Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΚΡΑΤΟΥΣ

Εἰς τὴν Ἐλλάδα δὲν εῖχεν ἐλεύθερον ἔδαφος παρὰ μόνον τὸ Ναύπλιον, λωρίδας τῆς Ἀργολίδος, τὴν Μεγαρίδα καὶ τὰς νήσους. Ἡ χώρα, τὴν ὁποίαν θὰ ἐκυβέρνα, ἥτο ἐρειπωμένη καὶ ὁ λαός της ὑπέφερεν ἀπὸ τὰς στερήσεις καὶ τὴν ἔλλειψιν ἀσφαλείας. Παρ’ ὅλα αὐτὰ ὁ κυβερνήτης δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του καὶ ἀφίέρωσεν ὅλας τὰς δυνάμεις του ὅχι μόνον διὰ τὴν συγκρότησιν τῆς Ἐλλάδος εἰς κράτος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὄλικὴν καὶ πνευματικὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους.

όποιον ἀναγεννᾶται ἀπὸ τὰς φλόγας, ὅπως ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τοὺς καπνούς τοῦ Ἀγῶνος.

Ίδιαιτέρως ἐφρόντισεν διὰ τὴν ἐθνικὴν παιδείαν, διότι τὴν ἔθεώρει ώς βάσιν τῆς ὑγιοῦς μορφώσεως. Διὰ τοῦτο ἔδρυσε πολλὰ ἐκπαιδευτήρια: γυμνάσιον καὶ διδασκαλεῖον, καθὼς καὶ ὄρφανοτροφεῖον εἰς τὴν Αἴγιναν, ὅπου ἡ πρωτεύουσα τοῦ νεοσυστάτου κράτους ἐπίσης ἔκτισε πολλὰ δημοτικὰ σχολεῖα (ἀλληλοδιδαχτικά⁽¹⁾).

Ἐξ ἂσου ἐνδιαφέρθη καὶ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας. Δι' αὐτὸ μετεκάλεσεν ἀπὸ τὴν Δύσιν γεωπόνους διὰ τὴν καλλιέργειαν νέων σπόρων καὶ φυτῶν, ὅπως ἡ πατάτα. Κατόπιν δὲ ἐντολῆς του ἔκτισθη εἰς Τίρυνθα γεωργικὴ σχολή.

Διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἔξεδόθη νέος στρατιωτικὸς κανονισμός, ἐνῷ ἐμερίμνησε νὰ συσταθῇ εἰς Ναύπλιον (Ἰούλιος 1828) Στρατιωτικὸν Σχολεῖον, τὸ ὃποιον ὑπῆρξε τὸ πρῶτον φυτώριον ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ. Ἐξ ἀλλου ὠργάνωσε τὰ ἀτακτα στρατεύματα εἰς 8 χιλιαρχίας καὶ ὥρισε νὰ πληρώνεται ὁ μισθὸς τῶν ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν ἀπὸ τὸ κράτος. Ἔτσι ὁ στρατὸς ἔπαινε νὰ ἀνήκῃ εἰς τοὺς ὄπλαρχηγούς καὶ ἔγινεν ἐθνικός.

Ἀφοῦ ἔξώντωσε διὰ τοῦ Μιαούλη τὰς φωλεάς τῶν πειρατῶν εἰς τὰς Σποράδας, διέταξε νὰ συνταχθῇ κανονισμὸς ἐμπορικῆς ναυτιλίας καὶ ἔδρυσε ναυπηγεῖα εἰς Πόρον καὶ Ναύπλιον.

Ἐξ ἀλλου κατεσκεύασε τὸ 1829 τὴν πρώτην — ὅπως ἔχαρακτηρίσθη ἀπὸ τὸν κυβερνήτην — «ἐθνικὴν ὁδόν», ἡ ὃποίᾳ ἐνώνει τὴν Μεθώνην μὲ τὴν Πύλον.

Πρὸς θεμελίωσιν δικαιοσύνης εἰς τὴν ἀναρχούμενην χώραν κατήρτισε τὸν πρῶτον ὀργανισμὸν λειτουργίας δικαστηρίων μὲ 3μελῆ πρωτοδικεῖα καὶ 5 ἐφετεῖα.

Ἀφοῦ λοιπὸν διωργάνωσε κράτος ὁ Καποδίστριας μὲ διοίκησιν ἀγρυπνον καὶ φειδωλὴν διὰ τὸ δημόσιον χρῆμα, δίδων ὁ ἔδιος τὸ παράδειγμα διὰ λιτοῦ βίου, ἐστράφη πρὸς ἐκδίωξιν τῶν Τούρκων ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴν ἐπικράτειαν.

ΠΟΛΕΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ. Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ

Τὰς ὀργανωτικὰς ὅμως προσπαθείας διετάρασσον αἱ λεγλασίαι

1. Εἰς τὴν Μεθώνην Πυλίας σώζεται ἀκόμη κτήριον ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «τὸ σχολεῖο τοῦ Καποδίστριου».

τοῦ Ἰμπραήμ, δὲ δόποῖς εἶχεν ἀποβῆ μάστιξ τῶν πληθυσμῶν τῆς χώρας. Εἰς τὴν Στερεάν ὑπῆρχον ἀκόμη ὅχι διάγαι τουρκικαὶ φρουραί. Καὶ τὸν μὲν Αἰγαίου ἔξεδιωξε μία δύναμις ἀπὸ 14000 ἄνδρας, ποὺ ἔστειλεν δὲ Γάλλος βασιλεὺς Κάρολος ὁ Ι', ὑπὸ τὸν στρατάρχην Μαιζὸν (Αὔγουστος 1828) (¹).

Εἰς τὴν δυτικὴν Στερεάν εὑρίσκετο ἀπὸ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1827 δὲ Τσώρτες καὶ τὴν ἔξεκαθάριζεν ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Τώρα δὲ Καποδίστριας τοῦ ἔστειλεν ἐνισχύσεις, διὰ τῶν δόποίων κατώρθωσε νὰ ἀνακαταλάβῃ τὸ Μεσολόγγι, τὴν Ναύπακτον, τὴν Βόνιτσαν καὶ νὰ καταδιώξῃ τοὺς ἔχθρούς μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ.

Εἰς τὴν ἀνατολικὴν Στερεάν ὁ Δημ. Ὑψηλάντης ἐνίκησε τὴν 12ην Σεπτεμβρίου 1829 τοὺς Τούρκους εἰς τὴν μάχην τῆς Πέτρας, τελευταίαν τοῦ Ἀγῶνος, ἀλλὰ ἡ Ἀκρόπολις, ἡ Εύβοια καὶ ἡ Λαμία παρέμειναν ὑπὸ τοὺς Τούρκους. "Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι τὸ τέλος τῆς Ἐπαναστάσεως σφραγίζει ὁ Δημ. Ὑψηλάντης, ὅπως ὁ ἀδελφός του Ἀλέξανδρος τὴν εἶχεν ἀρχίσει.

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ (27 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1831)

Τὰ διοικητικὰ καὶ οἰκονομικὰ μέτρα τοῦ κυβερνήτου, ἐνῷ τὸν ἔκαμπαν ἀγαπητὸν εἰς τὸν λαόν, τὸν κατέστησαν μισητὸν εἰς τοὺς προκρίτους. Πρῶτον κατήργησε τὸ κοινοτικὸν σύστημα καὶ διήρεσεν ὅλην τὴν ἐπικράτειαν εἰς ἐπαρχίας, αἱ δόποιαι εἶχον ὡς διοικητὰς ἐπιτρόπους ποὺ τοὺς διώριζεν ὁ Ἰδιος. Ἡ σοβαρωτέρα ὅμως ἐνέργεια του ἦτο ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς καὶ ἡ ἔδρυσις τοῦ Πανελλήνιου αὐτὸν ἥτο ἔνα συμβούλιον ἀπὸ 27 μέλη τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Καποδιστρίου. Πρόεδρος τῆς «Γενικῆς Γραμματείας» διωρίσθη ὁ Σπυρίδων Τρικούπης, ιστορικὸς καὶ διπλωμάτης τοῦ Ἀγῶνος. Τὰ μέτρα αὐτὰ δὲν ἤσαν ἐπιβλαβῆ εἰς τὰ κοινὰ συμφέροντα· πολλοὶ ἀγωνισταί, (Κολοκοτρώνης, Ὑψηλάντης καὶ Κανάρης) τὰ ἐπεδοκίμαζον. "Άλλοι ὅμως ὀνομαστοὶ ἀνδρες ἤσαν ἀντίθετοι.

Τὰ παράπονα αὐτὰ καὶ ἡ ἀδυναμία του νὰ ἀποζημιώσῃ τοὺς Ὑδραίους διὰ τὰς φθορὰς ἐκ τοῦ πολέμου ἔφεραν τοὺς ἴσχυροτέρους

1. Διὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Ἰμπραήμ ἐξ Ἑλλάδος μετέβη εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὁ Ἰδιος ὁ Κόδριγκτον ὑπογράψας μετὰ τοῦ Μωχάμετ Ἀλῆ σχετικὴν σύμβασιν. Ὁ Ἰμπραήμ ὅμως ἤδιαφόρησε.

ἀντιπάλους του εἰς τὴν "Τύραννον. Αὐτοὶ ήσαν οἱ Κουντουριώται, ὁ Μιαούλης, ὁ Μαυροκορδάτος, ὁ Κωλέττης καὶ ἄλλοι. Ἐκεῖ ἐσχημάτισαν χωριστὴν κυβέρνησιν. Σοβαρωτέραν ὅμως κατάστασιν ἀντιμετώπισεν ὁ κυβερνήτης εἰς τὴν Μάνην. Οἱ Μανιᾶται ἡρνήθησαν νὰ φορολογηθοῦν καὶ ἐπανεστάτησαν. Ὁ Καποδίστριας, ἐπειδὴ ἔθεωρει τοὺς Μαυρομιχαλάίους ως ὑποκινητὰς τῆς ἀνταρσίας, συνέλαβε καὶ ἐφυλάκισε τὸν γέροντα Πετρόμπενην. Τότε δὲ οὗτοῦ Γεωργίου καὶ ὁ ἀδελφός του Κωνσταντίνος ἐκαιροφυλάκτησαν ἔξω τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος τοῦ Ναυπλίου καὶ, ὅταν ἐπλησίασεν εἰς τὸν ναὸν ὁ Κυβερνήτης διὰ νὰ λειτουργῇ, τὸν ἐδολοφόνησαν (27 Σεπτεμβρίου 1831).

27 Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΟ ΤΟΥ 1824 ΚΑΙ ΑΙ ΣΥΝΘΗΚΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1824

Κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸν ἡ Ἱερὰ Συμμαχία σημειώνει τὴν πρώτην διπλωματικὴν ἥτταν της. Τί εἶχε συμβῆ; Τῆς ἐζητήθη ἀπὸ τοὺς μονάρχας τῆς Ἰσπανίας καὶ Πορτογαλίας νὰ τοὺς βοηθήσῃ, διὰ νὰ συντρίψουν τὰ κίνηματα τῶν ἀποίκων των τῆς κεντρικῆς καὶ νοτίου Ἀμερικῆς αὐτὴ ὅμως δὲν τὸ ἐτόλμησε διότι :

Πρῶτον, ὁ πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Μονρόε εἰς τὸ διμώνυμον «Δάγκμα» αὐτοῦ διεκήρυξεσσεν :

«Θὰ ἔθεωρούσαμεν ὅποιανδήποτε ἀπόσπειραν ἐκ μέρους τῶν Εὐρωπαίων, ὅπως ἐπεκτείνουν τὸ σύστημά των εἰς ὅποιονδήποτε τμῆμα τοῦ ἡμισφαιρίου αὐτοῦ ὡς ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ἀσφάλειάν μας».

Δεύτερον, καὶ ἡ Ἀγγλία — τὴν ὅποιαν συνέφερε δι' ἐμπορικοὺς λόγους δὲ ἐκτοπισμὸς τῶν Ἰσπανῶν καὶ Πορτογάλων ἀπὸ τὰς πλουσίας αὐτὰς ἀποικίας — ἐτήρησε τὴν πολιτικὴν γραμμὴν τοῦ Μονρόε ἔφθασε μάλιστα τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1824, διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς ἐπὶ τῶν Ἑξατερικῶν Γεωργίου Κάνιγγ, νὰ ἀναγνωρίσῃ ὡς ἀνεξάρτητα κράτη τὸ Μεξικόν, τὴν Βενεζουέλαν, τὴν Βραζιλίαν κλπ.

Ἄλλον πλῆγμα ἐδέχθη ἡ Ἱερὰ Συμμαχία πάλιν ἀπὸ τὸν ὑπουργὸν τῆς Ἀγγλίας Γ. Κάνιγγ. Καὶ ίδού πῶς : Ή ἐλληνικὴ κυβέρνησις, μόλις ἐπληροφορήθη ὅτι ἡ Ρωσία ἤθελε τὸν τεμαχισμὸν τῆς Ἑλλάδος, ἀπεφάσισε νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τῆς Ἀγγλίας. Εἰς τὸ αἴτημα αὐτὸν Κάνιγγ ἀπήντησε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1824 μὲ μίαν ἐπιστολὴν του.

Έκειν ὁ Ἀγγλος φιλέλλην ἔγραφεν ὅτι ἡ χώρα του θὰ μείνῃ οὐδετέρα εἰς τὴν μεταξὺ τῆς Πύλης καὶ τῆς Ἑλλάδος διαφορὰν καὶ ὅτι δὲν θὰ ἐπιβάλῃ κανένα συμβιβασμόν, ποὺ δὲν θὰ εἴχε τὴν συγκατάθεσιν τῶν ἐπαναστατῶν.

Τότε ἡ Ρωσία, διὰ νὰ μὴ εὑρεθῇ εἰς μειονεκτικὴν θέσιν ἀπέναντι τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸ ἑλληνικὸν θέμα, ἐπρότεινε νὰ μεσολαβήσουν αἱ Δυνάμεις εἰς τὴν Πύλην καὶ τοὺς Ἑλληνας καὶ νὰ διακοποῦν αἱ ἔχθρο-πραξίαι.

Ο Κάνιγγ ζμως, ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι ὁ Μαχμούτ δὲν θὰ ἐδέχετο τὴν ἐπέμβασιν αὐτήν, ἀνέβαλε τὴν λῆψιν μιᾶς παρομοίας ἀποφάσεως. Καὶ τότε συνέβη τὸ περιέργον φαινόμενον ὁ ἔδιος ὁ Μέττερνιχ νὰ ζη-τήσῃ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος.

Αλλὰ ἐπειδὴ, ἐπειτα ἀπὸ τὰς ἐπιτυχίας τοῦ Ἰμπραήμ, ἐνισχύθη ἡ γαλλικὴ ἐπιρροή, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ρωσία ἔζητησαν νὰ εύρουν κατάλληλον περίστασιν, διὰ νὰ λύσουν τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα. Καὶ αὐτὴ ἐδόθη ἀπὸ ἕνα ἔγγραφον τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, τὸ ὅποῖον συνέταξεν ὁ Μαυροκορδάτος· δι' αὐτοῦ ἔζητεντο ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν νὰ προστατεύσῃ τὴν Ἑλλάδα. Μὲ τὸ ἔγγραφον αὐτὸν ἡ Ἀγγλία εἶχεν ἀποκτήσει τὸ δι-καίωμα νὰ ἐπέμβη ἐπισήμως εἰς τὴν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς Πύ-λης διαφοράν. Τὸ δικαίωμά της αὐτὸν εύρεθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὸ ἀναγνωρίσῃ καὶ αὐτὴ ἡ Ρωσία, διαν εἰς τὸ Αίγαιον εἰσῆλθον καὶ πολε-μικὰ πλοῖα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἔτοι μὲ τὴν συμφωνίαν αὐτὴν τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Ἀγγλίας ἐφαίνετο ὅτι ἦτο πολὺ σύντομος ἡ λύσις τοῦ ἑλληνικοῦ θέματος, ἐὰν ἡ Γαλλία καὶ ἡ Αὐστρία δὲν ἔφερον ἀντι-δράσεις. "Οταν ζμως περὶ τὰ τέλη τοῦ 1825 ἀπέθανεν ὁ τσάρος Ἀ-λέξανδρος καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1827 τὴν πρωθυπουργίαν τῆς Ἀγ-γλίας ἀνέλαβεν ὁ ἔδιος ὁ Κάνιγγ, ἐδημιουργήθησαν εύνοϊκαι συνθῆκαι πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ ἑλληνικοῦ θέματος.

ΑΙ ΣΥΝΘΗΚΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο Κάνιγγ τότε, ἀφοῦ παρέσυρε πρὸς τὰς ἀπόψεις του καὶ τὸν νέον τσάρον Νικόλαον καὶ τὸν φιλέλλην βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον τὸν I', ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλίαν νὰ τακτοποιήσῃ τὸ ἑλληνικὸν θέμα. Πράγματι, ἐπειτα ἀπὸ τετραμήνους προσπαθείας του, ὑπεγράφη εἰς τὸ Λονδίνον ἀπὸ τὰς κυβερνήσεις τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Γαλ-λίας ἡ Ιουλιανὴ Σύμβασις (6 Ιουλίου 1827), διὰ τῆς ὥποιας ἡ Ἑλλὰς

ἀνεγνωρίζετο ως κράτος αὐτόνομον ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ σουλ-
τάνου.

Δευτέρα συμμαχική πρᾶξις, σχετική μὲ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς χώ-
ρας μας, εἶναι ἡ σύμβασις τῆς 10ης Μαρτίου 1829. Μὲ αὐτὴν ἐκανονί-
ζοντο τὰ δρια τῇ Ἑλλάδος εἰς τὸ ὕψος τῆς γραμμῆς Παγασητικοῦ —
'Αμβρακικοῦ κόλπου καὶ ἐδίδοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱ Κυκλαδες καὶ ἡ
Εὔβοια.

Τρίτη εἶναι ἡ συνθήκη τῆς Ἀδριανούπολεως (Σεπτ. 1829), μὲ
τὴν ὁποίαν ἡ Ρωσία ὑπεχρέωντε τὴν Τουρκίαν νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνε-
ξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ σύνορα ποὺ ἀνεφέραμεν.

Αἱ νῦναι ὅμως τῆς Ρωσίας εἰς βάρος τῆς Τουρκίας ἐπέφερον
ἀλλαγὴν εἰς τὰς διαθέσεις τῆς Ἀγγλίας, ώστε εἰς τὸ Πρωτόκολλον
τοῦ Λονδίνου (22 Ιανουαρίου 1830) νὰ παρασύρῃ τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν
Ρωσίαν νὰ δημιουργήσουν μὲν ἐλεύθερον βασίλειον εἰς τὴν Ἑλλάδα,
μὲ τὰ σύνορά του ὅμως περιωρισμένα εἰς τὴν γραμμὴν Ἀχελώου -
Σπερχειοῦ. Τὴν συνθήκην αὐτὴν τὴν ἐδέχθη ἡ Πύλη, ἀλλὰ ὁ Καποδί-
στριας τὴν ἀπέρριψε, διότι ἥδη τὰ στρατεύματά του εἶχον φθάσει εἰς
τὸν Ἀμβρακικὸν καὶ εἶχον νικήσει εἰς τὴν μάχην τῆς Πέτρας.

Τέλος αἱ Προστάτιδες Δυνάμεις, διὰ νὰ θέσουν τέρμα εἰς τὰς
ταραχάς, αἱ ὁποῖαι ἐδημιουργήθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν δολο-
φονίαν τοῦ Καποδιστρίου, εἰς τὰς 7 Μαΐου 1832 ὑπέγραψαν τὴν συνθή-
κην τοῦ Λονδίνου, μὲ τὴν ὁποίαν ἔδωσαν τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος εἰς
τὸν Οθωνα, υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου. Δύο δὲ μῆνας
ἄστερον ὑπεγράφη ἡ σύμβασις τῆς Κων/πόλεως, ἡ ὁποία καθώριζε τὰ
σύνορα τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ὕψος τοῦ Παγασητικοῦ - Ἀμβρακικοῦ.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

"Η Ἐπανάστασις τοῦ 1821 ἔχει μεγίστην ἐθνικὴν σημασίαν, διότι
μία μικρὰ γυνία γῆς μὲ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας τῶν κατοίκων
τῆς ἐκέρδισε τὴν ἐλευθερίαν της. Ἡ ἐνδοξὸς ἄλλοτε χώρα τῶν Ἑλλή-
νων, ἔημος καὶ κατεστραμμένη ἀπὸ τὴν μακρὰν δουλείαν, ἀγγώνιστος
ἀπὸ τὸ πένθος τῆς συμφορᾶς της, κατώθισε ωρὰ θέση τέρμα εἰς τὴν
τουρκικὴν κυριαρχίαν. Ἀλλὰ τὸ πλέον σημαντικὸν ἀπὸ τὴν ἐξέγερσιν
ἐπείνην εἶναι ὅτι οἱ Ἑλληνες διὰ τῆς καρτερίας καὶ αὐτοθυσίας των
ἐδίδαξαν πῶς οἱ δοῦλοι γίνονται ἐλεύθεροι καὶ ὅτι ποτὲ τὸ ἐλληνικὸν
πνεῦμα δὲν ὑποκύπτει εἰς τὴν βίαν καὶ τὴν πίεσιν.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΛΑΩΝ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1815 - 1914

Ἐπὶ 33 ἔτη μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος αἱ τύχαι τοῦ κόσμου ἐρρυθμίζοντο ἀπὸ τὰς Δυνάμεις τῆς Ιερᾶς Συμμαχίας. Ἀλλὰ ὁ ἀντιλαϊκὸς αὐτὸς Σύνδεσμος δὲν ἦδυνήθη νὰ διασώσῃ τὰ δυναστικὰ καθεστῶτα, διότι οἱ λαοὶ (διαποτισμένοι ἀπὸ τὰς ιδέας τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως), εἶχον ἀναπτύξει ἴσχυρὰ ἑθνικὰ συναισθήματα καὶ κατώρθωσαν διὰ τῆς πάλης των νὰ ἐπιτύχουν ἐλευθερίας. Δύο μάλιστα μεγάλαι ἐθνότητες τῆς Εὐρώπης, ἡ γερμανικὴ καὶ ἡ ιταλικὴ, (αἱ ὅποιαι ἦσαν, ὡς γνωστόν, χωρισμέναι εἰς πολλὰ κρατίδια), κατώρθωσαν περὶ τὸ 1870 νὰ ἐνοποιηθοῦν καὶ νὰ ἐμφανισθοῦν ὡς δυνάμεις παγκοσμίου σημασίας.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰς Δυνάμεις αὐτὰς τὴν ιδίαν ἐποχὴν ἐμφανίζεται ως μεγάλη δύναμις εἰς τὴν Ἀπο Ανατολὴν ἡ Ιαπωνία, ἐνῷ εἰς τὸ δυτικὸν ἡμισφαίριον μετὰ τὸ 1865 ἀνατέλλει μία δύναμις παγκοσμίου κύρους : αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς.

Ἐτσι βλέπομεν ὅτι ἡ Ἰστορία ἀπὸ τοῦ 19ου αἰῶνος δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀλλὰ ἐκτείνεται εἰς δῆλας τὰς ἡπείρους· καὶ δὲν εἶναι πλέον εὐρωπαϊκὴ — γίνεται παγκόσμιος.

Ἀκόμη θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς κυριαρχίας ἡ αὐτοδιαθέσεως τῶν ἐθνοτήτων, ποὺ ἀπετέλει τὴν βάσιν τῶν πολιτικῶν μεταβολῶν τοῦ 19ου αἰῶνος, ἐμφανίζεται καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς δημοκρατικῆς διακυβερνήσεως τῶν λαῶν· ὁ δῆμος (λαός) συμμετέχει περισσότερον εἰς τὴν διοίκησιν καὶ τὸ ἔλεγχον τῶν κοινῶν. Αἱ δύο αὗται δυνάμεις, δηλαδὴ ἡ δημοκρατία καὶ ὁ ἑθνικισμός,

μαζί μὲ τὴν βιομηχανικὴν ἐπανάστασιν, ποὺ φθάνει εἰς μεγάλην ἀνάπτυξιν περὶ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος, ὑπῆρξαν οἱ κύριοι παράγοντες, οἱ δόποι ήλλαξαν τὴν μορφὴν τοῦ κόσμου ποὺ μᾶς ἐκληροδότησε τὸ Συνέδριον τῆς Βιέννης.

Αλλὰ διὰ νὰ ἴδωμεν καλύτερον ὅλας αὐτὰς τὰς ἔξελίξεις, θὰ προβλημεν εἰς τὴν ἐπισκόπησιν ἐνὸς ἑκάστου κράτους χωριστά.

28 ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΙ ΑΓΓΛΙΑ

Η ΓΑΛΛΙΑ ΑΠΟ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1914

Ἡ Γαλλία δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ ἑστία ὅλων τῶν ἔξελίξεων εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα. Οσάκις συνέβαινε κάτι σπουδαῖον εἰς τὴν χώραν αὐτήν, ἔνα μέγα τμῆμα τῆς ἡπείρου ὑφίστατο τὴν ἐπίδρασιν του. Ἐλέγετο διὰ τοῦτο ὅτι «ὅταν ἡ Γαλλία ἦτο κρυωμένη, ὅλη ἡ Εὐρώπη ἐπταρνίζετο».

Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος, εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας ἀνῆλθεν ὁ Λουδοβίκος ΙΙ', ὁ δόποιος παρεχώρησε μερικὰς ἐλευθερίας. "Οταν ὅμως τὸ 1824 ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ἀπέθανε καὶ τὸν διεδέχθη ὁ ἀδελφός του Κάρολος ὁ Ι', τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Αὐτὸς ἡθέλησε νὰ στηρίξῃ τὴν βασιλείαν του ἐπὶ τοῦ κλήρου καὶ τῶν εὐγενῶν. "Ενεκα τούτου μεγάλη ἀντιπολίτευσις ἔξεδηλώθη ἐναντίον του. Τότε αὐτὸς προσπάθησε νὰ στρέψῃ εἰς ἔξωτερικὰ ζητήματα τὴν προσοχὴν τῶν Γάλλων. Τὸ 1827 - 28 ἐβοήθησε τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν καὶ τὸ 1830 κατέλαβε τὸ Ἀλγέριον. "Ἐν τούτοις ὁ γαλλικὸς λαὸς τὸ 1830 ἐπανεστάθησε (Ἰουλιανὴ ἐπανάστασις) καὶ ὀνεικήρυξε βασιλέα τὸν δοῦκα τῆς Ὁρλεάνης Λουδοβίκον Φίλιππον. "Αλλὰ ἡ βασιλεία δὲν ἤδυνατο νὰ σταθῇ, διότι μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας εἶχε γίνει ἵσχυρὰ ἡ ἀστικὴ τάξις, ἡ δύναμις καὶ ἀνέτρεψε τὴν βασιλείαν διὰ τῆς Φεβρουαριανῆς ἐπαναστάσεως (1848) καὶ ἐπέβαλε τὴν Δευτέραν Δημοκρατίαν.

Πρῶτος πρόεδρος αὐτῆς ἔξελέγη ὁ Λουδοβίκος Ναπολέων. Οὗτος ὅμως ἀνέτρεψε τὴν δημοκρατίαν καὶ, ἀφοῦ ἐστέφθη αὐτοκράτωρ, κατέβαλε μεγάλας προσπαθείας νὰ δοξάσῃ τὴν χώραν του.

Ἡ ἀνοδός του εἰς τὸν θρόνον ἔφερε μίαν περίοδον πλήρη γεγονότων. "Ο νέος αὐτοκράτωρ ἦτο κεκηρυγμένος ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς τῶν ἐμποτήτων. "Ἡ ἀρχὴ αὕτη διεκήρυξε τὸν δικαίωμα τοῦ κυρίου της, ὅποιος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κυβερνᾶται, ὅπως τοῦ ἀρέσει, πρέπει ἐπομένως νὰ ἀποτελῇ καὶ ἀνεξάρτητον

κράτος». Από τὴν ἀρχὴν αὐτὴν ἐμφορούμενος ὁ Ναπολέων διετέθη εὐ-
μενῶς ὑπὲρ τῶν ἔξεγερθέντων Κρητῶν κατὰ τὸ 1866 καὶ ὑπεστήριξε
καὶ τοὺς Ἰταλοὺς εἰς τοὺς ἀγῶνας των κατὰ τὸν Αὐστριακῶν.

Ἐπειδὴ ἦθελε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἔνωσιν τῶν γερμανικῶν ἐθνοτήτων,
περιεπλάκη εἰς πόλεμον μὲ τοὺς Πρώσους, ἀλλὰ νικηθεὶς εἰς τὸ Σεντάν,
συνελήφθη αἰχμάλωτος (Σεπτέμβριος 1870). Μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν
του οἱ Γάλλοι ἐπανέφεραν τὴν Τρίτην Δημοκρατίαν, ἡ δοπία, ἀφοῦ
ματαίως ἐπάλαισεν ἐπὶ 6 μῆνας, διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ τὰ γερμανικὰ
στρατεύματα ἀπὸ τὰ γαλλικὰ ἐδάφη, τὸ 1871 ἔκλεισαν εἰρήνην. Δι’
αὐτῆς ἡ Γαλλία παρεχώρει εἰς τοὺς νικητάς της τὰς πλουσίας ἐπαρ-
χίας τῆς Ἀλσατίας καὶ Λωρραΐνης.

Μετὰ τὴν ἥτταν τοῦ 1871 ἡ Γ' Δημοκρατία εἰργάσθη διὰ νὰ πλη-
ρώσῃ τὰς πολεμικὰς ἀποζημιώσεις καὶ νὰ ἔτοιμάσῃ ἰσχυρὸν στρατόν,
διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν «ρεβάνη» (ἐκδίκησιν) ἀπὸ τὴν Γερμανίαν.

Ἐπειδὴ δὲ περὶ τὰ μέτα τοῦ 19ου αἰῶνος ἡ βιομηχανία τῆς εἰχεν
ἀρκετὰ προχωρήσει, ἀντιμετώπισε πρόβλημα ἀποικιῶν. Μετὰ τὸ Ἀλγέ-
ριον οἱ Γάλλοι κατέλαβον τὴν Σενεγάλην, τὴν Σαχάραν, τὴν Τυνησίαν
καὶ τὸ Μαρόκον. Περὶ τὸ 1885 ἔξηπλώθησαν ἀποικιακῶς εἰς τὸ Λάος
καὶ τὴν Ἰνδοκίναν. Ἐτσι ἡ Γαλλία περὶ τὰ τέλη τοῦ 19ου αἰῶνος ἐθεω-
ρεῖτο ὡς ἡ δευτέρα ἀποικιακὴ δύναμις τοῦ κόσμου μετὰ τὴν Ἀγγλίαν.

Η ΑΓΓΛΙΑ. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος σημειώ-
νεται ἡ βιομηχανικὴ ἐπανάστασις. Αὐτὸ διείλεται εἰς τὸ ὅτι εἰς τὴν
χώραν αὐτὴν ἔχρησιμοποιήθησαν κατὰ μάζας αἱ ἀτμομηχαναὶ πρὸς κί-
νησιν τῶν ἐργοστασίων καὶ τῶν μέσων μεταφορᾶς. Ἀκόμη εἰς τὸ ὅτι
τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας αὐτῆς ἔχει πλούσια κοιτάσματα γαιανθράκων,
διὰ νὰ τροφοδοτοῦν τὰς ἀτμομηχανὰς τῶν ἐργοστασίων τῆς, τῶν σιδη-
ροδρόμων καὶ τῶν ἀτμοπλοίων.

Ἡ ˡδρυσις μεγάλων ἐργοστασίων εἰς τὰς περιφερείας ποὺ παρῆγον
γαιάνθρακα καὶ μέταλλα συνετέλεσε νὰ δημιουργηθοῦν πολυάνθρωποι
πόλεις ἀπὸ ἐργάτας καὶ ἐπαγγελματίας (Μπίρμιχαρ, Μάντζεστερ,
Γλασκώβη) καὶ νὰ ἐπέλθουν τεράστιαι ἀλλαγαὶ εἰς τὰς κοινωνικὰς καὶ
οἰκονομικὰς σχέσεις.

Απὸ τὴν Ἀγγλίαν ἡ βιομηχανικὴ ἐπανάστασις μὲ τὰ ἐπακόλουθά
της μετεδόθη εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας.

Έπειδή οἱ ἀστοὶ τῶν μεγάλων πόλεων δὲν ἀντιπροσωπεύοντο εἰς τὴν κυβέρνησιν, διότι εἰς τὴν βουλὴν τῶν Κοινοτήτων εἰσήρχοντο προνομιακῶς οἱ μεγαλογαιοκτήμονες, ἐξήτησαν δὲ εἰρηνικῆς πάλης καὶ ἀπέκτησαν καὶ αὐτοὶ περιωρισμένα ἐκλογικὰ δικαιώματα. "Οταν δὲ ἔξελέγησαν ἀρχετοὶ ἀστοὶ βουλευταί, κατήργησαν τὸ «προστατευτικὸν σύστημα ἐμπορίου», ποὺ ήνωντες τὰ προϊόντα τῶν μεγαλογαιοκτημόνων, καὶ ἐπέβαλον τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον, μὲ τὸ ὅποῖον εἰσήγοντο εἰς τὴν Ἀγγλίαν εὐθηνὰ ἀποικιακὰ προϊόντα. Εξ ἀλλοῦ οἱ φιλελεύθεροι βουλευταὶ ἐπέτυχον τὴν ἀθναγήνητην ισότητα τῶν Ἰρλανδῶν πρὸς τοὺς "Αγγλους καὶ τῶν καθολικῶν "Αγγλων μὲ τοὺς ἀγγλικανούς κατὰ τὸ θρήσκευμα.

"Επειτα ἀπὸ τὴν εἰρηνικὴν καὶ δικαίαν διαρρύθμισιν τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος ἡ Ἀγγλία ἀφοσιώνεται εἰς τὴν ἀπέκτασιν καὶ ὁργάνωσιν τοῦ ἀχανοῦ ἀποικιακοῦ τῆς κοράτους. Εἰς τὸν τομέα αὐτὸν ὑπῆρξεν ἀσυναγώνιστος, διότι κατώρθωσεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς μεγάλης βασιλισσῆς τῆς Βικτωρίας (1837 - 1901) νὰ δημιουργήσῃ μίαν ἀποικιακὴν αὐτοκρατορίαν, διὰ τὴν ὅποιαν ἐλέγθη μὲ ἀρκετὴν δόσιν ὑπερβολῆς ὅτι «οὐδέποτε δύει ὁ ἥλιος». Καὶ διὰ νὰ γνωρίσετε τὴν ἔκτασιν τῆς αὐτοκρατορίας τῶν "Αγγλων, θὰ ἀπαριθμήσωμεν τὰς πλέον σημαντικὰς ἐκ τῶν ἀποικιῶν τῆς :

Εἰς τὸ δυτικὸν ἡμισφαίριον τὴν βάσιν τοῦ ἀγγλικοῦ ἀποικιακοῦ κράτους ἀπετέλεσεν ὁ Καναδᾶς, ὁ ὅποῖος τὸ 1867 συνεκρότησεν αὐτόνομον δῆμοσπονδίαν 14 Πολιτειῶν ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Ἀγγλικῆς Κοινοπολιτείας.

Εἰς τὴν Ἀποκατολίην τὸ 1857 ἡ Ἀγγλία ἔξεμεταλλεύθη μίαν ἐπανάστασιν τῶν Ἰνδῶν καὶ ὑπέταξε τὰς Ἰνδίας, τὸ Πακιστάν καὶ τὴν Βιρμανίαν.

Εἰς τὴν N. Ἀφρικήν, ἀφοῦ εἰς τὸν πόλεμον τῶν Μπόερς (1899 - 1902) συνέτριψε τοὺς Ὀλλανδούς ἀποίκους καὶ τοὺς Ιθαγενεῖς Κάρφους, ἔδρυσε τὴν Ἀφρικανικὴν "Ἐνωσιν. Εἰς τὴν Αἴγυπτον τὸ 1882, ἐπωφεληθεῖσα ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Αίγυπτίων κατὰ τῶν Εύρωπαίων, ἔθεσε στερεὸν πόδα εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου καὶ ἐπέτυχε νὰ καταλάβῃ τὸ Σουδάν καὶ νὰ ἔξουσιάζῃ ἐπὶ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ.

Εἰς τὴν Ὡκεανίαν κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος ἐκαρπώθη τὴν Αδστραλίαν καὶ τὴν Νέαν Ζηλανδίαν.

'Εκτὸς ὅμως ἀπὸ τὰς κτήσεις αὐτάς, διὰ νὰ στερεώσῃ τὴν ἔξου-

σίαν της ἐπὶ τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ θαλασσίου δρόμου πρὸς τὰς Ἰνδίας, κατέλαβε καὶ τὰς ἔξης ναυτικὰς βάσεις : Τὸ Γιβραλτάρ, τὴν Μάλταν, τὴν Κύπρον, τὸ Ἀντερ (εἰς Ἀραβίαν), τὸ Κολόμπο (εἰς τὴν Κεϋλάνην), τὴν Σιγκαπούρην καὶ τὸ Χόρη Κόρη (εἰς τὴν Κίναν).

Τὴν πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἔξέλιξιν τῆς χώρας αὐτῆς κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα πολὺ ὑπεβοήθησαν οἱ δύο μεγάλοι πρωθυπουργοὶ τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας Ντισραέλι καὶ Γλάδστον. Ὁ πρῶτος ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν συντηρητικῶν καὶ ἐπέτυχε τὴν ἀναθεώρησιν τῆς συνθήκης τοῦ Ἀγίου Στεφάνου, ὁ δεύτερος ἦτο ἀρχηγὸς τῶν φιλελευθέρων καὶ εἰργάσθη διὰ τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας εἰς τὰς ἀγγλικὰς ἀποικίας καὶ διὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Ἐπτανήσου καὶ τῆς Θεσσαλίας, εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπίσης δὲν ἐδίστασεν ὁ Γλάδστον νὰ καταγγείλῃ τοὺς Τούρκους διὰ τὰς ὡμότητάς των κατὰ τῶν Χριστιανῶν.

"Οπως φαίνεται ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πολιτικὴ ἴσχυς τῆς Ἀγγλίας περὶ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰῶνος εἶχον φθάσει εἰς τὸ ὕψος τοῦ σημεῖου.

29 ΑΥΣΤΡΙΑ ΚΑΙ ΙΤΑΛΙΑ

Η ΑΥΣΤΡΙΑ. ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΟΟΥΓΓΡΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

Εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἕνα μωσαϊκὸν ἔθνοτῆτων, ὁ σεισμὸς ποὺ προεκάλεσεν ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1848 ἤτο περισσότερον αἰσθητός. Εἰς τὴν Βιέννην ἔγιναν σοβαραὶ ταραχαὶ καὶ ὁ Μέττερνιχ ἀνετράπη. Ἡ πτῶσις τοῦ Μέττερνιχ σημειώνει τὸ τέλος τοῦ δεσποτισμοῦ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν ἔξαρθρωσιν τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας.

Εἰς τὴν Πρόγαρ ίδρυθη χωριστὴ βουλὴ διὰ τὴν Βοημίαν, Μοραβίαν καὶ Σιλεσίαν. Συγχρόνως ἐπανεστάτησαν ἡ αὐστριακὴ Πολωνία καὶ ἡ Βόρειος Ἰταλία. Ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις διεπραγματεύθη μὲ τοὺς ἐπαναστάτας, διὰ νὰ κερδίσῃ καιρόν. Κατόπιν ἐξαπέλυσε τὰ στρατεύματά της καὶ ἐπνικεῖ τὰς ἐπαναστάσεις.

'Επικινδυνὸν ἔξέλιξιν ἔλαβεν ἡ κατάστασις εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, ὅπου ὁ πρόεδρος τῆς ἀνεξαρτήτου κυβερνήσεως Λούδ. Κόσοντ, εἶχε κηρύξει ἔθνοκὸν συναγερμὸν κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τὰ στρατεύματά του κατήγαγον πολλὰς νίκας. Ἄλλὰ καὶ ἐδῶ τὸ κίνημα κατεπνίγη διὰ τῆς ἐπεμβάσεως ρωσικῶν στρατευμάτων.

‘Από τὸ 1849, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν κινημάτων αὐτῶν, εἰς τὴν Αὐστρίαν ἐπικρατοῦν καὶ πάλιν τὰ συντηρητικὰ στοιχεῖα, τὰ ὅποια διοικούμενα ἀπὸ τὸν στιβαρὸν αὐτοκράτορα Φραγκίσκον Ἰωσήφ κατώρθωσαν νὰ διασώσουν τὴν αὐτοκρατορίαν. Ἀλλὰ ἡ συντριβὴ τῶν στρατευμάτων τῆς ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς εἰς τὸ Σολφερῖνον τῆς βορείου Ἰταλίας καὶ εἰς τὴν Σάδοβαν τῆς Βοημίας ἀπὸ τοὺς Πρώσους συνετέλεσεν, ὥστε ἀπὸ τὸ 1866 ἡ Αὐστρία νὰ ἔκπεσῃ εἰς Δύναμιν δευτερευούσης σημασίας.

‘Η ἀνάγκη ὅμως νὰ κρατήσῃ δεσπόζουσαν θέσιν εἰς τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην ὅθησε τὸν Φραγκίσκον Ἰωσήφ νὰ προαγάγῃ εἰς βασίλειον τὴν Ούγγαριαν. Ἔτσι ἐσχηματίσθη ἡ Αυστρικὴ Αὐτοκρατορία ἡ Αὐστροουγγαρία, ποὺ διετηρήθη μέχρι τοῦ 1918. Εἰς τὸ νέον σχῆμα ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας ἔφερε καὶ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Ούγγαριας καὶ ἐστέφετο χωριστὰ εἰς τὰς δύο χώρας. Κατὰ τὰ ἄλλα ἐκάστη χώρα εἶχεν ἰδικήν τῆς βουλὴν καὶ κυβέρνησιν.

Μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Ἀγίου Στεφάνου ὁ Φραγκίσκος Ἰωσήφ, φοβούμενος ἔνεκα τῆς ρωσικῆς ἐπεκτάσεως, τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐπιρροῆς του εἰς τὰ Βαλκάνια, ὑπέγραψε τὴν γερμανοαυστριακὴν ἀμυντικὴν συμμαχίαν, εἰς τὴν ὥποιαν τὸ 1882 εἰσῆλθε καὶ ἡ Ἰταλία. Ἔτσι ἀπὸ τὸ ἔτος αὐτὸῦ ἐμφανίζεται ἡ λεγομένη «Τοπικὴ Συμμαχία», μία πανίσχυρος ἔνωσις τῶν κεντρικῶν Δυνάμεων ἐκτεινομένη ἀπὸ τῆς Βαλτικῆς μέχρι τῆς Σικελίας.

ΕΞΕΓΕΡΣΙΣ ΤΩΝ ΙΤΑΛΙΚΩΝ ΕΘΝΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΝΩΣΙΣ ΑΥΤΩΝ

‘Η Ἰταλία περὶ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος εἶναι χωρισμένη εἰς πολλὰ κρατίδια, τὰ ὅποια κυβερνοῦν ἀπολυταρχικοὶ ἡγεμόνες· μέγα μέρος ὅμως αὐτῆς κατέχεται ἀπὸ τὴν Αὐστρίαν.

Διὰ νὰ ἐπιτύχουν συνταγματικὴν διακυβέρνησιν ἀπὸ τοὺς ἡγεμόνας των καὶ ἐλευθερίαν ἀπὸ τὴν Αὐστρίαν πολλοὶ φιλελεύθεροι πατριῶται ἐδρύουν τὴν μυστικὴν ὀργάνωσιν Καρμπονάροι (ἀνθρακεῖς). Αὗτοὶ τὸ 1820 καὶ τὸ 1830 ὡργάνωσαν ἐξεγέρσεις εἰς τὴν Νεάπολιν καὶ τὴν Βόρειον Ἰταλίαν, αἱ ὅποιαι κατεπνίγησαν ἀπὸ τοὺς Αὐστριακούς.

Παρ’ ὅλα ταῦτα ὁ πόθιος πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἔνωσιν δὲν ἔξελιπεν. Ἀπὸ τοῦ 1831 κήρυξ τῶν δύο αὐτῶν ἰδανικῶν τοῦ Ἰταλικοῦ λαοῦ εἶναι ὁ Ἰωσήφ Ματσίνη, ὁ ὅποιος ἐδρυσε τὴν μυστικὴν ὀργάνωσιν «Νέα Ἰταλία», ποὺ ἐζήτει τὴν ἔνωσιν τῶν προσπαθεῶν ὅλων τῶν Ἰταλῶν πρὸς δημιουργίαν μιᾶς ἡνωμένης καὶ δημοκρατικῆς Ἰτα-

λίας. Τὸ 1848 ὁ Ματσίνι, ἐκμεταλλευόμενος τὸν ἀντίκτυπον ποὺ εἶχεν ἡ Φεβρουαριανὴ ἐπανάστασις εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἰταλῶν, ὡργάνωσεν ἐπαναστάσεις εἰς ὅλην τὴν Ἰταλίαν. Ἀλλὰ καὶ αὐτά, παρὰ τὰς ἐπιτυχίας ποὺ ἐσημείωσαν εἰς τὴν βόρειον Ἰταλίαν, κατεστάλησαν.

"Ἐπειτα ἀπὸ τὰς ἀποτυχίας αὐτὰς οἱ Ἰταλοὶ πατριῶται ἐδέχθησαν νὰ συνεργασθοῦν διὰ τὴν ἔνωσιν μὲ τὸ κρατίδιον τῆς Σαρδηνίας, τὸ ὄποιον εἶχε συνταγματικὴν βασιλείαν καὶ πρωθυπουργὸν τὸν μεγαλοφυῆ πολιτικὸν Καρβούνο. Αὐτός, ἐπειδὴ ἐβοήθησε μὲ στρατὸν τὸν Ναπολέοντα Γ' κατὰ τὸν κριμαϊκὸν πόλεμον, ἐπέτυχε νὰ τὸν κάμη τὸν σύμμαχόν του. Πραγματικῶς, ὅταν τὸ 1859 οἱ Αὐστριακοὶ ἐπέτεθησαν κατὰ τῶν Ἰταλῶν, ὁ Ναπολέων ἐσπευσεν εἰς βοήθειαν τῶν συμμάχων του καὶ οἱ Αὐστριακοὶ ἐπαθούν πανωλεθρίαν εἰς τὴν μάχην τοῦ Σολφερῖνο. Νοτιώτερον ὁ ἔθνικὸς ἥρως τῶν Ἰταλῶν Ἰωσήφ Γαριβáλδης (¹) μὲ 1000 μόνον ἐρυθροχίτωνας ἀπηλευθέρωσε τὴν Σικελίαν καὶ τὴν νότιον Ἰταλίαν.

"Ἐπειτα ἀπὸ τὰ νίκας αὐτὰς ὅλη ἡ Ἰταλία ἐπέτυχε τὴν ἔνωσιν τῆς ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ βασιλέως τῆς Σαρδηνίας καὶ Πεδεμοντίου Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ τοῦ Β' (1861).

Τὸ 1882 ἡ Ἰταλία, θιγεῖσα διότι ἡ Γαλλία κατέλαβε τὴν Τυνησίαν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Τριπλῆν Συμμαχίαν. Μετὰ τὴν διπλωματικὴν αὐτὴν τοποθέτησιν καὶ μὲ τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἴσχυρῶν συμμάχων τῆς ἀνέπτυξεν ἀποικιακὴν πολιτικὴν. Τὸ 1890 κατέλαβεν εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἀφρικήν, τὴν Εουθραίαν καὶ μέρος τῆς Σομαλίας· ὅταν ὅμως ἐπεκείρησε νὰ κατακτήσῃ καὶ τὴν Ἀβησσηνίαν ἐνικήθη ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα τῶν Ἀβησσηνῶν Μενελίκ εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀδούνης (1896).

Τὸ 1911 ἤρχισε πόλεμον κατὰ τὴν Τουρκίας καὶ κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὴν Τριπολίτιδα, τὴν Κρητηνίην καὶ τὰ Δωδεκάνησα. "Ἐτοι ἡ Ἰταλία ἀποβάνει δεσπόζουσα δύναμις εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον καὶ ἐπιδιώκει νὰ ἐπεκταθῇ εἰς βάρος τῆς πατρίδος μας.

1. 'Ο Γαριβáλδης ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ἐπαναστάσεις τῆς Βραζιλίας καὶ τῆς Οὐρουγουάης. Τὸ 1848 ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἡγωνίσθη πολλάκις κατὰ τῶν Αὐστριακῶν. Κατὰ τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 ἔστειλεν εἰς τὴν νῆσον ἀρκετοὺς ἐρυθροχίτωνας, διὰ νὰ πολεμήσουν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Κρητῶν. Οἱ ἐρυθροχίτωνες ἤσαν ἔθελονται ἐλαφρῆς ὀπλισμένοι (εὔζωνοι), οἱ ὄποιοι (διὰ νὰ διακρίνωνται ὅτι ἀνήκουν εἰς τὴν φημισμένην λεγεώνα τοῦ Γαριβáλδη) ἐφόρουν ἐρυθρὸν γιτῶν.

**Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΕΘΝΟΤΗΤΩΝ
ΕΙΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΝ**

Πολύ άκριμη πρό τῆς συνθήκης τῆς Βιέννης ή γερμανική ἐθνότης ήτο χωρισμένη εἰς πολλὰ κρατίδια. "Ενωσιν αὐτῶν (τελείως δμως χαλαράν) ἀπετέλει ή σχηματισθεῖσα τὸ 1815 Γερμανικὴ Συνομοσπονδία, τὴν ὅποιαν ἐπενόησεν ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Αὐστρίας Μέττερνιχ, διὰ νὰ ἔξουσιάζῃ τὰ γερμανικὰ κρατίδια. Τὴν ἡγεσίαν δμως τῆς Συνομοσπονδίας ἔζητει καὶ ή Πρωσία. "Ετσι ἐξ αἰτίας τῶν ἀντιζηλιῶν τῶν δύο αὐτῶν δυνάμεων, ή πραγματοποίησις τῆς ἐνώσεως καθίστατο ἀδύνατος.

Σημαντικὸν βῆμα πρὸς ἐνοποίησιν τῆς Γερμανίας ἀπετέλεσεν ἡ τελωνειακὴ ἔνωσις ὅλων τῶν γερμανικῶν κρατίδιων, ἡ ὅποια ἔγινε τὸ 1834 ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῆς Πρωσίας. Διὰ τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς ὅλα τὰ γερμανικὰ κράτη, ἐκτὸς τῆς Αὐστρίας, κατήργησαν τοὺς τελωνειακούς φραγμοὺς εἰς τὰς μεταξύ των οἰκονομικὰς σχέσεις.

'Η Φεβρουαριανὴ ἐπανάστασις τῆς Γαλλίας εἶχεν ἀπήχησιν καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Γερμανῶν. 'Υπὸ τὴν ἐπίδρασιν λαϊκῶν ἔξεγέρσεων, αἱ ὅποιαι ἔξεσπασαν τὸ 1848 εἰς τὸ Βερολίνον, ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας συνεκάλεσεν εἰς Φραγκφούρτην τοὺς βουλευτὰς τῆς Γερμανικῆς Συνομοσπονδίας, διὰ νὰ ἐτοιμάσουν σύνταγμα. Αὔτοί, ἀφοῦ ἐψήφισαν τὸ σύνταγμα, προσέφεραν τὸ στέμμα τῆς Γερμαν. Συνομοσπονδίας εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πρωσίας. Αὔτὸς δὲν τὸ ἀπεδέχθη, ἐπειδὴ ἡ προσφορά του προήρχετο ἀπὸ λαϊκὴν συνέλευσιν. 'Αλλὰ καὶ δύο ἄργοτερον, δτῶν τοῦ τὸ προσέφεραν οἱ ἡγεμόνες τῶν γερμανικῶν κρατίδιων, συνήντησε τὴν ἀρνησιν τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Γαλλίας.

Τελικῶς ἡ ἔνωσις τῆς Γερμανίας συνετελέσθη ἀπὸ τὸ δυναμικὸν καγκελλάριον τῆς Πρωσίας *Βίσμαρκ* διὰ τοῦ «αἴματος καὶ τοῦ σιδήρου». Οὗτος, ἀφοῦ ἐπέβαλε τὴν ὑποχρεωτικὴν θητείαν καὶ ὡργάνωσεν ἰσχυρὸν στρατόν, τὸν ὀδήγησεν εἰς λαμπτρὰς νίκας ἐναντίον τῆς Δανίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Γαλλίας. Τὸ 1871 μετὰ τὴν συντριβὴν τοῦ Ναπολέοντος Γ', ὁ νικηφόρος στρατὸς τῆς γερμανικῆς ἐθνότητος ἔστεψεν εἰς τὸ Παρίσι τὸν βασιλέα τῆς Πρωσίας *Γουλιέλμον A'* αὐτοκράτορα τοῦ ἐνιαίου γερμανικοῦ κράτους.

'Ετσι ἀπὸ τὸ 1871 ἐμφανίζεται εἰς τὸν πολιτικὸν δρίζοντα μία ἰσχυρὰ γερμανικὴ αὐτοκρατορία, ἡ ὅποια συντόμως θὰ ἀνατρέψῃ τὴν

ισορροπίαν τῶν Δυνάμεων καὶ θὰ σύρῃ τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τοὺς δύο παγκοσμίους πολέμους.

Απὸ τὸ 1871 - 1890 ἡ Γερμανία μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν «σιδηροῦν καγκελλάριον» Βίσμαρκ ἔργάζεται, διὰ νὰ γίνη μεγάλη βιομηχανικὴ δύναμις καὶ νὰ ἔξαπλώσῃ τὸ ἐμπόριον τῆς εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Διὰ νὰ τὸ ἐπιτύχῃ αὐτό, ὁ Βίσμαρκ ἐπεδίωξε νὰ ἀποκτήσῃ ἀποικίας. Αἱ σημαντικώτεραι ἔξι αὐτῶν ἦσαν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἀφρικήν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικήν, τὴν Κίναν καὶ τὰς νήσους τοῦ Εἰρηνικοῦ ὥκεανου ἐπεξετάθη τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Γερμανίας.

Ἡ δύναμις τῆς Γερμανίας φθάνει εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς κατὰ τὴν 25ετίαν ἀπὸ 1889 - 1914, ὁπότε εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον ἀνέρχεται ὁ Γουλιέλμος Β'. Οὗτος ἡτο δυναμικὸς μονάρχης καὶ ἤθελεν ὁ ἴδιος νὰ κατευθύνῃ τὴν πολιτικὴν τῆς Γερμανίας. «Ενεκα τούτου δὲν ὑπῆρχε θέσις εἰς τὸ πηδάλιον τῆς Γερμανίας δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὸν Βίσμαρκ.» Ετσι ἔνα ἔτος ἀργότερον ὁ «σιδηροῦν καγκελλάριος» ἔξηναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ.

Ο Γουλιέλμος Β' ἐπεξήγησε τὴν ἐπικράτησιν τῆς Γερμανίας ἐπὶ τῆς ὑφηλίου. Εἰς τὰς μεγάλας προσπαθείας του ὁφείλεται ἡ δημιουργία ἰσχυροῦ πολεμικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ στόλου καὶ ἡ ἐπέκτασις τῶν «σφαιρῶν ἐπιρροῆς» τῆς Γερμανίας.

Απὸ τὰς ἐπιρροὰς αὐτὰς ἡ πλέον ἀξιοσημείωτος, διότι πολὺ ἔβλαψε τοὺς Ἑλληνας, εἶναι ἡ ἐπὶ τῆς Τουρκίας. Διὰ νὰ ἔξουδετερώσῃ τὸν θαλάσσιον δρόμον διὰ μέσου τοῦ Γιβραλτάρ καὶ Σουέζ, τὸν ὁποῖον κατεύχεν ἡ Ἀγγλία, ὁ «Κάιζερ» ἐπέτυχεν ἀπὸ τὸν σουλτᾶνον τὴν παραχώρησιν τοῦ δικαιώματος τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου τῆς Ἀνατολίας, ὁ ὁποῖος φθάνει μέσω Ἀγκύρας, Ἰκονίου καὶ Συρίας εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον καὶ συνδέει τὴν Βαγδάτην μὲ τὴν Βιέννην καὶ τὸ Βερολίνον.

Η ΡΩΣΙΑ : ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ . ΕΞΑΠΛΩΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΙΓΑΙΟΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ .

Μικρὰ ἡτο ἡ ἐπίδρασις τῆς προωδευμένης Εὐρώπης εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ἐκδηλώσεις τῆς Ρωσίας μέχρι τοῦ 1860. Τὰ 9/10 τοῦ ρωσικοῦ πληθυσμοῦ δὲν ἐγνώριζον ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν. Βιομηχανία δὲν ὑπῆρχε καὶ ἡ χώρα ἔξηκολούθει νὰ εἶναι ἀγροτική. Ἡ χειροτέρα δὲ πληγὴ τῆς ἡτο ὅτι τὸ 1/3 τοῦ πληθυσμοῦ τῆς εὑρίσκετο εἰς κατάστασιν δουλείας, ἐνῷ τὸ ἄλλο 1/3 ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἀλλοεθνεῖς.

1871-1890

Καὶ εἰς τὴν Ρωσίαν δὲν ἔλειψαν αἱ ἐπαναστάσεις τῶν ὑποδούλων ἐθνοτήτων. Ἀπὸ αὐτὰς σπουδαιότεραι εἶναι αἱ δύο πολωνικαὶ (1830 καὶ 1863), ἡ λιθουανικὴ (1863) καὶ ἡ τῶν φυλῶν τοῦ Κανάσου.

‘Ως πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ δουλοπαροικίας εἶναι πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου Τσάρου Ἀλεξάνδρου Β’ ἡ ἀπόφασις διὰ τὴν κατάργησίν της. Μὲ τὴν ἐνέργειαν αὐτήν, ποὺ ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν τὸ 1861, περὶ τὰ 50⁴⁸ ἐκατομμύρια Ρῶσοι ἀπηλευθερώθησαν καὶ ἀπέκτησαν κυριότητα ἐπὶ τῆς πτωχικῆς καλύβης καὶ τοῦ ἄγρου τῶν.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸν ἀτυχῆ κριμαϊκὸν πόλεμον (1856) οἱ Ρῶσοι, ἐπειδὴ ἀπέτυχον νὰ διαμείλσουν τὴν τουρκικὴν αὐτοκρατορίαν, ἔστρεψαν τὰς βλέψεις των πρὸς τὴν Ἀνατολὴν καὶ διὰ μέσου τῆς ἀχανοῦς Σιβηρίας ἔφθασαν εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ωκεανόν. Ἐκεῖ περὶ τὸ 1860 κατώρθωσαν νὰ καταλάβουν τὸν μεγάλον λιμένα τοῦ Βλαδιβοστόκ. Διὰ νὰ συνδέσῃ αὐτὸν μὲ τὴν εὐρωπαϊκήν Ρωσίαν, ἡ ρωσικὴ κυβέρνησις κατεσκεύασε τὸ 1902 τὸν ὑπερσιβηρικὸν σιδηρόδρομον, ποὺ θεωρεῖται ἡ μακροτέρα σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τοῦ κόσμου.

‘Αλλὰ τὸ Βλαδιβοστόκ παγώνει κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ διὰ τοῦτο ἡ Ρωσία ἡνάγκασε τὴν Κίναν νὰ τῆς ἐνοικιάσῃ τὸν λιμένα τοῦ Πόρτ “Αρθουρ. Αὐτὸς ὅμως ἐγέννησεν ἀνησυχίας εἰς τοὺς Ἰάπωνας, οἱ ὅποιοι ἐζήτησαν ἀπὸ τοὺς Ρώσους νὰ ἀποχωρήσουν ἀπὸ ἐκεῖ. Ἐπειδὴ ὅμως τοὺς ἐδόθησαν ἀόριστοι ὑποσχέσεις, οἱ Ἰάπωνες ἔστειλαν χωρὶς καμμίαν προειδοποίησιν μίαν ναυτικὴν μοῖραν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πόρτ - “Αρθουρ καὶ ἀνετίναξαν μερικὰ πολεμικὰ τῶν Ρώσων (1904). ‘Η Ρωσία ἐκήρυξε τότε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἰαπωνίας. Οἱ Ἰαπωνες ὅμως τοὺς κατετρόπωσαν εἰς Μαρτζουρίαν καὶ κατέλαβον τὸ Πόρτ “Αρθουρ. Τὴν χαριστικὴν βολὴν ἐδέχθη ἡ Ρωσία τὸν Μάιον τοῦ 1905: ὁ στόλος τῆς τῆς Βαλτικῆς, ποὺ εἶχε περιπλεύσει τὴν Ἀφρικήν, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ μέτωπον ἐκεῖνο τοῦ πολέμου, κατεστράφη ἀπὸ τὸν ἰαπωνικὸν εἰς τὰ στενὰ τῆς Κορέας.

Μία ἐπαναστατικὴ κίνησις ὑπεχρέωσε τὸν τσάρον νὰ τερματίσῃ τὸν πόλεμον αὐτὸν καὶ νὰ δώσῃ περισσοτέρας συνταγματικὰς ἐλευθερίας εἰς τὸν ρωσικὸν λαόν.

‘Η βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις τῆς Ρωσίας ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 1880. Ἀπὸ τότε ἴδρυονται βιομηχανίαι σιδήρου, χάλυβος καὶ πετρελαίου καθὼς καὶ μεγάλα ναυπηγεῖα. Συνέπεια τῆς βιομηχανικῆς προόδου ὑπῆρξεν ἡ

Κόρινθος
τιαλ
μούνα
νότιοι
ναι
ναυτοί
νικούλ
νικόλαος

δημιουργία έργατικής τάξεως, ή όποια έζήτει περισσότερας πολιτικάς έλευθερίας και περιορισμὸν τῆς ἀπολυταρχίας.

31 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΑ ΜΙΚΡΟΤΕΡΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

α) **Τὸ Βέλγιον** διὰ τῆς συνθήκης τῆς Βιέννης εἶχεν ἐνωθῆ μὲ τὴν Ὀλλανδίαν. Οἱ Ὀλλανδοὶ ὅμως ἀπερισκέπτως φερόμενοι προσεπάθησαν νὰ ἐπιβάλουν τὰς θρησκευτικὰς καὶ ἐκπαιδευτικὰς ἀντιλήψεις τῶν εἰς τοὺς Βέλγους, οἱ όποῖοι διέφερον κατὰ πολὺ ἀπὸ φυλετικῆς, γλώσσικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀπόφεως μὲ αὐτούς. Ἡ πολιτικὴ αὐτὴ μὲ τὴν ἐπίδρασιν καὶ τῆς Ἰουλιανῆς ἐπαναστάσεως ὠδήγησεν εἰς τὴν ἔξέγερσιν τῶν Βέλγων (1830), οἱ όποῖοι ἐπέτυχον τὴν ἀνακήρυξιν τῆς χώρας τῶν εἰς ἀνεξάρτητον βασίλειον. Τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Βελγίου ἡγυγήθησαν αἱ 5 Δυνάμεις τῆς «Πενταπλῆς Συμμαχίας». Μετὰ ταῦτα τὸ μικρὸν Βέλγιον διὰ τῆς ἀνεπτυγμένης βιομηχανίας του καὶ τοῦ ἰσχυροῦ ναυτικοῦ του ἀπέκτησε πλοῦτον καὶ δύναμιν, ὥστε νὰ δημιουργήσῃ καὶ ἀποικιακὸν κράτος, τὸ Βελγικὸν Κογχό. (Δυτικὴ Ἀφρική).

β) **Ἡ Ὀλλανδία**, ὁ πληθυσμὸς τῆς όποίας εἶναι εἰς φιλόπονος κλάδος τῆς γερμανικῆς φυλῆς, ἀποτελεῖ ἔνα πολὺ πλούσιον καὶ προωδευμένον συνταγματικὸν βασίλειον. Μὲ τεράστια ἀντιπληγματικὰ ἔργα οἱ Ὀλλανδοὶ κατώρθωσαν νὰ ἀποξηράνουν 2 ἑκατομμ. στρέμματα καὶ νὰ τὰ χαρίσουν εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην γεωργο - κτηνοτροφίαν τῶν. Μὲ τὴν ἐντατικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἀποικιῶν τῆς εἰς τὴν Ἰνδονησίαν ἔξαγει διὰ τοῦ ἐμπορικοῦ τῆς στόλου εἰς τὰς ἄλλας χώρας τὰ φημισμένα μπαχαρικά, καουτσούκ, πετρέλαιον, κασσίτερον καὶ τροφοδοτεῖ τὴν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν τῆς μὲ πρώτας ὥλας. Ὁ λαὸς τῆς δὲν περιεπλάκη εἰς πολέμους καὶ καθ' ὅλον τὸν 19ον αἰώνα ἔζησεν εἰρηνικῶς.

γ) **Ἡ Δανία** μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν δουκάτων τοῦ Σλέσβιγκ καὶ Χολστάιν (1864) εἶδε μὲ συγκρατημένον πόνον τὸ καλύτερον μέρος τῆς νὰ περιέρχεται εἰς τὴν Γερμανίαν, ἡ όποία ὡς ἰσχυρὸς γείτων τὴν ἐπίεισε καὶ ἀπὸ ἔηρᾶς καὶ ἀπὸ θαλάσσης. Τὴν κηδεμονίαν ἐπὶ τῆς Νορβηγίας τὴν ἔχασε διὰ τῆς συνθήκης τῆς Βιέννης διατηρεῖ ὅμως ἀπαιτήσεις ἐπὶ τῆς Γροιλανδίας καὶ τῆς Ἰσλανδίας. Οἱ Δανοὶ εἶναι κυρίως ναυτικοὶ καὶ κτηνοτρόφοι, μεγάλως δὲ ἀνέπτυξαν τὴν παραγωγὴν γαλακτομικῶν προϊόντων. Τὸ πολιτευμά τῆς εἶναι συνταγματικὴ μοναρ-

χία μὲ πολλάς δημοκρατικάς ἐλευθερίας εἰς τὸν λαόν, ὁ ὅποῖς ἔχει ἀναπτύξει οὐφῆλὸν ἐπίπεδον πολιτισμοῦ καὶ εἶναι φιλήσυχος.

δ) **Η Σουηδία** καὶ ἡ **Νορβηγία** ἡνώθησαν διὰ τῆς συνθήκης τῆς Βιέννης καὶ ἔζων ἡγαμέναι ἡσύχως μέχρι τοῦ ἔτους 1905, ὅπότε ἡ Νορβηγία ἀπεσπάσθη καὶ ἀπετέλεσε χωριστὸν βασίλειον. Καὶ αἱ δύο χῶραι λόγω τῆς μακρᾶς περιόδου εἰρήνης εἰς τὴν ὅποιαν ἔζησαν, εἶναι πολὺ προωθευμέναι καὶ ἔχουν μεγάλην οἰκονομικὴν εὐημερίαν, τῆς ὅποιας κύριαι πηγαὶ εἶναι ἡ ἀνεπτυγμένη βιομηχανία των, ἡ ναυτιλία, ἡ δασοκομία καὶ τὰ ἄφθονα μεταλλεύματα. Ἀμφοτέρων τῶν κρατῶν τὸ πολίτευμα εἶναι συνταγματικὴ μοναρχία. Οἱ κάτοικοι των καλλιεργοῦν εἰς ζηλευτὸν βαθμὸν τὴν γυμναστικὴν καὶ τὰ γράμματα.

ε) **Η Ισπανία** καὶ ἡ **Πορτογαλία** ἐπραγματοποίησαν τὴν μικροτέραν πρόδον ἀπὸ ὅλας τὰς χώρας τῆς Δύσεως. Αὐτὸ διφείλεται εἰς τὸ ὅτι οἱ κάτοικοι των διετήρησαν πολλάς προλήψεις, ἐπίσης εἰς τὴν χαμηλὴν στάθμην τῆς παιδείας των, ὅλλα καὶ εἰς τὰς συχνάς ἐπαναστάσεις.

Ἡ Ισπανία κατὰ τὸν αἰώνα αὐτὸν ἐφάνη ἀνίκανος νὰ διασώσῃ τὸ ἀποικιακόν της κράτος εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὰς Φιλιππίνας. Μόνον αἱ Κανάριοι νῆσοι τῆς ἀπέμειναν καὶ τὸ ισπανικὸν Μαρόκον. Ἡ Πορτογαλία δύμως διετήρησεν εἰς τὴν Ἀφρικὴν τὴν Ἀγκόλαν καὶ τὴν Μοζαμβίκην.

σ) **Η Ελβετία** ἀπὸ τὸ 1848 ἀποτελεῖ μίαν συνομοσπονδίαν ἔξ 22 καντονίων (πολιτειῶν), τὰ ὅποια ἔχουν κοινὸν σύστημα, ὅπως αἱ Η.Π.Α. Ἡ χώρα αὐτή, ἐπειδὴ εύρισκετο ἐν μέσῳ τῶν 4 μεγάλων δυνάμεων (Ιταλίας, Αὐστρίας, Γερμανίας καὶ Γαλλίας), διετήρησεν ὡς κόρην ὁφθαλμοῦ τὴν οὐδετερότητα τῆς καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ὄργανωσιν καὶ τὴν οἰκονομικὴν τῆς ἀνάπτυξιν. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἐκλεκτὰ δασικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα ἔχει μεγάλην τουριστικὴν κίνησιν καὶ ἀσυναγώνιστον βιομηχανίαν ὠρολογίων (ἔξαγουσα εἰς τὸ ἔξωτερικὸν ἀνω τῶν 30.000.000 ὠρολογίων ἐτησίως). Οἱ Ἐλβετοί εἶναι φιλέλληνες καὶ λαδὸς εἰρηνικός.

32 ΑΠΟΙΚΙΑΚΗ ΕΠΕΚΤΑΣΙΣ. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Η ΔΙΕΙΣΔΥΣΙΣ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΩΝ ΕΙΣ ΚΙΝΑΝ

Ολίγον μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Βάσκο ντὲ Γκάμα εἰς τὰς Ἰνδίας, (1498) οἱ Εὐρωπαῖοι προσωριμίσθησαν καὶ εἰς τὴν Καντᾶνα καὶ ἥρχι-

σαν νὰ ἐμπορεύωνται καὶ μὲ τοὺς Κινέζους. "Ετσι ἀπὸ τότε ὑπῆρχε μία ἀνοικτὴ θύρα διὰ τὴν εἰσοδον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν Κίναν.

Κυρίως δόμως μετὰ τὸ 1840, ὅπότε οἱ "Αγγλοι κατέλαβον τὸ Χόγκ Κόρκ καὶ ἡγούμενοι περισσότεροι λιμένες εἰς τοὺς Δυτικούς, ἥλθεν ἡ Κίνα εἰς μεγαλυτέραν ἐπαφήν μὲ τὴν Δύσιν. Ἀλλὰ ἡ χώρα αὐτὴ ἀπεδείχθη ἀνίκανος νὰ ἀφομοιώσῃ τὰ ἀγαθὰ τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ καὶ νὰ δργανωθῇ εἰς ἴσχυρὰν δύναμιν τῆς "Απωλετοῦ. Ἀπὸ τὴν ἀδύναμίαν αὐτὴν τῆς Κίνας ἐπωφελήθη ἡ Ρωσία (περὶ τὸ 1860) καὶ ἔθεσε πόδα εἰς τὸν λιμένα τοῦ Βλαδιβοστόκ καὶ εἰς μέρα μέρος τῆς Μαντζουρίας.

Τὸ 1894 οἱ Κινέζοι συνεκρούσθησαν μὲ τοὺς Ἱάπωνας ἐξ ἀφομῆς τῆς Κορέας. Οἱ Ἱάπωνες μὲ τὸν συγχρονισμένον στρατὸν τῶν τοὺς ἐνίκησαν καὶ τοὺς ἀφήρεσαν τὴν Φορμόζαν, τὴν Κορέαν καὶ μέρος τῆς Μαντζουρίας. "Η Ρωσία δόμως, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Γαλλία ἡγάκασαν τὴν Ἱάπωναν νὰ ἔκκενωσῃ τὴν Μαντζουρίαν. Τότε ἡ Ρωσία ἔπεισε τὴν Κίναν νὰ τῆς ἔκμισθωσῃ τὸ Πόρτο "Αρθουρ καὶ νὰ τῆς ἐπιτρέψῃ νὰ προεκτείνῃ τὸν ὑπερσιβηρικὸν σιδηρόδρομον μέχρι τοῦ λιμένος αὐτοῦ. Τὸ παραδειγμα τῶν Ρώσων ἐμιμήθησαν καὶ οἱ Γερμανοί καὶ οἱ Γάλλοι καὶ κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύχουν καὶ αὐτοὶ οἰκονομικὰς παραχωρήσεις ἀπὸ τοὺς Κινέζους.

Οἱ Κινέζοι ὑπωπτεύθησαν ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι μὲ τὴν ἐντατικὴν αὐτὴν διείσδυσιν ἐπεδίωκον νὰ διαμελίσουν τὴν χώραν καὶ νὰ ἔκμεταλλευθοῦν τοὺς πόρους καὶ τὰς ἀγοράς της. Ἡ ὑποψία αὐτὴ ἐγένησε τὸ ἔντονον μῆσος τῶν κατοίκων τοῦ «οὐρανίου κράτους», οἱ ὄποιοι μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν δργάνωσιν τῶν «Μπόξερ» ἐπανεστάτησαν τὸ 1900 καὶ ἐποιιόρκησαν τοὺς Εὐρωπαίους εἰς τὰς πρεσβείας τοῦ Πεκίνου. Αὐτοὶ δόμως ἔστειλαν ἔνα ἴσχυρὸν ἐκστρατευτικὸν σῶμα κατὰ τῶν ἐπαγαστατῶν καὶ τοὺς διέλυσαν. "Ετσι ἡ Κίνα ἔμεινεν «ἀνοικτὴ» εἰς τὰς ξένας οἰκονομικὰς καὶ πολιτικὰς ἐπιρροάς.

"Η κατάστασις δόμως αὐτὴ ἐπλήγωσε τὴν ἔθνικὴν φιλοτιμίαν μερικῶν μορφωμένων Κινέζων, οἱ ὄποιοι θεωροῦντες ὑπεύθυνον τὴν ἀπολυταρχίαν ἐπέβαλον εἰς τὴν χώραν τῶν τὴν συνταγματικὴν μοναρχίαν διὰ φθάσουν τὸ 1912 εἰς τὴν δημοκρατίαν.

Η ΕΞΑΠΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΑΠΩΝΙΑΝ

"Η Ἱάπωνας ἐπὶ μακρὸν ἀπέφευγε νὰ ἀνοίξῃ τὰς πύλας της εἰς τὸν πολιτισμὸν τῆς Δύσεως καὶ εἶχε μείνει ἔξω τοῦ ρεύματος τῆς προ-

όδου. Πρωταἱ αἱ Η.Π.Α. ὀδήγησαν τὴν Ἰαπωνίαν πρὸς τὰς προόδους τῆς Δύσεως. Τὸ 1853 συνέφθη σύμφωνία μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν διὰ τὴν χρησιμοποίησιν δύο ἵαπωνικῶν λιμένων πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ἐμπορίου μὲ τὰς Η.Π.Α. Κατόπιν ἔφθασαν ἀντιπροσωπεῖαι καὶ ἄλλων χωρῶν, διὰ νὰ ἔξασφαλίσουν παρόμοια προνόμια. Μὲ τὴν ἐπαφὴν αὐτὴν οἱ πλέον προοδευτικοὶ ἐκ τῶν Ἰαπωνῶν ἀντελήφθησαν ὅτι ἔπρεπε νὰ εἰσαχθοῦν καὶ εἰς τὴν χώραν των αἱ ἐπιτεύξεις τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ εἰσέλθῃ καὶ αὐτὴ εἰς τὴν λεωφόρον τῆς προόδου.

Ἡ ἐπανάστασις ποὺ ἀνύψωσε τὴν Ἰαπωνίαν εἰς μεγάλην δύναμιν εἶναι στενῶς συνδεδεμένη μὲ τὴν βασιλείαν τοῦ μεταρρυθμιστοῦ αὐτοκράτορος Μοντσουχίτο (1867 - 1912). Αὐτὸς ἀνέλαβε νὰ προσαρμόσῃ τὸν καθυστερημένον στρατὸν καὶ τοὺς ἄλλους κλάδους τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς πρὸς τὰ πρότυπα τῶν λαῶν τῆς Δύσεως καὶ κατώρθωσεν ἐντὸς 30 ἑτῶν νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πλήρη μεταμόρφωσιν τῆς χώρας τοῦ «ἀνατέλλοντος ἡλίου».

Αἱ ἄλλαι χῶραι παρηκολούθουν μὲ θαυμασμὸν τὴν προσπάθειαν τῆς Ἰαπωνίας πρὸς ἐκσυγχρονισμὸν χωρὶς νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ προβλέψουν ὅτι κάποτε καὶ αὐταὶ θὰ ἐδοκίμαζον τὴν ἴσχυν τῆς. Πραγματικῶς ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἰαπωνίας καὶ αἱ ἀνάγκαι τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας τῆς τὴν ὥθησαν νὰ ἐπεκταθῇ διὰ πολέμου πρὸς τὴν Κορέαν καὶ τὴν Κίναν, ὅπου εἶχεν, ὅπως εἴδομεν, σπουδαῖας ἐπιτυχίας εἰς βάρος τῶν Κινέζων καὶ τῶν Ρώσων. "Ετσι ἡ Ἰαπωνία διὰ τῶν μεγάλων αὐτῶν μεταρρυθμίσεων καὶ τῶν νικῶν τῆς κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀπέβη δύναμις μὲ παγκόσμιον γόνητρον εἰς τὴν περιοχὴν τῆς "Απωλεῖας".

ΑΦΡΙΚΗ. ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΙΣ

Ἡ «Μαύρη ἥπειρος» μὲ τὰς μυστηριώδεις ἐκτάσεις τῆς ἦτο σχεδὸν ἄγνωστος εἰς τοὺς Εὐρωπαίους μέχρι τοῦ 1850. Μόνον ἡ Αίγυπτος καὶ αἱ ἀκταὶ τῆς Αφρικῆς ἦσαν γνωσταί. Ἐκεῖνοι, οἱ ὄποιοι μὲ τὰς ἀκαμάτους προσπαθείας των ἐσχιστῶν τὸν σκοτεινὸν πέπλον, ποὺ ἐκάλυπτε τὴν «Μαύρην ἥπειρον», εἶναι οἱ ἔξερευνήσεις αὐταί, ποὺ ἔγιναν μὲ πολλοὺς κινδύνους, ἀποτελοῦν λαμπρὸ κατορθώματα ἀνθρωπίνης θελήσεως καὶ ἡρωισμοῦ. Ἀπὸ τοὺς ἔξερευνητὰς τῆς Αφρικῆς οἱ πλέον σημαίνοντες εἶναι :

Ο Δαβὶδ Λιβιγκστον (1813 - 1873), Σκῦτος ἱεραπόστολος, ὁ

όποιος μὲ μεγάλας δυσκολίας εἶχε κατορθώσει νὰ σπουδάσῃ Ἱατρικήν.
'Ιδανικόν του ήτο νὰ ἀνακαλύψῃ ἀγνώστους χώρας, διὰ νὰ διαδώσῃ τὸν
χριστιανισμὸν καὶ νὰ ἀνακουφίσῃ τὸν ἀνθρώπινον πόνον διὰ τῆς κατα-
πολεμήσεως τῶν ἀσθενεῶν καὶ τῆς δουλεμπορίας. Τὰς ἔξερευνήσεις
ἥρχισεν ἀπὸ τὸ 1840 καὶ τὰς συνέχισε μέχρι τοῦ θανάτου του. Διέ-
δραμε 48.000 χιλιόμετρα ἐν μέσῳ ἀγνώστων εἰς τοὺς λευκοὺς χωρῶν καὶ
ἀπέκτησε μεταξὺ τῶν θιαγενῶν τὴν λατρείαν ἡμιθέου.

'Ο Στάνλεϋ ἦτο "Αγγλος καὶ ἥλθεν εἰς τὴν Ἀφρικὴν τὸ 1870,
διὰ νὰ εῦρῃ τὸν Λίβινγκστον, ὁ ὄποιος ἐπὶ μακρὸν δὲν ἔδιδε σημεῖα
ζωῆς. Διήνυσε τὴν Ἀφρικὴν ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, καὶ τελικῶς τὸν
εὗρεν. Ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὰς πηγὰς τῆς Βικτωρίας λίμνης ἀπὸ ὅπου πη-
γάζει ὁ Νεῖλος, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν δυτικὴν Ἀφρικὴν ἀκολουθῶν τὸ
ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ Κογκό. Μᾶς ἀφῆκεν ἔνα θαυμάσιον ἔργον «Διὰ μέ-
σου τῆς σκοτεινῆς Ἀφρικῆς», ὃπου μᾶς δίδει μερικὰς ἀπὸ τὰς πλέον
περιέργους περιπετείας.

'Ολίγον χρόνον ἔπειτα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ Λίβινγκστον οἱ ἀποικια-
κοὶ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ὥρμησαν, διὰ νὰ διατείμουν, ὅτι ἀπὸ τὴν «Μαύ-
ρην ἥπειρον» δὲν εἶχε περιέλθει εἰς τὴν κατοχὴν ὅλων ἀποικιοκρατῶν.
'Η Ἀφρικὴ ἦτο τὸ τελευταῖον ἀχανές οἰκόπεδον, ὃπου "Αγγλοι, Γάλλοι,
Γερμανοί, Βέλγοι κλπ. συνηγάθησαν, διὰ νὰ ίδρυσουν ἀποικίας ἢ νὰ
στερεώσουν σταθμοὺς ἐμπορίου.

33 ΑΙ ΗΝΩΜΕΝΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣ

Αἱ 13 Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, αἱ ὄποιαι ἀπέκτησκαν τὴν ἀνεξαρτη-
σίαν τῶν τὸ 1783, κατὰ τὸ 19ον αἰῶνα ἀνασυγκροτοῦνται καὶ ἀπέκτεί-
νουν τὰ ὅριά των. 'Η πρώτη ἀπέκτασί των ἔγινε πρὸς τὰ ΝΔ διὰ τῆς ἀγο-
ρᾶς τῆς Λουϊζίανας, μὲ τὴν ὄποιαν αἱ Η.Π.Α. ἐδιπλασιάσθησαν. 'Αργό-
τερον κατέλαβαν τὴν Φλωρίδα καὶ τὸ 1845 τὸ Τέξας καὶ κατόπιν πολέ-
μου τὸ Νέον Μεξικόν καὶ τὴν Καλιφόρνιαν. Μὲ τὴν κατοχὴν τῆς τελευ-
ταίας αἱ Η.Π.Α. ἔξερχονται εἰς τὸν Εἰρηνικόν, ὃπου τὸν ἀσημον ἔως τότε
ὅρμον τοῦ "Αγίου Φραγκίσκου ἀναπτύσσουν εἰς λιμένα μὲ διεθνῆ σημασίαν.

"Οταν οἱ λαοὶ τῆς κεντρικῆς καὶ νοτίου Ἀμερικῆς ἔξηγέρθησαν κατὰ
τῶν Ἰσπανῶν καὶ τῶν Πορτογάλων ἀποικιοκρατῶν, ὁ λαὸς τῶν Η.Π.Α.
ἐνδιεφέρθη διὰ τὸν δίκαιον ἀγῶνα τῶν γειτόνων του. 'Ἐπειδὴ ἡ Ἰσπανία
καὶ ἡ Πορτογαλία δὲν ἤδυνήθησαν νὰ καταβάλουν τοὺς ἐπαναστάτας ἡ

Ι. Συμμαχία ἀπεράσισε νὰ στείλῃ στρατεύματα κατὰ τῶν κινηματιῶν· ἥ ἀπόφασις ὅμως αὐτὴ ἡ κούσθη μὲ δυσφορίαν εἰς τὰς Η.Π.Α. Τὴν ἀμερικανικὴν δυσαρέσκειαν διηρμήνευσεν ὁ πρόεδρος Μονρόε, ὁ ὄποιος διὰ τοῦ διατάγματός του τῆς 2ας Δ/βρίου 1823 διεκήρυξε πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους ὅτι αἱ Η.Π.Α. θὰ μείνουν μακρὰν ἀπὸ τοὺς πολέμους τῆς Εὐρώπης· ἀπαιτοῦν ὅμως ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους νὰ μὴ ἐπεμβαίνουν εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ δυτικοῦ ἡμισφαιρίου. Τὸ διάγγελμα αὐτό, ποὺ εἶναι γνωστὸν ὡς ἀπομονωτισμὸς τῆς Ἀμερικῆς ή «Λόγια Μονρόε», ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τῆς ἑξωτερικῆς πολιτικῆς τῶν Η.Π.Α. καὶ ἔσωσε τὴν Ἀμερικὴν ἀπὸ τὰς ἐπεμβάσεις τῶν Εὐρωπαίων.

Κατόπιν τοῦ διαγγέλματος αὐτοῦ αἱ Η.Π.Α. γεύονται τῶν ἀγαθῶν τῆς εἰρήνης, ἀναλαμβάνονταν τὴν ἡγεμονίαν τοῦ δυτικοῦ ἡμισφαιρίου καὶ μὲ ὑπομονὴν καὶ δραστηριότητα ἀποικίζουν καὶ ἑξημερώνουν ὅλας τὰς πέραν τοῦ Μισισιπῆ ἀχανεῖς καὶ ἀγρίας ἐκτάσεις καὶ ὀλονὲν καὶ περισσότερον φέρουν τὴν ζωὴν καὶ τὸν πολιτισμὸν πρὸς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ειρηνικοῦ. Οἱ ἐρυθρόδερμοι, ποὺ ἦσαν οἱ μόνοι κάτοικοι τῶν περιφερειῶν αὐτῶν, ἀνθίστανται, ἀλλὰ καταβάλλονται ἀπὸ τὰ τελειότερα ὅπλα καὶ τὴν ἐπιτρεπτήτα τῶν ἀποικιστῶν. Ό πλοῦτος καὶ αἱ ἐλευθερίαι τῶν περιφερειῶν αὐτῶν προσελκύουν κατὰ μυριάδας τοὺς μετανάστας.

Εἶναι μία κίνησις πληθυσμῶν καὶ μία οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις καὶ ζωτικότης ἔνευ προηγουμένου. Παράδειγμα τὸ Σικάγιον, ποὺ ἐνῷ τὸ 1835 εἶχε μόνον 4000 κατοίκους τὸ 1870 ὑπερέβη τὸ ἐκατομμύριον.

Τὸ 1861 ἔνδεκα ἑπαρχίαι τοῦ νότου ἀπεσχίσθησαν ἀπὸ τὰς Η.Π.Α., διότι ἐπέμενον νὰ διατηρήσουν τὸν ἀπάνθρωπον θεσμὸν τῆς δουλείας. Ό μεγαλοφύῆς ὅμως πρέδερος τῶν βορείων Ἀβραὰμ Λίνκολν μετὰ τετραστεῖς σκληροὺς ἀγῶνας ἐνίκησε τὰ στρατεύματα τῶν νοτίων καὶ ἀποκατέστησε τὴν ἔθνικὴν ἐνότητα εἰς ὅλας τὰς πολιτείας τοῦ Βορρᾶ καὶ τοῦ Νότου.

Διὰ νὰ ἀνοικοδομηθοῦν τὰ ἐρείπια τοῦ ἐμφυλίου πολέμου αἱ Η.Π.Α. ἀπὸ τοῦ 1870 ἡρχίσαν τὴν ἐκβιομηχάνισίν των καὶ ἐπέτυχον τὴν ἐντατικὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἀφθόνου φυσικοῦ πλούτου των (πετρελαίων, δημητριακῶν, κτηνῶν), ὡστε λίαν συντόμως ἔγιναν πρότυπον γεωργικῆς καὶ βιομηχανικῆς χώρας. Μὲ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτὴν δημιουργοῦνται μεγάλα κέντρα καὶ αὔξανονται οἱ μισθοί καὶ αἱ ἀπολαύσεις τοῦ βίου. Οἱ δύο αὐτοὶ λόγοι προσελκύουν εἰς τὰς Η.Π.Α. χιλιάδας μεταναστῶν (τὸ 1900 ὁ ἀριθμὸς τῶν μεταναστῶν ἔφθασε τὸ ἐκατομμύριον), διὰ τῶν ὅποιων αὔξανεται ἀλματωδῶς ὁ πληθυσμὸς τῶν Η.Π.Α.

Αλλὰ ή οικονομική ἀνάπτυξις συνετέλεσεν εἰς τὴν ἔξαδον τῶν Η.Π.Α. ἀπὸ τὸ «Δόγμα Μονρόε». Ἐτσι τὸ 1898 ἐξ ἀφορμῆς μᾶς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Κούβαν ἡ κυβέρνησις τῶν Η.Π.Α. εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπέμβῃ. Οἱ Ἰσπανοὶ εἰς τὸ πόλεμον αὐτὸν ἐνικήθησαν καὶ ἔγινεν ἐλεύθερα κυβέρνησις εἰς τὴν Κούβαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Η.Π.Α. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Κούβαν οἱ Ἰσπανοὶ ἔχασαν τότε καὶ τὰς Φιλιππίνας, αἱ δοιαὶ μαζὶ μὲ τὴν Χαβάνην ἀπετέλεσαν τὰ προκεχωρημένα φυλάκια τῶν Η.Π.Α. εἰς τὸν Εἰρηνικόν.

Διὰτὰ νὰ συντομεύσουν τὴν ὁδὸν τῆς θαλασσίας συγκοινωνίας ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν εἰς τὸν Εἰρηνικὸν αἱ Η.Π.Α. ἤγόρασαν τὸ 1904 ἀπὸ τὸ κράτος τοῦ Παναμᾶ τὴν ζώνην τῆς διώρυγος. Ἐδῶ κατεσκευάσθη ἡ «διώρυξ τοῦ Παναμᾶ», διὰ τῆς ὁποίας ἐκόπη εἰς δύο ἡ ἀμερικανικὴ ἥπειρος καὶ τὰ πλοῖα δὲν ἥσαν πλέον ὑποχρεωμένα νὰ ἀκολουθοῦν τὴν ὁδὸν ποὺ ἡκολούθησεν ὁ Μαγγελᾶνος διὰ τοῦ περίπλου τῆς νοτίου Ἀμερικῆς.

34 ΕΝΟΠΛΟΣ ΕΙΡΗΝΗ. ΣΥΜΜΑΧΙΑΙ. ΦΙΛΕΙΡΗΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Η ΕΝΟΠΛΟΣ ΕΙΡΗΝΗ

Κατὰ τὸ διάστημα τῶν 43 ἑτῶν, τὸ δόπιον ἐμεσολάβησε μεταξὺ τοῦ γαλλογερμανικοῦ καὶ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, δὲν ἐξερράγησαν πόλεμοι μεταξὺ τῶν μεγάλων Δυνάμεων. Ἡ εἰρήνη ὅμως μεταξύ των διετηρήθη μετὰ δυσκολίας, καὶ τοῦτο ἐξ αἰτίας τοῦ ἀμοιβαίου φόβου.

Ο κόσμος μετὰ τὴν σύγκρουσιν τοῦ 1870 ἀντελήφθη ὅτι ὁ νέος πόλεμος θὰ ἥτο γενικώτερος καὶ πειρισότερον καταστρεπτικός, διότι αἱ πρόδοι τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς εἶχον ἐφαρμοσθῆ ἐις τὸν στρατὸν καὶ διὰ τοῦτο οἱ λαοὶ ἐζήτησαν νὰ ἀποφύγουν τὴν σύγκρουσιν. Παρ’ ὅλα αὐτὰ αἱ πολεμικαὶ παρασκευαὶ συνεχίζοντο, διότι αἱ Δυνάμεις ἐπίστευον εἰς τὴν παναρχαίαν γνώμην, ὅτι αἱ πολεμικαὶ προετοιμασίαι εἰναι τὸ ἀσφαλέστερον μέσον πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης. Ἐτσι βλέπομεν ὅτι, ἐνῷ ὁ κόσμος ἔζη ἐν εἰρήνῃ, συγχρόνως ἐνέτεινε καὶ τοὺς ἔξοπλισμούς. Ἡ τάσις αὕτη ὠνομάσθη ἐνοπλὸς εἰρήνη ἡ δὲ προσπάθεια τῶν Δυνάμεων νὰ ἀναπτύξουν εἰς τὸ ἐπακρον τὰς στρατιωτικὰς των δυνάμεις καὶ νὰ ἐπιβληθοῦν διὰ τῆς ἴσχυος τῶν ὅπλων μιλιταρισμὸς (στρατοχρατία) καὶ οἱ διαδοὶ αὐτῶν τῶν ἰδεῶν μιλιταρισταί.

ΑΙ ΣΥΜΜΑΧΙΑΙ

Την προτεραιότητα της Εύρωπης, που προεκάλουν άνησυχίας διὰ τὸ μέλλον τοῦ κόσμου. Πρῶτος λόγος άνησυχίας ήτο ἡ ἔξελιξις τῆς Γερμανίας εἰς ἴσχυρὰν αὐτοκρατορίαν καὶ ἡ τάσις αὐτῆς νὰ ἐπιτύχῃ οἰκονομικὴν διείσδυσιν εἰς τὰ Βαλκάνια καὶ τὴν Μέσην Ἀνατολήν, ὅπου εἶχον συμφέροντα ἡ Ρωσία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία. Δεύτερος λόγος άνησυχίας ήσαν αἱ ὑπόδουλοι ἔθνοτητες τῆς Αὐστροουγγαρίας, αἱ ὄποιαι, παρακινούμεναι ὑπὸ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Σερβίας, ἐκινοῦντο πρὸς ἐπανάστασιν.

Οἱ ἀνταγωνισμοὶ τῶν Δυνάμεων ήσαν συχνά, καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν Εύρωπην, δέχτατο. Η Γερμανία — ἀφοῦ ἀνέπτυξεν εἰς μέγαν βαθμὸν τὸ ναυτικὸν καὶ τὴν βιομηχανίαν τῆς — εἶχε φέρει τὸ ἔξωτερικόν της ἐμπόριον εἰς τόσον ὕψος, ὥστε νὰ συναγωνίζεται τὸ ἀγγλικόν. Αἱ προσπάθειαι τοῦ Βίσμαρκ καὶ τοῦ Γουλιέλμου Β' διὰ τὴν ἀπόκτησιν ἡ τὴν διατήρησιν ἀποικιῶν εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἀπωλεῖαν ἐδημιούργουν καὶ αὐταὶ πολλὰς περιπλοκάς, αἱ ὄποιαι ἤδυναντο νὰ ὀδηγήσουν εἰς σύγκρουσιν.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰώνος αἱ μεγάλαι Δυνάμεις τῆς Εύρωπης ἐσκέφθησαν ὅτι οἱ συνασπισμοὶ περισσοτέρων κρατῶν θὰ ἤτο δυνατὸν νὰ ἀποτρέψουν τὸν πόλεμον μεταξὺ δύο Δυνάμεων. Μὲ βάσιν τὴν σκέψιν αὐτὴν ἔγινεν, ὅπως εἴδομεν, ἡ Τριπλῆ Συμμαχία (Γερμανίας, Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας). Διὰ νὰ ἀμυνθοῦν ἐναντίον τοῦ ἴσχυροῦ αὐτοῦ συνασπισμοῦ ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ρωσία ἔκαμαν μίαν ἀλλην συμμαχίαν, ἡ ὄποια ὀνομάσθη Τριπλῆ Συνεννόησις ἡ «Ἀντάντ» (1908). Πλὴν τῆς μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ Ρωσίας συμμαχίας τῆς ἡ Ἀγγλία, διὰ νὰ ἐνισχυσῇ τὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν Ἀπωλεῖαν, εἶχε συνδεθῆ διὰ συμμαχίας καὶ μὲ τὴν Ιαπωνίαν.

Η ΦΙΛΕΙΡΗΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Παρ' ὅλους ὅμως τοὺς ἀνταγωνισμοὺς τῶν Δυνάμεων καὶ τὰς κολοσσιαίας πολεμικὰς προπαρασκευαὶ δὲν ἔλειψαν καὶ αἱ προσπάθειαι πρὸς πρόληψιν τοῦ πολέμου. Ἀκτὶς φωτὸς διέλαμψεν εἰς τὸν σκοτεινὸν ὄριζοντα τοῦ κόσμου, ὅταν ἔφθασεν ἡ εἰδῆσις ὅτι ὁ Τσάρος Νικόλαος Β' ἐπρότεινε τὸ 1898 νὰ συνέλθουν πρὸς Διάσκεψιν εἰς Χάγην τῆς Ὁλλανδίας ὅλα τὰ κράτη, διὰ νὰ συζητήσουν μὲ ποῖον τρόπον θὰ ἤδυναντο νὰ ἀποφύγουν τὸν πόλεμον. Ἡ διάσκεψις αὐτὴ ἐπραγματοποιήθη τὸ

έπόμενον έτος, ἀλλὰ τὸ μόνον ποὺ ἐπέτυχεν ητο νὰ ίδρυσῃ τὸ χρήσιμον
ἔκτοτε «Διεθνὲς Διαιτητικὸν Δικαστήριον τῆς Χάγης». Ή τάσις αὐτὴ
πρὸς διασφάλισιν τῆς εἰρήνης μὲ τὴν καλλιέργειαν πνεύματος ἀμοιβαίας
κατανοήσεως ὡνομάσθη φιλειρηνικὴ κίνησις. Μεγάλοι ἀπόστολοι αὐτῆς
ὑπῆρξαν εἰς μὲν τὴν Ἀμερικὴν ὁ πρόεδρος *Οδύλσον* εἰς δὲ τὴν Εὐρώ-
πην ὁ *Ρῶσος* συγγραφεὺς *Λέων Τολστόι* καὶ ὁ Γάλλος διανοούμενος
Zan Zoρές. Ο τελευταῖος μάλιστα ἐδολοφονήθη ἀπὸ Γάλλον μιλιταριστὴν
εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ α' παγκοσμίου πολέμου, ἐνῷ μὲ δλην τὴν δύναμιν
τῆς φλογερᾶς ψυχῆς του ἡγωνίζετο νὰ πείσῃ τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς
Γάλλους νὰ ἀδελφωθοῦν καὶ νὰ ἀποφύγουν τὴν αἰματοχυσίαν.

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΕΛΛΑΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

ΤΑ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΑΠΟ ΤΟΥ 1832-1914

35 ΟΘΩΝ, Ο ΠΡΩΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ (1832 - 1862)

ΑΦΙΕΙΣ ΤΟΥ ΟΘΩΝΟΣ. ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

Ο "Οθων ἔφθασεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος Ναύπλιον τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1833, ὅπου τοῦ ἔγινεν ἀποθεωτικὴ ὑποδοχή. Μαζὶ του ἀπεβίβασθησαν καὶ 4000 Βαυαροὶ στρατιῶται, οἱ ὅποιοι θὰ ἀπετέλουν τὸν πυρῆνα τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ.

Μαζὶ μὲ τὸν βασιλέα — ἐπειδὴ ἦτο ἀνήλικος — ἤλθε καὶ μία τριμελής ἐπιτροπὴ ἀπὸ τοὺς "Αρμανσπεργκ, Μάχουρερ καὶ Ἐυντεκ. Εἶχον δρισθῆ ἀπὸ τὸν πατέρα τοῦ Ὁθωνος ὡς ἀντιβασιλεῖς, μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς του.

Η Ἀντιβασιλεία εἰργάσθη μὲ ζῆλον διὰ τὴν διοικητικὴν διαιρέσιν τῆς Ἑλλάδος κατὰ νομοὺς καὶ δήμους καὶ διὰ τὴν δργάνωσιν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Εἰς τὸν λαὸν ὅμως ἔγινεν ἀντιπαθής, διότι οἱ "Ἐλλήνες εἶχον ἀλλην ψυχοσύνθεσιν ἀπὸ τοὺς Βαυαρούς. "Επειτα ἔκαμε τὸ λάθος νὰ τοποθετήσῃ εἰς τὰς σοβαρωτέρας ὑπαλληλικάς θέσεις Βαυαρούς καὶ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὰ σώματα τῶν ἐνδόξων ἀγωνιστῶν τοῦ 21 μὲ τακτικὰ βαυαρικά. Τὸ χειρότερον ὅμως ἦτο ὅτι κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν Κολοκοτρώνην καὶ τὸν γέροντα Πλαπούταν, διότι δῆθεν συνωμότουν ἐναντίον τοῦ καθεστῶτος. Η ἄδικος ἀπόφασις προεκάλεσε λαϊκὴν ἔξέγερσιν καὶ ἔτσι δὲν ἔξετελέσθη.

Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1834 ἡ πρωτεύουσα μετεφέρθη εἰς τὰς Ἀθήνας, αἱ ὅποιαι μόλις τὸ προηγούμενον ἔτος εἶχον ἐλευθερωθῆ. Ἐπὶ τέλους τὸν Μάιον τοῦ 1835 ὁ "Οθων ἀπέκτησε τὴν νόμιμον ἡλικίαν καὶ ἀπεμάκρυνε τὴν μισητὴν ἀντιβασιλείαν.

Ο ΟΘΩΝ ΑΠΟΛΥΤΑΡΧΙΚΟΣ ΗΓΕΜΩΝ. ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ 3ης ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

‘Ο Οθων ήτο ἀγαθός χαρακτήρ καὶ εἶχε τὰ ἔδια αἰσθήματα μὲ τὸν πατέρα του διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ός σύζυγόν του ἐλαβε τὸ 1836 τὴν Γερμανίδα πριγκίπισσαν Ἀμαλίαν, ἡ ὁποία εἶχεν ἴσχυρὰν θέλησιν καὶ τὸν ἐπηρέαζεν εἰς τὰς ἀποφάσεις του. ‘Ἐν ἔτος μετὰ τὸν γάμον του ὁ ‘Οθων ἔδρυσε πλησίον τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τὸ πρῶτον Πανεπιστήμιον.

Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς διώριζε τὴν κυβέρνησιν ἀπὸ εὐνοούμενούς του καὶ προήδρευεν αὐτὸς τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, ἐδημιουργήθη μεγάλη δυσαρέσκεια κατὰ τοῦ ‘Οθωνος, ποὺ ἐδιοικοῦσε ἡνευ συντάγματος. ‘Ἡ ἀντιπολίτευσις ἐκορυφώθη καὶ τὴν νύκτα τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1843 ἐξέσπασεν ἐναντίον του στρατιωτικὸν κίνημα, τὸ ὅποῖον εἶχε τὴν θερμὴν συμπαράστασιν τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηνῶν. Ἀρχηγοὶ τοῦ κινήματος ήσαν ὁ συνταγματάρχης τοῦ ἵππικοῦ Δημ. Καλλέργης καὶ ὁ δημοφιλῆς ὁπλαρχηγῆς

Ιωάννης Μακρυγιάννης. Λαὸς καὶ στρατὸς μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἔφιππον Καλλέργην ἐνέφανίσθησαν πρὸ τῶν ἀνακτόρων καὶ ἐζήτησαν διὰ βρῆς ἀπὸ τὸν βασιλέα νὰ προκηρύξῃ ἐκλογάς διὰ συντακτικὴν συνέλευσιν. ‘Ο χῶρος, τὸν ὅποῖον κατέλαβεν ὁ λαὸς κραυγάζων «Σύνταγμα! Σύνταγμα! . . .», καλεῖται ἀπὸ τότε «Πλατεῖα Συντάγματος».

Τὸ σύνταγμα, ποὺ ἔδωσεν ἡ νέα ἐθνοσυνέλευσις, ὀνομάζεται σύνταγμα τοῦ 1844. Συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις του ἀνώτατον ἐκτελεστικὸν ὅργανον εἶναι ὁ βασιλεὺς. Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία παραχωρεῖται εἰς δύο σώματα, τὴν Βουλὴν καὶ τὴν Γερουσίαν. Τὴν δευτέραν τὴν διορίζει ὁ βασιλεὺς, οἱ δὲ βουλεύεται ἐκλέγονται ἀπὸ τὸν ἔδιον τὸν λαὸν διὰ μίαν τριετίαν. Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ἔμεινεν ἀνεξάρτητος.

Eik. 34. Ὁ βασιλεὺς ‘Οθων

Ο ΟΘΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Η ΕΞΩΣΙΣ ΤΟΥ

"Επειτα ἀπὸ τὴν ὁρκωμοσίαν τοῦ βασιλέως εἰς τὸ νέον σύνταγμα ἡ κοιλούθησε περίοδος περισυλλογῆς καὶ κρατικῆς ὁργανώσεως. Τότε τὴν Ἑλλάδα κυβερνοῦν ὡς πρωθυπουργοὶ οἱ δύο μεγάλοι πολιτικοὶ τῆς Ἐπαναστάσεως Κωλέττης καὶ Μαυροκορδᾶτος.

'Ο Κωλέττης ἥτο διαπρεπής ἵατρὸς ἀπὸ τὸ Συρράκιον τῆς Ἡπείρου· διεέλεσε πρωθυπουργὸς τοῦ "Οθωνος ἀπὸ τοῦ 1844-47. Υπῆρξεν ὀπαδὸς τῆς «Μεγάλης Ἰδέας», ποὺ ἐπεδίωκε τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν κατήρτιζεν ἐθελοντικά σώματα καὶ τὰ ἔξαπέλυεν εἰς τὰ τουρκοκρατούμενα ἐδάφη.

'Ο Μαυροκορδᾶτος, ποὺ ἔγινε τρεῖς φοράς πρωθυπουργὸς τοῦ "Οθωνος, ἔχάραξε διαφορετικὴν πολιτικὴν γραμμήν, ἔχων τὴν γνώμην ὅτι θὰ ἐπρεπε προηγουμένως νὰ ἀνασυγκροτηθῇ στρατιωτικῶς καὶ οἰκονομικῶς ἡ πατρίς καὶ ἐπειτα νὰ ἀποδιθῇ εἰς ἀγῶνας πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ ἀλυτρώτου ἐλληνισμοῦ.

Μὲ τὴν πολιτικὴν τοῦ Κωλέττη συνετάσσετο καὶ ὁ "Οθων. Καὶ αἱ περιστάσεις τὸν ηγόνησαν, διότι τὸ 1853 ἔξερράγη νέος ρωσοτουρκικὸς πόλεμος. Αὐτός, ἐπειδὴ αἱ κυριώτεραι ἐπιχειρήσει τους ἔγιναν εἰς τὴν Κριμαίαν, λέγεται κρημαϊκός. Τὸν ἀναφέρομεν ἐδῶ, διότι ἐπροξένησε μεγάλην συγκίνησιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὄποιοι ἐνόμισαν ὅτι ἡ Ρωσία θὰ συνέτριβε τὴν Τουρκίαν καὶ θὰ ἔλυεν διπλασιακὸς τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα⁽¹⁾. Τὸ βασιλικὸν ζεῦγος ἔξεμεταλλεύθη τὰ συναισθήματα αὐτὰ καὶ ἔξαπέστειλεν ἐθελοντὰς εἰς τὴν Ἡπειρον, Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν. Αὐτοὺς τοὺς ἐβοήθησαν καὶ οἱ ἀλύτρωτοι "Ελληνες καὶ εἶχον ἐπιτυχίας, διότι ἡ Τουρκία εἶχεν ἀποσύρει τὰ στρατεύματά της πρὸς τὰ ρωσικὰ σύνορα. Μὲ τὴν Τουρκίαν ὅμως ἤσαν σύμμαχοι τότε οἱ Γάλλοι καὶ οἱ "Αγγλοι, οἱ ὄποιοι ἔκαμψαν ἀπόβασιν εἰς τὸν Πειραιᾶ⁽²⁾ καὶ ἤναγκα-

1. Τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα ὑπῆρξε σωρεία διπλωματικῶν ἀπασχολήσεων, μὲ τὰς ὄποιας αἱ εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις ἀπέβλεπον νὰ ρυθμίσουν τὴν θέσιν τῆς Τουρκίας ἀπέναντι τῶν ὑποδούλων λαῶν τῆς. Κατὰ βάθος ὅμως ἤθελον νὰ ἐκμεταλλεύθονταν πρὸς ἴδικήν των ὡφέλειαν τοὺς ἔκαστοτε περισπασμούς καὶ ἀδυναμίας τοῦ τουρκικοῦ κράτους. Ἐντασιν σημειώνει μὲ τοὺς πολέμους τῆς Μ. Αἰκατερίνης, καθὼς ἐπίσης καὶ μὲ τὴν σερβικὴν καὶ ἐλληνικὴν ἐπανάστασιν.

2. Ἀπὸ τὰ πληρώματα τῶν ἔνων πλοίων μετεδόθη τότε χολέρα, ἡ ὄποια εἶχε πολλὰ θύματα μεταξὺ τῶν κατοίκων τοῦ Πειραιῶς καὶ τῆς πρωτευούσης.

σαν τὸν "Οθωνα νὰ ἀποσύρῃ τὰ ἔθελοντικὰ σώματα ἀπὸ τὴν "Ηπειρον καὶ τὴν Θεσσαλίαν καὶ νὰ ἀναθέσῃ τὴν πρωθυπουργίαν εἰς τὸν ἀγγλόφιλον Μαυροκορδάτον.

'Η διαγωγὴ τοῦ "Οθωνος κατὰ τὸν κριμαϊκὸν πόλεμον τὸν κατέστησεν ἀγαπητὸν εἰς τὸ λαόν, ὁ δόπονος ἔζη τότε μὲ τὰ ὄραματα τῆς «Μεγάλης Ἰδέας». Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1861 ὁ βασιλεὺς ἔξεδηλώθη ὑπὲρ ὡρισμένου κόμματος, ἔγινε μισητὸς ἀπὸ τὰς ἀντιπάλους κομματικὰς παρατάξεις. 'Ο λόγος αὐτὸς καθὼς καὶ ἡ ἔλλειψις διαδόχου προεκάλεσαν κινήματα, τὰ ὅποια κατέληξαν εἰς ἔξωσιν τοῦ βασιλέως. Τότε ὁ "Οθων, μολονότι διέθετε δυνάμεις, δὲν ἦθέλησε νὰ δημιουργήσῃ αἱματοχυσίαν καὶ ἐπροτίμησε νὰ ἀπομακρυνθῇ διὰ τὸ καὶ δὲν τῆς Ἑλλάδος ('Οκτώβριος τοῦ 1862). Ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γερμανίαν, δπου καὶ ἀπέθανε τὸ 1867 μὲ τὸ δνομα τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ χείλη του, ἀφοῦ ἐδώρησε διὰ τὸν κρητικὸν ἀγῶνα δλόκηρον τὴν ἐτήσιαν ἐπιχορήγησιν ποὺ τοῦ ἐδίδεν ἡ βαυαρικὴ κυβέρνησις (100.000 φιορίνια).

36 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α' (1863 - 1913)

ΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΕΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ "Οθωνος αἱ Προστάτιδες Δυνάμεις ἔξελεξαν ὡς βασιλέα τῆς Ἑλλάδος τὸν Γεώργιον, δευτερότοκον υἱὸν τοῦ μετέπειτα βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ τοῦ Θ'.

'Ο νεαρὸς βασιλεὺς ἔφθασεν εἰς 'Αθήνας τὸν 'Οκτώβριον τοῦ 1863 καὶ ἔγινε δεκτὸς μὲ αἰσθήματα ἀγαλλιάσεως. "Ἐπειτα, ἀφοῦ ὡρκίσθη ἐνώπιον τῆς β' συντακτικῆς συνελεύσεως, παρήγγειλεν εἰς αὐτὴν νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ νέον σύνταγμα, τὸ ὅποιον ἐψηφίσθη ἀπὸ τὴν ἐθνοσυνέλευσιν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1864. Δι' αὐτοῦ θεμελιώνεται ἡ κανονικὴ λειτουργία τῆς βασιλευομένης δημοκρατίας, διότι τὴν ἐκτελεστικὴν ἔξουσίαν ἀσκεῖ μὲν ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶναι ἀνεύθυνος διορίζει ὑπεύθυνον πρωθυπουργὸν καὶ ὑπουργοὺς ἀπὸ τὸ κόμμα, ποὺ ἔλαβε τὰς περισσοτέρας ψήφους εἰς τὰς ἐκλογὰς (ἀρχὴ τῆς δεδηλωμένης πλειοψηφίας).

'Εν τῷ μεταξὺ τὴν 21ην Μαΐου 1864 ἡ Ἀγγλία παρεχώρησε τὰ 'Επτάνησα. Οἱ 'Επτανήσιοι, ἐπειδὴ τὸ ἀγγλικὸν καθεστώς ἐδείχθη ἀνελεύθερον, εἶχον ἀρχίσει εὐθὺς τὰς διαμαρτυρίας καὶ ἔξεγέρσεις. 'Εξ αὐτῶν σπουδαιοτέρα ἦτο τῶν Κεφαλλήνων, τὴν δποιαν οἱ "Αγγλοι κατέπνιξαν, ἀφοῦ ἐκρήμνισαν οἰκίας καὶ ἐκρέμασαν ἀγωνιστάς. Παρ' ὅλα αὐτὰ τὸ

κίνημα συνεχίσθη μὲν ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς Σολωμόν, Βαλαωρίτην, Ἡλ. Ζερβὸν - Ἰακωβᾶτον καὶ Γ. Τυπάλδον, ἔως ὅτου ἡ Ἀγγλία ἡναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ τὰς νήσους αὐτὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ο νέος βασιλεὺς ἐσεβάσθη τὸ σύνταγμα καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν ὑπηκόων του, τοὺς ὁποίους ἐκυβέρνα συνεπής εἰς τὸ ἔμβλημά του «ἰσχὺς μου ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ μου». Χαρακτήριο νηφάλιος καὶ πνεῦμα εὔστροφον, ἀπέφευγε τὰς ἀκρότητας. Δι' αὐτὸν ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἐνεφανίσθησαν πολλὰ κόμματα, τὰ διοῖα ἀνέπτυξαν μεγάλην ἔθνικὴν δρᾶσιν καὶ ἀνέδειξαν ίκανοὺς πολιτικοὺς ἀνδρας, δπως τοὺς Βούλγαρην, Δεληγεωργην, Κουμουνδούρον καὶ Χαρ. Τρικούπην.

Σύζυγόν του ὁ Γεώργιος ἔλαβε τὴν Ρωσίδα μεγάλην δούκισσαν Ὦλγαν, ἡ ὁποία ἐπρωτοστάτει εἰς ἔργα κοινῆς ὥφελείας καὶ τοῦ ἐχάρισε τὸ 1868 τὸν διάδοχον Κωνσταντῖνον.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς βασιλείας του δύο ησαν τὰ σοβαρώτερα προβλήματα ποὺ ἐκυριάρχησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν πολιτικήν : ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ ἀποκατάστασις τῶν ἀλυτρώτων ἀδελφῶν, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ ἐσωτερικὴ ἀνόρθωσις τῆς χώρας.

Η ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΞΕΓΕΡΣΙΣ ΤΟΥ 1866. ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΟΥ ΑΡΚΑΔΙΟΥ

Οι Κρῆτες, ἀν καὶ ὑπέκυψαν τὸν Μάιον τοῦ 1824 εἰς τὸν Μεχμὲτ 'Αλῆ τῆς Αἰγύπτου, διετήρησαν τὴν ἐπανάστασιν εἰς δλην τὴν ὑπαιθρον, ὥστε τὸ 1858 κατώρθωσαν νὰ ἔξασφαλίσουν προνόμια. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ κατακτηταὶ τὰ παρεβίαζον, τὸ 1866 οἱ ἀδάμαστοι Κρῆτες ἔξηγέρθησαν καὶ πάλιν καὶ ἔζητησαν τὴν ἔνωσίν των μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Εἰκ. 35. Ο βασιλεὺς Γεώργιος Α'

EIk. 36. Τὸ Ἀρκάδι

Κατὰ τὰς πρώτας συγκρούσεις ἐνίκησαν τοὺς Αἰγυπτίους, διότι ἔφθασαν ἔθελονταὶ ἀπὸ τὴν Ἐλλάδα ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Κορωνᾶν. Βραδύτερον ὅμως ἐνικήθησαν εἰς τὸ Βαρφέ ἀπὸ 12.000 Αἰγυπτίους ὑπὸ τὸν Μουσταφᾶ πασᾶν Γκιριτλῆν, ὁ δποῖος ἐπειτα εἰσέβαλεν εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Ρεθύμνου. Βάσις ἀντιστάσεως τῶν ἐπαναστατῶν εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ἦτο ἡ μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκλεισθησαν 900 Κρῆτες.

Ο Μουσταφᾶ πασᾶς ἐπετέθη ἐναντίον τῆς Μονῆς τὴν 8ην Νοεμβρίου μὲ 28.000 ἀνδρας καὶ 6 πυροβόλα. Ἡ ἔφοδος ὑπῆρξε σφοδρά, ἀλλὰ καὶ ἡ ἄμυνα χρατερά. Τὴν ἐπομένην ἐπειδὴ ἔχθρικα βλήματα διέρρηξαν τὴν πύλην τῆς Μονῆς, οἱ Τούρκοι εἰσώρμησαν εἰς τὸν περίβολόν της. Τότε ὁ ἡγούμενος Γαβριῆλ διέταξε τὸν ἀγωνιστὴν Γιαμπούδάκην νὰ θέσῃ πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην, ἡ δποία καὶ κατεπλάκωσε τοὺς ὑπεραπιστὰς καὶ τοὺς ἐφορμήσαντας Τούρκους.

Τὸ ὄλοκαύτωμα τοῦ Ἀρκαδίου συνεκίνησε τοὺς λαοὺς τῆς Δύσεως,

οι όποιοι ήρχισαν να ζητοῦν τήν παραχώρησιν ἐλευθεριῶν εἰς τοὺς Κρῆτας. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ἀρκαδίου οἱ ἐπαναστάται δὲν ὑπέκυπτον. Τότε ὁ σουλτᾶνος ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν νὰ παύσῃ νὰ βοηθῇ τοὺς Κρῆτας. Ἐπειδὴ ὁ πόλεμος Ἐλλάδος καὶ Τουρκίας ἐφαίνετο ἀναπόφευκτος, αἱ Δυνάμεις ἡξίωσαν τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν. "Ἐτσι ἡ ἐπανάστασις, ἐπειδὴ ἔμεινεν ἀβοήθητος, τὸ 1869 ἔσβησε.

ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ ΚΑΙ ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΣ

Μετὰ τὴν κρητικὴν ἐπανάστασιν ἡ Ἐλλὰς ἐπὶ 10 ἔτη συνεκλονίσθη ἀπὸ δεῖσις πολιτικὰς διαιράχας. Ἐφιλονίκουν διὰ τὴν ἔξουσίαν οἱ δυναμικοὶ πολιτικοὶ Βούλγαρης καὶ Κουμουνδούρος.

Ο Βούλγαρης ἦτο χαρακτὴρ ἀπότομος, τύπος κοτσαμπάση, καὶ ἔγινε γνωστὸς διὰ τὰς αὐθαιρεσίας καὶ παρανομίας του, ποὺ ἔφερον σχεδὸν εἰς ἀποσύνθεσιν τὸν διοικητικὸν μηχανισμόν.

Ο Ἀλέξ. Κουμουνδούρος ἦτο ὁ ἀντίποιος τοῦ Βούλγαρη. "Ἐντιμος καὶ μειλίχιος, ἔτασσεν ὑψηλότερον τὰ ἔθνικὰ συμφέροντα ἀπὸ τὰ κομματικά. Ἀπὸ τοῦ 1865 - 1880 ἔγινε 10 φοράς πρωθυπουργός. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἡ κυβέρνησίς του ἐπέτυχε νὰ ἔξυγιάνη τὰ οἰκονομικὰ καὶ νὰ ἐπιβάλῃ τὸν σεβασμὸν εἰς τὸ σύνταγμα καὶ εἰς τοὺς νόμους. Εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ἐκράτησε μὲ σύνεσιν καὶ θάρρος τοὺς ἀπολυτρωτικοὺς ἀγῶνας εἰς τὴν Κρήτην καὶ τὴν ἄλλην Ἐλλάδα καὶ ἐπέτυχε τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας.

Ο ΠΑΝΣΛΑΒΙΣΜΟΣ — Η ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΕΞΑΡΧΙΑ

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἀνεπτύχθη ὁ πανσλαβισμός, μία κίνησις που εἶχε σκοπὸν νὰ ἐνώσῃ τὰς σλαβικὰς ἔθνοτητας τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τὴν ρωσικὴν ἐπιρροήν. Οἱ πανσλαβισταὶ διετένοντο ὅτι ἡ Ρωσία ὡς «πρεσβυτέρα ἀδελφὴ» θέλει νὰ τὰς βοηθήσῃ ὅχι μόνον νὰ χειραφτετηθοῦν ἀπὸ τὴν Τουρκίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ κοινῶν ἐνεργειῶν νὰ τὴν ὑπονομεύσουν καὶ νὰ καταλάβουν τὰ ἐδάφη τῆς.

Σλαβικὸν στοιχεῖον, ποὺ προσεπάθει νὰ ἔξεγείρῃ ὁ πανσλαβισμός, ἀπετέλει καὶ ὁ λαὸς τῶν Βουλγάρων. Ἡ Βουλγαρία, ποὺ δὲν ἐκινήθη ἔως τότε, θὰ ἔχῃ ἐπὶ πολὺ ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν, ἂν δὲν τὴν ἐβοήθουν οἱ πανσλαβισταί, διότι τὴν ἥθελαν ὡς φυλάκιον τῆς Ρωσίας εἰς τὴν

Βαλκανικήν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἔπεισαν τοὺς Βουλγάρους νὰ ξητήσουν ἀπὸ τὸν σουλτᾶνον τὴν ἀπόσχισιν τῶν ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον, εἰς τὸ ὅποιον θρησκευτικῶς ὑπήγοντο. Πράγματι δὲ σουλτᾶνος τὸ 1870 διὰ φιρμανίου ἀνεκήρυξεν ἐθνάρχην τῶν Βουλγάρων τὸν Βούλγαρον ἀρχεπίσκοπον, ποὺ ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ Ἐξάρχου μὲ ἔδραν τὴν Κ/πολιν. Αὐτὴ ἡ πρᾶξις ἦτο σφάλμα τακτικῆς τῆς τουρκικῆς πολιτικῆς, διότι οἱ Βούλγαροι διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀνεξαρτησίας ἀπέκτησαν ἐθνικὴν συνείδησιν καὶ ὑποκινούμενοι ἀπὸ τοὺς Ρώσους ἐπανεστάτησαν (1876) καὶ ἐζήτησαν νὰ ἐκδιώξουν τὰς τουρκικὰς φρουράς. Ἀλλὰ οἱ Τούρκοι ἐξαγριωθέντες προέβησαν εἰς σφαγάς, ἔνεκα τῶν ὅποιων ἐπηκολούθησε νέος ρωσοτουρκικὸς πόλεμος.

Ο ΡΩΣΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ 1877

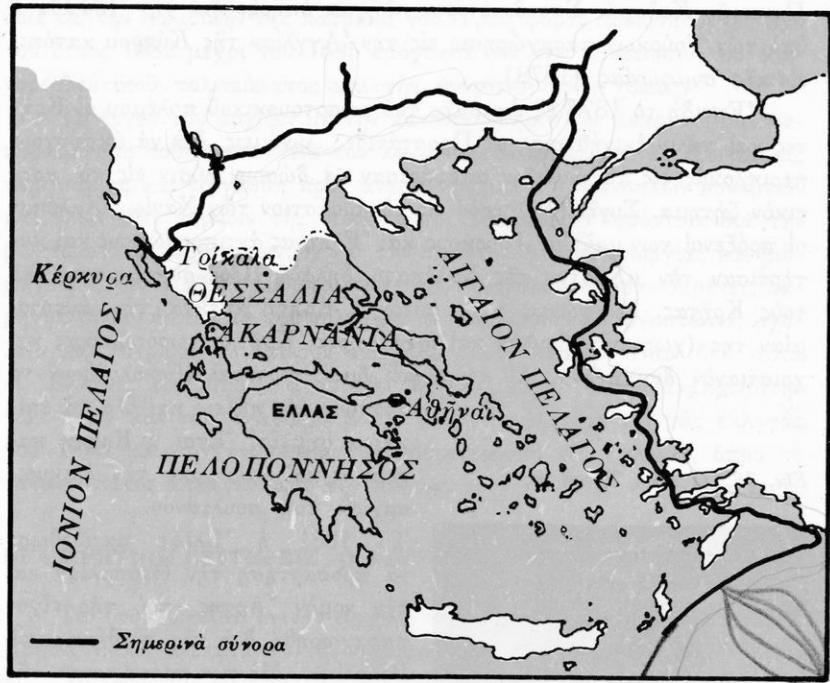
Εἰς τὰς 10 Ιουνίου ὁ ρωσικὸς στρατὸς μὲ τὴν ὑποστήριξιν τῶν Ρουμάνων διέβη τὸν Διόναβιν καὶ βοηθούμενος καὶ ἀπὸ τοὺς Σέρβους καὶ Βουλγάρους ἔφθασε μέχρι τοῦ Ἀγίου Στεφάνου, προαστίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ πόλις θὰ ἔπιπτεν, ἐὰν ἡ Ἀγγλία δὲν ἥπειλε πόλεμον ἐναντίον τῶν Σλάβων καὶ δὲν ἔστελλε μίαν μεγάλην ναυτικὴν μοῆραν εἰς τὴν Προποντίδα, διὰ νὰ ἀποσοβήσῃ τὴν κατάληψιν τῆς πρωτεύουσῆς τοῦ σουλτᾶνου.

Ἡ Τουρκία ἀπειλούμενη μεγάλως ἐδέχθη νὰ ὑπογράψῃ τὴν συνθήκην τοῦ Ἀγίου Στεφάνου (19 Φεβρ. 1878). Μὲ τὴν συνθήκην αὐτὴν ἴδρυετο μέγα βουλγαρικὸν κράτος, φόρου ὑποτελές εἰς τὸν σουλτᾶνον. Αὐτὸ περιελάμβανε τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμανίαν, τὴν BA. Θράκην, τὸ Μοναστήριον, τὴν Φλώριναν, τὴν Καστοριάν, τὴν Δράμαν καὶ τὴν Καρβάλαν. Ἐπίσης ἡ Ρωσία ἤναγκασε τὸ σουλτᾶνον νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου.

Ἐπειδὴ ἡ συνθήκη αὐτὴ ἐστρέφετο ἐναντίον τοῦ ἑλληνισμοῦ, εἰς τὴν Ἐλλάδα ἐσχηματίσθη οἰκουμενικὴ κυβέρνησις μὲ πρωθυπουργὸν τὸν K. Κανάρην. Νέα κυβέρνησις⁽¹⁾ προέβη εἰς ἐπιστράτευσιν καὶ ἑλληνικὰ στρατεύματα εἰσέβαλον εἰς τὴν Θεσσαλίαν τὸν Ιανουάριον τοῦ 1878.

Εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμὴν ἡ Ἀγγλία ἀντέδρασε καὶ ἐπέτυχε νὰ παρασύρῃ καὶ τὴν Γαλλίαν, Αύστριαν καὶ Γερμανίαν εἰς συνδιάσκεψιν, διὰ νὰ ταχτοποιήσουν τὰς ἀδικίας τῆς συνθήκης τοῦ Ἀγίου Στε-

1. Τοῦ τὸν Κουμουνδούρου

Eἰκ. 37. "Ορια τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1881

φάνου. Ἡ συνδιάσκεψις αὐτὴ συνήλθεν εἰς τὸ Βερολῖνον (Ἰούν. 1878) ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Βίσμαρκ καὶ ἔγινε γνωστὴ ὡς *Συνέδριον τοῦ Βερολίνου*.

Συμφώνως πρὸς τοὺς ὄρους τῆς τὸ μέγα βουλγαρικὸν κράτος περιωρίσθη εἰς μικρὰν ἡγεμονίαν μεταξὺ Δοννάβεως καὶ Αἴμουν, φόρου ὑποτελῆ εἰς τὸν σουλτᾶνον καὶ ἔγινεν ἡμιαυτόνομος ἡ *A. Ρωμυλία*⁽¹⁾. Τὸ *Μαντοβούνιον*, ἡ *Σερβία* καὶ ἡ *Ρουμανία* ἐπεκτείνονται καὶ ἀναγνωρίζονται ὡς ἀνεξάρτητα κράτη. Ἡ *Αδστρία* ἔλαβε τὴν *Βοσνίαν* καὶ τὴν *Ἐρζεγοβίνην*. Ἡ *Τουρκία* ὑπεχρεώθη νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐδάφη ἐκ τῆς Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας ποὺ νὰ φθάνουν μέχρι τῆς γραμμῆς

1. Τὸ 1885 ὅμως οἱ Βούλγαροι τὴν προσήρτησαν μὲ πραξικόπημα.

Πηγειοῦ - Καλαμᾶ. Σπουδαιότερον πλῆγμα ὑπῆρχε διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων παραχώρησις εἰς τὴν Ἀγγλίαν τῆς Κύπρου κατόπιν εἰδικῆς συμφωνίας (1878).

Ἐπειδὴ τὸ 1878 ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ρωσοτουρκικοῦ πολέμου οἱ Κρῆτες καὶ πάλιν ἔκινθησαν, αἱ Προστάτιδες Δυνάμεις, διὰ νὰ ἀποφύγουν περιπλοκάς εἰς τὸ Αίγαυον ἀπεφάσισαν νὰ δώσουν λύσιν εἰς τὸ κρητικὸν ζήτημα. Συνῆλθον λοιπὸν εἰς τὸ προάστιον τῶν Χανίων Χαλέπαν οἱ πρόξενοί των μαζὶ μὲ Τούρκους καὶ Ἐλληνας ἀντιπροσώπους καὶ κατήρτισαν τὸν «Χάρτην τῆς Χαλέπας», δηλαδὴ εἶδος συντάγματος διὰ τοὺς Κρῆτας. Συμφώνως πρὸς αὐτὸν ἡ Κρήτη ἀπέκτα τὴν αὐτονομίαν τῆς (χωριστὴν βουλὴν καὶ δικαστήρια, Κρῆτας χωροφύλακας καὶ χριστιανὸν διοικητὴν). Αἱ τουρκικαὶ ὅμως φρουραὶ ἐξηκολούθουν νὰ

κρατοῦν τὰς πόλεις καὶ ὅλα τὰ ἐπίκαιρα σημεῖα. Ἔτσι ἡ Κρήτη παρέμεινε καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου.

Τὸ 1881 ἡ Ἑλλὰς κατώρθωσε νὰ προσαρτήσῃ τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὸν νομὸν Ἀρτης, ποὺ τῆς εἶχον παραχωρηθῆ διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου. Μὲ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας ἡ Ἑλλὰς σχεδὸν διπλασιάζεται καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀνασυγκρότησίν της.

Εἰκ. 38. Ὁ Χαρ. Τρικούπης

Η ΑΝΟΡΘΩΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1882-1895). ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ

Κατ' αὐτὴν κυριαρχεῖ ἡ φυσιογνωμία τοῦ μεγαλυτέρου "Ἑλληνος πολιτικοῦ τοῦ 19ου αἰώνος, τοῦ Χαρ. Τρικούπη. Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ ἴστορικοῦ Σπ. Τρικούπη καὶ ἐγεννήθη τὸ 1832. Νοῦς δέξις καὶ χαρακτὴρ τίμιος, προσεπάθησε νὰ δώσῃ ἥθικὰς καὶ συγχρονισμένας κατευθύ-

σεις εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς πατρίδος του. Τρεῖς φοράς πρωθυπουργὸς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1882 μέχρι τοῦ 1895 ἐμόχθησε διὰ τὴν στερέωσιν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος καὶ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς χώρας.

Τὸ ἔργον του ἀρχίζει μὲ τὴν καταπολέμησιν τῆς ἀναρχίας καὶ κακοδαιμονίας τοῦ τόπου. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀπέφυγε τὰς ἔξωτερικὰς περιπετείας καὶ εἰργάσθη πρὸς ἀνασυγκρότησιν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καὶ ὅλων τῶν τομέων τῆς διοικήσεως. Ἰδιαιτέρως ἐφρόντισε διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν συγκοινωνιῶν καὶ τὴν ὑποστήριξιν τῆς γεωργίας καὶ βιομηχανίας. Ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας του κατεσκεύασθησαν λιμένες, παρηγγέλθησαν ἐμπορικὰ καὶ πολεμικὰ πλοῖα, ἵδρυθησαν ἐργοστάσια, σχολεῖα καὶ ἐστρώθη τὸ πρῶτον σιδηροδρομικὸν δίκτυον. Παρ' ὅλα αὐτὰ οἱ "Ἐλληνες ἐδείχθησαν ἀχάριστοι εἰς τὸν μέγαν αὐτὸν ἀνακαινιστὴν τῶν ήθῶν καὶ τοῦ δημοσίου βίου. Τὸν κατεψήφισαν εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1895 καὶ τὸν ἡγάγκασαν νὰ αὐτοεξορισθῇ εἰς Γαλλίαν, ὅπου τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀπέθανεν ἀπὸ τὴν πικρίαν του.

ΝΕΑ ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΞΕΓΕΡΣΙΣ. Ο ΑΤΥΧΗΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ 1897

Τὸ 1897, ἐπειδὴ ἔγιναν σφαγαὶ τῶν Χριστιανῶν εἰς τὰ Χανιά, οἱ Κρήτες πάλιν ἀνεπέτασαν τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἡ ἔξεγερσις προεκάλεσεν εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα συγκίνησιν, διὰ τοῦτο ὁ πρωθυπουργὸς Δεληγιάννης, ποὺ εἶχε διαδεχθῆ τὸν Τρικούπην, ἀπεφάσισε νὰ ἐπέμβῃ. "Εστειλε λοιπὸν τὸν συνταγματάρχην Βάσσον μὲ στρατὸν νὰ καταλάβῃ τὴν νῆσον. Τότε ὅμως ἐνεφανίσθησαν καὶ οἱ στόλοι τῶν Δυνάμεων καὶ ἀπέκλεισαν τὴν Κρήτην.

Αλλὰ τὸ χειρότερον ἦτο, ὅτι εἰς τὰς 5 Ἀπριλίου ἡ Τουρκία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ἀγών ἦτο ἄνισος. Ἡ Τουρκία διέθετεν ἀξιόμαχον στρατὸν, ἐκπαιδευμένον ἀπὸ Γερμανοὺς ἀξιωματικούς. Ἀντιθέτως ὁ στρατὸς τῆς Ἑλλάδος ἦτο ὀλιγάριθμος καὶ ἀνοργάνωτος. Διὰ αὐτὸν ἡ Ἑλλάς ἐνικήθη εἰς τὰ Φάρσαλα καὶ τὸν Δομοκὸν καὶ ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἥπειλησε τὴν Λαμίαν. Αλλά, κατόπιν ἐπεμβάσεως τοῦ τσάρου, ἔγινεν ἀνακωχὴ. Ἡ Τουρκία ἀπεσύρθη ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν, ἀφοῦ καὶ οἱ "Ἐλληνες ἐγκατέλειψαν τοὺς Κρήτας καὶ ἐπλήρωσαν 100 ἐκατομύρια φράγκα ὡς ἀποζημίωσιν. Ἐπὶ πλέον ἐπεβλήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Διεθνῆς Οίκονομικὸς "Ελεγχος.

Τὸ 1898 ἡ Κρήτη ἐκηρύχθη αὐτόνομος ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν

Δυνάμεων ('Αγγλίας, Ρωσίας, Γαλλίας και Ιταλίας), αι δποιαι διώρισαν ώς υπατονάρμοστην τὸν πρίγκιπα Γεώργιον.

'Η περίοδος ποὺ ἤκολούθησε τὴν ταπεινωτικὴν ἥτταν τὸ 1897 θεωρεῖται ώς ἐποχὴ καταπτώσεως, μολονότι ὁ τετράκις πρωθυπουργὸς Γεώργιος Θεοτόκης, ἀρχηγὸς τοῦ τρικούπικου κόμματος, ἔφεψε τὸ βάρος τῆς προσπαθείας του εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καὶ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ μακεδονικοῦ ἀγῶνος. Τὰ δύο αὐτὰ καθὼς καὶ ἡ ἐπιτυχὴς δρᾶσις τῶν ἐθελοντικῶν ἑλληνικῶν σωμάτων εἰς τὰ αἰματοποτισμένα ἐδάφη τῆς Μακεδονίας ἀφύπνισαν τὴν ἀπογοητευμένην ψυχὴν τοῦ λαοῦ καὶ τὸν προητοίμασαν διὰ τὴν ἔνδοξον δρᾶσιν τοῦ 1912-1913.

Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ (1904 - 1908). ΠΑΥΛΟΣ ΜΕΛΑΣ

'Η Μακεδονία ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἥτο, ὅπως ἐμάθομεν, χώρα ἑλληνική. Κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν ὥμως ἐποχὴν εἶχον ἐγκατασταθῆ εἰς τὰ βόρεια καὶ δυτικὰ ἐδάφη τῆς καὶ Σλάβοι. Αὔτοὶ μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν διετήρησαν τὴν γλῶσσαν των εἰς τὰς ἴδιωτικὰς σχέσεις, ἀλλὰ δὲν ἔειχον τοὺς ἔκατούς των ἀπὸ τοὺς "Ἐλληνας, διότι ώς ὁρθόδοξοι ὑπήρχοντο εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ εἰς τὸν δημόσιον βίον. μετεγειρίζοντο τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

'Απὸ τότε ὥμως ποὺ ἰδρύθη ἡ ἀνεξάρτητος βουλγαρικὴ Ἐκκλησία, οἱ Βούλγαροι προσεπάλουν ἄλλοτε μὲ τὴν προπαγάνδαν καὶ ἄλλοτε μὲ τὴν τρομοκρατίαν νὰ παρασύρουν τοὺς σλαβοφώνους πληθυσμοὺς τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν ἴδιαν των Ἐκκλησίαν. Βαθύτερος σκοπός των ἥτο, ὅταν θὰ ἀπεσύροντο οἱ Τούρκοι ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, νὰ προσαρτήσουν αὐτὴν εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

'Εννοεῖται ὅτι τὸ ἓδιον ἥρχισαν νὰ πράττουν ἀργότερον καὶ οἱ Σέρβοι εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Σκοπίων καὶ τοῦ Μοναστηρίου. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ρουμάνοι ἔσπευσαν νὰ βαπτίσουν τοὺς Κουτσοβλάχους τῆς Πίνδου εἰς Μακεδονο-ρουμάνους.

Διὰ νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὸν σκοπόν των οἱ βόρειοι γείτονες τῆς Ἐλλάδος, ἔκτιζον εἰς τὸ μέρη αὐτὰ ἐκκλησίας καὶ σχολεῖα καὶ ἔξηγόραζον μὲ χρῆμα τὰς ἀσταθεῖς συνειδήσεις.

'Ιδιαιτέρως ἡ θρασύτης τῶν Βουλγάρων ἀπεκορυφώθη ἔπειτα ἀπὸ τὸν ἀτυχῆ ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897. Ἐπωφεληθέντες τότε τῆς ἀδυναμίας τῆς Ἐλλάδος, ἔδρυσαν εἰς τὴν Σόφιαν τὸ «Μακεδονικὸν κομιτᾶτον», τὸ δποῖον ὀργάνωσεν ἔνοπλα σώματα (τοὺς γνωστοὺς κο-

μιτατζήδες) και τὰ ἔστειλεν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἐδῶ τὰ σώματα αὐτὰ ἐπροξένουν καταστροφάς και ἡγάγ-
καζον διὰ τῆς βίας και τοῦ τρόμου τοὺς σλαβοφώνους "Ἐλληνας νὰ προσέρχωνται εἰς τὴν Ἑξαρχίαν.

Τότε και οἱ "Ἐλληνες, θέλον-
τες νὰ διασώσουν τὰ ἀπαράγραπτα
ἱστορικὰ δίκαια τῶν εἰς τὴν Μακε-
δονίαν και νὰ προστατεύσουν τοὺς δο-
κιμαζομένους πληθυσμοὺς τῆς περι-
φερίας αὐτῆς, ὠργάνωσαν δύο «Μα-
κεδονικὰ κομιτᾶτα» — ἕνα εἰς Ἀθή-
νας και δεύτερον εἰς Θεσσαλονίκην—
και τὸ 1904 ἐξαπέλυσαν εἰς τὴν Μα-
κεδονίαν ἀνταρτικὰ σώματα μὲ ἀρ-
χηγοὺς "Ἐλληνας ἀξιωματικούς. Τὰ
σώματα αὐτὰ ὠνομάσθησαν «σώ-
ματα τῶν Μακεδονομάχων». Πρῶ-
τον ἀνταρτικὸν σῶμα ἦτο τοῦ φλο-
γεροῦ ἀγωνιστοῦ Παύλου Μελᾶ, ὁ
ὅποῖος ἐπεσεν ἥρωικῶς κατὰ τὴν
ἐκτέλεσιν τοῦ ὑψηλοῦ ἰδανικοῦ του,
εἰς τὸ χωρίον Στάτιτσα τῆς Δ. Μακεδονίας (1904). Κατόπιν ὡργανώ-
θησαν και ἄλλα σώματα μὲ Μακεδόνας, Κρητικούς και Παλαιοελλαδί-
τας ὀπλαρχηγούς (τὸν "Αγραν, τὸν Βάρδαν κλπ.), τὰ ὅποῖα, διὰ τῶν
ἀγώνων τῶν ἐναντίον τῶν κομιταζήδων και τῶν Σέρβων και Ρουμά-
νων προπαγανδιστῶν, κατώρθωσαν νὰ διασώσουν τὴν μαρτυρικὴν Μα-
κεδονίαν.

Τότε και ὁ σουλτανὸς ἐξαπέλυσεν εἰς τὴν Μακεδονίαν στίφη Ἀλ-
βανῶν, ὡστε διὰ τῆς σφαγῆς και τοῦ τρόμου νὰ κρατήσῃ ὑπὸ τὴν ἐξου-
σίαν του τοὺς ἀτυχεῖς Μακεδόνας. "Ετοι ἡ πάλη τῶν βαλκανικῶν λαῶν
εἰς τὴν Μακεδονίαν καθίστα βαρύτερον διὰ τὸν πληθυσμόν της και αὐτὸν
τὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων.

"Η περίπλοκος αὐτὴ κατάστασις, ποὺ διήρκεσε σχεδὸν μίαν 10ετίαν,
δύθησε τὰς Δυνάμεις νὰ ἐξασκήσουν πίεσιν ἐπὶ τοῦ σουλτάνου, διὰ νὰ

Εἰκ. 39. Ὁ Π. Μελᾶς

δώση διοικητικάς μεταρρυθμίσεις εἰς τοὺς ὑποδούλους λαοὺς τῆς Βαλκανικῆς. Δένη ἐπρόφθασεν δῆμως νὰ τὰς ἐφαρμόσῃ, διότι τότε ἀκριβῶς ἔξέσπασεν ἡ ἐπανάστασις τῶν Νεοτούρκων.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΝΕΟΤΟΥΡΚΩΝ (1908)

Οι Νεότουρκοι ἦσαν φιλελεύθεροι ἀξιωματικοί, ποὺ εἶχον δργανώσει ἐντὸς τοῦ στρατοῦ τὸ μυστικὸν κομιτᾶτον «Ἐνωσις καὶ Πρόοδος» καὶ ἔζησαν μεταρρυθμίσεις καὶ ἐκπολιτισμὸν τῆς Τουρκίας. Τὸ στρατιωτικὸν κίνημα ἔξερράγη εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μοναστηρίου ὑπὸ τοὺς ἀξιωματικοὺς Νιαζί καὶ Ἐμβέρ, μεταφερθὲν εἰς Θεσσαλονίκην. Οἱ Νεότουρκοι, θέλοντες νὰ ἀποφύγουν τὴν ταπεινωτικὴν ἐπέμβασιν τῶν Εὐρωπαίων εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς χώρας των καὶ νὰ δώσουν ἐλευθερίας εἰς τὸν τουρκικὸν λαὸν καὶ εἰς τοὺς ὑποδούλους, ἐκήρυξαν τὸ 1908 εἰς τὴν Θεσσαλονίκην τὴν ἐγκαθίδρυσιν συνταγματικοῦ πολιτεύματος.

‘Η ἐπανάστασις αὐτὴ εἶχεν ἀντίκτυπον εἰς τὰς γειτονικὰς πρὸς τὴν Τουρκίαν χώρας καθὼς καὶ εἰς τοὺς ὑποδούλους λαούς. Πρώτη ἡ Αὔστρια ἐπωφελήθη τῆς ἀναταραχῆς καὶ προσήρτησε τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Ἐρζεγβίνην. Ταυτοχρόνως ὁ ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας Φερδινάνδος εἰς συμφωνίαν μὲ τὴν Αὔστριαν ἀνεκήρυξε τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν τῆς Βουλγαρίας καὶ ἐστέφθη τσάρος τῶν Βουλγάρων.

Οἱ ἀκατάβλητοι Κρῆτες ἐπωφελήθησαν καὶ αὐτοὶ τῆς τουρκικῆς κρίσεως καὶ ὑψώσαν εἰς τὸ φρούριον Φιορκά (εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος τῶν Χανίων) τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν. Ἀλλὰ τὸ πραξικόπημα αὐτὸῦ ἡρέθισε τοὺς Νεοτούρκους, οἱ δόποιοι ὑπεκίνησαν φιλοτολέμους διαδηλώσεις τῶν τουρκικῶν ὅχλων ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καὶ ἤξιωσαν ἀπὸ τὸν πρωθυπουργὸν Γ. Θεοτόκην νὰ προβῇ εἰς γραπτὴν ἀποδοκιμασίαν τῆς κρητικῆς ἐπαναστάσεως. ‘Η ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ἐπειδὴ εὑρίσκετο εἰς ἀδυναμίαν νὰ ὑποστηρίξῃ στρατιωτικῶς τοὺς Κρῆτας, ὑπεχώρησεν εἰς τὴν θρασεῖαν ἀπαίτησιν τῶν Νεοτούρκων καὶ ἐτήρησε τὴν εἰρωνικῶς χαρακτηρισθεῖσαν «ἄψογον στάσιν». Ἐξήτησεν δῆμως τὴν συνδρομὴν τῶν Δυνάμεων πρὸς ρύθμισιν τοῦ κρητικοῦ ζητήματος. Αὗται ἐπενέβησαν καὶ ὑπεχρέωσαν τὴν Τουρκίαν νὰ μὴ διαταράξῃ τὴν εἰρήνην.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΓΟΥΔΙ (ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1909)

‘Η ἀνικανότης τῶν πολιτικῶν τῆς χώρας νὰ ἀντιδράσουν μὲ σθένος εἰς τοὺς ἴσχυροὺς ἀντικτύους, ποὺ εἶχε διὰ τὸν ‘Ἑλληνισμὸν ἡ ἐπανάστασις τῶν Νεοτούρκων, ἐπλήγωσε βαθύτατα τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἀξιω-

ματικῶν καὶ τῆς δημοσίας γνώμης καὶ ἐδημούργησε μίαν δυσφορίαν διὰ τὴν κακὴν πορείαν, ποὺ εἶχον λάβει τὰ ἔθνικά μας ζητήματα.

‘Η δυσαρέσκεια αὐτὴ ἔγινε περισσότερον ἔντονος μεταξύ τῶν κατωτέρων ἀξιωματικῶν, οἱ δποῖοι κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Νεοτούρκων, κατέληξαν εἰς τὴν ἔδρυσιν τοῦ «Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου». Οἱ ἀξιωματικοὶ αὐτοὶ δι’ ἐγγράφου των ἐζήτησαν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Δημ. Ράλλη νὰ ἀρχίσῃ τὴν ἄμεσον ἐνίσχυσιν τῆς ἔθνικῆς ἀμύνης. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κυβέρνησις ἀπέρριψε τὸ ὑποβληθὲν πρόγραμμά των, προέβησαν τὴν 15ην Αύγουστου εἰς πραξικόπημα. Συνεκεντρώθησαν εἰς τὸ Γουδὶ μὲ ἀρχηγὸν τὸν συνταγματάρχην Ζορμπᾶν καὶ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν βασιλέα τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ καὶ ἄλλας κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς μεταρρυθμίσεις.

Τὸ πραξικόπημα ὑπεστήριξε καὶ ὁ λαὸς διὰ συλλαλητηρίων, μὲ τὰ δποῖα ἐζήτει νέον σύνταγμα. Ὁ βασιλεὺς τότε ἀνέθεσε τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸν Κυριακούλην Μαυρομιχάλην μὲ συμμετοχὴν καὶ δύο μελῶν τοῦ Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου ὡς ὑπουργῶν. Ἡ νέα κυβέρνησις συνεκάλεσε τὴν βουλήν, ἡ δποῖα ἐψήφισε πολλὰ νομοσχέδια, ἵδιως τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Πρὸς ἐνίσχυσιν δὲ τῆς ἔθνικῆς ἀμύνης παρήγγειλε τὴν ταχεῖαν ναυπήγησιν τοῦ καταδρομικοῦ «Ἀβέρωφ», μὲ πλουσίαν χορηγίαν τοῦ ὅμωνύμου μεγάλου εὑεργέτου.

‘Η περίεργος ὅμως αὐτὴ κατάστασις, νὰ κηδεμονεύεται δηλ. ἡ κυβέρνησις καὶ ἡ βουλὴ ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συνεχισθῇ ἐπὶ πολὺ. Ἐνώπιον τῆς δυσκολίας αὐτῆς οἱ ἤγέται τοῦ Συνδέσμου μετεκάλεσαν ἀπὸ τὴν Κρήτην τὸν διάσημον πολιτικὸν τῆς νήσου Ἐλευθ. Βενιζέλον, διὰ νὰ τὸν συμβουλευθοῦν. Οὗτος ἤλθεν εἰς τὴν Ἐλλάδα τὸ 1910 καὶ πρὸς βελτίωσιν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως ἐπρότεινε τὴν σύγκλησιν τῆς β' ἀναθεωρητικῆς βουλῆς.

‘Ο Βενιζέλος ἐξησφάλισε μεγάλην πλειοψηφίαν εἰς τὴν ἀναθεωρητικὴν βουλὴν καὶ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1911, ἀναλαβὼν τὴν πρωθυπουργίαν, ἐπεδόθη μὲ δραστηριότητα εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν καὶ τὴν ἀναδημοσιεύσιν τοῦ κράτους.

Πρῶτον ἔργον τῆς βουλῆς ἦτο ἡ ἀναθεώρησις τοῦ συντάγματος τοῦ 1864, ποὺ ἐδημοσιεύθη τὸν Ἰούνιον τοῦ ἰδίου ἔτους· διὰ τοῦτο καὶ καλεῖται σύνταγμα τὸν 1911. Ἡ σπουδαιοτέρα διάταξίς του ἦτο ἡ σχετικὴ μὲ τὴν μονιμότητα τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

Α' ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

‘Από τάς ἐκλογὰς τοῦ Μαρτίου 1912 ἔξηλθε πανίσχυρον τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων τοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου.

‘Η νέα κυβέρνησις ἔμεινεν εἰς τὴν ἔξουσίαν τρία ἔτη καὶ παρουσίασε ἀξιόλογον νομοθετικὴν καὶ διοικητικὴν δρᾶσιν. Πρώτη φροντὶς ἦτο νὰ αὐξήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου καὶ νὰ καλέσῃ ἔνας ἀποστολὰς διὰ τὴν ὁργάνωσιν καὶ ἐντατικὴν ἐκγύμνασιν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς χώρας. Ἐπίσης παρήγγειλεν ὅπλα καὶ νέα πολεμικὰ σκάφη καὶ ἡσηκολήθη μὲ τὴν ἀνασυγκρότησιν ὅλων τῶν κλάδων τῆς διοικήσεως. Μὲ τὴν δημιουργικὴν αὐτὴν πνοὴν τὸ ἀποκαρδιωμένον ἀπὸ τὴν ἥτταν τοῦ 97 ἔθνος ἤρχισε νὰ ἀναζωγονῆται καὶ νὰ ἀποκτᾷ αὐτοπεποίθησιν. Συγχρόνως δὲ ὁ νέος πρωθυπουργός, μὲ τὴν διπλωματικὴν ἴκανότητα ποὺ τὸν διέκρινεν, εἰργάσθη διὰ νὰ ἐπιτύχῃ συμμαχίαν μὲ τὰ ἄλλα Βαλκανικὰ κράτη ἐναντίον τῆς Τουρκίας.

Οἱ Νεότουρκοι, ἀντὶ νὰ κερδίσουν τὰς συμπαθείας τῶν ὑποδούλων ἐθνοτήτων μὲ φιλελευθέρους τρόπους διοικήσεως, ἔκινησαν τὴν ἀγανάκτησίν των ἀποπειραθέντες νὰ συγχωνεύσουν εἰς ἓνα λαὸν ὅλους τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὴν τουρκικὴν ἐπικράτειαν. Διὰ νὰ ἐπιτύχουν δὲ τὴν ἔνωσιν αὐτήν, ἐπέβαλον κατὰ πρῶτον τὴν χρῆσιν τῆς τουρκικῆς γλώσσης εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα. “Ἐπειτα ἤρχισαν νὰ τρομοκρατοῦν τὸ Πατριαρχεῖον καὶ νὰ προβαίνουν εἰς φόνους καὶ μετακινήσεις πληθυσμῶν.

Αἱ ἐνέργειαι δῆμως αὐταὶ τῶν Νεοτούρκων ἀντὶ νὰ λυγίσουν τὴν θέλησιν τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς, ἀντιτέτως συνέτεινον εἰς τὴν προσέγγισιν των καὶ εἰς τὸν σχηματισμὸν μιᾶς ἰσχυρᾶς συμμαχίας ἀπὸ τὸ Μαυροβούνιον, τὴν Σερβίαν, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Βουλγαρίαν.

Τὰς κινήσεις αὐτὰς ὑπεβοήθησε καὶ ὁ πόλεμος τῆς Τουρκίας ἐναντίον τῆς Ἰταλίας, ἡ ὁποία ἀπὸ τοῦ ἔτους 1911 εἶχε καταλάβει τὴν Κυρηναϊκὴν καὶ τὰ Δωδεκάνησα, ποὺ ἀνῆκον εἰς τὴν Τουρκίαν.

Κατὰ τὸ τέλος Σεπτεμβρίου 1912 ἡγωμένοι οἱ βαλκανικοὶ λαοὶ ἀπηγόρουν πρὸς τὴν κυβέρνησίν της «τελεσίγραφον», διὰ τοῦ ὃποίου ἐζήτουν μεταρρυθμίσεις δι’ ὅλους τοὺς ἀλυτρώτους. ‘Η τουρκικὴ κυβέρνησις ἀπέρριψε τὸ τελεσίγραφον καὶ τὴν 4ην Ὁκτωβρίου ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Σερβίας καὶ τῆς Βουλγαρίας, ἐνῷ τὴν ἐπομένην ἡ Ἑλλὰς ἐξήρχετο εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν συμμάχων τῆς.

‘Η ὁρμὴ τῶν συμμάχων ἡτο
τόση, ὥστε παντοῦ τὰ στρατεύματά
των ἐσημείωσαν νίκας. Οἱ Βούλγαροι
μὲ τὸν κύριον δγκον τῶν δυνάμεων
τῶν προήλασαν εἰς τὴν Θράκην καὶ
ἔφθασαν πρὸ τῆς Τσατάλτζας. Μὲ
μίαν ὅλην στρατιὰν εἰσέβαλον εἰς
τὴν ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ ἐκυ-
ρίευσαν τὴν Καβάλαν, τὴν Δρά-
μαν καὶ τὰς Σέρρας.

Οἱ Σέρβοι ἐνίκησαν εἰς Κου-
μάνοβον καὶ κατέλαβον τὰ Σκόπια
καὶ τὸ Μοναστήριον. Ἀπὸ ἐκεῖ εἰσ-
ῆλθον εἰς Ἀλβανίαν καὶ ἐκυρίευσαν
τὸ Δυρράχιον, ἐνῷ ὑψηλότερον οἱ
Μαυροβούνιοι ἐποιιόρκουν τὴν Σκό-
δραν.

Οἱ Ἑλληνες, ἀποφασισμένοι νὰ
ἀποπλύνουν τὴν ἡπταν τοῦ 1897,
διέβησαν ἀσυγκράτητοι τὰ σύνορα
τῆς Μελούνας, κατέλαβον τὴν Ἐλασ-
σόνα καὶ κατόπιν τριημέρου πεισμα-
τώδους μάχης ἔξεβίασαν τὰ στενά
τοῦ Σαρανταπόρου (7-9 Ὁκτωβρί-
ου). Οἱ Τούρκοι ἀφησαν πυροβόλα
καὶ αἰχμαλώτους εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν, οἱ ὅποιοι διὰ ραγδαίας προ-
ελάσεως ἐκυρίευσαν τὰ Σέρβια, τὰ Γρεβενὰ καὶ τὴν Κοζάνην. Ἐν τέλει ὁ
κύριος δγκος τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων κατηυθύνθη πρὸς τὴν κινδυνεύου-
σαν Θεσσαλονίκην, διὰ νὰ προφθάσῃ τὴν κατάληψίν της ἀπὸ τοὺς προε-
λαύνοντας Βουλγάρους. Πρὸ τῆς ὁρμῆς τῶν Ἑλλήνων οἱ Τούρκοι ἐγκα-
ταλείπουν τὴν Κατερίνην, Βέροιαν, Νάουσαν, ἀλλὰ προβάλλουν ἰσχυρὰν
ἀντίστασιν εἰς τὴν δεξιὰν δύνην τοῦ Ἀξιοῦ. Μετὰ διήμερον ὅμως σκλη-
ρὸν μάχην εἰς τὰ ἔλη τῶν Γιαννιτσῶν (19 - 20 Ὁκτωβρ.) ὁ στρατὸς
μας τοὺς ἀνέτρεψε καὶ ἐπροχώρησεν ἀκάθεκτος πρὸς τὴν πόλιν τοῦ Μυ-
ροβλήτου, ἡ ὅποια παρεδόθη τὴν ἡμέραν τῆς ἕορτῆς τοῦ Πολιούχου

Elik. 40. Ο Ἐ. Βενιζέλος

‘Αγίου. ‘Ολόκληρος ή τουρκική στρατιά έξ 20.000 άνδρων ύπό τὸν Ταξὶν πασᾶν μετὰ τοῦ ὁπλισμοῦ καὶ τῶν σημαιῶν τῆς παρεδόθη εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον τῶν Ἑλλήνων Διάδοχον Κωνσταντῖνον. ‘Ο βασιλεὺς Γεώργιος εἰσῆλθε μὲ τὰ νικηφόρα στρατεύματά μας εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μακεδονίας καὶ ἐγκατεστάθη ἐκεῖ ὡς ἄγρυπνος φρουρὸς τοῦ πατρίου ἐδάφους.

Δὲν ἐπρόθιασαν οἱ “Ἐλληνες νὰ γίνουν κύριοι τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἀσθμαίνουσα ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς πόλεως μία βουλγαρικὴ μεραρχία ύπὸ τὸν στρατηγὸν Θεοδωρῷ, ὁ ὅποῖς ἐπιμόνως ἐξήτησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. Διὰ νὰ μὴ διαταραχθῇ ἡ συμμαχικὴ ἑνότης, ὁ διάδοχος Κων/ντῖνος ἐπέτρεψεν εἰς δύο μόνον τάγματα νὰ στρατωνισθοῦν, ἀλλὰ μὲ δόλιον τρόπον εἰσέδυσεν εἰς τὴν πόλιν δὴ σχεδὸν ἡ δύναμις τῆς βουλγαρικῆς μεραρχίας (15.000).

Κατόπιν ἡ ἔλληνικὴ στρατιὰ ἐκυρίευσε τὴν Φλώριναν, τῆς ὅποιας τὴν κατάληψιν ἐπέτυχε μία ἥλη ἵππικοῦ μας (7 Ν/βρίου). Τέλος τὴν δην Δεκεμβρίου κατελήφθη καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς βορείου Ἡπείρου Κορυτσᾶ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἀσθενέστεραι ἔλληνικαὶ δυνάμεις μὲ κέντρον τὴν “Ἄρταν εἰχον εἰσβάλει εἰς τὴν Ἡπειρον ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Σαπουντζάκη καὶ κατέλαβον μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ στόλου τὴν Πρέβεζαν. Ἐπειτα ἐξεβίασαν τὰ στενὰ τῶν Πέντε Πηγαδίων· τὴν ἔξορμησίν των ὅμως ἀνεχαίτισαν ὑπέρτερα ἐχθρικὰ στρατεύματα εἰς τὸ πρὸ τῶν Ἰωαννίνων φρούριον τοῦ Μπιζανίου, ποὺ ἐθεωρεῖτο ἀπόρθητον. Τότε ὁ στρατός μας ἔστησε τακτικὴν πολιορκίαν, ἀλλὰ ὑπέφερεν ἐκ τῶν κακουχιῶν τοῦ χειμῶνος. Κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ἐκείνας ἔπεσεν εἰς τὸν Δρίσκον καὶ ὁ ποιητὴς Λορέντζος Μαβίλης (ἐπὶ κεφαλῆς λόχου Γαριβαλδίνῶν ἐθελοντῶν). Τὰ πράγματα ὅμως εἰς τὸ θέατρον αὐτὸ τοῦ πολέμου μετεβλήθησαν ἀπὸ τοῦ τέλους Ἰανουαρίου, διότε ἤλθεν εἰς τὸ ἡπειρωτικὸν μέτωπον μὲ 4 μεραρχίας ὁ Διάδοχος, ὁ ὅποῖς ἀνέλαβε τὴν γενικὴν διοίκησιν τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἐμψυχωθεὶς τότε ὁ ταλαιπωρημένος στρατός μας ἐξαπέλυσεν αἰφνιδιαστικὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ Μπιζανίου, τὸ ἐκυρίευσε καὶ τὴν 21ην Φεβρουαρίου 1913 εἰσῆλθεν ἐλευθερωτὴς εἰς τὰ Ἰωάννινα. Εἰς τὸν νικητὴν ἀρχιστράτηγον τῶν Ἑλλήνων παρεδόθησαν 30.000 ἀνδρες, 1000 ἀξιωματικοί, 108 πυροβόλα καὶ πλῆθος λαφύρων.

Κατὰ τὴν ἴδιαν ἐποχὴν ὁ ἔλληνικὸς στόλος, μολονότι ὑστερεῖ τοῦ

τουρκικοῦ εἰς θωρηκτά, διοικούμενος ύπό τοῦ ναυάρχου *Παύλου Κουντουριώτη*, ἐκράτησε τὴν πρωτοβουλίαν εἰς τὴν θάλασσαν. Πρῶτον, κατώρθωσε μὲ ἀγήματά του νὰ ἐλευθερώσῃ τὰς νήσους Σάμον, Χίον, Λέσβον καὶ Λῆμνον· ἔπειτα ἀπέκλεισε τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, ἐμποδίζων τοιουτοτρόπως τὴν μεταφορὰν τουρκικῶν ἐνισχύσεων ἀπὸ τὴν Μ. 'Ασίαν. Τέλος κατεναυμάχησε τὸν ἐχθρικὸν στόλον τὴν 3ην Δ/βρίου εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς "Εἵλης καὶ διὰ δευτέραν φορὰν ἀνοικτὰ τοῦ *Μούδρου* (5 Ιανουαρίου 1913), θαλασσοκρατήσας εἰς τὸ Αἴγαον. Δεῖγμα τῆς εὐψυχίας τῶν ἑλληνικῶν πληρωμάτων ἀποτελεῖ ἡ ἀνατίναξις τοῦ θωρηκτοῦ «Φετχῆ Μπουλέν» ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ ἑλληνικὸν τορπιλλοθόλον ύπό τὸν ὑποπλοίαρχον N. Βότσην, προτοῦ ἀκόμη κυριευθῆ ἡ πόλις.

Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΛΟΔΙΝΟΥ

'Αλλὰ, ἐνῷ ἡ 'Ελλὰς ἐώρταξε τὰ νικητήρια, τὴν 5ην Μαρτίου 1913 ἐδολοφονήθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ύπό τινος παράφρονος δὲ βασιλεὺς Γεώργιος καὶ εἰς τὸν θρόνον τὸν διεδέχθη διοίς του Κωνσταντῖνος.

Μετὰ τὰς νίκας τῶν συμμαχικῶν στρατῶν ἡ Πύλη ἔκλεισεν εἰρήνην, ἡ δούλια ὑπεγράφη εἰς Λοδίνον (17 - 5 - 1913). Δι' αὐτῆς ἡ Τουρκία παρεχώρει εἰς τοὺς νικητὰς τὰ εύρωπαινὰ ἁδάφη ἐκτὸς μικρᾶς ἐκτάσεως πέριξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπίσης ἄφηνε εἰς τὴν 'Ελλάδα τὴν Κρήτην. 'Η τύχη τῶν νήσων τοῦ Αἴγαον καὶ τῆς Ἀλβανίας θὰ ἔκανονίζετο ἀπὸ τοὺς συμμάχους ἀργότερον.

Eἰκ. 41. Ο βασιλεὺς Κωνσταντῖνος Α'

Β' ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΠΟΛΕΜΟΙ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΣΕΡΒΩΝ ΚΑΤΑ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

‘Η συνθήκη τοῦ Λονδίνου δὲν καθώριζε τὴν διανομὴν τῆς λειας μεταξὺ τῶν νικητῶν. Δι’ αὐτὸ παρουσιάσθησαν δυσκολίαι, αἱ ὁποῖαι δὲν ἤτο δυνατὸν νὰ λυθοῦν ἐνεκα τῶν παραλόγων ἀπαιτήσεων τῆς Βουλγαρίας.

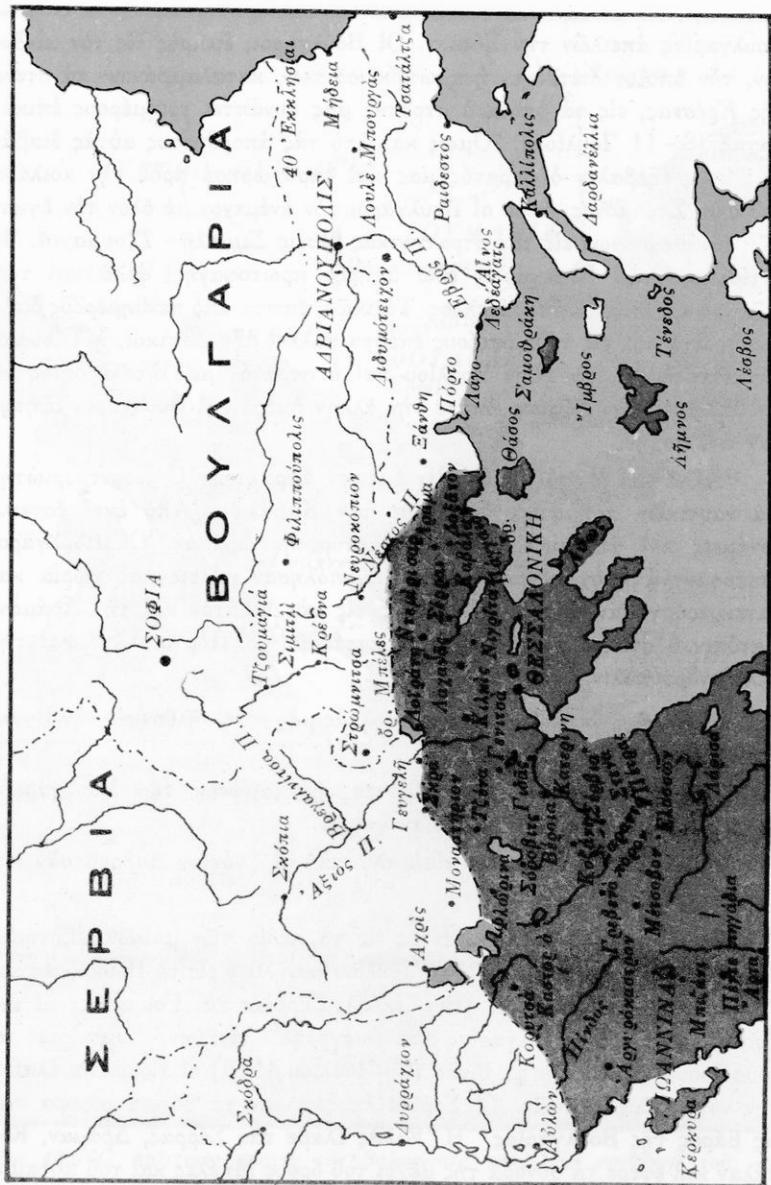
Οἱ Βούλγαροι, ἐνῷ ἀκόμη διήρκει ὁ πόλεμος, εἶχον ἐκδηλώσει τὰς ὑπούλους διαθέσεις των εἰς μὲν τοὺς “Ἐλληνας διὰ τῆς δολίας συμπειροφράς τοῦ Θεοδωρώφ, εἰς δὲ τοὺς Σέρβους διὰ τῆς κατοχῆς σερβικῶν ἐδαφῶν, ἀπὸ τὰ ὅποια ἡ Βουλγαρία ἤρνεῖτο νὰ ἀποσύρῃ τὰ στρατεύματά της.

‘Η Ἑλλὰς καὶ ἡ Σερβία, δταν εἴδον δτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συνεννοθοῦν μὲ τὴν Βουλγαρίαν, συνῆψαν ἀμυντικὴν συμμαχίαν πρὸς ἔξασφάλισιν τῶν δικαίων των διὰ τῶν ὅπλων (Μάιος 1913).

Τὴν πρώιαν τῆς 17ης Ιουνίου οἱ Βούλγαροι ἐκτύπωσαν αἰφνιδιαστικῶς τὰ ἐλληνικὰ καὶ σερβικὰ στρατεύματα πλησίου τῆς Γευγελῆς καὶ τὰς ἐλληνικὰς δυνάμεις εἰς τὴν Νιγρίταν.

Οἱ “Ἐλληνες, ἀφοῦ κατὰ πρῶτον ἔξουδετέρωσαν εἰς Θεσσαλονίκην τοὺς Βουλγάρους, ἐπετέθησαν ἐναντίον τῆς Ἰσχυρᾶς Βουλγαρικῆς γραμμῆς Κιλκίς - Λαχανᾶ. Κάτω ἀπὸ τὰς φλογεράς ἀκτίνας τοῦ θερινοῦ ἥλιου ὁ ἡρωικὸς στρατός μας ἐπροχώρει ἀκάθεκτος μέσα ἀπὸ τὰ κυματίζοντα σπαρτὰ καὶ μὲ τὴν λόγχην ἡ τὰς χειροβομβίδας ἔξετόπισε τοὺς εἰσβολεῖς ἀπὸ τὰ πάτρια ἐδάφη. Τὴν 21ην Ιουνίου τὰ ὄχυρά τοῦ Κιλκίς καὶ τοῦ Λαχανᾶ ἔπεσαν. Οἱ Βούλγαροι κατόπιν ἐπεχείρησαν νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τὴν Δοϊράνην, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν ἤδυνήθησαν νὰ συγκρατήσουν τὴν χειμαρρώδη ὄρμὴν τοῦ ἐλληνικοῦ πεζικοῦ καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὴν Γευγελῆν καὶ τὸ Μπέλες. Εἰς τὸ ἀριστερὸν μέτωπον οἱ “Ἐλληνες κατέλαβον τὴν Γευγελῆν καὶ ἡνῶθησαν καὶ πάλιν μὲ τοὺς Σέρβους. Εἰς τὸ κέντρον οἱ Βούλγαροι ὑπεχώρησαν πρὸς τὸ Ντεμίρ Ίσαρ (Σιδηρόδιαστρον), εἰς τὸ ὅποῖον προέβαλον Ἰσχυράν ἀντίστασιν. Καὶ ἔδω δμας ἔξετοπίσθησαν καὶ τὸ ἐπαθλὸν τοῦ στρατοῦ μας ὑπῆρξεν αἱ Σέρραι, τὸ Μελένικον καὶ τὸ Νευροκόπιον. Φεύγοντες οἱ ἔχθροι ἐπυρπόλησαν τὰς Σέρρας.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Νευροκοπίου ὁ στρατός μας ἀνέρχεται ἀκάθεκτος διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς

Etx. 42. Χάρης τῶν Βαλκανικῶν πολέμων

Βουλγαρίας ἀπειλῶν τὴν Σόφιαν. Οἱ Βούλγαροι, ἐμπρὸς εἰς τὸν κίνδυνον, τὸν ὄποιον διέτρεχεν ἡ πρωτεύουσά των, καταλαμβάνουν τὰ στενά τῆς Κρέσνας, εἰς τὰ ὄποια ὁ στρατός μας συνάπτει τριημέρους ἐπικάς μάχας (8 - 11 Ἰουλίου). "Ομως καὶ ἀπὸ τὰς ἀπορθήτους αὐτὰς διαβάσεις τοὺς ἔξέβαλεν ὁ στρατός μας καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ ἀνω Στρυμόνος, ὅπου οἱ Βούλγαροι τὸν ἀνέμενον μὲ δόλον τὸν δγκον τῶν δυνάμεων των εἰς τὰς στρατηγικὰς θέσεις Σιμιτλῆ - Τζουμαγιᾶ. Ἡ ἀντίστασις τῶν Βουλγάρων ἐδῶ ὑπῆρξε πρωτοφανής, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἐλλήνων ἡ ἀνδρεία ἀπαράμιλος. Τελικῶς, ἔπειτα ἀπὸ πενθημέρους ὁμηρικούς ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὄποιους ἔπεσαν πολλοὶ ἀξιωματικοί, ἡ Τζουμαγιὰ κατελήφθη τὴν 16ην Ἰουλίου καὶ ὁ στρατός μας ἦτο εἴτοιμος νὰ βαδίσῃ πρὸς τὴν Σόφιαν, ὅπότε τὴν ἀλλην ἡμέραν οἱ Βούλγαροι ἔζητησαν ἀνακωχήν.

'Αλλὰ καὶ ὁ στόλος μας δὲν ἔμεινεν ἀπρακτος. 'Ο Κουντουριώτης διὰ ναυτικῶν ἀγημάτων ἐκυρίευσε τὴν Καβάλαν. 'Απὸ ἑκεῖ ἔστειλε δυνάμεις καὶ ἀπηλευθέρωσε τὴν μαρτυρικὴν Δράμαν. Οἱ Βούλγαροι ἔσπευσαν νὰ ὑποχωρήσουν, ἀφοῦ ἐπυρπόλησαν πόλεις καὶ χωρία καὶ κατεκρεούργησαν ἀπόλους "Ἐλληνας εἰς τὸ Δοξάτον καὶ τὴν Δράμαν. Κατόπιν ὁ στόλος ἀνατολικώτερον κατέλαβε τὸ Πόρτο Λάγο καὶ τὴν 'Αλεξανδρούπολιν.

Οἱ Σέρβοι, ἀφοῦ ἐνίκησαν εἰς πολλὰς μάχας, εἰσῆλθον εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ ἥπελουν τὸ Βιδίνιον.

Τότε οἱ Τοῦρκοι, ἐπωφεληθέντες τῆς κάμψεως τῶν Βουλγάρων, ἀφήρεσαν ἀπὸ αὐτοὺς τὴν Ἀδριανούπολιν.

'Αλλὰ καὶ οἱ Ρουμάνοι εἰσέβαλον εἰς τὴν νότιον Δοβρουτσᾶν καὶ ἔβαδισαν πρὸς τὴν Σόφιαν.

Οἱ Βούλγαροι, ταπεινωθέντες εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, ἔζητησαν εἰρήνην. Πραγματικῶς τὴν 17ην Ἰουλίου συνῆλθον εἰς τὸ Βουκουρέστιον οἱ πρωθυπουργοὶ Ἐλλάδος (Βενιζέλος), Σερβίας καὶ Ρουμανίας μὲ ἀντιπροσώπους τῆς Βουλγαρίας καὶ ὑπέγραψαν εἰρήνην. Συμφώνως μὲ τοὺς δρους τῆς συνθήκης αὐτῆς (28 Ἰουλίου 1913) οἱ Ρουμάνοι ἔλαβον τὴν νότιον Δοβρουτσᾶν. Οἱ Σέρβοι ἐπεξέτειναν τὰ βόρεια σύνορα των εἰς βάρος τῆς Βουλγαρίας. 'Η Ἐλλάς ἔλαβε τὰς Σέρρας, Δράμαν, Καβάλαν καὶ ἔφερε τὰ σύνορά της μέχρι τοῦ δρους Μπέλες καὶ τοῦ ποταμοῦ Νέστου.

Η ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ

ΜΕΤΑ ΤΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ 1912 - 1913

☐	Τουρκικά έδαφη περιελθόντα εις τὴν Ἑλλάδα.	☐	Τουρκικά έδαφη περιελθόντα εις τὴν Βουλγαρίαν
☐	Τουρκικά έδαφη περιελθόντα εις τὴν Σερβίαν.	☐	Τουρκικά έδαφη περιελθόντα εις τὸ Μαυροβούνιον
☐	Νεοσύστατον Ἀλβανικὸν κράτος.	☐	Βουλγαρικὸν ἔδαφος περιελθόντα εις τὴν Ρουμανίαν

Εἰκ. 43. Ὁ πολιτικὸς χάρτης τῆς Βαλκανικῆς μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου

ΑΠΟ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ Α' ΠΑΙΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

"Επειτα ἀπὸ τοὺς νικηφόρους πολέμους τοῦ 1912 καὶ 1913 ἡ χώρα μας ἔγινεν ὑπολογίσιμος στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς παράγων εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον, «σεβαστὴ εἰς τοὺς φίλους καὶ τρομερὰ εἰς τοὺς ἔχθρούς της».

'Ο λαός μας συνεκινήθη ἀπὸ τὰς νίκας αὐτὰς καὶ ἔζησεν ἡμέρας ἐθνικοῦ ἐνθουσιασμοῦ. 'Ιδίως δταν ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὸ Βουκουρέστιον ὁ πρωθυπουργὸς του καὶ ἀπὸ τὴν αἰματοποιημένην Μακεδονίαν ὁ στρατὸς καὶ ὁ δαφνοστεφῆς στρατηλάτης. Εἰς τὰς πλήρεις ἐπιτευγμάτων καὶ ἔξαρσεων στιγμὰς ἔκεινας δῆλοι οἱ "Ἐλληνες κατενόησαν ὅτι τὴν ἄνοδον τῆς φυλῆς ἐδημιούργησεν ἡ ἐθνικὴ ἐνότης, διὰ τῆς διαικυβερνήσεως τῆς χώρας ἀπὸ δύο λαμπροὺς ἀρχηγούς, τὸν βασιλέα Κωνσταντίνον καὶ τὸν Βενιζέλον.

Μετὰ τὴν ἀποστράτευσιν τοῦ νικηφόρου στρατοῦ μας ἐπηκολούθησεν ἡ ὀργάνωσις τῶν νέων ἐδαφῶν, ἐνῷ ἡ κυβέρνησις ηὔξησε τὰς προσπαθείας της διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν οἰκονομικῶν πόρων τῆς χώρας. Μία ἐποχὴ δηλαδὴ γεμάτη ἀπὸ ἐθνικὸν παλμὸν καὶ μεγαλεπήβολα ἔργα.

Τὴν βόρειον "Ηπειρον, εἰς τὴν ὁποίαν κατώκουν ἑλληνικοὶ πληθυσμοί, τὴν εἶχε καταλάβει ὁ στρατὸς μας μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ Μπιζανίου. Δυστυχῶς αἱ μεγάλαι Δυνάμεις κατ' ἀπαίτησιν τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Αὐστρίας, ἐδημιούργησαν ἀνεξάρτητον ἀλβανικὸν κράτος, εἰς τὸ δόποιον προσήρτησαν καὶ τὴν βόρειον "Ηπειρον. Μετὰ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν αἱ Δυνάμεις ἀπηγύθυναν διακοίνωσιν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν νὰ ἀποσύρῃ τὰ στρατεύματά της ἀπὸ τὴν βόρειον "Ηπειρον καὶ ὡς ἀντάλλαγμα θὰ τῆς παρεχώρουν τὰ Δωδεκάνησα καὶ τὰς νήσους, ποὺ εἶχε καταλάβει τὸ ναυτικόν μας. 'Η κυβέρνησις ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἀξιώσιν καὶ ἀπέσυρε τὰ στρατεύματα. Οἱ Βορειοηπειρῶται ὅμως δὲν ἦθελησαν νὰ ἀποδεχθοῦν τὴν διακοίνωσιν καὶ πραξικοπηματικῶς ἰδρυσαν εἰς 'Αργυρόκαστρον χωριστὴν κυβέρνησιν τῆς βορείου "Ηπείρου ὑπὸ τὸν Γεώργιον Ζωγράφον.

Αἱ Δυνάμεις τότε, διὰ νὰ ἀποφύγουν ἐπέμβασιν τῆς Ἐλλάδος, ἔκαλεσαν τὸν Ζωγράφον διὰ διαπραγματεύσεις. 'Υπὸ τὴν πίεσιν αὐτῶν οἱ Βορειοηπειρῶται ἤναγκασθησαν νὰ ἀναγνωρίσουν τὸ νέον ἀλβανικὸν κράτος, ἀφοῦ ἐπέτυχον ἐγγυήσεις διὰ τὴν ἐλευθέραν θρησκευτικὴν καὶ

έθνων των δράστων. Αἱ ἐγγυήσεις ὅμως αὐταὶ δὲν ἐτηρήθησαν καὶ αἱ καταπιέσεις τοῦ ἀλβανικοῦ κράτους ὡδήγησαν εἰς ἐκπατρισμὸν μέγα τμῆμα τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς βορείου Ἡπείρου.

Σοβαρωτέρας ὅμως ἐνοχλήσεις ἐδημιούργησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ Νεότουρκοι μὲν ἀπειλὴν πολέμου, ἀν δὲν ἀπέσυρε τὰ στρατεύματά της ἀπὸ τὴν Χίον καὶ τὴν Λέσβον. Διὰ νὰ ἐκβιάσουν μάλιστα τὴν κατάστασιν, ἔξεδίωξαν ἀπὸ τὴν Μ. Ἀσίαν 30.000 "Ἐλληνας καὶ ἐγκατέστησαν Μουσουλμάνους ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν. Τέλος, ὥργάνωσαν συλλαλητήρια τῶν μουσουλμανικῶν πληθυσμῶν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπροχώρησαν εἰς συνενοήσεις μὲ τοὺς Βουλγάρους, διὰ νὰ δράσουν ἀπὸ κοινοῦ ἐναντίον τῆς χώρας μας. 'Ο πρωθυπουργὸς Βενιζέλος διεμαρτυρήθη ἐντόνως διὰ τὰς διώξεις τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς Μ. Ἀσίας καὶ προέβη εἰς παραγγελίαν δύο θωρηκτῶν πρὸς ἔξασφάλισιν τῆς ναυτικῆς ὑπεροπλίας εἰς τὸ Αἴγαον.

Τὸν χειμῶνα τοῦ 1914 αἱ Δυνάμεις παρεχώρησαν εἰς τοὺς "Ἐλληνας ὅλας τὰς νήσους τοῦ ἀνατολικοῦ Αἴγαίου ποὺ κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἰμβρον καὶ τὴν Τένεδον. Τὰ Δωδεκάνησα, τὰ ὅποια εἶχον ἀποσπάσει ἀπὸ τοὺς Τούρκους οἱ Ἰταλοί, παρέμειναν ὑπὸ τὴν ἵταλικὴν κυριαρχίαν.

"Ἐτσι βλέπομεν ὅτι οὕτε ἡ εἰρήνη τοῦ Λονδίνου οὕτε ἡ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου ἔδωσαν τὴν τελειωτικὴν λύσιν εἰς τὸ φλέγον Ἀνατολικὸν ζήτημα, ἀλλὰ ἀντιθέτως διεπράχθησαν ἀδικιαι, αἱ ὅποιαι καθίστων τὴν εἰρήνην εἰς τὰ Βαλκάνια προσωρινήν. "Επειτα ὑπῆρχε καὶ ἡ νέα μεγάλη δύναμις, ἡ Γερμανία, ποὺ εἶχεν ἐπιτύχει οἰκονομικὴν καὶ στρατιωτικὴν διείσδυσιν εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν καὶ ἐνίσχυε καὶ τὰς δύο αὐτὰς χώρας εἰς τὴν πολιτικὴν τῶν παραλόγων ἀπαιτήσεών των ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Σερβίαν.

ΜΕΡΟΣ **Γ'**

ΟΙ ΝΕΩΤΑΤΟΙ ΧΡΟΝΟΙ
ΑΠΟ ΤΟΥ Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

Ο Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

(1 Αύγουστου 1914 — 11 Νοεμβρίου 1918)

37 ΑΙΤΙΑ, ΑΦΟΡΜΑΙ ΚΑΙ ΕΞΑΠΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Πρώτος παγκόσμιος πόλεμος ώνομάσθη ή μεγάλη σύρραξις, ή δοπία προεκλήθη μεταξύ της Γερμανίας και της Αύστροουγγαρίας ἀφ' ἐνὸς καὶ ἀφ' ἔτερου της Ρωσίας, Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Λέγεται δὲ εὐρωπαϊκός, διότι πρωταγωνισταί του ήσαν τὰ κυριώτερα κράτη της Εὐρώπης· ἐξ ἄλλου αἱ σπουδαιότεραι ἐπιχειρήσεις κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ διεζήχθησαν ἐπὶ εὐρωπαϊκῶν ἁδαφῶν. Ἡρχισε τὸν Αὔγουστον τοῦ 1914 καὶ ἐτελείωσε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1918.

Εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν ἔλαβον μέρος οἱ περισσότεροι λαοὶ τοῦ κόσμου, ποὺ διηρέθησαν εἰς δύο παρατάξεις: πρῶτον, εἰς τὰς κεντρικὰς Δυνάμεις (Γερμανίαν, Αύστροουγγαρίαν, Βουλγαρίαν, Τουρκίαν) δευτέρον, εἰς τοὺς συμμάχους ἢ τὴν Ἀντάντ (Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, Ρωσίαν, Βέλγιον, Ἰταλίαν, Ἀμερικήν, Ἰαπωνίαν, Ἐλλάδα κ.ἄ.).

Τὸ πολεμικὸν θέατρον τοῦ παγκοσμίου αὐτοῦ δράματος δὲν περιωρίσθη εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ μέτωπα, ἀλλὰ ταχέως ἐπεξετάθη εἰς τὴν Μεσόγειον, εἰς τὴν Ἑγγύς, Μέσην καὶ Ἀπωνατολήν, τὴν Ἀφρικήν καὶ εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς θαλάσσας καὶ τοὺς ωκεανούς.

Τὰ αἰτια ποὺ ὠδήγησαν τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν τραγῳδίαν τοῦ 1914 ὑπῆρξαν πολλά. 'Εξ αὐτῶν σπουδαιότερα θεωροῦνται τὰ ἔξης:

1) Ἡ φραγδαία ἐξέλιξις τῆς Γερμανίας εἰς μεγάλην δύναμιν, ἡ δποία ἀνέτρεψε τὴν ἴσορροπίαν τῶν δυνάμεων τῆς Εὐρώπης καὶ ἔκρατει τοὺς γείτονάς της εἰς διαρκῆ ἀνησυχίαν, 2) ἡ δίψα τῶν Γάλλων πρὸς ἐκδίκησιν (revanche) διὰ νὰ ἀποπλύνουν τὴν ἥτταν τοῦ 1871, 3) ὁ δέξις ἀγγλογερμανικὸς ἀνταγωνισμὸς εἰς τὴν θάλασσαν, τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον καὶ τὰς ἀποικίας, 4) αἱ δύονοι ἐνέργειαι τῶν πανσλαβιστῶν νὰ ἀποσπάσουν ἀπὸ τὴν Αὐστρίαν σλαβικὰς ἔθνοτητας.

Τὰ αἰτια αὐτὰ καθὼς καὶ ἄλλαι ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν μεγάλων Δυνάμεων ὑπῆρχον ἀπὸ ἀρκετῶν δεκαετιῶν. Τέλος ἡ ἀφορμὴ τῆς συρράξεως δὲν ἤργησε νὰ παρουσιασθῇ.

Τὴν 28ην 'Ιουνίου (1914) ἐδολοφονήθη εἰς τὸ Σεράγεβον τῆς Βοσνίας ὁ διάδοχος τῆς Αὐστρίας Φερδινάνδος. 'Επειδὴ ὁ δολοφόνος ἤτο Σέρβος ἀνήκων εἰς ἔθνικιστικὴν ὄργανωσιν, ἡ Αὐστρία κατηγόρησε τὴν σερβικὴν κυβέρνησιν ως ὑπεύθυνον τῆς δολοφονίας. 'Απηγύθυνε λοιπὸν πρὸς τὸ Βελιγράδιον αὐστηρὸν τελεστύραφον, τὸ δόπον, δύως ἤτο φυσικόν, ἀπερρίφθη. Τότε ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις ἐκήρυξε τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Σερβίας (28 'Ιουλίου 1914).

'Απὸ τῆς ἡμερομηνίας αὐτῆς τὰ γεγονότα ἐξελίσσονται μὲ κινηματογραφικὴν ταχύτητα. Εἰς τὰς 30 'Ιουλίου ἡ Ρωσία, ποὺ εἶχε ἐγγυηθῆ τὴν ἀκεραιότητα τῆς Σερβίας, ἐκινητοποίησε τὸν στρατὸν τῆς. Μετὰ δύο ἡμέρας ἡ Γερμανία, ὑποχρεωμένη νὰ βοηθήσῃ τὴν σύμμαχὸν τῆς Αὐστρίαν, ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσίας. 'Η γερμανικὴ ὅμως αὐτὴ ἐνέργεια ἤναγκασε καὶ τὴν Γαλλίαν νὰ ἐπιστρατευθῇ, καθόσον ἤτο σύμμαχος τῆς Ρωσίας. Τὴν 2αν Αὐγούστου τὰ γερμανικὰ στρατεύματα παρεβίασαν τὴν οὐδετερότητα τοῦ Βελγίου, διὰ νὰ εἰσέλθουν εύκολωτερον εἰς τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τὰ βόρεια σύνορά της, ποὺ ἤσαν ἀνοχύρωτα. 'Η παραβίασις ὅμως τῆς οὐδετερότητος τοῦ μικροῦ Βελγίου, τὴν δροὶαν εἶχεν ἐγγυηθῆ καὶ ἡ Ἀγγλία, προεκάλεσε τὴν ἔξοδον αὐτῆς παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Γαλλίας. Αὐτὸς εἶχεν ως συνέπειαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν χορὸν τοῦ πολέμου καὶ ἡ Ἰαπωνία, σύμμαχος τῆς «γηραιᾶς Ἀλβιόνος». Μὲ τοὺς συμμάχους ἐπίσης ἐτάχθησαν αἱ ἀποικίαι τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας.

Οἱ Τοῦρκοι κατ' ἀρχὰς ἐπροφασίσθησαν δτι μένουν οὐδέτεροι· ὅταν ὅμως κατέφυγον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολον δύο γερμανικὰ καταδρομικά, ἡ γερμανόφιλος κυβέρνησις τοῦ 'Εμβέρ πασᾶ ὠδήγησε τὴν Τουρ-

κίαν περὶ τὰ τέλη 'Οκτωβρίου εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων. Ἡ Ἰταλία, μολονότι ἀνῆκεν εἰς τὴν «Τριπλῆν Συμμαχίαν», μετεπήδησεν εἰς τὴν παράταξιν τῆς Ἀντάντ (Μάιος 1915) καὶ ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας ἐξ αἰτίας ἐδαφικῶν διαφορῶν μὲν αὐτήν.

Ἐτοι ἀπὸ τοῦ Αύγουστου 1914 τὰ δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα, ἀφοῦ ἀπέτυχε κάθε προσπάθεια συνεννοήσεως, ἐπιχειροῦν νὰ λύσουν τὰς διαφορὰς των διὰ «τοῦ αἴματος καὶ τοῦ σιδήρου».

38 ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΕΤΩΝ (1914 - 1916)

ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΕΙΣ ΤΟ ΔΥΤΙΚΟΝ ΜΕΤΩΠΟΝ

Τὰ γερμανικὰ στρατεύματα ποὺ εἰσέβαλον εἰς τὸ Βέλγιον, ἀφοῦ ἐντὸς δύο ἑβδομάδων ἔζουσετέρωσαν τοὺς ἡρωικοὺς Βέλγους, ἔξεχύθησαν ἀκάθεκτα ἐναντίον τῆς Γαλλίας. Οἱ Γάλλοι καὶ τὸ μικρὸν ἐκστρατευτικὸν σῶμα, ποὺ ἐπρόφθασε καὶ ἔστειλεν ἡ Ἀγγλία, δὲν κατώρθωσαν νὰ συγκρατήσουν τὸν γερμανικὸν χείμαρρον ἐντὸς τοῦ Βελγίου. Ὅπεραντος ποταμοῦ Μάρνη (60 χιλμ. ΒΔ. τῶν Παρισίων), τὸν ὁποῖον οἱ Γερμανοὶ διέβησαν εἰς τρία σημεῖα κατὰ τὴν προέλασίν των ἐναντίον τῶν Παρισίων. Ἐκεῖ, ὅπου ἀλλοτε εἶχε συντριβῆ ὁ Ἄττιλας⁽¹⁾, ὁ Γάλλος ἀρχιστράτηγος Ζόφφρος ἔξαπέλυσε μεταξὺ 6 - 12 Σεπτεμβρίου ἰσχυρὰς ἀντεπιθέσεις καὶ ἤναγκασε τοὺς Γερμανοὺς νὰ ὑποχωρήσουν πέραν τοῦ Μάρνη.

Ἡ μάχη τοῦ Μάρνη ἔσωσε τὴν Γαλλίαν καὶ μετέβαλε τὸν κεραυνοβόλον πόλεμον, ποὺ ἐπεδίωξαν οἱ Γερμανοί, εἰς ἓνα ἐκνευριστικὸν καὶ παρατεταμένον ἀγῶνα χαρακωμάτων. Ἐτοι ἐδημιουργήθη ἓνα σταθερὸν μέτωπον μήκους 700 χιλιομ., ἀπὸ τὸ Νιούπορετ (τῆς Βορείου Θαλάσσης) ἕως τὸ ΒΔ. ἄκρον τῆς Ἐλβετίας. Τὸ μέτωπον αὐτὸν ἦτο τὸ σοβαρώτερον τοῦ α' παγκοσμίου πολέμου καί, εἶναι γνωστὸν μὲ τὴν ὀνομασίαν Δυτικόν μέτωπον. Ἐδῶ κατὰ τὰ τρία πρῶτα ἔτη ἔγιναν πολλαὶ καὶ μυριόνεκροι μάχαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας μνημονεύομεν τὰς ἔξης :

Τὴν μάχην τοῦ "Ὑπρετού τῆς Φλάνδραν" ('Απρίλιος - Μάιος τοῦ

1. Πρόκειται διὰ τὰ Καταλαυνικὰ πεδία.

1915), κατά τὴν δποίαν οἱ Γερμανοὶ ἐσημείωσαν σημαντικὰς ἐπιτυχίας, ἐπειδὴ ἐτόλμησαν νὰ χρησιμοποιήσουν κατά τῶν ἀντιπάλων των δηλητηριώδης δέρμα.

Τὴν μάχην τοῦ Βεορτὲν (Φεβρουάριος - Αὔγουστος 1916). Κατ' αὐτὴν οἱ Γερμανοί, μολονότι διὰ πολλῶν καὶ σφοδρῶν ἐπιθέσεων ἐπεχειρησαν νὰ κυριεύσουν τὴν δύχραν αὐτὴν πόλιν καὶ νὰ ἀνοίξουν δρόμον πρὸς κατάληψιν τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης, ἀπεκρούσθησαν μὲ σημαντικὰς ἀπωλεῖας. Ὁ γαλλικὸς στρατὸς ἀνεδείχθη ἐκεῖ ἀπαράμιλλος, διότι τὰ τέκνα τῆς Γαλλίας μὲ τὰ στήθη των ἔφραξαν τὸν δρόμον εἰς τοὺς εἰσβολεῖς.

Τὴν μάχην τοῦ Σόμ (Ιούλιος - Νοέμβριος 1916). Κατὰ τὰς σκληρὰς αὐτὰς συγκρούσεις οἱ σύμμαχοι, μολονότι ἐχρησιμοποίησαν καὶ αὐτοὶ χημικὰ δέρμα καὶ ἀεροπλάνα, καὶ διὰ πρώτην φορὰν τάκης, ἐν τούτοις δὲν ἐπέτυχον νὰ διασπάσουν τὸ μέτωπον τῶν Γερμανῶν.

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ

Ἐν τῷ μεταξύ δύο ρωσικαὶ στρατιαι εἰσέβαλον εἰς τὴν ἀνατολικὴν Πρωσίαν μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Βερολίνον. Πρὸς ἔξουδετέρωσιν τῆς ἀπειλῆς ὁ Γερμανὸς ἀρχιστράτηγος Μόλτκε (ὁ νεώτερος) ἀπέσπασεν ἀπὸ τὸ δυτικὸν μέτωπον δυνάμεις καὶ οἱ Ρῶσοι ἐπαθον πανωλεθρίαν εἰς τὸ Τάννεμπεργκ καὶ δύο φορᾶς εἰς τὰς Μαζονιανὰς λίμνας. Εἰς τὰς μάχας αὐτὰς ἀνεδείχθη ὡς στρατιωτικὸς ἡγέτης τῶν Γερμανῶν ὁ Χίτεμπονρογκ. Εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των δύμως ἐναντίον τῶν Αὐστριακῶν οἱ Ρῶσοι ἐσημείωσαν ἐπιτυχίας καὶ δύο φορᾶς ἡπείλησαν τὴν Βιέννην. Ἀλλὰ τὸ θέρος τοῦ 1915 ἡττήθησαν εἰς τὸ Γκορλίτσε ἀπὸ τοὺς Αὐστρογερμανοὺς καὶ ὑπεχώρησαν, ἀφοῦ ἐξεκένωσαν δῆμην τὴν Πολωνίαν καὶ τὰς Βαλτικὰς χώρας. Τὸν Ιούνιον τοῦ 1916 οἱ Ρῶσοι ἐπέτυχον νὰ διασπάσουν καὶ πάλιν τὸ αὐστριακὸν μέτωπον ἐνικήθησαν δύμως εἰς τὸ Λούτσκ καὶ εἰς τὰ Καρπάθια καὶ ἀπεχώρησαν μὲ ἀπωλεῖας ἐνὸς ἑκατομμυρίου ἀνδρῶν.

Ο ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ

Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1914 οἱ Σέρβοι συνέτριψαν τοὺς Αὐστριακοὺς εἰς τὸ Τσέρ καὶ ἀπηλευθέρωσαν τὴν Βοσνίαν. Μετὰ δύο μῆνας οἱ Αύ-

στριακοὶ ἀντεπετέθησαν καὶ ἀπώθησαν τοὺς Σέρβους νοτίως τοῦ Βελιγραδίου. Οἱ Σέρβοι ὅμως, ἀγωνιζόμενοι «ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν», ἐνίκησαν καὶ πάλιν τοὺς εἰσβολεῖς καὶ τοὺς ἡνάγκασαν νὰ ἀποσυρθοῦν ἀπὸ τὰ πάτρια ἔδαφη.

Τὴν ἁνοίξιν τοῦ 1915 οἱ Σύμμαχοι, διὰ νὰ ἀνοίξουν συντομωτέραν ὅδὸν ἐπικοινωνίας πρὸς τὴν Ρωσίαν, ἀπεφάσισαν νὰ παραβιάσουν τὰ Δαρδανέλλια. Ἐπετέθησαν λοιπὸν μὲ 58 μεγάλα πολεμικὰ πλοῖα. Οἱ Τούρκοι ὅμως εἶχον ἐνισχύσει τὰ φρούρια τῶν στενῶν μὲ βαρέα πυροβόλα καὶ εἶχον ποντίσει νάρκας εἰς τὴν θαλάσσαν. «Ἐτσι οἱ σύμμαχοι, ἀφοῦ ἔχασαν ἀρκετὰ πλοῖα, ἐγκατέλειψαν τὰς ἀπὸ θαλάσσης ἐπιχειρήσεις καὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως, διὰ νὰ γίνουν κύριοι τῶν Δαρδανελλίων ἀπὸ ξηρᾶς. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ οἱ Τούρκοι ἀντεπετέθησαν μὲ μεγάλας δυνάμεις καὶ τοὺς ἡνάγκασαν νὰ ἀποχωρήσουν καὶ νὰ ἀποβιβασθοῦν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

‘Η ἀποτυχία αὐτὴ τῶν συμμάχων συνετέλεσεν εἰς τὴν ἔξοδον τῆς Βουλγαρίας παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν κεντρικῶν Δυνάμεων. Τὸν Ὁκτώβριον τοῦ 1915, ἐνῷ οἱ γείτονές των Σέρβοι ἦσαν ἀπηγκολημένοι εἰς τὰ βόρεια σύνορά των ἐναντίον τῶν Αὐστρογερμανῶν, οἱ Βούλγαροι εἰσέβαλον αἰφνιδίως εἰς τὴν νότιον Σερβίαν καὶ, ἀφοῦ ἐκυρίευσαν τὰ Σκόπια, προήλασαν πρὸς τὸ Μοναστήριον, τὸ ὄποιον κατέλαβον.

Οἱ Σέρβοι, ἀφοῦ ὑπεγώρησαν διὰ μέσου τῆς Ἀλβανίας, ἔφθασαν καταπονημένοι εἰς τὴν Ἀδριατικήν. Ἐκεῖ ἐλληνικὰ πλοῖα περισυνέλεξαν καὶ μετεκόμισαν εἰς τὴν Κέρκυραν τὰ λείψανα τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ: εἶχε χάσει τὰ 2/3 τῶν ἀνδρῶν του καὶ ὅλα σχεδὸν τὰ πυροβόλα καὶ τὸν ἔφοδιασμόν του.

Αἱ συμμαχικαὶ δυνάμεις, ποὺ εἶχον ἀποβιβασθῆ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Σαράγι εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, εἰσῆλθον εἰς τὸ σερβικὸν ἔδαφος, διὰ νὰ βοηθήσουν τοὺς Σέρβους. Ἐφθασαν ὅμως ἀργὰ καὶ ἀφοῦ ἀπεκρούσθησαν ἀπὸ τοὺς Βουλγαροστριακούς, ὑπεγώρησαν πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν ὥποιαν ὁ Σαράγι μετέβαλεν εἰς περιχαρακωμένον στρατόπεδον.

Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1916 ἐξῆλθεν εἰς τὸ πλευρὸν τῶν συμμάχων καὶ ἡ Ρουμανία. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ λάβῃ συμμαχικὴν βοήθειαν ἐνεκα τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσεως, κατελήφθη ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ὑπὸ τῶν Αὐστρογερμανῶν καὶ τῶν Βουλγάρων.

Η ΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

‘Η Ἑλλὰς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου ἐτήρησεν οὐδετερότητα. Αὐτὴν ἦτο ἡ γνώμη τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου. ‘Ο πρωθυπουργὸς ὅμως Ἐλ. Βενιζέλος ἐπίστευεν ὅτι τὰ ἔθνικά της συμφέροντα ὑπεχρέωντα τὴν Ἑλλάδα νὰ ταχθῇ μὲ τοὺς συμμάχους. ‘Ο βασιλεὺς διεφώνησε καὶ ὁ Βενιζέλος ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του (Φεβρουάριος τοῦ 1915). Νέα κυβέρνησις ἐσχηματίσθη ὑπὸ τὸν Δημ. Γούναρην διὰ νὰ κάνῃ ἐκλογάς.

Κατ’ αὐτὰς ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἔδωσε τὴν πλειοψηφίαν εἰς τὸν Βενιζέλον, ὁ δόποῖος τὸν Αὔγουστον ἐσχημάτισε κυβέρνησιν. Νέα ὅμως διαφωνία μεταξὺ βασιλέως καὶ Βενιζέλου ἐγεννήθη ἐνα μῆνα ἀργότερον. ‘Η Βουλγαρία εἶχεν ἐπιστρατεῦθη καὶ ἐν συνέννοήσει μὲ τοὺς Αὐστρογερμανοὺς ἡτοιμάζετο, διὰ νὰ ἐπιτεθῇ ἐναντίον τῆς Σερβίας. ‘Ο Βενιζέλος ἐκήρυξε καὶ αὐτὸς ἐπιστράτευσιν καὶ εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ἐπρεπεν ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς νὰ σπεύσῃ εἰς βοήθειαν τῆς Σερβίας, μὲ τὴν δόποιαν εἴχομεν συνδεθῆ διὰ 10ετοῦς συμμαχίας· ὁ βασιλεὺς ὅμως δὲν συνεφώνησεν, ὑποστηρίζων ὅτι ἡ συμμαχία ἔκεινη εἶχεν ίσχυν μόνον ἐπὶ ἐσωβαλκανικῆς συγκρούσεως. ‘Ο Βενιζέλος ἡναγκάσθη καὶ πάλιν νὰ παραιτηθῇ. ‘Η ἐμμονὴ τῆς χώρας μας εἰς τὴν οὐδετερότητα δυσηρέστησε τοὺς συμμάχους, οἱ δόποιοι μετὰ τὴν συντριβὴν τῆς Σερβίας, ἐπειδὴ εὑρέθησαν εἰς δύσκολον θέσιν εἰς τὸ μέτωπον τῆς Θεσσαλονίκης, ὑπεύθυνον τῆς καταστάσεως ἔθεωρησαν τὸν βασιλέα Κωνσταντίνον καὶ ἔλαβον ἐχθρικὴν θέσιν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. ‘Ετοι μὲ τὴν στάσιν αὐτὴν τῶν συμμάχων ἡ διαφωνία τοῦ Βενιζέλου μὲ τὸν βασιλέα ἔγινεν ἀγεφύρωτος καὶ εἶχεν ὡς συνέπειαν καὶ τὸν διχασμὸν τὸν ὁλοκλήρου τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ.

Τὸν Μάιον τοῦ 1916 οἱ Βούλγαροι, ἐπωφεληθέντες τοῦ διχασμοῦ τῶν Ἑλλήνων, κατέλαβον τὴν ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ ἀργότερον μέρος τῆς δυτικῆς Μακεδονίας. Καὶ ἡ μὲν δυτικὴ Μακεδονία κατελήφθη πάλιν ἀπὸ τοὺς συμμάχους τὸ φθινόπωρον τοῦ ἴδιου ἔτους, ἐνῷ ἡ ἀνατολικὴ Μακεδονία ἔμεινεν ὑπὸ βουλγαρικὴν κατοχὴν $2\frac{1}{2}$ ἔτη καὶ οἱ πληθυσμοὶ τῆς ἔγγωρισαν φρικώδεις διωγμούς, σφαγὰς καὶ λεηλασίας ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων.

‘Η κατάστασις αὐτὴ ἐπλήγωσε τὴν ἔθνικὴν φιλοτιμίαν πολλῶν Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν, οἱ δόποιοι ὡργανώθησαν εἰς τὴν κίνησιν «Ἐθνικῆς Ἀμύνης» μὲ ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην. Οὗτοι, πληροφορηθέντες ὅτι οἱ Σέρβοι ἐπρόκειτο νὰ σχηματίσουν κυβέρνησιν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἐπανεστάτησαν περὶ τὰ τέλη Αὔγουστου. Τὸν ἄλλον μῆνα ἔφθασαν εἰς

τὴν Θεσσαλονίκην ὁ Βενιζέλος, ὁ Κουντουριώτης καὶ ὁ στρατηγὸς Δαγκλῆς, οἱ δόποιοι ἐτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κινήματος τῆς «Ἐθνικῆς Ἀμύνης» καὶ ἐσχημάτισαν προσωρινὴν κυβέρνησιν. Αὐτή, ὑποστηριχθεῖσα ὑπὸ τῶν συμμάχων, κατώρθωσε νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὴν ἐλευθέραν Μακεδονίαν καὶ τὰς νήσους. Πρόγραμμά της ἔταξε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πλήρη ἔθνικὴν ἐνότητα καὶ νὰ συνεργασθῇ μὲ τοὺς Συμμάχους διὰ τὴν διεκδίκησιν τῶν ἔθνικῶν δικαιών.

Ἐτσι ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1916 ἔχει χωρισθῆ εἰς τὸ κράτος τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὸ κράτος τῆς Θεσσαλονίκης. Τότε οἱ Σύμμαχοι, διὰ νὰ ἔξαναγκάσουν τὸν βασιλέα εἰς παραίτησιν, ἐνήργησαν θαλάσσιον ἀποκλεισμὸν καὶ μὲ τὴν πεῖναν καὶ ἄλλας ταπεινώσεις τοῦ κράτους τῶν Ἀθηνῶν ὑπεχρεώθη ὁ Κωνσταντῖνος νὰ ἀπέλθῃ μετὰ τοῦ διαδόχου Γεωργίου εἰς τὴν Ἐλβετίαν (1 Ἰουνίου 1917).

Εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον ἀνῆλθεν ἀμέσως ὁ δευτερότοκος γιος του Ἀλέξανδρος. Μετὰ δύο ἔβδομαδας ὁ Βενιζέλος κατῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἔτσι ἡ Ἑλλὰς ἡνωμένη τώρα ὑπὸ τὸν νέον βασιλέα καὶ τὸν πρωθυπουργόν του, ἐπεδίωξε νὰ διεκδικήσῃ μὲ τὴν λόγχην τῶν τέχνων τῆς τὰ ἀπαράγραπτα δίκαια τῆς.

ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΑΝ. Ο ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

Εἰς τὴν θάλασσαν οἱ Σύμμαχοι προέβησαν εἰς ἀποκλεισμὸν τῶν γερμανικῶν καὶ αὐστριακῶν παραλίων. Ὁ γερμανικὸς στόλος ἐπεχείρησε τὴν 31ην Μαΐου 1916 νὰ ἔξελθῃ ἀπὸ τὰς βάσεις του τοῦ Κιέλου, κατεναυμαχήθη ὅμως ἀπὸ τὸν ἀγγλικὸν εἰς τὸν πορθμὸν Σκάγερακ (ἀνοικτὰ τῆς Ἰουτλάνδης). Ἀλλ’ εἰς τὴν θάλασσαν δὲν κυριαρχοῦν ἀπολύτως οἱ Σύμμαχοι, διότι οἱ Γερμανοὶ ἔχουν ἔξαπολύσει ἔνα ἀμείλικτον ὑποβρύχιον πόλεμον καὶ ἀγωνίζονται νὰ ἐμποδίσουν τὰς θαλασσίας μεταφορὰς τῶν Ἀγγλογάλλων. Πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ ἔχθροῦ τὰ πλοῖα τῶν συμμάχων ἐσχημάτιζον τηοπομπὰς καὶ ἐπλεον μὲ τὴν συνοδείαν ἀντιτορπιλικῶν καὶ ἀεροπλάνων, τὰ δόποια ἀνίχνευον τὰς θαλασσὰς καὶ κατέστρεφον τὰ ἐνεδρεύοντα ὑποβρύχια.

ΝΕΑΙ ΜΟΡΦΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥ. ΕΦΕΥΡΕΣΙΣ ΝΕΩΝ ΟΠΛΩΝ

Εἰς οὐδένα ἄλλον πόλεμον μέχρι τοῦδε ἦτο τόσον ὄλοκληρωτικὴ ἡ συμμετοχὴ τῶν πληθυσμῶν τῶν μαχομένων καὶ τῶν ἀμάχων. Χιλιάδες

γυναικῶν προσέφερον τὰς ἐλευθέρας ὥρας των ἔργαζόμεναι εἰς τὰ νοσοκομεῖα ἢ ὅλλας βοηθητικάς ὑπηρεσίας, διὰ νὰ μὴ ἀπασχολοῦνται οἱ ἀνδρες. Οἱ γεωργοὶ καὶ τὰ ἔργοστάσια εἰργάζοντο συνεχῶς διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν ἀναγκαίων εἰς τοὺς μαχομένους. Εἰς τὰ στρατόπεδα καὶ τὰ χαρακώματα οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ τραυματίαι εἶχον πᾶσαν δυνατὴν ὑγειονομικὴν περιθαλψιν.

Εἰς τοὺς κατὰ ἔηραν ἀγῶνας ἀντὶ τῶν ἀνοικτῶν ἐπιθέσεων οἱ ἀντίπαλοι ἔξήρχοντο ἀπὸ τὰ χαρακώματα, μόνον ὑστερα ἀπὸ σφοδρὸν κανονιοβολισμὸν ἐκατοντάδων πυροβόλων (φράγμα βολῆς πυροβολικοῦ) καὶ ἐκινοῦντο διὰ τοῦ παρεμβαλλομένου μεταξὺ τῶν δύο γραμμῶν νεκροῦ χώρου, διὰ νὰ ἐπιτεθοῦν. Ἐπειδὴ τοιουτορόπτως οὐδεὶς ἀντίπαλος ἡδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τελικὴν ἔκβασιν τοῦ πολέμου, καὶ αἱ δύο παρατάξεις ἔδωσαν ἐντολὴν εἰς τοὺς ἐπιστήμονας καὶ ἐρευνητάς των νὰ ἐφεύρουν νέα πολεμικὰ δπλα. Ἐξ αὐτῶν τὰ σπουδαιότερα εἶναι :

1. Τὰ ἀσφυξιογόνα ἀέρια, ποὺ τὰ ἔχρησιμοποίησαν διὰ πρώτην φορὰν οἱ Γερμανοὶ εἰς τὸ "Υπρ (1915). Ἡσαν ἀπάνθρωπα μέσα πολέμου, διότι ἦτο δυνατὸν νὰ ἔξουδετερώσουν διὰ τῆς ἀσφυξίας ἢ τῆς ροῆς δακρύων δλόκληρα Συντάγματα. Οἱ Σύμμαχοι, διὰ νὰ προστατεύσουν τοὺς στρατιώτας των ἀπὸ τὰ ἀέρια, ἐφεύρον τὰς ἀντιασφυξιογόνους προσωπίδας. Ἔννοεῖται δτι καὶ οἱ Ἰδιοὶ τὰ μετεχειρίσθησαν.

2. Τὰ ἄρματα μάχης, ποὺ ἦσαν εἰδος αὐτοκινούμενων φρουρίων, διότι ἐπροστατεύοντο ἀπὸ παχὺν θώρακα καὶ ἔφερον καὶ πυροβόλα ἢ μυδράλλια. Ἐπειδὴ ἐκινοῦντο διὰ καμπτομένων τροχῶν (έρπυστριῶν) εἶχον τὴν ἴκανότητα νὰ διέρχωνται καὶ δι' ἀνωμάλου ἐδάφους. Πρῶτοι, τὰ ἐπενόησαν καὶ τὰ ἔχρησιμοποίησαν οἱ "Αγγλοί.

3. Τὰ ἀεροπλάνα, ποὺ τὰ μετεχειρίσθησαν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου ἀμφότεραι αἱ παρατάξεις δι' ἀναγνωρίσεις καὶ βομβαρδισμούς εἰς τὰ μετόπισθεν τοῦ ἔχθρου. Ἐτσι γερμανικὰ ἀεροπλάνα ἐβομβάρδισαν τὸ Λονδίνον καὶ τοὺς Παρισίους, ἐνῷ συμμαχικὰ ἐβομβάρδισαν γερμανικὰς πόλεις. Πρὸς ἀπόκρουσίν των κατεσκευάσθησαν ἀντιαεροπορικὰ πυροβόλα καὶ ἐφευρέθησαν τὰ καταδιωκτικὰ ἀεροπλάνα, τὰ ὅποῖα ἢ κατέρριπτον τὰ ἔχθρικα ἢ συνῆπτον ἀερομαχίας μὲ καταδιωκτικὰ τοῦ ἔχθρου, ποὺ συνώδευον τὰ βομβαρδιστικά.

4. Τὰ μακροῦ βεληνεκοῦς κυλιόμενα ἐπὶ σιδηροτροχιῶν ὑπερτηλεβόλα τύπου «Βέρθας», μὲ τὰ ὅποῖα οἱ Γερμανοὶ ἐβομβάρδισαν τὸ Παρίσιο ἔξ ἀποστάσεως 120 χιλιομέτρων.

Ο ΑΠΕΡΙΟΡΙΣΤΟΣ ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ. Η ΕΞΟΔΟΣ ΤΩΝ Η.Π.Α.

Τό ετος 1917 είδε κρισίμους έξελίξεις. 'Η σκέψις, που κατεύχε και την μίαν και την άλλην παράταξιν, ήτο έτον θά ήδυνατο νὰ κρατηθῇ μέχρι τῆς στιγμῆς, που κατέρρεεν ή άλλη.

'Η θέσις τῆς Γερμανίας έγίνετο κρίσιμος. 'Απὸ τοῦ 1914 εἶχεν ἀποκοπῆ ἀπὸ τὴν παγκόσμιον ἀγοράν, λόγῳ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς Βορείου θαλάσσης ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας. Κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμὴν ἡ Γερμανία, περιφρονοῦσα τὸ διεθνὲς δίκαιον, ἐξαπέλυσεν ἀμείλικτον ὑποβρύχιον πόλεμον. Εἰς διάστημα τριῶν μηνῶν, ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου μέχρι τοῦ Μαΐου 1915, ἐβύθισεν 115 ἀγγλικὰ πλοῖα, μεταξὺ τῶν ὅποιων καὶ τὸ ὑπερωκεάνειον Λουζιτανία, τοῦ ὅποιου ἐπέβαινον καὶ πολλοὶ Ἀμερικανοί. Κατόπιν αὐτοῦ διεμαρτυρήθη ἐντόνως ὁ πρόεδρος τῶν Η.Π.Α. Οὐίλσον μὲ ἀποτέλεσμα νὰ χαλαρωθῇ κάπως ἡ ἀγριότης τοῦ ὑποβρυχίου πολέμου. 'Ἐπειδὴ δύμας ἡ Γερμανία ὑπέφερε πολὺ ἀπὸ κλεισμὸν τοῦ ἀγγλογαλλικοῦ στόλου, κατέφυγεν εἰς τὴν ἀπελπινὴ φασιν νὰ ἀποκλείσῃ καὶ αὐτὴ τὰ ἀγγλογαλλικὰ παράλια διὰ τῶν 150 ὑποβρυχίων τῆς καὶ νὰ παρεμποδίσῃ τὰς μεταφορὰς καὶ τὰς συγκοινωνίας τῶν ἀντιπάλων τῆς μετὰ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῶν ἀποικιῶν των. Τὸ γερμανικὸν ἐπιτελεῖον ὑπελόγιζεν ὅτι διὰ τοῦ ἀπεριορίστου ὑποβρυχίου πολέμου ἡ Ἀγγλία θὰ ἐτίθετο ἔκτος μάχης, προτοῦ ἡ Ἀμερικὴ ὀργανώσῃ ἀξιολόγους δυνάμεις καὶ σπεύσῃ πρὸς βοήθειάν της. "Ἐνεκα τοῦ ἀγρίου ὑποβρυχίου πολέμου ἡ πειλήθη ρῆξις τῶν Η.Π.Α. πρὸς τὴν Γερμανίαν κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1916, ἡ ὅποια ἀπεσοβήθη προσωρινῶς διὰ τῆς ἀποδοχῆς ἀπὸ μέρους τῆς Γερμανίας νὰ σεβασθῇ τὸ διεθνὲς δίκαιον. 'Αλλὰ κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1916 ἐπιδεινωθείσης τῆς καταστάσεως, ἡ Γερμανία ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ βυθίζωνται, ἀνευ διακρίσεως, πάντα τὰ πλοῖα τὰ ἐμφανιζόμενα εἰς τὴν ἐν ἀποκλεισμῷ ζώ·γν. Κατόπιν αὐτοῦ διεκόπησαν αἱ διπλωματικαὶ σχέσεις Η.Π.Α. καὶ Γερμανίας τὸν Φεβρουαρίον τοῦ 1917, τὴν δὲ 5ην Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἡ Ἀμερικὴ εἰσῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον. "Ἐτσι ὁ ἀπεριόριστος ὑποβρυχιος πόλεμος, διὰ τοῦ ὅποιου οἱ Σύμμαχοι ἀπὸ Φεβρουαρίου - Δεκεμβρίου 1917 εἶχον ἀπωλεῖας πλοίων χωρητικότητος 10 ἑκατομμ. τόνων, ἀπέληξεν εἰς βάρος τῆς Γερμανίας. Διότι, ἐνῷ δὲν ἐπέφερε τὴν κατάρρευσιν τῶν Ἀγγλογαλλων, προσεπόρισεν εἰς αὐτοὺς ἔνα ἴσχυρὸν

σύμμαχον μὲ τεράστια ἀποθέματα εἰς ἄνδρας καὶ ἄλλα οἰκονομικὰ καὶ πολεμικὰ μέσα. Μέχρι λήξεως τοῦ πολέμου αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἔστειλαν 190 μεραρχίας.

Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ποὺ ἡ Ἀμερικὴ εἰσήρχετο εἰς τὸν πόλεμον, ἡ Ρωσία ἔξηρχετο. Τὸ ἥθικὸν τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ εἶχε καταπέσει, διότι τρία ἔτη πολέμου εἶχον ἀποστραγγίσει τὴν ἐνεργητικότητα καὶ τοὺς οἰκονομικοὺς πόρους τῆς Ρωσίας. Τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1917 ὁ ρωσικὸς λαὸς, ποὺ εἶχεν ἀγανακτήσει διὰ τὰς τεραστίας ἀπωλείας εἰς τὰ μέτωπα (περὶ τὰ 8 ἑκατομμύρια νεκροὶ καὶ τραυματίαι) καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν τροφῶν καὶ ἐφοδίων, ἔξεσπασεν εἰς ἐπανάστασιν, ἡ ὅποια κατέληξεν εἰς ἀνατροπὴν τοῦ τσάρου. Ἐπὶ μερικοὺς μῆνας ἡ νέα ὑπὸ τὸν Ἀλέξ. Κερένσκου δημοκρατικὴ κυβέρνησις ἐπέτυχε νὰ ἀναπτερώσῃ τὸ ἥθικὸν τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ, ὁ δόποιος προέβαλε μίαν τελευταῖαν ἀντίστασιν κατὰ τῶν Γερμανῶν. Νέαι ὅμως ἦτται τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ καὶ ἡ χαώδης ἐσωτερικὴ κατάστασις συνετέλεσαν εἰς ἀνατροπὴν τοῦ Κερένσκου (7 Νοεμβρίου 1917) καὶ εἰς τὴν ἀνάληψιν τῆς ἔξουσίας ἀπὸ τοὺς «μυπολεσβίκους» (κομμουνιστὰς) μὲ ἀρχηγὸν τὸν Λένιν. Οἱ ἡγέται τῶν ἐπαναστατῶν ἔθεωρησαν ἀσκοπὸν τὴν περαιτέρω αἰματοχυσίαν καὶ τὸν Μάρτιον τοῦ 1918 ἐσυνθηκολόγησαν μὲ τοὺς Γερμανούς (συνθήκη Μπρέστ - Λιτόφρω). Ἡ νίκη τῶν Γερμανῶν εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέτωπον ἐφαίνετο πλήρης.

ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΑΥΣΤΡΟΓΕΡΜΑΝΩΝ. ΝΙΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΑΝΤ ΕΙΣ ΣΥΡΙΑΝ

Μετὰ τὴν ρωσικὴν ἐπανάστασιν αἱ κεντρικαὶ Δυνάμεις ἔστρεψαν ὅλην τὴν προσοχὴν τῶν εἰς τὰ μέτωπα τῆς Δύσεως. Πρῶτοι οἱ Αὐστριακοὶ ἐπέτυχον τὸν Ὁκτώβριον 1917 μεγάλην νίκην κατὰ τῶν Ἰταλῶν εἰς τὸ Καπορέττο, ὅπου οἱ Ἰταλοὶ ἔχασαν 275.000 ἄνδρας καὶ 2.500 κανόνια.

Ἄλλὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν αἱ ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης ἐπιχειρήσεις τῶν Συμμάχων ἤρχισαν νὰ στέφωνται ὑπὸ ἐπιτυχίας. Εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολὴν οἱ Ἀγγλοὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν Ἀράβων κατετρόπωσαν τοὺς Τούρκους διασπάσαντες τὴν ἐχθρικὴν γραμμὴν βορείων τῆς Ἰόππης. Εἰς τὴν Ἀφρικὴν Ἀγγλογάλλοι καὶ Νοτιοαφρικανοὶ κατέλαβον τὰς γερμανικὰς ἀποικίας.

Παρὰ ταῦτα οἱ Γερμανοὶ τὸν Μάρτιον τοῦ 1918 ἐπεδίωξαν ἀποφα-

σιστικήν λύσιν εἰς τὸ Δυτικὸν μέτωπον. Μὲ τεραστίας δυνάμεις ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Χλιντεμπουργκ ἐπετέθησαν μετὰ σφοδρότητος εἰς τὸ σημεῖον ἐπαφῆς τῶν ἀγγλογαλλικῶν στρατευμάτων καὶ, κατορθώσαντες νὰ διασπάσουν τὸ μέτωπον εἰς μῆκος 80 χιλ. (μεταξὺ Λαρέρ - Κρουασίλ), ἀπώθησαν τὴν 5ην ἀγγλικὴν στρατιὰν μέχρι τῆς Ἀμείνης. Κατὰ τὴν ὑποχώρησίν των οἱ "Αγγλοι ἄφησαν 90.000 αἰχμαλώτους καὶ 1.300 πυροβόλα. Ἐνατολικώτερον διεσπάσθη κατὰ μῆνα 'Ιουλίου καὶ τὸ μέτωπον τῶν Γάλλων εἰς Σατὼ Τιερόρ, ἐνῷ οἱ Γερμανοὶ ἔφθασαν καὶ πάλιν εἰς τὸν Μάρνην. Ἐνήργησαν καὶ ἄλλας ἀπεγνωσμένας ἐπιθέσεις· οἱ Σύμμαχοι δὲ μανόμενοι μὲ σθένος συνεπύσσοντο κανονικῶς, διότι τώρα πλέον εἶχον ἀνεξαντλήτους ἐφεδρείας ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν. "Ετσι παρὰ τὰς θυσίας εἰς ἄνδρας καὶ ὄλικὸν οἱ Γερμανοὶ μικρὰς μόνον προωθήσεις ἐπέτυχον· οὐσιαστικῶς τὸ μέτωπον τῶν συμμάχων ἔμεινεν ἀδιάσπαστον.

ΑΝΤΕΠΙΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ. ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Οἱ Σύμμαχοι, διὰ νὰ συντονίσουν τὰς ἐνεργείας ὅλων τῶν δυνάμεών των, διώρισαν κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1918 τὸν γάλλον στρατάρχην Φόδον ἀρχιστράτηγον. Αὐτὸς περὶ τὰ μέσα 'Ιουλίου προέβη εἰς ὁρμητικὴν ἀντεπίθεσιν μὲ ὑποστήριξιν 500 ταχυκινήτων τάνκς κατὰ τοῦ Σουασόν, διόπου οἱ Γερμανοὶ εἶχον δημιουργήσει σφῆνα μέχρι τοῦ ποταμοῦ Μάρνη. Τὰ συμμαχικὰ τάνκς συνέθλιψαν τὰ πλευρά τοῦ σφηνὸς καὶ οἱ Γερμανοὶ ὑπερχεώθησαν νὰ ὑποχωρήσουν πρὸς τὴν συνοριακὴν γραμμὴν Ζίγκφριδ. Ὁ Φόδος μετὰ τὴν πρώτην ἐπιτυχίαν του ἐπετέθη ἐφ' ὅλου τοῦ μετώπου σφυροκοπῶν τὰς ἔχθρικὰς γραμμὰς εἰς ὅλα τὰ ἀσθενῆ σημεῖα. Οἱ Γερμανοί, ἀφοῦ ἔζετοπίσθησαν ἀπὸ τὰ χαρακώματά των, δὲν ἥδυναντο πλέον νὰ ἀνακόψουν τὴν ὑποχώρησίν των. Εἶχον φθάσει εἰς τὰ ἔσχατα ὅρια τῆς ἀντοχῆς των. Τὴν ίδιαν ἐποχὴν ἤρχισε καὶ τῶν συμμάχων των ἡ κατάρρευσις.

Πρῶτοι ἐκάμφθησαν οἱ Βούλγαροι. Ἡ κατάστασίς των εἶχε χειροτερεύσει ἀπὸ τὰ τέλη Μαΐου, δταν ἐνικήθησαν εἰς τὰ ὑψώματα τοῦ Σκρᾶ (βορείως τῆς Ἐδέσσης). Ἐκεῖ εἶχον δεχθῆ τὴν ὁρμητικὴν ἔφοδον 3 ἑλληνικῶν μεραρχιῶν, τὸν ἀφθαστὸν ἡρωισμὸν τῶν ὁποίων ἔξυμνησεν ὁ ἔδιος ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν Συμμάχων στρατηγὸς Γκιγιαμά. Ἡ πλήρης δμως κατάρρευσις τῆς Βουλγαρίας ἐπῆλθε τὸν Σεπτέμβριον διὰ τῆς συμμαχικῆς ἐπιθέσεως ἐπὶ ὀλοκλήρου τοῦ μακεδονικοῦ μετώπου

ύπὸ τὸν μονόχειρα στρατηγὸν Φρανσὲντ' Ἐσπεροῖ. Εἰς τὴν ἐπίθεσιν αὐτὴν ἔλαβον μέρος καὶ δέκα ἑλληνικαὶ μεραρχίαι (δυνάμεως 160.000 ἀνδρῶν), αἱ ὅποιαι ἀμιλλώμεναι πρὸς τὰς συμμαχικὰς ἔθραυσαν εἰς τὰς κορυφογραμμὰς τῆς Τζένας (ὑψόμ. 2.100 μέτρα) τὴν λυσσαλέαν ἀντίστασιν τῶν Βουλγάρων καὶ κατεδίωξαν αὐτοὺς εἰς μέγα βάθος. Τότε οἱ Βούλγαροι ἡναγκάσθησαν νὰ ζητήσουν ἀνακωχὴν (29 Σεπτεμβρίου).

Οἱ Τοῦρκοι, ἐπειδὴ τὰ στρατεύματά των εἰς τὴν Συρίαν διελύθησαν ἀπὸ τοὺς Ἀγγλούς, ἡκολούθησαν τὸ παράδειγμα τῶν Βουλγάρων, ἔνα μῆνα ἀργότερον.

Οἱ Αὐστριακοὶ κατετροπώθησαν ἀπὸ τοὺς Ἰταλούς εἰς τὸ Βιτόριο Βενέτο καὶ κατέθεσαν τὰ ὄπλα.

Τότε φανερὸν πλέον ὅτι ἡ Γερμανία εἶχε μείνει μόνη καὶ δὲν ἀντεῖχε περισσότερον. Τέσσαρα ἔτη ταλαιπωριῶν εἶχον κάμψει τὸ φρόνημα καὶ τὴν μαχητικότητα τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Ἐπαναστάσεις ἐξεδηλώθησαν, ἐκ τῶν ὅποιων ἡ σοβαρωτέρα εἰς τὸν ναύσταθμον τοῦ Κιέλου, ἐνῷ ὁ Κάιζερ κατέφυγεν ἀναξιοπρεπῶς εἰς Ὁλλανδίαν. Τα συμμαχικὰ στρατεύματα κατέδιωκον τοὺς Γερμανούς, οἱ ὅποιοι τὴν 11ην Νοεμβρίου 1918 ὑπέγραψαν εἰς Κομπιένην ἀμεσον ἀνακωχὴν.

Ο ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Εἶναι δύσκολον καὶ νὰ ὑπολογίσῃ κανεὶς τὶ ἐστοίχισεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὁ μακρὸς καὶ ἀδυσώπητος αὐτὸς πόλεμος.

Αἱ ἀπώλειαι τῶν ἐμπολέμων ὑπολογίζονται εἰς 10 περίπου ἑκατομμύρια νεκρούς καὶ εἰς 20 ἑκατομμύρια τραυματίας.

Ἐκτὸς δύμας αὐτῶν καὶ περὶ τὸ 40 ἑκατομμύρια ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων ὑπέκυψαν ἀπὸ τὴν πεῖναν καὶ τὰς θανατηφόρους ἀσθενείας (γρίπη⁽¹⁾, χολέραν, πυρετοὺς κλπ.), αἱ ὅποιαι ὑπῆρξαν συνέπειαι τοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ τῶν ἀλλων στερήσεων ποὺ ἐδημιούργησεν ὁ πόλεμος.

Εἰς χιλιάδας ἀνέρχονται τὰ ἐμπορικὰ καὶ πολεμικὰ πλοῖα ποὺ ἐχάθησαν καὶ εἰς ἀναριθμήτους τόνους τὸ πολεμικὸν ὄλικὸν ποὺ ἐσπαταλήθη ἢ κατεποντίσθη.

Άλλα καὶ πολλὰ ἀξιοσέβαστα μνημεῖα καὶ ἄλλα δημιουργήματα τοῦ ἀνθρωπίνου μόχθου καὶ πόλεις ἀκόμη ὀλόκληροι ἐξηφανίσθησαν ἀπὸ τὰς πολεμικὰς ἐνεργείας.

1. Ἡ γρίπη ἐπλήξε σκληρῶς καὶ τὴν Ἑλλάδα τὸ 1918.

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΩΝ ΒΕΡΣΑΛΛΙΩΝ

1. Τὴν 18 Ἰανουαρίου 1919 εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Βερσαλλιῶν συνῆλθε συνέδριον, διὰ νὰ κανονίσῃ τὸ μέλλον τῆς ἡττημένης Γερμανίας. Αἱ ἀποφάσεις του ἐλήφθησαν ὑπὸ τῶν «Τεσσάρων Μεγάλων» : τοῦ προέδρου τῶν Η.Π.Α. Οὐίλσον, τῶν πρωθυπουργῶν τῆς Γαλλίας Κλεμανσώ, τῆς Ἀγγλίας Λόνδ Τζὼρτζ καὶ τῆς Ἰταλίας Ὁρλάνδο. Ἡ φωνὴ τῆς Ρωσίας καὶ τῶν κεντρικῶν Δυνάμεων οὐδόλως ἤκουόσθη.

Οἱ κυριώτεροι δροι τῆς συνθήκης αὐτῆς εἶναι οἱ ἔξης :

- 1) Ἡ Γαλλία ἐπανέκτα τὴν Ἀλσατίαν καὶ τὴν Λωρραίνην.
- 2) Αἱ γερμανικαὶ ἀποικίαι διεμοιράζοντο μεταξὺ τῶν νικητῶν.

3) Ἡ Γερμανία ὑπεχρεώθη εἰς τὴν πληρωμὴν ἀποζημώσεων εἰς τὰς χώρας, αἱ ὅποῖαι ἐδοκιμάσθησαν ἀπὸ τὰς εἰσβολάς τῆς. Ἐπίσης εἰς παράδοσιν τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ πολεμικοῦ τῆς στόλου καὶ εἰς τὴν μείωσιν τοῦ στρατοῦ τῆς εἰς 100.000.

4) Ἰδρύετο ἀνεξάρτητον πολωνικὸν κράτος, εἰς τὸ ὅποιον παρεχωρεῖτο διάδρομος μέσω τῶν γερμανικῶν ἐδαφῶν, διὰ νὰ ἔχῃ ἀπ' εὐθείας ἔξοδον εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν.

5) Παρεχωροῦντο γερμανικὰ ἐδάφη τῆς "Ἀνω Σιλεσίας πρὸς Ἰδρυσιν ἀνεξαρτήτου Τσεχοσλοβακίας.

2. Αἱ ἄλλαι συνθῆκαι : Ἡ συνθήκη τοῦ Ἀγίου Γερμανοῦ καὶ ἡ τοῦ Τριανὸν διεμέλισαν τὴν Αὐστροουγγρικὴν Αὔτοκρατορίαν καὶ ἐδημιούργησαν χωριστὴν Αὐστρίαν καὶ χωριστὴν Ούγγαρίαν μὲ τὰ σημερινὰ περίπου σύνορα.

Διὰ τῆς συνθήκης Νεῦγù (Νοέμβριος 1919) ἡ Βουλγαρία παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν δυτικὴν Θράκην καὶ τὴν ἀνατολικὴν Μακεδονίαν.

Διὰ τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν (28 Ἰουλίου 1920) ἡ Ἑλλάς ἐλάμβανεν ἀπὸ τὴν Τουρκίαν τὴν ἀνατολικὴν Θράκην μέχρι τῶν προαστίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰς νήσους "Ἴμβρον καὶ Τένεδον καὶ τὴν Σμύρνην μετὰ τῆς ἐνδοχώρας τῆς. Ἐπίσης καὶ οἱ Σύμμαχοι ἀπέσπασαν καὶ σημαντικὰ ἐδάφη ἀπὸ τὰς ἀνατολικὰς περιφερείας τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ (Κ.Τ.Ε.)

‘Η Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἀποτελεῖ θεσμὸν ἀνάλογον πρὸς τὰς ἀρχαὶς ἐλληνικὰς Ἀμφικτιονίας καὶ τὰ «κοινὰ τῶν Ἑλλήνων». ‘Η ἰδρυσίς της διείλεται εἰς τὰς φιλειρηνικὰς προθέσεις τοῦ προέδρου τῶν Η.Π.Α. Οὐίλσον. Οὗτος κινούμενος ἀπὸ ἀνθρωπιστικὰ ἴδαινικὰ ἐπέτυχεν εἰς τὰ συνέδρια τῆς εἰρήνης νὰ ἰδρυθῇ μία ἔνωσις τῶν κρατῶν ἵκανὴ νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς λαοὺς ἀπὸ τὸν τρόμον τοῦ πολέμου. “Ἐδραν τῆς ἡ Κ.Τ.Ε. εἰχε τὴν Γενεύην τῆς Ἐλβετίας καὶ ὁ μηχανισμὸς τῆς ἐτέθη εἰς λειτουργίαν τὴν 10ην Ἰανουαρίου 1920. Ἐπειδὴ δὲν διέθετε στρατιωτικὰς δυνάμεις, διὰ νὰ τιμωρῇ τὰς παραβάσεις τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, δὲν ἡδυνήθη νὰ συμβάλῃ θετικῶς εἰς τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης. Παρὰ ταῦτα δύμως ἐπέτυχε πολλὰ ὅλλα χρήσιμα πράγματα : ἀποκατέστησε χιλιάδας προσφύγων, ἐβοήθησε τὴν συνεργασίαν τῶν λαῶν διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ καὶ τῶν ἐπιδημιῶν καὶ ἰδρυσε τὸν Διεθνῆ Ὁργανισμὸν Ἐργασίας διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἐργατῶν ὅλου τοῦ κόσμου.

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ

(1919-1939)

‘Η είκοσιατία ποὺ περικλείεται μεταξὺ τῶν δύο παγκοσμίων πολέμων ἔχει όνομασθη περίοδος τοῦ μεσοπολέμου.

Κατ’ αὐτὴν οἱ νικηταὶ ἀπαιτοῦν ἀπὸ τοὺς ἡττημένους τὴν πι-
στὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὅρων τῆς εἰρήνης καὶ προσπαθοῦν νὰ ἀποσπά-
σουν ὅσα ἐδικαιοῦντο δυνάμει τῶν συνθηκῶν. Οἱ ἡττημένοι, ἀδυνα-
τοῦντες νὰ ἐκπληρώσουν βαρυτάτους ὅρους, δυσανασχετοῦν καὶ οἱ
νικηταὶ καταφεύγουν εἰς τὴν Κ.Τ.Ε. Αὐτὴ ὅμως δὲν ἔχει πάντοτε
τὴν δύναμιν νὰ ἐπιλύσῃ τὰς διαφοράς, καὶ μάλιστα δταν ὁ ἀντιδρῶν
εἶναι μεγάλη δύναμις.

Ἐτσι ὁ πόλεμος καὶ αἱ ἔξ αὐτοῦ συνθῆκαι δὲν κατώρθωσαν νὰ
δώσουν λόσιν εἰς ὅλα τὰ διεθνῆ προβλήματα, ἀλλὰ ἐγέννησαν καὶ
ἄλλα, τὰ ὥποια συντόμως θὰ ὀδηγήσουν τὴν ἀνθρωπότητα εἰς νέαν
αίματοχυσίαν.

Τὸ πρῶτον ἀπὸ αὐτὰ ἥσαν αἱ ἀδικίαι τῶν συνθηκῶν ἔνεκα τῶν
σκληρῶν ὅρων, τοὺς ὅποιους ὑπηγόρευσαν οἱ νικηταί.

Τὸ δεύτερον ἦτο ἡ δημιουργία εἰς τὴν Ρωσίαν κομμουνιστικοῦ
καθεστῶτος, τὸ ὅποιον παρεκίνει τοὺς ἐργάτας τῶν ἄλλων κρατῶν
νὰ ἀνατρέψουν βιαίως τὸ ἀστικὸν καθεστώς, ποὺ ἐπεκράτει εἰς τὰς
χώρας των, καὶ νὰ ἐπιβάλουν κομμουνισμόν.

‘Ἄλλην ἔστιαν διεθνῶν ἀνησυχιῶν ἀποτελοῦν αἱ λεγόμεναι μει-
ονότητες : ἡ Ὑπαρξίς δῆλ. εἰς μερικὰ κράτη μικρᾶς μερίδος πληθυ-
σμῶν, οἱ δόποιοι ἀνῆκον εἰς ἄλλα ἔθνη καὶ θρησκείας καὶ ἔζητουν
αὐτοδιάθεσιν ἢ ἔνωσιν μὲ τοὺς δροεθνεῖς των.

Σοβαρατέρα τέλος ἀνωμαλία ἐδημιουργήθη ἐκ τῆς ἐμφανίσεως
δικτατορικῶν καθεστώτων, τὰ ὥποια ἥρνοῦντο νὰ ἐφαρμόσουν τές
συνθήκας καὶ νὰ σεβασθοῦν τὰς ἀποφάσεις τῆς Κ.Τ.Ε.

41 ΤΑ ΝΕΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΑΙ ΜΕΓΑΛΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

ΤΑ ΒΑΛΤΙΚΑ ΚΡΑΤΗ. Η ΠΟΛΩΝΙΑ. Η ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ

Εις τὴν κεντρικὴν Εύρωπην, ὅπου ὑπῆρχον πολλαὶ μειονότητες ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Ρώσων, τῶν Αὐστριακῶν καὶ τῶν Γερμανῶν, ἐδημιουργήθησαν μετὰ τὸν πόλεμον ἀνεξάρτητα κράτη, τὰ ὅποια δίδουν νέαν μορφὴν εἰς τὸν πολιτικὸν χάρτην ποὺ πρόεκυψε διὰ τῶν συνθηκῶν.

Τύψηλὰ εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν τὰ 4 λεγόμενα Βαλτικὰ κράτη τῆς Φινλανδίας, Ἐσθονίας, Λεττονίας καὶ Λιθουανίας, ἐπωφελούμενα τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τὴν Ρωσίαν. Οἱ μπολσεβῖκοι δὲν ἥθέλησαν νὰ τὰ ἀναγνωρίσουν καὶ εἰσέβαλον μὲ ἰσχυρὰς δυνάμεις στρατοῦ· τὰ μικρὰ ὅμως αὐτὰ κράτη ἄλλοτε μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Γερμανίας καὶ ἄλλοτε μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν Συμμάχων τοὺς ἀπέκρουσαν καὶ ἀνεγνωρίσθησαν διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν ὡς ἀνεξάρτητοι δημοκρατίαι.

Νοτίως τῶν Βαλτικῶν κρατῶν ἐδημιουργήθη ἡ ἀνεξάρτητος πολωνικὴ δημοκρατία. Τὸ κράτος αὐτὸν ἐσχηματίσθη ἀπὸ τὰ παλαιὰ πολωνικὰ ἐδάφη ποὺ εἶχον καταληφθῆ τὸ 1795 ἀπὸ τοὺς Πρώσους, τοὺς Ρώσους καὶ τοὺς Αὐστριακούς. Καὶ ἐδῶ οἱ μπολσεβῖκοι ἥθέλησαν νὰ ἐπιβάλλουν τὸν κομμουνισμὸν εἰσέβαλον λοιπὸν εἰς τὴν Πολωνίαν καὶ ἔφθασαν μέχρι τῆς Βαρσοβίας· μὲ τὴν βοήθειαν ὅμως τῶν συμμάχων (ἰδιαιτέρως τῆς Γαλλίας) οἱ Πολωνοὶ ἀγωνιζόμενοι ἥρωικῶς τοὺς ἐνίκησαν καὶ τοὺς ἔξεδιναξαν. Πρὸς διατήρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἀπὸ τοὺς ἴσχυρούς γείτονάς της ἡ Πολωνία συνεδέθη ἀπὸ τότε διὰ συμμαχίας μὲ τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ρουμανίαν.

Τὸ τελευταῖον ἀνεξάρτητον κράτος ποὺ ἐσχηματίσθη εἰς τὴν κεντρικὴν Εύρωπην ἦτο ἡ Τσεχοσλοβακία, ἡ ὅποια κεῖται μεταξὺ Πολωνίας καὶ Αὐστρίας. Ἐλαβε τὸ ὄνομα αὐτό, διότι τὸν πυρῆνα τῆς ἀπετέλεσσαν κυρίως οἱ Τσέχοι καὶ οἱ Σλοβάκοι. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ ἰσχυραὶ γερμανικαὶ μειονότητες (οἱ Σουδηταὶ) καθὼς καὶ οὐγγρικαῖ. Ἡ νεαρὸς αὐτὴ δημοκρατία μὲ τὸν ἀφθονὸν φυσικὸν πλοῦτον καὶ τὴν προωδευμένην βιομηχανίαν τῆς συντόμως ἀνῆλθεν εἰς περιωπήν· πλήρη ὅμως ἐσω-

τερικήν γαλήνην δὲν έγνωρισε, διότι οἱ Σουδῆται ἐδημιούργησαν ζητήματα, διὰ νὰ προκαλέσουν γερμανικήν ἐπέμβασιν.

ΑΙ ΗΝΩΜΕΝΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Μολονότι ὁ πρόεδρος Οὐίλσον εἰργάσθη τόσον πολὺ διὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἔδρυσιν τῆς Κ.Τ.Ε., ἐν τούτοις εἰς τὴν Ἀμερικὴν δὲν ἔτυχε κατανοήσεως. Ἡ Γερουσία ἀπέρριψε τὴν συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν καὶ ὑπέγραψε χωριστὰς συνθήκας.

Ἐπειδὴ οἱ Ἀμερικανοὶ εἶχον εἰσέλθει τελευταῖοι εἰς τὸν πόλεμον καὶ εἶχον τεράστια ἀποθέματα τροφῶν καὶ πολεμικῶν εἰδῶν, ἐδάνεισαν τὰς ἄλλας χώρας, ὡστε αἱ πιστώσεις αὕται νὰ φθάσουν τὸ κολοσσιαῖον ποσὸν τῶν 25 δισεκατομ. δολλαρίων (750 δισεκατομ. δραχμαῖ).

Τὸ χρέος αὐτὸν καὶ ἡ ἀνώμαλος οἰκονομικὴ κατάστασις τῶν ἄλλων λαῶν μὲ τοὺς ὅποιους εἶχον ἐμπορικὰς σχέσεις αἱ Η.Π.Α., ὠδήγησαν εἰς τὴν οἰκονομικὴν κρίσιν τοῦ 1929, ἡ ὅποια συνεκλόνισεν ὅχι μόνον τοὺς χρεωμένους λαοὺς ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἀμερικανικὸν. Πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ αὐτοῦ ὁ πρόεδρος Ρούσβελτ μὲ τοὺς συνεργάτας του ἐφήρμοσε τὸ λεγόμενον «νέον σχέδιον» (new deal), διὰ τοῦ ὅπειου ἐπέτυχε νὰ κερδίσῃ τὴν πίστιν μέτεαξὺ παραγωγῶν καὶ καταναλωτῶν καὶ νὰ ἐπιβάλῃ πλήρη ἔλεγχον εἰς τὰς τραπέζας καὶ εἰς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ νομίσματος.

Ἄλλα εἰς τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν τοῦ λαοῦ τῶν Η.Π.Α. ἐσχηματίσθη ἡ γνώμη ὅτι τίποτε τὸ ἀξιόλογον δὲν ἐκέρδισεν ἡ χώρα τῶν ἀπὸ τὸν α' παγκόσμιον πόλεμον καὶ ἐπομένως ὅτι αἱ Η.Π.Α. θὰ ἔπρεπε νὰ ἀπόσχουν ἀπὸ κάθε μετλοντικὸν πόλεμον. Διὰ νόμων ἀπηγορεύθη ὁ δανεισμὸς κεφαλαίων εἰς κάθε χώραν, ἡ ὅποια δὲν προέβαινεν εἰς ἔξοφλησιν τῶν παλαιῶν χρεῶν ἐπίσης ἡ πώλησις πολεμικοῦ ὄλικοῦ ὡς καὶ ὁ δανεισμὸς εἰς πᾶσαν ἐμπόλεμον χώραν. Δηλαδὴ ἡ Ἀμερικὴ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ «Δόγμα Μονρόε», πρᾶγμα τὸ ὅποιον θὰ ηύνοι τὴν ἔχθράν της Ἰαπωνίαν καὶ τὰ ἄλλα ἐπιθετικὰ κράτη, νὰ κατακτοῦν ἀδυνάτους χώρας, διότι δὲν ἀντιμετώπιζον ζήτημα ἐξόδου τῆς Ἀμερικῆς εἰς πόλεμον.

Η ΑΓΓΛΙΑ

Ἡ Ἀγγλία ἀπὸ ἐδαφικῆς ἀπόφεως ἔλαβε τὴν «μερίδα τοῦ λέοντος» ἀπὸ δλας τὰς ἄλλας Δυνάμεις. Ἀπὸ τὴν Τουρκίαν ἀπέσπασε τὴν ἐπικυριαρχίαν ἐπὶ τῆς Παλαιστίνης, τῆς Ὑπεριορδανίας καὶ τοῦ Ἰράκ.

Ἐπίσης ἀπὸ τὴν Γερμανίαν ἀφήρεσε τὰς περισσοτέρας ἀποικίας τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ κράτος τῆς Ἀγγλίας ἔξουσίαζε 450 καὶ πλέον ἑκατομμύρια ἀνθρώπων. Ἐν τούτοις εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀπεράντου βρετανικῆς αὐτοκρατορίας παρατηρεῖται μεγάλη ἀφύπνισις (ἰδίως εἰς τὴν Ἰρλανδίαν, τὰς Ἰνδίας, τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὴν Κύπρον κλπ.).

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τὰς μεταπολεμικὰς κυβερνήσεις τῆς ἀπασχολοῦν τὰ προβλήματα τῆς ἀνασυγκροτήσεως καὶ τῆς νομισματικῆς ἀσταθείας. Ἐπειδὴ ὁ περιορισμὸς τῶν ἐργοστασίων παραγωγῆς πολεμικῶν εἰδῶν ἐστέρησεν ἀπὸ ἐργασίαν χιλιάδας ἐργατῶν, ἔξερράγησαν πολλαὶ ἀπεργίαι καὶ ἐνισχύθη τὸ ἐργατικὸν κόμμα, τὸ δοποῖον καὶ ἐσχημάτισε τὴν πρώτην κυβέρνησίν του τὸ 1923 μὲ πρωθυπουργὸν τὸν *Μάκ Ντόναλτ*.

Εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τὸ κυριώτερον πρόβλημα ποὺ ἀπασχολεῖ τὴν προσοχὴν τῆς Ἀγγλίας εἶναι ἡ ἀναχαίτισις τοῦ κομμουνισμοῦ. Διὰ νὰ ἔξουδετερώσῃ τὸν κίνδυνον αὐτὸν βοηθεῖ τὴν Γερμανίαν νὰ ἀνασυγκροτηθῇ καὶ νὰ ἔξοπλισθῇ, ἀνέχεται δὲ τὴν ἐπεκτατικὴν δρᾶσιν τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἰαπωνίας. "Οταν ὅμως ἀντελήφθη, διὰ τὰ δικτατορικὰ καθεστῶτα τῶν τριῶν αὐτῶν Δυνάμεων ἥνωθησαν ἐναντίον τῶν ἀδυνάτων, τότε ἐκινήθη καὶ αὐτὴ πρὸς σύσφιγξιν τῶν σχέσεων μὲ τὰς Η.Π.Α. καὶ τὴν Γαλλίαν, ποὺ καὶ αὐτῶν ἡ ὑπαρξίας ἐκινδύνευσεν ἀπὸ τοὺς ίδίους ἔχθρούς.

Η ΓΑΛΛΙΑ

Ἡ Γαλλία μετὰ τὸν πόλεμον, ἀφοῦ ἐπέτυχε τὴν ἐκδίκησιν, ἀπέβη ἡ ἴσχυροτέρα στρατιωτικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις τῆς Εὐρώπης. Ἐπὶ πλέον ἐμεγάλωσε τὸ ἀποικιακόν της κράτος μὲ τὴν ἀπόσπασιν γερμανικῶν ἀποικιῶν εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ μὲ τὴν ἀνάληψιν τῆς κηδεμονίας ἐπὶ τῆς Συρίας καὶ τοῦ Λιβάνου.

Ἡ ἄνοδος ὅμως τοῦ Μουσολίνι εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τοῦ Χίτλερ εἰς τὴν Γερμανίαν ἔθετε τὸν γαλλικὸν λαὸν εἰς ἀνησυχίαν, διότι καὶ οἱ δύο δικτάτορες ἐκινοῦντο εἰς βάρος αὐτοῦ. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ Γαλλία κατεσκεύασε μὲ τεραστίας δαπάνας εἰς τὰ πρὸς τὴν Γερμανίαν σύνορά της τὴν ὀχυρωματικὴν γραμμὴν Μαζινώ καὶ διετήρει πάντοτε ἔνα τῶν μεγαλυτέρων στρατῶν τῆς Εὐρώπης. Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ χώρα αὐτὴ δὲν εἶναι τόσον ἴσχυρά, ὃσον ἄλλοτε, διότι ἔχει δημιουργηθῆ ἴσχυρὸν σοιαλιστικὸν κόμμα, τὸ δοποῖον ζητεῖ ριζοσπαστικὰ μέτρα ὑπὲρ τῶν

έργατῶν καὶ τῶν ὑπαλλήλων, ἐνῷ τὰ δεξιά κόμματα ζητοῦν μεγαλυτέρων ἐνίσχυσιν τῆς ἀμύνης τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους.

Η ΡΩΣΙΑ

Μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Μπρέστ Λιτόφσκ οἱ Σύμμαχοι ἔθεώρησαν τοὺς Ρώσους ὡς ἔχθρούς των. "Εστειλαν μάλιστα ὀλίγα ἐλληνογαλλικὰ στρατεύματα εἰς τὴν Οὐκρανίαν, διὰ νὰ βοηθήσουν ἐκείνους ποὺ ἀνθίσταντο ἐναντίον τῶν μπολσεβίκων" αὐτὸ δόμας ἐνίσχυσε τοὺς κομμουνιστὰς ἡγέτας, διότι τοὺς ἔδωσε τὸ ἐπιχείρημα ὅτι προήσπιζον τὴν χώραν των ἀπὸ ξένην εἰσβολήν.

Παρ' ὅλ' αὐτά, οἱ Ρῶσοι ἐπαναστάται ἀντιμετώπιζον δυσκολίας, διὰ νὰ σταθεροποιηθοῦν εἰς τὴν ἔξουσίαν. Διὰ τοῦτο ἐπέβαλον τὴν «έρυθρὰν τρομοκρατίαν», κατὰ τὸ πρότυπον τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Πᾶς διαφωνῶν πρὸς τὴν νέαν πολιτικὴν διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ ἔξορισθῇ ἢ νὰ ἔκτελεσθῇ. Τὸ πολίτευμά των ὡργανώθη κατὰ τὸ συμπολιτειακὸν σύστημα καὶ λέγεται σοβιέτ, δηλ. συμβούλιον ποὺ ἀντιπροσωπεύει τὴν τάξιν τῶν ἐργατῶν, τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν χωρικῶν. Τὰ τοπικὰ σοβιέτ ἔκλεγον ἀντιπροσώπους διὰ τὴν κεντρικὴν ἀρχήν, τὴν ΕΣΣΔ, δηλαδὴ τὴν "Ἐνωσιν Σοβιετικῶν Σοσιαλιστικῶν Δημοκρατιῶν. Τοιαῦται δημοκρατίαι εἶναι ἡ τῆς Οὐκρανίας, Λευκορωσίας, Σιβηρίας, κλπ., αἱ δόποιαι ἔχουν χωριστὰς κυβερνήσεις.

Μέχρι τοῦ 1924 τὴν Ρωσίαν ἔκυβέρνησεν ὡς ἀπόλυτος κύριος ὅλων τῶν σοβιέτ ὁ Λένιν, ὁ ὁποῖος εἰργάσθη κυρίως διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ νέου συστήματος. Κατόπιν ἡ ἔξουσία περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ ἴσχυροῦ ἡγέτου τῶν σοβιέτ Ἰωσήφ Στάλιν, ὁ ὁποῖος ἀφωνίαθη κυρίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας, τὴν δημιουργίαν βαρείας βιομηχανίας καὶ εἰς τὴν ἀνασυγκρότησιν τοῦ ἔρυθροῦ στρατοῦ.

Εἰς τὸ ἔξωτερικὸν ἡ σοβιετικὴ κυβερνήσεις δὲν εἶχε πολλοὺς φίλους. Κατ' ἀρχὰς αἱ ἄλλαι κυβερνήσεις δὲν ἥθελον νὰ τὴν ἀναγνωρίσουν. Ἀργότερον δόμας, δταν οἱ κομμουνισταὶ ἥρχισαν νὰ ὀμιλοῦν ὀλιγάτερον περὶ ἀνατροπῆς τῶν ἀστικῶν καθεστώτων εἰς τὰς ἄλλας χώρας, ἡ σοβιετικὴ Ρωσία ἐπέτυχε τὴν ἀναγνώρισιν τῆς καὶ ἔγινε δεκτὴ καὶ εἰς τὴν Κ.Τ.Ε.

Η ΙΤΑΛΙΑ

Ἡ Ἱταλία εἰς τὸ ἔξωτερικὸν ἐπέτυχε διὰ τῶν συνθηκῶν εἰρήνης νὰ στερεώσῃ τὴν κυριαρχίαν τῆς εἰς τὴν Ἀδριατικήν, τὰ Δωδεκάνησα, τὴν

Τριπολίτιδα και την Κυρηναϊκήν και νὰ γίνη ισχυρὰ δύναμις εἰς τὴν Μεσόγειον.

Εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν ἐμφανίζονται ἀνωμαλίαι ἔνεκα τῆς μεγάλης ἀναπτύξεως τοῦ κομμουνισμοῦ, ὁ ὄποιος ἐλέγχει τὰ ἐργατικὰ και ὑπαλληλικὰ σωματεῖα και ἐπιδιώκει νὰ καταλάβῃ τὴν ἔξουσίαν διὰ τῆς ἐπαναστάσεως. Τότε, ἐπωφελθεὶς τῆς ἐκρύθμου αὐτῆς καταστάσεως, ὁ Μπενίτο Μουσολίνι εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ρώμην ἐπὶ κεφαλῆς τῶν «μελανοχιτώνων» του τὴν 28ην Ὁκτωβρίου 1922 και ἐπέβαλε τὸν φασισμὸν εἰς ὅλην τὴν Ἰταλίαν.

‘Ο φασισμὸς εἶναι ἔνα πολίτευμα ὀλοκληρωτικῶν συντηρητικῶν ἀρχῶν ἀντίθετον τοῦ κομμουνισμοῦ. Οἱ δόπαδοί του ὀνομάζονται φασίσται ἀπὸ τὴν λατινικὴν λέξιν fasces (δέσμη ράβδων μετὰ πελέκεως), ποὺ ἐσυμβόλιζεν εἰς τοὺς ἀρχαίους Ρωμαίους τὴν ἔξουσίαν.

‘Ο Μουσολίνι εἶχε καισαρικὰς ἀντιλήψεις διὰ τὴν Ἰταλίαν. ‘Εφόρονει δηλαδὴ ὅτι ἡ Μεσόγειος ἀνήκει εἰς τοὺς Ἰταλοὺς : (mare nostrum) «ἡ θάλασσά μας». Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τῶν Ἰσπανῶν (1936 - 38) ἐβοήθησε τὸν στρατηγὸν Φράνκο, ὃστε νὰ ἐπιβληθῇ φασισμὸς και εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Τὸ 1935 - 36 ὁ Ἰταλὸς δικτάτωρ, παρὰ τὴν ἀντίδρασιν τῆς Κ.Τ.Ε., κατέλαβε τὴν Αἰθιοπίαν και τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1939 ἀπειβάσθη εἰς τὴν Ἀλβανίαν, διὰ νὰ ἔχῃ βάσιν ἔξορμήσεως πρὸς τὴν Βαλκανικὴν. ‘Επειδὴ εἰς τὰς ἐπεκτατικὰς ἐπιδιώξεις του συναντοῦσε τὰς ἀντιδράσεις τῆς Γαλλίας και Ἀγγλίας, ἥνωθη μὲ τὸν κυρίαρχον τῆς Γερμανίας Χίτλερ και ἐσχημάτισαν τὸν «δέξονα Βερολίνου - Ρώμης», ὁ ὄποιος διηγρύθη τὸ 1940 μὲ τὴν συμμετοχὴν τῆς Ἰαπωνίας⁽¹⁾ και συντόμως θὰ φέρῃ ἀνατροπὴν τῆς ἰσορροπίας τῶν Δυνάμεων.

Η ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ μοναρχικοῦ πολιτεύματος εἰς τὴν Γερμανίαν ἐπεβλήθη δημοκρατία. Τὰ πρῶτα βήματα τῆς νεαρᾶς δημοκρατίας ἦσαν δύσκολα, διότι αἱ μεταπολεμικαὶ κυβερνήσεις εἶχον νὰ ἀντιμετωπίσουν δύσκολα προβλήματα : τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς χώρας, τὴν ὄποιαν συνεκλόνιζον ἀπεργίαι και κινήματα, τὴν ἔξεύρεσιν

1. ‘Η νέα αὐτὴ συμμαχία τῶν ὀλοκληρωτικῶν κρατῶν παρέμεινε γνωστὴ μὲ τὴν διπλωματικὴν ἔκφρασιν «τρίγωνον Τόκιο - Βερολίνου - Ρώμης».

χρημάτων πρὸς πληρωμὴν τῶν πολεμικῶν ἐπανορθώσεων κ.ἄ. Ὡς ἀδυνατία τῆς Γερμανίας νὰ πληρώσῃ συνετέλεσεν εἰς τὴν κατάληψιν τῆς βιομηχανικῆς περιοχῆς τοῦ Ρούρ ἀπὸ γαλλικὰ στρατεύματα (1923) καὶ εἰς τὴν οἰκονομικὴν παράλυσιν τῆς Γερμανίας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐπέλθῃ ἔκμηδένισις τοῦ ἑθνικοῦ νομίσματος (πληθωρισμός). Ἀπὸ τὴν δύσκολον αὐτὴν κατάστασιν ἔσωσε τὴν Γερμανίαν ἡ κυβέρνησις Στρέζεμαν, ἡ ὁποίᾳ ἐπέτυχε νὰ σταθεροποιήσῃ τὸ μάρκον καὶ νὰ ἐκκενωθῇ ἀπὸ τοὺς Γάλλους τὸ Ρούρ. Ὁ Στρέζεμαν μὲ τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Γαλλίας Ἀριστείδην Μπριάν ὑπέγραψεν τὸ περίφημον σύμφωνον τοῦ Λοκάρνο (1925). Δι’ αὐτοῦ ἡ Γερμανία εἰσῆλθεν εἰς τὴν Κ.Τ.Ε. καὶ ἀνεγνώρισε τὴν συνθήκην τῶν Βερσαλλιῶν.

Ἐπ’ ἀρκετὸν καιρὸν μὲ τὴν παροχὴν οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τὰ πράγματα ἔβαινον καλῶς εἰς τὴν Γερμανίαν. “Οταν ὅμως λόγω τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως ἐχειρο-ροτέρευσαν, ὁ γερμανικὸς λαὸς ἀπέδωσε τοῦτο εἰς τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα καὶ ἐστράφη πρὸς νέαν ἥγεσίαν.

Τῆς καταστάσεως αὐτῆς ἐπωφελήθη ὁ Χίτλερ καὶ οἱ ὀπαδοί του, οἱ ὅποιοι διεκήρυξσον ὅτι αὐτοὶ ἡσαν οἱ μόνοι ἵκανοι νὰ ἀπαλλάξουν τὴν Γερμανίαν ἀπὸ τὰ δεινά της. Ἐκαλούντο ἐθνικοσοσιαλισταί, ἀλλὰ χάριν συντομίας ἀνεφέροντο ὡς «ναζί». Ἐφερον ὑποκάμισα φαιόχροα καὶ ἐλάττευον ὡς θεόν των τὸν Χίτλερ, τὸν ὅποιον προσεφώνουν «Φύρερ» (ἀρχηγός).

Ο ΑΔΟΛΦΟΣ ΧΙΤΛΕΡ

Ο Αδόλφος Χίτλερ (1889 - 1945) ἦτο Αὐστριακός, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν ἔζησεν εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἐκεῖ εἶχε γαλουχηθῆ μὲ τὰς ἰδέας τοῦ παγγερμανισμοῦ καὶ εἶχεν ἀγαπήσει τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, ποὺ εἰργάσθησαν διὰ τὴν ἔνωσιν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Γερμανίας. Πρὶν ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἔξουσίαν, εἶχε γράψει ἕνα περιεργον βιβλίον «ὅ ἀγών μου», ὃπου ἔξέθετε τὰς ἰδέας του διὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ ἀπέναντι τῶν ἄλλων. Μὲ τοὺς φλογεροὺς λόγους του, ὅτι θὰ καταστήσῃ τὴν Γερμανίαν ἵκανην νὰ ἐπανακτήσῃ τὰ ἐδάφη καὶ τὴν δόξαν ποὺ εἶχε χάσει, ἡλέκτριζε τὰ πλήθη γρήγορα ἔγινεν ἀγαπητὸς εἰς τοὺς ἀποκαρδιωμένους ἀπὸ τὴν ἡτταν Γερμανούς καὶ ἐθεωρήθη ὡς νέος ἀπόστολος τοῦ παγγερμανισμοῦ.

Αφοῦ ἔγινε καγκελλάριος τὸ 1933 ὁ Χίτλερ, κατώρθωσε, μετὰ

τὸν θάνατον τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας Χίντεμπουργκ, νὰ ἐκλεγῇ ὁ ἔδιος πρόεδρος καὶ νὰ συγκεντρώσῃ εἰς χεῖρας του ὅλας τὰς ἔξουσίας (1934). Κύριος πλέον τῆς Γερμανίας ἀνέτρεψε τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα καὶ διέλυσεν ὅλα τὰ κόμματα· κατόπιν ἐπέβαλε λογοκρισίαν εἰς τὸν τύπον καὶ τὸ ραδιόφωνον καὶ ἔλεγχον καὶ εἰς αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν τῶν σχολείων· τέλος κατεδίωξε τοὺς Ἐβραίους, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν καθαρισμὸν τῆς γερμανικῆς φυλῆς.

"Οταν ἤρχισε νὰ ὀργανώνῃ στρατὸν μὲ τὴν ἐπαναφορὰν τῆς ὑποχρεωτικῆς θητείας, ἀπέσυρε τὴν χώραν του ἀπὸ τὴν K.T.E. καὶ ἐπεδίωξε τὴν κατάργησιν τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν.

Η ΙΑΠΩΝΙΑ

"Η Ἰαπωνία διὰ τῆς συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν εἶχε λάβει τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σαντούγκ εἰς τὴν βόρειον Κίναν καὶ τὰς γερμανικὰς ἀποκλίας εἰς τὸν Εἰρηνικὸν. "Ἐτσι ἔγινεν ἡ ἴσχυροτέρα δύναμις εἰς τὴν "Απωλετολήν καὶ προσεπάθησε νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτὴν ἔνα «Δόγμα Μονρόέ», διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ ἐκεῖ τὰς ἄλλας δυνάμεις. Αὐταὶ ὅμως ἀντέδρασαν καὶ ἰδιαιτέρως αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, ὥστε ἡ Ἰαπωνία μετεβλήθη εἰς σφοδρὸν πολέμιον.

'Αφοῦ ὑπέφερε πολὺ ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν κρίσιν καὶ περισσότερον ἀπὸ τὰς πολιτικὰς ταραχάς, εὑρε μὲ τὴν ἐπικράτησιν τῶν μιλιταριστῶν τὴν ὄδὸν τῆς ἀναδημιουργίας τῆς.

"Ἐτσι τὸ 1931, μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι ἡ Κίνα παρεβίασεν ὥρισμένους δρους τῶν μετὰ τῆς Ἰαπωνίας συνθηκῶν, οἱ Ἱάπωνες εἰσέβαλον εἰς τὴν Μαντζούριαν καὶ τὴν ἔφεραν ὑπὸ τὴν Ἰαπωνικὴν ἐπιφροήν. 'Η K.T.E. διεμαρτυρήθη διὰ τὴν εἰσβολήν, ἀλλὰ ἡ Ἰαπωνικὴ κυβέρνησις ἀπήντησε ψυχρῶς ὅτι εἶναι δικαίωμά της νὰ τακτοποιῇ τὰς κινεζοϊαπωνικὰς διαφορὰς κατὰ τὴν ἀρέσκειάν της· ἀπέσυρε μάλιστα καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους της ἀπὸ τὸ συνέδριον τῆς εἰρήνης.

'Επειδὴ ἡ K.T.E. εἶχε φανῆ ἀνίσχυρος νὰ ἐμποδίσῃ τὴν κατάκτησιν τῆς Αιθιοπίας ἀπὸ τὴν φασιστικὴν Ἰταλίαν, οἱ Ἱάπωνες ἐπετέθησαν μὲ τεραστίας δυνάμεις ἐναντίον τῆς Κίνας (1937) καὶ κατέλαβον τὰς εὐφοριωτέρας περιφερείας τοῦ Πεκίνου, τοῦ Γιαγκ Τσέ, τῆς Σαγκάνης καὶ τῆς Καντῶνος. Οἱ Κινέζοι ὅμως ὑπὸ τὸν Τσάγκ - Κάι - Σὲκ ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ ὅρη τῆς δυτικῆς Κίνας καὶ συνέχισαν τὸν ἀγῶνα ἐφοδιαζόμενοι ἀπὸ τὰς Δυτικὰς Δυνάμεις.

Τὸ 1940 ὑπὸ τὸ πρόσχημα καταπολεμήσεως τοῦ κομμουνισμοῦ, ἡ Ἰαπωνία προσεχώρησεν εἰς τὸν ἔξονα Βερολίνου - Ρώμης.

42 ΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΑ ΚΡΑΤΗ. Η ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ

ΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΑ ΚΡΑΤΗ

Η ΤΟΥΡΚΙΑ

‘Ο Μουσταφᾶ Κεμάλ τὸν Ὁκτώβριον τοῦ 1922 κατέλυσε τὸ σουλτανᾶτον καὶ ἐπέβαλε τὴν δημοκρατίαν. ’Εξελέγη πρόεδρος αὐτῆς καὶ ἐκυβέρνησε τὴν Τουρκίαν μέχρι τοῦ θανάτου του (1938). Οὗτος ὑπῆρξε σωτὴρ τῆς πατρίδος του καὶ μέγας ἀναμορφωτὴς καὶ σοφὸς σύμβουλος τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ. ’Απὸ τὰ σοβαρώτερα πολιτικὰ μέτρα του εἶναι τὸ προοδευτικὸν σύνταγμα τοῦ 1925, ποὺ ἀντικατέστησε τὸ δύσχρηστον ἀραβικὸν ἀλφάργητον διὰ τοῦ λατινικοῦ καὶ παρεχώρει δικαίωμα ψήφου καὶ εἰς τὰς Ὀθωμανίδας.

Η ΑΛΒΑΝΙΑ

‘Η Ἀλβανία, ἀφοῦ μὲ τὴν διπλωματικὴν συμπαράστασιν τῆς Ἰταλίας μᾶς ἀφήρεσε τὴν βόρειον Ἡπειρον, ἔζησεν ὡς ἀνεξάρτητον κράτος ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν μεγάλων Δυνάμεων. Τὸ 1939 ὅμως ἐπὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀχμέτ Ζώγου κατελήφθη αἰφνιδιαστικῶς ὑπὸ τῶν Ιταλικῶν στρατευμάτων καὶ προσηρτήθη εἰς τὴν Ἰταλίαν ὡς προτεκτορᾶτον αὐτῆς.

Η ΝΟΤΙΟΣΛΑΒΙΑ (ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ)

‘Η Νοτιοσλαβία ἀπετελέσθη ἀπὸ τὴν Σερβίαν, τὸ Μαυροβούνιον, τὴν Σλοβενίαν, τὴν Κροατίαν, τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Ἐρζεγοβίνην. Ὅτο δηλαδὴ ἡ περισσότερον εὐνοηθεῖσα ἀπὸ τὰς διπλωματικὰς συνθήκας χώρα τῶν Βαλκανίων. ’Επειδὴ ἀπέσπασε περιφερείας, τὰς ὁποίας διεκδικοῦσαν οἱ Βούλγαροι, οἱ Ἰταλοί, Αὐστριακοί καὶ Ούγγροι, πρὸς ἔξασφάλισίν της ἀπὸ πᾶσαν μελλοντικὴν ἀπειλήν, συνέπηξε μὲ τὴν Ρουμανίαν καὶ τὴν Τσεχοσλοβακίαν τὸ 1921 τὴν «Μικρὰν Ἀντάντ», ἡ ὃποια ἐστηρίζετο κυρίως εἰς τὴν φιλίαν τῆς Γαλλίας.

Η ΡΟΥΜΑΝΙΑ

‘Η Ρουμανία ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν Ούγγαριαν τὴν Τρανσυλβανίαν καὶ ἀπὸ τὴν Ρωσίαν τὴν Βεσσαραβίαν καὶ ἐδιπλασιάσθη εἰς ἔκτασιν.

Τὰ ἀριθμονα δημητριακά, τὰ κτηνοτροφικά και δασικά προϊόντα και περισσότερον τὸ πετρέλαιον και τὰ καύσιμα δέρια τῆς δίδουν διεθνῆ σημασίαν και προκαλοῦν τὰ λαίμαργα βλέμματα τῶν γειτόνων της.

Η ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

‘Η Βουλγαρία, ἡ ὅποια εἶχε συμπολεμήσει μὲ τὰς κεντρικὰς Δυνάμεις, ὑπέστη ὄπως και ἐκεῖναι ἐδαφικάς ἀπωλείας και ἔφερε βαρέως τοὺς ἐπιβληθέντας ὅρους τῆς εἰρήνης.

‘Η Ἑλλάς, ἡ Γιουγκοσλαβία, ἡ Ρουμανία και ἡ Τουρκία, διὰ νὰ ἔξασφαλισθοῦν ἀπὸ πᾶσαν ἐχθρικὴν εἰσβολήν, ὑπέγραψαν τὸ 1934 τὸ Σύμφωνο τῆς Βαλκανικῆς Συνεννοήσεως, εἰς τὸ ὄποιον ἀργότερον προσεχώρησε και ἡ Βουλγαρία.

Η ΕΛΛΑΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

Μετὰ τὴν ληξιν τοῦ πολέμου ἡ πατρίς μας ηὔξησε τὰ ἔθνικά της ἐδάφη ἀπὸ τὰ 121.000 τετρ. χλιομ. τῶν βαλκανικῶν πολέμων εἰς 150.833 τ.χ. τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν ἐπὶ πλέον ἐδίδετο ὑπόσχεσις τῆς Ἀγγλίας, ὅτι θὰ μᾶς παρεχωροῦντο τὰ Δωδεκάνησα και ἡ Βόρειος Ἡπειρος. Τὸ δινειρον τῶν ὀπαδῶν τῆς (Μεγάλης) Ἰδέας εἶχε γίνει σχεδὸν πραγματικότης και ἡ Ἑλλάς «ἀπέβη κράτος ἐπὶ τῶν δύο ἡπείρων και τῶν πέντε θαλασσῶν». Ὅτο ἡ μεγαλυτέρα ἔκτασις ποὺ ἔλαβεν ἡ χώρα μας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Ἀπὸ τὸν ἐπάρατον ὄμως διχασμὸν και τὰς διαφωνίας τῶν Συμμάχων πολὺ ἐνωρίς τὰς ἐχάσαμεν, ὄπως θὰ ἴστορήσωμεν κατωτέρω.

Η ΕΛΛΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑΝ, ΤΗΝ ΘΡΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ Μ. ΑΣΙΑΝ

‘Ολίγους μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν οἱ Σύμμαχοι, μὲ γαλλικὴν πρωτοβουλίαν, ἀνέλαβον ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Μπολσεβίκων εἰς Οὐκρανίαν, ὅπου εἶχον ἐκραγῆ ἀντεπαναστατικὰ κινήματα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ τσαρικοῦ ἀξιωματικοῦ Ντενίκιν. Ἡ χώρα μας ὡς ὑποστάσα διέγας θυσίας προσεκλήθη ἀπὸ τοὺς Συμμάχους νὰ στείλη ἐν σῶμα στρατοῦ εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ μετώπου τῆς Οὐκρανίας. Πράγματι τὸν Ἱανουάριον τοῦ 1919 ὁ πρωθυπουργὸς Βενιζέλος ἔστειλεν ἐκεῖ δύο

έκλεκτάς μεραρχίας. Ό στρατός μας έπολέμησε γενναίως έπι τρίμηνον εἰς 'Οδησσόν, Χερσῶνα καὶ Σεβαστούπολιν καὶ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν Μπολσεβίκων ἐπέστρεψεν εἰς 'Ελλάδα.

Εἰς τὰ βλέμματα τῶν συμμάχων ἡ 'Ελλάς ἐφαίνετο λίαν σταθερὸς παρόγαν, διὰ νὰ στερεωθῇ ἡ εὐρωπαϊκή τάξις. Τότε ὁ Βενιζέλος, ἐπωφεληθεῖς τουρκικῶν διώξεων καὶ σφαγῶν εἰς Πέργαμον καὶ 'Αιδίνιον, ἀπέσπασεν ἐντολὴν τῶν συμμάχων πρὸς ἀπόβασιν εἰς Σμύρνην, ὅπου ἀπεβιβάσθη ἡ Ι Μεραρχία τὴν 2/15 Μαΐου 1919 καὶ προέβη εἰς τὴν κατοχὴν τῆς πόλεως μετὰ τῆς ἐνδοχώρας τῆς.

Μετ' ὀλίγον ἔξερράγη εἰς ἀνατολικὴν Θράκην τουρκικὸν κίνημα ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Τζαφέρ Ταγιάρ, τὸ δποῖον κατεπνίγη ἀπὸ τὰς ἐλληνικὰς δυνάμεις. Ό στρατός μας σπεύσας πρὸς τοὺς ἀλυτρώτους ἀδελφούς Θράκων ἥγκαλωτισεν πλησίον τῆς 'Αδριανουπόλεως τὸν Ταγιάρ καὶ ἔφθασεν εἰς τὰ προάστια τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐναυλόχει ὁ ἔνδοξος στόλος μας. Πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς κατοχῆς τῆς Θράκης ἐπεσκέψθη αὐτὴν ὁ βασιλεὺς 'Αλέξανδρος ἀποθεωθεὶς ἀπὸ τοὺς ἐλευθερωθέντας κατοίκους τῆς.

Η ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ. ΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΙΣ Μ. ΑΣΙΑΝ

Ταυτοχρόνως ὅμως ἔξεδηλώθη κατὰ τοῦ σουλτάνου στρατιωτικὴ ἐπανάστασις ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συνταγματάρχου Μουσταφᾶ Κεμάλ. Οὗτος ἔχων ἔδραν τὴν ἀσημον ἔως τότε 'Αγκυραν ἥγωνίζετο διὰ τὴν συγκράτησιν μᾶς Τουρκίας ποὺ κατέρρεε, καλῶν ὑπὸ τὰς σημαίας του δλους τοὺς ἀδιαλλάκτους κατὰ τῆς 'Ελλάδος.

Ἐνῷ αὐτὰ ἔξετυλίσσοντο ἐκεῖθεν τοῦ Αἴγαίου, εἰς 'Αθήνας ἀπέθυνηκεν ἀπὸ δάγκωμα πιθήκου ὁ βασιλεὺς 'Αλέξανδρος (12 - 10 - 1920). "Ετοι ἀνέκυπτε καὶ πάλιν δυναστικὸν ζῆτημα. 'Η κατάστασις ἐπεδεινώθη διὰ τῶν ἐκλογῶν τῆς 1ης Νοεμβρίου, κατὰ τὰς δποίας ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἔδωσε τὴν πλειοψηφίαν εἰς τὰ κόμματα τῶν βασιλοφόρων· ὁ Βενιζέλος ἔφυγεν εἰς Παρισίους ἀποσυρόμενος τῆς πολιτικῆς. 'Η σχηματισθεῖσα ὑπὸ τὸν Δημ. Ράλλην κυβέρνησις διεξήγαγεν ἀμέσως δημοψήφισμα, διὰ τοῦ δποίου ὁ λαὸς ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς ἐπαναφορᾶς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου. 'Ο ἔξοριστος βασιλεὺς ἐπέστρεψεν εἰς τὸν θρόνον του γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς (6 - 12 - 20), ἀλλὰ οἱ σύμμαχοι διεμαρτυρήθησαν διὰ τὴν παλινόρθωσιν. 'Η κυβέρνησις ἀπήντησεν ὅτι «αὐτὸς ἀπεφάσισεν ὁ λαός».

‘Η νέα κυβέρνησις μὲ πρωθυπουργὸν τὸν *N. Καλογερόπουλον* καὶ σύμπραξιν τοῦ Δ. Γούναρη, ἐνῷ τὸ κεμαλικὸν κίνημα ἥδη ἀπετέλει πληγὴν εἰς τὰ πλευρὰ τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἐπεδίωξε συνεννόησιν μὲ τὸν Κεμάλ, ἀλλὰ ἐπροτίμησε νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς συμμάχους ἐλευθερίαν δράσεως πρὸς καταστολὴν τοῦ κινήματος. ’Επὶ τῶν ἑλληνικῶν ἐπιδιώξεων σοβαρὰ προσκόμματα προέβαλλον οἱ ‘Ιταλοί, οἱ ὅποιοι φοβούμενοι, μήπως ἡ Ἑλλὰς ἀποβῆ ἰσχυρὰ δύναμις εἰς τὴν Μεσόγειον, ὅπου ἔστρεφον τὰς βλέψεις των, μετήρχοντο ἐξ ἀντιζηλίας πᾶν μέσον πρὸς ματαίωσιν τῶν ἑλληνικῶν σχεδίων. ’Η Γαλλία ἐξ ἄλλου, ἐκδικουμένη τὴν ἐπάνοδον τοῦ Κωνσταντίνου, ἐνεφανίζετο ἐχθρικὴ πρὸς ἡμᾶς, ἐνῷ πρὸς τοὺς Τούρκους παρεῖχεν ἀφειδῶς ἐφόδια. ’Αλλὰ καὶ οἱ Ρῶσοι διέθεσαν ἀφθονον πολεμικὸν ὑλικὸν πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Κεμάλ, τοῦ ὅποίου αἱ δυνάμεις κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1921 ἔφθασαν τὰς 88.000 ἐνόπλων ἀνδρῶν καὶ 250 πυροβόλα.

Παρὰ ταῦτα ἡ ἑλληνικὴ στρατιὰ ἐπετέθη κατὰ τοῦ ἰσχυροῦ ἐχθροῦ μετώπου *Δορυλαίου* (Ἐσκῆ Σεχίρ) καὶ Ἀφιὸν *Καραχισάρ* καὶ τὸ διέσπαστον κατόπιν, ἀφοῦ διέβη τὴν Ἀλμυρὸν Ἐρημον, ἔφθασεν εἰς τὸν ποταμὸν *Σαγγάριον* (Αὔγ. 1921). Εἰς τὰς μάχας αὐτὰς ἡ ἀνδρεία τοῦ Ἑλληνος ὑπῆρξεν ἀπαράμιλλος: αἱ μάχαι τοῦ *Καλέ Γκρότο*, *Γιλντίζ Ντάγ*, *Πολατλί* ἔχουν κάτι τὸ ὑπεράνθρωπον καὶ ἐπικόν. Τὸ Γόρδιον κατελήφθη καὶ ὁ στρατός μας ἔφθασεν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Ἀγκύρας (35 χιλ.). ’Αλλὰ τὸν Σεπτέμβριον, κατόπιν τουρκικῆς ἀντεπιθέσεως, ἡ ναγκάσθη ἀπὸ ἔλλειψιν ἐφεδρειῶν νὰ συμπτυχθῇ ἐπὶ τῆς γραμμῆς Ἐσκῆ Σεχίρ - Ἀφιὸν *Καραχισάρ*.

‘Η κατάστασις ἥδη ἀπελπιστική: στρατιωτικῶς καὶ οἰκονομικῶς ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ μόνη, ἐνῷ οἱ Τούρκοι συνεχῶς ἀνεφωδιάζοντο ὑπὸ τῶν συμμάχων, τὸ δὲ χειρότερον ἥτι ὅτι ὁ διχασμὸς τῶν Ἑλλήνων παρέλυσε τὴν διάθεσιν πρὸς λῆψιν θαρραλέων ἀποφάσεων, ἐφ’ ὅσον ὑπῆρχεν ἀκόμη καιρός.

Περὶ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου 1922 ἐσχηματίσθη κυβέρνησις τῶν Στράτου καὶ *Γούναρη* μὲ πρωθυπουργὸν τὸν *Πέτρον Πρωτοπαπαδάκην*. ’Επειδὴ ἡ χώρα ἐστερεῖτο χρημάτων, ὁ Πρωτοπαπαδάκης προέβη εἰς ἐσωτερικὸν ἀναγκαστικὸν δάνειον διὰ διχοτομήσεως τοῦ ἔθνικοῦ νομίσματος πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν ἀναγκαίων πόρων διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ στρατοῦ.

Τὴν διοίκησιν τῆς στρατιᾶς, ἡ ὁποία διῆλθε δύσκολον χειμῶνα ἔνεκα πολλαπλῶν ἐλλείψεων, ἀνέλαβεν ἀπὸ τοῦ Ματού νέος ἀρχιστράτηγος, ὁ Χατζηανέστης. Αὐτὸς μετέφερε δυνάμεις ἐκ τοῦ μετώπου Μ. Ἀσίας εἰς τὴν Θράκην πρὸς κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὅριστικὴν λύσιν τοῦ πολέμου, ἀλλὰ οἱ σύμμαχοι οὐδόλως ἐπέτρεψαν τοιαύτην ἐνέργειαν. Καὶ ἐνῷ ἡ ἐλληνικὴ γραμμὴ ἔξησθένησεν, ὁ Κεμάλ τὴν 13 - 8 - 22 ἐξαπέλυσε θυελλώδη ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ μετώπου Ἀφιὸν Καραχισάρ. Ἀφοῦ ἤνοιξε ρῆγμα εἰς Τουμλοῦ Μπουνάρ, ἐπέτυχε τὴν πλήρη διάσπασιν τῆς ἐλληνικῆς παρατάξεως, ἐνῷ συγχρόνως ἴσχυρὸν ἵππικὸν τοῦ ἔχθροῦ ἀπέκοπτε τὰς ὁδοὺς ὑποχωρήσεως. Ἐκ τῶν στρατιωτῶν μας

χιλιάδες ἥχμαλωτίσθησαν, ἐνῷ ἄλλοι ὑπεχώρησαν πρὸς τὰ παράλια. Ὁ στρατός, ὁ ὁποῖος ἐμάχετο συνεχῶς σχεδὸν ἐπὶ μίαν δεκαετίαν χωρὶς νὰ γνωρίσῃ τὴν ἥτταν, φυσικὸν ἦτο, καταπεπονημένος καὶ κακῶς συντηρούμενος, νὰ κλονισθῇ καὶ νὰ ὑποκύψῃ.

Εἰς τὰς 8 Σεπτεμβρίου κατελήφθη ἡ Σμύρνη, τὴν ὁποίαν οἱ ἀτακτοὶ Τοῦρκοι (Τσέτες) παρέδωσαν εἰς τὸ πῦρ. Ἐκ τῶν 250.000 Ἐλλήνων κατοίκων της 50 χιλ. ἐσφάγησαν ὑπὸ τοῦ ἀφηνιάσαντος τουρκικοῦ ὅχλου μεταξὺ τῶν θυμάτων ἦτο καὶ ὁ ἐπίσκοπος Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος κατεκρεουργήθη.

Κατὰ τὰς τραγικὰς ἔκεινας ἡμέρας πλέον τοῦ ἐνὸς ἐκατομμυρίου "Ἐλληνες τῆς Μ. Ἀσίας, ἀφοῦ εἴδον τὰς οἰκίας των νὰ καίωνται, τοὺς ἀδελφούς των νὰ σφάζωνται καὶ τὰ ἀγαθά των νὰ διαρπάζωνται, σω-

Εἰκ. 44. Ὁ Χρυσόστομος Σμύρνης

ματικά και ψυχικά ράκη, έρριπτοντο εἰς τὴν θάλασσαν ἡ προσεπάθουν, ἀλλόφρονες, μὲ πᾶν μέσον νὰ διαφύγουν ώς πρόσφυγες εἰς τὴν ἐλεύθεραν Ἑλλάδα.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑ

Μετὰ τὴν κατάρρευσιν τοῦ μετώπου και ὑπὸ τὰ πλήγματα τῆς συμφορᾶς ἡ κυβέρνησις ἔπεισε και ἐσχηματίσθη νέα ὑπὸ τὸν *N. Γριανταφυλλάκον*. Τὴν 12ην ὅμως Σεπτεμβρίου ἐξερράγη κίνημα εἰς Χίον και Λέσβον, ὃπου διεπεραιοῦντο τμῆματα τοῦ ὑποχωροῦντος στρατοῦ. Τὴν ἐπομένην αἱ ἐπαναστατικαὶ δυνάμεις ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν συνταγματαρχῶν *N. Πλαστήρα, Στυλ. Γονατᾶ* και τοῦ πλοιάρχου *Δ. Φωκᾶς* κατέπλευσαν εἰς Λαύριον. Ὁ βασιλεὺς παρητήθη ὑπὲρ τοῦ διαδόχου *Γεωργίου*. Ἐγινε τότε κυβέρνησις στρατιωτική ὑπὸ τὸν *Γονατᾶν*, ἐνῷ ὁ *Πλαστήρας* παρέμεινεν ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἐκ τῶν πρώτων φροντίδων τῆς κυβερνήσεως αὐτῆς ἦτο ἡ τιμωρία τῶν θεωρηθέντων ὑπευθύνων τῆς καταστροφῆς, πέντε πολιτικῶν και τοῦ ἀρχιστρατήγου. Οἱ «*Εξ*»⁽¹⁾ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον ὑπὸ ἐκτάκτου στρατοδικείου και ἐξετελέσθησαν εἰς τὸ *Γουδί* (15 - 11 - 1922). Ἡ θανάτωσις αὕτη ὠξύνει τὰ πάθη και ἐμεγάλωσε τὸν διχασμόν, ὁ δόποῖς θὰ ἐπιφέρῃ ἀργότερον ἀλλεπάλληλα κινήματα και τάσιν πρὸς ἀνωμάλους λύσεις εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς χώρας.

1. Γούναρης, Στράτος, Θεοτόκης, Πρωτοπαπαδάκης, Μπαλτατζῆς και ὁ ἀρχιστράτηγος Χατζηανέστης.

Eiz. 45. Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Β'

‘Εν τῷ μεταξὺ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἀπειλουμένης δυτικῆς Θράκης συνεκροτεῖτο ταχέως παρὰ τὸν “Ἐβρον ἀξιόμαχος στρατὸς ὑπὸ τὴν στιβαρὰν διοίκησιν τοῦ στρατηγοῦ Θ. Παγκάλου. Τὴν «Στρατιὰν τοῦ “Ἐβρου» ἐχρησιμοποίησεν ὡς ἄγρυπνον φρουρὸν τοῦ ἔθνικοῦ ἐδάφους ἡ ‘Ελλὰς καὶ ἐστάθη ὡς ἵσος πρὸς ἵσον κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις πρὸς σύναψιν τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης.

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΝΗΣ. Η ΑΙΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

‘Η νέα συνθήκη, ὑπογραφεῖσα εἰς Λωζάννην τὸν Ἰούλιον τοῦ 1923, ἀνεγνώρισε τὰ δικαιώματα τῆς Τουρκίας ἐφ’ ὅλης σχεδὸν τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον κατεῖχεν αὔτη εἰς Εὐρώπην μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν νήσων Τενέδου καὶ Ιμβρου.

“Ἐν καὶ ἥμισυ περίπου ἑκατομμύριον ‘Ελλήνων ἐξηγησασθη ὡς ἐκπατρισθῆ καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς ‘Ελλάδα, ἐνῷ 350 χιλιάδες μωαμεθανοὶ τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου ἐπέστρεψαν εἰς Τουρκίαν πρὸς ἐγκατάστασιν. Οἱ Τούρκοι ἐπὶ πλέον ἐπέμεναν εἰς πληρωμὴν ὑπὸ τῆς ‘Ελλάδος μεγάλων ἀποζημιώσεων καὶ εἰς τὴν ἐκδίωξιν τοῦ Πατριαρχείου ἀπὸ τὸ Φανάριον. ‘Ἐπι τῶν τελευταίων αὐτῶν ἀξιώσεων ὑπεγώρησαν, μόνον ὅταν ὁ Πάγκαλος ἐκινητοποίησε τὴν στρατιάν, διὰ νὰ εἰσβάλῃ εἰς ἀνατολικὴν Θράκην.

Διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης καθωρίσθησαν τελικῶς αἱ διαφοραὶ μας μὲ τὴν Τουρκίαν καὶ ἐλύθη τὸ χρόνιον «Ἀνατολικὸν ζήτημα». ‘Ἐπίσης αὕτη ἀπετέλεσε τὸν θεμέλιον λίθον, ὅπου ἐστηρίχθη τὸ οἰκοδόδομημα τῆς ἐλληνοτουρκικῆς φιλίας.

Η ΑΝΑΚΗΡΥΞΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (ΜΑΡΤΙΟΣ 1924)

Ταραχώδης ὅμως ὑπῆρξεν ὁ πολιτικὸς βίος τῆς χώρας καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς ἐπαναστάσεως. ‘Ο βασιλεὺς Γεώργιος ἐνωρὶς ἀπεμακρύνθη ὑπὸ τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ἀνέθεσε τὴν ἀντιβασιλείαν εἰς τὸν γηραιὸν ναύαρχον Κουντουριώτην, ἐνῷ τὰ βασιλόφρονα κόμματα δὲν ἔλαβον μέρος εἰς τὰς ἐκλογάς.

Πρώτην κοινοβουλευτικὴν κυβέρνησιν ἐσχημάτισεν ὁ Βενιζέλος καὶ μετὰ ἓνα μῆνα (11 Φεβρ. 1924) ὁ Καφαντάρης, ὁ ὁποῖος ἐντὸς διλίγου

χρόνου παρητήθη. Τούτον διεδέχθη ὁ ἀρχηγὸς τῆς δημοκρατικῆς ἐνώσεως Ἀλέξ. Παπαναστασίου. Οὗτος προεκάλεσε φήμισμα τῆς ἔθνουσυνελεύσεως, διὰ τοῦ ὅποίου ἀνεκρήύσσετο ἡ δημοκρατία (25 Μαρτίου 1924) μὲ προσωρινὸν πρόεδρον τὸν Κουντούριώτην. Ἡ πολιτικὴ ἀστάθεια ἐπέφερε τὴν πτῶσιν τῆς κυβερνήσεως Παπαναστασίου, τὸν ὅποῖον ἀντικατέστησεν ὁ Ἀνδρ. Μιχαλακόπουλος. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀνετράπη διὰ πραξικοπήματος τοῦ στρατηγοῦ Παγκάλου, ὁ ὅποῖος διέλυσε τὴν Βουλὴν καὶ ἀνεκήρυξε τὸν ἑαυτόν του δικτάτορα. Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1926 ὁ δικτάτωρ ἔπεσε κατόπιν κινήματος τοῦ στρατηγοῦ Γεωργ. Κονδύλη, ὁ ὅποῖος τὸν Νοέμβριον τοῦ ἴδιου ἔτους διεξήγαγεν ἐκλογάς, ἐκ τῶν ὅποίων ἐσχηματίσθη ὑπὸ τὸν Ἀ. Ζαΐμην «οἰκουμενικὴ κυβέρνησις», μὲ σύμπραξιν δηλ. ὅλων τῶν κομμάτων.

Μετὰ τὴν ὀδυνηρὰν περιοπὴν τῶν συνόρων μας διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάννης ἀξιοθαύμαστος ὑπῆρξεν ἡ προσπάθεια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νὰ ἔπουλωσῃ τὰς πληγάς του. Κατώρθωσε δηλαδή, παρὰ τὴν ἀνώμαλον πολιτικὴν ζωήν, νὰ λύσῃ τὸ δυσκολώτερον πρόβλημα τῆς ἀπορροφήσεως $1\frac{1}{2}$ ἑκατομμυρίου προσφύγων, οἱ ὅποιοι δὲν ήταν κατ' ὅδίγον ἀπέβησαν πολύτιμα παραγωγικὰ στοιχεῖα τοῦ τόπου. Παραλλήλως ἦδυνθή ὁ λαός μας νὰ ἀναδιοργανώσῃ τὴν γεωργίαν του, νὰ ἀναγεννήσῃ τὴν καταστραφεῖσαν ἐκ τοῦ πολέμου ἐμπορικὴν ναυτιλίαν, νὰ δημιουργήσῃ σοβαρὰν βιομηχανίαν καὶ νὰ σημειώσῃ προόδους καὶ εἰς τοὺς ἄλλους κλάδους τῆς ἔθνους ζωῆς.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων ἔξῆλθε πανίσχυρον ἀπὸ τὰς ἐκλογάς τοῦ 1928 καὶ ὁ Βενιζέλος ἐσχημάτισε τὴν κυβέρνησιν «τῆς τετραετίας», κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὅποιας τὰ σπουδαιότερα γεγονότα εἶναι : ἡ σύναψις ἑλληνοτουρκικῆς φιλίας (1930), ἡ ἵδρυσις τῆς ἀγροτικῆς τραπέζης πρὸς προστασίαν τῶν ἀγροτῶν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, ἡ ἐκτέλεσις σειρᾶς ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων εἰς Μακεδονίαν καὶ ἡ μεγάλη κρατικὴ μέριμνα ὑπὲρ τῆς ἔθνους παιδείας.

Μετὰ τὴν ἐκπνοὴν τῆς τετραετίας καὶ κατόπιν ὀλλεπαλλήλων ἐκλογῶν τὴν πλειοψηφίαν ἔλαβε τὸ λαϊκὸν κόμμα, τοῦ ὅποίου τὸν ἀρχηγὸν Παν. Τσαλδάρην ἐπεχείρησε νὰ ἀνατρέψῃ διὰ πραξικοπήματος (6 - 3 - 1933) ὁ στρατηγὸς Πλαστήρας. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ὅμως αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ Τσαλδάρης, ὁ ὅποῖος ἐκυβέρνησε μὲ πραότητα.

Η ΠΑΛΙΝΟΡΘΩΣΙΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

Την 1 Μαρτίου τοῦ 1935 εἰς μερικάς φρουράς τῆς πρωτευούσης καὶ εἰς τὸν Ναύσταθμον ἔξεδηλώθη στασιαστικὸν κίνημα. Ὁ στόλος ἀπέπλευσεν εἰς Κρήτην, ὅπου εύρισκετο ὁ Βενιζέλος. Οἱ στασιασταὶ εἰς Ἀθήνας κατεβλήθησαν αὐθημερόν. Τὰς ἐπικινδύνους δύμας συγκεντρώσεις ἐπαναστατικῶν δυνάμεων εἰς τὸν Στρυμόνα ἔξουδετέρωσεν ὁ στρατηγὸς Γ. Κονδύλης διὰ κεραυνοβόλου ἐνεργείας. Οἱ Βενιζέλος καὶ Πλαστήρας κατέφυγον εἰς τὸ ἔξωτερικόν, δύο δὲ ἐκ τῶν πρωταιτίων κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον⁽¹⁾ καὶ ἄλλοι εἰς ἔξορίαν.

Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως ἡ ἔθνοσυνέλευσις διὰ ψηφίσματος (10 - 10 - 1935) ἐκήρυξεν ἔκπτωτον τὴν δημοκρατίαν καὶ ἐπανέφερε τὴν βασιλείαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ βασιλεὺς συνηντήθη μετὰ τοῦ Βενιζέλου εἰς Παρισίους καὶ τὸ πικρὸν παρελθόν τοῦ διχασμοῦ ἐρρίπτετο εἰς τὴν λήθην. Ἐπηκολούθησε δημοψήφισμα καὶ τὴν 25ην Νοεμβρίου τοῦ ίδιου ἔτους ὁ βασιλεὺς Γεώργιος μετὰ τοῦ διαδόχου Παύλου ἐπανήρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἐύθὺς ἀμέσως ἐσχηματίσθη κυβέρνησις «ύπηρεσιακή» μὲ πρωθυπουργὸν τὸν Κ. Δεμερτζῆν, ἡ ὁποία ἔδωσε πλήρη ἀμνηστίαν εἰς τοὺς κινηματίας.

Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ 4ης ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ (1936)

Ἐπηκολούθησαν ἐκλογαὶ (26 - 1 - 36), ἀλλὰ δὲν ἔφεραν τὴν ἀναμενομένην γαλήνην τοῦ τόπου οὗτε καὶ τὴν εἴσοδον τῆς χώρας εἰς τὴν πολιτικὴν ὅμαλότητα. Τὸ φιλελεύθερον κόμμα ἔλαβε μικρὸν πλειοψηφίαν καὶ δὲν ἥδυνατο νὰ σχηματίσῃ κυβέρνησιν διὰ τοῦτο ὁ ἀρχηγὸς του Θεμ. Σοφούλης ἐζήτησε ψῆφον ἀνοχῆς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, ἐνῷ καὶ τῶν ἄλλων κομμάτων αἱ διαθέσεις δὲν ἔξησφάλιζον οὕτε ἴσχυρὸν οὕτε ἀπλῶς δυναμένην νὰ ὑπάρξῃ κυβέρνησιν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ προεδρεύων τῆς κυβερνήσεως Ιωάννης Μεταξᾶς — ἐπειδὴ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀποθάνει ὁ Δεμερτζῆς — ἀπεφάσισε νὰ διαλύσῃ τὴν Βουλὴν (4 Αὐγούστου 1936) καὶ νὰ διοικήσῃ δικτατορικῶς.

Ἡ δικτατορικὴ κυβέρνησις κατήργησε μερικὰς θεμελιώδεις διατάξεις τοῦ συντάγματος καὶ, ἀφοῦ κατέστησεν ἀκινδύνους διὰ τὴν χώραν τοὺς κομμουνιστὰς καὶ τοὺς ἀντιφρονοῦντας, ἔστρεψε τὴν προσοχὴν

1. Οἱ στρατηγοὶ Παπούλας, πρώην ἀρχιστράτηγος εἰς Μ. Ἀσίαν καὶ Κοιμήσης, διοικητὴς τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ.

τῆς εἰς τὴν συγκρότησιν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καὶ ἔλαβεν ἰδιαιτέρως δραστήρια μέτρα πρὸς ὁχύρωσιν τῶν βορείων συνόρων μας. Παραλλήλως ὁ Μεταξᾶς ηὔξησε τοὺς μισθίους καὶ τὰ ἡμερομίσθια καὶ μὲ τὴν Ἰδρυσιν τοῦ θεσμοῦ τῶν *Koinonikōn* Ασφαλίσεων (Δεκέμβριος 1937) ἐκέρδισε τὰς συμπαθείας τῶν ἐργατούπαλλήλων. Περισσότερον ὅμως ἐνίσχυσε τὴν θέσιν του εἰς τὴν ἔξουσίαν ἡ ἀνθελληνικὴ πολιτικὴ τῆς 'Ιταλίας εἰς τὰ Δωδεκάνησα καὶ τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὰ ἀπειλητικὰ σύννεφα ποὺ ἐκάλυπτον ἤδη τὸν διεθνῆ ὅρίζοντα λόγω τῆς ἐπερχομένης καταιγίδος τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου.

43 Η ΕΥΡΩΠΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΑΡΑΜΟΝΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

'Η διαρρεύσασα ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῶν συνθηκῶν εἰρήνης μέχρι τοῦ 1939 εἰκοσαετία δύοιαζει μᾶλλον πρὸς ἀνακωχήν, ἀφοῦ ἡ εἰρήνη ἐκείνη δὲν ἦτο κατ' οὐσίαν παρὰ ἔνοπλος ἀνακωχή.

Τὸ συναφθὲν εἰς Λοκάρνο σύμφωνον ἐφάνη ὅτι ἐστερέωσε πρὸς στιγμὴν τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν καὶ ἀπεμάκρυνε τὸν πόλεμον. 'Ὕπὸ τὴν εὐμενὴ μάλιστα ἐπίδρασιν αὐτοῦ ὑπεγράφη τὸ 1928 εἰς Παρισίους τὸ σύμφωνον Μπριάν - Κέλλογκ. Διὰ τούτου Ἰδρύετο «Συμβούλιον Ασφαλείας», τοῦ δόποίου σκοπὸς ἦτο ἡ διὰ κοινῆς ἐνεργείας ἀντιμετώπισις παντὸς ἐπιτιθεμένου. Τὸ σύμφωνον αὐτὸν προσέλαβε μεγάλην σημασίαν, διότι τὸ ὑπέγραψαν καὶ αἱ Ἕνωμέναι Πολιτεῖαι, καὶ διότι συνετέλεσεν, ὥστε τὰ κράτη τὰ μετέχοντα τῆς Κ.Τ.Ε. νὰ φθάσουν εἰς 62.

'Η ἐπικράτησις ὅμως εἰς τὴν Ἰταλίαν τοῦ φασισμοῦ, ὁ ὄποιος ἔζητει νὰ ἐπανιδρύσῃ τὴν ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, καθὼς καὶ τὰ συνεχῆ

ἀπὸ τοῦ 1931 πραξικοπήματα τῶν Ἱαπώνων εἰς Μαντζουρίαν καὶ Κίναν ἐδημιούργουν ἀλεπαλλήλους κρίσεις τῆς Κ.Τ.Ε. Ἀλλὰ τὰ νέφη ἐπυκνώθησαν εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν δρίζοντα μὲ τὴν ἐμφάνισιν τῶν χιτλερικῶν ἀστραπῶν, αἱ ὁποῖαι προεμήνυν σοβαρωτέραν ἀπειλήν.

Ο Χίτλερ ἀπὸ τῆς ἀνόδου του εἰς τὴν ἔξουσίαν ἐπεδίωξε νὰ καταστήσῃ τὴν Γερμανίαν τόσον ἴσχυράν, ὥστε καμία χώρα νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ τὴν ἀντιμετωπίσῃ μόνην. Ἰσχυρίζετο φανερὰ ὅτι ἡ συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν ἦτο θηλειὰ εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ καὶ ἐπρεπε νὰ κοπῆ.

ΤΑ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΙΚΤΑΤΟΡΩΝ

Πρῶτον βῆμα τοῦ Χίτλερ ἦτο ἡ κατάληψις τῆς Ρηγανίας διάλιγον πρὸ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων τοῦ Βερολίνου (1936).

Ἐξ ἄλλου καὶ εἰς τὸν ἰσπανικὸν ἐμφύλιον πόλεμον (1936 - 1938) οἱ δύο δικτάτορες εἶχον ἐνισχύσει μὲ ἄνδρας καὶ ὅπλα τὸν στρατηγὸν Φράνκο, διὰ νὰ ἐγκαταστήσῃ φασιστικὸν καθεστώς, ἐνῷ συγχρόνως ἡ Σοβιετικὴ "Ενωσις ὑπεστήριξε τοὺς ἀριστερούς. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπεχώρησαν ἀπὸ τὴν Κ.Τ.Ε., ἡ ὁποίᾳ ἔπνεε τὰ λοίσθια, ἡ Γερμανία καὶ Ἱαπωνία, ποὺ τὰς ἤκολούθησε καὶ ἡ Ἰταλία (1937).

Ἐνῷ οὕτως εἶχον τὰ πράγματα καὶ μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὁ αὐτριακὸς λαὸς ἔχει κοινοὺς δεσμούς μὲ τοὺς Γερμανούς, ὁ Χίτλερ ἐπραγματοποίησε τὸ «ἄνσλους (anschluss)», δηλ. τὴν ἔνωσιν Γερμανίας - Αὐστρίας, διὰ τῆς εἰσβολῆς γερμανικῶν στρατευμάτων.

Ἐνεκα τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς «κατευνασμοῦ» πρὸς τοὺς δικτάτορας, ὁ ἡγέτης τῶν Ναζιστῶν ἐνθαρρυνθεὶς δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀπαιτήσῃ περισσότερα, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι οὐδεὶς θὰ τοῦ ἐναντιωθῇ. Ἐπιδιώκων καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἐπέκτασιν τῆς Γερμανίας δημιουργεῖ ζήτημα «προστασίας τῶν διωκομένων γερμανικῶν μειονοτήτων» εἰς τὴν Σουδητίαν τῆς Τσεχοσλοβακίας.

Διὰ νὰ προλάβουν τὴν χιτλερικὴν ἀπειλὴν οἱ πρωθυπουργοὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας Τσάμπερλαιν καὶ Νταλαντιέ δὲν ἐδίστασαν νὰ τὸν συναντήσουν εἰς Μόναχον, παρόντος καὶ τοῦ Μουσολίνι, καὶ νὰ ἵκανοποιήσουν τὰς τελεσιγραφικὰς ἀξιώσεις του: συγκατετέθησαν δηλ. νὰ κολοβωθῇ ἡ σύμμαχός των Τσεχοσλοβακία κατὰ τὸ ἐν τρίτον τοῦ ἐδάφους της μετὰ τοῦ ἀναλόγου πληθυσμοῦ της, ἐνῷ ἀνεγνώρισαν καὶ εἰς τοὺς δύο δικτάτορας τὰ ἥδη κεκτημένα. Κατὰ τὴν δραματικὴν ἐκεί-

νην συνάντησιν τοῦ Μονάχου (29 Σεπτεμβρίου 1938) ἐπεκράτησεν ἡ ἀκαμπτος θέλησις τῶν Χίτλερ καὶ Μουσολίνι. Οὗτοι εἶχον πλέον πεισθῆ ὅτι ἡδύναντο νὰ προχωρήσουν ἀπὸ τῆς μιᾶς αὐθαιρεσίας εἰς τὴν ἄλλην, ἀφοῦ αἱ ἄλλαι εὑρωπαῖκαι χῶραι δὲν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ τοὺς ἐμποδίσουν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὰ μικρὰ κράτη, στηριζόμενα μέχρι τοῦδε εἰς τὴν «συλλογικὴν ἀσφάλειαν», ἡσθάνθησαν ἔντονον ἀπογοήτευσιν καὶ ἀνησυχίαν.

Καὶ πράγματι μετὰ ἑξάμηνον μηχανοκίνητος γερμανικὸς στρατὸς εἰσήλαυνεν εἰς τὴν ὑπόλοιπον Γερμανοβακίαν καὶ κατήργει τὴν ἐθνικὴν τῆς ὑπόστασιν. "Ετοι τὸ κράτος αὐτὸν κατέρρευσεν (Μάρτ. 1939). Ἐπὶ πλέον ὁ Χίτλερ κατέλαβε καὶ τὸν ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς λιμένα τῆς Λιθουανίας Μέμελ, ὃς δῆθεν πρωσσικὸν ἔδαφος.

Μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας ἐξ ἀλλου ὁ Μουσολίνι δι' ἀδιστάκτου ἀλματος ὑπεράνω τῆς Ἀδριατικῆς ἔστειλε τὰ στρατεύματά του νὰ θέσουν πόδα εἰς τὴν Ἀλβανίαν (9 Ἀπριλίου), ἐνῷ οὐδεὶς ἀντέδρασεν εἰς αὐτό.

Τοιουτορόπως ὁ ἀξιων Βερολίνου - Ρώμης ἔξησφάλιζε τὴν ἑδραιώσιν του εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἐκ παραλλήλου δὲ εἰς τὴν μακρινὴν Ἀνατολὴν οἱ Ἰάπωνες ἀνενόχλητοι ἔξηκολούθουν τὴν ἀρπαγὴν πλουσίων κινεζικῶν περιοχῶν.

Πλὴν ὅμως ἡ τελευταία ἐνέργεια τοῦ Μουσολίνι ἀνετάραξε τὴν κρατοῦσαν κατάστασιν εἰς τὰ Βαλκάνια καὶ τὴν Μεσόγειον. Εἰς νέος πόλεμος, γνωστὸς ὡς β' παγκόσμιος πόλεμος, ἦτο ἔτοιμος νὰ ξεσπάσῃ εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἡ βρετανικὴ κυβέρνησις, διὰ νὰ τὸν ἀποτρέψῃ, ὑπερσχέθη διὰ στόματος τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς τὴν βοήθειάν της πρὸς τὴν Πολωνίαν, Ἐλλάδα καὶ Ρουμανίαν ἐν περιπτώσει ἀπειλῆς τῆς ἀνεξαρτησίας των, ἡ δὲ Γαλλία ἐτάχθη ἀλληλέγγυος τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλὰ ὁ Χίτλερ μὲ πᾶσαν μυστικότητα ἔσπευδε νὰ συνάψῃ μὲ τὸν Στάλιν δεκαετὲς σύμφωνον μὴ ἐπιθέσεως μεταξὺ Γερμανίας καὶ Ρωσίας (23 Αὐγούστου), πρὸς μεγάλην κατάπληξιν τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. "Ετοι λοιπὸν ἀπεκαλύπτετο ὅτι ἡ κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ ἐχθρότης τοῦ Χίτλερ δὲν ἦτο εἰλικρινής.

Μὲ αὐτὰ τὰ τοπικῆς μορφῆς πραξικοπήματα τὸ «τρίγωνον» τῶν ὄλοκληρωτικῶν κρατῶν δημιουργεῖ διεθνεῖς ἔντασεις, ποὺ θὰ ὀδηγήσουν μοιραίως εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῶν ἐχθροπραξιῶν ἐπὶ παγκοσμίου ἐπιπέδου.

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

(1 Σεπτεμβρίου 1939 — 2 Σεπτεμβρίου 1945)

44 ΑΙΤΙΑ, ΕΚΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ Η ΕΚΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ούτε ή συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν, οὔτε ή Κ.Τ.Ε. ἐπέτυχον νὰ ἐπιβάλουν τὴν εἰρήνην. Ἡ μὲν πρώτη, διότι δὲν ἀπέφυγε τὰς ἀδικίας, ή δὲ δευτέρα, διότι δὲν ἡδύνατο νὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τῶν Ἰσχυρῶν. Ἐπομένως δυνάμειαν νὰ εἴπωμεν ὅτι δ' β' παγκόσμιος πόλεμος ἀποτελεῖ συνέχειαν τοῦ πρώτου, ἀφοῦ ἔχει τὰς ιδίας αἰτίας. Ἔξ άλλου ἐπρωτοστάτησαν εἰς αὐτὸν αἱ Ίδιαι Δυνάμεις· μὲ τὴν οὐσιώδη ὅμως διαφορὰν ὅτι ή 'Ιταλία καὶ ή 'Ιαπωνία, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸν α' πόλεμον ἤσαν μὲ τὸ μέρος τῶν Συμμάχων, τώρα συμπολεμοῦν μὲ τοὺς Γερμανούς, ἐπειδὴ ἔθεώρουν ὅτι ἤσαν ἥδικημέναι.

Ο μέγιστος οὗτος ἐκ τῶν πολέμων διήρκεσε μίαν ὄλοκληρην ἔξατίαν (Σεπτέμβριος 1939 - Σεπτέμβριος 1945). Διεξήχθη ἐπὶ τεραστίων ἐκτάσεων τῆς ὑδρογείου καὶ συμμετέσχον εἰς αὐτὸν ὅλα σχεδὸν τὰ ἔξια λόγου κράτη τοῦ κόσμου. Στρατοὶ καὶ στόλοι πρωτοφανεῖς εἰς ἀριθμὸν καὶ πολεμικὰ μέσα ἐνεπλέκοντο εἰς θανάσιμον ἀγῶνα. Αἱ ἔξ αὐτοῦ καταστροφαὶ καὶ ἀπώλειαι ὑπῆρξαν ἀνυπολόγιστοι. Τέλος, ἀνεστατώθη ἡ κανονικὴ λειτουργία καὶ δραστηριότης τῆς συνήθους ζωῆς ἐκατοντάδων ἐκατομμυρίων ἀνθρώπων.

Διο τις ιδεολογίαι συγκρούονται εἰς τὸν πόλεμον αὐτόν, ὁ ὄλοκληρωτισμὸς ἐναντίον τῆς δημοκρατίας. Αἱ φασιστικαὶ Δυνάμεις διὰ τῆς ὡμῆς βίας καὶ τῶν τεραστίων ἔξοπλισμῶν ἐπεδίωξαν καὶ παρέσυραν εἰς τὴν λαίλαπα τοῦ πολέμου τὰς Δημοκρατίας τῆς Δύσεως, αἱ ὁποῖαι εἶχον μείνει διπίσω εἰς πολεμικὴν προπαρασκευὴν.

ΑΙ ΑΦΟΡΜΑΙ

Έπειδή ή Πολωνία ήρονήθη νά αποδεχθῇ τὰς ἐναντίου της διεκδικήσεις τῆς Γερμανίας ἐπὶ τοῦ πολωνικοῦ διαδρόμου τοῦ Ντάντσιχ, δύ Xίτλερ διέταξε τὰ στρατεύματά του νά εισβάλουν εἰς αὐτὴν (1η Σεπτεμβρίου 1939). Μετὰ δύο ήμέρας ή 'Αγγλία καὶ ή Γαλλία, πισταὶ εἰς τὴν ὑπόσχεσίν των, ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γερμανίας. 'Η μεγαλυτέρα πυρκαϊά ποὺ ἐγνώρισεν ή ἀνθρωπότης εἶχεν ἀνάψει...

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΠΟΛΩΝΙΑΣ. Η ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΒΑΛΤΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Οι Γερμανοί, χρησιμοποιοῦντες τὸν «κεραυνοβόλον πόλεμον», ἔξαπέλυσαν κατὰ τῆς Πολωνίας 50 μηχανοκινήτους μεραρχίας. Αύται κατώρθωσαν μὲ δύο κυκλωτικάς λαβίδας νά ἔξουδετερώσουν ταχέως τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πολωνικοῦ στρατοῦ καὶ νά πολιορκήσουν στενῶς τὴν Βαρσοβίαν. 'Η πολωνικὴ ἀμυνα ὑπῆρξεν ἀσθενεστέρα ἀπὸ δύο ἀνεμένετο, οἱ δὲ 'Αγγλογάλλοι, αἰφνιδιασθέντες, οὐδεμίαν βοήθειαν ἥδυνήθησαν νά προσφέρουν εἰς τοὺς συμμάχους των Πολωνούς. Μετ' ὀλίγας ήμέρας τὴν συμφορὰν τῆς ήρωικῆς χώρας συνεπλήρωσαν οἱ Ρῶσοι, δταν εἰσέβαλον ἀπὸ ἀνατολῶν. Τὴν 29ην Σεπτεμβρίου ή ἐθνικοσιαλιστικὴ Γερμανία καὶ ή σοβιετικὴ Ρωσία ἐμοιράζοντο φιλικῶν μεταξύ των τὴν πλουσίαν λείαν ἐκ τοῦ ἀτυχοῦς θύματός των.

'Η ἀξίωσις τότε τοῦ Στάλιν ἀπὸ τὴν 'Εσθονίαν, Λεττονίαν καὶ Λιθουανίαν νά τοῦ παραχωρήσουν βάσεις ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Βαλτικῆς ἔγινε σεβαστή, ἐφ' δύο αὖται εἴτε μόναι εἴτε ἡνωμέναι δὲν ἐτόλμησαν νά προβάλουν ἀντίστασιν. Δὲν συνήντησεν δύμας οὕτος τὴν ιδίαν ὑποχωρητικότητα καὶ ἐκ μέρους τῆς Φινλανδίας, ή ὅποια ἀφοῦ ἀντεστάθη ἐπὶ τρεῖς μῆνας μόνη ἔναντι τοῦ συντριπτικοῦ ὅγκου τῶν ρωσικῶν δυνάμεων, ἡναγκάσθη τελικῶς νά συνθηκολογήσῃ (Μάρτιος 1940), ἀφοῦ παρεχώρησε τὴν νότιον περιοχὴν τῆς Καρελίας.

Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΔΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΝΟΡΒΗΓΙΑΣ

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Πολωνίας, ἐπὶ μακροὺς μῆνας οὐδὲν ἀξιόλογον συνέβη μεταξύ Γερμανίας καὶ Συμμάχων. Εἰς τὴν 'Αγγλίαν, ὑπὸ τὴν ἔντονον λαϊκὴν πίεσιν ὑπὲρ ἀμέσου δράσεως, ή εὐθύνη τοῦ πολέμου ἀνετέθη εἰς τὰς στιβαρὰς χεῖρας τοῦ νέου πρωθυπουργοῦ Ούίνστον

Τσῶρτσιλ. Παραλλήλως εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ κυβέρνησις Νταλαντιέ παρεχώρησε τὴν θέσιν τῆς εἰς τὸν Πῶλο Ρενώ.

Ἐνῷοι οἱ Γάλλοι ὡμίλουν διὰ τὴν «παράξενον αὐτὴν ἡσυχίαν», διὰ τοῦτο ἀνεύ προειδοποιήσεως ἔστειλε γερμανικὰ στρατεύματα καὶ κατέλαβε τὴν γειτονικήν του Δανίαν, ἡ ὁποία μικρὰ καὶ ἀδύνατος ὑπέκυψεν ἀντιστάσεως (ἀρχαῖ: Ἀπριλίου 1940). Συγχρόνως ὅμως δι’ ἀποβάσεως ἴσχυρῶν ἀεραγημάτων καὶ συνδυασμένης ναυτικῆς δράσεως οἱ Γερμανοί κατέλαβον διαφόρους λιμένας τῆς Νορβηγίας. Οἱ Ἀγγλογάλλοι μολονότι ἔστειλαν πλοῖα καὶ στρατὸν πρὸς βοήθειαν τῶν Νορβηγῶν (¹), δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐμποδίσουν τὴν ὀλοκληρωτικὴν κατάληψιν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν χιτλερικῶν.

ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΟΛΛΑΝΔΙΑΣ ΚΑΙ ΒΕΛΓΙΟΥ

Ἐξασφαλισθέντες ἔτσι καὶ ἀπὸ Βορρᾶ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν οἱ Γερμανοί, ἐστράφησαν μετὰ ἔνα μῆνα κατὰ τῆς Δύσεως. Τὴν 10ην Μαΐου μηχανοκίνητα καὶ τεθωρακισμένα στρατεύματα τοῦ Χίτλερ, ἐν συνδυασμῷ μὲ πυκνὰ σμήνη ἀλεξιπτωτιστῶν, εἰσέβαλον εἰς τὴν Ὀλλανδίαν καὶ Βέλγιον. Τὰ κράτη αὐτὰ ματαίως εἶχον ἐλπίσει ὅτι θὰ διετηρεῖτο ἡ οὐδετερότης των. Ἡ ὀλλανδικὴ ἀντίστασις ἐτερματίσθη οὐσιαστικῶς ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν. Ἡ βασίλισσα Βιλελμίνη καὶ οἱ κυριώτεροι ὑπουργοί τῆς κατέφυγον εἰς Ἀγγλίαν. Εἰς βοήθειαν τῶν μαχομένων Βέλγων ἔσπευσαν, ὅπως καὶ εἰς τὸν ἄπαγκο πόλεμον, ἀγγλογαλλικαὶ δυνάμεις, ἀλλὰ ἴσχυρὸν συγκρότημα τούτων ἐπαγιδεύθη ὑπὸ τῶν ταχυκινήτων ἐχθρικῶν μεραρχιῶν καὶ ἀπεκόπη, ἐνῷοι οἱ Γερμανοί ἔφθαναν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μάγχης. Τότε ὁ βασιλεὺς τοῦ Βελγίου Λεοπόλδος παρέδωσε τὸν βελγικὸν στρατὸν εἰς τοὺς εἰσβολεῖς (28 Μαΐου). Ἡ βρετανικὴ στρατιὰ μετὰ ὑπεράνθρωπον ἀγῶνα διπισθοφυλακῶν ἡδυνήθη κατὰ τὸ πλεῖστον νὰ διαφύγῃ τὸν ἐχθρὸν παρὰ τὴν Δουγκέρκην καὶ νὰ διαπεραιωθῇ διὰ παντὸς πλωτοῦ μέσου εἰς Ἀγγλίαν.

Αἱ ἀπώλειαι τῶν συμμάχων ὑπῆρξαν σημαντικαί, ἐνῷοι ἡ μάχη τῆς Φλάνδρας ἀπέβη μία πλήρης γερμανικὴ νίκη.

1. Τοὺς εἰσβολεῖς ἐβοήθησε τότε μία ὅμας ἐντοπίων γερμανοφίλων ὑπὸ τῶν ταχυμετάρχην Κουίσλιγκ, τοῦ δποίου τὸ δνομα κατήντησε συνάνυμον τοῦ ἀρχαίου Ἐφιάλτου, «προδότης».

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Χίτλερ ἔστρεψε τὰς σιδηροφράκτους στρατιάς του κατὰ τῆς Γαλλίας, ἡ ὁποία διετήρει ἔνα τῶν μεγαλυτέρων στρατῶν τοῦ κόσμου. Ἐν τούτοις ἡ γαλλικὴ δύναμις συνετρίβη κεραυνοβόλως εἰς τὴν ὀχυρωμένην «γραμμὴν Μαζινώ», θεωρουμένην ἀπόρθητον, ἐντὸς δλίγων δὲ ἡμερῶν ἡχρηστεύθη ἀπὸ τὰ γερμανικὰ «στούκας»⁽¹⁾ καὶ τὸ βαρὺ πυροβολικὸν τοῦ ἔχθροῦ. Τὸ γαλλικὸν ἔθνος ὑπέκυψεν, ὅταν εἶδε τοὺς φρυμισμένους στρατιωτικοὺς ἡγέτας του Γκαμελάιν, Βευγκάν, Πεταίν κ.ἄ. νὰ συνιστοῦν ἐσπευσμένως ἀνακωχήν. Ἐμβρόντητος ὁ κόσμος παρηκολούθει τὰ λείψανα ἐνὸς πανισχύρου στρατοῦ νὰ διερωτῶνται «διατὶ νὰ πολεμήσωμεν; (Pourquoi?)». Τὴν 22αν Ιουνίου ἡ ἀνακωχὴ ὑπεγράφη, ἀλλὰ καὶ ἀπαίτησιν τοῦ Γερμανοῦ ἀρχιστρατήγου φὸν Μπράουχιτς ἐντὸς τοῦ ἰδίου βαγονίου, εἰς τὸ ὅποιον εῖχε συναφθῆ καὶ ἡ ἀνακωχὴ τῆς 11ης Νοεμβρίου 1918.

Ἡ Γαλλία διηγέρθη εἰς κατεχομένην ὑπὸ τοῦ ἔχθροῦ καὶ εἰς μὴ κατεχομένην. Ἐπὶ τῆς τελευταίας οἱ Γερμανοὶ ἐπέτρεψαν κάποιαν σκι-ώδη ἔξουσίαν εἰς τὸν γηραιὸν στρατάρχην Πεταίν μὲ ἔδραν τὸ Βισύ. Ἀξιομνησόνευτος εἶναι ἡ προσπάθεια τοῦ στρατηγοῦ Ντέ Γκωλ νὰ σταθῇ παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Βρετανῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον ἥδη βυθίσει ἀρκετὰς μονάδας τοῦ γαλλικοῦ στόλου, διὰ νὰ μὴ περιέλθουν εἰς χεῖρας τῶν ἔχθρῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπωφελούμενοι ἀπὸ τὴν δρᾶσιν τοῦ Χίτλερ εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, ὁ μὲν Μουσολίνι ἔθεώρησε κατάλληλον τὴν στιγμὴν νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς ψυχορραγούσης Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, ὁ δὲ Στάλιν ἀπέσπασεν ἐκ τῆς Ρουμανίας τὴν πετρελαιοφόρον ἐπαρχίαν τῆς Βεσσαραβίας.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

Ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου 1940 εἶχεν ἀρχίσει ἐπίμονος ἀεροπορικὴ ἐπίθεσις τοῦ Χίτλερ ἐναντίον τῶν βρετανικῶν πόλεων, διὰ νὰ κάμψῃ τὸ ἥθικὸν τοῦ βρετανικοῦ λαοῦ καὶ νὰ ἐκμηδενίσῃ τὴν μαχητικότητα τῶν ἀγγλικῶν ἀεροναυτικῶν δυνάμεων κατὰ ἐνδεχομένης γερμανικῆς ἐπιδρομῆς. Κάθε νύκτα σχεδὸν αἱ ἔξορμήσεις τῆς Λούφτβάφφε⁽²⁾ ἐνέ-

1. Μαχητικὰ ἀεροπλάνα καθέτου ἐφορμήσεως, τὰ ὅποια κατερχόμενα ἐσφύριζον δαιμονιωδῶς προκαλοῦντα τρόμον εἰς τοὺς ἀμυνομένους.

2. Γερμανικὴ Πολεμικὴ Ἀεροπορία.

σπειρον τὸν πανικὸν καὶ ἐπροξένουν καταστροφὰς εἰς τὸ Λονδίνον καὶ εἰς ὅλας μεγάλας πόλεις.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Γαλλίας τὸ βάρος τῆς γερμανικῆς πιέσεως ἐβάσταζεν ἐξ ὀλοκλήρου ἡ ἀπομονωθεῖσα Βρεταννία. Ἡ φωνὴ τοῦ Χίτλερ τὴν εἶχε ἥδη καλέσει πρὸς σύναψιν εἰρήνης. Ἡ ἀνθρωπότης ἐπερίμενεν ὅτι αὕτη θὰ ὑπέκυπτεν. Ἰδοὺ ἡ ἀπάντησις τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ:

«Θὰ πολεμήσωμεν μὲ συνεχῶς αὐξανομένην ἔντασιν εἰς τοὺς ὠκεανοὺς καὶ εἰς τὸν ἀέρα. Θὰ πολεμήσωμεν εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς ἀποβάσεως. Θὰ πολεμήσωμεν εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία. Θὰ πολεμήσωμεν εἰς τοὺς λόφους. Δὲν θὰ συνθηκολογήσωμεν ποτέ!»

('Απόσπασμα ἀπὸ ραδιοφωνικὸν λόγον τοῦ Τσῶρτσιλ)

Ἡ Ἀγγλία ἐστήριζε τὰς τελευταίας ἐλπίδας τῆς εἰς τὸ ἴσχυρὸν ναυτικόν της, εἰς τοὺς πάροις τῆς ἀπεράντου αὐτοκρατορίας τῆς καὶ εἰς τὴν ἀμέριστον συμπαράστασιν τῆς Ἀμερικῆς. Αἱ βιομηχανίαι τῆς εἰργάζοντο νυχθημερὸν καὶ ὁ λαός της ἀντιμετώπιζε μὲ ἀξιοθαύμαστον ὑπομονὴν τὰς μεγάλας στρέψεις τῆς χώρας του. "Ανδρες καὶ γυναικες τῆς Βρεταννίας ἐστάθησαν ἀπτόητοι ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς νήσου των ἐμψυχούμενοι ἀπὸ τὸν μέγαν πολέμαρχον τοῦ ἀγῶνος, τὸν πρωθυπουργόν των Οὖνιστον Τσῶρτσιλ, ὁ ὅποιος ὑπεσχέθη μόνον «αἴμα καὶ δάκρυα».

Ἡ ἀπειλὴ γερμανικῆς ἀποβάσεως ἐπλανᾶτο ὑπεράνω τῆς Μάγχης καὶ ἐκορυφώθη τὸν Αὔγουστον μὲ φοβεροὺς βομβαρδισμοὺς ἐκ μέρους τῶν Γερμανῶν. Ἐν τούτοις οἱ πιλότοι τῶν καταδιωκτικῶν τῆς ΡΑΦ⁽¹⁾ μὲ τὴν πείσμονα ἀντίστασιν καὶ τὴν αὐταπάρνησίν των κερδίζουν τὴν «μάχην τοῦ Ἀτλαντικοῦ». Αἱ ἀπώλειαι τοῦ ἐχθροῦ ἔφθασαν τὰ 500 βομβαρδιστικὰ ἀεροπλάνα, καταρριφθέντα ἐντὸς μιᾶς μόνης ἐβδομάδος τοῦ μηνὸς ἐκείνου. Ἡ ἀγγλικὴ ἀεροπορία προβαίνει ἐξ ὅλου εἰς ἀντίποινα βομβαρδίζουσα λιμένας καὶ ἐγκαταστάσεις εἰς τὴν κατεχομένην Γαλλίαν καὶ εἰς τὸ Βέλγιον, ἀκόμη δὲ καὶ βιομηχανικὰς πόλεις τῆς Γερμανίας. "Επληξε μάλιστα καὶ αὐτὸ τὸ Βερολίνον.

Ἡ «μάχη τῆς Ἀγγλίας» ἤγακασε τοὺς ἥγετας τῶν Ναζιστῶν νὰ διστάσουν διὰ τὴν ἀπόβασιν εἰς τὰς Βρεταννικὰς νήσους· καὶ ἀπαξ τὴν ἀνέβαλον, δὲν ἡδυνήθησαν πλέον νὰ τὴν πραγματοποιήσουν. Διὰ τὸν λό-

1. Βασιλικὴ Ἀγγλικὴ ἀεροπορία.

γον αύτὸν ἡ μάχη ἐκείνη θεωρεῖται ἀπὸ τὰς πλέον ἀποφασιστικὰς φάσεις διὰ τὴν τελικὴν ἔκβασιν τοῦ πολέμου.

Ο ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΑΓΩΝ

Οἱ Ἀγγλογάλλοι εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου αὐτοῦ, ὅπως καὶ εἰς τὸν προηγούμενον, περιωρίσθησαν εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν κυριωτέρων γερμανικῶν λιμένων καὶ εἰς συνοδείαν συμμαχικῶν νηοπομπῶν. Οἱ Γερμανοὶ ἀντέδρασαν δι’ ἀμειλίκτου ὑποβρυχιακοῦ πολέμου· διέθετον ἐπίσης καὶ ὀλίγα «θωρηκτὰ τσέπης». Ἐν ἐξ αὐτῶν, ὁ «κόμις Σπέε», καταδιωχθὲν ὑπὸ βρετανικῶν ἐβυθίσθη κατόπιν ναυμαχίας παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Οὐρουγουάχης· ἥτο ἡ πρώτη ναυτικὴ σύγκρουσις τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου.

Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1940 οἱ "Αγγλοι δι' ἀεροπλάνων τῆς ναυτικῆς ἀεροπορίας ἐβύθισαν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Τάραντος δύο Ιταλικὰ θωρηκτά. Ἡ καταστροφὴ αὐτὴ ἔδωσεν εἰς τὸν ἀγγλικὸν στόλον τὴν ὑπεροχὴν εἰς τὰ ὕδατα τῆς Μεσογείου, διὰ νὰ προστατεύῃ νηοπομπὰς πρὸς ἀνεφοδιασμὸν τῆς μαχομένης 'Ελλάδος.

Περὶ τὰ τέλη Μαρτίου 1941 μοῖρα τοῦ ιταλικοῦ στόλου, ποὺ ἔπλεσε πρὸς τὴν Κρήτην, κατεναυμαχήθη ὑπὸ τῶν "Αγγλων νοτίως τοῦ Ταϊνάρου. Τρία καταδρομικὰ καὶ ισάριθμα ἀντιτορπιλλικὰ ἐβυθίσθησαν, ἐνῷ τὰ λοιπὰ διεσκορπίσθησαν. Εἰς τὴν καταδίωξιν ἔλαβον μέρος καὶ Ἑλληνικὰ πολεμικά.

Μετὰ δύο μῆνας τὸ ισχυρότερον θωρηκτὸν τῆς Γερμανίας «Βίσμαρκ» ἐπέτυχε νὰ βυθίσῃ τὸ μεγαλύτερον ἀγγλικὸν πολεμικὸν «Χούντη» (42.000 τόνων) βορείως τῆς Ιεραλανδίας. Ἀλλὰ ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον ἀγγλικὰ σκάφη καὶ ἀεροπλάνα ἐκδικούμενα ἐβύθισαν τὸ «Βίσμαρκ».

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ιταλοὶ διὰ βαρέων βομβαρδιστικῶν καὶ τορπιλοπλάνων ἐσφυροκόπουν εἰς νυκτερινὰς ἐπιδρομὰς τὰς ισχυροτέρας ἀγγλικὰς βάσεις - φωλεάς εἰς τὴν Μεσόγειον, Μάλταν, Κύπρον καὶ Γιβραλτάρ, δὲλλ' ἀνευ ἀποφασιστικοῦ ἀποτελέσματος.

45 Η ΙΤΑΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Απὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου ἡ 'Ελλὰς ἥτο ἀποφασισμένη νὰ μείνῃ μακρὰν τῆς ρήξεως τῶν μεγάλων Δυνάμεων. Εἶχεν ἀποδύθη εἰς μίαν προσπάθειαν εἰρηνικῆς ἐσωτερικῆς ἀνασυγκροτήσεως καὶ δὲν τὴν

συνέφερε νὰ παρασυρθῇ εἰς τὴν λαίλαπα τοῦ πολέμου. Δι’ αὐτὸ ἐπήρησε πολιτικὴν αὐστηρᾶς οὐδετερότητος.

Μετὰ τὴν συνθηκολόγησιν τῆς Γαλλίας καὶ ἐνῷ ἀγωνίᾳ κατεῖχε τὴν Ἀγγλίαν διὰ τὴν ἀπειλουμένην ἀπόβασιν τῶν Γερμανῶν, ἔξαπελύθη κατὰ τῆς Ἐλλάδος πόλεμος νεύρων ὑπὸ τῶν ἵταλικῶν ἐφημερίδων καὶ τοῦ ραδιοφώνου. Τὸν Ἰούλιον ἵταλικὰ ἀεροπλάνα ἐκ Δωδεκανήσου ἐβομβάρδισαν ἀνεπιτυχῶς ἐλληνικὰ πολεμικὰ εἰς Γραμβοῦσαν τῆς Κρήτης καὶ εἰς Ναύπακτον. Ἡ ἵταλικὴ πίεσις ἐδυνάμωσε τὸν Αὔγουστον μὲ διάφορα ἐπεισόδια· τέλος ἐκορυφώθη, ὅταν ἵταλικὸν ὑποβρύχιον ἐτορπίλισε καὶ ἐβύθισε τὸ εὑδρομὸν τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου «Ἐλλη» ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Τήνου κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς 15ης Αὔγουστου 1940.

Τὸ ἀνοσιούργημα τοῦτο προεκάλεσεν ἀγανάκτησιν καὶ ἔχαλύβδωσεν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν Ἐλλήνων τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀντιστάσεως. Ἔγινετο φανερὸν ὅτι ἡ σύγκρουσις ἦτο ἀναπόφευκτος καὶ ἡ κυβέρνησις Μεταξᾶ ἔσπευσε νὰ λάβῃ τὰ μέτρα τῆς.

Πράγματι τὴν 3ην πρωινὴν τῆς 28ης Ὁκτωβρίου 1940 ὁ Ἰταλὸς πρεσβευτὴς Γκράτσι ἀνῆλθεν εἰς Κηφισιάν, ὅπου ἡ κατοικία τοῦ Μεταξᾶ, καὶ ἐπέδωσεν ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως του τελεσίγραφον, διὰ τοῦ ὄποιου ἡ Ἰταλία ἀπήτει νὰ τῆς παραδοθοῦν ὥρισμέναι περιοχαὶ τῆς Ἐλλάδος, εἰ δ’ ἄλλως, τὰ ἵταλικὰ στρατεύματα τὴν 6ην πρωινὴν θὰ εἰσέβαλλον εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος.

‘Ο “Ἐλλην πρωθυπουργὸς ἀπήγνητησε : «Δὲν δύναται οὕτε λόγος καν νὰ γίνη περὶ ἐλευθέρας διαβάσεως. ”Οχι !»

‘Η ἵταλικὴ ἐπίθεσις ἐναντίον τῶν ἐλληνικῶν φυλακίων εἰς ὄλοντηρον τὴν μεθόριον εἶχεν ἀρχίσει εἰς τὰς 5 καὶ 30’ τὸ πρώι. Ἀπὸ τοὺς ἥχους τῶν σειρήνων οἱ “Ἐλληνες ἔμαθαν τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου ἐναντίον τῆς χώρας των. Οὐδεὶς ἐλιποψύχησε καὶ τὰ τέκνα τῆς Ἐλλάδος μὲ ἐνθουσιασμὸν ὑπήκουσαν εἰς τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος.

‘Ητο μία ἡμέρα λαμπρά. ‘Η ἵταλικὴ ἀεροπορία ἐπωφεληθεῖσα ἐβομβάρδισεν ἀστόχως περιοχὰς τῆς πρωτευούσης, ἀλλὰ ἐπληγέν τιδίως τοὺς κατοίκους τῆς Κερκύρας καὶ Θεσσαλονίκης, ἐνῷ ἄλλα σκάφη της ἀπὸ χαμηλοῦ ὕψους ἐμυδραλλιούσθησαν τὸν ἄκμαχον πληθυσμὸν τῶν Πατρῶν⁽¹⁾. ‘Ετσι ἐτελείωσεν ἡ ἡμέρα ἐκείνη, κατὰ τὴν ὄποιαν τὸ μικρὸν αὐτὸ ἔ-

1. Πολλὰ ἐκ τῶν θυμάτων ἦσαν μαθηταὶ σχολείων καὶ γυναικόπαιδα, εὐρισκόμενα εἰς τὰς δούλιες κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐπιδρομῆς.

θνος, ἐν μέσῳ μιᾶς Εύρώπης κατεπτομένης, ἐτόλμα ως Δαβίδ νὰ δρ-
θώσῃ τὸ ἀνάστημά του ἀπέναντι ἐνδὸς φοβεροῦ Γολιάθ.

Ἐναντίον 2 ἑλληνικῶν μεραρχιῶν καὶ 2 ταξιαρχιῶν πεζικοῦ εἰς
τὰ ἑλληνοαλβανικὰ σύνορα οἱ Ἰταλοὶ ἔφριψαν 8 μεραρχίας πεζικοῦ,
ἐξ ᾧ μία ὁρειβατικὴ καὶ μία τεθωρακισμένη· ἐπίσης ἴσχυροὺς σχημα-
τισμοὺς πυροβολικοῦ καὶ ἀρκετὰ τάγματα «μελανοχιτώνων» καὶ Ἀλβα-
νῶν ἐθελοντῶν. Ἐξ ἄλλου ἡ Ἰταλικὴ ὑπεροχὴ εἰς τὴν ἀεροπορίαν ἦτο
συντριπτική. Ἀλλο μειονέκτημα τῆς ἑλληνικῆς ἀμύνης ἦτο ὁ διαχωρι-
σμὸς τῶν δυνάμεων τοῦ μετώπου εἰς δύο δύο θέατρα ἐπιχειρήσεων: τὸ ἐν
εἰς τὸν τομέα τῆς Ἡπείρου (8η Μεραρχία) καὶ τὸ ἄλλο τῆς δυτικῆς
Μακεδονίας (9η Μεραρχία), τὰ δόποια ἔχωρίζοντο μεταξύ των ἀπὸ
μεγάλους ὁρεινοὺς ὅγκους.

Οἱ Ἰταλοὶ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἐπεδίωξαν τὴν ἐκμετάλλευσιν
τῆς ἀριθμητικῆς των ὑπεροχῆς. Ἐξαπέλυσαν διὰ μέσου τῆς ὁρεινῆς
περιοχῆς πρὸς Θεσσαλίαν μίαν ἐκλεκτὴν μεραρχίαν ἀλπινιστῶν, ὃνό-
ματι «Τζούλια», ἡ δόποια ἐπέτυχε νὰ εἰσχωρήσῃ διὰ τῶν φαράγγων
τῆς Πίνδου καὶ νὰ ἀπειλῇ τὸ Μέτσοβον. Τὴν ἀγρίαν αὐτὴν περιοχὴν
ὑπερήσπιζε τὸ θρυλικὸν «ἀπόσπασμα συνταγματάρχου Δαβάκη»,
τὸ ὅποιον πρὸ τοῦ ὅγκου τῶν ἀντιπάλων εἶχεν ἀποδεκατισθῆ. Τότε
ὁ Δαβάκης, τραυματίας, νηστικὸς καὶ ἀυπνος, ἐμψυχώσας τὰ ὑπολειμ-
ματα τοῦ στρατεύματός του κατώρθωσεν εἰς μίαν ὑπεράνθρωπον πάλην
τῶν ἀνδρῶν του νὰ φράξῃ τὸν δρόμον τοῦ ἔχθρου, ἔως ὅτου ἔφθασαν
ἐνισχύσεις τῆς 1ης Μεραρχίας. Ἀμυνόμενοι τοῦ πατρίου ἐδάφους οἱ
Ἐλληνες πολεμισταὶ ἀπεδύθησαν εἰς ἔξοντωτικὴν μάχην κατὰ τῶν
εἰσβολέων. Μέχρι τῆς 10ης Νοεμβρίου ἡ «Τζούλια» εἶχεν ἀπομονωθῆ
καὶ εἶχε κτυπηθῆ ἀμειλίκτως διὰ παντὸς ὅπλου ἀπὸ τὰ καταφθάνοντα
ἑλληνικὰ τμῆματα. Καταδιωκομένη κατὰ πόδας ὑπεχώρει ἀφήνουσα
ὅπισσω τῆς αἰχμαλώτους, τραυματίας, νεκρούς καὶ ἀφθονον πολεμικὸν
ὑλικόν. Ἡ τελευταία γωνία ἑλληνικῆς γῆς, ἀπὸ ὅπου τοὺς ἔξετόπισεν
ἡ λόγγη τῶν Ἐλλήνων, ἦτο ἡ Κόνιτσα, τὴν ὅποιαν οἱ εἰσβολεῖς φεύγον-
τες ἐπυρπόλησαν.

Αξιομνησόνευτος εἶναι ἡ βοήθεια ποὺ προσέφεραν αἱ γυναικεῖς τῆς
Πίνδου μεταφέρουσαι εἰς τοὺς ὄμοις των διὰ τῶν ἀποκρήμνων ἀτραπῶν
ἐφόδια καὶ πυρομαχικὰ εἰς τοὺς «Ἐλληνας μαχητάς, κατὰ τὴν ἐπιστρο-
φῆν των δὲ καὶ τραυματίας.

Ἡ «μάχη τῆς Πίνδου» ὑπῆρξεν ἀποφασιστικῆς σημασίας διὰ τὴν

Εἰκ. 47. Άι γυναῖκες τῆς Πίλδον

τιμὴν τοῦ ἔθνους, διότι ἀπεσόβησε τὴν κατάληψιν τῆς χώρας καὶ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς "Ελληνας νὰ ἀναλάβουν τὴν πρωτοβουλίαν τῶν ἐπιχειρήσεων. 'Επὶ πλέον αὐτὴ ἔδωσε τὸ πρῶτον ράπισμα εἰς τὰς παρειὰς τοῦ ἀηττήτου "Αξονος καὶ ἐπτέρωσε τὸ φρόνημα τῶν συμμάχων διὰ τὴν νίκην.

Ταυτοχρόνως οἱ ἔχθροι, ἐνῷ εἰς τὸ Καλπάκι καθηλώθησαν ἀπὸ τὴν εὔστοχίαν τοῦ ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ εἰς τὸν τομέα τοῦ ποταμοῦ Καλαμᾶ, δυτικώτερον εἶχον πραγματοποιήσει τὴν βαθυτέραν των διείσδυσιν. 'Αλλὰ ἀρχίζει ἀμέσως ἑλληνικὴ ἀντεπίθεσις: τόσον ραγδαία ἥτο ἡ προέλασις τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων, ὡστε ἐντὸς δλίγων ἡμετῶν οὐδεὶς 'Ιταλὸς εύρισκετο ἐπὶ ἑλληνικοῦ ἐδάφους. Τὴν 15ην Νοεμβρίου ἀσυγκράτητοι αἱ ἑλληνικαὶ δυνάμεις ἐντὸς τῆς 'Αλβανίας ἐκυρίευσαν τὴν Ἐρσέκαν. Τὴν 22αν ἀπηλευθερώθη ἡ πρωτεύουσα τῆς Βορείου 'Ηπείρου Κορυτσά, ἀφοῦ κατετροπώθησαν 5 Ιταλικαὶ μεραρχίαι κατόπιν τριημέρου μάχης εἰς τὰ ὡχυρωμένα ὑψώματα τῶν ὁρέων 'Ιβάν καὶ Μοράβας. Τὴν 24ην ἔπεσεν ἡ Μοσχόπολις καὶ τὴν 30ην τὸ Πόγχαδετς,

όπου οι Ἰταλοὶ ύπέστησαν ἀληθῆ πανωλεθρίαν. Δυτικώτερον κατελήφθησαν ἡ Πρεμετή, οἱ "Αγιοι Σαράντα, ἡ Χειμάρρα, τὸ Δέλβινον καὶ τὴν 8ην Δεκεμβρίου τὸ Ἀργυρόκαστρον.

Οἱ Ἰταλοὶ μετὰ τὰς ἥττας αὐτὰς περιῆλθον εἰς δύσκολον θέσιν. Εἶχον ἥδη ἀντικαταστήσει τὸν ἀρχιστράτηγον *Πράσκα* διὰ τοῦ *Σοντού*. Τὴν 4ην Δεκεμβρίου ὁ νέος ἀρχιστράτηγος ἐτήλεγράφει πρὸς τὸν Μουσολίνιν νὰ ζητηθῇ μὲ μεσολάβησιν τοῦ Χίτλερ ἀνακωχῆ. Ἡ αἴτησις αὐτὴ ἀπετέλει τὴν πρώτην ἐπίσημον ἀναγνώρισιν διὰ τὴν στρατιωτικὴν ἥτταν τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας.

Αἱ περίλαμπροι αὐταὶ νῦναι τοῦ στρατοῦ μας ἐπληγμύρισαν ἀπὸ ἀγαλλίασιν καὶ ἔθνικὴν ύπερηφάνειαν τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ὁ ὅποιος ἡνωμένος ὅσον ποτὲ συμμετεῖχε σύσσωμος εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἔθνους. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐλευθέρους λαοὺς τῆς γῆς προεκάλεσαν τόσον θαυμασμόν, ὥστε νὰ λέγουν ὅτι «οἱ "Ελληνες δὲν πολεμοῦν σὰν ἥρωες οἱ ἥρωες πολεμοῦν σὰν τοὺς "Ελληνας».

Κατόπιν ὁ ἀρχιστράτηγος *Παπάγος* διέταξε νὰ καταληφθοῦν τὰ στενὰ τῆς *Κλεισούρας* καὶ τοῦ *Τεπελενίου*, διὰ νὰ ἀνοιχθῇ ἡ ὁδὸς πρὸς τὸν *Αύλῶνα*, ἀπὸ ὃπου ἐγίνετο ὁ ἀνεφοδιασμὸς τῶν ἵταλικῶν στρατευμάτων. Ὁ ἔχθρὸς ἀντεστάθη μὲ πεῖσμα εἰς τὰς θέσεις αὐτὰς ποὺ εἶχεν ἐπιμελῶς διχρωσει. Οἱ "Ελληνες, παρὰ τὴν μεγάλην φθορὰν ἀπὸ κρυοπαγήματα, κατώρθωσαν ἐν μέσῳ χιονοθύέλλης νὰ ἐκπορθήσουν τὴν *Κλεισούραν* (10-1-1941), τελευταῖον σταθμὸν τῆς προελάσεώς των εἰς Ἀλβανίαν.

Παραλλήλως ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐξησφάλιζε διὰ νηοπομπῶν τὰς θαλασσίας ἐπικοινωνίας καὶ ἐστάθη ἄγρυπνος φρουρὸς τῶν ἀκτῶν τοῦ Ιονίου. Ἐκτὸς αὐτοῦ δύο μοῖραι ἀντιτορπιλικῶν (ναύαρχος *Καββαδίας*) εἰσέδυσαν εἰς Ἀδριατικὴν καὶ ἐβομβάρδισαν τὸν *Αύλῶνα*. Ἐπίσης τὰ ἑλληνικὰ ὑποβρύχια πλησίον τοῦ κόλπου τοῦ Αύλῶνος ἐβύθισαν τέσσαρα μεγάλα ὀπλιταγωγὰ ἴσχυρᾶς νηοπομπῆς ποὺ μετέφερεν ἐνισχύσεις εἰς Ἀλβανίαν.

Οἱ δὲ "Ελληνες ἀεροπόροι, μοιονότι εἶχον παλαιὰ καὶ ὀλίγα σκάφη, δὲν ἐδίσταζον νὰ ἀντιμετωπίζουν εἰς ἀγρίας ἀερομαχίας τὰ πολυάριθμα σμήνη τῆς ἵταλικῆς ἀεροπορίας.

Ἐν τῷ μεταξύ τὴν 29ην Ιανουαρίου 1941 ἀπέθανεν αἰφνιδίως ὁ *Μεταξᾶς* καὶ τὸν διεδέχθη ὁ *Άλεξ. Κορυζῆς*. Οἱ ἔχθροι ἀναθαρρήσαντες προητόμασαν ἐκλεκτὰς δυνάμεις μὲ νέον ἀρχιστράτηγον, τὸν *Καμπαλ-*

λέρο, και την 9ην Μαρτίου ήρχισαν τήν μεγάλην των «έκρινην ἐπίθεσιν». Είς αὐτήν ἔρριψαν 12 μεραρχίας και ἵσχυρὸν πυροβολικὸν κάτω ἀπὸ τήν σκέπην ἑκατοντάδων ἀεροπλάνων.

Τύπο τήν διεύθυνσιν τοῦ ἴδιου τοῦ «Ντοῦτσε», ποὺ εἶχεν εἴπει ὅτι ἤλθεν εἰς τήν 'Αλβανίαν «διὰ νὰ σπάσῃ τὰ πλευρὰ τῶν Ἐλλήνων», οἱ 'Ιταλοὶ ἐπιτίθενται μὲ δρμῆν και ἐπιμονήν. Τὴν ἴδιαν ἡμέραν ἔξαπολύονται εἰς ἀλεπάληγλα κύματα 10 και 15 ἔφοδοι, ἐνῷ τὸ πυροβολικὸν βάλλει ἀδιακόπως κατὰ τῶν ἐλληνικῶν θέσεων και τὰ ἀεροπλάνα ἀνασκάπτουν τὰς ἐλληνικὰς γραμμὰς. "Ομως οἱ "Ἐλληνες μέσα ἀπὸ τὰ φλεγόμενα χαρακώματά των ἀμύνονται λυσσωδῶς και ἀκλόνητοι κρατοῦν τὰς θέσεις των, γύρω ἀπὸ τὰς ὁποίας αἱ χαράδραι και κατωφέρειαι καλύπτονται ἀπὸ πτώματα 'Ιταλῶν. Τὸ ἀθάνατον ὑψωμα 731, τὸ Σεντέλι, ἡ Τοεμπεσίνα, τὸ Μάλι - Σπάτι, ἡ Στεπίζα και αἱ ἄλλαι ἐλληνικαὶ θέσεις παρέμειναν ἀπόρθητοι. Εἰς τὸ αίματοβαφὲς Μπούμπεσι ὁ ἔχθρος ἔζήτησεν ἀνακωχὴν πρὸς ταφὴν τῶν νεκρῶν του.

'Ο Μουσολίνι μετὰ τὴν ἥτταν του ἐπέστρεψεν ἀπογοητευμένος εἰς 'Ιταλίαν. Εἶχε μειωθῆ τὸ ἀτομικόν του γόνητρον ἀπέναντι τοῦ Χίτλερ, διότι οἱ "Ἐλληνες τὸν εἶχον φέρει εἰς ἀδιέξοδον.

46 ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Μουσολίνι ἐναντίον τῆς 'Ἐλλάδος δὲν εἶχεν ἐγκρίνει ὁ Χίτλερ, διότι δὲν ἤθελε νὰ ἰδῃ νέον ἔχθρικὸν μέτωπον εἰς τὰ Βαλκάνια, ὅπως και κατὰ τὸν ἄλλον πόλεμον.

'Η Βουλγαρία, ἀφοῦ ἔλαβεν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ τῆς παραχωρῇ ἡ δυτικὴ Θράκη και ἡ ἀνατολικὴ Μακεδονία, ἔξηλθεν εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ "Αξονος τὴν 1ην Μαρτίου 1941. Ἀμέσως 20 γερμανικαὶ τεθωρακισμέναι μεραρχίαι ἐπλημμύρισαν τὴν Βουλγαρίαν πρὸς τὰ ἐλληνικὰ σύνορα. Τότε ὁ "Αγγλος στρατηγὸς Οὐέιβελ ἔστειλεν ἀπὸ τὸ μέτωπον τῆς Λιβύης 3 μεραρχίας πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς 'Ἐλλάδος.

Οἱ Γιουγκοσλάβοι ἔξ ἄλλου, μὴ θέλοντες νὰ ἀφήσουν μόνην τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὴν διανομὴν τῶν λαφύρων, ποὺ θὰ ἥρπαζον ἀπὸ τὴν 'Ἐλλάδα, ἀφοῦ ἐπῆραν γερμανικὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ ἐδίδετο εἰς αὐτοὺς ἡ Θεσσαλονίκη, προσεχώρησαν τὴν 25 Μαρτίου εἰς τὸν "Αξονα. Μετὰ δύο ὅμως ἡμέρας ἔξερράγη ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Σίμοβιτς ἐπανάστασις, ἡ ὅποια ἀπεφάσισε νὰ ἀποπλύνῃ τὴν κηλεῖδα τῆς προδοσίας τῆς προηγουμένης κυβερνήσεως.

Τοιαύτη περίπου ήτο ή κατάστασις, όταν τὴν πρωίαν τῆς 6ης Απριλίου 1941 ὁ εἰς Ἀθήνας γερμανὸς πρεσβευτής εἰδοποίησε τελεσιγραφικῶς ὅτι τὰ γερμανικὰ στρατεύματα θὰ εἰσήρχοντο ἀμέσως εἰς τὴν Ἑλλάδα.

‘Αποφασιστικὴ καὶ ἀκαμπτος ἐστάθη ἡ μικρὰ Ἑλλὰς πρὸ τοῦ τρομεροῦ γίγαντος καὶ ἀντέταξε τὸ δεύτερον «ὅχι» μὲ τὸ ἱστορικὸν διάγγελμα τοῦ βασιλέως Γεωργίου Β’

«Ἡ ἱστορία τῶν ἔθνῶν θὰ ἀναγράψῃ διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ὅτι ἡ χώρα τῆς ὁποίας τὴν δόξαν λαμπρόνον διαδόθηται τῷ Μαραθώνιῳ καὶ ἡ Σαλαμῖς δὲν ὑποκύπτει, δὲν παραδίδεται».

Ταυτοχρόνως ἰσχυραὶ γερμανικαὶ φάλαγγες τοῦ στρατηγοῦ Λίστρα ἐκτύπησαν τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἀντίστασις τῶν Γιουγκοσλάβων ἦτο ἀσήμαντος, διότι ὁ στρατός των δὲν ἐπρόφθασε νὰ κινητοποιηθῇ καὶ ἐντὸς 3 ἡμερῶν διελύθη.

‘Η ἑλληνικὴ ἄμυνα ὑπῆρξεν ἐπικοῦ μεγαλείου εἰς τὰ ὄχυρα τῆς «Γραμμῆς Μεταξᾶ». Κατόπιν σφοδροῦ βομβαρδισμοῦ ὑπὸ τῶν γερμανικῶν «στούκας» οἱ ἔχθροὶ ἐπετέθησαν μὲ ὅλα τὰ σύγχρονα ὅπλα εἰς ἀλλεπάλληλα κύματα, ἀλλὰ οἱ “Ελληνες μέσα ἀπὸ τὰ ὄχυρα τοὺς ἔθεριζον. ‘Ομηρικαὶ μάχαι συνήρθησαν σῶμα πρὸς σῶμα εἰς τὰ ὄχυρα Ρούπελ, Ἰστίμπεη, Λίσσε καὶ Περιθώρι.

‘Ἐν τῷ μεταξὺ μίᾳ ἰσχυρὰ τεθωρακισμένη φάλαγξ τῶν Γερμανῶν, ἀφοῦ εἰσεχώρησε βορείως τοῦ Μπέλλες καὶ ἀπέκοψε τὸ σημεῖον ἐπαφῆς μεταξὺ Σέρβων καὶ Ἑλλήνων, κατῆλθε διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην (9 Ἀπριλίου). ’Ἐν τούτοις οἱ ἀνδρες τῶν ὄχυρῶν συνέχισαν τὸν ἀγῶνα, καὶ ὅταν ἄλλαι γερμανικαὶ δυνάμεις ἔφθασαν εἰς τὰ νῶτα των. Τὸ πῦρ ἐσίγησε μόνον, ἀφοῦ ἐξηντλήθησαν τὰ πυρομαχικὰ τῶν ὑπερασπιστῶν. Οἱ Γερμανοὶ εἰς ἔνδειξην θαυμασμοῦ παρετάχθησαν καὶ παρουσίασαν τιμητικῶς ὅπλα εἰς τοὺς ὑπερηφάνους μαχητάς, τοὺς ὁποίους ἀφῆκαν ἐλευθέρους.

‘Ἐνῷ ἰσχυραὶ μηχανοκίνητοι δυνάμεις τοῦ ἔχθροῦ ἀπώθουν τοὺς Βρετανοὺς πρὸς τὸν “Ολυμπὸν, ἄλλα γερμανικὰ στρατεύματα ἐπροχώρησαν ἀπὸ τὴν Φλώριναν πρὸς τὰ νῶτα τοῦ μαχομένου εἰς Ἀλβανίαν ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Οἱ “Ελληνες, διὰ νὰ μὴ κυκλωθοῦν, ὑπεγχώρησαν νοτιώτερον, ἀλλὰ τοῦτο δὲν τοὺς ἡμπόδισε νὰ συλλάβουν καὶ Ἰταλούς, ὃσάκις αὐτοὶ ἐπετίθεντο. Τέλος μερικοὶ ἤγέται τοῦ στρατοῦ μὲ ἐπὶ κε-

φαλῆς τὸν στρατηγὸν Τσολάκογλου, ἐπειδὴ εἶχεν ἀρχίσει κατάρρευσις τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων, ἐσυνθηκολόγησαν μὲ τοὺς Γερμανούς. Οἱ ἔχθροὶ ἐσεβάσθησαν τὴν ἀνδρείαν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ δὲν τὸν ἔθεωρησαν αἰχμάλωτον πολέμου⁽¹⁾.

Κατόπιν οἱ Γερμανοὶ ἐξεγύθησαν ἀκάθεκτοι καταδιώκοντες τοὺς Βρετανούς, οἱ ὅποιοι προέβαλαν μίαν τελευταίαν ἄμυναν κυρίως εἰς τὰς Θερμοπύλας. Τέλος τὴν 27ην Ἀπριλίου σιδηρόφρακτος ὁ ἔχθρὸς εἰσῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐνῷ αἱ οἰκίαι ἦσαν κατάκλειστοι, ὁ «ἀγκυλωτὸς σταυρὸς» ἐκυμάτισεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ὁλίγας ἡμέρας ἐνωρίτερον ὁ πρωθυπουργὸς Κορυζῆς ηὗτοκτόνησε καὶ ὁ βασιλεὺς μὲ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἑμμ. Τσουδεροῦ καὶ μὲ λείψανα στρατιωτικῶν δυνάμεων ἔφθασαν εἰς Κρήτην, διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἡπειρωτικῆς Ἐλλάδος ὁ Χίτλερ κατ' οὐδένα λόγον ἤθελε νὰ ἀφήσῃ τὴν Κρήτην εἰς χεῖρας τῶν ἀντιπάλων του, λόγῳ τῆς στρατηγικῆς θέσεώς της εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον. Προητοίμασε λοιπὸν καλῶς μίαν ἴσχυρὰν ἐπίθεσιν, ἡ ὅποια ἤρχισεν εἰς τὰς 20 Μαΐου μὲ σφοδρὸν βομβαρδισμὸν τοῦ ἀεροδρομίου Μάλεμε τῶν Χανίων, ἐνῷ ἐρρίπτοντο σμήνη Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν. Οἱ πλεῖστοι ὅμως ἔξωντάθησαν ἀπὸ τὰ ἑλληνοβρετανικὰ στρατεύματα. Ὁ ἔχθρὸς ἔριπτε συνεχῶς νέα κύματα ἀλεξιπτωτιστῶν, οἱ ὅποιοι μετὰ σκληρὰς μάχας κατώρθωσαν νὰ καταλάβουν τὸ ἀεροδρόμιον, ὅπου ἤρχισαν νὰ προσγειώνωνται μεγάλα ὀπλιταγωγὰ μὲ ἄνδρας καὶ τάνκες. Ἔτσι, παρὰ τὴν λυσσαλέαν ὄμυναν τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων καὶ τοῦ κρητικοῦ λαοῦ, οἱ Γερμανοὶ ἐκυρίευσαν τὸ Ρέθυμνον καὶ τὸ Ἡράκλειον. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔχθρικὴ νηοπομπὴ ἀπὸ μικρὰ πλοῖα προσεβλήθη ἀπὸ ἀγγλικὰ πολεμικὰ πλησίον τῶν Κυθήρων καὶ ὅλα τὰ σκάφη εἰσβολῆς ἐβυθίσθησαν. Ἐν τούτοις ὁ ἀγῶνας συνεχίσθη μὲ σκληρότητα μέχρι τέλους Μαΐου. Τέλος τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα πρὸ τῆς πιέσεως τοῦ ὑπερτέρου ἔχθροῦ μετεφέρθησαν ἐν σπουδῇ εἰς Αἴγυπτον, διὰ νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα εἰς ἄλλα μέτωπα. Δραματικὴ ὑπῆρξεν ἡ θέσις τοῦ βασιλέως Γεωργίου Β' καὶ τῶν μελῶν τῆς κυβερνήσεως κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 20ημέρου σφυροκοπήματος τῆς νήσου· κατόπιν πολλῶν περιπτετεῶν εἰς τὰ κρητικὰ δρη καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ἀδαμάστων κατοίκων ἐφυγαδεύθησαν διὰ θαλάσσης εἰς Μέσην Ἀνατολήν.

1. Τὸ παρεδέχθη καὶ ὁ Ἰδιος ὁ Χίτλερ εἰς λόγον του, ποὺ ἐξεφώνησεν εἰς τὸ Ράιχσταγ (Βουλή), κατὰ τὰς ἀρχὰς Ιουνίου 1941.

Αἱ ἀπώλειαι τῶν χιτλερικῶν ὑπερέβησαν τὰς 25 χιλ. νεκροὺς καὶ τραυματίας. Ἐτοι ἐτελείωσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις, διὰ τὰς ὁποίας ὁ γερμανικὸς κολοσσός ἐχρειάσθη 55 ήμέρας ἔναντι τῶν 5 ποὺ ὑπελόγιζε τὸ ἐπιτελεῖον του.

Ἡ ἡρωικὴ ἀντίστασις τῶν Ἑλλήνων προσέφερεν εἰς τοὺς Ρώσους ἔξι πολυτίμους ἑβδομάδας καὶ ἡ καθυστέρησις αὐτῇ δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς Γερμανούς νὰ κυριεύσουν τὴν Μόσχαν.

Ἡ ἑλληνικὴ ἐποποιία τοῦ 1940-41 ὑψώσε τὸν πυρσὸν τῆς ἐλευθερίας εἰς τοὺς ἄλλους λαοὺς καὶ ἡ Ἑλλὰς ἀπέβη ἡ μόνη ἀκτίς φωτὸς μέσα εἰς τὸ ζοφερὸν σκότος ποὺ ἐκάλυπτε τὸν παγκόσμιον ὄρίζοντα.

Ἄλλὰ τὰ πρῶτα ἐλπιδοφόρα μηνύματα δὲν θὰ ἀργήσουν νὰ ἔλθουν ἀπὸ τὴν Ἀφρικήν.

47 Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗΝ ΚΑΙ ΜΕΣΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

Ἡ ἀνάμιξις τοῦ Μουσολίνι εἰς τὸν πόλεμον ὑπῆρξεν ἀτυχῆς διὰ τὴν Ἰταλίαν. Αἱ ιταλικαὶ ἀποικίαι τῆς Ἀφρικῆς ἦσαν τώρα εἰς τὴν διάκρισιν τῆς Ἀγγλίας. Στρατεύματα Νεοζηλανδῶν, Αὐστραλῶν, Νοτιοαφρικανῶν καὶ Ἰνδῶν ἥλθον νὰ πολεμήσουν ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν σημαίαν εἰς Σομαλίαν καὶ Ἐρυθραίαν, τὰς ὁποίας συντόμως κατέλαβον οἱ Ἀγγλοί.

Αἱ ἔκει ιταλικαὶ δυνάμεις ἡττήθησαν ἐπανείλημμένως, ἐνῷ χιλιάδες Ἰταλῶν ἥχμαλωτίσθησαν.

Ο αὐτοκράτωρ Χαϊλε Σελασσié, τὸν ὄποιον οἱ Ἰταλοὶ εἶχον ἐκδιώξει ἀπὸ τὴν Αιθιοπίαν, ἐπανῆλθε μὲ τὴν βοήθειαν τῶν συμμάχων εἰς τὴν πατρίδα του καὶ παράτρυνε τοὺς ὑπηκόους του κατὰ τὴν Ἰταλίας. Συγχρόνως καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν «Ἐλευθέρων Γάλλων» στρατηγὸς Ντέ Γκαλό, διεξάγων ἀληθῆ σταυροφορίαν ὑπὲρ τοῦ Ἀγῶνος, συνεκέντρωσεν ὑπολογίσιμον δύναμιν ἀπὸ Γάλλους ἀπόικους τῆς Ἀφρικῆς, τοὺς ὁποίους ἔταξε παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν συμμάχων.

Άλλὰ καὶ εἰς τὴν βόρειον Ἀφρικὴν στρατιὰ 200.000 Ἰταλῶν ὑπὸ τὸν στρατάρχην Γκρατσιάνι, ποὺ προωρίζετο νὰ καταλάβῃ τὴν Αἴγυπτον, ἐνικήθη ἀπὸ 30.000 Ἀγγλοαυστραλούς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Οὐέιβελ παρὰ τὴν Μάρσα - Ματρούχ. Συνελήφθησαν 130 χιλ. Ἰταλοὶ μετὰ τοῦ διοικητοῦ των καὶ ἐκυριεύθησαν 700 κανόνια (Δεκέμβριος 1940).

Ο Χίτλερ ὅμως θέλων νὰ κρατήσῃ τὸ βορειοαφρικανικὸν μέτωπον, διὰ νὰ ἀπειλήσῃ ἀπὸ ἔκει τὸ Σουέζ καὶ τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον, ἀπέ-

στειλεν ἀεροπορικῶς εἰς Τριπολίτεια τὸ «Ἀφρικανικὸν Σῶμα» ὑπὸ τὸν ἵκανὸν στρατηγὸν Ρόμπελ. Ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἐτέθησαν καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἱταλικὰ στρατεύματα τῆς Λιβύης. Ὁ Ρόμπελ ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλίαν τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ, ἀπωθήσας βιαίως τοὺς Βρετανούς ἐντὸς τοῦ αἰγαίου πειραιοῦ ἐδάφους, ἔφθασε πρὸ τῆς Ἀλεξανδρείας (Μάρτιος 1942).

Ἐπειτα ἀπὸ σκληρᾶς συγκρούσεις καὶ ἐναλλαγῆς θέσεων, ποὺ διεξήχθησαν κάτω ἀπὸ τὸν ἀφρητὸν καύσωνα τοῦ ἀφρικανικοῦ θέρους, ἡ ἀποφασιστικὴ μάχη μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων ἐδόθη πλησίον τοῦ "Ἐλ-Ἀλαμέιν" (22-23 Ὀκτωβρίου 1942). Κατ' αὐτὴν ἡ 8ῃ ἀγγλικὴ στρατιὰ⁽¹⁾ τοῦ στρατάρχου Μοντγκόμερου ἐπέτυχε τὴν συντριβὴν τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων. Αἱ ἀπώλειαι τῶν Γερμανῶν ἀνῆλθον εἰς 75 χιλ. ἀνδρας καὶ ἄνω τῶν 500 ἀρμάτων μάχης καὶ 1.000 πυροβόλων.

Ἡ «μάχη τοῦ "Ἐλ-Ἀλαμέιν"» ἀποτελεῖ κρίσιμον καμπῆν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, διότι ἐματαίωσε τὰ σχέδια τοῦ «ἄξονος» νὰ καταλάβῃ τὴν Αἴγυπτον καὶ νὰ γίνη κύριος τῶν πετρελαίων τοῦ περσικοῦ κόλπου, ἀπὸ ὅπου κυρίως ἀνεφωδιάζετο ἡ Ρωσία ὑπὸ τῶν συμμάχων.

Καταδιώκων τὰ λείψανα τῶν Γερμανοϊταλῶν ὁ νικητὴς τοῦ Ρόμπελ ἔφθασεν εἰς Τύνιδα, ὅπου ἡνώθη μὲν ἀμερικανικὰς δυνάμεις ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἀιζενχάουερ, αἱ δόποιαι προήλαυνον ἐκ ΒΔ. Ἀφρικῆς. Αὐταὶ εἰχον ἀποβιβασθῆ ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου εἰς τὸ γαλλικὸν Μαρόκον καὶ Ἀλγερίον. Τὸ «Ἀφρικανικὸν Σῶμα» σφυροκοπούμενον πανταχόθεν διελύθη. Περὶ τὰ μέσα Μαΐου 1943 ἄνω τῶν 250.000 Ἰταλογερμανῶν παρεδόθησαν εἰς Τύνιδα. Ἡ Ἀφρικὴ ἦτο ἐλευθέρα. Ὁ κόσμος ἀνέπνευσε.

Συγχρόνως ἄλλα βρεταννικὰ στρατεύματα, τὰ ὅποῖα ἐκινήθησαν δραστηρίως εἰς τὸ Ἰράκ καὶ τὴν Συρίαν, κατέπνιξαν ἐπικινδύνους ἐνεργείας Γερμανῶν πρακτόρων διὰ τὴν κατοχὴν πετρελαιαγωγῶν καὶ ἀεροπορικῶν βάσεων εἰς τὰς χώρας αὐτάς.

Τὰ ὅπλα τῆς Ἐλλάδος καὶ εἰς τὸ μέτωπον τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἐκαλύφθησαν ὑπὸ δόξης. Μία ἐλληνικὴ ταξιαρχία, ὑπὸ τὰς διαταγῆς τοῦ συνταγματάρχου Κατσώτα, διεκρίθη εἰς τὴν μάχην τοῦ "Ἐλ-Ἀλαμέιν" διὰ τὴν ἀνδρείαν της καὶ ἔλαβε τὸν ἔπαινον τοῦ ἀνωτάτου διοικητοῦ στρατάρχου Ἀλεξάντερο. Ἐλληνικὸν αἷμα ἔβαψε καὶ τὴν ἀφρικανικὴν γῆν. Μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης καλύπτει τοὺς ἐνδόξως πεσόντας "Ελληνας καὶ συμμάχους στρατιώτας. Ἐπίσης καὶ

1. Εἶναι οἱ περίφημοι μὲν τὸ ἀγγλικὸν χιοῦμορ «ἀρουραῖοι τῆς ἑρήμου».

εἰς τὸ Σφάξ τῆς Τυνησίας γενναίως ἐπολέμησεν ὁ ἑλληνικὸς «Ιερὸς Λόχος» (μὲν διοικητὴν τὸν Τσιγάντε) συγκροτημένος μόνον ἀπὸ "Ελληνας ἀξιωματικούς.

48 ΕΙΣΒΟΛΗ ΠΡΟΣ ΑΝΑΤΟΛΑΣ. Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΙΡΗΝΙΚΟΝ

Η ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Παρὰ τὴν εὔκολον νίκην του εἰς τὴν Δύσιν, ὁ Χίτλερ εἶχε πεισθῆ ὅτι δὲν ἥδυνατο νὰ καταβάλῃ τὴν σκληροτράχηλον Ἀγγλίαν. "Οταν ἐστέρεωσε τὰ νῶτα του, διὰ τῆς κατοχῆς τῶν Βαλκανίων, ἤρχισε τὴν 22αν Ιουνίου 1941, πρὸς γενικὴν κατάπληξιν, ἀστραπιαῖον πόλεμον κατὰ τῆς ἔως τότε συμμάχου του Ρωσίας. Ἐλπίζων ὅτι μέχρι τοῦ χειμῶνος θὰ ἥναγκαζε τοὺς Ρώσους νὰ συνθηκολογήσουν, ἥτο βέβαιος ὅτι θὰ ἐγίνετο κύριος τῶν ρωσικῶν σιτηρῶν καὶ καυσίμων.

Μέχρι τοῦ Νοεμβρίου οἱ εἰσβολεῖς εἶχον σαρώσει τὰ Βαλτικὰ κράτη, τὴν Λευκορρωσίαν, Οὐκρανίαν, Κριμαίαν καὶ ἔφθασαν πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Μόσχας καὶ τοῦ Λένινγκραντ, ὅπου διὰ πρώτην φορὰν ἀνεχαίτισθησαν κατόπιν σκληρῶν ἀγώνων.

"Οπως ἐπὶ Ναπολέοντος, ἔτσι καὶ τώρα μὲ τὸν Χίτλερ, οἱ Ρῶσοι κατὰ τὴν ὑποχώρησιν των ἔχορσιμοποίησαν τὴν τακτικὴν τῆς πυρπολήσεως καὶ ἐρημώσεως τῶν πάντων δὲν ἐφείσθησαν οὔτε τῶν πολυτίμων βιομηχανιῶν καὶ τῶν τεχνητῶν φραγμάτων τῆς χώρας, διὰ νὰ μὴ περιέλθῃ εἰς τὸν ἐπιδρομέα τίποτε ἀξιόλογον. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀδυσάπητος εἰς ὅλην του τὴν ἀγριότητα εἶχεν ἐνσκήψει ὁ ρωσικὸς χειμῶν καὶ καθήλωνε τὴν ἀτελεύτητον θωρακισμένην στρατιὰν τοῦ γερμανοῦ στρατηγοῦ Γκονυτέριαν εἰς τὰς παγωμένας στέπεπας. Καὶ οἱ Ρῶσοι διὰ τοῦ «κλεφτοπολέμου τῶν Κοζάκων» ἐγνώριζον νὰ ἐνοχλοῦν εἰς τὰ ἀσθενῆ του σημεῖα τὸ ἔκτεταμένον ἐπὶ ἐκατοντάδων μιλίων γερμανικὸν μέτωπον.

'Εντὸς δὲν γίνου ἡ Ἀγγλικὴ ἀεροπορία ἤρχισεν ἀγρίους νυκτερινούς βομβαρδισμούς ἐναντίον τῶν κυριωτέρων κέντρων τῆς Γερμανίας. Παραλλήλως δόλονεν καὶ περισσότερον πολεμικὸν ὑλικὸν ἐξ Ἀμερικῆς καὶ Ἀγγλίας κατέφθανεν εἰς ρωσικὰς βάσεις ἀνεφοδιασμοῦ, πρὸς ἀνακούφισιν τῶν μαχομένων Ρώσων. Η ὠργανωμένη ἀντίστασις τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ ἐσκληρύνετο καὶ εἶχεν ἀγκιστρώσει δύο περίπου ἐκατομμύρια Γερμανῶν.

Οι Γερμανοί, έπιδιώκοντες νὰ καταλάβουν μὲ κάθε θυσίαν ζωτικήν πηγήν ἀνεφοδιασμοῦ των εἰς πετρέλαια, τὸ φινόπωρον τοῦ 1942 ὑπερ-εφαλάγγισαν τὰ ὅρη τοῦ Καυκάσου καὶ ἔφθασαν μέχρι τοῦ Στάλιν-γκραντ, ἐπὶ τοῦ Βόλγα. Ἀλλὰ ἐκεῖ οἱ Ρῶσοι μὲ ἀπεγνωσμένην ἄμυναν τοὺς ἐσταμάτησαν. Ἐπηκολούθησαν ἀληθεῖς γιγαντομαχίαι, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ πόλις κατεστράφη ὀλοσχερῶς καὶ ἥλαξε κύριον πολλάκις, ἀλλὰ τὰ ἐρείπια της ἔμειναν τελικῶς εἰς χεῖρας τῶν ἡρωικῶν ὑπερασπι-στῶν της. Αἱ ἀπώλειαι ὑπῆρξαν ἔκατέρωθεν τεράστιαι.

‘Η (μάχη τοῦ Στάλινγκραντ) ἀποτελεῖ ἀξιομνημόνευτον σταθμὸν εἰς τὴν ἔξελιξιν τοῦ πολέμου: οἱ Ρῶσοι ἀναθαρρήσαντες ἀνέκτησαν ἔκ-τοτε μέρος τοῦ ἔθνικοῦ των ἐδάφους· τὸ 1944 δὲ’ ἵσχυρῶν ἀντεπιθέ-σεων αἱ δυνάμεις τοῦ στρατάρχου Ζούκοφ ἀπώθησαν τοὺς εἰσβολεῖς μέχρι τῆς Πολωνίας. Καθ’ ὅλον ὅμως αὐτὸν τὸν χρόνον οἱ Γερμανοί ἤσαν ὑποχρεωμένοι νὰ διατηροῦν εἰς τὰ Βαλκάνια καὶ τὴν Ἰταλίαν στρα-τεύματα, τὰ ὅποια θὰ ἥδύναντο ὑπὸ ἀλλας περιστάσεις νὰ χρησιμοποιή-σουν εἰς τὸ ἀχανὲς ρωσικὸν μέτωπον.

Η ΑΜΕΡΙΚΗ ΕΙΣΕΡΧΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ (8 Δ/ΒΡΙΟΥ 1941)

‘Απὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ β’ παγκοσμίου πολέμου, παρὰ τὸ γεγονός δτὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ ἤσαν ὑπὲρ τῶν δυτικῶν δημοκρα-τιῶν, ἡ ἀμερικανικὴ κυβέρνησις ἐτήρησε στάσιν ἀψόγου οὐδετερότητος. Παραλλήλως ὅμως δὲν ἔπαυσε νὰ φροντίζῃ καὶ διὰ τὰς στρατιωτικάς της παρασκευάς, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο, μήπως τὸν πόλεμον ποὺ ἤθελεν αὐτὴν νὰ ἀποφύγῃ, τῆς τὸν ἐπιβάλλουν ἄλλοι. Ἡ γαλλικὴ κατάρρευσις ἀντή-χησεν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ὡς κώδωναν κινδύνου.

Αἱ ἐπιτυχίαι τοῦ Χίτλερ ἐνεθάρρυναν τοὺς Ἱάπωνας ἡγέτας εἰς τὴν σκέψιν, δτὶ ἔφθασε καὶ δι’ αὐτοὺς ἡ ἀναμενούμενη στιγμὴ νὰ δημιουργή-σουν μίαν «σφαῖραν κοινῆς εὐημερίας τῆς Μετέζονος Ἀνατολικῆς Ἀσίας». Ἔνῷ δύο ἀντιπρόσωποι τῆς Ἱαπωνίας εὐρίσκοντο εἰς Οὐάσιγκτον μὲ διπλωματικὴν ἀποστολήν, ἵσπανικὰ ἀεροπλάνα ἐπετέθησαν αἰφνιδια-στικῶς τὴν 7ην Δεκεμβρίου κατὰ τῆς ἵσχυρᾶς ἀμερικανικῆς βάσεως Πέρλ Χάρμπορ καὶ κατέστρεψαν τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ στόλου τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ τὸν ναύσταθμον.

‘Η καταστροφὴ τοῦ Πέρλ Χάρμπορ ἀποκληθεῖσα «‘Ημέρα Συμ-φορᾶς»» ἔξωργισε τὸν ἀμερικανικὸν λαὸν καὶ ἐκέντρισε τὴν φιλοτιμίαν τοῦ εἰς μίαν ἔντονον προσπάθειαν νὰ ἔκδικηθῇ τὸν ὕπουλον ἐπιδρομέα.

Τὴν ἑπομένην αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἐξῆλθον εἰς τὸν πόλεμον παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν συμμάχων.

Οἱ Ἰάπωνες ἐκινήθησαν τόσον ταχέως καὶ μὲ τόσην ἀφθονίαν ἀνδρῶν, πλοίων καὶ ἀεροπλάνων, ὡστε ἐντὸς ὅλιγων ἔβδομαδων κατέλαβον μίαν τεραστίαν γεωγραφικὴν ἔκτασιν. Εἰσέβαλον εἰς τὸ Σιάμ καὶ ἐκεῖθεν ἐκυρίευσαν τὴν Σιγκαπούρην, ἵσχυρὰν ὀγγλικὴν ναυτικὴν βάσιν ἐπὶ τῆς Μαλαϊκῆς χερσονήσου. Ἐν συνεχείᾳ ἔγιναν κύριοι τῶν Φιλιππίνων, παρὰ τὴν ἥρωικὴν ἀντίστασιν τῶν Ἀμερικανῶν. Ἐπὶ τῆς Νέας Γουϊνέας ἐγκατέστησαν προγεφύρωμα πάπειλοῦντες τὴν Αὔστραλιαν. Ὁ στρατηγὸς Μάκ "Αρθουρ, ὅστις εἶχεν ἀναδειχθῆ ἐθνικὸς ἥρως τῶν Ἀμερικανῶν, ἐξετέλεσε μίαν τολμηρὰν ὑποχώρησιν πρὸς διάσωσιν τῆς Αὔστραλίας καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν ἐκεῖ συμμαχικῶν δυνάμεων.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἄγριαι μάχαι καὶ ἀεροναυμαχίαι διεξήγοντο εἰς τὸν Ειρηνικὸν. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1942 μεγάλη ἰαπωνικὴ δύναμις, πλέουσα πρὸς Χαβάην, κατεναυμαχήθη παρὰ τὴν νῆσον Μιντγουναίη. Ἀργότερον ἀνακατελήθησαν ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανοὺς κατόπιν σκληρῶν ἀγώνων θέσεις, ποὺ κατεῖχον οἱ Ἰάπωνες εἰς τὰς νήσους τοῦ Σολομῶντος, τῆς Καρολίνας καὶ τὴν Νέαν Γουϊνέαν. Τὸν Ὁκτώβριον τοῦ 1944 ὁ στρατηγὸς Μάκ "Αρθουρ, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν ναύαρχον Νίμιτζ, ἐπανέφεραν τὰς ἀμερικανικὰς ἐνόπλους δυνάμεις εἰς τὰς Φιλιππίνας, τὰς ὁποίας ἤλευθέρωσαν.

49 ΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΕΘΝΗ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΣΥΜΠΟΛΕΜΟΥΝ

Ο «ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΥ ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΥ». ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1941 ὁ πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Ροῦζβελτ καὶ ὁ Βρετανὸς πρωθυπουργὸς Τσῶρτσιλ συνηντήθησαν ἐπὶ πλοίου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὥκεανοῦ καὶ συνέταξαν ἔγγραφον παγκοσμίου σημασίας, γνωστὸν ὡς «Χάρτης τοῦ Ἀτλαντικοῦ». Δι' αὐτοῦ ἔθεσαν τὰς βάσεις συνεργασίας τοῦ ἐλευθέρου κόσμου «πρὸς μίαν εἰρήνην, ἡ οποία νὰ ἔξασφαλίζῃ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ζωὴν ἐλευθέραν, ἀπηλλαγμένην φόβου καὶ στερήσεων». Τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1942 οἱ ἀντιπρόσωποι 26 ἔθνων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Ἐλλὰς ἴδρυσαν τὰ «Ἡνωμένα «Ἐθνη» καὶ ἐδήλωσαν ὅτι δὲν θὰ ὑπογράψουν χωριστὴν εἰρήνην μετὰ τῶν ἔχθρῶν. Ἀργότερον προσεχώρησαν καὶ ἄλλαι κυβερνήσεις.

‘Η ἀνάπτυξις τῆς ἀεροπλοΐας διηγείται σύμμαχους ἡγέτας νὰ διασκέπτωνται μεταξύ των συχνά. Τὸ 1943 οἱ Τσαρτσίλ καὶ Ρούζ-βελτ, ἀφοῦ συνήντησαν τὸν Τσάγκ-Κάι - Σὲκ εἰς Κάιρον, μετέβησαν ἐκεῖθεν ἀεροπορικῶς εἰς Τεχεράνην πρὸς σύσκεψιν μὲ τὸν Στάλιν. Οὗτος, διὰ νὰ ἀνακουφίσῃ τὴν Ρωσίαν ἀπὸ τὴν γερμανικὴν πίεσιν, ἐξήτησεν ἀπὸ τοὺς ἄλλους δύο τὴν ταχεῖαν δημιουργίαν δευτέρου μετώπου εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην.

Μετὰ τὴν ἔκκαθάρισιν τῆς βορείου Ἀφρικῆς, ἐπειδὴ εἰς τὰ Βαλκάνια ἐπεκράτει ἀβεβαιότης, οἱ σύμμαχοι ἀπεφάσισαν νὰ στείλουν τὰς δυνάμεις τοῦ Ἀιζενχάουερ εἰς τὴν Σικελίαν, τὴν δόποιαν κατέλαβον (Ιούλιος 1943), ἐπειτα δὲ ἀπεβιβάσθησαν εἰς νότιον Ἰταλίαν. Πανικὸς διέτρεξε τὴν Ἰταλίαν· ὁ Μουσολίνι ὑπερχεώθη νὰ παραιτηθῇ καὶ ἡ νέα κυβέρνησις ὑπὸ τὸν στρατάρχην Μπαντόλιο ἔσπευσε νὰ συνθηκολογήσῃ. ‘Η συμμαχικὴ προέλασις πρὸς κατάληψιν τῆς ἵταλικῆς χερσονήσου ὑπῆρξε βραδεῖα ἔνεκα τῆς ἴσχυρᾶς ἀμύνης τῶν Γερμανῶν. Σκληρὰ καὶ πολύνεκρος ὑπῆρξεν ἡ μάχη τοῦ Μόντε - Κασσινο· ἡ πόλις σχεδὸν ἰσοπεδώθη. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1945 ὁ Μουσολίνι συνελήφθη παρὰ τὸ Μιλάνον (Κόμο) ὑπὸ «παρτιζάνων»⁽¹⁾, ἐνῷ προσεπάθει νὰ διαφύγῃ μετημφιεσμένος εἰς Γερμανὸν στρατιώτην καὶ ἔξετελέσθη ἐπὶ τόπου.

Κατὰ τὴν νικηφόρον πορείαν τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων πρὸς τὴν βόρειον Ἰταλίαν ἔλαβε μέρος καὶ ἡ «Βη ὁρεινὴ ἐλληνικὴ ταξιαρχία», ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Τσακαλῶτον, ὃς τμῆμα τῆς θρυλικῆς 87ης ἀγγλικῆς στρατιᾶς. ‘Η ἐλληνικὴ ταξιαρχία εἰς τὸν τομέα προελάσσεως τῆς κατέλαβε διὰ θυελλώδους ἔξορμήσεως τὴν πόλιν Ρίμινι, τὴν δόποιαν ὑπεστήριζε μία ἐπίλεκτος μεραρχία Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν μὲ βαρέα πυροβόλα, ὅλμους κλπ. ‘Η ξιφολόγγη τοῦ “Ελληνος ἡστραφε καὶ πάλιν καὶ ὁ ἔχθρὸς ἐτράπη εἰς ἄτακτον ὑποχώρησιν (21 Σεπτεμβρίου 1944). ‘Ο Δήμαρχος παρέδωσεν ἀνευ ὅρων τὰς κλεῖδας τῆς πόλεως εἰς τοὺς “Ελληνας. ‘Η εἰδησις, γνωσθεῖσα εἰς τὴν ὑπόδουλον Ἐλλάδα, προεκάλεσεν ἐνθουσιασμὸν καὶ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν.

‘Αλλὰ καὶ τοῦ στόλου μας ἡ δρᾶσις δὲν ὑστέρησε. Κατὰ τὴν συμμαχικὴν ἀπόβασιν εἰς Σικελίαν τὸ ἀντιτορπιλικὸν «Κανάρης» εἰσῆγλθε πρῶτον εἰς τὸν λιμένα τῆς Αύγούστας καὶ ἐκανονιοβόλησεν εὐστόχως τὴν ὁχυρὰν πόλιν. ‘Επίσης ἄλλα πολεμικά μας μεταξύ τῶν δόποιων ἡ «Βα-

1. Ἰταλοὶ ἀντάρται δρῶντες εἰς βόρειον Ἰταλίαν.

σίλισσα "Ολγα" και «'Αδρίας», έλαβον την ίκανοποίησιν να συνοδεύσουν τὸν αἰχμαλωτισθέντα ιταλικὸν στόλον πρὸς παράδοσιν εἰς τὸ ἀρχηγεῖον τοῦ "Αγγλου στολάρχου Τζάν Κάννιγκαμ (16-9-1943). Ή "Ελλην" ἐλάμβανεν ἐκδίκησιν ἀπὸ τὸν ὑγρὸν τάφον τῆς.

Καὶ ἐνῷ ὁ πόλεμος ἐσάρωνε τὴν Ἰταλίαν καὶ οἱ Ρῶσοι συνεκράτουν τὰς γερμανικὰς ἐπιθέσεις, κολοσσιαῖα βομβαρδιστικὰ τῆς ἀμερικανικῆς ἀεροπορίας, «ὑπερφρούρια», ἔπληττον κάθε νύκτα βιομηχανικὰς πόλεις τῆς δυτικῆς Γερμανίας, καθ' ὃν χρόνον καὶ ἡ ἀγγλικὴ ἀεροπορία ἐσφυροκοποῦσεν ἐχθρικὰς βάσεις εἰς τὴν Βαλκανικὴν καὶ τὴν ἄλλην κατεχομένην Εὐρώπην. Εἰς ἀντίοινα οἱ Γερμανοὶ ἀπὸ τὰς γαλλικὰς ἀκτὰς ἐξαπέλυσον κατὰ τῆς ἀγγλικῆς πρωτευούσης αὐτοκατευθυνόμενα βλήματος ρουκετῶν καὶ πυραύλων τύπου «V2».

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐνταθεῖσα ἡ δρᾶσις ἀνταρτικῶν ὅμαδων εἰς τὴν 'Ελλάδα⁽¹⁾ καὶ Γιουγκοσλαβίαν ἐδυσχέραινε τὰς μετακινήσεις στρατευμάτων τοῦ κατακτητοῦ, ὁ ὄποιος προέβαινε κατόπιν εἰς ἀγρίας ἐκτελέσεις τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ.

Η ΑΠΟΒΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΟΡΜΑΝΔΙΑΝ

Τὴν 6ην Ιουνίου 1944, ἐνῷ ἡ θύελλα ἐμάινετο ὑπεράνω τῆς Μάγχης, μία τεραστία ναυτικὴ δύναμις τῶν συμμάχων ἐνεφανίζετο εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς βορείου Γαλλίας. Ἀναρίθμητα σκάφη ὑπὸ τὴν προστασίαν ἐνὸς φοβεροῦ στόλου καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην χιλιάδων ἀεροπλάνων ἀπεβίβασαν ἰσχυρῶς ἐξωπλισμένα ἀγγλοαμερικανικὰ στρατεύματα. Ή ἀνωτάτη διοίκησις εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς τὸν στρατηγὸν Αιζενχάουερ μὲν ὑπαρχηγὸν τὸν Μοντγκόμερον.

Ἡ μεγαλυτέρα εἰς τὴν παγκόσμιον ιστορίαν ἀποβατικὴ ἐπιχείρησις ἥρχιζεν εἰς τὴν Νορμανδίαν καὶ ἔκρινεν δριστικῶς τὴν τύχην τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου.

Οἱ Γερμανοὶ ἐπολέμησαν μὲ λύσσαν εἰς τὴν ἐπάκτιον ἄμυναν, ἀλλὰ πρὸ τῆς ὁρμῆς καὶ τοῦ ὅγκου τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων ὑπεχώρησαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Τὴν 25ην Αὔγουστου ἀπῆλευθερώθη ἡ γαλλικὴ πρωτεύουσα ὑπὸ ἀμερικανικῆς στρατιᾶς κατευθυνομένης εἰς τὸν Ρῆγον. "Ἀλλα συμμαχικὰ στρατεύματα, τὰ ὅποια εἶχον ἀποβιβασθῆ εἰς ΝΑ Γαλ-

1. Η σιδηροδρομικὴ γέφυρα τοῦ Γοργοποτάμου, κατόπιν τολμηροῦ ἐγχειρήματος 'Ελλήνων πατριωτῶν, ἀνετινάχθη τὴν νύκτα τῆς 25ης Νοεμβρίου 1942, μὲ τὴν καθοδήγησιν "Αγγλων «σαμποτέρ».

λίαν⁽¹⁾, προήλαυνον ραγδαίως πρός άνατολάς ώπο τὸν στρατηγὸν Πάττον. Τὸν Δεκέμβριον οἱ Γερμανοὶ ἀντεπετέθησαν μὲ ἀπελπιν προσπάθειαν νὰ διασπάσουν τὰς συμμαχικὰς γραμμάς, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐπέτυχον καὶ ὑπεχώρησαν εἰς τὸ γερμανικὸν ἔδαφος. Οἱ βομβαρδισμοὶ ἦξ ἀλλου τῆς Γερμανίας συνεχίζοντο ἀμείωτοι ὑπὸ τῆς συμμαχικῆς ἀεροπορίας.

ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ. ΛΗΞΙΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ἐν τῷ μεταξύ σημεῖᾳ ἔξεγέρσεων παρουσιάζονται εἰς τὰ μικρὰ ὑποτεταγμένα ἔθνη. Πρώτη ἀπεσπάσθη τὸν Αὔγουστον 1944 καὶ ὑπέγραψεν ἀνακωχὴν μὲ τοὺς Ρώσους ἡ Ρουμανία. Τὸν Σεπτέμβριον ἡκολούθησαν ἡ Φινλανδία καὶ Βουλγαρία. Ἡ Οὐγγαρία δὲν ἐπρόθυσε, διότι ρωσικὰ στρατεύματα εἰσέβαλον εἰς τὴν χώραν.

Κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ 1945 ρωσικαὶ δυνάμεις τοῦ Ζούκωφ προήλαυνον διὰ τῆς Πολωνίας πρὸς τὴν καρδίαν τῆς Γερμανίας. Περὶ τὰ μέσα Μαρτίου δὲ κρότος τῶν ρωσικῶν πυροβόλων ἡκούετο εἰς τὴν γερμανικὴν πρωτεύουσαν, ἐνῷ οἱ Ἀγγλοαμερικανοὶ ἔσπευδον πρὸς τὸ κέντρον. Ὁ Χίτλερ ἡτοκτόνησεν ἐντὸς τῆς κονιορτοποιηθείσης ἀπὸ τοὺς Ρώσους «καγκελλαρίας» ('Απρίλιος 1945), καθ' ὃν χρόνον καὶ ὁ στρατάρχης Κόνιεφ ἀπῆλευθέρων τὴν Βιέννην. Ὁ Γερμανὸς ναύαρχος Ντενιτζ ἀνέλαβε νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς συμμάχους ἀνευ δρῶν δὲ τι ἀπέμεινεν ἀπὸ τὸ κράτος τοῦ Γ'. Ράιχ⁽²⁾. Ἡ 9η Μαΐου ὠνομάσθη «Ἡμέρα τῆς Νίκης εἰς τὴν Εύρωπην».

ΣΥΝΘΗΚΟΛΟΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΑΣ

Εἰς τὸν Εἰρηνικὸν οἱ Ἀμερικανοὶ πολεμισταὶ ἔξηκολούθουν τὴν πορείαν τῶν πρὸς Ἰαπωνίαν καταλαμβάνοντες κατόπιν σκληρῶν μαχῶν τὰς νήσους Ἰβοζίμα, Ὀκινάουα κλπ., παρὰ τὰς ἐπιθέσεις αὐτοκτονίας τῶν ιαπωνικῶν ἀεροπλάνων (χαμικός). Τὴν 6ην Αὔγουστου ἐρρίφη ἀτομικὴ βόμβα⁽³⁾ κατὰ τῆς ιαπωνικῆς πόλεως Χιροσίμα καὶ δλίγον ἀρτερον εἰς τὸ Ναγκασάκι, ὅπου ἐπροξενήθησαν τρομεραὶ καταστροφαὶ τότε ἡ ιαπωνικὴ κυβέρνησις ἡναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ. Ἡ ἐπίσημος

1. Ἐκεῖ ἔλαβον μέρος καὶ ἐλληνικὰ πολεμικά.

2. Τρίτη περίοδος τοῦ γερμανικοῦ κράτους διὰ τῆς ἐπιβολῆς εἰς τὸν κόσμον «νέας τάξεως πραγμάτων», τοῦ ναζισμοῦ.

3. Διὰ τὴν τελειοποίησίν της εἰργάζοντο ἐπὶ μακρὸν "Ἀγγλοι, Ἀμερικανοὶ καὶ Καναδοὶ ἐπιστήμονες καὶ ἐρευνηταὶ μὲ δάκραν μυστικότητα.

παράδοσις έγινεν ἐπὶ τοῦ ἀμερικανικοῦ θωρηκτοῦ «Μισσούρι» ἐνώπιον τοῦ στρατηγοῦ Μάκ Αρθουρ τὴν 2αν Σεπτεμβρίου 1945, ἡ δόπια ὠνομάσθη «Ἡμέρα τῆς Νίκης ἐν Ἰαπωνίᾳ».

Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἡ ρωσικὴ κυβέρνησις ἐπρόλαβε νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἰαπωνίας, διὰ νὰ ἔχῃ δικαίωμα συμμετοχῆς εἰς τὴν ρύθμισιν ζητημάτων τῆς Ἀπωλεῖας.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1944 ἐκπρόσωποι τῶν κυριωτέρων συμμάχων ἔθνῶν συνεργασθέντες ἵδρυσαν τὸν Ὁργανισμὸν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1945 ἀντιπρόσωποι 49 κρατῶν, μεταξὺ τῶν δόπιων καὶ ἡ Ἑλλάς, συνηντήθησαν εἰς «Ἄγιον Φραγκισκον καί, κατόπιν ἐργασίας δύο μηνῶν, συνέταξαν τὸν «Καταστατικὸν Χάρτην» τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν. «Ἐτοι τὰ μετέχοντα κράτη ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συνεργάζωνται ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀμύνης των.

Ο πρόεδρος Φραγκλίνος Ρούζβελτ δὲν ἐπέζησε, διὰ νὰ ἰδῃ τὴν ἡμέραν τῆς Νίκης. Ἀπέθανε τὴν 12ην Ἀπριλίου 1945. Τὴν εὐθύνην τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀμερικανικοῦ ἔθνους ἀνέλαβεν ὁ διάδοχος του Χάρρον Τρούμαν.

Ο Οὐίνστον Τσώρτσιλ, «ὁ πατὴρ τῆς Νίκης» εἰς τὸν τρομερὸν αὐτὸν ἀγῶνα, ἡττήθη κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Ἰουλίου εἰς Μ. Βρετανίαν πρὸς μεγίστην ἔκπληξιν. Ο Κλῆμεντ Ἀττλη, ἀρχηγὸς τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, ἐκλήθη νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης.

50 Η ΕΛΛΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΝ

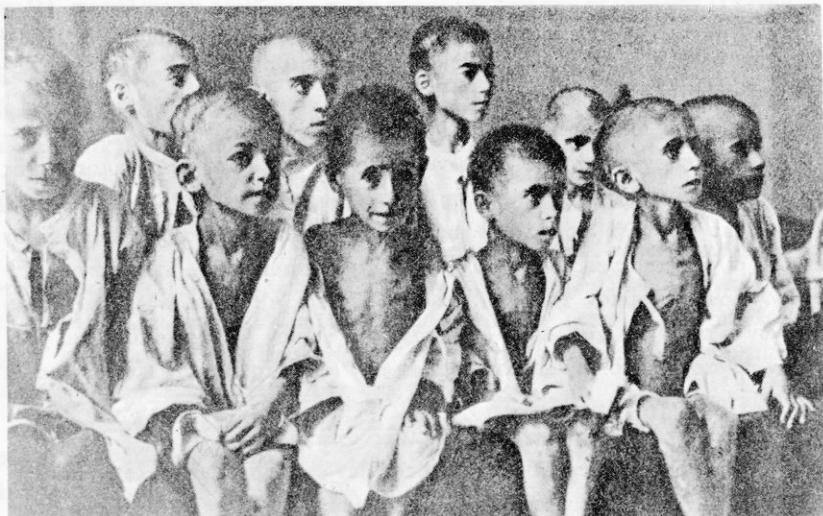
Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

«Ἄσ φίωμεν τώρα ἐν βλέμμα τοῖς τὴν κατεχομένην Ἑλλάδα, διὰ νὰ ἰδωμεν τὰ μεσολαβήσαντα γεγονότα.

Μετὰ τὴν δολοκληρωτικὴν κατάληψιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὰς δυνάμεις τοῦ «Ἀξονος», ἡ Μακεδονία καὶ Θράκη περιῆλθον εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Βουλγάρων, ἡ δὲ ὑπόλοιπος χώρα εἰς τοὺς Γερμανούς καὶ Ιταλούς.

Οἱ κατακτηταὶ ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας ἔδειξαν ἀνήκουστον σκληρότητα ἀπέναντι τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ. Μὲ τὴν πεῖναν, τὰς συλλήψεις καὶ τὰ βασανιστήρια, μὲ ἀπαγχονισμοὺς καὶ ὅμαδικὰς ἐκτελέσεις ἐπεδίωξαν νὰ ἔξαθλιώσουν τοὺς ἐλληνικοὺς πληθυσμούς, διὰ νὰ λυγίσουν τὸ φρόνημα τῶν κατοίκων καὶ νὰ ἐπιτύχουν τὴν πλήρη ὑποταγήν των.

Μὲ τὴν ἀρπαγὴν τῶν τροφίμων προεκάλεσαν εἰς τὴν χώραν ἔνα

Εἰκ. 48. Παιδιά τῆς κατοχῆς σκελετωμένα

πρωτοφανῆ λιμόν, ποὺ ἔφθασεν εἰς τὴν ἀποκορύφωσίν του κατὰ τὸν δριμύννα χειμῶνα τοῦ 1941-42.

Ἐδεινοπάθησεν ἵδιως ἡ περιοχὴ τῆς πρωτευούσης καὶ τοῦ Πειραιῶς.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔπιπτε φαγδαίως ἡ ἀξία τοῦ νομίσματος καὶ ἐπηκολούθησε «πληθωρισμός». Ἔτσι πολλαὶ χιλιάδες τῶν κατοίκων ὑπέκυψαν εἰς τὰς στερήσεις καὶ τὰ νοσήματα, ἐνῷ οἱ νεκροὶ ἐθάπτοντο κατὰ δεκάδας εἰς κοινούς τάφους.

Τὰς σκληρὰς αὐτὰς δοκιμασίας, μὲ τὰς ὁποίας οἱ ἐπιδρομεῖς ἤλπισαν δτι θὰ παραλύσουν τὴν ἀντίστασιν τοῦ Γένους, οἱ Ἑλληνες ἀντιμετώπισαν καρτερικῶς καὶ μὲ εὐψυχίαν. Τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιστάσεως κατὰ τῶν κατακτητῶν ἐνέπνευσεν εἰς δόλους τοὺς Ἑλληνας καὶ Ἑλληνίδας⁽¹⁾, ἀνεξαρτήτως κοινωνικῆς τάξεως, σταθερὰν καὶ ἀπόλυτον ὅρνησιν πάσης πρὸς αὐτούς συνεργασίας, καθὼς καὶ πράξεις ἡρωισμοῦ, αἱ ὁποῖαι

1. Θαυμαστὴ ὑπῆρξεν ἡ πατριωτικὴ δρᾶσις τῆς Λέλας Καραγιάννη ἀπὸ τὴν Λίμνην Εύβοίας. Τὴν ὑπέροχον Ἑλληνίδα, μητέρα τέκνων, ἐξετέλεσαν διὰ πολυβόλων οἱ Γερμανοί, ἀφοῦ τὴν ἐβασάνισαν. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τιμῆς ἔνεκεν τῆς ἀπένειμε χρυσοῦν μετάλλιον, προσφάτως δὲ ἐστήθη προτομή της καὶ εἰς τὴν ὁδὸν Στουρνάρα τῶν Ἀθηνῶν.

έπανειλημμένως έπεσυραν ἀπανθρώπους τιμωρίας ἐκ μέρους τῶν τυ-
ράννων τῆς χώρας. Ἡ ἀντίστασις δηλ. τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὑπῆρξε:

1) παθητική, διότι κανεὶς δὲν ἔβοήθησε τὸν ἔχθρὸν οὔτε ἐδέχθη
νὰ συμπολεμήσῃ μὲ τοὺς σταυρωτὰς τῆς πατρίδος του. Ἀντιθέτως δὲν
ἡσαν ὀλίγοι ἐκεῖνοι ποὺ περιέθαλψαν τοὺς ἀγρίως διωκομένους Ἐθραί-
ους ἢ ἐναπομείναντας Βρετανούς στρατιώτας.

2) ἐνεργητική, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῆς συλλογῆς πληροφοριῶν, διὰ
τῆς κρυφῆς ἐκδόσεως ἐφημερίδων πρὸς διαφώτισιν τοῦ λαοῦ καὶ διὰ τοῦ
δικτύου κατασκοπείας, ποὺ ὕφαιναν αἱ μυστικαὶ ὄργανώσεις, ἀφ' ἐτέρου
δὲ μὲ δολοιφθοράς — «σαμποτάζ» ἔχθρικοῦ ὑλικοῦ — εἰς τὰς πόλεις
καὶ τὴν ὑπαιθρὸν καὶ μὲ ἄλλην μαχητικὴν δρᾶσιν ἐνόπλων ἔθνικῶν ὅμά-
δων εἰς βάρος τῶν κατακτητῶν. Ἀκόμη καὶ ἀνοικταὶ συγκρούσεις διε-
ξῆχθησαν, ἐξ ὧν σοβαρωτέρα ἡ μάχη τῆς Μενίνας εἰς Θεσπρωτίαν με-
ταξὺ τῆς ὄργανώσεως ΕΔΕΣ (ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ζέρβαν) καὶ γερμα-
νικοῦ στρατοῦ. Ἀξιόλογον δρᾶσιν ἀνέπτυξαν ἐπίσης καὶ αἱ ἀνταρτικαὶ
ὅμαδες τοῦ Φωστερίδη εἰς ἀνατολικὴν Μακεδονίαν - Θράκην, τοῦ Ψαρ-
ροῦ εἰς Φωκίδα, τοῦ Χούτα εἰς Ἀκαρνανίαν, τῶν Δροσοπούλου καὶ Καρα-
χάλιου εἰς Πελοπόννησον, τοῦ Μπαντουβᾶ εἰς Κρήτην καὶ τοῦ ΕΑΜ. Με-
ταξὺ τῶν ἐπαναστατικῶν ὄργανώσεων⁽¹⁾ τὸ Ἐθνικὸν Ἀπελευθερωτικὸν
Μέτωπον (ΕΑΜ) εἶχε περιλάβει εἰς τοὺς κόλπους του ἀγνοούς πατριώτας
ποὺ τοὺς ἐφλόγυζεν ἢ πίστις των εἰς τὸ Ἐθνος καὶ τὴν νίκην. Μὲ τὸν
καιρὸν δύμας τὸ ΕΑΜ ἔγινεν αἰχμάλωτον τῆς μειοψηφίας δηλ. τῶν κομ-
μουνιστῶν. Αὐτοὶ μεθοδικῶς καὶ μὲ καταχθόνια μέσα παρέσυραν ἀπὸ
τὴν ἔθνικήν της ἀποστολὴν τὴν συμπαγεστέραν ἀπελευθερωτικὴν ὄργά-
νωσιν εἰς πράξεις βίας καὶ καταστροφῆς καὶ ἐπεσώρευσαν εἰς τὴν χώραν
ἐρείπια καὶ συμφοράς.

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΚΑΙ Η ΑΝΤΑΡΣΙΑ

"Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἀφόρητον αὐτὴν κατοχήν, ποὺ ἐστοίχισε τὴν ζωὴν
300 καὶ πλέον χιλιάδων Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν πεῖναν, τὰς κακουχίας, τὴν
δύμηρίαν καὶ τὰς ἐκτελέσεις⁽²⁾, οἱ Γερμανοὶ ἤρχισαν νὰ ὑποχωροῦν:

1. Τὰς ὄργανώσεις αύτὰς ἐνίσχυε κρυφίως τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον
Μέσης Ἀνατολῆς μὲ ρίψεις ἐφοδίων, χρηματαποστολῶν καὶ «κομάντος». δηλ.
ἀνδρῶν εἰδικῶν ἐκπαιδευμένων δι' ἔργα δολοιφθορᾶς εἰς τὰ μετόπισθεν τοῦ ἔχθρου.

2. Πρωτοφανεῖς εἰς ἀγριότητα αἱ σφαγαὶ τοῦ Δοξάτου ὑπὸ τῶν Βουλγάρων,
ἐνῷ εἰς τὸ Δίστομον καὶ τὰ Καλάβρυτα ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν δλοι
οἱ ἀρρενεῖς δῶν τῶν 14 ἑτῶν, ἀκόμη καὶ γέροντες αἰωνόβιοι.

αι συμμαχικαὶ Δυνάμεις πέραν τῆς Ἐλλάδος καὶ αἱ ἀνταρτικαὶ ὅμαδες ἐντὸς αὐτῆς τοὺς ἐκτύπησαν χωρὶς οἶκτον. Ἡ 12η Ὀκτωβρίου 1944 εἰναι ἡ λαμπρὰ ἡμέρα τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὴν γερμανικὴν τυραννίαν. Μετὰ δύο ἡμέρας ἔφθασεν εἰς τὴν ἐλευθέραν πρωτεύουσαν τῆς Ἐλλάδος ἡ σχηματισθεῖσα εἰς Αἴγυπτον κυβέρνησις «έθνικῆς ἐνότητος» μὲ πρωθυπουργὸν τὸν Γεώργιον Παπανδρέου.

Ἐν τῷ μεταξὺ παντοδύναμον τῷ ΕΑΜ εἶχεν ἔξαπολύσει ἀγρίαν τρομοκρατίαν κατὰ τῶν πληθυσμῶν τῆς ὑπαίθρου. Χιλιάδες ἔθνικοφρόνων πολιτῶν ἔξωταν ὑθησαν, ἐνῷ αἱ λοιπαὶ ἀνταρτικαὶ ὅμαδες διελύθησαν.

Τὴν 3ην Δεκεμβρίου οἱ ἀντάρται τοῦ ΕΑΜ, μολονότι ἡ ὀργάνωσίς των συμμετεῖχε μὲ 7 ὑπουργοὺς εἰς τὴν κυβέρνησιν «έθνικῆς ἐνότητος», ἐπεχείρησαν νὰ καταλάβουν τὴν ἔξουσίαν διὰ τῆς βίας καὶ νὰ ἐπιβάλουν κομμουνιστικὸν καθεστώς. Εἰσώρμησαν λοιπὸν πάνοπλοι εἰς τὰς Ἀθήνας· τὸ ἐλεύθερον κράτος εἶχε περιορισθῇ εἰς τὴν πλατεῖαν Συντάγματος, ὅπου ἡ ἔδρα τῆς κυβερνήσεως, εἰς τὸ Σύνταγμα Χωροφυλακῆς «Μακρυγιάννη» καὶ εἰς τοὺς στρατῶνας τῆς Σχολῆς Εὔελπίδων. Ἡ πρωτεύουσα ὑπέστη ἐπὶ ἔνα μῆνα τὴν φρίκην τῆς αἰματηρᾶς «λαοκρατίας» καὶ εἶχεν ἀμέτρητα θύματα καὶ μεγάλας καταστροφάς.

Ο τόπος ἐσώθη ἀπὸ τὸν ὄλεθρον μὲ τὴν ἐπέμβασιν τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων, τὰ ὅποῖα κατώρθωσαν ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὴν συγκροτηθεῖσαν ἐντοπίαν ἔθνοφυλακὴν νὰ ἀπωθήσουν τοὺς κομμουνιστὰς καὶ νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν τάξιν. Ἀλλὰ οἱ δρᾶσται τοῦ «Δεκεμβριανοῦ κινήματος» δὲν κατέθεταν τὰ ὅπλα. Ἐχρειάσθη νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸν δημοκράτην στρατηγὸν Πλαστήραν ἡ κυβέρνησις, ἡ δοπία ἐπεισε τοὺς ἀντάρτας νὰ ἀφήσουν τὸν ἀγῶνα. Τοῦτο ἐπετεύχθη μὲ τὴν «συμφωνίαν τῆς Βάρκιζας» 12-2-1945, ἡ δοπία ἔδιδεν ἀμνηστείαν εἰς δλας τὰς πράξεις τῆς κατοχῆς ἐκτὸς ἀπὸ τὰ προσωπικὰ ἔγκλήματα.

Ἡ ὑπογραφὴ τῆς συνθήκης εἰρήνης τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου εὗρε μίαν Ἐλλάδα αἰμοστάζουσαν ἀκόμη ἐκ τῶν πληγῶν τοῦ ἔθνοκτόνου κινήματος καὶ τὴν νέαν κυβέρνησιν τοῦ ναυάρχου Βούλγαρη νὰ τῆς προσφέρῃ τὰς πρώτας βοηθείας. Δι' ἀλλην μίαν φορὰν ἐνεκα τῆς διχονοίας ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἐπέπρωτο ἐκ τῆς τέφρας τῶν ἐρειπίων καὶ τοῦ ἀδελφικοῦ αἰματος νὰ ἀρχίσῃ τὴν ἀνασυγκρότησίν του εἰς τὴν νέαν περίοδον τῆς εἰρήνης.

ΤΜΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

51 ΕΝΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ ΠΟΙΟΙ ΛΟΓΟΙ ΕΔΗΛΗΤΗΡΙΑΖΟΝ ΤΑΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ

Οι λαοί είδον μὲ ἀγαλλίασιν τὴν κατάπαυσιν τῶν ἔχθροπραξιῶν.
Ἐπερίμεναν δτι οἱ «Μεγάλοι Σύμμαχοι», ὅπως συνειργάσθησαν διὰ
νὰ κερδίσουν τὸν πόλεμον, θὰ ἐπραττον τὸ ἴδιον, διὰ νὰ ἀποκαταστήσουν
καὶ τὴν εἰρήνην· ἡ ἐλπίς των ὅμως διεψεύσθη.

Ἄπὸ τοὺς συμμάχους ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία διήρχοντο δυσκόλους
στιγμὰς ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν ἴσχυροῦ ἐθνικιστικοῦ πνεύματος εἰς τοὺς
ἀποικιακοὺς λαούς. Αὐτὸ ἔξεμεταλλεύετο ἡ Ρωσία καὶ ὑπεκίνει αὐτοὺς
εἰς ἀγῶνας πρὸς αὐτοδιάθεσιν. Ἐτσι πολλαὶ ἀποικίαι (ὅπως αἱ Ἰνδίαι,
τὸ Πακιστάν, ἡ Ἰνδονησία, αἱ Φιλιππίναι κλπ.) διὰ τῆς συνεχοῦς πάλης
καὶ τῆς ὑποστηρίξεως καὶ τοῦ Ο.Η.Ε. ἀπέκτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν
των.

Περισσότερον ὅμως ἐδυσκόλευε τὴν εἰρήνην ἡ ἀνόρθωσις τῶν πε-
ριοχῶν ποὺ είχον περιέλθει εἰς τὴν κατοχὴν τῶν κατακτητῶν. Ἡ Σο-
βιετικὴ «Ενωσις ἐτορπίλλιζε τὴν ἀνόρθωσιν καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς
τάξεως. Ἐπροτιμοῦσε τὸ χάος καὶ τὴν σύγχυσιν, διότι τῆς ἔδιδον τὴν
εὐκαιρίαν νὴ ἐπιβάλῃ τὸ σύστημά της. Ἐτσι ἐπέτυχε νὰ φέρη ὑπὸ τὸν
ἔλεγχόν της τὰς χώρας ποὺ είχεν ἐλευθερώσει ὁ «έρυθρὸς στρατός». Ἡ Ρουμανία, ἡ Βουλγαρία, ἡ Ἀλβανία, ἡ Γιουγκοσλαβία, ἡ Τσεχο-
σλοβακία, ἡ Πολωνία, τὰ Βαλτικὰ κράτη, ἡ Μαντζουρία καὶ ἡ Βόρειος
Κορέα ἔχασαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των καὶ ἀπέβησαν «δορυφόροι» τῆς
Ρωσίας. Ἀπετελέσθη οὕτω μία ἐρυθρὰ αὐτοκρατορία ποὺ ἀποκαλεῖται
ἐκτοτε «σιδηροῦν παραπέτασμα», διότι εἰς τὰς χώρας αὐτὰς ἀπέβη
δύσκολος ἡ ἐπαφὴ τῶν σοβιετικῶν μὲ τοὺς δυτικούς.

Ἡ τακτικὴ αὐτὴ τῆς Ρωσίας ἐδημιούργησεν ἐντασιν εἰς τὰς σχέ-
σεις τῆς Ρωσίας μὲ τοὺς Δυτικούς, ἡ ὁποία μᾶς ἔγινε γνωστὴ μὲ τὸν
διπλωματικὸν δρον «ψυχρὸς πόλεμος».

Οι λαοί έπεριμεναν ἀπὸ τὸν Ο.Η.Ε. νὰ ἔξομαλύνῃ τὰς διαφορὰς τῶν «Μεγάλων» καὶ νὰ δώσῃ τὴν ὄριστικὴν εἰρήνην, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ τὸ δικαίωμα ἀρνησικυρίας (τὸ veto) τῆς Ρωσίας ἔδιδεν εἰς αὐτὴν ἔνα ἴσχυρὸν ὅπλον, ὥστε νὰ ἀκυρώνῃ κάθε ἀπόφασιν, ποὺ δὲν ηύνοει τὰ συμφέροντά της.

Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι προσεφέρθησαν νὰ χορηγήσουν διὰ τοῦ Ο.Η.Ε. οἰκονομικὴν βοήθειαν πρὸς ἀνόρθωσιν τῶν κατεστραμμένων χωρῶν καὶ νὰ συνεργασθοῦν μὲ τὰ ἀλλα ἡγωμένα ἔθνη πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ὁμαλῆς διακυβερνήσεως εἰς τὰς χώρας αὐτάς, ἀλλὰ συνήντησαν τὴν ἀντίδρασιν τῆς σοβιετικῆς κυβερνήσεως καὶ προσέφυγαν εἰς τὸν Ο.Η.Ε. Ἐκεῖ κατήγγειλαν τὴν Ρωσίαν ὅτι ἀντιδρᾷ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης. "Ἐτσι ἔμειναν πολλὰ προβλήματα ἄλυτα καὶ ὁ ψυχρὸς πόλεμος συνεχίσθη.

Αἱ πλέον νευραλγικαὶ περιοχαὶ, αἱ ὅποιαι παρουσίασαν τὴν μεγαλυτέραν κρίσιν τοῦ ψυχροῦ πολέμου ήσαν ἡ Ἀπωλεῖα τῆς Ανατολής, ἡ Μέση Ανατολή, ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Γερμανία.

Η ΚΡΙΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΩΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

Εἰς τὴν Κίναν διὰ τῆς βοηθείας τῶν Σοβιέτ ὁ Μάιο Τσὲ Τούγκ κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλῃ κομμουνιστικὸν καθεστώς καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τὴν ἔθνικιστικὴν κυβέρνησιν τοῦ Τσάγκ Κάι Σὲκ νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν νῆσον Φορμόζαν.

Τὸ 1950 στρατεύματα τῆς βορειοκορεατικῆς κυβερνήσεως εἰσέβαλον εἰς τὴν Νότιον Κορέαν. Δυνάμεις ὅμως τοῦ Ο.Η.Ε. (εἰς τὰς ὅποιας συμμετέσχε καὶ ἐλληνικὸν ἐκστρατευτικὸν σῶμα) τὰ ἔξεδιωξαν καὶ θά διέλυαν τὸ κομμουνιστικὸν κράτος τῆς Βορείου Κορέας, ἐὰν εἰς βοήθειαν του δὲν ἔσπευδον δυνάμεις τῆς κομμουνιστικῆς Κίνας.

Εἰς τὴν Ἰνδοκίναν (Βιέτ Νάμ), ὅταν κομμουνιστικαὶ δυνάμεις ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν Γάλλων, ἡ κομμουνιστικὴ Κίνα τὰς ἐβοήθησε νὰ νικήσουν καὶ νὰ ἰδρύσουν τὸ ἀνεξάρτητον κράτος τοῦ Βιέτ Μίνχ (Βορείου Ινδοκίνας).

Η ΚΡΙΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΣΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗΝ

Εἰς τὰς περιοχὰς αὐτὰς τὸ Ἰράκ, ἡ Συρία, ὁ Λίβανος, ἡ Αίγυπτος, ἡ Τυνησία, τὸ Ἀλγέριον, τὸ Κορκό κλπ., ἀπέκτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἔπειτα ἀπὸ σκληρὰν πάλην πρὸς τοὺς ἀποικιοκράτας "Αγγλους,

Γάλλους καὶ Βέλγους. Ἡ σύγκρουσις ὅμως τῶν «Μεγάλων» συνεχίζεται διὰ τοὺς ἔξης λόγους:

Πρῶτον, ἐνεκα τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἀραβικοῦ Συνδέσμου (ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, Συρίαν, Ἰράκ κλπ.), ὁ ὄποῖος ἔταξεν ὡς σκοπὸν τὴν ἔνωσιν τοῦ ἀραβικοῦ κόσμου διὰ τὴν πλήρη ἀπελευθέρωσίν του ἀπὸ τοὺς ἀποικιοκράτας. Αὐτοί, μολονότι ἀφῆκαν ἐλευθέρας τὰς ἀραβικὰς χώρας, ἔξακολουθοῦν νὰ ἐκμεταλλεύωνται τὰς πετρελαιοπηγὰς τῆς περιφερείας αὐτῆς.

Δεύτερον, διότι οἱ Δυτικοὶ ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς Ἐβραίους νὰ ἰδρύσουν εἰς τὴν Παλαιστίνην τὸ κράτος τοῦ Ἰσραήλ. Αὐτὸ δὲνωρὶς ὥργάνωσε στρατὸν καὶ ἐδημιούργησεν ἀνθηρὰν βιομηχανίαν, ὥστε ἐθεωρήθη ἐπικίνδυνος ἔχθρὸς τοῦ ἀραβικοῦ κόσμου.

Ἡ κρίσις ἔλαβε τὴν μεγαλυτέραν δέξτητα εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν τὸ 1956. Ἡ νεαρὰ αἰγυπτιακὴ δημοκρατία ὑπὸ τὸν Νάσερ κατώρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ ἀπὸ τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ τοὺς Γάλλους καὶ τοὺς Ἀγγλούς. Αὐτοὶ ὅμως συμμαχήσαντες μὲ τοὺς Ἐβραίους εἰσέβαλον εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἡ Ρωσία τότε ἤπειλησεν ἐπέμβασιν. Ὁ παγκόσμιος πόλεμος ἐφαίνετο ἀναπόφευκτος. Οἱ ἐπιδρομεῖς ὅμως κατόπιν ἴσχυρᾶς πιέσεως ἐκ μέρους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἤναγκάσθησαν νὰ ἀποσύρθοῦν.

52 Η ΚΡΙΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΤΡΙΤΟΣ ΣΥΜΜΟΡΙΤΟΠΟΛΕΜΟΣ

Σφοδροτέρα ἔξεδηλώθη ἡ διάστασις τῶν «Μεγάλων» ἐξ ἀφορμῆς τοῦ β' συμμοριτοπολέμου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα (ΚΚΕ) μολονότι ὑπέγραψε τὴν συμφωνίαν τῆς Βάρκιζας, δὲν ἤθέλησε νὰ προσαρμοσθῇ εἰς ὅμαλὸν συνταγματικὸν βίον. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1946, ὑποκινούμενον ἀπὸ τὰς χώρας τοῦ «σιδηροῦ παραπετάσματος», ἔξαπέλυσε νέαν ἀνταρσίαν. Ἐπειδὴ αἱ βάσεις, ὅπου ἐστρατολογοῦντο οἱ συμμορῖται, εύρισκοντο εἰς τὰς χώρας τῶν βορείων γειτόνων, ἡ ἀνταρσία ἔξεδηλώθη εἰς τὰς ἀκριτικὰς περιφερείας καὶ ἐκεῖθεν ἔξηπλώθη γοργῶς καὶ εἰς τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, διότι τὸ ΚΚΕ εἶχεν ἀποκρύψει παντοῦ πολεμοφόδια καὶ ὅπλα.

Ἐν τῷ μεταξύ εἰς τὰς ἐκλογὰς τῆς 31ης Μαρτίου 1946 ἐπλειψή-φησε τὸ λαϊκὸν κόμμα, τὸ ὄποῖον εἶχε τάξει ὡς σκοπὸν τὴν συντριβὴν τῆς ἀνταρσίας καὶ τὴν κάθαρσιν τῆς καταστάσεως ποὺ προέκυψε μετὰ

τὸ Δεκεμβριανὸν κίνημα. Ἡ νέα κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Κ. Τσαλδάρην ἔκαμε δημοψήφισμα, μὲ τὸ δόπον ὁ λαὸς ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς ἐπαναφορᾶς τοῦ βασιλέως Γεωργίου Β'. Οὗτος ἐπανῆλθεν ἀλλὰ τὴν 1ην Ἀπριλίου 1947 ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας καὶ τὸν διεδέχθη ὁ ἀδελφός του Παῦλος.

Ο νέος βασιλεὺς εὗρε τὸν συμμοριτοπόλεμον εἰς τὴν μεγαλυτέραν του ἀκμὴν. Πολλαὶ δύμαδες συμμοριτῶν μὲ δρμητήριά των τὰς γειτονικὰς χώρας ἐφωρμοῦσαν κατὰ τῶν συνοριακῶν περιοχῶν καὶ ἀφοῦ κατέστρεφον καὶ διήρπαζον τὰ ἀγαθά των, ἀπεσύροντο εἰς τὰ ἀφύλακτα σύνορα. Ἐκ τῶν ἀντιφρονούντων ἄλλους μὲν κατέσφαζον, ἄλλους δὲ ἀπῆγον ὡς δμήρους.

Απὸ τὴν δύσκολον αὐτὴν κατάστασιν ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἡ Ἀμερική. Βάσει τοῦ «Δόγματος Τρούμαν» (Μάρτιος τοῦ 1947) αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἐχορήγησαν εἰς τὴν χώραν μᾶς 300 ἑκατομμ. δολαρία, διὰ νὰ συντρίψῃ τὴν ἀνταρσίαν⁽¹⁾.

Αλλὰ καὶ τὸ Συμβούλιον Ἀσφαλείας καὶ ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ ΟΗΕ ἀπησχολήθη μὲ τὴν ἐναντίον τῆς χώρας μᾶς ἐπιβούλην τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ, ἐπειτα ἀπὸ ἐπίσημον καταγγελίαν τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως. Ἔστειλε μάλιστα δύο ἐρευνητικὰς ἐπιτροπὰς εἰς τὰς περιφερείας, διοῦ διεξήγετο ὁ συμμοριτοπόλεμος. Αἱ ἐπιτροπαὶ ἐβεβαιώθησαν ὅτι πραγματικῶς οἱ βόρειοι γείτονες ὑπεδαύλιζον τὸν συμμοριτοπόλεμον, μὲ τὸν ἀπότερον σκοπὸν νὰ ἀποσπάσουν ἐδάφη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἐπιβάλουν διὰ τῶν ὅπλων κομμουνιστικὸν καθεστώς.

1. Ἀπὸ τὸ 1948 καὶ ἔξῆς αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἐχορήγησαν δυνάμει τοῦ «σχεδίου Μάρσαλ» καὶ ἄλλο 1 ½ δισεκατομμύριον δολαρίων.

Μετά τὴν διαπίστωσιν αὐτὴν ὁ ΟΗΕ συνέστησεν εἰς τὰς κυβερνήσεις τῆς Γιουγκοσλαβίας, τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ἀλβανίας νὰ σταματήσουν τὰς ἔχθρικὰς ἐνεργείας των κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἡ μὲν Γιουγκοσλαβία συνεμορφώθη ὡς ἄλλοι ὅμως γείτονες συνέχισαν τὴν βοήθειαν των πρὸς τοὺς συμμορίτας.

Ἐτοι ὁ ἀνταρτοπόλεμος ἔξηκολούθησε μὲ πυρπολήσεις χωρίων, δι-αρπαγὰς περιουσιῶν, ἀνατινάξεις ἀστυνομικῶν σταθμῶν καὶ γεφυρῶν καὶ ἔκτελέσεις ἔθνικοφρόνων πολιτῶν. Ἀποκορύφωσιν δὲ τῆς ἔγκλημα-τικῆς δράσεως τοῦ συμμοριτισμοῦ ἀπετέλεσε τὸ παιδομάζωμα. Οἱ συμ-μορῖται μιμούμενοι τοὺς Τούρκους τῆς τουρκοκρατίας ἤρχισαν νὰ ἀρπά-ζουν ἀπὸ τὰς μητρικὰς ἀγκάλας καὶ νὰ μεταφέρουν εἰς τὰς γειτονικὰς χώρας παιδιὰ ἡλικίας 3 - 14 ἑτῶν. Ἐπεδίωξαν διὰ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς πνευματικὴν καὶ ψυχικὴν διαφθορὰν τῶν 26.000 παιδιῶν ποὺ ἀπήγαγον, ὥστε νὰ εἶναι πρόθυμα, δταν ἀνδρωθοῦν, νὰ πολεμήσουν κατὰ τῆς πατρί-δος των, δπως ἄλλοτε οἱ γενίτσαροι.

Ο συμμοριτοπόλεμος ἔλαβεν ἀγριωτέρας μορφὰς ἀπὸ τοῦ φθινο-πώρου τοῦ 1948, δπότε οἱ ἀντάρται ἤρχισαν νὰ ἐπιτίθενται καὶ ἐναντίον μεγάλων πόλεων (Ναούσης, Καρδίτσης κ.ἄ.). Πρὸ τῆς κρισίμου αὐτῆς καταστάσεως ἐσχηματίσθη «κυβέρνησις ἔθνικῆς ἐνότητος» ἀπὸ τὸ λαϊκὸν κόμμα καὶ τοὺς φιλελευθέρους μὲ πρωθυπουργὸν τὸν Σοφούλην, ἡ ὁποία ἀνέθεσε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ πολέμου ἐναντίον τῶν ἀνταρτῶν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Παπάγον. Οὗτος ἀφοῦ ἔξεκαθάρισε μεθοδικῶς τὴν νότιον Ἑλ-λάδα, τὴν Θεσσαλίαν καὶ μέγα μέρος τῆς Μακεδονίας τὸ θέρος, τοῦ 1949 ἐνεκλώβισε τὰ ὑπολείμματα τῶν συμμοριτῶν εἰς τὰς κυρίας ἑστίας των τοῦ Καΐμακτσαλάν, τοῦ Βίτσι καὶ τοῦ Γράμμου. Ἐκεῖ, ἔπειτα ἀπὸ σκληρὰς καὶ φονικὰς μάχας, οἱ ἀντάρται συνετρίβησαν καὶ εἰς τὸ τέλος Αὔγούστου ὁ συμμοριτοπόλεμος ἔληξεν (¹). Ἀπὸ τοὺς συμμορίτας πολ-λοὶ παρεδόθησαν ἀρκεταὶ ὅμως χιλιάδες ἔζητησαν καταφύγιον εἰς τὰς χώρας τοῦ «σιδηροῦ παραπετάσματος». Ἐτοι ἔληξεν ὁ συμμοριτοπόλε-μος, ὁ ὁποῖος ἐγέννησε νέον διχασμὸν καὶ νέα δεινὰ εἰς τὴν ἔξηντλημένην ἀπὸ τὴν κατοχὴν καὶ τὸ «Δεκεμβριανὸν κίνημα» χώραν μας.

Τὴν ἐπούλωσιν τῶν πληγῶν τῆς Ἑλλάδος ἐκ τοῦ ἀλληλοσπαρα-

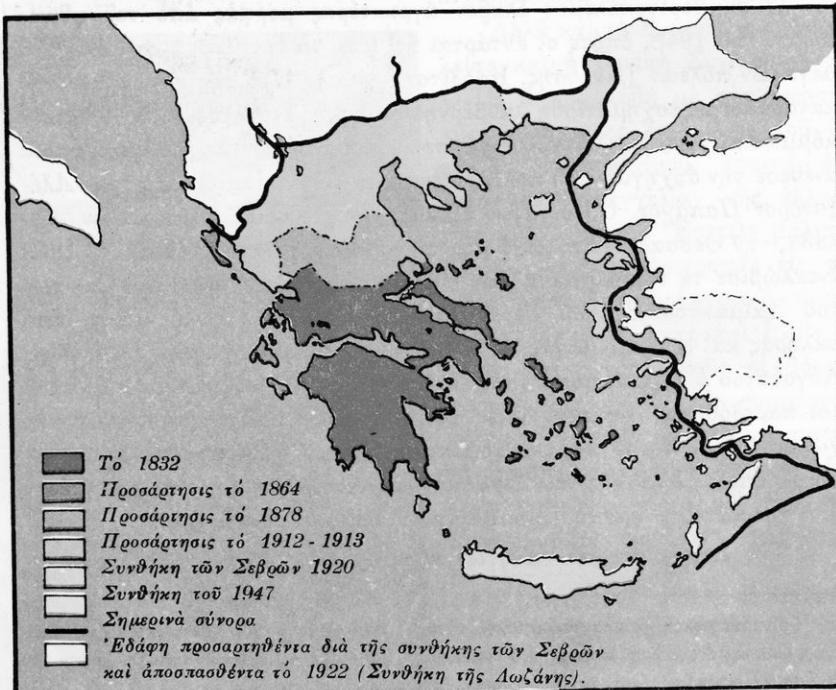
1. Μεγάλην δρᾶσιν ἀνέπτυξαν τότε οἱ συνεργάται τοῦ Παπάγου στρατηγοὶ Γρηγορόπουλος, Κιτριλάκης, Τσακαλῶτος, Μανιδάκης, Μπαλοδῆμος, Παπαδό-πουλος (Παπποῦς), ναύαρχος Κώνστας, πτέραρχος Κελαϊδῆς κ.ά.

γμοῦ ἐκλήθησαν κατόπιν ἐκλογῶν καὶ ἀνέλαβον κατὰ σειρὰν αἱ κυβερ-
νήσεις Ε.Π.Ε.Κ. - Φιλελευθέρων (Πλαστήρας), Ἐλληνικοῦ Συναγερ-
μοῦ (Παπάγος) καὶ Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἐνώσεως (Καραμαλῆς).
Αὐταὶ μὲν ζῆλον ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ τόπου ἐκ τῶν ἐρει-
πίων καὶ εἰργάσθησαν δραστηρίως διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν καὶ πρόο-
δον τῆς χώρας εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς.

ΠΡΟΣΑΡΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ. ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΑΓΩΝ

Εἰς τὰ συνέδρια τῆς εἰρήνης παρ' ὅλους τοὺς ἀγῶνας ποὺ ἔκαμψαν
οἱ διπλωματικοὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐλλάδος δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύ-
χουν τὴν προσάρτησιν τῆς βορείου Ἡπείρου, ἡ ὁποίᾳ ἔμεινεν εἰς τὴν Ἀλ-
βανίαν στενάζουσα ὑπὸ τὸ κομμουνιστικὸν καθεστώς τοῦ Ἐμβέρο Χό-
τζα. Μόνον τὰ μαρτυρικὰ Δωδεκάνησα παρεχωρήθησαν τὸ 1947 διὰ τῆς

*Εἰκ. 50. Τὰ σύνορα τῆς Ἐλλάδος ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς προσαρτήσεως
τῆς Δωδεκανήσου*

Συνθήκης τῶν Παρισίων καὶ προσηρτίθησαν εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα τὴν 7ην Μαρτίου τοῦ 1948.

‘Η Κύπρος, ἡ ὁποία εἶχεν ἐξεγερθῆ κατὰ τὸ 1931 - 1933 καὶ εἶχε ζητήσει τὴν ἔνωσιν μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἀφῆκε τὰς ἐξεγέρσεις καὶ ἐβοήθησε τὴν Ἀγγλίαν. Εἶχε λάβει ὑποσχέσεις ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν, ὅτι μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου θὰ ἐκπληρωθοῦν οἱ πόθοι της. ’Επειδὴ ὅμως οἱ Ἀγγλοί δὲν ἐτήρησαν τὴν ὑποσχεσίν των, οἱ γενναῖοι Κύπριοι ἐξηγέρθησαν σύσσωμοι τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1955 καὶ ἤρχισαν εἰς τὰ βουνά καὶ τὰς πόλεις ἔνα ἄγριον ἀπελευθερωτικὸν πόλεμον μὲ τὴν κραταιὰν Ἀλβιόνα. Τὴν ἡρωικὴν πάλην τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ διηγύθυνεν ἡ ὀργάνωσις ΕΟΚΑ μὲ ἀρχηγούς τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς μεγαλονήσου Μακάριον, τὸν στρατηγὸν Γεώργιον Γρίβαν καὶ τὸν ἐθνομάρτυρα Γρηγ. Αὐξεντίου. ’Ο ἀγώνας εἰς τὴν Κύπρον ὑπῆρξε σκληρός, διότι ἔγινεν ὀλοκληρωτικός: καὶ οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ γυναικεῖς συμμετέσχον εἰς αὐτὸν καὶ εἶχον τὴν θερμὴν συμπαράστασιν ὅλης τῆς ἑλληνικῆς ἐθνότητος.

Εἰς τὴν ἐξέγερσιν οἱ Ἀγγλοί ἀπήντησαν διὰ φυλακίσεων, ἐκτοπισεων καὶ ἀπαγχονισμῶν, εἰς συνδυασμὸν καὶ μὲ διεξαγωγὴν τακτικῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν ὑπαίθρον. Οἱ ἀδάμαστοι ὅμως ἀγωνισταὶ τῆς Κύπρου οὐδόλως ἐκάμφθησαν καὶ κατήγγειλαν τοὺς Ἀγγλούς εἰς τὸν ΟΗΕ. ’Η Ἀγγλία τότε πρὸ τῆς πιέσεως τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν ἡ ναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ διὰ τῆς Συμφωνίας τῆς Ζυρίχης (Φεβρουάριος 1959) νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν Κύπρον ὡς ἀνεξάρτητον δημοκρατίαν, ἐξαρτωμένην ὅμως εἰς ζητήματα ἀμύνης καὶ διπλωματικῆς παραστάσεως ἀπὸ τὴν Βρεταννικὴν Κοινοπολιτείαν.

Εἰκ. 51. Αὐξεντίου, ὁ ἥρως τῆς Κύπρου

53 ΚΡΙΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑΝ. ΑΙ Η.Π.Α. ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΤΗΝ ΗΓΕΣΙΑΝ ΤΩΝ ΔΥΤΙΚΩΝ

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑΝ

‘Η Γερμανία μετά τὴν κατάληψίν της ὑπὸ τῶν συμμάχων διεμοιράσθη εἰς δύο ζώνας κατοχῆς. Οἱ Ρῶσοι ἔλαβαν τὴν ἀνατολικήν, ὅπου καὶ ἐπέβαλον κομμουνιστικὸν καθεστώς. Τὸ Βερολῖνον, μολονότι εὑρίσκεται ἐντὸς τῆς ρωσικῆς ζώνης, διεμοιράσθη μεταξὺ τῶν 4 συμμάχων. ‘Η κατάστασις ὅμως αὐτῇ ἐδημιούργησεν ἀδιέξοδον εἰς τὰς σχέσεις τῶν «τεσσάρων».

Τότε ἡ Ρωσία, διὰ νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς τρεῖς ἄλλους νὰ ἀποχωρήσουν ἀπὸ τὴν γερμανικὴν πρωτεύουσαν, τὸ 1949 ἀπηγόρευσε τὰς κατὰξηρὰν μεταφορὰς αὐτῶν ἢ τῶν Δυτικογερμανῶν διὰ μέσου τῆς ρωσικῆς ζώνης. Οἱ δυτικοὶ σύμμαχοι, διὰ νὰ μὴ φανοῦν ὅτι ὑποχωροῦν καὶ μειωθῇ τὸ γόνητρόν των, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ σώσουν τοὺς κατοίκους τοῦ δυτικοῦ Βερολίνου ἀπὸ τὴν λιμοκτονίαν, ἐνεργοῦντες μὲ θάρρος προέβησαν εἰς τὴν ἔδρυσιν «ἀερογεφύρας» καὶ κατώρθωσαν δι’ ἔκατοντάδων ἀεροπλανῶν νὰ μεταφέρουν χιλιάδας τόννων τροφίμων καὶ εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης.

Ἐπειδὴ δὲν ἔξευρέθη τρόπος συνεργασίας μεταξὺ ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς Γερμανίας, αἱ 7 περιφέρειαι τοῦ δυτικοῦ τμήματος τῆς χώρας ἀπετέλεσαν τὴν ὅμοσπονδον δημοκρατίαν τῆς Γερμανίας μὲ πρωτεύουσαν τὴν Βόννην καὶ καγκελάριον τὸν Ἀντενάουερ.

‘Υπὸ τὴν θερμούργὸν πνοὴν αὐτοῦ ἡ δυτικὴ Γερμανία ἡδυνήθη νὰ ἀνασυγκροτήσῃ τὴν βιομηχανίαν τῆς καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ τοὺς καταλυθέντας ὑπὸ τῶν ναζιστῶν θεσμούς, ὥστε τὸ 1955 διὰ τῶν συμφωνιῶν τῶν Παρισίων τῆς παρεχωρήθησαν ὅλα τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα καὶ ἔγινε δεκτὴ ὡς τακτικὸν μέλος τοῦ NATO.

Η ΑΜΕΡΙΚΗ ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΗΝ ΗΓΕΣΙΑΝ ΤΩΝ ΔΥΤΙΚΩΝ

Μὲ τὴν κρίσιν εἰς τὴν Κίναν καὶ τὴν Ἐλλάδα ἀπεδείχθη ὅτι μόνον αἱ Η.Π.Α. ἀπὸ τὰς Δυνάμεις τοῦ δυτικοῦ Κόσμου εἶχον τὴν ἴκανότητα καὶ τὰ μέσα νὰ ἀναλάβουν ἡγετικὸν ρόλον εἰς τὰ παγκόσμια προβλήματα καὶ νὰ θέσουν φραγμὸν εἰς τὰς ἐπεκτατικὰς διαθέσεις τοῦ κομμουνισμοῦ. ᘾπειδὴ ὅμως ἡ Ρωσία μετὰ τὸν πόλεμον εἶχεν ἀποβῆ ἵσχυρὰ στρατιωτικὴ καὶ βιομηχανικὴ δύναμις καὶ ἦτο δυσκολοπολέμητος, ἔζητησαν τὴν συνεργασίαν καὶ τῶν ἄλλων ἐλευθέρων λαῶν, ὥστε διὰ συλ-

λογικής δράσεως νὰ ἀντιδράσουν κατὰ τῶν ρωσικῶν σχεδίων καὶ νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν εἰρήνην. Διὰ τὴν προσπάθειαν αὐτὴν οἱ Δυτικοὶ Ἰδρυσαν τὰ ἐπόμενα συλλογικὰ δργανα.

1) Τὸν Ὀργανισμὸν τοῦ Βορειοατλαντικοῦ Συμφώνου (NATO). Εἰς αὐτὸν συνεργάζονται μὲ τὰς Η.Π.Α. ἡ Ἀγγλία, Γαλλία, Βέλγιον, Ὁλλανδία καὶ ἄλλαι 11 χῶραι πρὸς κοινὴν ἀμυναν ἐναντίον παντὸς ἐπιτιθεμένου. Ὁ NATO ἴδρυθη τὸ 1949. Ἡ Ἑλλὰς εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν τὸ 1950.

2) Τὸν ΣΕΑΤΟ, δμοιον δργανισμὸν πρὸς ἀμυναν τῆς Ἀσίας. Εἰς αὐτὸν συνεργάζονται αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, Ἀγγλία, Γαλλία, Αὐστραλία, Νέα Ζηλανδία, Φιλιππίναι, Πακιστάν κλπ.

Ἐπίσης αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι προέβησαν εἰς τὴν παροχὴν προγραμματισμένης βοηθείας μὲ τὰς ἐπομένας ἐπισήμους διακηρύξεις:

Πρῶτον, μὲ τὸ «Δόγμα Τρούμαν». Αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐπίσημον διακήρυξιν τοῦ προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτεῶν Τρούμαν (ἀνοιξιν τοῦ 1947) ἐνώπιον τοῦ Κογκρέσου, δτι αἱ Η.Π.Α. θὰ παρεχῶρουν προθύμως στρατιωτικὴν βοηθείαν εἰς τὰς ἀπειλουμένας ἀπὸ τὸν κομμουνισμὸν χώρας. Ἡ πρώτη χειρονομία ἔγινεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν, ποὺ ἤπειροῦντο ἀπὸ τὸν κομμουνισμόν.

Δεύτερον μὲ τὸ «Σχέδιον Μάρσαλ», τὸ ὅποῖον φέρει τὸ ὄνομα τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἔξωτερικῶν τῶν Η.Π.Α. Μάρσαλ. Οὗτος τὸ 1947 ἐζήτησεν ἀπὸ 16 φιλικὰ πρὸς τὴν Ἀμερικὴν κράτη νὰ καταρτίσουν πίνακα τῶν ἀναγκῶν των, ὥστε νὰ δυνηθοῦν αἱ Η.Π.Α. νὰ βοηθήσουν τὴν οἰκονομικὴν ἀνόρθωσιν τῶν χωρῶν αὐτῶν. Διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἡ Ἀμερικὴ ἔχει διαθέσει μέχρι σήμερον πολλὰ δισεκατομμύρια δολλαρίων.

Τὰ ἐπωφελῆ αὐτὰ διὰ τοὺς ἐλευθέρους λαοὺς δργανα καὶ σχέδια συνετέλεσαν, ὥστε ἐπειτα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ Στάλιν (1953) ἡ Ρώσια ὑπὸ τὸν νέον ἡγέτην τῆς Κρούτσεφ νὰ φανῇ ὑποχωρητικὴ καὶ νὰ δεχθῇ ὡς πρὸς τὰς διεθνεῖς σχέσεις τὴν ἀρχὴν τῆς «συνυπάρξεως», ποὺ σημαίνει δτι αἱ δυτικαὶ δημοκρατίαι καὶ τὰ σοβιέτ δύνανται νὰ συνυπάρξουν ἀνευ συγκρούσεων. Καὶ εύτυχῶς διὰ τοὺς λαοὺς αὐτὸ τὸ ἐπεβεβαίωσαν δύο πρόσφατα γεγονότα: ἡ ὑποχώρησις τῶν Ρώσων εἰς τὸ ζήτημα τῆς Κούβας, ποὺ ἐκινδύνευε νὰ προκαλέσῃ διεθνῆ πόλεμον (Φθινόπωρον 1962) καὶ ἡ συμφωνία τῆς Μόσχας περὶ ἀπαγορεύσεως τῶν δοκιμῶν νέων θερμοπυρηνικῶν δπλων (θέρος 1963).

Αι δύο τελευταῖαι ύποχωρήσεις φανερώνουν ότι ή Ρωσία ζῇ και αὐτὴ οὐ πό τὸν ἐφιάλτην τοῦ «κιτρίνου κινδύνου» καὶ δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποκτήσῃ καὶ ή Κίνα πυρηνικὰ ὅπλα. Καὶ ότι ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, φαίνεται ἐκ τοῦ ότι ή Κίνα δὲν ύπέγραψε τὴν συμφωνίαν τῆς Μόσχας καὶ ἔλαβε φανερῶς ἐχθρικὴν στάσιν εἰς τὴν πολιτικὴν γραμμὴν τῆς Ρωσίας.

ΤΜΗΜΑ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ 19ου ΚΑΙ 20ου ΑΙΩΝΟΣ

Αφού ώμιλήσαμεν διὰ τοὺς πολέμους καὶ τὴν πολιτικὴν ἴστορίαν τῶν δύο τελευταίων αἰώνων, θὰ εἴπωμεν δὲ λίγα καὶ διὰ τὴν οἰκονομικήν, πνευματικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν πρόδον.

Αἱ ἐπιστῆμαι ἔκαναν μεγάλας προόδους κατὰ τὰ τελευταῖα 150 ἔτη. Ἡ παγκόσμιος ἴστορία, τὰ κοινωνικὰ καὶ φυσικὰ φαινόμενα. (δῆλ. ἡ ἔξελιξις τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων) ἀπετέλεσαν τὰ σοβαρώτερα προβλήματα ποὺ ἀπηγγόλησαν τοὺς ἐπιστήμονας.

Τὰς παρατηρήσεις ἀπὸ τὰς μελέτας αὐτὰς οἱ εἰδικοὶ τὰς ἐδοκίμασαν εἰς πρακτικὰς ἐφαρμογὰς καὶ ἐπέτυχον ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις μὲ τὰς ὄποιας ἐβελτίωσαν τοὺς δρους τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων.

54 Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΛΑΩΝ

ΑΙ ΠΡΟΟΔΟΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΘΕΤΙΚΑΣ ΕΠΙΣΤΗΜΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΕΧΝΙΚΗΝ

Αἱ πρόδοι εἶναι μεγαλύτεραι εἰς τὰς θετικὰς ἐπιστήμας. Τὰ μαθηματικὰ, ἡ φυσική, ἡ βιολογία, ἡ λατρική, καὶ ἡ χημεία ἥδη ἀπὸ τοῦ 19ου αἰώνος ἔχουν φθάσει εἰς τὴν διατύπωσιν βαρυσημάντων θεωριῶν καὶ πορισμάτων. "Ολα αὐτὰ τὰ ἔξεμεταλλεύθησαν οἱ τεχνικοὶ καὶ οἱ βιομήχανοι, διὰ νὰ εὔρουν νέας δυνάμεις καὶ μηχανάς. "Ηθελον μὲ αὐτὰς νὰ ἀντικαταστήσουν τὰς ἀνθρωπίνας χεῖρας καὶ τὰ μικρὰ ἐργαλεῖα μὲ μηχανάς, διὰ νὰ κάμουν τὴν ἐργασίαν περισσότερον ἐλαφράν καὶ ἀποδοτικήν.

ΝΕΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΑΘΕΣΙΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Πρὶν ἀπὸ 200 ἔτη οἱ ἀνθρώποι, διὰ νὰ κατεργασθοῦν τὰς πρώτας ὕλας εἰς τὰ ἐργοστάσια καὶ νὰ κινήσουν τὰ πλοῖα καὶ τὰ ὁχήματά των,

έχρησιμοποίουν τὰς χεῖρας των, τὰ ζῶα, τὸν ἀέρα καὶ τὸ θερμό. Ἐπὶ αἰῶνας ἀνεζήτουν μίαν δύναμιν ἴσχυροτέραν, τὴν ὁποίαν κάποτε εὗρον. Ἡ δύναμις δὲ αὐτὴ ἦτο ὁ ἀτμός.

Πρῶτος ὁ Ἀγγλὸς μηχανικὸς *Oυάτ* (Watt) ἐπειραματίσθη ἐπὶ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀτμοῦ καὶ ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς ἀποτυχίας ἐφεύρε τὴν ἀτμομηχανὴν (1775). Αὐτὴν κατ’ ἀρχὰς τὴν μετεχειρίσθησαν εἰς τὰ ὅρυχεῖα, ἀργότερον εἰς τὰ ἐργοστάσια καὶ τέλος εἰς τὰ ἀτμόπλοια καὶ τοὺς σιδηροδρόμους.

Τὸν ἀτμὸν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος ἤρχισε νὰ τὸν συναγωνίζεται ὁ ἡλεκτρισμός. Τὸν εἶχεν ἀνακαλύψει ὁ Θαλῆς (550 π.Χ.). Σταθμὸν δύμας πρὸς πρακτικὴν ἐφαρμογὴν αὐτὸῦ ἀπετέλεσεν ἡ ἐφεύρεσις τῆς ἡλεκτρομηχανῆς ἀπὸ τὸν Ἀγγλὸν *Φαραντάν* (1831). Κατόπιν ὁ ἡλεκτρισμὸς ἔχρησιμοποιήθη εύρυτερον καὶ εἰς αὐτὸν ἐβασίσθησαν αἱ τελευταῖαι ἐπαπλήξεις τῆς ἡλεκτρονικῆς, ἡ ὁποίᾳ ὅλα τὰ ἔχει κάμει αὐτόματα. Ἀρκεῖ νὰ πατήσῃς ἕνα «κουμπί» ἢ νὰ στρέψῃς κάποιον διακόπτην.

Παραλλήλως πρὸς τὰς δύο αὐτὰς ἐνεργείας ὁ ἄνθρωπος ἔχρησιμοποίησε καὶ τὰς χημικάς. Καὶ εἰς τὸν τομέα αὐτὸν αἱ ἐφευρέσεις εἶναι ἀμέτρητοι. Ἀνέμειξεν ἐλαστικὸν κόμμι μὲθεῖον ὁ Ἀμερικανὸς *Γκούντγιαρ* καὶ ἐπέτυχε νὰ κατασκευάσῃ τὸ λάστιχον (1883). Ἔκαυσε πετρέλαιον εἰς κλειστὸν χῶρον ὁ γερμανὸς *Ντάμπλερ*, καὶ κατώρθωσε νὰ δημιουργήσῃ κινητήριον δύναμιν καὶ μὲ αὐτὸν ὡς ἀρχὴν κατεσκευάσε τὴν μηχανὴν ἐσωτερικῆς καύσεως (1883). Πῶς θὰ ἐκινοῦντο τὰ αὐτοκίνητα, τὰ ἀεροπλάνα καὶ οἱ πύραυλοι χωρὶς τὰς δύο αὐτὰς ἐφευρέσεις; Τὰς ποικίλας ἰδιότητας τῶν οὐσιῶν τὰς ἐκμεταλλεύεται ἡ βιομηχανία καὶ μᾶς δίδει τροφάς, φάρμακα, δρίδας, ἀτομοβόμβας καὶ πλαστικὰ εἴδη. Τέλος μετὰ τὴν διάσπασιν τοῦ ἀτόμου μεταχειρίζεται καὶ τὴν ἀτομικὴν ἐνέργειαν διὰ τὴν παραγωγὴν ἡλεκτρισμοῦ.

ΟΙ ΔΙΑΣΗΜΟΤΕΡΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΑΙ ΚΑΙ ΕΦΕΥΡΕΤΑΙ

Κατὰ τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνας ἐνεφανίσθησαν πολυάριθμοι ἐρευνηταὶ καὶ ἐφευρέται, οἱ δόποιοι ἀφιέρωσαν ὅλον τὸν βίον των εἰς παρατηρήσεις καὶ πειραματισμούς. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς παρασυρόμενοι ἀπὸ τὴν εὐγενῆ ἐπιθυμίαν τῆς ἀνακαλύψεως, δὲν ἐδίστασαν νὰ θυσιάσουν καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν των (ὅπως ὁ Λίβινγκστον, ὁ Ἀμοῦνδσεν κ.ἄ.).

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας των ὀνομάζομεν ἀνακαλύψεις μέν,

ὅταν αὖται γνωρίζουν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα πράγματα ποὺ ὑπῆρχον, ἀλλὰ δὲν εἶχον παρατηρηθῆ ἐφευρέσεις δέ, ὅταν μὲν ἐπιτυχῇ συνδυασμὸν γνωστῶν πραγμάτων κατορθώνουν νὰ κατασκευάσουν νέα.

Ἐπειδὴ εἰς τοὺς μεγάλους αὐτοὺς ἐπιστήμονας ὁφείλομεν τὰ ἀγαθὰ τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ, ἐπιβάλλεται νὰ τοὺς γνωρίσωμεν καὶ νὰ τοὺς τιμήσωμεν ἀναλόγως τῆς ἀξίας των. "Ολους δὲν δυνάμεθα νὰ τοὺς ἀναφέρωμεν, θὰ ἀπαριθμήσωμεν μόνον τοὺς πλέον μεγαλοφυεῖς.

Μεταξύ ἔκεινων ποὺ ἀνύψωσεν ὁ παγκόσμιος θαυμασμὸς εἶναι:

1) Εἰς τὸν τομέα τῶν γεωγραφικῶν ἐξερευνήσεων οἱ ἔξι: 'Ο Βορειοαμερικανὸς *Πῆρον*, ὁ ὄποιος τὸ 1909 ἐπειτα ἀπὸ μαρίους κινδύνους ἔφθασεν εἰς τὸν Βόρειον Πόλον. 'Ο Νορβηγὸς *Άμοινδσεν*, ὁ ὄποιος τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1911 ηὗτύχησε νὰ πατήσῃ εἰς τὸν Νότιον Πόλον. 'Ο Αγγλος *Χίλαρον*, ὁ ὄποιος ἐπὶ κεφαλῆς ὅμαδος ὁρειβατῶν κατέκτησε τὸ 1953 τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τῆς γῆς ἐπὶ τῶν *'Ιμαλαῖων* ("Ἐβρεεστ 9000 μέτρα.

2) Εἰς τὸν τομέα τῶν ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων σημειώνομεν τοὺς ἐπομένους: Τὸν *"Αγγλον* Βιολόγον *Ντάρβιν*, ποὺ τὸ 1859 διετύπωσε τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως, δηλαδὴ ὅτι τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα ἐξελίσσονται ἀναλόγως τοῦ περιβάλλοντος. Τὸν Αὐστριακὸν Βιολόγον *Μέντελ*, ποὺ διετύπωσε τὴν θεωρίαν τῆς κληρονομικότητος. Τὸν Γάλλον *Παστέρ* καὶ τὸν γερμανὸν *Κώχ*, ποὺ ἀνεκάλυψαν ὅτι ὅλαι αἱ ἀσθένειαι προέρχονται ἀπὸ μικρόβια. Τὸν γερμανὸν *Ραΐντγκεν*, ποὺ εὗρεν τὰς ἀκτῖνας X, διὰ τῶν ὅποιων ὁ ἀνθρώπινος ὁφθαλμὸς φθάνει εἰς τὰ πλέον ἀφανῆ μέρη τοῦ σώματος καὶ ἀνακαλύπτει τὰς αἰτίας τῶν νόσων. Τὸν Γερμανοεβραῖον *Άινστάν*, ποὺ εἶναι ὁ πατὴρ τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος. Τέλος τὸ ζεῦγος τῶν Γάλλων *Κιουρί*, ποὺ ἀνεκάλυψε τὸ ράδιον.

3) Εἰς τὸν τομέα τῶν ἐφευρέσεων ἀναφέρομεν:

1. Τὸν *'Ιταλὸν Βόλτα*, ποὺ ἐφεύρε τὴν ἡλεκτρικὴν στήλην (1794)
2. Τὸν *'Αμερικανὸν Φούλτον* » τὸ ἀτμόπλοιον (1807)
3. Τὸν *"Αγγλον Γ. Στέφενσον* » τὸν σιδηρόδρομον (1815)
4. Τὸν Γάλλον *Νταγκέρ*, » τὴν φωτογραφ. μηχανὴν (1839)
5. Τὸν *'Αμερικανὸν Μόρες* » τὸν τηλέγραφον (1843)
6. Τὸν » *Μπέλλ* » τὸ τηλέφωνον (1876)
7. Τὸν » *"Εντισον* » τὸν ἡλεκτροφωτισμὸν (1879)
8. Τὸν *'Ιταλὸν Μαρκόνι* » τὸν ἀσύρματον (1897)
9. Τοὺς *'Αμερικανοὺς Ράιτ* ποὺ ἐφεύρον τὸ ἀεροπλάνον (1903)

10. Τὸν Ἀγγελὸν Φλέμμιγκ ποὺ ἐφεῦρε τὴν πενικιλίνην (1940)
 11. Τὸν Ἰταλὸν Φέρντι, } } τὴν ἀτομικὴν βόμβαν (1942)
 12. Τὸν Ἄμερικανὸν Ὀπενχάμερο }

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Αἱ ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις συνετέλεσαν εἰς τὴν κατασκευὴν τελειωτέρων μηχανημάτων πρὸς κατεργασίαν τῶν πρώτων ὑλῶν εἰς τὰ ἔργοστάσια· ἐπίσης εἰς τὴν κατασκευὴν μηχανημάτων μεταφορᾶς καὶ ἐπικοινωνίας, μὲ τὰ ὅποια αἱ ἀποστάσεις συντομεύονται καὶ οἱ λαοί, ποὺ ἀλλοτε ἦσαν ἀπομονωμένοι, ἀναπτύσσουν ζωηρὰς οἰκονομικὰς καὶ πνευματικὰς σχέσεις.

Εἰς τὴν θάλασσαν τὰ ταξίδια καὶ αἱ μεταφοραὶ δὲν γίνονται πλέον μὲ τὰ ιστιοφόρα, ἀλλὰ μὲ τεράστια μηχανοκίνητα πλοῖα, ποὺ δύοιάζουν πρὸς μεγαλοπόλεις καὶ δὲν υπολογίζουν τὰς τρικυμίας καὶ τὰς ἀποστάσεις.

Εις τὴν ἔηραν οἱ σιδηρόδοροι καὶ τὰ αὐτοκίνητα ἔχουν ἐξαπλωθῆ παντοῦ καὶ ταξιδεύει κανεὶς ἢ μεταφέρει ἐμπορεύματα μὲ μεγαλυτέραν εὔκολιάν. Πρὸ πάντων ἔχει ἐπιβληθῆ τὸ αὐτοκίνητον, ἐπειδὴ δύναται νὰ κινήται εἰς δόλα τὰ ὄμαλα ἐδάφῃ.

"Οπως βλέπομεν οι ἄνθρωποι μὲ δόλα αὐτὰ τὰ μέσα ἐπέτυχον νὰ διατρέχουν τὴν ξηρὰν καὶ τὸ ὑγρὸν στοιχεῖον. "Επρεπε νὰ ἀφήσουν εἰς τὰ πτηνὰ τὸν ἀέρα; "Επειτα ἀπὸ πολλὰς ἀποτυχίας οἱ τεχνικοὶ κατώρθωσαν νὰ ἀνύψωσουν εἰς τοὺς αἰθέρας ἀεροπλάνα βαρύτερα τοῦ ἀέρος. Κατόπιν τούτου αἱ ἐναέριοι συγκοινωνίαι ἀνεπτύχθησαν ταχύτατα. Μὲ τὴν μεταφορὰν ὅχι μόνον ἐπιβατῶν, ἀλλὰ καὶ ταχυδρομείου καὶ ἐμπορευμάτων ἡ ἀεροπορία ἔγινεν ἀσυναγώνιστον συγκοινωνιακὸν μέσον. Εἰσήχθη καὶ εἰς τὸν πόλεμον καὶ μετέβαλε τὴν τακτικὴν του.

Αποκορύφωσιν τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀεροπλάνου ἀποτελεῖ ἡ ἐφεύρεσις τῶν τεχνητῶν δορυφόρων ἀπὸ τὸν Ρώσον τεχνικὸν Σεντάφ. Τὸν Ὁκτώβριον τοῦ 1957 οἱ Ρώσοι ἐξαπέλυσαν ἐπιτυχῶς τὸν πρῶτον δορυφόρον. Ἔπειτα ἀπὸ 4 ἔτη ὁ Ρώσος ἀστροναύτης Γκαγκάριν μὲν ἔνα τέτοιον δορυφόρον ἔκαμε περιστροφὰς γύρω ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἐπέστρεψεν εἰς καλὴν κατάστασιν εἰς τὸ ἅδαφος. Τὸ κατόρθωμα τοῦτο ἀπέτελεσε μίαν καλὴν ἀρχὴν διὰ τὴν κατασκευὴν διαστημοπλοίων πρὸς κατάκτησιν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἄλλων πλανητῶν.

ΠΩΣ ΔΙΕΜΟΡΦΩΘΗΣΑΝ ΤΑ ΜΕΣΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

‘Η πρώτη δράση των ταχυδρομικῶν υπηρεσιῶν ἡρχισεν ἀπὸ τὸ 1840, ὁπότε ὁ “Ἀγγλος Χίλλ ἐφεῦρε τὸ γραμματόσημον⁽¹⁾. Ἐπειδὴ ἀπὸ τότε καθιερώθη τὰ γραμματόσημα νὰ πληρώνωνται ἀπὸ τὸν ἀποστόλα, τὸ κράτος ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν αὐτῶν καὶ τὴν μεταβίβασιν τῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν δεμάτων διὰ τῶν ταχυδρομικῶν υπηρεσιῶν. Διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὸ ἔξωτερικὸν συνεπήχθη ἀπὸ τοῦ 1875 ἡ Παγκόσμιος Ταχυδρομικὴ Ἔνωσις διὰ τῆς συνεργασίας ὅλων τῶν κρατῶν.

Δυσκολία ἐγενήθη ὡς πρὸς τὴν ἀποστολὴν ἐπειγόντων μηνυμάτων, ὅπου τὸ ταχυδρομεῖον δὲν ἦδύνατο νὰ ἀνταποκριθῇ. Τὸ πρόβλημα δύμας ἐλύθη διὰ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ τηλεγράφου ὑπὸ τοῦ Μόρς, τοῦ ὑποβρυχίου καλωδίου ὑπὸ τοῦ Φήλντ (1866), τοῦ τηλεφώνου καὶ τοῦ ἀσυρμάτου. Ἐπειδὴ μὲ αὐτὰ ἐπιτυγχάνομεν τὴν ἀμεσον σύνδεσιν μὲ τὰς μακρινὰς ἀποστάσεις, τὰ ὀνομάσαμεν τηλεπικοινωνιακὰ μέσα.

Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Καὶ ἡ βιομηχανία ὡφελήθη ἀπὸ τὰς ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς χημείας. Διότι, ἐνῷ πρὶν ὁ ἔξευγενισμὸς τῶν πρώτων ὅλῶν ἐγίνετο διὰ τῶν φυσικῶν δυνάμεων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων χειρῶν, τώρα πραγματοποιεῖται διὰ τῶν μηχανῶν καὶ τῶν χημικῶν ούσιῶν.

Αὐτὸς εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν παραγωγὴν ἀφθόνων καὶ εὐθηγῶν βιομηχανικῶν προϊόντων καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν ἀπολαύσεων τοῦ βίου. Ἐπίσης τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν μεταφορικῶν μέσων. Τέλος τὴν μετακίνησιν τῶν γεωργικῶν πληθυσμῶν πρὸς τὰ βιομηχανικὰ κέντρα καὶ τὴν δημιουργίαν τῶν μεγαλοπόλεων, μὲ ίσχυρὰν μικροαστικὴν καὶ ἐργατικὴν τάξιν.

‘Η συγκέντρωσις τῶν ἀγροτῶν εἰς τὰ ἐργοστάσια ἐπέφερε τὴν ἀραιώσιν τῶν ἐργατῶν τῆς γῆς. Ἐάν, δοσὶ ἔμειναν εἰς τὰ ἀγροκτήματα, δὲν ηὕξανον τὴν γεωργικὴν παραγωγήν, πῶς θὰ ἐτρέφοντο οἱ ἐργάται τῶν ἐργοστασίων καὶ οἱ ἄλλοι ἀστοί; Ἀσφαλῶς διὰ τῆς καλυτερεύσεως τῶν καλλιεργητικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν μεθόδων. Αἱ μηχαναὶ καὶ αἱ χημικαὶ ούσιαι καθὼς καὶ τὰ πορίσματα τῆς φυτολογίας καὶ τῆς ζωολογίας ἐχρησιμοποιήθησαν εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ

1. Εἰς τὴν χώραν μας εἰσήχθη τὸ 1861.

έπεφερον καταπληκτικήν βελτίωσιν αύτῶν. Σήμερον εἰς τὰ μεγάλα ἀγροκτήματα (φάρμας) τὸ ὄργωμα, ἡ συγκομιδὴ καὶ ἡ διατήρησις τῶν καρπῶν γίνεται διὰ μηχανικῶν καὶ χημικῶν μέσων. Τὰ λιπάσματα, τὰ εἰδικὰ φάρμακα, οἱ ἐκλεκτοὶ σπόροι καὶ αἱ διασταυρώσεις τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων αὖξάνουν τὴν παραγωγὴν τῆς γῆς καὶ τῶν κτηνῶν.

Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Αἱ τελειοποιήσεις τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων καὶ ἡ μεγάλη ἔξελιξις τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας ἐπέφερον καὶ τοῦ ἐμπορίου τὴν ἀνάπτυξιν: ἡ ἔξελιξις τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας παρέχει τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸ ἐμπόριον νὰ φέρῃ εἰς τὴν ἀγορὰν ἀφθονίαν προϊόντων καὶ πρώτων ὑλῶν ἡ τελειοποίησις τῶν συγκοινωνιῶν διευκολύνει τὴν ταχεῖαν, ἀσφαλῆ καὶ μὲ χαμηλὸν κόστος μεταφορὰν τῶν ἐμπορευμάτων εἰς τὰ κέντρα καταναλώσεως.

Διὰ νὰ διευκολυνθῇ ἡ συγκοινωνία καὶ τὸ ἐμπόριον, τὰ κράτη κατεσκεύασαν μεγάλα τεχνικὰ ἔργα: ὅδοις, σήραγγας, διώρυγας, γεφύρας, σιδηροδρομικοὺς σταθμούς, λιμένας, ἀποθήκας, ψυκτικὰ μηχανήματα κλπ.

Ἐπρεπεν ὅμως νὰ εὑρεθῇ καὶ ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὅποιον θὰ ᾖτο δυνατὸν νὰ γίνεται ἡ συναλλαγὴ εἰς χρῆμα καὶ νὰ γίνωνται γνωστὰ τὰ γεωργικὰ καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα εἰς ἄλλους τόπους. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀνεπτύχθησαν καὶ ἀναδιωργανώθησαν αἱ Τράπεζαι καὶ αἱ ἐκθέσεις. Αἱ μὲν Τράπεζαι, διὰ νὰ παρέχουν χρηματικὰς εύκολιας, αἱ δὲ ἐκθέσεις (ὅπως ἡ "Ἐκθεσις Θεσσαλονίκης"), διὰ νὰ διαφημίζουν τὰ προϊόντα.

Ἄποτέλεσμα ὅλων αὐτῶν τῶν ἐπωφελῶν μέσων εἶναι ὅτι κάθε χώρα δύναται νὰ ἔχῃ γηγενὴ εὐκόλως τὰ προϊόντα τῆς καὶ νὰ τὰ θέτῃ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀγοραστῶν τῶν ἄλλων χωρῶν, οὕτως ὥστε νὰ λαμβάνουν ἀξίαν τὰ προϊόντα εἰς τὰς χώρας, ποὺ τὰ παράγουν, καὶ νὰ γίνωνται εὐθηνά εἰς ἑκείνας, ποὺ τὰ ἀγοράζουν.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΠΡΟ-ΟΔΟΥ

Αἱ μεγάλαι ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις μετέβαλον σιγά - σιγά καὶ τὸν τρόπον ζωῆς τοῦ μοχθοῦντος ἀνθρώπου. Τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς γεωργίας ἔγιναν ἀφθονώτερα καὶ τελειότερα. Τὸ ἐμπόριον προώδευσε καὶ μὲ τὰ τελειότερα καὶ ταχύτερα συγκοινωνιακὰ

μέσα έκεντρισε τὴν διεθνῆ συνεργασίαν. Ηὑξήθη τὸ μεταναστευτικὸν ρεῦμα πρὸς τὰς νέας χώρας, αἱ εὐρωπαϊκαὶ γνώσεις καὶ γλῶσσαι διεδόθησαν εύρυτερον καὶ ἐκαλλιεργήθη σύσφιγξις τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν λαῶν.

Κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ συνέπεια τῆς οἰκονομικῆς προόδου ὑπῆρξεν ἡ δημιουργία τῆς ἀστικῆς καὶ ἐργατικῆς τάξεως, αἱ ὅποιαι κατώρθωσαν νὰ λάβουν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ἔξουσίαν καὶ τὴν κυβέρνησιν.

55 Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

Παραλλήλως μὲ τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς τεχνικῆς σημειώνεται μεγάλη ἔξέλιξις καὶ εἰς τὴν παιδείαν, τὰ γράμματα καὶ τὰς καλὰς τέχνας.

ΑΙ ΠΡΟΟΔΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑΝ

Ίδιαιτέρως προώδευσεν ἡ παιδεία. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς δὲν ὄφειλεται μόνον εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς μορφώσεως, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐμφάνισιν μεγάλων ψυχολόγων καὶ παιδαγωγῶν (*Πεσταλότσι, Ἐρβαρτος, Μοντεσσόρι, Ντιούνι*). Αὐτοὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι κοινωνιολόγοι καὶ φιλόσοφοι εἰργάσθησαν, διὰ νὰ κάμουν τὴν ἐκπαίδευσιν ἴκανον ποιητικὴν ἀπασχόλησιν τῶν νέων καὶ νὰ δώσουν προγράμματα καὶ μεθόδους διδασκαλίας ἀναλόγους μὲ τὰς κλίσεις τῶν μαθητῶν καὶ τὰ διαφέροντα τῆς ἐποχῆς.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰώνος τὰ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα ἔχουν ὀλοκληρωθῆ ἐις ὅλας τὰς προηγμένας χώρας, ὅπου ἔχει γίνει πλέον ἰδανικὸν ὅτι ἡ παιδεία ἔχει τὴν δύναμιν νὰ διαμορφώσῃ τοὺς λαοὺς εἰς Ἰσχυρά ἔθνη. Διὰ τοῦτο ἡ πολιτεία διὰ τῶν ὀργάνων τῆς ἐπιβλέπει, ὥστε τὰ σχολεῖα νὰ ἐργάζωνται, ὅπως ἀπαιτοῦν αἱ σύγχρονοι συνθῆκαι.

Τὰ ἐκπαιδευτήρια σήμερον μὲ ὀλοκληρωμένα προγράμματα καὶ ἀρτίως κατηρτισμένους διδασκάλους καὶ μὲ ἄλλα μέσα διδασκαλίας ἔνα ἰδανικὸν ἐπιδιώκουν: νὰ δώσουν εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ ἔθνος νέους μὲ εὐρωστα σώματα, ἐπαρκεῖς γνώσεις καὶ φρονήματα ἀνθρωπιστικὰ καὶ ἔθνικά. Τὰ πανεπιστήμια, τὰ πολυτεχνεῖα καὶ τὰ ἴνστιτούτα μοχθοῦν νὰ προσφέρουν εἰς τὴν πολιτείαν νέους μὲ πτυχία καὶ ἐφόδια ἴκανοτητος εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὴν τεχνικὴν καὶ εἰς τὰς γλώσσας.

Τὴν σχολικὴν μόρφωσιν τὴν συμπληρώνουν αἱ βιβλιοθῆκαι, τὰ μουσεῖα, αἱ ἐκθέσεις ἔργων τέχνης, ἡ ἐκκλησία, τὰ γυμναστήρια, τὸ θέατρον, ὁ κινηματογράφος, τὰ περιοδικὰ κλπ., ὅπου ὁ νέος ἔχει τὴν

εύκαιριαν νὰ ἐπαιξήσῃ τὸν μορφωτικόν, ἥθικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν ἔξο-
πλισμόν του.

Τέλος ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ ὁργανισμοί, οἱ ὅποιοι ἐπιδιώκουν τὴν
μόρφωσιν καὶ τὸν ἔξανθρωπισμὸν εἰς διεθνὲς ἐπίπεδον. Τοιοῦτοι ὁργα-
νισμοὶ εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

1) Ὁ Διεθνῆς Ἐρυθρὸς Σταυρός, ποὺ ἰδρύθη τὸ 1864 ἀπὸ τὸν
Ἐλβετὸν Ἐρρῆκον Ντυνάν, διὰ νὰ ἀνακουφίζῃ τὸν πόνον τῶν τραυμα-
τιῶν πολέμου καὶ τῶν ἀπόρων ἀσθενῶν καὶ γενικῶς νὰ ἐλαφρώνῃ τὴν
δυστυχίαν. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀνθρωπιστοῦ πρὸς ἰδρυσιν
τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐπήγασεν ἀπὸ τὰ ὄσα φρικτὰ εἴδεν ὁ Ἰδιος εἰς
τὸ πεδίον τῆς μάχης τοῦ Σολφερῖνο (1859).

2) Τὸ Σῶμα Προσκόπων, ποὺ ἰδρύθη τὸ 1908 ἀπὸ τὸν "Αγγλον
στρατηγὸν Πάουελ. Ὁ προσκοπισμὸς εἶναι ἀξιοσύστατος, διότι συνη-
θίζει τὸ παιδὶ εἰς τὴν πειθαρχίαν, τὴν ἀγάπην τοῦ ὑπαίθρου, εἰς τὴν
κοινωνικὴν συνεργασίαν καὶ τὴν προσήλωσιν εἰς τὰ ὑψηλότερα ἰδανικὰ
τῆς ἀνθρωπότητος (φιλίαν αὐτοθυσίαν κλπ.).

3) Ἡ Οδύνεσκο, ποὺ ἰδρύθη συμφώνως μὲ τὸν καταστατικὸν
χάρτην τοῦ Ο.Η.Ε., διὰ νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν πνευματικὴν συνεργασίαν
μεταξὺ τῶν λαῶν διὰ τῆς ἀναπτύξεως μορφωτικῶν σχέσεων ἀπὸ πνευ-
ματικοὺς ἀνθρώπους (εἰς τὴν λογοτεχνίαν, θέατρον, καλὰς τέχνας, μου-
σικήν, εἰς τὴν παιδείαν κλπ.).

Εἰς τὰς ἀνωτέρω διεθνεῖς ὁργανώσεις μετέχει λίαν ἐπιτυχῶς καὶ
ἡ χώρας μας.

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Κατὰ τὸ β' ἡμίσυ τοῦ 18ου αἰώνος καὶ τὸ α' τοῦ 19ου ἀνεπτύ-
χθησαν ἡ γερμανικὴ φιλοσοφία καὶ λογοτεχνία.

Ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς φιλοσόφους ἐκεῖνοι ποὺ ἔδωσαν μεγάλην
ῷθησιν εἰς τὸν φιλοσοφικὸν στοχασμὸν εἶναι ὁ Κάντιος καὶ ὁ Ἔγελος.
Ὁ πρῶτος (1724 - 1804), ποὺ ἔχει δνομασθῆ «πατὴρ τῆς κριτικῆς
φιλοσοφίας», παραδέχεται δὲι αἱ ἔξωτερικαὶ ἐμπειρίαι ποὺ παίρνομε
ἀπὸ τὴν ζωὴν μᾶς δίδουν τὴν ὕλην, ἐνῷ ὁ νοῦς τὰς μορφὰς τῆς γνώ-
σεως. Συμφώνως μὲ τὴν θεωρίαν τοῦ Ἔγέλου, ἐκεῖνο ποὺ ἔχει πραγματι-
τικὴν ὑπόστασιν εἰς τὴν ἱστορίαν εἶναι ἡ πνευματικὴ ζωὴ (φιλοσοφία,
τέχνη, θρησκεία). Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ θεωροῦνται ἀρχηγοὶ τοῦ ἰδεαλισμοῦ.

Μεγάλοι λογοτέχναι παγκοσμίου φήμης ἀνεδείχθησαν οἱ Γερμανοὶ

Γκαῖτε, Σίλλερ καὶ Χάινε. 'Ο Γκαῖτε (1749 - 1832) ἔγραψε τὸ ἀθάνατον μυθιστόρημα «Βέρθερος» καὶ τὸ ὑπέροχον ποίημα «Φάουστ». 'Ο Σίλλερ, σύγχρονος τοῦ πρώτου, ὑπῆρξε μεγάλος δραματογράφος· ἀριστουργήματά του θεωροῦνται «οἱ Λησταί», καθὼς καὶ ὁ «Γουλιέλμος Τέλλος». 'Ο Χάινε διεκρίθη ὡς λυρικὸς ποιητής· ἡ συλλογὴ του «Βιβλίον τῶν Ἀσμάτων» φημίζεται ὡς κλασσικόν, πολλὰ δὲ ἀπὸ τὰ ποιήματά του ἔχουν μεταφρασθῆ καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν οἱ ἔξοχώτεροι ποιηταὶ εἶναι οἱ φιλέλληνες Βύρων καὶ Σέλλεϋ καὶ μυθιστοριογράφοι ὁ Ντίνετς, Οὐδᾶλτερ Σκότ, Κίπλιγ κ.ἄ.

Τὰ διασημότερα δόνόματα τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας εἶναι ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ («Οἱ Ἀθλιοι» καὶ «Παναγία τῶν Παρισίων») καὶ ὁ Ἀλέξ. Λουμᾶς πατήρ («Οἱ 3 Σωματοφύλακες»). ἐπίσης καὶ ὁ Ιούλιος Βέλρ οὐ καὶ ὁ Αἴμ. Ζολᾶ ἐγοήτευσαν ἀναριθμήτους ἀναγνώστας των.

'Απὸ τοὺς Ρώσους οἱ πλέον ἀξιανάγνωστοι διηγηματογράφοι ὑπῆρξαν ὁ Λέων Τολστόι («Πόλεμος καὶ Εἰρήνη») καὶ ὁ Ντοστογιέφσκυ («Ἐγκλημα καὶ τιμωρία») καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ Λέόρδονταφ, Γκόρκων κ.ἄ.

Εἰς τὴν Νορβηγίαν διεκρίθη ὁ Κρούτ Χάμσονν («Ἡ πεῖνα»).

'Εκ τῶν Ἀμερικανῶν ἀξιόλογοι θεωροῦνται εἰς τὴν ποίησιν ὁ Ἐντγκαρ Πόε, ἐνῷ εἰς τὴν διηγηματογραφίαν οἱ Κοῦπερ καὶ "Ιρβιγκ".

Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΝ

'Απὸ τοὺς θεατρικοὺς συγγραφεῖς, ποὺ τὰ ἔργα των ἐπαίχθησαν εἰς ὅλας τὰς πολιτισμένας χώρας, σημειώνομεν τοὺς ἔξης: τὸν "Ἀγγλον

Εἰκ. 52. 'Ο Γκαῖτε

Eik. 53. Ο Βίκτωρ Οδυκώ

ήθιοποιούνς εἰς τὴν συσκευήν του.

Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΥΣΙΚΗΝ. ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ποὺ ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ἀμερικὴ ἔδιδον τοὺς μεγάλους ἐφευρέτας, ἡ Γερμανία, ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ἰταλία παρουσιάζουν τοὺς μεγαλυτέρους μουσικοὺς τῶν αἰώνων.

Ο μέγιστος τῶν γερμανῶν συνθετῶν εἶναι ὁ Μπετόβεν (1770 - 1827). Μολονότι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ἔχασε τὴν ἀκοὴν του, ἔξηκολούθει νὰ συνθέτῃ. Ὑπάρχει κανεὶς ποὺ νὰ μὴ ἀπήλαυσε τὰς ἀθανάτους «Συμφωνίας» καὶ τὸν «Φιντέλιο» τοῦ Μπετόβεν; Ἄλλος μέγας Γερμανὸς μουσικὸς εἶναι ὁ Βάγνερ (1813 - 1883), ποὺ ἔδωσε πνοὴν εἰς τὸ μουσικὸν δρᾶμα. Ἀγαπᾶται πολὺ ἀπὸ τοὺς Γερμανούς, διότι ἐμελοποίησε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς θρύλους τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Ἀριστούρ-

Μπέροναρ Σόου, τὸν Νορβηγὸν Ἰψεν, τοὺς Ρώσους Τουργκένιεφ, Γκόγκολ καὶ Τσέχωφ, τὸν Γάλλον Ἀλ. Δουμᾶν νιὸν («Κυρία μὲ τὰς καμελίας») καὶ τὸν Γερμανὸν Χάουπτμαν.

Ἄπο τῆς ἐνάρξεως τοῦ 20οῦ αἰῶνος τὸ θέατρον ἀρχίζει νὰ παραγκωνίζεται ὑπὸ τοῦ κινηματογράφου. Αἱ ταινίαι, βωβαὶ παλαιότερον, διηλοῦσσαι σήμερον καὶ μὲ μουσικήν, δύνανται νὰ προβληθοῦν παντοῦ καὶ μὲ εὐθηνὸν εἰσιτήριον. Διὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς καὶ ἀκόμη ἐπειδὴ παρουσιάζουν σκηνὰς καὶ δράσεις εἰς πλατυτέραν κλίμακα ἀπὸ τὴν θεατρικὴν σκηνήν, προσελκύουν πολλοὺς θεατάς.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ ὁ κινηματογράφος εῦρεν ἀνταγωνιστὴν τὴν τηλεόρασιν. Διότι, ὅταν διαθέτῃ κανεὶς συσκευὴν τηλεοράσεως, παρακολουθεῖ τὸ θέατρον ἀπὸ τὴν οἰκίαν του ἀκούων καὶ βλέπων τοὺς

γημά του θεωρεῖται «Τὸ δακτυλίδι τῶν Νικπελοῦγκεν». Ἀπὸ τοὺς Αὐστριακοὺς διεκρίθησαν ὁ Μότζαρτ καὶ ὁ Σοῦμπερτ. Ἀπὸ τοὺς Πολωνοὺς ὁ Σοπέν. Ἡ Ρωσία ἀνέδειξε τὸν Τσαϊκόφσκυ. Ἡ Ἰταλία τέλος τοὺς μεγαλυτέρους μουσικοὺς μελοδραμάτων: τὸν Ροσίνι, ποὺ συνέθεσε τὴν ὄπεραν «Γουλιέλμος Τέλλος» καὶ τὸν Βέρντι, τοῦ ὅποιου τὰ μελοδράματα «Τροβατόρε» καὶ «Ἀίντα» θεωροῦνται ἀριστουργήματα.

ΑΙ ΠΡΟΟΔΟΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΑΛΑΣ ΤΕΧΝΑΣ

Οὔτε ἡ γλυπτικὴ οὔτε ἡ ζωγραφικὴ τῶν δύο τελευταίων αἰώνων ἔφθασαν εἰς τὸ ὄψος εἰς τὸ ὅποιον ἀνῆλθον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεως.

Ἄπὸ τοὺς γλύπτας ὁ Βέλγος Μενιέ προσπαθεῖ νὰ παραστήσῃ εἰς τὰ ἔργα του τὸν ἀνθρωπὸν τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ μόχθου. Ὁ Γάλλος Ροντέν, ποὺ θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους καλλιτέχνας τῆς ἐποχῆς μας, κατεσκεύασε τὸν «Σκεπτόμενον», γλυπτὸν ποὺ διὰ τῆς στάσεως καὶ τῆς ἐκφράσεως φανερώνει τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τοῦ διανοουμένου ἀνθρώπου.

Εἰς τὴν ζωγραφικὴν ὁ Γάλλος Ντελακρούα ἀρέσκεται νὰ παριστάνῃ ἴστορικὰς σκηνάς, ἐνῷ ὁ συμπατριώτης του Μιλλιέ καὶ ὁ Ἐλβετὸς Μπέκλιν προτιμοῦν τοπία καὶ σκηνὰς ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωήν.

Πολὺ μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν ἀπὸ τὰς δύο ἄλλας καλάς τέχνας εἶχεν ἡ ἀρχιτεκτονικὴ. Αὐτὸ δρείνεται εἰς δύο κυρίως λόγους: πρῶτον εἰς τὴν γοργὴν ἐξέλιξιν τῶν κωμοπόλεων εἰς μεγάλας πόλεις, αἱ ὅποιαι χρειάζονται δημόσια καταστήματα, ρυμοτομίαν, πλατείας, σιδηροδρό-

Eix. 54. Ὁ Μπετόβεν

μικούς σταθμούς, θέατρα, κινηματογράφους και ἄλλα εύπρεπή κτίρια: δεύτερον, εἰς τὴν ἐμφάνισιν νέων οἰκοδομησίμων ὑλικῶν μεγάλης ἀντοχῆς, ὅπως ὁ σίδηρος καὶ τὸ τσιμέντο. Μὲ σιδηρούς σκελετούς, οἱ ὅποιοι γεμίζονται ἀπὸ σκυροκονίαμα, οἱ ἀρχιτέκτονες δημιουργοῦν στερεάς βάσεις, ὡστε νὰ δίδουν μεγάλα ὑψη εἰς τὰς κατοικίας. "Ετοι εἰς μὲν τὰς μεγαλοπόλεις τῆς Εὐρώπης ἐπιβάλλεται ἡ πολυκατοικία, εἰς δὲ τὴν Ἀμερικὴν προτιμᾶται ὁ οὐρανοξύστης.

'Ως πρὸς τὸν ρυθμὸν οἱ ἀρχιτέκτονες προσπαθοῦν νὰ συνδυάσουν τὸ τερπνὸν μετὰ τοῦ ὠφελίμου: νὰ προσαρμόζουν δῆλ. τοὺς ὅγκους τῶν οἰκοδομῶν πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς, χωρὶς νὰ παραβιάζουν τὴν αἰσθητικὴν των ἐμφάνισιν. Ἰδιαιτέρως προσέχουν τὸν φωτισμόν, τὸν ἀστρισμὸν καὶ τὰς ἄλλας ἀνέσεις.

56 Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

'Η χώρα μας μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεώς της ἀπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν εὑρίσκετο σχεδὸν εἰς πνευματικὴν καλλιτεχνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀπομόνωσιν καὶ δὲν ἦδυνθήη νὰ παρακολουθήσῃ τὰς προόδους ποὺ εἶχον ἐπιτελέσει οἱ πολιτισμένοι λαοί.

'Αλλὰ καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν της ἔξηκολούθησεν ἡ κατάπτωσις. 'Η ἐπανάστασις εἶχε δημιουργήσει ἀταξίαν καὶ ἔξαθλίωσιν. Οἱ ἀγροὶ εἶχον μείνει ἔρημοι καὶ ἀκαλλιέργητοι, αἱ περισσότεραι πόλεις καὶ τὰ χωρία ἥσαν κατεστραμμέναι. 'Η βιοτεχνία, τὸ ἐμπόριον, ἡ συγκοινωνία καὶ ἡ παιδεία ἔχώλαινον. 'Εκεῖνο δὲ ποὺ ἀργησεν νὰ ἀποκτήσῃ ἡ Ἑλλὰς ἥτο ἡ χρηστὴ διοίκησις καὶ ὁ σεβασμὸς τῶν νόμων, διότι ὁ ἐλληνικὸς λαὸς δὲν ἥτο δυνατὸν εὐκόλως νὰ συνηθίσῃ εἰς τὴν τάξιν καὶ τὴν ὑπακοὴν πρὸς τοὺς νόμους.

'Ἐν τούτοις διὰ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν προηγμένων λαῶν καὶ τῆς δραστηριότητος τῶν μετεπαναστατικῶν κυβερνήσεων ἡ τάξις ἥρχισε νὰ ἐπιβάλλεται καὶ ὅλοι οἱ κλάδοι τῆς ἔθνικῆς οἰκονομίας, τῆς διοικήσεως, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς παιδείας ἀναπτύσσονται καὶ προσπαθοῦν νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ.

Η ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ . ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ . ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ

"Οταν τὸ 1821 ἡ Ἑλλὰς ἐλάμβανε τὰ δπλα, διὰ νὰ ἀποτινάξῃ τὸν στυγερὸν δθωμανικὸν ζυγόν, ἡ ἔκτασίς της μόλις ἐφθανε τὰ 47.516 τε-

τραγωνικὰ χιλιόμετρα καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς ὑπελογίζετο εἰς 938.765 ἀτομα.

Αργότερον διὰ τῶν ἀπελευθερωτικῶν πολέμων τῶν τέκνων της, τῶν ἐδαφικῶν προσαρτήσεων, τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ὅρίων τῆς ἐπικρατείας, τῆς ἀφίξεως καὶ ἐγκαταστάσεως προσφύγων ἐκ τῆς Μικρᾶς Ασίας καὶ τῆς Ανατολικῆς Θράκης ἐντὸς τῶν ὅρίων τοῦ ἐλευθέρου ἐλληνικοῦ κράτους ἐσημειώθησαν πολλαὶ ἐδαφικαὶ καὶ πληθυσμικαὶ ἔξελιξεις.

Σήμερον ἡ χώρα μας ἔχει συνολικὴν ἐπιφάνειαν 131.944 τετρ. χιλ.—συμπειλαμβανομένων καὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑδάτων, ποταμῶν, λιμνῶν κλπ.—ἐκ τῶν ὅποιων τὰ 106.777,76 καταλαμβάνει τὸ ἡπειρωτικὸν τμῆμα καὶ τὰ 25.166,24 τὸ νησιωτικόν. Πρὸς τὰ ὅμορα κράτη τὸ μῆκος τῶν ἡπειρωτικῶν συνόρων εἶναι 1.170,20 χιλιομ., τὸ δὲ συνολικὸν μῆκος τῶν ἀκτῶν τῆς πατρίδος μας ἀνέρχεται εἰς 15.020,9 χιλιομ. (κατὰ γενομένην ἐμβαδομέτρησιν τοῦ 1963).

Ο πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 8.870.000 ψυχάς. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν πληθυσμὸν αὐτὸν 2 $\frac{1}{2}$ ἑκατομμύρια Ἑλληνες ἔχουν μεταναστεύσει εἰς ξένας χώρας καὶ ἄνω τοῦ $\frac{1}{2}$ ἑκατομμυρίου εἶναι ἀκόμη ἀλλότρωτοι ἡ εὑρίσκονται ὑπὸ ξένην ἔξαρτησιν.

Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας μας ἀπὸ τῆς 1ης Ιουνίου 1973 εἶναι προεδρικὴ δημοκρατία.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ. Η ΠΑΙΔΕΙΑ. ΑΙ ΕΝΟΠΛΟΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Μόλις ἤρχισεν ἡ Ἐπανάστασις καὶ ἔξετελέσθη ὁ Πατριάρχης, διεκόπησαν αἱ διοικητικαὶ σχέσεις τῶν ἐκκλησιῶν, ποὺ εὑρίσκοντο εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν ἐπαναστατῶν, μὲ τὸ Πατριαρχεῖον. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἡ ἀδυναμία τοῦ Πατριαρχείου νὰ ἐκτελῇ τὰ διοικητικά του καθήκοντα εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ κηρυχθῇ ἡ Ἐκκλησία τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος αὐτοκέφαλος (1833). Τὸ Πατριαρχεῖον ἀντέδρασεν, ἀλλὰ τὸ 1850 ἀνεγνώρισε τὴν Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὅποια δὲν ἔπαισε νὰ διατηρῇ πνευματικὰς σχέσεις μετὰ τῆς κεφαλῆς τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ 69 ἄλλας μητροπόλεις. Ἀνωτάτη ἀρχὴ αὐτῆς εἶναι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἀποτελουμένη ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερεῖς, τῶν ὅποιων προεδρεύει ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν. Ὑπὸ εἰδικὸν καθεστώς τελοῦν αἱ ἵεραι μητροπόλεις τῶν Ἐκκλησιῶν Κρήτης καὶ Δωδεκανήσου.

‘Η Παιδεία, όπως έτονόστιμεν, έθεμελιώθη από τὸν Καποδίστριαν καὶ ἐπὶ τοῦ “Οθωνος” ἔλαβε τὴν πλήρη ἀνάπτυξίν της εἰς Στοιχειώδη, Μέσην καὶ Ἀνωτάτην. ‘Η προσπάθεια διὰ τὴν ἀνάπτυξίν της συνεχίσθη ἔκτοτε μέχρι σήμερον καὶ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν διὰ τοῦ ὃναλφα-βητισμὸς ἐπολεμήθη καὶ τὸ ὅλον ἐκπαιδευτικὸν μας σύστημα ἐβελτιώθη πολὺ. ’Αξιοθαύμαστος εἶναι ἴδιως ἡ συνεχῆς αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν καὶ τῶν σχολείων: εἰς τὴν Δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν (δημοσίαν καὶ ἴδιωτικὴν) ἔχουμεν 9362 σχολεῖα, μὲ 903.335 μαθητὰς: εἰς τὴν Μέσην (δημοσίαν καὶ ἴδιωτικὴν) 1078 γυμνάσια ἑξατάξια, τριτάξια, οἰκονομικὰ ἢ ναυτικὰ μὲ σύνολον περίπου 491.750 μαθητὰς: εἰς τὴν Ἀνωτάτην 4 Πανεπιστήμια, 1 Πολυτεχνεῖον καὶ 20 ἄλλαι Ἀνώτεραι Σχολαὶ δέχονται ἐτησίως 20.000 φοιτητὰς, ἀπὸ τοὺς δύοις τὸ $\frac{1}{4}$ εἶναι γυναικεῖς.

Βλέπομεν λοιπὸν διὰ τὸν ἡγραμμάτους ἐνηλίκους φροντίζει ἡ πολιτεία διὰ τῆς ἰδρύσεως σχολείων ἀναλφαβήτων. ’Ακόμη καὶ διὰ τὰ ἄπορα ἐργαζόμενα παιδιὰ κατεβλήθη μέριμνα πρὸς μόρφωσιν διὰ τῆς ἰδρύσεως νυκτεριῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ γυμνασίων. ’Η δημοσίᾳ ἐκπαίδευσις εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας της παρέχεται ἐντελῶς δωρεάν.

’Απὸ τὸ 1926 ἰδρύθη καὶ λειτουργεῖ καὶ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν μὲ σκοπὸν τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν προαγωγὴν τῶν ἐπιστημῶν, τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ γενικῶς τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων.

Τὰς ἐνόπλους δυνάμεις τὰς ἔχει ὀργανώσει ἡ πατρίς μας, διὰ νὰ ἔξασφαλίζῃ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀκεραιότητα της ἀπὸ τοὺς ἔχθρούς. Τὰς ἀποτελοῦν ὁ στρατὸς τῆς ἔνορᾶς, τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν καὶ ἡ πολεμικὴ ἀεροπορία. ’Ο στρατός μας εἶναι ἵσχυρὸς καὶ πλήρως ὠργανωμένος, διότι ἔχει ἐφοδιασθῆ μὲ ὅλα τὰ τελευταῖα ὅπλα (τάνκς, πυραύλους, ραντάρ κλπ.) καὶ ἀσκεῖται τακτικὰ ἀπὸ ἐμπείρους ἀξιωματικούς. Κάθες Ἐλληνόπουλον μόλις συμπληρώσῃ τὸ 21ον ἔτος, θεωρεῖ ὑποχρέωσίν του νὰ σπεύσῃ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν στρατιωτικὴν του θητείαν προσφέρον τὸν βραχίονά του καὶ τὰς πνευματικὰς δυνάμεις αὐτοῦ εἰς τὴν μεγάλην του μητέρα, τὴν Πατρίδα.

57 ΑΙ ΠΡΟΟΔΟΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΒΙΟΝ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΑΚΑΤΕΡΓΑΣΤΩΝ ΕΙΔΩΝ

’Η γεωργία θεωρεῖται ως ὁ βασικὸς κλάδος τῆς ἔθνικῆς μας οἰκο-

νομίας. Αύτό είναι φυσικόν, διότι μαζί με τὴν κτηνοτροφίαν ἀπασχολοῦν τὸ 52% τοῦ ὅλου ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ ἔτησία δέξια τῶν γεωργοκτηνοτροφικῶν προϊόντων ὑπερβαίνει τὰ 20 δισεκατομμύρια δραχμάς.

Τὴν πρόοδον αύτὴν τὴν ἐπέτυχε τὸ κράτος διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν κατακτήσεων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν (λιπάσματα, μηχαναί, ἔξευγενισμένα ζῶα καὶ σπόροι, γεωπόνοι, κτηνίατροι, φάρμακα κλπ.). Ἐπίσης διὰ τῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων (ἀποξηράνσεως λιμνῶν, κατασκευῆς φραγμάτων εἰς τοὺς ποταμούς κλπ.).

Τὰ βασικώτερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι τὰ δημητριακὰ (ἄνω τῶν 3 δισεκατομ. κιλῶν), τόσα ποὺ χρειάζεται ἡ χώρα μας διὰ νὰ ἔχῃ αὐτάρκειαν. Ἀλλα προϊόντα, τῶν ὁποίων κάμνομεν καὶ ἔξαγωγήν, εἶναι ὁ καπνός, ὁ βάμβαξ, ἡ ὅρυζα, τὰ φρούτα, ὁ οἶνος, τὸ ἔλαιον, ἡ σταφίς, τὰ σῦκα, αἱ βρώσιμοι ἐλαῖαι κλπ.

Τὰ κτήνη τῆς Ἑλλάδος ὑπερβαίνουν τὰ 10 ἑκατομμύρια, ἀπὸ τὰ δύποια τὸ 1/2 εἶναι πρόβατα. Ἐπίσης ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ πτηνοτροφία, ἡ μελισσοκομία καὶ ἡ σηροτροφία (καλλιέργεια μεταξοσκώληκος). Εἰς κτηνοτροφικὰ εἰδῆ δὲν ἔχομεν ἐπάρκειαν, διὰ τοῦτο εἰσάγομεν κατεψυγμένα κρέατα καὶ πουλερικὰ καθὼς καὶ εἰδῆ γαλακτοκομίας (τυριά, βούτυρα κλπ.).

Η ΑΛΙΕΙΑ ΚΑΙ Η ΣΠΟΓΓΑΛΙΕΙΑ

Οἱ κάτοικοι τῶν νήσων καὶ τῶν παραθαλασσίων μερῶν καθὼς καὶ τῶν λιμνῶν μοχθοῦν καὶ κινδυνεύουν, διὰ νὰ περισυλλέξουν τοὺς θησαυροὺς τῶν βυθῶν. Μεταπολεμικῶς ἡ ἀλιευτικὴ ναυτιλία ἀνασυγκρατηθεῖσα ἐτριπλασιάσθη καὶ ἐκτελεῖται μὲ τρόπον ἐπιστημονικώτερον καὶ τεχνικόν. Ἀλλὰ καὶ τὸ εἰσόδημα αὐτὸ μόνον κατὰ τὸ 70% καλύπτει τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, δι' αὐτὸ εἰσάγομεν ἀλίπαστα καὶ κατεψυγμένα θαλασσινὰ καὶ ἡ χώρα σπαταλᾷ πολύτιμον συνάλλαγμα.

Ἀπὸ τοὺς ἀλιεῖς πολλοὶ (Σπετσιῶται, Ὑδραῖοι, Δωδεκανήσιοι) ἀσχολοῦνται καὶ μὲ τὴν σπογγαλιείαν καὶ διὰ τοῦτο ἔχουν εἰδικὸν στόλον καὶ μηχανήματα. Ἀλιεύουν συνήθως εἰς τὰ παράλια τῆς Β. Ἀφρικῆς, τῆς Κύπρου κλπ., τοὺς πλέον ἐκλεκτοὺς σπόργυους, οἱ ὅποιοι εἶναι περιζήτητοι εἰς τὰς ξένας ἀγοράς.

ΑΛΛΑ ΕΙΔΗ ΠΡΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΙΝ

‘Η χώρα μας έχει και άλλα άκομη είδη και πρώτας όλας πρὸς ἀξιοποίησιν : ίαματικά υδατα, δόρυκτά, ἀρχαιότητας, ωραῖα τοπία (νήσους, ἀκτές, κοιλάδας) και υδατα, τὰ ὅποια δύνανται νὰ ποτίσουν τοὺς ἔηροὺς ἀγροὺς και νὰ τοὺς κάμουν γονιμωτέρους ή νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς λευκὸς ἄνθραξ και νὰ μᾶς δώσουν ἡλεκτρικὴν ἐνέργειαν. ’Έχει σπήλαια, τὰ ὅποια κρύπτουν παλαιοὺς πολιτισμοὺς και ὑπερόχους σταλακτίτας. ’Έχει δάση ποὺ και αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ ἐκμεταλλεύματα μὲ προσοχήν. ’Ολα αὐτὰ ἀποτελοῦν πηγὴν πλούτου, ποὺ θέλει ὁργάνωσιν διὰ νὰ καταστῇ προσοδοφόρος.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΕΞΕΥΓΕΝΙΣΜΕΝΩΝ ΕΙΔΩΝ

‘Η βιομηχανία - βιοτεχνία είναι, ἔπειτα ἀπὸ τὴν γεωργίαν, ἡ δευτέρα πηγὴ εἰσοδήματος. ’Η βιομηχανία είναι ἐργοστασιακή και ἔξευγενίζει τὰς πρώτας όλας μὲ μηχανάς.

Οι ἀσχολούμενοι εἰς αὐτὴν ὑπερβαίνουν τὰς 500.000 και τὰ ἐργοστάσια τὰς 3.000. Τὰ τελευταῖα διακρίνονται εἰς κλωστοϋφαντουργικά, παραγωγῆς λιπασμάτων, τροφῶν, ποτῶν, σιγαρέττων, τσιμέντου, πολεμικῶν εἰδῶν, διαλίσεως καυσίμων, μεταλλουργίας, ἡλεκτρικῆς ἐνεργείας και ταυτηγήσεως μεγάλων πλοίων.

Τὰ περισσότερα ἐργοστάσια εύρισκονται εἰς τὰς Πάτρας, ’Αργος, Σύρον, ’Αθήνας, Πειραιᾶ, ’Ελευσῖνα, Βόλον, Θεσσαλονίκην, ’Εδεσσαν, Λάρισαν· διὰ τοῦτο και αἱ πόλεις αὐταὶ ἔχουν συγκεντρώσει πληθυσμὸν και μεγαλυτέραν πρόσδον.

‘Η ἑλληνικὴ βιομηχανία ἀριθμεῖ ἥλικίαν 125 ἑτῶν. ’Εθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ βασιλεὺς ’Οθων τὸ 1839. Κατανοῶν τὴν ἀξίαν τῆς ὁ ἔθνικὸς εὐεργέτης Εύάγγ. Ζάππας προσῆλθεν ὡς χορηγὸς διὰ τὴν ἰδρυσιν εἰδικοῦ ἰδρύματος, εἰς τὸ ὅποιον νὰ ἐκτίθενται τὰ ἔργα βιομηχανίας και βιοτεχνίας· ἔτσι ἐκτίσθη τὸ 1859 τὸ Ζάππειον μέγαρον.

’Ἐκτοτε ἤρχισαν νὰ ιδρύωνται ἐργοστάσια, τὰ ὅποια ἀπετέλεσαν τὸν πυρῆνα τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας. ’Η πρόδος ὅμως ὑπῆρξε βραδεῖα ἐξ αἰτίας τῆς στενότητος τῶν ὅριών τῆς χώρας και τῆς ἐλλείψεως εἰδικευμένων τεχνιτῶν και κεφαλαίων. ’Αλλά, δταν τὸ 1881 προσηρτήθη ἡ Θεσσαλία και ὁ Τρικούπης εἰργάσθη διὰ τὴν κατασκευὴν

λιμένων καὶ σιδηροδρόμων, τότε καὶ ἡ βιομηχανία ἔκινήθη περισσότερον. Τὴν μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν ἔλαβε μετὰ τὴν προσάρτησιν τῶν νέων χωρῶν καὶ κυρίως κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ α' εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, ποὺ ἡ χώρα δὲν ἦδυνατο νὰ εἰσαγάγῃ ἐκ τοῦ ἑξατερικοῦ βιομηχανικὰ προϊόντα.

‘Η βιοτεχνία ἐπεξεργάζεται τὰς πρώτας ὅλας δι’ ἀπλῶν ἐργαλείων καὶ στοιχειωδῶν ἐγκαταστάσεων εἰς τὸν οἶκον, διὰ τοῦτο καλεῖται καὶ οἰκοτεχνία. Δὲν διαθέτει μηχανάς, ὀλλὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰς χεῖρας τοῦ ἐργάτου. Τὰ ἔργα τῆς μᾶς εἶναι γνωστὰ ὡς λαϊκὴ τέχνη. ’Η Σκύρος, τὸ Μέτσοβον, τὰ Ἰωάννινα, ἡ Καλαμάτα ἔχουν τὰ πρωτεῖα.

Τὸ ἐμπόριον ἥτο περιωρισμένον κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα. Αὐτὸς ὁ φείλετο εἰς τὴν καθυστέρησιν τῆς βιομηχανίας καὶ τὴν ἔλλειψιν συγκοινωνιακῶν μέσων. “Οταν αὐτὰ προώδευσαν, συνηκολούθησε καὶ τὸ ἐμπόριον, ὡστε τὸ 1960 ἡ χώρα εξῆγαγεν εἰδὴ ἀξίας 6 δισεκατομμυρίων δραχμῶν καὶ εἰσήγαγεν εἰδὴ ἀξίας 21 δισεκατομμυρίων δραχμῶν. ’Απὸ τὴν σύγκρισιν τῶν δύο τελευταίων ὀριθμῶν φαίνεται ὅτι ἡ ἀξία τῶν εἰσαγομένων εἶναι μεγαλυτέρα τῶν ἐξαγομένων καὶ ὅτι τὸ ἐμπορικὸν ἴσοζύγιον ἔχει σοβαρὸν ἔλλειμμα. Τοῦτο καλύπτεται ἀπὸ τὸν τονδισμόν, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὰ ἐμβάσματα τῶν μεταναστῶν ἐκ τοῦ ἑξατερικοῦ. Πάντως ἐπιβάλλει καθῆκον εἰς τὰς ἑκάστοτε κυβερνήσεις νὰ τὸ μειώσουν καὶ νὰ φθάσουν εἰς τὸ ποιητὸν ἴσοζύγιον.

ΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑΙ, ΤΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ, ΤΗΛΕΦΩΝΕΙΑ ΚΛΠ.

Τὰ πρῶτα ὄδικα δίκτυα ἐστρώθησαν ἀπὸ τοὺς στρατιώτας τοῦ Μαιζόν εἰς τὸν Πελοπόννησον τὸ 1829. ‘Η προσπάθεια συνεχίσθη ἐπὶ “Οθωνος. ’Αλλὰ κυρίως ἐπὶ Γεωργίου τοῦ Α' ὁ Χαρ. Τρικούπης εἰργάσθη διὰ τὴν κατασκευὴν λιμένων, γεφυρῶν, ὁδῶν καὶ σιδηροδρόμων. Πρὸ τοῦ 1880 σιδηροδρομοὶ⁽¹⁾ εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπῆρχον. Σήμερον ἡ ‘Ἑλλὰς διαθέτει σιδηροδρομικὰς γραμμὰς μήκους 2200 χιλιομέτρων καὶ αὐτοκινητοδρόμους ἐνω τῶν 50.000 χιλιομέτρων. Τὰ αὐτοκίνητα ὑπερβησαν ἥδη τὰς 240.000. ’Επίσης διαθέτει 19 ἀερολιμένας διὰ τὰς ἀεροπορικὰς συγκοινωνίας.

Περισσοτέραν ἀνάπτυξιν ἔλαβε κατὰ τοὺς δύο παγκοσμίους πολέμους ἡ ναυτιλία. Τόσην ὡστε εἰς τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν ἡ ‘Ἑλλὰς

1. Τὸ 1868 ἥρχισε νὰ λειτουργῇ ὁ πρῶτος ἀτμήλατος σιδηροδρομος ‘Αθηνῶν — Πειραιῶς. Πρὶν ἡ πρωτεύουσα ἐπικοινωνοῦσε μὲ τὸ ἐπίνειον δι’ ἀμαξέων.

κατέχει σήμερον τὴν πέμπτην θέσιν εἰς τὸν κόσμον μὲ 1800 φορτηγὰ πλοῖα χωρητικότητος 17 ἑκατομμυρίων τόννων, τῶν ὁποίων τὰ πληρώματα ὑπερβαίνουν τὰς 50.000. Αὐτοὶ ἀποστέλλουν εἰς τὴν πατρίδα των ἐμβάσματα ἀξίας 100 ἑκατομμυρίων δολαρίων. Ἐκτὸς τῶν φορτηγῶν ἡ Ἑλλὰς διαθέτει καὶ περὶ τὰ 300 ἐπιβατηγὰ πλοῖα, ἐκ τῶν ὁποίων 8 ὑπερωκεάνεια.

Ἡ πρόδος τῶν μέσων μεταφορᾶς καὶ ταξιδίου συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τουρισμοῦ. Τὸ 1960 ἐπεσκέψησαν τὴν Ἑλλάδα ἄνω τῶν 400.000 περιηγηταί, ποὺ ἀφῆκαν ἄνω τῶν 50 ἑκατομμυρίων δολαρίων.

Τὸ ταχυδρομεῖον ἰδρύθη τὸ 1829 ἀπὸ τὸν Καποδίστριαν. Τριάκοντα ἔτη ἀργότερον ὁ Ὁθων ἰδρυσε τὰς τηλεγραφικὰς ὑπηρεσίας. Τὸ 1895 ὠργανώθησαν αἱ τηλεφωνικαὶ ὑπηρεσίαι τῆς χώρας.

Τὸ κράτος μας ἀποδίδον σημασίαν εἰς τὰς μεταφορὰς καὶ ἐπικοινωνίας ἰδρυσε τὸ 1914 τὸ Ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας.

58 ΑΙ ΠΡΟΟΔΟΙ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑΣ ΤΕΧΝΑΣ

Αἱ πολιτικαὶ ἀνωμαλίαι καὶ ἡ στενότης πόρων ζωῆς παρημπόδισε τὴν ἀνάπτυξιν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν κατὰ τὴν πρώτην εἰκοσιπενταετίαν μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν.

Τὸ κράτος ἡτο πτωχὸν καὶ μὲ τὰ ὀλίγα χρήματα ποὺ ἔξικονομοῦσε διὰ τῆς δανειακῆς πολιτικῆς, μόλις ἥδυνατο νὰ πληρώνῃ τοὺς ὑπαλλήλους καὶ νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἀνάγκας. Τὸ Πανεπιστήμιον, ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα καὶ τὰ ἄλλα δημόσια καταστήματα, ποὺ ἰδρύθησαν, ἔγιναν διὰ δωρεῶν τῶν ἔθνων εὐεργετῶν⁽¹⁾, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρῶτοι τὰ ἔχρηματοδότουν ἀπὸ τὴν χορηγίαν των οἱ βασιλεῖς Ἀμαλία καὶ Ὁθων. Ἀμφότεροι δὲν ἐκαλλιέργησαν μόνον τὴν «Μεγάλην Ἰδέαν», ἀλλὰ ἐμόχθησαν καὶ διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἰδρυσιν κοινωφελῶν ἰδρυμάτων. Ἡ πενταετία ποὺ ἐπηκολούθησεν ἀπὸ τοῦ τέρματος τοῦ κριμαϊκοῦ πολέμου εἶναι περίοδος μεγάλων ἔργων (ἰδρυσις Ζαππείου, τηλεγραφικῶν ὑπηρεσιῶν, Σιναίας Ἀκαδημίας κλπ.). Ἡ ἴδια προσπάθεια συνεχίσθη καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων βασιλέων.

1. Πρόκειται διὰ τοὺς ἔθνους εὐεργέτας τῆς β' περιόδου : Γ. Σταύρου, τοὺς Ζαππας, τοὺς Τοσίτσας, τὸν Στουρνάραν, τὸν Συγγρόν, τὸν Ἀβέρωφ, Μπενάκην κλπ.

ΑΙ ΠΡΟΟΔΟΙ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

‘Η λογοτεχνική παραγωγή τῆς χώρας μας μετά τὴν ἐπανάστασιν χωρίζεται εἰς δύο περιόδους. ’Η πρώτη περιλαμβάνει τὰ μνημεῖα τοῦ λόγου, ποὺ ἐγράφησαν μέχρι τοῦ 1888 καὶ ἡ δευτέρα ὅσα συνετέθησαν κατόπιν. Εἰς τὴν πρώτην περίοδον ἀνήκουν οἱ ἀπομνημονευματογράφοι, δηλ. συγγραφεῖς ποὺ δὲν ἀντλοῦν τὰ θέματά των ἀπὸ τὴν παράδοσιν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἴστορίαν, ἀπὸ τὰ μεγάλα γεγονότα, δπως τὰ ἔξησαν. Σπουδαιότεροι ἀπ’ αὐτοὺς εἶναι ὁ *Ιω. Μακρυγιάννης* (‘Απομνημονεύματα), τοῦ ὅποιους ἡ μαρτυρία εἶναι δόνησις, ποὺ πηγάζει κατ’ εὐθεῖαν ἀπὸ τὸ 1821 καὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ ‘Οθωνος. “Αν καὶ ἀγράμματος ἔχει πλούτον καὶ βάθος στοχασμοῦ. ’Η γλῶσσα του εἶναι λαϊκή, δωρικής λιτότητος. ’Ο Θεόδ. Κολοκοτρώνης «Διήγησις συμβάντων τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς» διανθίζει τὴν ἀφήγησίν του μὲ μύθους, διαλόγους καὶ παραβολάς. ’Ο Χριστόφ. Περραϊβός μὲ τὸ ἔργον του «‘Ιστορία τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Πάργας».

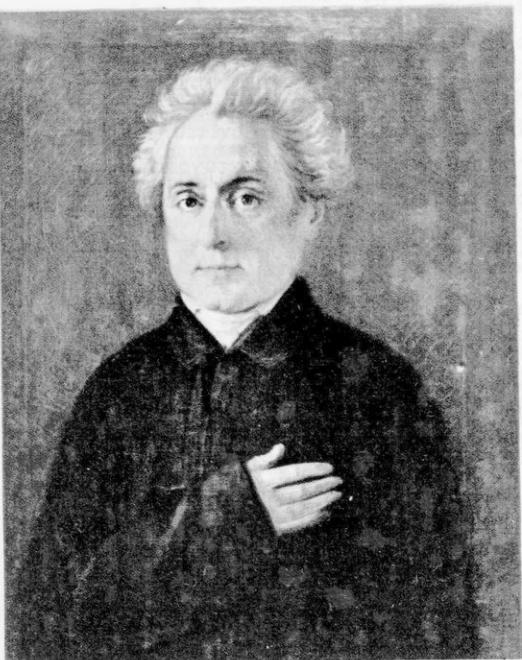
Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Αὕτη παρουσιάζει δύο σχολάς, τὴν φαναριωτικὴν ἥ λογίαν καὶ τὴν ἐπτανησιακὴν ἥ σολωμικήν.

Τῆς πρώτης σχολῆς τὰ πλέον ἀξιοπρόσεκτα προϊόντα εἰς τὴν ποίησιν εἶναι τὰ «Λυρικὰ» τοῦ Ἀθαν. Χριστοπούλου, ὁ ὅποιος εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν τραγουδεῖ τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς, καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Ἡλία Τανταλίδη, ποὺ ἐγράφησαν χάριν τῶν μαθητῶν (δπως «ἡ Σκλάβα ἥ Πόλη»). Αὐτὸς εἶναι φυσικόν, διότι καὶ οἱ δύο ποιηταὶ ἐμπνέονται ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ γράφουν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν. Οἱ ὄλλοι Φαναριῶται ποιηταί, ἀδελφοὶ Σοῦτσοι, Ραγκαβῆς, ποὺ ἐγραψαν κατὰ μίμησιν τῶν Γάλλων καὶ εἰς τὴν λογίαν γλῶσσαν ἔργα ἀσήμαντα.

Τῆς ἰδίας σχολῆς εἰς τὴν πεζογραφίαν πολὺ ἐκτιμᾶται ἡ «‘Ιστορία τοῦ Ἐλληνικοῦ Ἐθνους» τοῦ Κ. Παπαδημητούλου. Εἰς αὐτὴν ὁ συγγραφεὺς βιογραφεῖ εἰς γλαφυρὰν καθαρέυουσαν τὴν φυλήν μας, προσπαθῶν νὰ συνταχθῇ τὴν ἐνότητα τοῦ βίου τῆς καθ’ ὅλην τὴν τρισχιλιετῆ περίοδον. ’Επίσης τὸ ἴστορικὸν διήγημα τοῦ Δ. Βικέλα «Λουκῆς Λάρας», τὸ ὅποιον διακρίνεται διὰ τὴν λεπτὴν πλοκὴν καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν χαρακτήρων.

Τῆς ἐπτανησιακῆς σχολῆς τὰ ποιήματα ἔχουν λογοτεχνικὴν

Eἰκ. 55. Ὁ Σολωμός

χάριν. Αὐτὸς διφέλεται εἰς τὸ δτι οἱ ἐπτανήσιοι ποιηταί, λόγῳ τῆς ἐπαφῆς των μὲ τὴν Δύσιν, εἴχον ἀναπτύξει προχωρημένον καλλιτεχνικὸν αἰσθῆμα.

Απὸ αὐτοὺς πρῶτος καὶ διδάσκαλος ὅλων ἐστάθη ὁ Διονύσιος Σολωμὸς (1798-1857). Τὰς ἐμπνεύσεις του λαμβάνει ἀπὸ τοὺς ἄγῶνας τοῦ 1821, δι' αὐτὸς θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος ἔθνικὸς μας ποιητής. Ο πατριωτισμός του ἐκφράζεται ὅχι μὲ ρητορικὴν πολυλογίαν, ἀλλὰ μὲ συντομίαν καὶ εὐiliκρίνειαν εἰς ἔξοχα ἐπικολυρικὰ ποιήματα. Τὸ καλύτερὸν του ποίημα εἶναι «Οἱ Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι» ἐμεῖς ὅμως τὸν γνωρίζομεν ἀπὸ τὸν «Τύμονον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν», ὁ ὄποιος ἀφοῦ ἐμελοποιήθη τὸ 1861 ἀπὸ τὸν Κερκυραῖον μουσικὸν Μάντζαρον, ἀνεγνωρίσθη ἐπισήμως ὡς Ἐθνικὸς «Τύμος» (κατὰ τὰς δύο πρώτας στροφάς).

Δεύτερος μεγάλος λυρικὸς εἶναι ὁ Ἀρδόεας Κάλβος, σύγχρονος τοῦ Σολωμοῦ, ὁ ὄποιος εἰς τὰς 24 «Ωδάς» του ἔψαλεν εἰς ἀρχαῖζουσαν γλωσσαν τοὺς ἄγωνιστας τοῦ 1821 καὶ γενικῶς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δόξαν τῶν προγόνων.

Ἄκολουθεῖ ὁ Ἀρ. Βαλαωρίτης, ποὺ δὲν ἔγραψε μόνον πατριωτικὰ ἐπικολυρικὰ ποιήματα, ἀλλὰ καὶ ἡγωνίσθη μὲ σθένος διὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἐπτανήσου μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα.

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΗΣ Β' ΠΕΡΙΟΔΟΥ (ΑΚΑΔΗΜΑ·Ι·ΚΗ ΣΧΟΛΗ)

Μετὰ τὸ 1888, ποὺ ἐδημοσιεύθη τὸ «Ταξίδι» τοῦ Ψυχάρη καὶ ἥρχισε νὰ ἐπιβάλλεται ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, ἡ παραγωγὴ τῆς νεο-

ελληνικῆς λογοτεχνίας είναι καὶ ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς ἀνωτέρα καὶ ἔχει κέντρον τὴν πρώτους αὐτὴν συνετέλεσεν ἐκτὸς ἀπὸ τὴν γλῶσσαν καὶ ἡ στροφὴ ποὺ ἔδωσε πρὸς τὴν μελέτην τῶν λαϊκῶν παραδόσεων ὁ «πατήρ τῆς ἑλληνικῆς λαογραφίας» Ν. Πολύτης.

Οἱ κυριώτεροι ἐκπρόσωποι εἰς τὴν πεζογραφίαν ἐκ τῶν παλαιοτέρων είναι ὁ Ἀλέξ. Παπαδιαμάντης, ὁ Ἀρδρ. Καρκαβίτσας καὶ ὁ Ἰωάνν. Κονδυλάκης. Καὶ οἱ τρεῖς διέπρεψαν ὡς διηγηματογράφοι. Ὁ τελευταῖος καὶ ὡς χρονογράφος.

Ἐκ τῶν νεωτέρων κορυφαῖοι θεωροῦνται εἰς τὰς ταξιδιωτικὰς ἐντυπώσεις ὁ Κ. Οὐράνης καὶ ὁ Ν. Καζαντζάκης. Εἰς τὴν διηγηματογραφίαν καὶ τὸ μυθιστόρημα οἱ Στρ. Μυριβήλης, Ἡλ. Βενέζης, "Αγγελοζάκης, Γ. Θεοτοκᾶς κ.ἄ.

Ἄπὸ τοὺς ποιητὰς τῆς περιόδου αὐτῆς, ποὺ είναι πολλοὶ καὶ ἐκλεκτοί, διακρίνονται ὁ ποιητὴς «τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς στάνης» Κ. Κορυστάλλης καὶ ὁ βαθυστόχαστος ἑθνικὸς βάρδος Κωστῆς Παλαμᾶς («Φλογέρα τοῦ βασιλιά»).

"Ἄλλοι ποιηταὶ σπουδαῖοι είναι ὁ Πορφύρας, ὁ Μαβίλης, ὁ Μαλακάσης, ὁ Σικελιανός, ὁ Σκίπης, ὁ Σεφέρης (βραβεῖον Νόμπελ 1964)

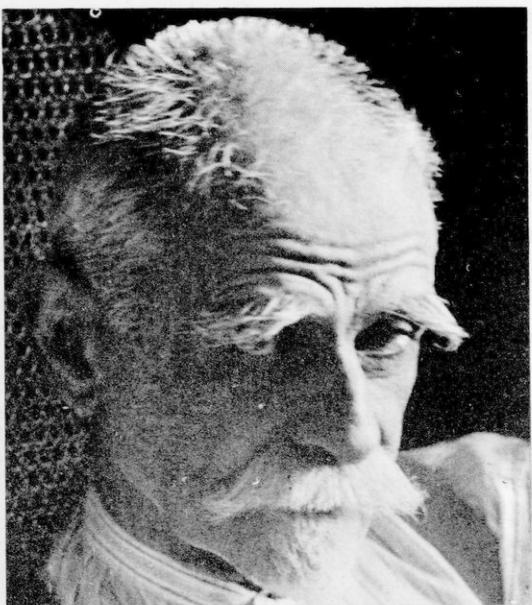
Εἰκ. 56. Ὁ Παπαδιαμάντης

ΑΙ ΠΡΟΟΔΟΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΑΛΑΣ ΤΕΧΝΑΣ

Ἡ ἀναβίωσις τῆς τέχνης ἀρχίζει ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἰδιαίτερος χρονικὸς σταθμὸς είναι τὸ ἔτος 1837, ὅπότε ίδρυθησαν τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἡ Σχολὴ «Καλῶν Τεχνῶν», ποὺ συνετέλεσαν εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἀναγέννησιν τῆς χώρας.

Εἰς τὴν ζωγραφικήν, ἐκ μὲν τῶν παλαιοτέρων ἀνεδείχθησαν ὁ

Εἰκ. 57. Ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς

Νικηφ. Λύτρας καὶ ὁ Ν. Γύζης, ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ὁ Παθένης ὁ Θωμόπουλος, ὁ Προκοπίου, ὁ Γεωργιάδης κ.ἄ.

Εἰς τὴν γλυπτικὴν ἀναφέρομεν τὸν Γιαννούλην Χαλεπᾶν «Κοιμωμένη», τὸν Φιλιππότην «Ξυλοθραύστης», τὸν Κ. Δημητριάδην «Δισκοβόλος» καὶ τὸν Α. Σῶχον «ἄγαλμα Κολοκοτρώνη».

Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ εἶχε καὶ αὐτὴ μεγάλην ἐπίδοσιν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐκτίσθησαν καλλιμάρμαρα κτήρια. Οἱ ἀρχιτέκτονες, ποὺ ἐκτισαν τὰ πρῶτα ἔργα (Πανεπιστήμιον, Ἀκαδημίαν, Ἰλίου Μέλαθρον), ἤσαν ξένοι καὶ ἐφήρμοσαν ἀρχαῖους ἐλληνικούς ρυθμούς. Παραλλήλως ὅμως μὲν αὐτοὺς διέπρεψαν καὶ "Ἐλληνες (Λυσ. Καυτατζόγλου, Ἀντ. Μεταξᾶς, Ἀ. Ζάχος), οἱ δόποιοι ἀρέσκονται εἰς συγκερασμὸν ρυθμῶν βυζαντινῶν καὶ σχεδίων τῆς λαϊκῆς τέχνης.

Ἡ λαϊκὴ τέχνη, ὅπως εἴπαμε καὶ προηγουμένως, ὑπῆρξε προϊὸν τοῦ φυσικοῦ διακοσμητικοῦ συναισθήματος τοῦ λαοῦ μας καὶ ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν. Πλὴν ὅμως καὶ ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσιν συνεχίζεται καὶ παρουσιάζεται πλέον ἐξευγενισμένη εἰς τὴν ξυλογλυπτικήν, ὑφα-

Εἰκ. 58. Ὁ Ἀγγελος Σικελιανὸς

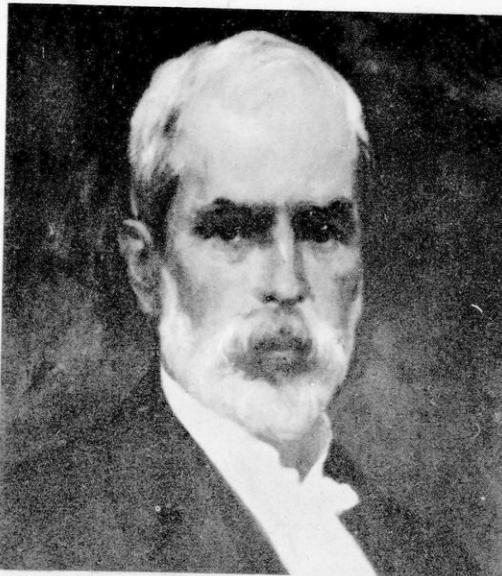
τικήν, κεραμεικήν, χρυσοχοῖαν καὶ ἀργυροχοῖαν. Αἱ κυριώτεραι ἔστιαι τῆς εἰναι τὰ Ἰωάννινα, τὸ Μέτσοβον, Καστοριά, Σκῦρος, Ἀράχωβα, Καλαμάτα, τὰ Δωδεκάνησα. ἡ Κρήτη, Μύκονος, τὸ "Αγιον" Ὄρος κλπ.

59 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Κατὰ τὴν προϊστορικὴν περίοδον ἡ χώρα μας, ποὺ ἀκόμη δὲν δονομάζεται Ἐλλάς, ἀνέπτυξε τὸν ἀξιοθαύμαστὸν κρητομυκηναϊκὸν πολιτισμὸν (2500-1200 π.Χ.), ὁ ὁποῖος κατεστράφη περὶ τὸ 1100 π.Χ. ἀπὸ τοὺς Δωριεῖς.

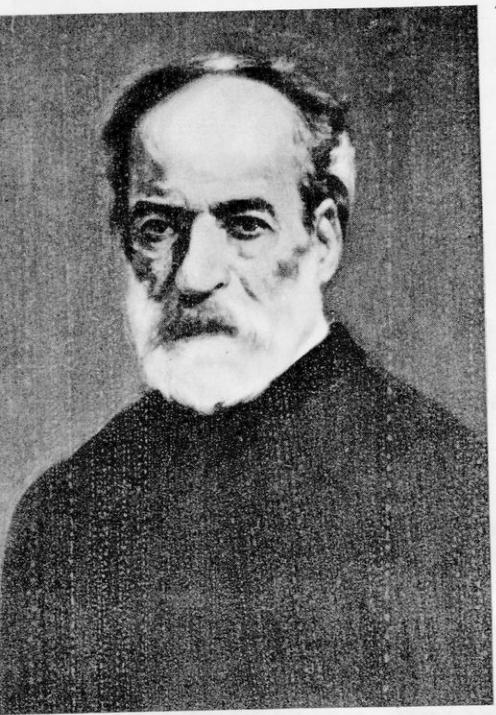
Μετὰ ἀπὸ τὴν δωρικὴν εἰσβολήν, ἐπειδὴ ἐπηκολούθησε ταραχὴ καὶ παρακμὴ εἰς τὴν ἑλληνικὴν χερσόνησον, πολλοὶ ἐκ τῶν κατοίκων τῆς ἡναγκάσθησαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὰ πλοῖα καὶ νὰ ἀναζητήσουν νέαν πατρίδα. Ἔτσι ἐδημιουργήθη ὁ ἑλληνικὸς ἀποικισμός, διὰ τοῦ ὄποιου αἱ τρεῖς ἴσχυρότεραι ἑλληνικαὶ φυλαὶ ("Ιωνεῖς, Αἰολεῖς, Δωριεῖς") ἐγέμισαν τὰ παράλια τῆς δυτικῆς Μ. Ἀσίας, τοῦ Εὔξείνου πόντου καὶ τῆς Δ. Μεσογείου ἀπὸ ἀποίκους.

Καί, ἐνῷ εἰς τὰς ἀποικίας ἐτίθεντο τὰ θεμέλια τῆς ποιήσεως καὶ

Elik. 60. Ο Νικηφόρος Λύτρας

Eiz. 61. Ὁ Δημήτριος Φιλιππότης

τῆς ἐπιστήμης, εἰς τὴν μητρόπολιν (ποὺ εἶχεν ἀρχίσει ἡδη νὰ λέγεται Ἐλλάς) ἐμφανίζονται τὰ πρῶτα ὡργανωμένα κράτη τῆς Σικυώνος, τῆς Κορίνθου, τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπὸ αὐτὰ περὶ τὸ 650 π.Χ. πρωτεύοντα ρόλον παίζουν ἡ δωρικὴ Σπάρτη, ποὺ ὡργανώθη εἰς ἴσχυρὸν στρατιωτικὸν κράτος ἀπὸ τὸν νομοθέτην Λυκοῦργον, καὶ αἱ Ἀθῆναι, ποὺ ἀπέβησαν ἡ πόλις τῶν γραμμάτων, τῶν τεχνῶν καὶ τοῦ ἐμπορίου.

Τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν τῶν προγόνων μας τὴν μετατρέπει εἰς ἔθνικὴν ἐνότητα ὁ περσικὸς κίνδυνος. Ἡνωμένοι οἱ "Ἐλληνες ἀποκρούουν τὸν ἴσχυρὸν εἰσβολέα (480 π.Χ.). Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, ποὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν νίκην, ἔξαπλώνει τὴν ναυτικὴν τῆς δύναμιν μέχρι τῆς Αιγύπτου. Ἐπίσης ιδρύει ἀθάνατα μνημεῖα καὶ παρουσιάζει τοὺς μεγαλυτέρους ποιητὰς καὶ φιλοσόφους μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν δαιμόνιον Περικλῆ (450 π.Χ.).

Ἡ Σπάρτη ὅμως, αἱ Θῆβαι καὶ ὅλη ἡ πελοποννησιακὴ συμμαχία (κυρίως Δωριεῖς) συνασπίζονται ἐναντίον τῆς ἴσχυρᾶς ιωνικῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἔτσι ἐκσπᾷ ὁ καταστρεπτικὸς πελοποννησιακὸς πόλεμος (431-404), ποὺ ἔξισθένησε τὰς ἑλληνικὰς δυνάμεις. Ἡ Σπάρτη ἐνίκησεν, ἀλλὰ συνειργάσθη μὲ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν, διὰ νὰ κρατήσῃ τὴν ἡγεμονίαν. Ἡ πρᾶξις αὐτῆς κατέστησε τοὺς Σπαρτιάτας μισητοὺς εἰς τοὺς "Ἐλληνας, ὥστε ἐπωφελήθησαν οἱ Θηβαῖοι νὰ ἡγεμονεύσουν τῶν Ἑλλήνων.

Ἐπειδὴ ὅμως καὶ οἱ Θηβαῖοι δὲν ἤμπορεσαν νὰ καταπαύσουν τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ νὰ ἐνώσουν τοὺς "Ἐλληνας, ἐπωφελήθη ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος καὶ διὰ τοῦ στρατοῦ του ἐπέβαλε τὴν

έθνικήν ένότητα εἰς ὅλα τὰ ἑλληνικὰ κρατίδια. 'Η ἔνωσις αὐτὴ ἔδωσεν εἰς τὸν υἱόν του *Μέγαρ* 'Αλέξαρδον τὰ μέσα καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πολιτικὴν ένότητα ὅλου τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ νὰ ἔξαπλωσῃ τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν ἕως τὰς 'Ινδίας καὶ τὴν Σαχάραν. "Επειτα ἀπὸ τὸν θάνατόν του διεσπάσθη τὸ κράτος του· ὅμως ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἔμεινεν ἀδιάσπαστος καὶ ἔκρατει εἰς ένότητα τὸν ἀρχαῖον κόσμον.

Τὸ 146 π.Χ. οἱ Ρωμαῖοι ὑπέταξαν τὴν 'Ελλάδα, διὰ νὰ ὑποταχθοῦν οἱ ἔδιοι ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν τῆς. 'Επειδὴ δὲν ἦσαν πολὺ προωδευμένοι κατεσκεύασσαν ἔνα πολιτισμὸν ἀνάμεικτον ἀπὸ ρωμαϊκὰ καὶ ἑλληνικὰ στοιχεῖα, ποὺ λέγεται ἑλληνορρωμαϊκός. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἤδυνήθη νὰ ζήσῃ ἐπὶ πολὺ, διότι ἦτο εἰδωλολατρικὸς καὶ δὲν εἶχε θεμέλια ἡθικά. Διὰ τοῦτο συντόμως ὁ ἑλληνισμὸς καὶ ὁ χριστιανισμὸς μὲ τὰς ὑγιεῖς ἡθικὰς βάσεις των ἡγώνθησαν καὶ ἔφεραν ἔξασθένησιν εἰς τὴν ρωμαιοκρατίαν.

Τὸ 330 μ.Χ. ὁ *Μέγας Κωνσταντῖνος* τελεῖ τὰ ἔγκαίνια τῆς νέας πρωτευούσης τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ποὺ δὲν θὰ λέγεται πλέον Βυζάντιον ἀλλὰ Κωνσταντινούπολις. Αὐτὸς εἶναι σπουδαῖον διὰ τὸν ἑλληνισμὸν, διότι βοηθούμενος ἀπὸ τὸν χριστιανισμὸν θὰ λάβῃ εἰς χειρας του τὴν ἔχουσίαν, διὰ νὰ συνεχίσῃ τὴν πολιτικὴν καὶ πολιτιστικὴν δρᾶσιν τοῦ ἑλληνισμοῦ, ποὺ τὸ 146 διεκόπη ἀπὸ τὴν ρωμαϊκὴν κατάκτησιν. "Ετσι δημιουργεῖται καὶ πάλιν μία ἰσχυρὰ ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία ποὺ δύνομάζεται βυζαντινὸν κράτος.

Τὸ βυζαντινὸν κράτος ἔχει διπλῆν σημασίαν. Πρῶτον, διότι ἐστάθη ἐπὶ 1100 ἔτη ὡς κυματοθραύστης εἰς τὰς βαρβαρικὰς ἐπιδρομάς. Δεύτερον, διότι διέσωσε τὴν πνευματι-

Eἰκ. 62. Ὁ Κων/ρος Παλαιολόγος

CONSTANTIN PALEOLOGUE, dernier Empereur de Constantinople. Chapitre 29.

κήν καὶ καλλιτεχνικήν κληρονομίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ, ἀφοῦ κατὰ πολὺ τὴν ἐπλούτισε, τὴν παρέδωσεν εἰς τοὺς Ἀραβαῖς, τοὺς δυτικούς καὶ σλαβικούς λαούς καὶ ἔτσι συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς μεσαιωνικῆς Εὐρώπης.

Τὸ 1453, μολονότι ἔξησθενημένον ἀπὸ τὴν φθορὰν τοῦ χρόνου, δὲν ἐδίστασε νὰ δεχθῇ τὴν πρόσκλησιν τῶν Μωαμεθανῶν ἐπιδρομέων. Ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος μὲ τοὺς ὀλίγους γενναίους του ἀπέκρουσε κάθε συμβιβασμὸν τοῦ Μωάμεθ, ὁ ὄποῖος τότε μόνον ἔγινε κύριος τῆς βασιλευούσης, ἀφοῦ ἐπάτησεν ἐπὶ τῶν πτωμάτων τοῦ ἥρωος αὐτοκράτορος καὶ τῶν ἀξίων ὑπερασπιστῶν της.

Ἐπειτα ἀρχίζει διὰ τὸ ἔθνος μία μακρὰ περίοδος ἀπανθρώπου δουλείας. Τὰ μαρτύρια ὅμως δὲν ἐλύγισαν τὴν ἀντίστασιν τῶν Ἑλλήνων. Διότι εἰς τὴν συμφοράν των ὅλων οἱ Ἑλληνες ἡσθάνθησαν ὅτι ἀνήκουν εἰς τὸ ἴδιον Γένος καὶ ἀποτελοῦν τὴν ἴδιαν πατρίδα, ποὺ ἀπαιτεῖ τὴν στοργὴν τῶν παιδιῶν της.

Τὸ αἰσθῆμα αὐτὸ ἐπροχώρησε βαθύτερον καὶ ἔγινε συνείδησις. Μὲ αὐτὴν ὁ λαός μας ἔμεινε ψυχικῶς ἀδούλωτος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς τουρκοκρατίας καὶ ἀπεφάσισε νὰ ὀργανώσῃ τὰς δυνάμεις του, διὰ νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς σφετεριστάς. Καὶ ἔξηγέρθη ὡς εἰς ἀνθρωπος, ὅταν ἔφθασεν ἡ μεγάλη ἡμέρα τοῦ 1821.

Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν οἱ Ἑλληνες, μόνοι καὶ σχεδὸν ἀπλοὶ, ἡγωνίσθησαν ὑπερανθρώπως καὶ, ἀφοῦ πολλαὶ χιλιάδες κοσμικοὶ καὶ κληρικοὶ ἔπεσαν καὶ πολλαὶ περιφέρειαι καὶ πόλεις ὠλοκαυτώθησαν, ἐκέρδισαν ὅτι ἐπὶ τόσα ἔτη ἐποθύσαν.

Κατὰ τὰ ἔτη τοῦ ἐλευθέρου βίου του ὁ ἑλληνισμὸς ἐπολέμησε σκληρὰ καὶ κατέβαλε μεγάλους μόχθους νὰ μεγαλώσῃ τὰ σύνορά του καὶ διὰ νὰ ἔξελθῃ ἀπὸ τὴν ἀγριότητα ποὺ τὸν εἶχε καταδικάσει ὁ βάρβαρος ἀστάτης. Πολλὰ ἐπέτυχε πολλὰ τοῦ λείπουν. Δὲν ὑπάρχει ὅμως ἀμφιβολία ὅτι καὶ αὐτὰ θὰ τὰ ἐπιτελέσῃ, ὅταν εἰς τὴν συνείδησιν ὅλων ριζώσῃ τὸ αἰσθῆμα τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς εὐθύνης πρὸς τὴν πατρίδα καὶ ὅταν ὑπάρχῃ ἔθνικὴ ἐνότης. Αἱ διαιρέσεις πάντοτε τὸν ἔβλαψαν. Οἱ Ἑλληνες ὅλοι καὶ ἴδιαιτέρως ἡ μαθητιῶσα νεολαίᾳ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ αἰσθάνεται περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον λαὸν τοῦ κόσμου. Τοὺς τὸ ἐπιβάλλει ἡ ἴστορία των τῶν 4000 ἑτῶν, ποὺ ἔχει γραφῆ μὲ 1300 τα καὶ αἴμα. Τοὺς τὸ ἐπιβάλλει ἡ ἐκτίμησις ποὺ ἔχουν δι' αὐτοὺς οἱ ἄλλοι λαοί. Ἡς φροντίσουν νὰ φανοῦν ἀξιοι.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

ΠΙΝΑΞ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ПЕРТЕХОМЕНА

- Χανσεατικός Σύνδεσμος ή Χάνσα:** "Ενωσις Γερμανῶν ἐμπόρων, ποὺ εἰργάζοντο εἰς τὸ ἔξωτερικόν. Σκοπὸν εἶχε τὴν ἀμοιβαίνην ὑποστήθειξιν τῶν μελῶν. Ἀκόμη ἐσήμανε καὶ τὴν Ὁμοσπονδίαν τῆς Λυβέκης, Ἀμβούργου - Βρέμης καὶ 90 ἄλλων Νορμανδικῶν πόλεων, ἡ ὁποία διετηρήθη ἀπὸ τὸ 1241 - 1650 καὶ ἔγινε διὰ τὴν ἀμοιβαίνην προστασίαν τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων τούς.
- Σκορβοῦτον:** Εἴδος ἀναιμίας, ποὺ δρείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν τῆς βιταμίνης C, ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς τὰ φυτὰ καὶ τοὺς καρπούς (καὶ ίδιαιτέρως εἰς τὸν χυμὸν τοῦ λεμονιοῦ καὶ τοῦ πορτοκαλίου). Οἱ ἔξερευνηταί, ποὺ ἔτρωγον μόνον συντηρημένας τροφάς, πολὺ ἐδοκιμάσθησαν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν αὐτήν.
- Διαιτα:** συνέλευσις τῶν μεγιστάνων καὶ ἐπισκόπων μιᾶς ἡγεμονίας.
- Κιλλιβας:** ἡ συσκευὴ ποὺ βαστάζει τὸν σωλήνα τοῦ πυροβόλου.
- ἄρμαδα:** μέγας πολεμικὸς στόλος (λέξις Ἰσπανική).
- «Γαληνοτάτη Δημοκρατία»:** τίτλος τῆς Βενετικῆς πολιτείας ποὺ δηλώνει τὴν κραταὶν ισχὺν αὐτῆς.
- «Ιερὸς Σύνδεσμος»:** τὸν συνέπηξεν ὁ πάπας Ἰούλιος Β', μετὰ τῆς Βενετίας, τῶν Ἐλβετῶν, τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας Φερδινάνδου, τοῦ Ἑρρίκου Η' τῆς Ἀγγλίας, διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβίκον τὸν ΙΒ' νὰ κυριαρχήσῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν (1511).
- Διοικολογήσεις:** οἰκονομικὰ προνόμια ποὺ παρεχωρήθησαν ἀπὸ τὴν Τουρκίαν τὸ 1536 ἐπὶ Φραγκίσκου Α' εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἀργότερον ἐδόθησαν καὶ εἰς ἄλλα κράτη.
- «Μάγκνα Κάρτα»:** ὁ μέγας χάρτης (τῶν δικαιωμάτων), τὸ σύνταγμα (λέξις λατινική: Magna Carta).
- «Χάμπεας Κόρπους»:** «νὰ ἔχῃς καὶ ἐσύ (λαὲ) σῶμα», δηλ. δικαιώματα (φράσις λατινική). Τὰ παρέχει ὁ βασιλέus εἰς τὸν λαὸν ἔπειτα ἀπὸ συμφωνίαν, δι' αὐτὸν λέγει «νὰ ἔχῃς» (Habeas Corpus).
- «Αμαξηλάται τῆς Θαλάσσης»:** φράσις ποὺ ἐλέχθη διὰ τοὺς 'Ολλανδούς, οἱ ὅποιοι κατά τὴν ἐποχὴν τῆς θαλασσοκρατορίας των (1588 - 1688) διέτρεχον μὲ τὰ πλοῖα των ὅλων τὰς θαλάσσας.
- Διακήρυξις τῶν Δικαιωμάτων τοῦ 'Ανθρώπου:** ἐπίσημος δήλωσις τῆς πολιτείας διὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς δι τὰ σεβασθῆ ὡρισμένας ἀρχές, ποὺ σχετίζονται μὲ τὴν θέσιν τοῦ πολίτου εἰς τὴν φύσιν, τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν πολιτείαν. "Εχει προταχθῆ εἰς τὸ σύνταγμα τῶν Η.Π.Α., τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

13. **Ούάσιγκτον:** πρωτεύουσα τῶν Η.Π.Α., ὅπου ἔδρεύει ἡ κυβέρνησις. Τῆς ἔδρης αὐτὸς τὸ ὄνομα πρός τιμὴν τοῦ Γεωργίου Οὐάσιγκτον.
14. **Γαλλική Ἀκαδημία:** Συμβούλιον ἀπὸ 40 μέλη, τοὺς «Ἀθανάτους».
15. **Πατριωτικὸν τραγούδι:** ἡ γνωστὴ «Μασσαλιῶτις», ποὺ τὴν συνέθεσεν ὁ λοχαγὸς τοῦ μηχανικοῦ Ρουζέ ντὲ Λίλλ.
16. **Μαρμελοῦκοι:** Τουρκομάνοι οἱ πεῖται, ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Κασπίας, ποὺ ἔλαβον τὸ ὄνομα αὐτό, τὸ δόποιον σημαίνει «μισθοφόροι», διότι ἡγοράσθησαν ἀπὸ τὸν σουλτᾶνον τῆς Αιγύπτου, διὰ νὰ τοὺς ἔχῃ ὡς σωματοφύλακας.
17. **Γκράντ ἀρμέ:** ἡ μεγάλη στρατιὰ τοῦ Ναπολέοντος (λέξις γαλλική).
18. **Κοζάκοι:** Ρῶσοι ιππεῖς ἀποτελοῦντες ἴδιαίτερον σῶμα πολεμιστῶν.
19. **ἡγεμόνες:** 'Ἡ Βενετία, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, ὁ Πάπας Πίος ὁ Ε', ἡ 'Ισπανία, δι' ἐκυτὴν καὶ διὰ τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, τὸ τάγμα τῶν ἐν Μάλτᾳ Ἰωαννιτῶν καὶ δοὺς τῆς Σαβοΐας ἥνωσαν τὰς δυνάμεις των κατὰ τῶν Τούρκων. Οἱ σύμμαχοι οὗτοι ἐναυμάχησαν τοὺς Τούρκους παρὰ τὰς Ἐγινάδας νήσους τὸ 1571. Ἡ ναυμαχία αὕτη καλεῖται ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου, διότι οἱ Βενετοὶ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ὡνόματζον κόλπον τῆς Ναυπάκτου.
20. **Φωτοσκίασις:** ζωηρὰ ἐναλλαγὴ φωτεινῶν καὶ σκοτεινῶν χρωματισμῶν (ὅρος τῆς ζωγραφικῆς).

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

I. ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΆΛΛΩΝ ΛΑΩΝ

1436. Ἀνακάλυψις τυπογραφίας
 1453. Ἀλωσις τῆς Κων/πόλεως
 1492. Ὁ Κολόμβος ἀνακαλύπτει τὴν
 Ἀμερικήν
 1498. Ἀνακάλυψις τοῦ θαλασσίου δρό-
 μου πρὸς τὰς Ἰνδίας
 1517. Μεταρρύθμισης τοῦ Λουθήρου
 1519-22. Ὁ Μαγγελάνος περιπλέει τὴν
 γῆν
 1529. Ὁ Σουλεϊμάν πολιορκεῖ τὴν Βιέννην
 1540. Ἰδρυσις τάγματος Ἰησουΐτῶν
 1555. Θρησκευτικὴ εἰρήνη Αὐγούστας
 1571. Ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου
 1598. Διάταγμα τῆς Νάντης
 1618. Ἀρχὴ 30ετοῦ πολέμου
 1648. Εἰρήνη τῆς Βεστφαλίας
 1661-1715. Λουδοβίκος ὁ ΙΔ'
 1683. Β' πολιορκία τῆς Βιέννης ὑπὸ
 τῶν Τούρκων
 1685. Ἀνάλησις δ/γματος Νάντης
 1713. Ἡ ειρήνη τῆς Οὐτρέχτης
 1740. Φρειδερίκος ὁ Μέγας
 1774. Εἰρήνη Κιουτσούκ Καϊναρτζῆ
 1775. Ὁ Οὐάτ ἀνακαλύπτει τὴν ἀτμο-
 μηχανήν
 1776. Ἐπανάστασης Βορειοαμερικανῶν
 1783. Ἀνεξαρτησία τῶν Η.Π.Α.
 1789. Ἀρχίζει ἡ Γαλλ. Ἐπανάστασης
 1792. Ἡ ειρήνη τοῦ Ἰασίου
 1804. Ὁ Ναπολέων αύτοκράτωρ
 1807. Τὸ ἀτμόπλοιον τοῦ Φούλτονος
 1812. Ὁ Ναπολέων εἰς Ρωσίαν
 1815. Βατερλώ - Πτῶσις Ναπολέοντος
1823. Τὸ δόγμα Μονρόε
 1843. Ἐφεύρεσις τηλεγράφου (Μόρς)
 1848. Ἡ Φεβρουαριανὴ Ἐπανάσταση
 1853 - 56. Κριμαϊκὸς πόλεμος
 1861. Ἡ ἔνωσις τῆς Ἰταλίας
 1871. Ἡ ἔνωσις τῆς Γερμανίας
 1876. Ὁ Μπέλλ έφευρίσκει τὸ τηλέ-
 φωνον
 1878. Συνέδριον τοῦ Βερολίνου
 1879. Ὁ Ἐντισον ἔφευρίσκει τὸν ἡλε-
 κτροφωτισμὸν
 1897. Ὁ Μαρχόνι ἔφευρίσκει τὸν ἀσύρ-
 ματον
 1899. Συνέδριον Χάγης
 1903. Οἱ ἀδελφοὶ Ράιτ ἔφευρίσκουν
 τὸ ἀεροπλάνον
 1904. Ρωσοϊαπωνικὸς πόλεμος
 1908. Ἐπανάστασης τῶν Νεοτούρκων
 1914. Ἀρχὴ τοῦ α' παγκ. πολέμου
 1917. Ἐπανάστασης τῶν Μπολσεβίκων
 1918. Τέλος τοῦ α' παγκ. πολέμου
 1919. Ἡ συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν
 1920. Ἰδρυσις τῆς Κ.Τ.Ε.
 1933. Ὁ Χίτλερ εἰς τὴν ἔξουσίαν
 1938. Τὸ σύμφωνον τοῦ Μονάχου
 1939. Ὁ β' παγκόσμιος πόλεμος
 1942. Ἐφεύρεσις τῆς ἀτομοβόμβας
 1945. Λῆξις τοῦ β' παγκ. πολέμου
 1947. Τὸ «δόγμα Τρούμαν»
 1949. Ἰδρυσις τοῦ N.A.T.O.
 1957. Ὁ πρῶτος τεχνητὸς δορυφόρος
 1957. Ὁ Σπουδνικὸς στρέφεται περὶ τὴν
 γῆν

II. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΜΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

1453. Πτῶσις Κων/πόλεως
 1571. Οἱ Τούρκοι κυριεύουν τὴν Κύπρον
1669. Οἱ Τούρκοι παίρνουν τὴν Κρήτην
 1687. Ἀνατίναξις τοῦ Παρθενῶνος

1769. 'Η ἐπανάστασις Ὁρλώφ
 1788-92. 'Αγῶνες Λάζαρου Κατσώνη
 κατὰ τῶν Τούρκων
 1790-1803. 'Αγῶνες τῶν Σουλιωτῶν
 κατὰ τοῦ Ἀλῆ
 1814. 'Ιδρυσις Φιλικῆς Ἐταιρείας
 1821. Φεβρ. 22. Ἐπανάστ. Μολδαβίας
 1821. Μαρτίου 25. Ἐπανάστ. Πελο-
 πονήσου
 1821. Σεπτ. 23. Πτώσις Τριπολιτσᾶς
 1822. Ἰαν. 1. Σύνταγμα Ἐπιδαύρου
 1822. Φεβρ. 22. Ἐξέγερσις Ναούσης
 1822. Μαρτ. 30, Καταστροφὴ Χίου
 1822. Ἰουλίου 4. Καταστροφὴ τοῦ Πέτα
 1822. Ἰουλίου 26. Καταστροφὴ τοῦ
 Δράμαλη
 1824. Ἰουν. 8. Καταστροφὴ τῆς Κάσου
 1824. Ἰουν. 22. Καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν
 1824. Αὐγ. 29. Ναυμαχία τοῦ Γέροντα
 1825. Φεβρ. 12. 'Ο Ἰμπραήμ ἀποβιβά-
 ζεται εἰς Μεθώνην
 1826. Ἀπρ. 10. Ἐξοδος Μεσολογγίου
 1827. Ἀπρ. Καταστροφὴ τοῦ Φαλήρου
 1827. Ὁκτ. Ναυμαχία τοῦ Ναβαρίνου
 1828. Ἰαν. Ἀφιξις τοῦ Καποδιστρίου
 1829. Σεπτ. 12. Μάχη τῆς Πέτρας
 (τέλος τῆς ἐπαναστάσεως)
 1833. Ἀφιξις τοῦ βασιλέως "Οθωνος
 1834. Αἱ Ἀθῆναι πρωτεύουσα
 1837. Ἰδρυσις Πανεπιστημίου
1843. Ἐπανάστασις τῆς 3ης Σ/βρίου
 1864. 'Η ἔνωσις τῆς Ἐπτανήσου
 Τὸ σύνταγμα τοῦ 1864
 1866. Νοεμβ. 8. Τὸ Ἀρκάδι
 1881. Προσάρτησις τῆς Θεσσαλίας
 1897. Ἐλληνοτουρκικὸς πόλεμος
 1909. 'Η ἐπανάστασις εἰς τὸ Γούδι
 1912. Ὁκτ. 5. Α' βαλκ. πόλεμος
 1913. Ἐλληνοβουλγαρικὸς πόλεμος
 1913. 'Η Συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου
 1916. Παρατίσης βασιλέως Κων/τίνου
 1917. Ἀλέξανδρος Α' βασιλεὺς
 1920. Θάνατος Ἀλεξάνδρου. Ἐπάνο-
 δος βασιλέως Κων/νου
 1922. Μικρασιατικὴ καταστροφὴ
 1923. 'Η συνθήκη τῆς Λωζάνης
 1924. Μαρτ. 24. Κήρυξις δημοκρατίας
 1935. Ἐπαναφορὰ τῆς βασιλείας
 1936-41. Δικτατορία Μεταξᾶ
 1940. Ὁκτ. 28. Ἐπίθεσις Ἰταλίας
 1941. Ἀπρ. 6. Ἐπίθεσις Γερμανίας
 1944. Ὁκτ. 12. Αἱ Ἀθῆναι ἐλεύθεραι
 1944. Δεκ. 3. «Δεκεμβριανὸν κίνημα»
 1945. Φεβρ. 12. Συμφωνία τῆς Βάρκιζας
 1946. Μάρτιος. 'Ο γ' συμμαριτοπόλεμος
 1947. Θάνατος τοῦ βασιλέως Γεωργίου
 1948. Προσάρτησις τῆς Δωδεκανήσου
 1949. Λῆξις τοῦ γ' συμμαριτοπόλεμου
 1955. Ἐναρξις τοῦ κυπριακοῦ ἀγῶνος
 1959. 'Η Κύπρος ἐλευθέρα

ΠΙΝΑΞ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ

1. 'Ο Ἑρασμος	13	'Ο Γεώργιος Οὐάσιγκτον	49
2. 'Ο Δάντης	14	'Ο Ναπολέων 1ος	57
3. 'Ο Σαΐζπηρ	15	'Ο Ρήγας	92
4. 'Ο Κολόμβος	18	'Ο Αδαμάντιος Κοραῆς	93
5. Χάρτης τῶν ἀνακαλύψεων	20	'Ο Λάζαρος Κατσώνης	95
6. 'Ο Αἴρων τὸν Σταυρὸν Του	24	'Ο Αλέξανδρος 'Υψηλάντης	98
7. 'Ο Ἰησοῦς εἰς τὸ δρός τῶν Ἐλαιῶν	25	'Ο Γεωργάκης 'Ολύμπιος	105
8. 'Ο Γαλιλαῖος	26	Χάρτης τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Πελοπόννησον	107

Σελ.		Σελ.	
17. 'Ο Κολοκοτρώνης	108	41. 'Ο βασιλεὺς Κωνσταντῖνος Α'	199
18. 'Η Μπουμπουλίνα	109	42. Χάρτης τῶν Βαλκανικῶν πολέμων	201
19. 'Ο Κυπριανὸς (ἀπαγγονισθεὶς ἐν Κύπρῳ τὸ 1821)	110	43. 'Ο πολιτικὸς χάρτης Βαλκανικῆς μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου	203
20. 'Ο Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε'	111	44. 'Ο Χρυσόστομος Σμύρνης	232
21. 'Ο Δημήτριος Ὑψηλάντης	112	45. 'Ο βασιλεὺς Γεώργιος Β'	233
22. 'Ο Αθανάσιος Διάκος	113	46. 'Ο Ιωάννης Μεταξᾶς μὲν τὸν βασιλέα Γεώργιον Β'	237
23. Χάρτης τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Στερεάν	114	47. Αἱ γυναῖκες τῆς Πίνδου	248
24. 'Ο Κωνσταντῖνος Κανάρης	119	48. Παιδιὰ τῆς κατοχῆς σκελετῶμένα	262
25. 'Η πόλις τοῦ Μεσολογγίου κατὰ τὸν ἀγῶνα (χάρτης)	121	49. 'Ο βασιλεὺς Παῦλος Α'	268
26. 'Ο Μᾶρκος Μπότσαρης	127	50. Τὰ σύνορα τῆς Ἐλλάδος ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς προσαρτήσεως τῆς Δωδεκανήσου (χάρτης)	270
27. 'Ο Πετρόμπετης Μαυρομιχάλης	128	51. Αὐξεντίου, ὁ ἡρως τῆς Κύπρου	271
28. 'Ο Μπάρου	133	52. 'Ο Γκαΐτε	283
29. 'Ο Ανδρέας Μιαούλης	138	53. 'Ο Βίκτωρ Οὐγκώ	284
30. 'Ο Παπαφλέσσας	141	54. 'Ο Μπετόβεν	285
31. 'Απὸ τὴν ἄμυναν τοῦ Μεσολογγίου	143	55. 'Ο Σολωμὸς	294
32. 'Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης	150	56. 'Ο Αλέξ. Παπαδιαμάντης	295
33. 'Ο Ιωάννης Καποδίστριας	156	57. 'Ο Κωστῆς Παλαμᾶς	296
34. 'Ο βασιλεὺς "Οθων	182	58. 'Ο "Αγγ. Σικελιανὸς	296
35. 'Ο βασιλεὺς Γεώργιος Α'	185	59. 'Ο Γύζης	297
36. Τὸ Ἀρκάδι	186	60. 'Ο Λύτρας	297
37. "Ορια τῆς Ἐλλάδος κατὰ τὸ 1881	189	61. 'Ο Φιλιππότης	298
38. 'Ο Χαρ. Τρικούπης	190	62. 'Ο Κων/νος Παλαιολόγος	299
39. 'Ο Παῦλος Μελᾶς	193		
40. 'Ο Ελευθέριος Βενιζέλος	197		

Αἱ εἰκόνες ὑπ' ἀριθ. 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 38, 44 καὶ 55 ἐλήφθησαν ἐκ τῶν πρωτοτύπων τῶν ενδισκομένων εἰς τὸ Ἰστορικὸν Μουσεῖον τῆς Νεατέρας Ἐλλάδος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

5 - 6

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ: ΟΙ ΝΕΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

ΤΜΗΜΑ Ι: Ο 15ος ΚΑΙ 16ος ΑΙΩΝ

1. 'Η πολιτική, οικονομική καὶ κοινωνική κατάστασις	8 - 12
2. 'Η άνθρωπιστική κίνησις εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὰς ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης	12 - 16
3. Αἱ μεγάλαι ἔξερευνήσεις καὶ ἀνακαλύψεις	16 - 22
4. 'Η ἀναγέννησις	22 - 26
5. 'Η θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις	26 - 29
6. Τὰ ἐθνικὰ κράτη τῶν 15ον καὶ 16ον αἰώνων	30 - 33
7. 'Ο χαρακτήρας τῶν πολέμων τοῦ 16ου αἰώνος. 'Η ἀρχὴ τῆς εὐρωπαϊκῆς ισορροπίας	33 - 36

ΤΜΗΜΑ ΙΙ: Ο 17ος ΚΑΙ 18ος ΑΙΩΝ

8. 'Ο τριακονταετής πόλεμος. Ελρήνη τῆς Βεστφαλίας	37 - 40
9. 'Η ἀπολυταρχία εἰς τὴν Γαλλίαν μέχρι τοῦ 1713	40 - 42
10. 'Η πολιτικὴ ἐξέλιξις εἰς Ἀγγλίαν. Κοινοβουλευτισμὸς	42 - 44
11. 'Επισκόπησις τῆς Ιστορίας τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης μέχρι τοῦ 18ου αἰώνος	44 - 47
12. Τὰ ἀποκινητὰ κράτη. 'Η ἀνεξαρτησία τῶν Η.Π.Α.	47 - 50
13. Ηγεματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἀνάπτυξις τοῦ 17ου αἰώνος	50 - 53
14. Τὸ κίνημα τοῦ διαφωτισμοῦ. 'Η Γαλλικὴ 'Ἐπανάστασις	53 - 59
15. 'Η ἐποχὴ τοῦ Ναπολέοντος. Τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης. 'Η Ἱερὰ Συμμαχία	59 - 63

ΤΜΗΜΑ III : Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

16. 'Η σημασία τῆς ἀλώσεως τῆς Κων/πολεως	65
17. Αἱ τουρκικαὶ κατακτήσεις μέχρι τοῦ 1606	66 - 69

	Σελ.
18. 'Ο έλληνισμός μέχρι τοῦ 17ου αἰώνος	69 - 76
α') "Αμεσοὶ συνέπειαι τῆς κατακήσεως	69 - 70
β') Παράγοντες δικτηρήσεως τοῦ έλληνι- σμοῦ	70 - 71
γ') Οἰκονομικὴ καὶ πνευματικὴ κατάστασις .	72 - 74
δ') Στρατιωτικὴ δργάνωσις ὑποδούλου έλλη- νισμοῦ	74 - 76
19. 'Η Τουρκία κατὰ τὸν 17ον καὶ 18ον αἰώνα	76 - 79
20. 'Ο έλληνισμός κατὰ τὸν 17ον καὶ 18ον αἰ- ῶνα	79 - 99
α') Οἰκονομικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάπτυξις	80 - 87
β') Κοινωνικὴ συγκρότησις - Ιδιωτικὴ ζωὴ	87 - 88
γ') 'Η ίδεα τῆς ἀπελευθερώσεως. 'Ελληνικὸς κός διαφωτισμός	88 - 93
δ') Αἱ ἐπαναστατικαὶ ἐνέργειαι τοῦ ὑποδού- λοῦ Γένους	93 - 98
ε') Αἱ 'Εταιρεῖαι καὶ κυρίως ἡ Φιλικὴ . . .	98 - 99

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ : ΟΙ ΝΕΩΤΕΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

ΤΜΗΜΑ I : Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

21. Τὸ εὐρωπαϊκὸν κλῖμα. Αἱ δυνατότητες τῶν 'Ελλήνων. 'Η κατάστασις τῆς Τουρκίας	101 - 104
22. 'Η ἀρχὴ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὰ κυριώ- τερα γεγονότα μέχρι τοῦ 1824	104 - 127
23. 'Η πολιτικὴ κατάστασις καὶ ἡ δργάνωσις τῶν 'Ελλήνων. Οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ αἱ συνέ- παια τῶν	127 - 130
24. 'Η έλληνικὴ ἐπανάστασις καὶ ἡ διεθνῆς πο- λιτικὴ μέχρι τοῦ 1824	130 - 134
25. Τὰ πολεμικὰ γεγονότα μέχρι τοῦ τέλους τῆς ἐπαναστάσεως	134 - 155
26. 'Η κυβέρνησις τοῦ Καποδιστρίου	155 - 159
27. 'Η διεθνῆς πολιτικὴ ἀπὸ τοῦ 1824 καὶ αἱ συν- θῆκαι διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς 'Ελλάδος	159 - 161

ΤΜΗΜΑ II : ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΛΑΩΝ (ΑΠΟ ΤΟΥ 1815 - 1914)

28. 'Η Γαλλία καὶ ἡ 'Αγγλία	163 - 166
29. 'Η Αύστρια καὶ ἡ 'Ιταλία	166 - 168

	Σελ.
30. Ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ρωσία	169 - 172
31. Ἡ κατάστασις εἰς τὰ μικρότερα κράτη τῆς Εὐρώπης	172 - 173
32. Ἀποικιακὴ ἐπέκτασις. Ἀνταγωνισμὸς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων	173 - 176
33. Αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι παγκόσμιος δύναμις ..	176 - 178
34. Ἔνοπλος εἰρήνη. Συμμαχίαι. Φιλειρηνικὴ κίνησις	178 - 180

ΤΜΗΜΑ III : Η ΕΛΛΑΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

35. "Οθων, δὲ πρῶτος βασιλεὺς	181 - 184
36. Ἡ περίοδος τοῦ Γεωργίου Α'	184 - 205

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ: ΑΠΟ ΤΟΥ Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

ΤΜΗΜΑ I : Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

37. Αἴτια, ἀφορμαὶ καὶ ἔξαπλωσι τοῦ πολέμου	206 - 208
38. Τὰ γεγονότα τῶν τριῶν πρώτων ἔτῶν	208 - 214
39. Ὁ πόλεμος κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη ...	214 - 218
40. Αἱ συνθῆκαι εἰρήνης. Ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν	218 - 220

ΤΜΗΜΑ II : Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ

41. Τὰ νέα κράτη τῆς Εὐρώπης καὶ αἱ Μεγ. Δυ- νάμεις.....	221 - 228
42. Τὰ Βαλκανικὰ κράτη. Ἡ Έλλάς καὶ τὰ προ- βλήματά της	228 - 237
43. Ἡ Εὐρώπη εἰς τὰς παραμονὰς νέου πολέμου	237 - 240

ΤΜΗΜΑ III : Ο Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

44. Αἴτια — ἔκτασις καὶ αἱ πρῶται φάσεις τοῦ πολέμου	240 - 245
45. Ἡ ιταλικὴ ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς Ἐλλάδος	245 - 250
46. Εἰσβολὴ τῶν Γερμανῶν εἰς τὴν Ἐλλάδα...	250 - 253
47. Ὁ πόλεμος εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Μέσην 'Ανατολὴν	253 - 255
48. Εἰσβολὴ πρὸς Ἀγατολάς, δὲ πόλεμος εἰς τὸν Βίρηνικὸν	255 - 257

49. Τὰ ἐλεύθερα ἔθνη συνεργάζονται καὶ συμπολεμοῦν	257 - 261
50. Ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὴν κατοχὴν καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν	261 - 265

ΤΜΗΜΑ IV : Ο ΚΟΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

51. Ἡ ἔντασις εἰς τὰς σχέσεις τῶν Συμμάχων	265 - 267
52. Ἡ κρίσις εἰς τὴν Ἑλλάδα	267 - 272
53. Κρίσις εἰς τὴν Γερμανίαν — Αἱ Η.Π.Α. ἀναλαμβάνουν τὴν ἡγεσίαν τοῦ δυτικοῦ κόσμου	272 - 275

ΤΜΗΜΑ V : Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ 19ου ΚΑΙ 20ού ΑΙΩΝΟΣ

54. Ο πολιτισμὸς τῶν ξένων λαῶν	275 - 281
55. Ἡ πρόδος τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν	281 - 286
56. Ο πολιτισμὸς τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος . . . (δργάνωσις τοῦ κράτους)	286 - 288
57. Αἱ πρόδοις εἰς τὸν οἰκονομικὸν βίον	288 - 292
58. Αἱ πρόδοις εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας	292 - 297
59. Ἐπισκόπησις τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας	297 - 300

ΛΕΞΙΑΛΟΓΙΟΝ	302
--------------------	-----

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΣ	304
---------------------------	-----

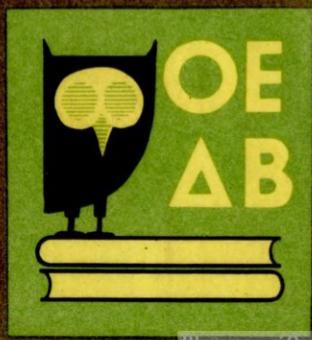
ΠΙΝΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ	305
---------------------------------	-----

Εξώφυλλον : ΛΟΥΙΖΑΣ MONTESEANTΟΥ

5332 936
- b Jr

*Εκδοσις: Η'. - 1974 (VII) *Αντίτυπα: 109.000 - Σύμβασις 2467/29.5.74

*Εκτύπωσις: ΚΟΥΣΕΝΤΟΣ-ΛΑΒΕΡΩΝΑΣ-ΠΡΙΦΤΗΣ-Ε. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ.
Βιβλιοδεσία : ΟΚΤΩΡΑΤΟΣ - ΚΟΥΚΙΑΣ Ο.Ε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής